BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLII
C
34
NAPOLI

2.139.127.

XLI
C
34

IOANNIS MEVRSI
EXERCITATIONVM CRITICARVM
Partes II.

Quarum Prima
Curarum Plautinarum
Commentarium.

Secunda
Animadverſionum Miſcel-
larum libros quatuor
complectitur.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officinâ Ludovici Elzevirii.
ANNO cIↃ. IↃ. XCIX.

Nobiliſſ. & Ampliſſ. Viro,

IACOBO AVGVSTO THVANO, CHRISTIANISS. Galliarum Regis Conſiliario, & Regni Curiæ Præſidi,

IOANNES MEVRSIVS S. D.

NOn temerè illud à Cicerone dictum, Vir Ampliſſ. *Honos alit artes, omneſque incenduntur ad ſtudia gloriâ.* Gloria enim eſt, quam unam ſibi laborũ mercedẽ animus ingenuus deſiderat. Gloria eſt, quæ efficit ut poſt mortem vivamus, id eſt, ut nunquam moriamur. Meritò itaque ad eam iter affectant, quicunque ſunt τοῦ ἀμείνονος πηλοῦ. Et tamen aliter ſentiunt tenebriones iſti, quorum degeneres animi nobile nihil ſpirant, aut præclarũ. Certè ſic ſtatuendũ, quantò quis gloriæ cupidior, tantò majorem in eo bonæ mentis eſſe ſcintillam. Contenditur autem ad eam viâ duplici; aut virtute bellicâ, aut doctrinâ. Sed ea quæ doctrinâ acquiritur, & præſtantior multò, & vivacior exiſtit. Prȩſtãtior quidem, quia ingenii magnitudine parta,

cum illa virium: quia propriâ virtute, cum illa alienis militum auxiliis; & niſi Fortuna faveat atque Eventus, fruſtrà quæritur: poſtremò, quia placidè & tranquillè, cum illa per vim, & ſanguinem humanum. Iam & vivaciorē dixi, meritò: vivunt enim docti ſemper, legũtur eorum ſcripta, laudantur, in ſinu tenentur; illorum gloria omnis, ſtatim à funere collabitur, niſi aliquem geſtorum ſuorum præconem nanciſcantur. Hoc ipſum Alexander ille verè Magnus ſcivit, qui immortalem gloriam magno animo ſpirans, cum in Sigéum ad tumulum Achillis fortiſſimi Græcorũ veniſſet, felicem eum dicere, quod Homericis carminibus celebratus eſſet, non dubitavit. Quod cum ita ſit, utram quis viam tamen ad gloriam inſiſtat, laudem meretur præclaram. Hâc tamen fini, ut & eum ſibi ob oculos habeat, qui fons & ſcatebra illius. Quod quotuſquiſque hodiè facit? dolendum profectò in tantâ claritate lucis divinæ. Iuſta illa Plinii querela. *Multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Dum enim in id incumbunt, ut caducam hanc & follicularem vitam in honoribus tranſeant, æternam illam gloriam non ſectantur, quia actiones & ſtudia ſua ad ejus hono-

honorem non referunt, à quo acceperunt ut ſublimiùs cęteris ſaperent, à quo ad aliquod faſtigium evecti. Et quamvis quidem probè vitam inſtituant, malè tamen vivunt, quia non in Dei gloriam: Prætereà nimis multi beneficiorum divinorum memoriam ex animo delent ingrati, tanquam ſuâ virtute quidquid habent comparaſſent; & omne id quod in ſe laudabile judicant, non Deo imputant, ſed ſibi: debebant tamē in Deo potius gloriari, (cum nihil habeant ſecundùm Apoſtoli dictum, quod non ab ipſo,) in eoque ſe ipſos amare. Optimé autem ſe amant, cum ejus dona in ſe: nam & Deus hoc ipſum amat in illis, quod à benignâ ſuâ manu habent. Horum itaque mens, quoniam glorię quàm virtutum avidior, famę quàm conſcientiæ diligentior, in cupiditatibus planè effręnis eſt, in honoribus cæca & tumida, ideóque graviſſimam in ſe & juſtiſſimam Dei Opt. Max. iram provocant. Tu, Vir Ampliſſime, longè ab hoc hominum genere divertis, Deumque & Pietatem feriò colis: os tibi non ſublino, non novi aulicorum artes, teſtantur id abundè Sacra Poëmata tua, quæ dono à te nuper nihil tale expectanti miſſa, ut debui, grara habui, &

gratias ago quod dignum exiſtimaveris cui ea donares. Accipe viciſſim, quas *ἀντιδώρου δίκην* tibi paravi, Plautinas has meas Curas, amoris erga te obſervantiæque publicum teſtimonium. Cenſeo autē nominis tui ſplendorem autoritatemque apud probos eruditoſque gratiam mihi haud mediocrem conciliaturum; inuidos verò & malevolos, quorum nimis ferax hoc ævum, compreſſurum. Vale. V. N. & me porrò favore tuo complectere. Lugd. Batavorum XIV. KL. April. CIↃ. IↃ. XCIX.

AD

AD LECTOREM.

PLauti editionem, Lector benivole, jam multi ſunt anni cùm viri ſummi promiſerint, qui tamē mutato conſilio omnium exſpectationem hactenus ſuſpenſam tenuerunt. Movit me ea res ad aliquid elucubrandum, quo principem Comicū, cujus lectione maximè afficiebar, pro viribus juvarem: nec paſſus ſum, quantum in me, hanc ei operam ulterius deberi. Quâ quidem iiſdem, quos laudavi, viris ſummis, ſi quando huc ſe gravioribus ſtudiis intermiſſis demittere volent, laudem nondum eripuiſſe non invitus fateor; uti nec aliis quibuſuis, qui poſt me eandem ſibi Spartam exornandam ſument. Alius alio plura invenire poteſt, nemo omnia. *ait Auſonius. Idem verè de hoc Plauto dixero. Ut itaque ratio tibi emendationum mearum conſtet. Contuli poſtremam Douſæ editionem cum veteribus quatuor, Taruiſinâ anni* CIↃ. CCCC. LXXXII. *Pariſienſi* CIↃ. IↃ. XIII. *Venetâ* CIↃ. IↃ. XVIII. *& Baſileenſi* CIↃ. IↃ. XXXVI. *Quarum Taruiſinam & Venetam Paullus Merula vir moribus ad humanitatē effictis benignè, hanc ex ſuâ, illam ex Academiæ noſtræ, cui præfectus eſt, bibliothecâ utendas dedit, ſed ſeriùs: ad Mercatorem enim abſolveram, itàque videbis in ſequentibus tantum Comœdiis citari. Nec enim libebat mihi nauſeabundo moleſtum illum & tædioſum denuò præcedentia omnia conferendi laborem aggredi, maximè cum ex poſtremis animadverterem, nihil ferè in illis eſſe quod non in Baſil. reperirem. Hoc nolui te celare Lector. Porrò quod ad Curas has meas attinet, erni*

editio-

editionum iſtarum veterum ductu non pauca Latio antiquitus uſitata, hodiéque obſoleta, quæ tamen lectu non injucunda fore ſpero viris doctis, qui his adoleſcētia meæ ſtudiis favent. Nugas fortaſſe aliquis dicet Grammaticas, fero; nec quicquam reſpondeo, niſi, ita ineptiendum fuiſſe Plauti cauſâ: item illud, Sapientis eſſe deſipere in loco. *Sed ob hoc culpandus videbor, quod tam audacter viros magnos harum ineptiarum judices ceperim, & ſanè, fateor, non injuriâ: verùm veniæ mihi benigna ſpes in ſummâ eorum humanitate tantoperè prædicatâ. Quàm feliciter verò hìc fuerim, non ego poſſum aut debeo pronuntiare. Hoc autem liberè, & ſine pudoris periculo poſſum, ſaltem conatum meum laudem mereri, ſi non operam. Sic Phaëthon temerarius etiam laudatur à poëtâ, quod etſi currum non tenuerit, magnis tamen exciderit auſis. Ardua enim via quam ingreſſus ſum, etſi habuerim qui olim iter mihi ſtrauerint nō ſegniter, Camerarium, Lambinum, Gulielmium, Douſam utrumque, quos profectò fatendum non fruſtrà heic laboraſſe. Et quò illi omnes in re literariâ majores, ingenióque præclariore, eò mihi novi quidpiam invenire difficilius fuit. Collegi tamen hoc qualecunque Spicilegium, quod benivole Lector publico dare animum induxi. Si placebit, benè babet: nihil ultrà expeto. Vale, &, quiſquis es,*

ÆTERNITATEM COGITA.

IOANNIS MEVRSI
EXERCITATIONVM
CRITICARVM
Pars Prima.

In quâ

CVRARVM
Plautinarum Commentarius.

IOSEPHO SCALIGERO,

Heroi incomparabili, ac eruditorum noſtræ ætatis facilè principi,

IOANNES MEVRSIVS S. D.

VT Plautinis his, Vir maxime, interpellare te auderem animo meo obſequens, & ſtudio in te ſingulari, eruditio tua eximia, quàm omnes admirantur, effecit. Ignoſces, ſpero, audaciæ meæ; cui ſi veniam non dabis, at certè iſti tuæ, quam dixi modò, eruditioni; quæ ita me faſcinavit, ut planè mei immemor, verecundia omni depoſita frontem perfricuerim. Sine dolo dicam. Plurimùm te, quâ ſum erga viros magnos obſervantiâ, colo: nec hoc ipſe tute ignoras. Sed & tu viciſſim me àmas ἴσῳ ζυγῷ, *ut ait Theocritus: quod ſæpe oſtendiſti, maximè in nupero meo morbo, gravi & diuturno, omnia mihi officia, quæ ab amico exſpectari debeant, prolixè offerens. Atque ea re effeciſti, ut moriar & vivam ingratus, quod aiebat ille. Hactenus de me. Iam de Plauto, ad cuius Amphitruonem, quæ videor obſervaſſe, cum libebit inſpicies. Quæ theta nigrum merebuntur jugulabis, & in Criticam iſtā ſpongiam indues, quomodo Aiaci ſuo olim fecit Auguſtus. Honorificum autem erit à tuâ manu hoc pati, idque ſolabitur multùm. Sic hoſtem ſuum affatur heros magnanimus,*

Æneæ magni dextrâ cadis. ———

IOANNIS MEVRSI

PLAVTINARVM CVRARVM

Commentarius,

Ad

AMPHITRVONEM.

Cap. I.

Peregri. Appropare. Nannium Proſce-nium. Apollodorus correctus.

FAvete Muſæ, Plauto operam dabo, immò vobis; modò ejus vos verbis uſuras, ſi Latinè loqui velletis, rectè olim judicatũ. Ordiar à comœdiâ principe, quam gratam negare nõ audebitis, vel ob Iovem patrem, qui ejus ſcribendæ cauſa fuit: vel ob Herculem cõſanguineum, cujus in eâ incunabula celebrantur. In ſecundo Argumento

——— *Blepharo captus arbiter,*

Uter ſit non quit Amphitruo decernere.

Fortè hæc recta ſunt, mihi tamen in mentem veniebat aptiùs ita conſtitui.

Uter ſit Amphitruo non quit decernere.

Act. 1. Sc. 1.

Et ut res rationeſq; voſtrorum omnium.

Benè expedire voltis peregreq; & domi.

Vet.cod. *Peregriá, & domi.* Sanè *Peregri* magis antiquitatem ſapit, eoque nomine Plauto longè dignius: & ita alibi hic idem non infrequenter effert. Huc pertinet quod Chariſius lib. II. *Peregri* in loco, *Peregrè* ad locum ſignificare docet.

Nam vos quidem id jam ſcitis conceſſum & datũ
Mi eſſe ab diis aliis nuntiis præſim & lucro.
Hæc ut me vultis approbare, annitier,
Lucrum ut perenne vobis ſemper ſuppetat:
Ita huic facietis fabulæ ſilentium.

Tertio verſu ἀρχαϊσμὸς excidit, nam aut ego ſententiam non capio, aut ſcribſit Comicus, *me vultis appropare*, pro *Approperare.* Nam veteres dicebant *Propo, Propero. Lambo, Lambero. Blato, Blatero.* Porrò efferebant primâ & tertia conjugatione, ut *Lavare, Lavere. Tonare, Tonere. Boare, Boere. Sonare, Sonere.* & talia. Iam verò *Appropare nuntium lætum & lucrum* dictum eſt, quomodo *Approperare malum*, ſive *damnum*, alibi in his Fabulis. Sanè quid ſit *Approbare alicui nuntium, aut lucrum*, nemo, opinor, me docebit. Verum eſt quod aio. Omnis mendi origo ab archaiſmo non animadverſo.

Nam quid ego memorem, ut aliâs in tragœdiis
Vidi Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare quæ bona
Vobis feciſſent? quis benefactis meus pater,
Deûm regnator, architectus omnibus?

Non placet hæc diſpunctio: magis iſta quam in veteri codice meo invenio.

Nam quid ego memorem (ut alios in tragœdiis
Vidi Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare quæ bona

Vobis

Vobis feciſſent) quis benefactis m.p.

Nihil pote rectius.

Etiam hiſtriones anno cum in proſcenio hic
Jovem invocâ unt,venit.auxilio iis fuit.

Furcillanda hæc lectio,& de fundo Plautino,quem hactenus jure peſſimo poſſedit, deturbanda. In vet. cod.erat.

Etiam hiſtriones nannio in proſcenio hic
Jovem invocârunt,venit.

Quantò melius! Νανιον, ſive νανvιον (utroque enim modo efferebant, ſicut Νάνος,νάννος) meretrix fuit quæ προσκήνιον cognominabatur quod ſplendidis ſe veſtimentis ornaret. Athenæus lib.XIII. Ἀντιφάνης δ᾽ ἐν τῷ περὶ ἑταιρῶν προσκήνιόν φησιν ἐπικαλεῖτο ἡ Νάννιον. ὅτι πρόσωπόν τε ἀστεῖον εἶχεν, καὶ ἐχρῆτο ἱματίοις πολυτελέσι, ἐνδῦσα δὲ ἦν αἰσχροτάτη. Suidas. Ἀντιφάνης δὲ ὁ νεώτερος ἐν τῷ περὶ τῶν ἑταιρῶν τὴν Νάννιόν φησι προσκήνιον ἐπονομάζεσθαι, διὰ τὸ ἔξωθεν δοκεῖν εὐμορφοτέραν εἶναι. Quæ totidem verbis habes apud Harpocrationem.Comicus noſter eleganti converſione, & feſtivá, proſcenio Nannium tanquam cognomen adjungit, cum prius Nannio proſcenium eſſet cognominis vicem.

Qui cum Alcumena eſt nupta Electri filia.

Etiam heic mendum latet, quod nemo in hunc dié acerrimorum tot Criticorum animadvertit,nedum correxit: atque verum me dicere ſine ullo negotio præſtabo: Quî enim hæc poſſunt ſincera eſſe, cum Electryon fuerit nomen patris Alcmenę, non Electrus,quòd pręfert hæc lectio?Heſiodus ἀσπίδι.

Ἀλκμήνη θυγάτηρ λαοσσόου Ἠλεκτρύωνος.

Apollodorus βιβλιοθήκης lib.II. Ἠλεκτρύων δὲ γή-

μας τὴν Ἀλκαίου θυγατέρα Ἀναξὼ, ἐγέννησε θυγατέρας μὲν Ἀλκμήνην, παῖδας δὲ Στρατοβάτην, Γοργοφόνον, Φιλονόμον, Κελαινέα, Ἀμφίμαχον, Λυσίνομον, Χειρίμαχον, Ἀνάκτορα, Ἀρχέλαον. ubi legendũ, ἐγέννησε θυγατέρα μὲν, nõ θυγατέρας. Et ſanè multos alios nõ aliter nominare videbimus. Reſcribo ergo, levi mutatione,

Qui cum Alcumena eſt nupta Electri filia.

Eſt verò μεταπλασμὸς ἠλέκτρου, pro ἠλεκτρύων. Ita Ἀστέριος pro Ἀστερίων apud Lycophronem. Δάμαρτα κρήτης ἀστερίῳ στρατηλάτῃ. Ipſe hic Comicus noſter Moſtellariâ Tranium vocat ſervum Tranionem.

Sed Philolachetis eccum ſervum Tranium.

Quàm liber harum rerum multarum ſiet.

Quantuſq; amator ſiet, quod complacitũ eſt ſemel.

Non duitem prȩferre lectionem V. C.

Quantuſq; amator, quòm quid c. e. ſ.

Deinde.

Et Soſia ſervos cujus, ego hanc fero imaginem;

Vet. cod. magis antiquè. *quovis ego.* Et ſic ſemper, quod ſemel heic in initio monitum volui.

Cap. II.

Tortus. Tortulus. Pacuvius, Cato, Columella, & Varro emaculati. *Tutuli.* Ὄφεις. Martianus illuſtratus. *Ferit.* Athenienſes cicadas in capite geſtare ſoliti.

Ait Mercurius ſub exodium prologi ſui.

Ego has habeo hic uſque in petaſo pinnulas.
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaſo, id ſignum Amphitruoni non erit.

Cor-

Correxerim. *tortulus inerit aureus* Nam eſt *ὑποκοριστικὸν τοῦ Tortus*, à torquendo. Pacuvius Duloreſte.

Nam te in tenebris ſapè macerabo fame
Clauſum, & fatigans artus torto diſtraham.

Ita legendum, non *lacerabo*. Cato de Re Ruſt. cap. CXXXV. *Funem exordiri oportet longum pedes* LXXII. *toros* III. *habeat lora in toros ſingulos* IX. *lata digitos* II. Reſcribo. *tortos* III. *h.l. in tortos ſingulos.* &c. Subdit enim. *Cum tortus erit longus pedes* XLVI. *in commiſſurâ abibunt pedes* III. Ergo *Torti* erant loca contorta, qui multiplicati & coagmentati *Funes* dicebãtur. Idem error apud Columellam commiſſus lib. V. cap. VI. *Plenioribus ramis plures palmites alius ab alio ſeparati imponantur, gracilioribus pauciores, vitiſq; novella tribus toris ad arborem religetur.* Poſteà. *Torum imum imponi tum oportet, cum vires viti adimit.* Scribo. *tribus tortis.* Deinde. *Tortum imum.* Varro quoque corruptus lib. IV. *Torale quod antè Torum: & Torus à toruo, quod is in promptu: ab hâc ſimilitudine Toruinus in mulieris capite ornatus.* Legendum eodem modo. *Torus à torto.* Poſteàq, *ab hâc ſimilitudine Tortulus in m.c.o.* Nam veteres editiones habent *Torulus*, non *Toruinus*. Nolim autem voci Græcam etymologiam quærere, cũ Latinam habeamus. Dicit verò. *Torus à torto*, quia olim lecti funibus ſubtẽti, quod notum. Porro quẽ *Tortulum* heic Varro, alibi *Tutulum* nominat lib. VI. *Matresfamilias crines convolutos ad verticem capitis quos habebant velatos* (rectè *elatos* emendavit divinus Scaliger) *dicũt Tutulos.* Atque *Tutulus* omninò diminutivè à *Tutus*, ut ſuadet *ἀναλογία*, etſi nõ uſitatum alicubi reperiamus: & nos Belgæ voce in-

 de

de detortâ Tuten appellitamus, Græci ὄφιας, quod ſerpentum modo in ſpiram eſſent convoluti. Hinc Martianum Capellam explico, qui lib. 11. Græciſſans ſuo more *Dracones* vocat. *Hoc in eâ perhibetur intuita, quod admodum pulcra, tamen antias draconibus circumflexa, crebroque capillitio vulſa, ambifariumque Nital ſecum congreſſa mitificat.* Videmus muliebrem iſtum morem etiam apud Apuleium Mileſ. 11. *Uberes enim crines leniter emiſſos, & cervice dependulos, ac deinde per colla diſpoſitos, ſenſimq́ ſinuato patagio reſidentes, pauliſper ad finem conglobatos in ſummum verticem nodus adſtruxerat.* Et tantum ſanè invaleſcente luxuriâ circà hanc ſtructuram fuit ſtudium, ut ſi non haberent ſatis ſpiſſam crinium ſobolem, aliundè anxiè anquirerent. Hoc eſt quod ait Hieronymus in epiſtolâ quâdam ad Demetriadem. *Quando eras in ſeculo, ea quæ erãt ſeculi diligebas, polire faciem purpuriſſo, & ceruſſâ ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* Sed vagor, itaque reprimo errantem hunc calamum. Redeo ad Plautum. Ad tortulum aureum Amphitruonis quod attinet, vult dicere eum Athenienſium more (& hæc Athenis fieri finguntur) capillum habere congeſtum in conum, & τεττιγοφοροῦντα, atque inde dignoſci ab Amphitruone debere, qui cum Thebanus eſſet, alio capitis ornatu incedebat. Athenienſes autem, ut ſe αὐτόχθονας eſſe declararent, cicadas crinium tortulis innectebant. Virgilius in Ciri.

Aurea ſolenni comptum quem fibula ritu
Mopſopio, tereti nectebat dente cicadæ.

Ælianus ποικ. ἱστορ. lib. IV. cap. XXII. Ariſtophanis Schol.

Schol. Nubibus. Philoſtratus major εἰκόνων lib. II. Thucydides ξυγγραφῆς α'. & alii plurimi.

Adeſt: ferit operæprecium hic ſpectantibus.

Rectè acutiſſimus Palmerius *Adeſte* reponit, ut monet Douſa: ſed *Ferit* non eſt mutandum, quia eſt ἀρχαϊσμὸς pro *Fuerit*. Talia *Attinero, Volero. Monero*, & alia.

Cap. III.

Plautini verſus Priſciani ope reſtituti. Priſcianus leviter emaculatus. *Lucu.* Mercator, & Ciſtellaria correctę. *Templum* antiquè. *Extemplò. Minora templa.* Varro reprehenſus.

ACt. I. Sc. I. Soſia audaciam ſuam & confidentiam jactans, ait.

Quid faciam nunc, ſi tres viri me in carcerem compegerint?

Sed elegantius, ſi tranſponamus leviter voces duas hunc ad modum.

Quid faciam, ſi nunc tres viri, &c.

Atque, quod conjecturam noſtram ſtabilit, ita citat Priſcianus libro de verſibus Comicis.

——— ita
Peregrè adveniens hoſpitio publicitus accipiar.
Hæc heri immodeſtia coëgit, me qui hoc
Noctis à portu ingratis excitavit.

In vet. lib. aliter conſtituti hi verſus, & ſanè rectiſſimè.

Ita peregrè adveniens
Hoſpitio publicitus accipiar,
Hæc heri immodeſtia coëgit me,

Qui hoc noctis à portu

Ingratis excitavit.

Priſcianus confirmat loco citato. *Vtitur tamē*(Plautus) *in hâc ipſâ ſcenâ dimetris brachycatalecticis, id eſt, à tribus ſimplicibus pedibus, ut,*

Ita peregrè adveniens.

Et ſimiliter.

Qui hoc noctis à portu.

Vel dimetris catalecticis, id eſt, quibus una deeſt ſyllaba, ut

Ingratis excitavit.

Vel dimetris hypercatalecticis, id eſt, quibus una abundat ſyllaba, ut in eodem (ſcribo, *eadem*, nam ad ſcenam referendum.)

Hoſpitio publicitus accipiar.

Hinc, & multis aliis indiciis codicis mei, quo utor, bonitas cognoſcetur. Sequitur.

Nonne idem hoc luci me mittere potuit?

Scribo, ut erat in v. c. *hoc lucu.* Nam veteres *Lucu* etiā dicebant, ut *Noctu*. Sic Mercatore Act. II. Sc. I.

Ad portum hinc abii manè cum luci ſimul.

Iterum vet. cod. *cum lucu ſimul.*

Item Ciſtellariâ. Act. II. Sc. I.

Poſteà autem cum luci primo cras niſi ambo occidero.

Vet. cod. *cum lucu primo.* Elegans ſanè ἀρχαϊσμὸς, quem invenias quoque apud Terentium Adelph. Act. V. Sc. III.

— DE. *ſcilicet, ita tempus fert,*

Faciundum eſt: cæterum rus cras cum filio

Cum primo lucu. ———

Conqueritur porrò Soſia.

Opulen-

Opulento homini hoc magis ſervitus dura.
Vet.cod. *τὸ magis* non agnoſcit, & puto rectè: Mavult Plautus aliique innumeri ita conciſè loqui. Scioli cũ ſubaudiri intelligerent, nec phraſeos elegantiam caperent temerè infarſerunt.

Hoc magis miſer eſt divitis ſervos.
Noctesq; diesq; aſſiduo ſatis ſuperq; eſt
Quo facto aut dicto adeſt opus, quietus ne ſis:
Ipſe dominus dives operis, & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, libère poſſe retur.

Pergit Soſia cõqueri de iniquitate divitum, qui ſervis pluſquam par eſt imponunt operis: ſed quartus verſus in vet.cod. ita legitur.

Ipſe, dives operis, & laboris expers.

Extrita voce ſecunda, quod magis placet, quippe quod plus habeat contemptus & bilis adverſus dominum.

Qui multa Thebano populo acerba objecerunt funera,
Id vi & virtute militum victum atque expugnatum oppidum eſt.

Melius omninò vet.cod.

Quod multa Thebano populo acerba objecit f.

Nam ad ſequens carmen referri debet; non ad præcedens.

———*ſe exercitum extemplò domum*
Reducturum. ———

Quid *Extemplò* ſit video diſſertari à viris doctis. Varro lib.vi.de L.L. explicat *Continuò, quod omne templum debet eſſe circumſeptum, nec plus quàm unũ introitum habere.* In quâ etymologiâ non leviter ille Romanorũ doctiſſimus hallucinatus eſt. Illuſtriſſimus

mus vir Ioſephus Scaliger putat eſſe ſacrorum verbum, ſacrificioque peracto à præcone pronuntiatum, quo ſignificabatur ut exirent ex templo: quod quia citò fiebat, inde pro citò & properè ſumi cæptum fuiſſe. Laudanda eſt conjectura, non tamen ſequendam arbitror: nam aliud nihil eſt quam *Ilico* ad verbum, quod *E loco* Grammatici interpretantur, *Templum* enim antiqui accipiebant pro loco patulo & conſpicuo, vel ex quo in omnes partes circumſpici poſſet. Clarè ecce in ſchedis Feſti. *Cõtemplari dictum eſt à templo, id eſt, loco qui ab omni parte aſpici, vel ex quo omnis pars videri poteſt, quem antiqui* TEMPLVM *nominabant.* Ergo nos verum etymon eruimus. Porrò quod ait Varro, *Omne templum debet eſſe circumſeptum, nec pluſquàm unum introitum habere*: Vereor ut parum ei memoria cõſtiterit, nam tantum erant ea templa, quæ *Minora* dicebantur. Feſtus. *Minora templa fiunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis aut linteis ſepiuntur, ne uno amplius oſtio pateant, certis verbis definita.* Ad quem locum vide Scaligerum.

—— magnanimi viri freti virtute & viribus
Superbè nimis, ferociter legatos noſtros increpant.

Etſi non temerè rejicienda hæc diſpunctio, nõ contemnenda tamen quæ in vet. cod.

—— freti virtute, & viribus
Superbi, nimis ferociter l. n. i.

Cap.

Cap. iv.

Plauti locus hactenus luxatus inſigniter in integrum reſtitutus. *Gerare, Fodare, Vellare, ἀρχαϊκῶς. Pterelas.*

Valdè ego judicii fallor, aut totus iſte locus miſerè luxatus.

——— ex ſpiratu atque anhelitu
Nebula conſtat: cadunt volneris vi & virium.
Denique ut voluimus noſtra ſuperat manus,
Vicimus vi feroces.
Crebri hoſtes cadunt, noſtri contrà ingruunt.
Sed fugam in ſe tamen nemo convortitur.
Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat,
Animam amittunt prius quam loco demigrent:
Quiſque uti ſteterat, jacet, obtinetque ordinem.
Hoc ubi Amphitruo herus conſpicatus eſt meus,
Illicò equites jubet dextera inducere.
Equites parent citi: ab dexterâ maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri
Fœdant & proterunt hoſtium copias jure injuſtas.

Vet. cod. in ſecundo verſu *cadunt* nō habebat. Sed, ut dixi, locus diſtortus, atque ita ſtatuo reſtitui in priſtinum debere nitorem.

——— ex ſpiratu atque anhelitu
Nebula conſtat: volneris vi & virium
Crebri hoſtes cadunt, noſtri contrà ingruunt.
Sed fugam in ſe nemo tamen convortitur.
Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat.
Animam amittunt, priuſquam loco demigrent.
Quiſque ubi ſteterat, jacet, obtinetque ordinem.

Hoc

Hoc ubi Amphitruo herus conſpicatus eſt,
Illicò equites jubet dexterà inducere.
Equites parent citi: ab dexterà maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri
Fœdant & proterunt hoſtium copias
Iure inviſas.
Denique, ut voluimus, noſtra ſuperat manus;
Vicimus vi feroces.

Hanc veram hujus loci lectionem pronuntiare vix eſt ut dubitem, conſidera attentè ſerie Lector. Monendum autem quinto verſu τὸ *Gerat* eſſe ἀρχαϊκὸν pro *Gerit*. Dicebant enim veteres *Gerare*, & *Gerere*, unde *Aggerare*, & *Exaggerare* decompoſitum. Sic *Fodare* & *Fodere*, ut notat Feſtus; quin etiam *Vellare* ad eandem faciem pro *Vellere* extuliſſe ſatis arguit frequentativum *Vellicare*. In octavò τὸ *Meus* omiſi ex authoritate vet. cod. ne in temeritatis me crimen induam. Deinde ex *jure injuſtas* pauxillâ mutatione ſolâ de conjectura feci *jure inviſas*: Segregavi verò à ſuperiore regula cui adhæſerat, & collocavi, ut ſit verſus monometer, præeunte vet. codice. Porrò quartus verſus ita conſtitui debet. *Sed in fugam ſe nemo*. Nam *Convortitur* pro *Convortit* ἀρχαϊσμὸς eſt, quales plures eſt videre apud Nonium de contrariis verborum generibus.

Poſt ob virtutem hero Amphitruoni patera donata aurea eſt,
Qui Pterela potitare rex ſolitus eſt. —

Aut heic ἀποκοπὴ eſt, pro *Pterelaus*, aut legendum *Qui Pterelas*: Dicebant enim Pterelaus Pterelas, ſicut Arceſilaus, Arceſilas. Et ſic infrà bis terve reſcribendum.

Neque ſe Luna quoquam mutat, atque uti exorta
eſt ſemel.

In vet.cod.aliter erat. *quoquam motat, ſtatque uti e.* Nec dubitem præferre.

Cap. V.

Pugno legere. Davi perſona in Comœdiâ quod vulpes in Fabulis Æſopi. *Hirnea. Irnella. Credebet. Simil. Debil. Famil. Subtil. Collus. Proh fidem.*

Eâdem Sc.

SO. *Ibo ut herus quod imperavit Alcumenæ nuntiē.*
Sed quis eſt hic homo, quem ante ædis video hoc
noctis? non placet.
ME. *Nullus eſt hoc meticuloſus æquè.* SO. *Quom*
in mentem venit.
Illic hoc homo denuò volt pallium detexere.

Non poteſt, quin corrupta hæc ſint; quis enim, obſecro, ſenſum mihi commodum expediet? Diſpungo, & lego.

Sed quis hic eſt homo? quem ante ædis video hoc noctis? non placet.
ME. *Nullus eſt hoc meticuloſus æquè.* SO. *Quem?*
in m. v.

Quem? ſupple, *video hoc noctis ante ædeis.* Nam referendum ad priora verba, quę, cum Mercurius interrupiſſet, eo modo reſumit. Et eſt hæc emendatio à vetere codice meo.

Aliâ formâ eſſe oportet, quem tu pugno legeris.

In vet.cod.erat *Pugno læſeris*, ſed malè: *Pugno legere* eleganter herclè dictum, cui reſpondet noſtrum idioma.

idioma. **Met een vupſt beleſen.**

Mirum niſi hic me quaſi muranā exoſſare cogitat,
Ultrò iſtinc qui exoſſat homines. ———

Malè viri docti hanc vocem ſubſtituerunt, pro *iſtic*, quòd valet, *iſtoc modo*. Ita alibi uſurpat, ut & Apuleius. Eſt autem Græciſmus, οὕτως.

ME. *Auferere, non abibis, ſi ego fuſtem ſumpſero.*
SO. *Quin med huius eſſe familiæ familiarē prædico.*

Sic lego, *Quin' med h.e.f.f. prædico?* Multo hæc jam efferuntur elegantius, quod unum efficit addita ἀποστρόφου nota, quæ malè erat abjecta.

Soſiam vocant Thebani Davo prognatum patre.

Rectè habēt hæc; ſed monendum duxi Davi perſonā in Comœdiâ nihil aliud eſſe, quàm quod vulpes in Æſopi Fabulis. Philoſtratus libro εἰκόνων, lēmate Μῦθοι. Κορυφαία δὲ τοῦ χοροῦ ἡ ἀλώπηξ γέγραπται. Χρῆται γὰρ αὐτῇ ὁ Αἴσωπος διακόνῳ τῶν πλείστων ὑποθέσεων, ὥσπερ ἡ κωμῳδία τῷ Δάῳ. Sed hoc quod ſubdā, propritim ad Plautum ſpectabit.

ME. *Amphitryonis te eſſe ajebas Soſiam.* SO. *peccaveram,*
Nam Amphitryonis ſociennum me eſſe volui dicere.

Etſi non ignorem *Sociennus* caſcam eſſe vocem, nec indignam noſtro hoc, an tamen eâ heic uſus fuerit vehementer dubito. Lego ex vet. codice.

Nam Amphitruonis ſocium næ med eſſe v. d.

Manifeſtè captavit παρήχησιν, quę minus pulcra eſt, ſi *ſociennum* legamus, pulcherrima autem, ſi ſequamur meum codicem; quod ipſum facere nulla mihi hoc in loco religio: & facilè ſpero me doctorum virorum puncta laturum. Eſt præterea ἐπανόρθωσις.

Quum

Quum enim Amphitruonis ſe eſſe Soſiam dixiſſet ſatis confidenter, reſumit peccaſſe profitens, & voluiſſe dicere, Amphitruonis ſe eſſe ſocium. Nihil verius, meliuſque. Atque hæc venuſtas omnis perit, ſi *ſociennum* retineamus.

ME. *Dicito quidvis, nõ nocebo.* SO. *tuæ fidei credo?*
ME. *mea?*

Vet. cod. *tuæ fidei credon'?* Quod magis Plautinum.

Cadus erat vini, inde implevi cirneam. —

Ita ex Nonio repoſuit Lambinus, ſed aliæ editiones habent, *implevi hirneam*: quod rectum eſt. Cato cap. lxxxi. *Indito in hirneam fictilẽ, eam demittito in aulam ahenam aquæ calidæ plenam. ita coquito ad ignem. Vbi coctum erit, hirneam confringito, ita ponito.* Hinc *Irnella* ὑποκοριστικὸν apud Feſtum. *Irnella, vaſis genus in ſacris.* Nam quod à Græcâ voce patrocinium quærunt, deſinant obſecro: nec tanta Nonii eſt authoritas, ut eã heic ſequi propterea debeamus.

At ego per Mercurium juro tibi Iovẽ non credere,
Nam injurato, ſcio, plus credit mihi, quã jurato tibi.

In vet. cod. erat, *plus crederet mihi.* Facile verã Plauti lectionem eruere.

Nam injurato, ſcio, plus credebet mihi, q. i. t.

Pro *Credebit.* Et eſt duplex ἀρχαϊσμός. Sic *Reddebo* & *Addebo* alibi dicit, ut Nævius *Dicebo, Fidebo*, quod ſuo loco monebimus. Pergit Mercurium ſibi mirabundus Soſia comparare.

Quemadmodum ego ſæpe in ſpeculum inſpexi, nimis ſimilis eſt mei.
Itidem habet petaſum, ac veſtitum, tam conſimilis eſt atque ego.

Ita correxit Lambinus, cum prius eſſet *ſimil eſt.* item

conſimil eſt:quod ego utrumque retineo, Geminus locus poſtea. Sanè caſci illi non aliter efferebant; ſic *Debil* apud Ennium: *Famil* ſive *Famel* apud Feſtum: *Subtil* pro *Subtilis* apud Priſcianum: ſic *Mugil*, *Mugilis*. *Strigil*, *Strigilis*, recto caſu. Et alia eiuſmodi.

Malæ, mentum, barba, collum. ——

Scribo, *barba*, *collus*, idq; ex authoritate Nonii Marcelli. Talia multa maſculino & neutro genere indifferenter uſurpabant. Illud autem monere me penè fugerat, ubi ſuprà legitur, *Proh ſidi Thebani cives*, in veteri codice erat. *Proh fidem Thebani cives*. Quod purum putum Plautinum. Idem eſt ac ſi dixiſſet, Obſecro veſtram fidem cives Thebani. Nemo tam fungus qui audeat reprobare.

Cap. VI.

Suſcipio, Conſpicio, pro verbalibus poſita. *Nequiter expedivit*. Plauti lectio vindicata. *Cul. Facul. Simul. Procul.* Nonius à Lambini impugnatione defenſus. *Diſparè.*

Sc. *Bene proſperéque.*
Uno ut labore abſolvat ærumnas duas;
Et ne in ſuſpicione ponatur ſtupri,
Et clandeſtina ut celetur ſuſpicio.

Mendi ſuſpectũ hunc locum habitum à Lambino video, & non injuriâ: dum tamen *ſuſceptio* reponit, non emendat, nam hoc nimis à vulgatę lectionis veſtigiis abit. Ego dubium nõ habeo, quin ἀρχαϊσμὸς elegans exciderit, legendúmque ſit transpoſitis literis, *ut celetur ſuſcipio*. Eſt aut *Suſcipio* ἀρχαϊκὸν

pro

pro verbali *Suſceptio.* Eadem facie *Conſpicio* in ſolennibus verbis quibus templum finiebatur, *Conregione, conſpicione, cortumione, utique ea rectiſſimè ſenſi.* Habes apud Varronem lib. VI. ſed emendata ab incomparabili viro Ioſ. Scaligero. Spero viros eruditos hanc meam conjecturam non difficulter admiſſuros.

Sc. *Benè vale Alcmena.*

Nequiter penè expetivit prima paraſitatio.

Hæc lectio à Lambino eſt, & temerè nimis in textũ recepta. Anteà erat, *Nequiter penè expedivit p. p.* Ita ſignatè vet. cod. *Nequiter expedivit* nõ aliud eſt, quã ſi dixiſſet, parum utilis fuit prima paraſitatio. Talia ſunt, *Malè ſanus. Malè ſuadus.* Paullò ante.

Prius abis quam lectus ubi cubuiſti caluit locus.

Affirmo Plautum ſcribſiſſe, *Ubi concubuiſti concaluit.* Priſcianus lib. VI. *Excipitur hic lectus, ἡ κλίνη, quum tamen etiã hujus lectus antiquiſſimi protulerũt. Cornificius in primo de Canis deorum. Ipſis vero Cereris epulis memoriæ novandæ gratiâ lectus ſternuntur. Plautus in Amphitruone. Quam lectus ubi concubuiſti concaluit locus.* Et vet. cod. *concaluit* præferebat.

IV. *Ecaſtor condignum donum, quali eſt qui donum dedit.*

ME. *Immò ſic condignũ quali'ſt, quoi dono datu'ſt.* Scribo utrobique *cul eſt*, *non quali' ſt.* quod Plautinum eſſe nunquam credam, etſi Lambinus impugnet malo jure Nonium. *Cul* veteres dicebant pro *Quale*, κατ' ἀποκοπὴν: ita *Simul, Facul, Procul*, pro *Simile, Facile, Procile.* quæ poſteà adverbialiter ſumi cæperunt. Dico verò *Procul* pro *Procile:* novè quidem, & audacter, ut quibuſdam videbitur, verè

 tamen.

tamen. nam efferebant primò *Proculus Procilus*, quemadmodum *Optimus*, *Optumus*: deinde *Proculus Procilis*, ſicut multa ea facie: accipiebaturque ea vox pro remoto & longinquo propriè, quamvis Feſtum & Gloſſographum diverſam notionem tradere non ſim neſcius. Hæc ἐν παρέργῳ Nonii gratiâ, & Plauti; cujus ſecundus verſus anteà propoſitus plenius & rectius in vet. cod. ita perſcriptus erat.

Immò ſic condignum donum, &c.

Metri lex clamat. Porrò quod Plautus neutrum pro maſculino ponit, facit ſolens, & ſine peccato, nam veteribus illis Comicis canonas Grammaticorum tranſilire nulla religio. Sic Aulularià, Sc. *Poſtquam obſonavit.*

Cocus ille nundinale eſt; in nonum diem
Solet ire coctum.

Ita enim ex Feſto lego, non *nundinalis eſt*. Captivis quoque, Sc. *Quæ res bene.*

Fac fidele ſis fideli, cave fidem fluxam geras.

Sic habet vet. cod. & Nonius, qui tamen errat, cum pro *Fideliter* poſitum exiſtimat: Nam quod *Fidelis ſis* Camerarius, vir ſummus, propugnat, patietur ſibi errorē iſtū à me eripi. Sic *Cuium ager*, pro *Cuius*, Trinummo, Sc. *Minus quindecim.*

Neque unquam quiſquam eſt, quoius ille ager fuit,
Quin peſſimè ei res vorterit, cuium fuit.

Item Mercatore.

Eamus intrò, non utibile hic locus factis tuis.

Ita lego ex veter. cod. non *utibilis*. Sub finem hujus ſcenæ:

Atque quantò nox fuiſti longior hâc proximâ
Tanto brevior dies ut fiat; faciam, ut æquè diſparet.

Et dies

Et dies è nocte accedat.

Quid alii heic videant commodi ſenſus neſcio, ego certè nihil. in vet. cod. erat.

——— *ut æquè diſpar*

Et dies & nox accedat. ———

Puto veram lectionem.

——— *ut æquè diſpare*

Et dies è noctè accedat. ———

Diſparè, pro *Diſpariter*. ut *Alacrè, Acrè. Hilarè.*

Cap. VII.

Ecere. Ecer. Gloſſarium corrigitur.

AD Actum ſecundum perveni, quem nunc examinabo. In ipſo initio.

SO. *eccere. jam tuatim*

Facis, ut tuis nulla apud te ſit fides,

Semel hoc monebo: ſcribendum *Ecere*, ut *Equirine, Eiuno, Ecaſtor.* Efferebant etiam truncatè *Ecer* quemadmodum *Epol.* Gloſſæ *Ecer*, Κατὰ τῆς Δημητρός. Ita ſcribendum, non *Eccer.*

Tu me verbero audes herum ludificari?

Magis Plautinè vet. cod. *Tun' me.*

At te faciam hodiè proinde ac maritus eſt,

Ut minus valeas, & miſer ſis,

Salvus domum ſi rediero jam.

Sequere ſis, herum qui ludificas dictis delirantibus.

Alia interpunctio vet. cod.

Salvus domum ſi rediero. jam

Sequere ſis.

Nec paullò melior.

AL. *Immò mecum cœnaviſti, & mecum cubuiſti.*

AM. *Quid eſt?*

AL. *Vera dico.* AM. *Non quidem hercle de hac re, de aliis neſcio.*

Vetus codex auctior verſu.

AM. *Quid eſt?*

Nihil te pudet ſceleſta populi in conſpectum ingredi?

AL. *Vera dico.*

Qui cur Plauto indignus habendus ſit nondum videre potui.

AM. *Egóne iſtuc dixi?* AL. *Tute iſtic, etim aſtante hoc Soſiâ:*

Lego. AL. *Tute iſtuc*, ſupple. *dixiſti*, Nihil verius.

AM. *Tun' me heri adveniſſe dicis?* AL. *Tun' te abiiſſe hodie hinc neges?*

AM. *Ego enimverò, & me advenire nunc primum aio ad te domum.*

Vera lectio vet. cod. AM. *Nego enimverò*, &c.

AL. *Vnde hæc igitur eſt, niſi abs te, quæ mihi dono data eſt?*

Corrigo, *quoi mihi*. Id eſt, à quo. Quali phraſi etiam alii Auctores non illibenter uſi inveniuntur.

AM. *Vir ego tu' ſim? ne me appella falſo falſo nomine.*

Extra cõtroverſiam vera lectio vet. cod. *falſa falſo n.* Quod & Douſæ in mentem venit ſuſpicari.

Cap. VIII.

Scena. Scenaculum. Scælum. Voces Sabinorum. Macrobii locus emaculatus, & Saliare carmen apud Feſtum. *Ne*, pro Non. *Dic blandius.* Scenæ binæ in unam redactæ.

Scena primore Actus tertii.

Ego

Ego ſum ille Amphitruo quoiu'ſt ſervos Soſia,
Idem Mercurius qui ſit, quando commodu'ſt,
In ſuperiore qui habito cænaculo.

Vetus codex variat.

In ſuperiore cœli qui habito ſcenaculo.

Quæ voces inſitiriæ non debent haberi profectò. tranſpono autem, ut numeri conſtent.

Superiore in cœli qui habito ſcenaculo.

Scenaculo verò præ iſto *Cœnaculo* retineo, non injuriâ. Sabinorum hæc vox propria queis *Scena* erat quæ *Cœna* Romanis, etiam *Scenaculum*, quod iiſdē *Cœnaculum*, quod ex Paullo Feſti mutilatore licet cognoſcere. uſus fuit indubiè hoc vocabulo quoque Macrobius Saturnal. lib. I. cap. VIII. ubi de Saturni æde. *Habet aram & ante ſenatulum. illic Græco ritu capite aperto res divina fit.* In aliis exemplaribus eſt, *& ante ſe cœnaculum.* Emendo certâ conjecturâ. *Habet aram ex ante ſcenaculum.* Sic *Scœlum* etiam pro *Cœlum.* Inde corrigendum Saliare carmen apud Feſtum.

Sed jam ſcœlo candens Aurora obſtenit ſuū patrē.

Nam malè ibi *ſe cœlo*, ut in Macrobio, *ſe cœnaculum.* Deinde *obſtenit* pro *obſtinet* repoſui, cujus facti mei rationem vide infrà ad Militem cap. V. Sc. *Durare nequeo.*

Non ædepol faciam, neque me perpetiar probri
Falſo inſimulatam.——

Vet cod. *Næ edepol.* Facilè veram eruo lectionem, ſcribendum enim abſque diphthongo, *Ne edepol.* Nam veteres *Ne* pro *Non* uſurpabant, hinc *Nevolo* (pro quo per συγκοπὴν *Nolo*) *Neſcio*, Sc. *Amphitruo, aſſum.*

Quādo iſthæc omnia exjuraſti te mihi dixe per jocū.
Vel hinc, ſi non aliis indiciis, codicis mei probitas poterit æſtimari; nam verſum hunc, quem de conjectura heic ex Nonio acutiſſimus vir Simeo Boſius collocaverat, hoc ipſo loco invenio. Sc. *Quis ad fores.*

AM. *Dic quæſo mi Soſia.* ME. *blandius. cum Alcmenâ.* AM. *in eodemne*
Cubiculo? ME. *Immò ut arbitror corpore corpus incubat.*

Confuſæ hic perſonæ, quas ſic reſtituo,

AM. *Dic quæſo mi Soſia blandius: cum Alcmenâ? in eodemne*
Cubiculo? ME. *Immò ut.*

Dic blandius non aliud eſt quam εὐφήμει. Inſpice, ſi tanti erit præcedentia, videbis minimè falli me in cenſura. Poſteà Scenam *Quis tam vaſto,* malè diremerunt, & alterius initium cōſtituerunt ad iſta verba *Vos inter vos:* unica enim tantum eſt ſcena, quod & veteris codicis authoritate comprobari poteſt, Eā ſcenā:

Certum eſt introrumpam in ædis.

In vetere codice erat, *in ædibus*. Item poſteà.

— pergam in ædis nunc jam.

Iterum vet. cod. *in ædibus*: nec aliter MSS, Langiani, & rectiſſimè. ἀρχαϊσμὸς eſt, apparet enim veteres præpoſitioni *In*, ſive motum in loco, ſive ad locum ſignificarent, indifferenter accuſativum & ablativum adjunxiſſe. Sc. *Spes atque opes.*

Ego cunas receſſim rurſum vorſum trahere ac ducere:

Cod. vet. *rurſum prorſum*. Corrigendum, *viciſſim rurſum*

rurſum prorſum, ut monui Critici Arnobiani lib. I. cap. IV.

Cap. IX.

Servi in piſtrino *Aſini* dicti, molæ *Præſepia*. *Nunquame*. *Paxim*. *Lacte*. Mercator correcta. Varro emaculatus leviter. *Reducere*, παθητικῶς. *Rerogare*. *Reloqui*. Sabiniſmus annotatus, *Pragnas*.

CAput mihi hoc explebunt omiſſa quædam, ac maximè è Langii viri optimi optimis membranis obſervata. In illis erat iſte titulus. PLAVTI ASINII AMPHITRIO. Et ASINII cognomẽtum Plauto noſtro in omnium Comœdiarum titulis tale legitur. Quod quidem quid ſibi velit, cum nemo hactenus expoſuerit, operam non puto me luſurum, ſi ipſemet negotii iſtuc ſumam. Scribendum verò PLAVTI ASINI. Appoſitum autẽ ei à librariis veteribus; quia depiſtorum eſſet proſapiâ. Nam olim qui in piſtrino laborabant, quod idem illis incumberet labor ad truſatiles molas, qui aſinis ad verſatiles, per convitium *Aſini* audiebant: & molæ quoque *Præſepia* contemptim nominabantur. Ex hoc dicto exaudiendus etiam ipſe Plautus Curculione. Sc. *Migrare certum eſt*. ubi Palinurus paraſitum, niſi è Caria argentum afferat, in piſtrinũ iterum detrudendum prædicit.

Paves, paraſitus quia non rediit Cariâ.
Afferre argentum credo. nam ſi non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet ſe huc eſum ad præſepim ſuam.

Tantum de Titulo: nunc Fabulam examinare denuò incipiam. Prologo.

Sed mos illic nunquam fuit patri meo.

Langii MSS. & vet. cod. *Sed mos nunquam illi fuit patri meo.* Eruditi viri mutârunt, tranſpoſueruntq́;: cur? obſecro: quia hiatum rati nimirum, & claudicare verſum. Pace eorum dictum ſpero, valdè falſi ſunt. Scribendum autem hoc modo.

—— nunquam' illi fuit patri meo.

Id eſt, *nunquame.* Ita veteres dicebant, pro *Nunquã:* ſic *Quame, Tame, Cume,* pro *Quam, Tam, Cum.* Sc. *Benè vale.*

IV. *Satin' habes ſi fœminarum nulla eſt, quam æquè diligam?*

ME. *Edepol ne illa ſi iſtis rebus te ſciat operam dare, Ego faxim te Amphitruonem eſſe malis, quam Iovem.*

Quur non præferenda vet. cod. lectio. *ſi illa furtivis rebus.* Per *furtivas res* clandeſtinos amores intelligit. Hoc autem nimis ineptum, quod dicat Mercurius, ſi Alcmena ſciat Iovem cum aliis fœminis cõſueſcere, facturum ſe ut Amphitruo eſſe mavellet, quam Iupiter. Conjicio ſcribſiſſe Comicum noſtrũ, *Ego paxim, te A. e. m. q. I.* ut ſit ἀρχαϊσμὸς pro *Pepigerim.* Id eſt, Quovis pignore dato certaverim. Simile mendum Mercatore Sc. *Ecaſtor lege.*

Ecaſtor faxim, ſi itidem plectantur viri,
Si quis clàm uxorem duxerit ſcortum ſuam,
Ut illæ exiguntur, quæ in ſe culpam commerent,
Plures viri ſint vidui, quàm nunc mulieres.

Nam legendum quoque. *Ecaſtor paxim.* Item Truculento, Sc. *Non omnis ætàs.*

Quos cum celamus, ſi faximus conſcios,
Faxim lenonum & ſcortorum, ut plus eſt, minus,
Et minus damnoſorum hominum, quam nunc ſunt; ſiet.

Iterum ſcribo. *Paxim lenonum.* Arbitrium erit virorum doctorum, quibus omnia hæc mea libens meritò ſubmitto, quippe adoleſcens admodum, nec judicii adhuc per ætatem ſatis firmus. Hoc ſaltem ſine Plauti fraude pronuntiare poſſum: Ita mihi videri. Sc. *Age, i.*

Neque lac lacti magis eſt ſimile, quam ille-ego ſimil eſt mei.

Langii membranæ. *Neque lacte lacti.* Optimè: nam veteres *Lacte* dicebant primo caſu. Caſſius Hemina Annal. IV. *Ex Tiberi lacte haurire.* Cæcilius Titthe.

Præſertim quæ non peperit lacte non habet.

Varro Andabatis. *Candidũ lacte è papillâ cùm fluit.* Ita corrigo apud Nonium. Sc. *Satin' parva.*

——— id modò ſi mercedis
Datur mihi, ut meus victor vir belli clueat, ſatis
Mihi eſſe ducam.

Mss. Langiani, *Vir belli ſe reducat.* Vetus codex voce unâ minus, *belli reducat.* Atque hæc vera lectio. *Reducat,* poſuit παθητικῶς antiquè, pro *Redux ſit.* Eodem modo etiam τὸ *Redux* paſſivam habet ſignificationem, cum ſimplex ejus *Dux* activam.

AM. *Alcmena unum rogare te volo.* ALC. *Quid vis, roga.*

Langii MS. ALC. *Quidvis vogare, roga.* Meus codex vetus. *quidvis rogare, roga.* Puto ſcribſiſſe Plautum,

tum, *quidvis roga, reroga*. Videtur autem eſſe Sabiniſmus, ſic illi *Eloqui* ac *Reloqui* deos dicebant, quum oracula redderent. Varro lib. v. *Dicuntur Eloqui ac Reloqui in fanis Sabinis è cellâ dei, qui eloquuntur.*

Enimverò pragnanti oportet & malum & malum dare.

Optimè in Langii exemplari. *Pragnati oportet*. Nam veteres *Pragnas, Inſas, Animas, Damnas*, dicebant, pro *Pragnans*, &c.

Ampliſ-

Ampliſſimo Viro

ACHILLI HARLAEO

Regni Curiæ Principi

IOANNES MEVRSIVS S. D.

IGnoſces, Vir Ampliſſime, quod occupationibus iſtis tuis ſummis obſtrepere ſim auſus. Satis impudenter, fateor, cum te ſpecto: cum verò obſervantiam ſingularem in te meam, quæ ſtimulos acerrimos ſuggerit, non potui non frontem omnem projicere. Quod ipſum feci minus invitus, cum nunquam meliore damno fieri poſſe viderem. Quamvis autem non meruerim, ut benevolentiâ me aliquâ complectare, humanitatem tamen tuam, quàm meritum meum in conſilium adhibiturum ſpero. Si ſpes ea non decollabit, virgulam divinam tanti haud fecerim. Cum aliquando vacabis, hæc ad Plauti Aſinariam videto: offendes, ſi non ingenii, aut doctrinæ, at certè animi ingenui Notas.

AD ASINARIAM.

Cap. I.

Graxo. Verbivelitatio. Mna. Obſtire. Abſtit. Ovidius emendatus. Priſcianus notatus. Plauti lectio defenſa. *Nerectè. Neſapus.*

Dixi quæ ad Amphitruonem habui; Aſinariam jam ordo oggerit, itaque hanc percurram. Prologo,

Age nunc reſide, cave modo ne gratiis.

In vet. cod. erat. *ne graxis.* Vetus verbum *Graxo* pro *Strepo*, ex Græco, κράζω. Lucretius lib. v.

Quippe ibi ſe multi per ſomnia ſæpè loquentes,
Aut morbo delirantes prograxe ferantur.

Act. I. Sc. I.

——LI. *Age age, uſque excrea.*
DE. *Etiamne?* LI. *Quæſo hercle uſque ex penitis faucibus.*
Etiam amplius. DE. *Nam quouſq.?* LI. *uſque ad mortem volo.*

Malè interpunctum hîc à perſonis: ex vetere libro corrigo.

DE. *Etiam?* LI. *Amplius.* DE. *Nam q.*

Nihil verius, quam ita ſcribſiſſe Plautum. nec exiſtimo quenquam tam inſulſum, qui reprobare auſit. Sc. *Siccinè hoc fit.*

Ingrata atque irrita eſſe omnia intelligo
Quæ dedi, & quod benefeci: ac poſthac, tibi
Male quod potero facere, faciam.——

Scribo ex vet. cod. *at poſthac*. Act. 11: Sc. *Ubi ego.*

Verbis velitationem fieri compendi volo.

Puto ſcribtum fuiſſe *Verbivelitationem*, quomodo alia multa lepidè compoſuit Plautus, ut reſpondeat Græco λογομαχία. Temerè tamē affirmare nihil volo, id ſignificaſſe ſatis habens quod mihi ſuper hoc loco in mentem veniſſet.

Ait ſe ob aſinos ferre argentum Atrienſi Saureæ
Viginti minas, ſed eum ſeſe non noviſſe hominem
qui ſiet.

Corrigo poſcentibus numeris, *Viginti mnas*: & ita ſignatè referebat vet. cod. meus. Veteres dicebant *Mna*, *Mina*: ut *Lamna*, *Lamina*. Sic Curculione, Sc. *Date viam.*

— quia de eo emi virginem
Triginta minis, veſtem, aurum:

Iterum numeri poſcunt, *Triginta mnis*, ut erat in vet. cod. Pœnulo etiam. Sc. *Si ego.*

Si ego minam non ultus fuero probè quã lenoni dedi.

Vet. cod. *Si ego mnam*. Et heic numeri id flagitant. Eſt autem inflexio Græca. Sc. *Quid hoc eſt negotii.*

LE. *Sed vina heri quæ vendidi vinario Exarambo,*
Iam pro iis ſatisfecit Sticho? LI. *feciſſe ſatis*
opinor.
Nam vidi hunc ipſum adducere ad trapezitam
Exærambum.

LE. *Sic dedero prius quam credidi, vix anno poſt*
exegi.
Nunc ſatagit, adducit domum etiam ultrò, &
reſcribit nummos.

Vet. lib. tertio verſu habet, *adducere & rapere in ius Exarambum*: quarto, *Sic obſecro? quã credidi v. a. p. e.*

Quæ

Quæ ſanè lectio melior. *Sic obſecro?* ſ. accidit. Deinde quintum Libano aſſignat, non Leonidæ, etiam rectius.

Non herclè te provideram, quæſo ne vitio vortas,
Ita iracundia obſtitit oculis.

Langii ſcedę: *obſtit oculis.* Rectè. Dicebant *Obſtire, Obſtare.* ſicut *Artire, Artare. Impetrire, Impetrare, Negire, Negare.* (unde *Negibundus* apud Feſtũ.) Hinc *Obſtitum* apud eundẽ, quem laudavi, Feſtum: quemadmodum *Impetritum. Artitum.* Sic *Abſtit*, dixit Ovidius Metam. XI.

—— renovat lectuſq; locuſq;
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet abſtit.

Malè hodiè eſt, *abſit.* Priſcianus ita citat lib. IX. qui tamẽ fallitur cum putat pro *Abſtitit* accipiendum, tanquã συγκοπὴ ſit. Sic *Praſtire* quoque dixiſſe certum eſt, inde *Proſtibulum.* Et ſimplex etiam *Stire* pro *Stare*, unde *Nauſtibulum* apud Feſtum, & *Veſtibulũ*, quaſi grande ſtabulũ. Agell. lib. XVI. cap. V. Dicebant ad eandem hanc faciem etiam *Metiri*, & *Metari.* Itaq; rectè eſt in Pſeudolo, Sc. *Ne plora.*

Quin hunc metimur gradibus militariis.

LI. *Malè herclè jam magno tuo nunc iſti nec rectè dicis.*

Sequor veteris codicis ductum, legóque *nerectè dicis. Nerectè d.* eſt malè; ſic *Neſapus*, nõ ſapiens. Scaurus: *Ne pro non poſitum eſt apud antiquos, ut Nefrendes porcos, qui fabam frendere non poſſunt: Neſapus, qui non ſapit.* Sic *Nefunera* apud Catullũ in Nuptiis Pelei & Thetidis, *Funera Cecropia nefunera* ut rectè emendavit magnus Scaliger. Sic *Neſcio. Nevolo.* Sc. *Perfidiâ laudes.*

Quum

Quum noſtris ſycophantiis,dolis,aſtutiiſq;
Scapularum confidentiâ,virtute ulmorum freti.
Qui adverſum ſtimulos laminas,cruceſq;,&c.
Quomodò, *virtute ulmorum freti?* Ineptum hoc eſt. Interpungo.
Scapularum confidentiâ,virtute freti,ulmorum
Adverſum ſtimulos,&c.
Nam *Qui* rectè abeſt à quibuſdam codicibus. Sc. *Cur me.*
AR. *Vale.* PH. *Aliquanto amplius valerem ſi hîc maneres.*
Magis vet. cod. lectio placet. *ah. quanto amplius v. ſ.h.m.*
LE. *Auſcultate, atque operam date, & mea dicta devorate.*
Primũ omniũ ſervos tuos non eſſe nos negamus.
Sed ſi tibi minæ viginti argenti proferentur,
Quo nos vocabis nomine? ———
Manifeſtus error: ſcribo,
Auſcultato,a.o.dato,e.m.d.devorato.
Nam ad unũ Agyrippũ ei ſermo. nemo improbabit.
Quid nunc? quid eſt? quin tradis huc cruminam
Perum preſſatum? ———
Lego cum Langii MS. *cruminam preſſatam ære.*

Cap. II.

Mepte. Sorum. Mortualia. Pulcralia. Magnalia. Nequalia. Nævius correctus. *Chereſteus. Chreſtus. Face.*

SEquitur eâdem illâ Scenâ, ubi herum Agyrippũ bellè deludens Libanus, ita Philænium adfatur.

Dic igitur me tibi anaticulam, columbam, vel catellum.

Vet.cod. *D.i. me te anaticulam.* Scribo, certâ conjecturâ. *Dic igitur mepte.* Nam *Mepte* pro *Me* olim dicebant. Menæchmis, Sc. *Men' hodie.*

——— cui certiſſimum eſt
Mepte potius fieri ſervum, quam te unquã emittam manu.

AR. *Inſcende actutum.* LI. *Ego fecero. hem quid iſtuc eſt? ut tu incedis?*
Demam hercle jam tibi de ordeo, tolutim ni badiſſas.

In vet. cod. erat. *ut tu vide is.* Corrigo, *ut tumidè is.* quam veram eſſe lectionem abundè ſequens verſus fidem faciet.

AR. *Quid ego aliud exoptẽ amplius, niſi illud cujus inopia eſt,*
Viginti argenti commodas minas, hujus quas dem matri.

Rectè vet.cod. *commodas mnas,* poſcentibus numeris. Huc faciunt quæ ſuperiori capite in hanc rem annotavi. Deinde idem ille codex meus, *qui dem,* habebat, quod Plautinum magis aſſentietur, quicunque in ejus lectione nõ omninò hoſpes eſt. Act. IV. Sc. I.

PA. *Diabolus Glauci filius Clearetæ,*
Lenæ dedit dono argenti viginti minas.

Etiam heic *viginti mnas* numeri poſcunt, atque ita erat in vetere codice.

Ad eorum ne quem illa oculos adjiciat ſuos.
Si quem alium aſpêxit, cæca continuò ſiet.

Verè eſt in Langii Excerptis. *Ad forum.* Nam eſt ἀρχαϊ-

ἀρχαϊκὸν, pro *Eorũ*. Feſtus. *Sos pro Eos antiqui dicebãt.*

Talos ne quoiquam homini admoveat, niſi tibi.

Quom jaciat, te ne dicat, nomen nominet.

Ita conſtanter habẽt omnes editiones quas inſpexi, ſed veram exiſtimaverim conjecturam quæ mihi in mentẽ venit, *tene dicat*. cõjunctim enim ſcribendũ.

Hæc ſunt non nugæ, non enim mortualia.

Langii Ms. *non enim mortalia*. Quod idem eſt. Illud à mortuis, hoc à morte vocabuli originem habebit. In vetere codice erat *mortuaria*. Eóque modo Agellius lib. XVIII. cap. VII. *Vos philoſophi mera eſtis, ut M. Cato ait, mortuaria gloſſaria: namque colligitis lexidia, res tetras, & inanes, & frivolas, tanquam mulierum voces præficarum.* Sed perinde eſt: Ejuſmodi ſunt dies *Præliales*, & *Præliares*. *Palilia*, *Parilia*. Hâc eâdem autem facie etiam *Pulcralia* dixit Cato, laudante Feſto. *Magnalia* Cypriânus lib. I. epiſt. III. *Nec prępoſitum ſervum doſeri à quibuſdam miretur aliquis, quando ipſum dominum magnalia & mirabilia ſumma facientem, & virtutes factorum ſuorum Dei patris teſtimonio comprobãtem, diſcipuli ſui reliquerint.* Iterum Tractatu de Habitu Virg. *Quibus multa magnalia cum miraculo faceret, quibus ad gratiam gloriæ bonis ſpiritualibus abundaret.* Hauſit verò de Tertulliano, qui utitur Ad uxorem lib. II. cap. VII. Item Adverſus Marcionem lib. I. cap. II. Sed ad *Mortualia* quod attinet, eadem omninò ſunt *Nequalia*, ſive *Necalia*, quæ Feſtus *detrimenta* interpretatur, quia nugæ non aliud quam ſermonis detrimenta, & inde facta tranſlatio. Nævius Lycurgo *Mortualia* appellat veſtimenta quę in luctu ſumebantur.

Pallis,petagiis,crocotis,malacis,mortualibus.

Ita lego apud Nonium in *Caltulam*.Sc.*Sequere hac.*

Tu ergo fac ut illi turbas lites concias.

Vet.cod.*face ut.* quod magis ἀρχαϊκὸν. ideóq; Plauto convenientius Act.v.Sc.*Ain tu meum.*

ART. *Hoc ecaſtor eſt quod ille it ad cœnam cottidiè.*

Ait ſeſe ire ad Archidemum, Chercam, Chereſtratum,

Cliniam, Chremen, Cratinum, Dinieam, Demoſthenem.

In vet.cod.erat.

Chreſtum, Chremem, Cratinum, Cliniam, Demoſthenem.

Reſcribo, ut ſit plenus octonarius, quales præcedentes.

Chereſteum, Chremem, C.C.D.

Nam *Chereſteus* & *Chreſtus* idem nomẽ fuiſſe colligo,quia quem Chereſteum Varro lib. 1.cap. 1. De Re Ruſt. eum Chreſtum nominat Columella libro & capite iiſdem.

Ampliſ.

Ampliſſimo Viro

PETRO FABRO

Præſidi Tholoſano.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVi Literarum humaniorum ſtudia rejicula cenſent, næ illi vacerræ ſunt, & ſtatuæ caput habent. Non tu id facis V. A. qui amas maximè, meritiſſimò, & cordati omnes tecum. Hæc tamen fini amanda, ut operam etiam in gravioribus ſtudiis ponamus, quî patriæ olim & Reip. prodeſſe poſſimus. Iſtis enim duntaxat immorari, haud ſapientis puto: ad altiora erectum habere animum debemus, & in id incumbere ſedulò, ut vitæ hoc, quicquid eſt, quod tam breve eſt ut ſpem vetet inchoare longam, cum publicâ utilitate tranſigamus, cogitantes HOMINI HOMINEM ESSE DEVM. *Tum patria nos, tum poſteritas amabit, laudabitque. Tu id curas, & munia publica literariáque ſtrenuè obis, cùm paucis: & alios exemplo tuo eò invitas; me certè, qui ita facere conſtitui, & facio. Rogo te, ſi vacet, hæc mea in Plauti Aulularíam ad judicii tui acerrimi obruſſam examines. Vtinam autem ſine infamia ſint, ſi famam mereri non poſſunt.*

AD
AVLVLARIAM.

Cap. I.

Adaſſint. Faſſit. Quærit, ἀρχαϊκῶς. *Quo,* pro *Quamobrem. Propet. Propus. Poſtidem. Pectum. Præperare.*

ACt. I. Sc. I. impatiens contumeliæ Staphyla in votum hoc prorumpit.

Utinam me divi adaxint ad ſuſpendium
Potius quidem, quàm hoc pacto apud te ſerviam.

In quibus verbis etſi nihil quidem temerè mutandúm, operæ pretium tamen duxi veterum librorum lectionē hanc indicare, *divi adaſſint*, quod ἀρχαϊκὸν eſt pro *Adaxint*, quomodo *Coſſus* pro *Coxus*; Sic legis Aquiliæ cap. III. *Cæterarum rerum præter hominem & pecudem occiſos, ſi quis alteri damnum faſſit, quidve ruſſerit*, &c. Heic quoque *Faſſit*, pro *Faxit*. Vide. D. Ad legem Aquiliam. L. *Si ſervus ſervum*. Sc. *Nunc defecato.*

Cave quenquam alienum in ædis intromiſeris
Quod quiſpiam ignem quærat, extingui volo.

Melius vet. cod. & Langii membranæ Staphylam heic interloquentem faciunt.

STA. *Quid ſi quiſpiam ignem quærit?* EV. *extingui volo.*

Porro hoc monendum; *Quærit* dixiſſe Plautum κατ᾽ ἀρχαϊσμὸν, nam olim *Quærim, Edim*, & talia, pro *Quæram, Edam*, efferebant.

Ne cauſſæ quid ſit quod te quiſquam quæritet.

Magis

Magis placet quod in vet. cod. invenio, *quo te quiſquam quæriret*. perit literula, elegantia auget. Convenientior ſextus caſus: *Quo* pro *Quamobrem.*

Nam ad ædis noſtras nuſquam adiit, quanquam propè eſt.

Langii MSS. *quanquam propet*. Rectè, ἀρχαϊσμὸς eſt, pro *Propit*. Nam veteres dicebant *Propo, Propero*; ut *Lambo, Lambero*; *Blato, Blatero*. Item *Propus* (unde *Propè* adverbium) *Properus*; ut *Privus, Priverus*.

Nimis herclè invitus abeo, ſi quid agam, ſcio,
Nam noſter noſtræ qui eſt magiſter curiæ,
Dividere argenti dixit nummos in viros.

Primo verſu ex vet. cod. lego. *ſed quid agam*. tertio, *argenti nummos dixit in viros*, ut Aſconiū Pedianūm citare memini. Certè mollior tum & ſuavior multò eſt ſonus. Sub exodium Scenæ ejuſdem.

Nunc quò profectus ſum ibò, poſt ideà domum
Me rurſum quantum potero, tantum recipiam.

Langii membranæ, & veteres codd. *poſt idem domum*. Scribo, *poſtidem d.* cōjunctim. Dicebant Comici iſti *Poſtidem* quam ad faciem *Indidem, Identidem*. Sc. *Præſagibat mi.*

—— nunc hic eam rem vult, ſcio,
Mecum adire ad pactionem, verùm interviſam domum.

Melius, & magis ad Plautinam φράσιν vet. cod. *interviſam domi*. Itaque velim & verſu ſequenti reſcribere.

—— nam eſt quòd viſam domi.

Non, *domum*, ut eſt in hodiè excuſis omnibus.

Hoc magnū eſt periculum ab aſinis ad boves tranſcendere.

Verba Euclionis ſunt Megadoro filiam ſuam conſtanter in matrimonium dare pernegantis: in vet. cod.erat.

—— eſt periclum, me ab aſinis a.b.t.

Tranſpono *periclũ, ab aſinis me ad boves t.* vna enim iſta vocula ingeſta plus decoris adfert.

Pactum, non pactum eſt, non pactum, pactum eſt,
quod vobis lubet.

Vet.cod. *Pectum, non pactum eſt.* unde cenſeo Plautum toto iſto carmine non aliter quam *Pectum* ex araſſe, quod ἀρχαϊκὸν eſt, pro *Pactum*: unde *Compecto, Depecto*; ut notum eſt. Sc. *Vbi tu es.* Deſponſã tandem filiã ſuã Megadoro Euclio cum nuptias pararet, ita Staphylam adfatur.

—— vaſcula intus purè propera, atque elue.

In vet.cod.erat, *purè præpara.* Quód etſi rectum videri poterat, ne tamen credam, prior illa lectio animum inducit: ſuſpicor autem, immò affirmo, ſcribſiſſe Plautum, *pure præpera.* A'ρχαϊσμὸς elegans valdè; nam veteres *Præperare* pro *Præparare* dicebant, ut *Reperare*, pro *Reparare*, quod frequentius *Reciperare*, quomodo *Reciprocare*. Quid quod Agellius, Plauti non indiligens, hanc vocem uſurpat lib x. cap.x1. *Namque in præperatu rei ruſticæ per tempeſtates pluvias, quoniam otium eſt, maturari poteſt.* Talia ſunt etiam *Reſecrare, Conſecrare, Obſecrare, Exſecrare*, quæ hodièque in uſu ſunt.

Cap.

Cap. II.

Licet pro Liquet. Properè properè. Bacchinal. Aperit, παθητικῶς. Coquino. Domino. Manubium. Pacere. Fuo. Cinifiones.

Sc. *Tace nunc jam tu.*
STR. *Tace nunc jam tu, atque agnûm horum uter eſt pinguior.*
COC. *Licet.* STRO. *tu Congrio eum ſume actutum tibi.*

Hactenus non intellectus hic locus, itaque ego explicabo. Sciendum autem heic *Licet* antiquâ ſcribendi ratione *Liquet* ſignificare. Monet Anthracē Strobilus ut à convitiis ſibi temperet, rogatque uter agnorum eſſet pinguior, ad quod ille reſpondet, *Liquet.* Habetque plus ſtomachi ea vox, quam ſi dixiſſet, iſte, vel ille. Vult enim dicere. Quid, malum, me id rogas: ipſe facilè potes videre. Nos quoque eodē cum affectu dicimus. Dat ſiet ghy wel.

Ubi ſi quid poſcas, ad ravim poſcas prius. Quam quicquam detur.

Vet. cod. *ſ quid poſcas, ad ravim poſcamus p.* Quam veram lectionem eſſe pronuntiare audacter poſſum, Feſti niſus authoritate, qui videndus in *Ravim*: etiam Nonius in *Ravis,* & membranæ Langii non aliter laudant.

ST. *Cererin' Strobile iſtas facturi nuptias?*

Plenius apud Macrobium Saturnal. lib. III. cap. XI. hic verſus legitur.

Cererin' mi Strobile hi ſunt facturi nuptias.

Quæ vera lectio cenſenda, quia Plautini codices

tum temporis longè emendatiores. Sc. *Volui animũ.*

Nimirum occidor; niſi ego intro huc propero currere.

In Langianis MSS. erat. *huc properè properè currere.* Conſtituo octonarium, & lego.

——*huc properè properè cucurrero.*

Orta menda ex librariorum ſupinitate, qui ſimiles ſyllabas non ſolent repetere; Eleganter verò *properè properè*; nam vox ea geminata magis exprimit feſtinationem magnam, quâ ſibi opus eſſe, ni occidi vellet, Euclio dicebat. Nos quoque eandem phraſin in noſtro idiomate retinemus. Sc. *Optati cives.*

——*ad Bacchas veni in Bacchanal coquinatũ.*

Et paullò poſt.

——*aperitur Bacchanal, adeſt.*

vtrobique in Langii membranis *Bacchinal* legitur; ſicut *Fontanalia, Fontinalia.* Sed *A.* & *I.* veteres illi inter ſe commutabant, ut jam toties oſtẽdi. Porrò nec hoc diſſimulandum, in CL. V. Ioannis Sambuci MS. fuiſſe, *aperit B.* quod Plautinum exiſtimo; eſt enim ἀρχαϊσμός. Pro *coquinatum* verò legendum erit *coquitatum,* ſi Feſtus hũc Plauti locum ob oculos habuit, cum ſcriberet. *Coquitare pro coctitare, id eſt, frequenter coquere, Plautus poſuit.* quod tamen non cenſeo. Nam ita diſertim Nonius citat, & veteres *Coquo, Coquino,* dicebant, ut alia ſimilia, *Natino, Fruinor, Negino* pro *Nato, Fruor Nego.* Itẽ *Vaginor* pro *Vagor,* quod ex MS. regio in Appendice Critici Arnobiani erui, ut & *Domino* pro *Domo*; quo poſtremo præter Arnobiũ etiam Nigidiũ uſum invenio apud Priſcianum lib. VIII. *Omne pecus indomitum habet quiddam in ſe ferum, ſed tamen eâ naturâ*

eſt,ut curari & dominari poſſit. Sc. *Illic hinc abiit.*

Credo ego edepol illi mercedē gallo pollicitos coquos,
Si id palam feciſſet,exemi ex manu manubrium.

Vet.cod.unâ litera minus,*c.ex manu manubiū.* Optimè,pro *manubiam,* quomodo *Mendā, Menidum. Teſta,Teſtum* dicebant.neque turbare debet quod ſingulari numero efferat, cum Grammatici plurali tantum efferri notent. Euclio gallum gallinaceum, quia ſcalpuriret ubi aulam ſuam abſconderat, putans à coquis inſidiantibus mercede conductum, occidit,eoque facto prędam ſperatam illis eripuiſſe ſe dicit. Nihil pote melius. Sc. *Narravi amicis.*

Quorum animis avidis,atque inſatietatibus,
Neque lex; neque tutor capere eſt qui poſſit modū,

Valde fallor,aut ſcribſit Comicus,*neque tutor pacere.* voce antiquâ. Simile mendum ſuſtuli in Catone nuperrimè cap XI. Gulielmius in Laberii verſibus apud Macrobium. Sic *Figere modum* Horatius & Arnobius dixerunt. Aut certè,*tutor cavere.*

——— *Quò illæ nubent divites*
Dotatæ,ſi iſtud ius pauperibus ponitur?
Quò lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.

Corrigo. *Quoi illæ n. d.* Deinde tertio verſu. *Quoi lubeat n.d.d.ne fuat comes.* Ἀρχαϊσμὸς eſt,nam veteres *Fuo* pro *Sum* dicebant, quod præteritum oſtendit,hodiè adhuc uſitatum. Quam vocem etiam memini Titinnio reſtituere Critici lib. III. cap. IX. utitur prætereà Terentius, & ipſe hic noſter alibi non ſemel.

Caupones,patagiarii,induſiarii.

Vet.cod. *Cinīſlones,p.i.* Optimè. Horat. lib. I. Sat. II.

Cuſtodes, lectica, ciniſlones,paraſitæ.

Acron.

Acron. *Ciniflones & Cinerarii eâdem ſignificatione apud veteres habebantur, ab officio calamiſtrorum, id eſt verum in cinere calefaciendorum, quibus matronæ capillos criſpabant. cujus rei & Virgilius meminit dicens: Vibratos calido ferro. Dicti autem Ciniflones, ab eo quod in cinerem flant ad ferrum calefaciendum.*

Aut manulearii, aut murrobathrarii.

Scribo ex vet. cod. aut *myrobrechari.* Quæ vox quid ſignificet, facilè videbunt qui Græcè ſciunt.

Cap. III.

Odii, ἀρχαϊσμὸς. Aulularia aucta. Item Priſcianus.

PLautum hunc noſtrum ἀρχαϊσμῶν eſſe theſaurum omnes ſciunt, ſed dum pro ſuo libitu librarii eos ſuſtulerunt, dictioneſque ut tum uſurpabantur exſcribſerunt, periit pleraque iſta venuſtas. Verùm hoc eſſe quod dico, ut alios multos omittam, vel unus iſte locus facilè fidem faciet. Sc. *Nimium lubenter.*

Nimium lubenter edi ſermonem tuum.

Heic antiqua ſcribendi ratio mẽdæ origo fuit. Scribo, *odî ſermonem.* atque *odî* nihil eſt aliud quam audiî. ut innumera talia, *Ploſtrum, Cloſtrum.* Atque hanc correctioné certam eſſe præſtabunt vett. codd. & Sambuci Clariſſimi MS. in quibus pro *edi* conſtanter eſt *audivi* perſcriptum.

ME. *Imò eſt, & dii faciant uti ſiet diu,*
Plus pluſque ſoſpitent iſtuc, quod nunc habes.
EV. *Tam hic ſcit me habere, quam egomet, anus fecit palam.*

Vett.

Vett.codd.inſerunt unum verſum iſtum.

EV. *Illud mihi verbum nō placet, quod nunc habes.*
Tam hic,&c.

Qui adeò aptus huic loco, ut qui Plauti eſſe negare auſit, eum ego cerebrum non habere dicam.

EV. *Quid ſit, me rogitas? qui mihi omnis angulos*
Furum implèviſti in ædibus miſero mihi,
Qui mihi intromiſiſti in ædes quingentos coquos,

Meritò hæc vitii ſuſpecta habuit Ianus Douſa F. egregius Muſarum pullus, perſanare tamen quamvis non potuerit laudandus meritò ejus conatus. In vet.cod. duo poſtremi verſus ita concepti erant.

Furum impleviſti in ædibus miſero, qui mihi
Intromiſiſti in ædeis quingentos coquos.

Ex quibus veſtigiis ita ut conſtituam inducor.

——— *in ædibus miſero, mihi*
Qui intromiſiſti in ædeis quingentos coquos.

Sequitur in iſtâ Euchonis accuſatione.

Quos ſi Argus ſervet, qui oculeus totus fuit.

Etſi non improbum hoc, probius tamen exiſtimo quod apud Priſcianum lib.VI.invenio. *Quod ſi Argus.* ut ſubintelligatur *iſtos.* Sed commodum, quia in Priſciani mentionem incidi; Plauto noſtro operam ſibi tantiſper differri minimè ægrè ferente, inſignem ejus locum mutilum hactenus ſupplebo; à conjecturâ quidem, fateor, ſed ita certâ ut nihil poſſit eſſe certius, præfiſcinè. Lib.x. *Quod autem corripitur antepenultima, paciſcor, & nanciſcor, & proficiſcor, & expergiſcor, ex compoſitis, ſive primitivis eorum poteſt dinoſci. Paciſcor & depeciſcor, proficiſcor à facio, expergiſcor à pergo pergis, nanciſcor verò à nancio eſt, quod in uſu fuit vetuſtiſſimis.* Ecce enim, ut hæc

ut hæc lectio prefert, *Paciſcor* & *Depeciſcor* deducta ſunt à primitivo *Facio*: quo quid dici poteſt ineptius? Et injuriam indignam faciat ingenio & judicio doctiſſimi Grammatici, qui eum ita ſcribſiſſe velit affirmare. Commiſſa indubiè à feſtino librario fraus, qui duas dictiones omiſit. Itaque reſtituo. *Paciſcor, & depeciſcor, à paco, proficiſcor à facio.* Iam *Paco* antiquè pro *Pago* ſive *Pango* dictum eſſe nemo ignorat.

Cap. IV.

Indueo. Cavilla. Chariſius reprehenſus. *Fide,* & *Fideii,* ſecundo caſu. *Patiri. Non oportuit ollam tactum.*

EAdem illâ Scenâ Euclio Megadoro benignè ad ſympoſiũ invitanti reſpondet pertinaciter aquã ſe bibere velle, non vinum. Sed inſtat Megadorus.

Ego te hodiè reddam madidum, ſi vivo, probè,
Tibi cui decretum eſt bibere aquam.

Sed mendoſa hęc, & emendàtiora in vetere libro meo leguntur. *Tibi an decretum eſt bibere aquam?*

Nunc hoc mihi factu eſt optimum, ut ted auferam
Aula in Fidei phanum, ibi abſtrudam probè.

Scribo, *in Fideii* ἀρχαϊκῶς, metri cauſsâ. Sc. *Hoc eſt ſervi.*

Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcirpea inducitur
ratis.

In Feſti exemplaribus legitur; *ſcirpo induetur ratis.* Quod genuinum cenſeo, nam veteres *Indueo* dicebant: deinde *Ratis ſcirpo,* pro è *ſcirpo.* itidẽ ἔλλειψις ἀρχαϊκὴ eſt. Sc. *Foras, Foras.*

Pone

Pone hoc,ſis,aufer cavillũ,non ego nunc nugas ago. Vett.codd.& Langiani Mss.*aufer cavillam.* Quod ut inſolentius,& remotius à quotidiano uſu, ita Plauto dignius. Sic dicebant *Mendà, Mendum. Teſta, Teſtum.* Nam quod inter *Menda* & *Mendum* differentiam conſtituit Chariſius,nugas agit.Sc.*Fidei.*

Fidei cenſebam maximam multò fidem.

Scribſit Comicus noſter, *Fide* c. ἀρχαϊκῶς, talia erãt iſta *Die. Facie,* & reliqua eimodi, quę ſimiliter efferebãt. Vide Agell.lib.IX.cap.XIV. Sed nunc emẽdationem hanc ſtabiliam,ne temeritatis crimen incurrat, & ἀρχαῖος nominer. Chariſius lib.I. *Fides quum chordam ſignificat, huius fidis facit.quum deã, hujus Fidei,quamvis Plautus dixerit.Fide cenſebam maximam multò fidem.* Sc.*Dixi tibi.*

Et iſtuc confido à fratre me impetraſſere.

Corrigo,*impetraſcere.* Dicebant,*Impetro,Impetraſco. Labo,Labaſco. Amo,Amaſco. Hio,Hiaſco.* Reſtitui etiam hanc vocem infra Caſinæ cap. II. *Te eam compreſſiſſe vinolentum virginem.* Scribo verſus cauſsâ.*compreſſe.*Sc.*Perii,interii.*

Tantum gemitique mali moleſtiaque hic dies mihi obtulit.

Veram habeo lectionem codicis mei veteris, *Tantum gemiti & mala mœſtitia hic dies mihi obtulit.* Quam etiam juvat Priſciani authoritas, quem heic in ordinem redigere nimis temerarium ſit. Sic ſequẽte ſcenâ. *Quoi tanta mala mœſtitudo obtigit.* Sic enim & ille verſus ex eodem meo libro legendus, non, *Cui tanta mala, mœſtitudoq́; obtigit.* ut hodiè eſt.Certè ſi seriò attẽdas,nihil Plautinius iudicabis.

——— *nunc eo alii lætificantur*

Meo

Meo malo, & damno pati nequeo.

Lego verſus cauſſâ, *patiri nequeo*. Quâ facie *Gradiri*, *Moriri*. Sc. *Quis homo*.

EV. *Quis homo hic loquitur?* LY. *ego ſum*. EV. *imò ego ſum miſer, & miſerè perditus.*

Cui tanta mala mœſtitudo obtigit.

Lyconidæ verba mutila manifeſtò, ſcribo unâ voce amplius. *ego ſum, miſer*. Nec aliter poteſt: apparet ex reſponſione Euclionis, cum dicit ſe potius miſerum eſſe, cui tanta mala obtigiſſent.

EV. *At ego deos credo voluiſſe, ut apud te me in nervo enicem.*

Cur obſecro tam in ſemet iniquus futurus iſte Euclio, invento jam theſauri ſui fure? Tranſpono leviter *ut apud me te in n. e.* Lyconides confeſſus ſe aulam abſtuliſſe rogâti ſordidiſſimo ſenum quamobrem id feciſſet, dixit credere ſe deos voluiſſe, niſi enim voluiſſent, facturum non fuiſſe: cui reſpondet Euclio ſtomachâs, ſe credere voluiſſe deos ut illum apud ſe in nervo enecaret.

Tu illam ſcibas non tuam eſſe, non attactă oportuit.

Scribſerat Comicus noſter, ut eſt in Langii membranis. *non tactum*, ſ. *eſſe*. Eſt autem præteritum infinitivi paſſivi, ut loquûtur Grammatici. Talia ſunt quæ habes apud Agellium lib. I. cap. VII.

EV. *Neque partem tibi*

Ab eo, quiqui eſt, inde poſces, neq; furĕ excipies.

Vetus codex, *indipiſces*, *neque f. e.* uti & in Nonio eſſe jam antè monuerunt viri docti.

Ibo intrò, ut, quid hujus veri ſit, ſciam.

Correxeram de conjecturâ, *q. hujus rei ſit*, cum ita ſignatè in vet. cod. reperio.

I intrò

I intrò, exquire ſit ne ita, ut ego prædico.

Vet cod *exquære.* Quod genuinum Plauti eſſe evincam authoritate Priſciani, qui lib. 1. ſic ait. *Quæro, inquiro, exquiro, quamvis exquæro Plautus dixit in Aululariâ. Intrò exquære ſit ne ita*; &c. In Captivis permanſit hic ἀρχαϊσμὸς. Sc. *Iam ego revortar.*

Sequere hâc me igitur, eâdem ego ex hoc quæ volo
exquæſivero.

Sequitur Scena *Dii immortales*, quam mutilam eſſe nemo paullum modò emunctioris naris dubitabit: ego ex fide veteris codicis ſic ſuppleo.

Nunquam hinc feres à me. LY. *quid hic quõdam pervicus addit?*
Non feram nunquam, quod non habeo. ST. *efferaris, cave.*
LY. *Niſi actutum ſeni id auri redditio eſt.* ST. *ſive perpenſus ferar*
Libitinarius, ſive pollinctorius efferar, nũquam dabo, niſi fodiam
Noviter arrogiã. LY. *Vah capiti tuo.* ST. *immò ſenis & capiti*
Et pectori, qui auri tantum perdidit. LY. *quis repperit?*
ST. *Quem repperiſſe vis.* LY. *qui in arcâ illud ſubruptum habere*
Autumat. ST. *quàm pulcrè tibi here connivorent oculi ſi id*
Factum fateor: ludo quod luſi tecum, non par eſt identidem *(ſis, i, & aurum*
Serio vortier, LY. *at nunc jam ne me irritaſ-*
Redde, ſuſque dèque haud agites. ST. *Here id ſi repperibitur,*

 Certum

Certum eſt geminam te lanceam confitentem icere. LY. *i,& redde.*

ST. *Vis craſſum.* LY. *i,& redde.* ST. *atat maſſum quæritas.*

LY. *I,& redde. ego ad ſenem propero, ut quid comitiis*

Proximis videam, ſenex auri aulam perdidit. Megadorus

Repudium renuntiat, filiam peperiſſe vitio reſciit. ST. *hero*

Meo, quantum ego video, nemo eſt benignior, alii non quod

Inventum eſt non occulunt modò, negant, occulunt vaniloqui. (*pagatum*

Sed aliud poſt aliud, ſi qua ſit oportunitas, har-

Volũt: ſi Eluſine ſit, facilẽ deã creduãt, ſi Cocyto,

Non videre quem batuat, ita neq; amicis, neque cognatis,

Neq; dis parcũt, dũ benè parcãt ſibi, iſtic quidẽ

Ne miſerum faciat ſenem, aut illius familiam opulentam,

Auri aulã, grandẽ, onuſtã, plenã, referri jubet,

Ut ſe faciat olim miſerum atque ſuam familiam, aſt ego partem

Impartiri malim, unde redimar, quod vortat benè, picus

A ſiniſtris cantitat, qui auri cuſtos herclè olim traditur.

Ibo, & aulam referam, quod illæc mihi benè avis occinat.

Quæ Plauti eſſe cur negemus nihil eſt cauſæ, & facilè probabit Nonius in *Pervico*, qui hoc fragmentum

tum, etſi paullo aliter, citat. Verum mutila quidem nihilominus hæc Comœdia, & ſubvenire conatus ante ſeculum Antonius Codrus Urceus, vir doctrinâ & ingenio inter primos Italiæ ſuę, additis CXXIII. verſibus in duas ſcenas diſtributis, qui & in vetere meo codice habebantur. Sed age, verſus iſtos quos appoſui examinem. In principio valdè perſonæ cõfuſæ; ego ſic reſtituo.

LY. *quid hic quondam pervicus addit?*
Non feram n' unquam? ST. *quod non habeo.*
LY. *efferaris cave,*
Niſi actutũ ſeni id auri redditio eſt. ST. *ſive*, &c.

Dixit *Non feram n' unquam*, κατὰ τμῆσιν, pro, *Nonne feram unquã*. Poſteà, *Si Eleuſinie ſit. f.d.c. ſi Cotytto.* Ἐλευσινίη Ceres, Κωτυττὼ, dea notiſſima, cujus ſacra Κοτύττια. Horat. Epod. *Inultus ut tu riſeris Cotyttia.* In præcedentibus verò quid *arrogia* ſibi velit, quid *craſſum*, & *maſſum*, quid, *Certum eſt geminam te lãceam confitentem icere*, ingenuè fateor me neſcire. Fortè pro *atat maſſum quaritas*, legi poſſit, *atat incaſſum quaritas*. Sed amplio; & Aululariâ omiſſâ ad Captivos tranſeo.

Ampliſſimo Viro

IANO DOVSAE

Nordovici Domino, in ſupremâ Bataviæ Curiâ Conſiliario, & Academiæ noſtræ Curatori.

Ioannes Meursius S. D.

QVi Plautum tuum Comœdiæ Latinæ parentem deſpectui habent, Vir Nobiliſſime, de Apuleii mihi proſapiâ videntur, id eſt, inter aſinos præcipui, nam aureus ille fuit. Adeóque digni ſunt, quos rudentes perticâ comprimeremus: ſed nos agaſones non ſumus. Nolumus verò iſtis errorem ſuum vel invidere, vel eripere: hoc hominis eſſet malè abs re ſuâ otioſi, illud fatui. Tu cum à gravioribus curis reſpirabis, hæc mea ad Captivos leges, & corriges: primum, quia humanus es voles; alterum, ſi voles, poteris, voles autem, quia poſſis.

AD CAPTEIVOS.

Cap. I.

Cume. Prætextatum pro obſcœno. *Parectati. Victare. Primodum. Reconciliaſco. Quiddum. Incipeſſo. Tederga. Mavolim. Volim.*

IN ipſo Prologo excidit elegans ἀρχαϊσμὸς, qui hiulcum facit verſum.

Poſtquam belligerant Ætoli cum Aliis.

Scribſit Comicus, *cume Aliis*. Ita ſcenâ ſequente.

Ita nunc belligerant Ætoli cum Aliis.

Similiter *cume* ſcribendum: nam *Cume* veteres dicebant ut *Tame*, *Quame*, pro *Cum*, *Tam*, *Quam*. Aliquando etiam D. interſerebant, *Cumde*, *Tamde*, *Quamde*. Eodem Prologo.

Non pertractatè facta eſt, neque item ut cateræ,
Neque ſpurcidici inſunt verſus immemorabiles.

Quidnam hæc fabula minus elaborata quam cæteræ? hercle nō eſt. Scribo. *Non prætextatè*, id eſt, ſcurrilitas nulla ineſt, quod & ſequenti verſu dicit: nam *Prætextatum* pro obſcœno veteres ponebant. Agellius lib. IX. cap. X. *Non prætextatis, ſed puris honeſtiſque verbis, venerandum illud concubii pudici ſecretum neminem quemquam alium dixiſſe.* Macrobius Sat. lib. II. cap. I. *Hac nobis ſit literata lætitia, & docta cavillatio, vicem planipedis, & ſabulonis impudica ac prætextata verba jacientis.* Ex Pompeii tamen fragmentis cognoſcimus, quoſdam etiam pro pudico uſurpaſſe, quia prætextatis obſcœna verba loqui nefas erat. Poteſt etiam *parectatè* legendum

 vide-

videri: id erit, *juveniliter laſciviens*, quod eodem recidit, nam *Parectati* olim juvenes nuncupabantur, ut eſt videre apud Nonium. Lucilius.

Inde parectato chlamydes, ac barbula prima.

Sed tranſeo ad Act. 1. Sc. 1. miſſo Prologo. Eâ ſcenâ eleganter admodum paraſitorum nobis mores deformat orationis lepidæ penicillo Ergaſilus, qui ipſe eam artem factitabat, his verbis.

Juventus nomen indidit ſcorto mihi
Eò quia invocatus ſoleo eſſe in convivio.
Scio abſurdè dictum hoc deriſores dicere,
At ego aio rectè. Nam in convivio ſibi
Amator, talos cum jacit, ſcortum invocat.
Eſtne invocatum, an non eſt? eſt planiſſumè.
Verùm herclè verùm nos paraſiti planiùs,
Quos nunquam quiſquam neque vocat, neque invocat.

Ludit facetè in voce *Invocatus*, ſed poſteriora illa luxata ſunt, & tranſpoſita; ſic reſtituo.

Amator, talos cum jacit, ſcortum invocat.
Verùm herclè verùm nos paraſiti planius,
Quos nunquam quiſquam neque vocat, neque invocat.
Eſtne invocatum, an non eſt? eſt planiſſimè.

Attēdet, & judicabit ſerius Lector. Pergit Ergaſilus.

Item paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitant ſucco ſuo,
Dum ruri rurant homines quos ligurriant.

Poſcunt ſecundo verſu numeri *victant*, ut in meo codice erat exaratum. Dicebāt veteres *Victo, Victito.* quomodo *Dicto, Dictito.* etſi *Victito* uſitatius. Sc. *Advorte animum.*

Multis

Multis & multigeneribus opus eſt tibi

Militibus primum dum opus eſt piſtorienſibus.

Vet.cod. *primodum opus.* Rectè *Primodum* pro *Primò*,ſicut *Eho*,*Ehodum*.

In his diebus me reconciliaſſere.

Scribo,*reconciliaſcere*,ut *Hiaſcere*,*Labaſcere*.

PA. *Sed quid tu id quæris?* HE. *quia mihi natalis eſt dies.*

Propterea te vocarier ad cœnam volo.

Probum cēſeo, *Sed quiddum id quæris?* quod in vet. cod.invenio. Nam Comici τῷ *Dum* explendi metri utuntur. Sc. *Si dii immortales.*

In re malâ animo ſi bono utare,adjuvat.

Nihil temerè mutaverim, tantum hoc dixerim, fore magis ex phraſi Comici noſtri, ſi legamus, *id juvat.*

Sed brevem orationem incipiſſe.

Vet.cod.*incipeſſe*. Dicebant,*Incipio*,*Incipeſſo*.Sicut *Lacio*,*Laceſſo*.*Facio*.*Faceſſo*.*Capio*, *Capeſſo*. & alia ad eam faciem.

——— *nunc oro per precem,*

Per fortunam incertam, & per mei te erga bonitatem patris.

Scribo, *Et per mei tedergà bonitatem patris.* Dicebāt *Tedergà*, quomodo *Medergà*. de quo alio loco dicemus. Sc. *Jam ego.*

Sed viden'? fortuna humana omnia fingit artatque ut lubet.

Mavelim, *fingit aptatque*, nam *Fingit* heic valet πλάττει.

Num qua cauſſa eſt, quin ſi ille huc non redeat, viginti minas

Mihi des pro illo? ———

Corrigo poſcentibus muneris ex vet. cod. *viginti mnas.* Quam Græcanicam eſſe inflexionem ſatis oſtendimus ſuprà. Sc. *Nunc illud.*

Nunc illud eſt, cum me fuiſſe quam eſſe nimiò mavelim.

Lego, *nimiò mavolim*, ex Langii libris: nam veteres *Mavolim*, & *Volim*, ut *Nolim* dicebant. Priſcianus lib. IX. *Pro Volam Velim authoritas non irrationabiliter tradidit dicere: & Volim tamen pro Velim proferebant antiqui. Cicero in* II. *de Nat. Deorum. Quo facilius id quod docere volimus intelligi poſſit.* Sc. *Quo illum.*

Ariſtophontes, qui ex paratâ re imparatam omnem facis.

Præfero vet. cod. lectionem, *qui ex paratâ imparatam rem omnem facis.* Quod magis Plautinum.

Si hujus huc reconciliaſſo in libertatem filium.

Scribo, *Si hujus huic.* Metri gratiâ; Tum quia paullò poſt ſic dicit.

——— *efficiam tamen ego id, ſi dî adjuvant.*

Illum reſtituam huic. ———

——— TY. *Heus, audin' quid ait, quin fugis?*

Iam illic hic nos inſectabit lapibus, niſi illum jubes Comprehendi. AR. *crucior.* TY. *ardent oculi. fit opus Hegio.*

Melius vet. cod. *fune opus Hegio*, ſcilicet quo conſtringatur comprehenſus.

Cap.

Cap. II.

Aiax abigeus, melancholicus. *Nuculeus. Fodare. Impenſus. Impenſa. Trygon.* Capteivei aucta. *Cora. Alatrium, Aletrinum*, coloniæ. Frontinus correctus. *Manticinari. Monerula.*

Eâdem illâ Scenâ.

Ornamenta abſunt, Aiacem, hunc cum vides, ipſum vides.

Scio quî heic viri docti *Ornamenta* interpretentur, ſed contemno prę quod in vet. codice invenio, *Armenta abſunt.* Nam profectò Aiax abigeus fuit, & pecora abegit. Lycophron.

τῦ λύσαν ἐν ποίμναισιν αἰχματηρίαν
χέαντ@. ——

Ad quē locum vide quæ notamus. Porrò dum Ariſtophontem hunc Aiaci comparat Plautus, oſtendit herois illius furorem manaſſę ex melancholiâ, nam anteà de Ariſtophonte dixerat Tyndarus.

Viden' tu illi maculari corpus totū maculis luridis? Atra bilis agitat hominem. ——

In eâdem mente Celſus invenitur, qui lib. vi. cap. xviii. ſic ait. *Quidam imaginibus non mente falluntur, qualem inſanientem Aiacem vel Oreſtem poëtarum fabulæ ferunt.*

Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina.

Membranæ illæ Langii optimi, *Nuculeū amiſi*. Optimè; & eſt ἀρχαϊσμὸς, quē hactenus nemo animadvertit. Veteres enim dicebant, *Nuculeus, Nucleus. Tempulum, Templum*; Quâ façie, *Periculum, Peri-*

clum. Vinculum, Vinclum. Sic Caſinâ. Sc. primâ.

Qui è nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem.

Eædem membranæ, *nuculeum eſſe*. Sc. *Injicite huic.*

HEG. *Vetuin' te quicquam hodiè mihi falſum proloqui?*

TY. *Vetuiſti.* HEG. *cur es auſus mentiri mihi?*

TY. *Quia vera obeſſent illi cui operam dabam,*
Nunc falſa proſunt. ———

In iiſdem membranis. *Votuin' te.* Lego, *Voluin' te*, & ſecundo verſu. *Voluiſti.* Quam veram eſſe lectionem nemo audebit diffiteri. *Ibi cum octonos alii lapides effodint.* Nullâ hoc analogiâ poteſt defendi: ſcribo, *effodent. Fodare* veteres pro *Fodere* extuliſſe teſtatur Feſtus. Sc. *Quanta in pectore.*

Quid hic homo tantum incipiſſit facere, cum tantis minis.

Vet. cod. *incipeſſit*. Quod rectum eſſe oſtendi ſuperiori capite.

Væ miſero illi, cujus cibo iſte factu'ſt imperioſior.

Codex vetus, ut & mēbranæ Langii. *factus eſt impenſior.* Quod profectò longè rectius. Elegans dictionis notio minus intellecta corrumpendo loco fuit. *Impenſus* enim heic valet, farctus; quomodo *Impenſa*, farctura. Arnobius lib. VII. *Quid cum libis, quid diverſis cum fratribus, cōfectionis jure multiplici atque impenſarum varietate conditis.* Vide incomparabilis herois Ioſephi Scaligeri ad Varronis quartum extremum. Idem eſt quod poſteà dicit

Satur homo eſt, habet profectò in vētre confidentiā.

HE. *Ignem ingentem?* ER. *ita dico, magnus ut ſit.*

HE. *Quid in eo volt urier?*

Corrigo, *quid in eo volis urier?* pro *velis*, ἀρχαϊκῶς.

Sequi-

Sequitur mox.

Horaum, ſcombrum, & trigonum, & cetũ, & mollem caſeum.

Vet. cod. *& trygona, & cetum.* Si quid judico, haud paullò integrius. *Trygon*, eſt purũ putum Græcanicum, τρυγὼν, & eum deſignat piſcem, qui paſtinaca marina Latinis.

HE. *Eſurire mihi videre.* ER. *mihi quidem eſurio, non tibi.*

HE. *Iupiter te dîque perdant.*

Vet. cod. & Langii membranæ inſerũt totum octonarium.

Tuo arbitratu facilè patior. HE. *credo cõſuetus puer: Jupiter t. d p.*

Sed ita perſonas diſtinguo, ut in codice meo offẽdo.

HE. *Tuo arbitratu facilè patior.* ER. *credo conſuetus puer:*

HE. *Iupiter, &c.*

Mutilum tamen adhuc Ergaſili reſponſum, itaque cenſeo plus deeſſe, vel verſum unum ad minimum: niſi velimus dicere interruptum ejus ſermonẽ Hegionis imprecatione, quod facile dederim. Quin exempla ejuſdi alia paſſim in Plauto obvia.

Meum Stalagmum, meum qui gnatum ſurripuit? ER. *νὴ τὰν ϖέχν.*

Membranæ langii, & vet. cod. *νὴ τὰν κόραν.* Ergo juramentum erit per Proſerpinam, ſicut anteà dixit, μὰ τὸν Ἀπόλλω. Sed & colonia eſſe poteſt, qualem Livius lib. II. eo nomine nuncupat. unde etiam *Corani* Plinio lib. III. cap. V. Poſteà ait,

νὴ τὸ ἀλάτειον.

Quod rectum eſt, firmaturque auctoritate vet. cod. & mem-

& membran. Lang. Frontinus quoque lib. de Coloniis. *Alatrū muro ducta Colonia populus deduxit, iter populo non debetur. ager ejus per centurias & ſtrigas eſt aſſignatus.* Lego, *Alatrium muro*, &c. Hinc *Alatrinates* apud Livium extremò IX. Lambinus edidit, νὴ τὸ ἀλέτεινον. Hinc *Aletrini* Plinio lib. V. cap. XI. *Aletrinates*, cap. V. ut & in veteri lapide.

EX. DECRETO. DECVR
MVNICIPII. ALETRINAT

Item in alio.

Q. MINVCIVS. Q. L. ANTEROS. VI. V
AVGVSTAL.
HIC. SEVIRIS. AVGVSTAL. ALETRIN

Pergo in Plauto.

Nam hercle niſi mantiſcinatus probè ero, fuſti pectito.

Nauci non eſt hæc lectio. Vetus codex rectius *manticinatus*. Ludit eleganter voce ſemigræcâ, nam à μάντις deducit *Manticinari*, ut à *Vates Vaticinari*.

Æternum tibi dapinabo cibum, ſi vera autumas.

Vet. cod. *dapinabo victum*. ut & membranæ Langii. Sc. *Vidi ego.*

Nam ubi illò adveni, quaſi patriciis pueris, aut monedulæ,

Aut anates, aut coturnices dantur, quicum luſitet.

Langii mēbranæ, *aut monerulæ*. Eſt ἀρχαϊσμὸς. Nam *R.* & *D.* promiſcè inter ſe commutabant. *Feretrius*, *Fedetrius*. *Meridies*, *Medidies*. & talia.

Ampliſ.

Ampliſſimo Viro

IACOBO BONGARSIO

Chriſtianiſs. Gall. Regis in Daniam & Germaniam Exlegato.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

IRaſcor propemodum Plauto meo V. N. cum naturæ meæ vim infert, & impudentem me facit; nam viris genere, honoribus, doctrinâque claris, leves hujuſmodi Notas oggerere, quid aliud eſt quam hominis effrontis, & de familiâ, ut Comicus hic noſter loquitur, durorum Capitonum? Fateor, nec cauſam dico: ſed veniæ mihi ſpes in humanitate tuâ eximiâ, quæ efficiet ut difficilis ne ſis. Reprehendebat olim Albinum Cato, quod deprecari culpam, quàm carere eâ maluiſſet; abutar præjurationis verbis, IDEM IN ME. *Peccavero tamen nihil, niſi tibi videbor. non videbor autem, ſi placuerint hæc iſtæ: atque ita jam Cenſoris iſtius effugero notam. Si verò diſplicuerint, tam pereant quàm extrema faba: & hoc etiam modo effugero, cum non erit amplius pro quo culpam deprecari neceſſe habeam. Placeant ergo, aut perde: vel parce quoque, dum modo ut culpâ vacem præſtes.*

AD CVRCVLIONEM.

Cap. I.

Munire, inuſitatâ notione. *Mortare*. Feſti lectio defenſa. Polenta Stoicorum cibus. In Chariſio lacuna indicata; item medicina ei facta. *Trit. Pleni* dentes. *Plena*. Plauti defenſa lectio, & explicata. item Lucilii & Arnobii.

SC. *Flos veteris vini*. Paciſcitur lena cum Phædromo ſi velit curare ne ſitiat facturam ſe ut amore ſuo potiatur; ad quod reſpondet Phædromus.

Tibi næ ego ſi fidem ſervas mecum,
Vineam pro aureâ ſtatuâ ſtatuam, quæ tuo
Gutturi ſit monumentum.

Temerè hæc ſollicitare nolo. Tamē in vet. cod. erat *munimentum* quod non reiculum omninò, ut ſenſus ſit, Vineam tibi pro ſtatuâ ſtatuam, quam ingurgites. Eſt verò metaphora à cibo: nam veteres *Munire* uſurpabant etiam pro mandere cibum: atque hinc eſt quod in Feſti Fragmentis legitur. *Munitio, mortificatio ciborum*. ubi malè vir magnus *morſificatio* reponendum cenſet. Antiquis eum *Mortare* erat cōterere, unde *Mortarium*, vas ei uſui deſtinatū. Sc. *Date viam*. Quam lepidè ſuperbit Curculio paraſitus, & omnibus obviam futuris, niſi de viâ decedant, verbera ſe intentaturum minatur. Ait autem inter cætera.

——— *eos ego ſi offendero,*
Ex unoqueq; eorum excutiam crepitū polentariū.

Mendoſam hanc lectionem, etſi non omnes primâ fronte

fronte ita iudicabunt, ego pronuntio, nec vereor ut nimis audacter. In vet. cod. erat, *ejiciam crepitum*: ſed rectiſſimũ eſt quod MSS. Langii præferunt. *Exciam crepitum*. Dixit *Exciam* quod frequentativâ formâ alii ſæpius *Excitabo*. Nec aggerat mihi quis, iſtum Chariſii locum lib. II. *Trit. Nævius in Corollariâ, ſignificat autem vocem murum, ut Plautus inquit, Ejiciam crepitum polentarium, id eſt peditum, in Curculione*. Vocat Philoſophorum Stoicorum crepitum *polentarium* eleganter & facetè, quia nimirum polentam ederent. Ludit Perſius Sat. III.

Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet ſapiens bracatis inlita Medis
Porticus inſomnis, quibus & detonſa juventa
Invigilat ſiliquis, & grandi paſta polentâ.

Porrò in Chariſio nihil ferè incorruptum. In principio deeſt Nęvii exemplum, in quo *Trit* legebatur: ergo reſcribo. *Trit. Nævius in Corollariâ.* * * *. *Significat autem vocem murum: ut Plautus inquit, crepitum polentarium, id eſt, peditum, in Curculione.* Nam iſtud *Ejiciam* diligens librarius adjecit, qui Plauti verſum memoriâ tenebat; unde etiam colligere licet jam tum in quibuſdam codicibus depravatam hanc vocem fuiſſe. Senſus verò Chariſiani illius loci. *Trit ſignificat vocem murum, aut, ut Plautus inquit, crepitum polentarium, id eſt peditum.* Sequitur poſteà.

Os amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame.

Magnæ heic & pluſquam Cimmerię tenebrę Lambino, viro cætera doctiſſimo: adeò ut ſe explicare nullus poſſit. Ego explicabo, ne quis cum illo poſthac

hac impingat. *Pleni* dentes ſunt quos Ovidius *ſcabros rubigine*, Petronius *æratos ſcabrâ rubigine* appellat; quoſque ita ſordes infeſtant, ut muccus nares. Sic *Plena* numero plurali ſubſtantivè pro ſordibus apud Arnobium lib. VI. *Non hirundines denique intrà ipſos ædium circumvolantes tholos, jacularier ſtercoris plenas, & modò ipſos vultus, modò numinum ora depingere?* Et malè etiam iſtam lectionem ſollicitârunt viri magni, mendique ſuſpectam cenſuerunt. Eſt verò *Plenus* idem quod *Blennus*, ſecundum antiquam ſcribendi rationem; quia veteres *B* & *P* inter ſe commutabant, neque conſonantes geminabant. Lucilius.

Deblaterat plenus, bonu' ruſticu' concinit unà.

Qui locus hactenus valdè torſit Criticos, dum alius *plenus*, alius *blennus* putat reſtituendum. Prætereà eſt Græcanicum. Etymologici auctor. Βλέννα, μύξα. οἱ δὲ διὰ τοῦ π, πλέννη, καὶ πλένα τὰ ἀσθενῆ καὶ δυσκίνητα.

Cap. II.

Laſſæ lactes. *Páne*. Plautus à Chariſio culpatus. *Summanare*. *Dicare*. Lintea tondendis injici ſolita: *Met*. *Nis*. Afranius emaculatus.

Eadem ſcenâ, eodem loco.

Ita cibi vacuitate venio laſſis lactibus.

Vet. cod. *laxis*, ut & Nonius citat. Sed eſt ἀρχαϊσμὸς. Eodem modò *Adaſſint* dixit pro *Adaxint*, Aulularià. ut ibi monui.

Trigintà minis, veſtem, aurum: & pro iis decem coaccedunt.

Etiã heic, ut alibi aliquoties, Græcâ inflexione numeris

meris exigentibus vet.cod.habebat, *Triginta mnis*.

Hæc ſunt ventri ſtabilimēta, panē, & aſſa bubula. Vet. cod. *pane,& a.b.* Atque hæc vera lectio. Veteres *Pane* & *Panis* efferebant. Nonius. *Panis conſuetudine maſculino genere appellatur. Neutro Plautus Curculione. Hæc ſunt*,&c. Sed hoc ut ineptum carpit Chariſius lib.1. *Panis maſculino genere dicitur. nam etſi neutro genere Plautus dixit, Pane & aſſa bubula, tamen vitioſe.* Nec alio Arnobium oculos habuiſſe exiſtimaverim lib.1. cum ſtribiligines gētilium exagitans ait. *Non item apud vos eſt poſitum hoc Pane, & hic Panis?* Sc. *Beatus.*

Quia veſtimenta, ubi obdormivit ebrius,
Summano, ob eam rem me omnes Summanū vocāt.

Scio Summanum rapacem eſſe, ideóque non improbo quod Lambinus hinc fictum comminiſcitur; ſi tamen ſeorſum ſentire licet, putaverim *Summanare* dixiſſe Plautum propter euphoniam, pro *Submanare*, id eſt ὑποχέιειον ποιεῖν; & ludere voluiſſe in alliteratione. Sc. ⁊ *tu præ.*

LY. *Tacuiſſe mavellem.* LE. *hau malè meditate,*
malè dicax es.

In vet. cod. erat. LE. *Haud in malè meditantem malè dicaſſis.* Optimè, & eſt Α'ρχαϊσμὸς, *Dicaſſis* pro *Dixeris*. Nam veteres indifferenter pronuntiabant *Dicere, Dicare*, ut *Lavere, Lavare. Tonere, Tonare. Boere, Boare.* & alia ejuſmodi. Sc. *Quoi homini dii.*

At ita me volſellæ, pectē, ſpeculū, calamiſtrum meū
Benè me amaſſint, meaque axicia, linteumque exterſum.

Linteum leno intelligit hic quod tondendo injiciebatur: ideóque rectè cum axiciâ, id eſt forfice quo

capilli ſecantur, conjungit. Solebat autem tondendis veſtium integumentum injici, ne fœdarentur: idque linteum fuiſſe ex hoc loco apparet. Capt. Sc. *Iam ego revertar.*

Nunc ſenex eſt in tonſtrinâ, nunc jam cultros attinet.

Ne id quidem involucre injicere voluit, veſtem ut ne inquinet.

Sc. *Phædrome, propera.* Curculio opem Phædromi implorat adverſus vim militis.

CV. *Phædrome, obſecro ſerva me.* PH. *tanquam met Genium meum.*

Hanc veram & rectam eſſe lectionem fatebor, cum quis probaverit Genium in hominum, non in Genii homines fuiſſe tutela: nunc, quando id nemo ſanus dixerit, corrigo liberè.

PH. *tanquam met Genius meus.*

Senſus facillimus. *Met* verò pro *Med*, ſive *Me* antiquâ ſcribendi ratio eſt, quod eo monitum volui, ne quis pro expletivâ particulâ haberet. Sc. *Argentariis malè.* Planeſium pro Cappadoce lenone deprecatura fratrem inquit.

Frater, obſecro te, noli hunc condemnatum perdere.

Corrigo. *hunc indemnatum p.* Nam Cappadox antè dixerat.

—prò deûm atque hominum fidem!

Hoccine pacto indemnatum atque inteſtatum me arripi?

Hanc conjecturam meam etiam vet. cod. ſtabilit, in quo ſignatè ita pòſt perſcriptum inveni.

MI. *Ego te in nervum, haud ad prætorem rapiam, ni argentum refers.*

CA.

CA. *Ego te vehementer perire cupio, ne tu me neſcias.*

Nauci non eſt τὸ *neſcias*. Reſcribo, *noceas*. Elegans ἀρχαϊσμὸς. *Me* pro *Mi*, ſive *Mihi*. Talis ille Afranii Vopiſco.

— malè merentur de nobis heri,
Qui nos tantoperè indulgent in pueritiâ.

Sed corrigo, *Qui nis*. Veteres *Nis* pro *Nobis* dicebant. Feſtus. *Calim antiqui dicebant pro Clam. ut Nis, pro Nobis: Sam, pro Suam: Im, pro Eum.* Vel ſanè *Me* poterit eſſe quartus caſus, & tunc nihilominus erit ἀρχαϊσμὸς. Sic Milite, Sc. ultimâ.

Jura te non nociturum eſſe hominem de hâc re neminem.

Et paullò pòſt.

Juro per Dionam & Martem me nociturũ neminẽ.

Ita enim ibi legendum oſtendemus ſuo loco. Tale eſt quoque quod eâdẽ ſcenâ legitur ſub exodium.

Magis metuant, minus has res ſtudeant.

Item Amphitruone.

Velatis manibus orant ignoſcamus peccatum ſuum.

Clariſſ. Viro

NICOLAO FABRO

Chriſtianiſs. Gall. Regis Conſilia-
rio, & Illuſtriſs. Principi
Bourbonio A ſtudiis.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVanta in te eruditio ſit, quanta humanitas item, V. CL. nemo paullum modò doctior, nemo humanior eſt qui ignoret: & hujus utriuſque ſingulari ſplendore animos tibi eorum devinxiſti omnium, qui eruditum eſſe & humanum quid ſit ſciunt, & curant. Atque ut verum fatear, non aliæ res me impulerunt, ut hæc ad Plautum judicio tuo elegantiſſimo committerem. Quanquam quid impulerunt? libentiſſimè id feci, ſi quid unquam. Invitus tamen quodammodò, quia vix à verecundiâ meâ, ut his talibus tibi importunus eſſe auderem, impetrare potui: atque ita nihil à vero alienum dixi. Quicquid horum erit, non ingratum fore ſpero meum in te amorem obſervantiamque. Amabis itaque me, ſi potes, & hæc ad Caſinam Plauti examinabis: quod quidem impetrabo abs te non difficulter, aut pro me Plautus: A judicio tuo pendebo, ut à magnete Planis annuli ferrei.

AD CASINAM.

Cap. I.

*Poſtideà.Interideà.*Gloſſæ correctæ. *Ni* pro *Ne.Femina* pro *Hemina*. etiam *Semina*. *Hoſpicari*.Iuno *Hoſpita*.Martiani lectio defenſa. *Reddebo*. *Mellilla*. *Mellina*.

Sc. *Saluere jubeo*.

Ejicite ex animo curam,atque alienum as.

Vet.cod.*Ducite ex animo*. Quid ſi? *Diicite ex a.* Deinde.

——— *Diphilus*

Hanc Græcè ſcripſit, poſt id rurſum denuò

Latinè Plautus cum latranti nomine.

Vet.cod.*poſt id eam rurſum d.* Scribo, *poſtideà rurſum*.Nam dicebant, ut notũ eſt, *Antideà*, *Poſtideà*. *Interideà*. Et malè hodiè in Gloſſis legitur. *Entoridià*,ἐν τῷ μεταξὺ. Scribo,*Endoterideà*,pro *Interideà*.

Hera facit,educavit magnâ induſtriâ,

Quaſi ſi eſſet ex ſe nata, non multò ſecus.

Melior lectio veteris codicis *Quàm ſi eſſet*,&c. Sub exodium ſcenæ.

Mox herclè verò,tranſactâ fabulâ.

Non ſatisfactum legi metricæ, itaque reſcribo ex veteri codice.

Mox herclè verò pòſt,tranſactâ fabulâ.

Sc.*Non mihi.*

Quid in urbe reptas villice hîc magni preti?

Vet.cod.*i.u.reſtas villice hic nõ magni p.*Tranſpono.

Quid in urbe hîc reſtas villice non magni pretî?

Sequitur.

Chaline non ſum oblitus officium meum.

Scribo ex vet. cod.

Chaline non ſum ego oblitu' officium m.

Sequitur.

Mea præda eſt illa, proin tu te in laqueum induas.

Vet. cod. *in laqueum neduas.* Melius omninò, aut certè, *in laqueum ni duas.* ut ſit ἀρχαϊσμὸς Plauto conveniens.

Ex ſterquilinio effoſſe, tua illæc præda ſit?

Vet. cod. *E. ſ. effoſſa tua illæc præda'ſt.* Nec minori elegantiâ, aut facetiâ.

Dabitur tibi amphora una, & una ſemita,
Fons unus, unum ahenum, & octo dolia.

Scribſerim, *& una femina*, ἀρχαϊκῶς pro *hemina.* Sic dicebant, *Hoſtis, Foſtis.* & ſimilia. Poſſis etiam, quod propius vulgatam lectionem accedit, *& una ſemina* legere. Veteres enim *H* & *S* inter ſe commutabant: ſic *Hoſpicari* gemino archaiſmo pro *Suſpicari* dicebant, itáque extulit Claudius Quadrigarius Hiſt. VIII. Diomedes lib. I. *Quod nos Suſpicatur veteres Hoſpicatur dixerunt. Claudius VIII. Hiſt. hoſpicatur ait.* Eâque ratione *Hoſpita* Iuno eadem quæ *Soſpita* vulgò. Martianus Capella lib. I. *Iunonis verò Hoſpitæ Genius accitus ex nonâ.* Peccât, qui mutant. Statius ecce ſimiliter lib. III. Sylv. I.

Quo pater ætherius, menſiſque accita Deorum
Turba, & ab excelſo veniat ſoror Hoſpita templo.

Sed negabitur conjectura hæc mea valere, ut legi metricæ contraria, cum *Hemina* mediam producat: illis reſpondeo trimetros terminari tam ſpondeo, quam

quam jambo, atque hoc pro me præſtabunt abundè ipſe Plautus, Terẽtius, & Priſcianus libro de verſibus Comicis.

——— quod te poſtules
Guſtare quicquam: nunquam ædepol jejunium
Iejunum eſt æquè, atque ego ruri reddibo te.

Vet. cod. aliter interpungit, & legit.

Guſtare: quicquam nuſquam ædepol gentium
Iejunum eſt æquè, atque ego te ruri reddibo.

Sanè optimè. Deinde lego, *reddebo te, ἀρχαϊκῶς.* & ineptit Nonius. Sic *Dicebo* Nævius Pathicis

——— primũm quod
Dicebo rectè, ſecundum quod dicebo eò melius.

Item *Fidebo.* Idem Nęvius loco citato.

Tibi cum fidebo, fidelis ero.

Nam ſolebant pleráque verba & ſecundâ & tertiâ conjugatione efferre, quod etiam memini monere ad Catonem, natus error ex ſcripturâ, nam librarii *I* pro *E* ſcribebant.

Mea vita, mea medulla, mea feſtivitas.

Vet. cod. & Lang. membr. *mea mellilla, mea f.* Optimè: eſt ὑποκοριστικὸν verbi *Mellina*, quo alibi nõ ſemel utitur; quamvis malè hodiè in vulgatis *Mellinia* pro *Mellina* legatur. Rectè enim meus codex *Mellina* ſemper refert.

Meus pullus paſſer, mea columba, mi lepus.

Conſtituo tetrametrum, & ſcribo.

Meus pullus, meus paſſer, &c.

Facilè potuit elabi hæc vox toties repetita.

Qũm mihi hæc dicentur dicta, tum tu furcifer
Quaſi mus in medio pariete verſabere.

Vetus codex aliter.

Quùm mihi iſthæc dicentur, tum tu furcifer
Quaſi mus in medio parietis vorſabere.

Conſtituo trimetrum, & ſcribo. *Quòm iſthæc mihi dicentur, tum tu f.* Nam τὸ *dicta* aliquis malè feriatus adjecit.

CH. *Nunc ne tute mihi reſpondere poſtules*
Abeò intrò, tædet ſermonis tui. OL. *te ſequor.*

Ineptum hoc. Quomodo enim Charinus Olympioné reſponſum exigere poterat, cum ipſe Olympio longo iſto præcedenti ſermone eum compellaſſet? Melius vetus codex.

Nunc, ne tu reſpondere poſtules me tibi.

Sed luxata ſunt iſta, & tranſponenda in trimetrum.

Nunc, ne tu tibi me reſpondere poſtules.

Hęc veriſſima hujus loci lectio.

Cap. II.

Optio. Opio. Feſtus correctus. *Horior. Deliquum. Antedire. Initio. Munditior. Impetraſco.* Lucilius emendatus apud Nonium. *Impetraſſo. Amaſſo.*

Sc. *Obſignate cellas.*
——— *atque ea ipſa eccam egreditur*
Foràs, non pol per tempus iter incœpi.

Scribo ex vet. cod.

——— *atque ea ipſa eccam foras*
Ingreditur, non pol hoc mihi per tempus incœptum eſt iter.

ut ſit octonarius. Sc. *Sequimini.*

Nec mihi ius meum obtinendi copia eſt.

Vet. edit.

Nec mihi meum jus obtinendi optio eſt.

Tranſ-

Tranſpono, *eſt optio.* Paulus Feſti mutilator. *Optio eſt optatio, ſed in re militari,*&c. Quod & Gulielmiũ occupaſſe video. Illud verò hâc occaſione, Feſti emendandi cauſsâ, annotandum duxi, veteres verbo primitivo *Opio* dixiſſe, unde frequẽtativum *Opto*, (ut *Apio, Apto. Rapio, Rapto.*) atque hinc *Optatio*, illinc *Optio* verbalia. Itaque malè eſt apud eum, quem dixi Feſtum, *Prædotiunt præoptant.* Nam *Prædopiunt* ſcribendum. D. inſeritur, ut in *Redamo*, & talibus. Similiter τῦ *Hortor* iidem illi veteres primitivum *Horior* extulerunt: ut monet Diomedes lib. I.

Quando tibi nil domi deliquium eſt.

Vet. edit. *domi deliquom' ſt.* Optimè, pro *Deliquum*, ἀρχαϊκῶς. Feſtus. *Deliquum apud Plautum ſignificat minus.* Et video ex annotatione marginali etiam Nobiliſſimo Douſę hoc ipſum in mentem veniſſe. Sc. *Omnibus rebus.*

Omnibus rebus ego amorem credo, & nitoribus, nitidis antevenire.

In vet. cod. *n. nitidis antenire.* Suſpicor Plautũ ſcribſiſſe, *antedire.* pro *anteire.* Nam D. ut notum eſt, caſci illi inſerebant.

— coquos equidem nimis demiror, qui utuntur condimentis. (*ſtat.*

Eos eo condimento uno nõ utier, omnibus quod præ-

Melius vet. cod. *qui utuntur tot condimentis.*

Qui poſtquam amo Caſinam, magis initio munditiis munditiam antideo.

Vet. cod. *magis initio munditiis munditianti deo.* Rectiſſimè. Per Deum intelligit Amorem, cui munditianti, id eſt mundo, initiare ſe dicit. *Initiare* quid

ſit,nemo neſcit,qui latinas literas vel à limine ſalutarit. *Munditiari* autem dixit à *Munditia*; ſicut à *Delitia*, *Delitiari*.

—— CL. *nolo ames*. ST, *non*
Poteſt impetrari.

Vet.cod. *nõ potes impetraſſere*. Scribo, *impetraſcere*. Quod rectiſſimum eſt, nam dicebant, *Impetro*, *Impetraſco*. *Amo*, *Amaſco*. *Labo*, *Labaſco*. *Hio*, *Hiaſco*.

—— ST. *oh, perii manifeſtò miſer,*
Teneor, ceſſo caput pallio detergere? ——

Vet. edit. *pallio obtergere*. Scribo una literâ ejectâ; *obtegere*. Nam volebat pallio caput velare, ne uxor unguenta animadverteret, quæ jam olfacere ſe dicebat.

—— *atque me hoc credo impetraſſere.*

Corrigo, *impetraſcere* ut antè: nam *Impetraſſo* nõ eſt Indicativi modi tempus præſens, ut loquuntur Grãmatici, ſed Subjunctivi futurum, pro *Impetravero*. Sic *Amaſſo*, *amavero*. ut exponit Feſtus, aut potius mutilator ejus. Lego etiam apud Nonium in Lucilio, *Depeculaſcere* & *Deargentaſcere* nam malè geminatur *S*.

Cap. III.

Mos mittendarum ſortium in peluim cum aquâ. χύτλα. Hydromantia. *Canis*. *Camus*. Κημὸς. *Acrè*. *Objicere* pro *Adjicere*.

Sc. *Qui illum.*
ST. *Qui illum dî deæque omnes perdant.*
Vet. cod. *Ut illum*, non *Qui*.
ST. *Primũ ego te porrectiore fronte volo mecũ loqui.*

CH.

CH. *Stultitia eſt ei te eſſe triſtem, cujus poteſtas plus poteſt.*

ST. *Per bonæ frugi hominem jampridẽ eſſe arbitror.* CH. *intelligo.*

Si rectè judico, omnia hæc Stalinonis verba ſunt, uſque ad ultimam tertii verſus vocem, itaque delenda & Chalini perſonæ nota, & Stalinonis ad tertium verſum. Sic cenſueram, cum video cenſuram hanc meam veteris codicis authoritate & conſenſu probari: qui etiã in tertio verſu variabat, hoc modo.

Pol bonæ frugi hominem te jam pridem, &c.

Ergo reſtituenda ad eam faciem.

ST. *Primũ ego te porrectiore fronte volo mecũ loqui, Stultitia eſt ei te eſſe triſtem, cujus poteſtas plus poteſt.*

Pol bonæ frugi hominem te jampridem eſſe arbitror. CH. *intelligo.*

Scenâ *Unâ adepol.*

——*Iſthâc tu me libertate territas?*

Mirum quomodo ſervus libertate poſſit terreri: nugæ ſunt maximæ. Corrigo. *libertate tentitas.* Nam videtur Cleoſtrata, quantum licet colligere, Olympionem ſervum libertatis promiſſione ſollicitaſſe ne Caſinam duceret. Dixit autem Plautus *Tentito,* quo modo *Scriptito, Dictito, Factito, Lectito.* Sed verior erit hæc conjectura mea. *tu me libertatet erritas,* pro, *libertated irritas.* Nam ſcimus *T* pro *D.* & *E* pro *I.* eos ſcribere ſolitos. Augeo verò ex vetere codice. *Quid iſthâc tu me hera libertated irritas?* Alloquitur enim Cleoſtratam heram Stalinonis uxorem, ut ex ſequentibus ſatis apparet.

Unâ libellâ liber poſſum fieri.

Vet.cod. *poſſum ego fieri.* Nec temerè damno.

Sc. *Face Chaline.*

Uxor æqua. OL. *noli uxori credere.* ST. *habe animum bonum.*

OL. *Credo herclè hodiè devorabit ſortes ſi attigerit.* CH. *tace.*

Melius eſt in vet.cod.

OL. *Crede herclè, hodiè d.ſ.ſ.a.*

Obſervandum obiter totâ hac ſcenâ genus divinandi ſortibus in ſitellam cum aquâ demiſſis, videturque ab Aſſyriis manaſſe. Pſellus de Dæmonibus, interprete Marſilio Ficino: *Eſt & quædam in pelui vaticinatio, per quam ruſtici ſæpè vaticinantur. profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id eſt per aërem, atque per folia, ſic prædictio quædam fit in pelui, apud Aſſyrios frequentata & nominata.* Nec lõgè diverſa putem fuiſſe, quæ Græci Χύτλα vocarunt. Heſychius Χύτλα. τὸ ἐφ' ὕδατος ἔλαιον. καὶ εἶδος μαντείας ὃ δι' ἐλαίου καὶ ὕδατος γίνεται. Planè tamen alia hydromantia de quâ Iſidorus Orig. VIII. ſic ſcribit. *Eſt hydromantia in aquæ inſpectione umbras dæmonum evocare, & imagines vel ludificationes eorum videre, ibique alia ab eis audire, ubi adhibito ſanguine etiam inferos perhibentur ſciſcitari. Quod genus divinationis à Perſis dicitur allatum.* Ad hanc pertinent iſta Eunapii in Iamblicho. Ὁ δὲ ἐπιψαύσας τοῦ ὕδατος, ἐτύγχανε δὲ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος κατὰ τὴν ὑπέρκλυσιν καθήμενος, καὶ βραχέα τινὰ προσειπών, ἐξεκάλεσεν ἀπὸ τῆς κρήνης κάτωθεν παιδίον.

OL. *Taceo, deos quæſo, tu ut quidem hodiè canem & furcam feras.*

In vet. cod. eſt. *camum & furcam f.* Priorem lectionem

nem non ſollicitaverim temerè,nam lego apud Feſtum τὸ *Canis* eſſe genus vinculi; *Catulus*,ait, *genus quoddam vinculi, qui interdum Canis appellatur.* Iam *Camus* ſive Κημὸς, nam purum putũ Græcũ eſt, frenum equorum appellatur, quod quomodo heic locum habere aliquem poſſit non video. Videtur tamen nonnihil aſſerere, quod κημὸς eſt etiam δι᾽ οὗ κατήεσαν αἱ ψῆφοι ἐπικειμένου τῷ καδίσκῳ. ut teſtatur Pollux lib.VIII.cap.I.quod ipſum mihi nihilominus non ſatis placet. Iudicent doctiores. Mihi ſufficit duplicem lectionem propoſuiſſe, & pro utrâque aliquid dixiſſe. Reſpondet verò huic Olympionis imprecationi Chalinus, & deprecatus eam ſupplicium illi optat,ut pedibus pendat.Sic ait.

CH. *Mihi ut ſortitio eveniat, ut quidem herclè pedibus pendeas.*

Lego,*ſ.eveniat,tu quidem h.p.p.* Quod multò elegantius: videbit facilè qui non nimis obeſæ naris. Regerit Olympio.

At tu, ut oculos emũgare ex capite per naſum tuos.
Quid times? paratum oportet eſſe jam laqueũ tibi.
ST. *Periiſti,animum advortite amabo.* OL. *taceo.*

Melius ſanè vet.cod.

—— p.o.eſſe jam laqueum tibi.
Periiſti. ST. *animum advortite ambo.*

Nam τὸ *Periiſti* magis congruit ſermoni Olympionis laqueum paratum eſſe oportere dicentis.An verò *ambo*,an *amabo* legas ſusque deque eſt.

CH. *Tu ut liqueſcas,ipſe actutũ virgis calefactabere.*

Vet.cod.

Tu ut liqueſcas ipſe actutũ,virgis calefacto aëre.

Facile corrigere.

Tu

Tu ut liqueſcas ipſe actutū virgis calefactus acrè.
Orta menda ex compendioſâ ſcriptura *calefact⁹*. Dixit verò *Acrè* pro *Acriter*. Solét enim adjectiva neutra uſurpari adverbialiter, vel quia veteres etiā *Acrus* dixerunt, ut patet ex Cn. Matio, & Gloſſario, quomodo notavi Critici mei Arnobiani, lib. I. cap. XI.

Percide os tu illi hodiè. age ecquid fit? CL. *ne oblexis manum.*

Rectè Ianus Douſa V. N. legit *objexis*, ut video ex marginali annotatione. uſurpavit autem Plautus *Objicere* ἀρχαϊκῶς pro *Adjicere*, (nam *Ob* pro *Ad* dixiſſe veteres ex Feſto notum.) Ergo *ne objexis manum*, ſignificat, *ne attigeris*. Sic poſteà eadem hæc Cleoſtrata, cum ille nihilominus verberibus impeteret, objurgans interrogat. *Quid tibi hunc tactio eſt?*

Cap. IV.

Mehe, ἀρχαϊσμὸς. *Ærumnulæ*. Viatorum furcæ. Carbones venundari ſoliti. *Carbonarius*. *Carbonaria* cellæ. Feſti & Nonii ἁμάρτημα μνημονικόν. *Epol. Edepol. Equirine. Ejuno.*

Sc. *Si nunc me.*

——— *audio aperiri fores*

Mihi benevolentis, atque à me prodeunt.

In vet. cod erat.

Mihi benevolenti, atque illi ad me prodeunt.

Reſcribo, *Mehe benè volenti, atque illi a m p.* quod aliter diceret Plautus, *nō ingratiis meis*. Veteres autem *Mehe* pro *Me* dixerunt. Quintilianus Orat. Inſtit. lib. I. cap. V. *Mehe quoque pro Me, apud antiquos*

quos, Tragœdiarum præcipuè ſcriptores, in veteribus libris invenimus. Scioli iſti librarii elegantem ἀρχαϊσμὸν ignorantes, tam fœdè nobis locum iſtum interpolarunt. Sc. *Sine modò rus.*

——— ego remittam ad te virum
Cum furcâ in urbem, tanquam carbonarium.

Vet. cod. τὸ *ego* malè omittit. Porro furcas hic intelligit, quibus viatores ſarcinas & onera alligata geſtabant, quas alibi noſter hic Sarſinas *Ærumnulas* appellavit, ut teſtis iſtis verbis Feſtus. *Ærumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas ſarcinas viatores gerebant.* Obſervare præterea hic eſt olim Romæ carbones venundari ſolitos, atque hoc *Carbonarium negotium exercere*, dixit Auctor de Viris Illuſtribus, *Marcus Æmylius Scaurus nobilis. pauper. nam pater ejus, quamvis Patricius, ob paupertatē carbonarium negotium exercuit.* Qui id operis faciebat, *Carbonarius* dicebatur. Gloſſæ. Ἀνθρακοπώλης, *Carbonarius.* Habebāt etiam cellas certas in quibus carbones reponebant, eæque *Carbonariæ* dicebantur. Gloſſę. Ἀνθρακοθήκη, *Cella Carbonaria.*

Receſſim cedam ad parietem, imitabor nepam.

Feſtus paullum variat.

Receſſim dabo me ad parietem, i. n.

Magis multò Nonius. *Retrovorſum cedam, imitabor nepam.* Sed uterque memoriâ lapſi.

Certum eſt hunc Accheruntem præmittam prius.

Non peius vet. cod. *C. e. hunc ad Accherontem p. p.*

OL. *Ita me dî benè ament, ut ego vix reprimo labra*
Ob iſtam rem quin te deoſculer, voluptas mea.
CH. *Quid deoſculer? quæ res eſt? quæ voluptas tua?*

In veteri exemplari meo erat poſtremus verſus ali-

ter

ter conceptus.

CH. *Quid, deoſculer te? quæ res? quæ voluptas tua?* Pro quo, ſi mutari debet, reſcripſerim. *Quid deoſculere? quæ res? q. v. tua?*

OL. *Ecquid amas nunc me?* ST. *immò edepol me, quàm te minus.*

Tollo diſpunctionem, & ſcribo.

ST. *immò edepol me quàm te minus.*

Sententia perſpicua. Præterea hoc monebo, ſcribẽdum ubique *Edepol*, ſine dipthongo. Mos enim veteribus vocales longas duplicare, & vel *H* vel *D* inſerere: Itaque pro *Epol* ſcribebant *Eepol* & *Edepol*, ſicut *Mecum, Meecum, Medecum*, & ſimilia. Nam *Epol* dicebant, quomodò *Ecaſtor, Equirine, Ejuno.* Quæ duo poſtrema non ubique obvia. Prius eſt apud Feſtum legere, poſterius apud Soſipatrum lib. 11.

Ut hic ſit ſecum, ſe adjuvet, cubet ſecum.

Vet. cod. *ſe adjutet, c. ſ.* quod non injuria prætulerim. Amat enim Plautus frequẽtativa iſta uſurpare.

Tu rus uxorem duces. id rus hoc erit,

Tantiſper dum ego cum Caſinâ faciam nuptias.

Magis placet vet. cod. lectio.

—— id rus domus hæc erit.

Intelligit domum vicini ſui, cujus paullò ante mẽtionem fecit. Sc. *Nunc amici.*

Sed tu cave inquiſitioni mihi ſis. AL. *uſque adero domi.*

Vet. cod. *S. t. c. in quæſitione mihi ſ.* Quod firmat conjecturam Douſę legentis, *in quæſtione.*

Cap.

Cap. v.

Qui ἀρχαϊσμὸς, pro *Cui*. Servi ſale empti olim. *Occaſo. Caſo. Caſabũdus*. Flos Liberi. Ἄνθος ἡφαίστου, Ἄνθος πυρὸς. *Malum peſſimumq;*.

Sc. *Vt properarem.*

Sed eccum egreditur, ſenati columẽ, præſidiũ popli,
Meus vicinus, meo viro qui liberum præbet locum:
Non ecaſtor vilis emptu'ſt, modius, qui venit, ſalis.

Hæc Cleoſtrata loquitur iracunda, & planè εἰρωνεύουσα; itaque vituperium eſt Alceſimi, non laus. Locus autem difficilis, qui Lambino & Douſæ (at quibus viris?) non parum exhibuit negotii. Quibus ut aſſentiar nondum perſuaſus ſum. Mihi videtur legendum.

Non ecaſtor vili eſt emptus, modius qui venit ſalis.

Et vet. cod. *vili* habet, non *vilis*. Exprobat autem ei olim ſervum fuiſſe, & ſalis modio venum iviſſe. Nã ſervi ſale olim empti. Pollux lib. VII. cap. 11. Ἁλώνητοι ἐκαλοῦντο οἱ μηδενὸς ἄξιοι τῶν οἰκετῶν, ὅτι τῶν θρᾳκῶν οἱ μεσόγειοι, ἁλῶν ἀντικατηλλάττοντο τοὺς οἰκέτας. Quod etiam legas apud Heſychium, Suidam, Etymologicographum, Auctorem proverbiorum, & alios Grammaticos. Dixit verò *qui modius venit ſalis*. pro, *cui modius ſalis impenſus eſt*. Simili figurâ Virgilius *dare claſſibus Auſtros*. Porrò *Qui* ἀρχαϊσμὸς eſt, pro *Cui*. Nam caſci illi à recto *Ques* deflectebant, *Quis*, *Qui*, *Quem*. Hęc mea ſententia, quam eatenus valere volo, ſi doctis proba cenſebitur.

Sc. *Stultitia magna.*

Stultitia magna eſt, meâ quidem ſententiâ,

Hominem amatorem ullum ad forum procedere
In eum diem, cui quod amet in mundo ſiet.
ultimus verſus in vet. cod. ita erat ſcribtus.
In eum diem, quoi quod amet in mundo ſiet.
Vera lectio hæc *quo quod a. i. m. ſ.* Amatorem, inquit ſtultitia eſt procedere in forum, illo die quo habet quod amet. Sc *Viſo huc.*
AL. *Sed eccũ ante ædis. ad te herclè ibam commodũ.*
ST. *Atque ego herclè ad te.* ———
Melius in vet. cod. perſonæ collocatæ.
——— *ad te herclè ibam.* ST. *commodũm.*
Atque ego h. a. t.
Satin propter te pereo ego, atque occaſio,
Quamvis bona hæc lectio, in veteri tamen codice eſt. *atque occaſo*; quod profectò nec contemnendũ, nec levi brachio prętereundum: Nam veteres *Occaſo* à ſupino *Occaſum* efferebant, ſicut à *Caſum*, *Caſo*; unde *Caſabundus.*
Quâ ego hunc amorem mihi eſſe autẽ dicam datũ?
Annotarunt in margine, *ſ. ratione.* Deleo, & ſuppleo ex vet. cod. in quo ita ſignatè legitur.
Sorte quâ ego hunc, &c.
Sc. *Nulla ſum.*
—— ST. *timeo hoc negotiũ, quid eſt: niſi hæc meraco*
Se uſpiam percuſſit flore Libyco. ———
Longè aliter vetus codex.
—— ST. *timeo hoc negotium quidem:*
Niſi hæc ἡμέρα γλῶσσαν uſpiã percuſſit flore Liberi.
In fine rectè eſt *flore Liberi*, quomodo & V. CL. Iuſtus Lipſius legendum conjecit. Gręca verò illa improbare temerè non auſim, cum nõ inſolens Plauto ſit dictiones Græcas ſuis ſcenis infarcire. Iudicent eruditi.

eruditi. Eſt autem *Flos Liberi* vinum, ut rectè Lipſio viſum. Sic ἄνθος ἡφαίστου dixit pro igne Æſchylus Prometheo. Ita enim Κράτος & Βία Vulcanum alloquuntur.

τὸ σὸν γὰρ ἄνθος, παντέχνου πυρὸς σέλας,
θνητοῖσι κλέψας ὤπασεν. ———

Sed ἄνθος πυρὸς, ut Philoſtratus loquitur eleganter, flamma eſt. locus eſt lib. Εἰκόνων in Scamandro. Καὶ τὸ ἄνθος τοῦ πυρὸς, οὐ ξανθὸν, οὐδὲ τῇ εἰθισμένῃ ὄψει, ἀλλὰ χρυσοειδὲς, καὶ ἡλιῶδες. Æſchylus, ſi propriè loqui voluiſſet, πυρὸς σέλας dixiſſet, quod tamen abuſivè pro ipſo igne ponere maluit.

——PAR. *Here mi.* ST. *quid vis mea ancilla?*
PAR. *nimium ſavis.*
ST. *Numero dicis: ſed hoc quidquid eſt loquere.*

Et cur? *mea ancilla.* quod blandientis eſt, non increpantis. Scribo ejectâ voce, *quid vis ancilla?* ita diſertim præferebat vet. cod. meus. Malim pretereà. *Nimirum dicis.* Id eſt. Ex tuâ quidem ſententiâ. Ortus error ex antiquâ ſcribendi ratione, *Numérō*; Nam, ut notum eſt *V* pro *I*. item *E* pro *I*. & *O* pro *V*. ſcribebant. Atque hinc nobis *Numerò* fabricati ſunt.

Quid intus tumulti fuit? PA. *ſcibis. audi malum peſſumum,*
Quod hic modò intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri
Cœpit. ———

Melior lectio vet. cod.

PA. *audi, ſcibis, malum, peſſimumq;*
Hic modò, &c.

Cum enim *malum* dixiſſe non vehemens ſatis eſſet, eleganter *peſſumumq;* addidit ad exprimendam ma-

gis facinoris fœditatem. Similiter Arnobius noſter lib. II. *Quibus mali ſumus, & peſſimi*, &c. & aliquoties.

PA. *Tibi infeſta ſoli eſt plus, quàm cuiquam*. STA. *quamobrem?* PA. *quia ſe des.*

Uxorem Olympioni: neque ſe tuam, nec ſe ſuam,
Neque viri vitam ſinet in craſtinum protolli.

Reſcribo, ut eſt in vet. cod. *neque tuam, nec ſuam*. Nã malè τὸ *ſe* bis inculcatum non leviter turbat.

Cap. VI.

Ingratis, Invitis, adverbialiter. *Amire. Incanis. Corbito. Tamenetſi. Nilum. Integer*, pro ruſtico, novè explicatum.

Eâdem Scenâ, ſub finem.

ST. *atque ingratiis, quia*
Non vult, nubet hodie. ——

In vet. cod. erat. *atque ingratis.* utrumque non malè; nam dicebant *Gratiis, Ingratiis. Gratis, Ingratis.* Simili modo *Invitis*; ut obſervat Chariſius Inſtit. lib. II. *Invitò, ut falſò. Plautus in Caco, aut in Prædonibus. Neque eam invitò à me unquam abduces. Quod idcircò putavi tractandum, quod numero plurali adverbialiter Invitis video dictum.* Sc. *Vide fur.*

Atat ceſſo magnificè patriceq; amiceq; ita hero
Meo ire advorſum.

Douſa, *amiciri, atque ita hero.* Ego malim, *patriceq; amiri itaq; hero.* Veteres *Amire* pro *Amicire* dicebant, remanetque veſtigium in *Redimire*;

OL. *Ah hodie.* ST. *mane verò, quãquam faſtidis.*
OL. *Hei, hei, foetet.*

Tuus mihi ſermo.

Acutè Nobiliſſimus Douſa. *Vah odio es.* Mihi tamē videbatur. *Vah odi te.* quod minus paullò à vulgatâ lectione abit:vel,quod certius. *Vah hœde.* Exprobat enim ei fœtorem. Sc. *Nec pol ego.*

——— illæ autem ſenem

Cupiunt extrudere incanatum ex ædibus.

Non contemnenda vet.cod.lectio,& MSS.Lang.

——— illæ autem ſenem

Incanem extrudere cupiunt ex ædibus.

Eſt autem *Incanis* ἀρχαϊκὸν, pro *Incanatus.* Ecce in Gloſſis Iſidori. *Incanis. Plaut. Incanem ex ædibus.*

Novi ego illas ambas eſtrices, corvitant ubi

Comeſſe poſſunt.

Vet.cod. *corbitant,ubi.* Non malè Lambinus, *corbitam cibi.* Sed nihil mutandum. Feſtivum ſcomma, & facetiarū jocorumque patre Plauto digniſſimū. Novi, inquit, illas eſtrices, quę tam ſtrenuè cibo ſe explent, ac ſi corbitam aliquam onerent:atque hoc ipſum eſt quod dicit eas *Corbitare.* Sc. *Si ſapitis.*

Qui amat, tamen herclè ſi eſurit, nullum eſurit.

Correxerim ad hanc faciem.

Qui amat, tamen hercl' etſi eſurit, nilum eſurit.

Tamen-etſi pro *Tametſi* omnes ſciunt; & eſt tmeſis. *Nilum* autem efferebant pro *Nihilum*, ut *Nil, Nihil.* Orta menda ex ratione *V* pro *I* ſcribendi, & literæ *L* duplicatione. Etſi non malè emendaſſe videri poterat Douſa. *nullus eſurit.* Sc. *Age tibicen.*

OL. *Eſurio herclè, atque adeò haud ſitio.* ST. *at ego amo.*

Nihil agit Lambinus. Optimè meus codex, ex quo lego.

Eſurio herclè, atque adeò haud parum ſitio.
Dictione vnicâ immiſſa neceſſariò.

ST. *Nam quid illac nunc*
Tam diu intus remoratur quaſi ob induſtriam?
quanto ego
Plus propero, tanto minus.

Auctior vet. cod. *tantò illa minus*. Quod non ejiciendum temerè. Sc. *Senſim ſuper.*

——— OL. *abite intrò.* AN. *integra atque*
Imperita huic impercito. ST. *futurum eſt.* ——

Aliter vet. cod. *Imperita huic impera.* Rectè; una enim ancillarum in alteram à ſe amolitur hoc juſſum Stalinonis, cum convitio integram atque imperitam vocans. Hoc porrò minimè ſilentio prætereundum: *Integer* hic ſumi pro imperito & ruſtico, quomodo & nos in noſtro vernaculo ſermone dicimus de ejus generis homine. Hy is ſo heel.

OL. *Quin imus ergo?* ST. *bella bella tu mea.*

Vet. cod. ST. *bella bellatula Caſina.* Putem ſcribẽdum, *bella bellula Caſina*. Vel, *bellè bellula*, ut Douſa,

Cap. VII.

Præſidem locum præbere. Charinus.

Act. v. Sc. I.

Lubet Chalinum, quid agat ſcire.

Priſcianus lib. VIII. aliter. *L. Charinũ.* Et ſanè ſatis Grammatici ejus autoritas, ut putem per totam hãc Fabulam ita ſervi iſtius nomen ſcribendum, quod etiam in Mercatore, & Terentii Andriâ hodiè legitur. Itaque hoc erit firmandæ opinioni meæ.

Quo ſenex nequior nullus vivit, ni illum

Quidem

Quidem nequiorem arbitrarer eſſe, qui locum
Prabet illi. nunc præſide hîc, Pardaliſca,
Etiam qui hinc exeat, eum ut ludibrio habeas.

Reſcribo, ut reperio in vet. cod.

Quo ſenex nequior nullus vivit, ne ullum
Quidem nequiorem arbitror eſſe, qui locum
Præbet illi nunc præſidem. hîc, Pardaliſca,
Eſto, qui hinc exeat eum ut ludibrio habeas.

Elegànter oppidò dixit, *locum præbet illi præſidem*, pro eo quod eſt, *nemo illi nequitiâ concedit.*

——— PA. *ponè me, amabo.*
MVR. *Et illi audacius licet quævis liberè*
Proloqui. PA. *tace: voſtra foris crepuit.*

Omnia hæc vet. cod. Pardaliſcę ſermoni tribuit, ſed malè: præit mihi tamen viam ad veram lectionem.

——— PA. *ponè me, amabo.*
Et illic audacius licet, quævis liberè
Proloqui. MVR. *tace: voſtra foris crepuit.*

Aut, *Et ibi aud.* ut erat in vet. cod. Sc. *Neque quo fugiam.*

OL. *Ita quaſi ſentis labra mihi compungit barbâ.*

Melius vet. cod. *Ita quaſi ſetis l. m. c. b.* Comparat lepidè pilos barbæ cum ſetis. Sc. *Ubi tu es.*

ST. *Lepidiorem uxorem nemo quiſquam, quàm ego habeo hanc, habet.*

Corrigo ex vet. cod.

ST. *Lepidiorem uxorem nemo quiſquam, quàm ego habeo, hâc habet.*

Ampliſſimo Viro

LVDOVICO SERVINO

Sacri Conſiſtorii Conſiliario, & Advocato Fiſci.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

SI te non amem V. Clariſſime, pol neque Muſæ me, aut Gratiæ, quæ pectus tibi iſtud tam catum humanitate & doctrinâ imbuiſſe meritò videri poſſunt. Et certat ea utraque in te, ut humanior ſis an doctior ægrè dignoſci queat. Humanitatis tuæ erit, hæc in Plauti Ciſtellariam benignâ fronte accipere, oculiſque inconnivis inſpicere; doctrinæ verò, errata mea corrigere: potès, & voles, ſpero. Non metuo autem ne in impudentiæ me crimẽ induam, quod parum habitâ occupationum tuarum ratione moleſtus eſſe tibi nihil ſim veritus. Quicquid enim peccavero, tibi peccavero; at tu bilem non habes, nec ſcis offendi.

AD CISTELLARIAM.

Cap. 1.

Ventu. Somnu. Suſurru. ἀρχαϊσμὸς. *Diſplicina. Frigida,* ἁπλῶς. *Contigui patres. Lugubrè, Exercitus,* pro cruciatu. In Afranio phraſis notata. Cor *dolium.* Vinum *crucium.* Agnus *curio. Secium* libum. *Cor non habes.* Et, *Mulieres,* convitia in mulieres. Eædem pectus pro corde habere dictæ eſt.

Act. 1. Sc. 1.

GY. *Quod ille dixit, qui ſecundo vento vectus eſt,*
Tranquillo mare, ventum gaudeo ecaſtor ad te.

Corrigo, *ſecundo ventu.* Α'ρχαϊσμὸς eſt, nam veteres pleraque iſta nomina ſecunda & quarta declinatione efferebant, ut *Senatus, Fructus, Tumultus, Domus,* & talia. Correctionis hujus mihi auctor Chariſius Inſtit, Gramm. lib. 1. ubi diſputás an ſexto caſu *Mare* vel *Mari* deberet dici, prolatis in priorem ſententiam ex Varrone utroque & Plinio teſtimoniis, in poſteriorem autem hunc Plauti locum producit. *Plautus in Ciſtellaria. Secundo ventu vectus eſt trãquillo mari.* unde etiã liquet *Mari* heic Sarſinatem noſtrum, non *Mare* ſcripſiſſe: itáque reponendum. Nec alia face *Somnu* Varro dixit lib. 1. cap. 11. de R. R. *Æſtivo die, ſi non diffinderem meo inſititio ſomnu, vivere non poſſem.* Nec debebat eruditiſſimus Victorius mendum cenſere, cum ita in optimis ſuis manuſcriptis offenderet. Apuleius itẽ

Suſurru. Apolog.111. *Tibia queſtu delectabilior, & fiſtula ſuſurru iucundior, & buccina ſignificatu longinquior.*

GY. *Nec, niſi diſciplina, apud te fuit quicquam*
Ibi, quin mihi placeret. SI. *quid ita amabo?*
GY. *Raro nimium dabat quod biberem, id merum*
Infucabat. ———

Primum emẽdo ex vet.cod. *Hæc niſi diſplicina*. Deinde ex conjectura. *Raro nimirum dabat*. Omnia, inquit, mihi placuerunt, præterquam quod raro dabat quod biberem, atque id quidem nõ merum ſed dilutum. Hæc genuina hujus loci lectio. *Diſplicina* vox eſt Plauto hercules digniſſima, cujus elegantiam cum minime aſſequerentur, *Diſciplina* & *Diſcipula* ſubſtituerunt nimis inepte.

Palàm blandiuntur, clàm, ſi occaſio unquam eſt,
Aquam frigidam ſubdolè ſuffundunt.
Viris cum ſuis prædicant nos ſolere.

Reſcribo ex vet.cod.

Palàm blandiuntur, clàm, ſi occaſio unquam eſt,
frigidam
Subdolè ſuffundunt, viris cum, &c.

Nam τὸ *aquam* aliquis malè feriatus de ſuo adjecit ſatis inſulſe; notum enim vel pueris veteres imitatione Græcorum *Frigidam* ἁπλῶς protuliſſe. Ipſe noſter Plautus Moſtellariâ, ut alios quamplurimos omittam.

Iam pridem ecaſtor frigidâ non lavi magis lubẽter.

Pergit in ſuo ſermone lena.

——— *& ego & tua mater amba*
Meretrices fuimus, illa te, & ego hãc mihi educavi
Ex patribus conventitiis. ———

Hic

Hîc fixa crux magnis viris, Camerario, Lambino, Douſæ, nec quiſquam ſe extricat. Reſtituo, ut erat in veteri meo codice. *Ex patribus contiguis.* Eleganter! *Contigui patres* ſunt fortuiti & illegitimi, quales ſunt ſpuriorum.

Nam ſi hæc non nubat, lugubri mihi fame familia pereat.

Vetus codex unâ voce minus. *lugubrè fame f p.* Rectè. *Lugubrè*, id eſt miſerabiliter, & mudo lugendo.

Nam ſi quidem ita eris ut volo, nunquam ætate Hecale fies.

Vet. cod. omittit τὸ *ætate*, nec malè.

Noli obſecro lacrymis tuis mihi exercitũ imperare.

Lambinus teſtatur in duobus MSS. eſſe *excruciatum imperare*, & ita meus codex habebat. Subolet tamẽ mihi gloſſema, & veram Plauti lectionem cenſeam *exercitum i.* Impulit librarios in errorem elegans & edecimata vocis ſignificatio minus intellecta. Eſt autem *Exercitus* heic nihil aliud quam cruciatus, & animi angor, quartâ declinatione. *Exercere* enim pro angere & excruciare quidam uſurpârunt. Ipſe hic noſter Bacchidibus.

Quæ ſodalem atque me exercitos habet.

Afranius Suſpectâ.

Ita ut huic ero adoleſcenti, cui ſuſpirium tradidit
Qui me eſt animi exercitus. ———

ubi *Exercitus eſt* activè accipiendũ, qualia loquendi genera multa apud Nonium videre poſſumus, *De contrariis generibus verborum.*

ST. *Mea excrucior mea Gymnaſium, malè mihi eſt, malè maceror.*

Inepta hæc profectò, & legendum ex vet. cod. *Malè ex-*

ſe excrucior mea Gymnaſium,&c.Quod & Douſę in mentem venit.

——— SI. *at mihi*

Cordolium eſt. SY. *quid id?Unde tibi eſt cordolium?commemora obſecro.*

Quod neque ego habeo,neque quiſquam alia mulier,ut perhibent viri.

Legendum cenſeo utrobique *Cor dolium* διηρημένως.Sic Pænulo,Sc. *Negotii ſibi.*

——— *ibi tibi*

Erit cordolium, ſi quam ornatam melius fortè conſpexeris.

Iterum dirimo,*Cor dolium*. Vocat *Cor dolium* ὀπτικῶς,quod doleret,ut vinũ *Crucium* Lucilius apud Feſtum quod acore cruciaret: ipſe hic noſter Truculento, *Stridia* verba. Nec aliter Aululariâ agnus *Curio*,ſive *Curius*, (nam utroque modo efferebant, ut *Amaſius*,*Amaſio*. *Puſus*,*Puſio*, & talia.) qui plenus quaſi curis eſſet, ideóque maceret, ſumptâ ab hominibus metaphorâ.Ad eandem faciem ſunt dicta, libum *Secium* apud Feſtum; exta, *Proſecia*, ſive *Proſicia*:farcimina *Inſicia*, frumentum *Prœmetium*. Porrò Plautum ita ſcribſiſſe, vel ex ſequenti verſu colligi poteſt.

Quod nec ego habeo, neque quiſquam alia mulier, ut perhibent viri:

Viri enim non quidem πάθος iſtud & dolorem in mulieres cadere, ſed tantum cor habere, id eſt, ſapere negabant: nam hæc in convitio ſexus ille audiebat. *Cor non habes*.Et. *Mulieres*.Itaq; pectus illis pro corde tribuebant. Diſco ex Milite.Sc. *Cohibete.*

Eam des quæ ſit quæſtuoſa,quæ alat corpus corpore.

Cuique

Cuique ſapiat pectus, nam cor non poteſt, quod nul-
Pergit Silenium. *(la habet.*
— de eâ re geſſit morem morigera mihi,
Ut me, quem ego amarem graviter, ſineret cum eo
vivere.
Non deterior vet cod. lectio. *amarem gnaviter.*

Cap. II.

Enunquam. Specitatum. Aulicocita exta. Aucita. Feſtus emẽdatus, & repræhenſus. *Juvat vobis. Decet vobis. Apperire. Lũdea. Laudea Medigrumi* dii. *Multigrumi* fluctus. *Gruma, Grumus. Lucu.*

Eâdem Scenâ.
LE. *Stultè ecaſtor fecit: ſed tun' unquam cum quiquam viro*
Conſueviſti? ———
In vet. cod. erat. *ſed tu en unquam cum q. v.* Scribo conjunctim *ſed tu enunquam cum q. v.* Gloſſę Henrici Stephani. *Enunquam,* εἴποτε κὴ πολὲ.
——— SI. *per Dionyſia*
Mater pompam me ſpectatum duxit. ———
Dignior Plauto vet. cod. lectio, *ſpecitatum duxit:* & eſt ἀρχαϊσμός. Tale eſt *Favitum,* unde *Favitores* eidem huic Comico. & *Cavitum, Cavitiones* apud Feſtum; item *Coquitum,* unde *Coquitare.* & *Extra-aulicocita* (ita tranſpoſitis literis lego apud eundẽ pro *Aulicoctia*) quæ in ollis coquebantur. Et *Aucita* pro *Aucta.* Erratq; dum *Auceta* exponit *ſæpè aucta.*
LE. *Aſſimulare amare oportet, nam ſi ames extempulò*

Melius

Melius illi multò, quā ames, cōſulas, quā rei tuæ.
Etſi proba hæc, nolui tamē diſſimulare codicis mei lectionem. *Aſſimulatè amare o.*

GY. *Quando ita tibi lubet, vale atque ſalue.*
Scioli librarii cum non caperent phraſeos elegantiam turpiter nobis hunc locū contaminârunt. Reſcribo, ut in vet. cod. erat. *Quando ita tibi juvat.* Hęc vera lectio, & locutio eſt antiqua. Sic *Decet vobis* dixit Terentius Adelphis Act. III. Sc. V.

Hac primum ut fiant, Deos quæſo, ut vobis decet.
Item Act. V. Sc. VIII.

MI. *Haud aliter cenſeo.* DE. *imò herclè ita nobis decet.*

Quo loco Ælius Donatus. *Antiqui ſi addebant ſtatim verbum, Nos decet facere, Nos decet dicere; ſi non addebant, Nobis decet, dicebant.* Simile exemplum habes apud Chariſium lib V. & ipſum hunc Sarſinatem multa. Sc. Idem mihi.

Is amore miſerè hanc deperit mulierculam (ta'ſt.
Quæ hinc modò flens abiit, cōtra amore hac perdi-
Non rejicienda vet. cod. lectio. *contrà amore eū hac apperit.* Nec aliud *Apperire* eſt, quàm *Deperire*; ſicut *Adamare, Deamare.* Sc. *Vtrunque hac.*

Iſque hic compreſſit virginem adoleſcentulus,
Vinolentus in tenebris, multâ nocte in viâ.
Magis placet lectio vet. cod.

Vinolentus, raptam multâ nocte in viâ.
Nam cur velimus Plautum περιττολογεῖν? quaſi verò non ſemper tenebræ exiſtant nocte.

———ſi quà queat
Reperire, quæ ſuſtulerit: ei rei nunc ſuam
Operam uſque ſervus dat ſi poſſiet

Mere-

Meretricem illam invenire. ——

Numeros vulgatæ huic lectioni non conſtare vidit, & indicavit olim Ianus Douſa F. Muſarum noſtrarum delitium, & tentavit reſcribere.

Operam uſque ſervus dat, ſi poſſit uſpiam.

Qui ejus conatus ut valdè laudandus, nihil tamen huic loco facit, quem ex vet. cod. ſic reſtitui oportere cenſeo.

Reperire quæ ſuſtulerit: ei rei ſuam
Nunc operam ſervos uſque dat, ſi poſſiet
Meretricem i.

Finit ſermonem Auxilium his verbis.

Augete auxilia veſtris juſtis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem, & lauream,
Ut vobis victi Pœni pœnas ſufferant.

Vet. cod.

Augete auxilia voſtris victis legionibus.

Deinde in Langii MSS. eſt, *parite laudem & ludeam.* Quod rectum eſt pro *Laudeam*, quomodo *Claudo, Cludo, Defraudo, Defrudo. Plaudo, Pludo.* Nam laurus antiquè *Laudea* dicebatur. Iſidorus lib. XVII. cap. VII. *Laurus à verbo laudis dicta. Hâc enim cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem Laudea nominabatur, poſtea D literâ ſublatâ, & ſubrogatâ R dicta eſt Laurus: ut in auriculis quæ initio Audiculæ dictæ ſunt; & Medidies, qui nunc Meridies dicitur.* Act. II. Sc. I.

Modò quod ſuaſit, diſſuaſit, quod diſſuaſit, id oſtentat.

Lego, ut eſt in vet. cod. *quod ſuaſit, diſſadet, q. d. i. o.*

--- dii deæque ſuperi, & inferi, & medioxumi.

ut à *Propus* voce antiquâ (cujus adverbium *Propè*

adhuc

adhuc in uſu) *Proximus. Ocyus, Oxime:* Ita à *Medius* quoque *Medioximus*. Itaque non impugno hanc lectionem: hoc tamen monebo in vet.cod. eſſe, *inferi, & medigrumi.* quod ut Plauti putem facilè animum inducor. Voluit lepidè, ſuo more, ludere in fictione vocabuli. Sunt autem *Medigrumi* dii iidé cum mediocribus, ſive medioximis. Ad eandem faciem *Multigrumi* fluctus pro magnis, in Lævii Alceſtide. Vide Agelliũ lib. XIX cap. VII. Iam *Medigrumi* dicti à *Gruma*. Nonius Marcellus. *Gruma ſunt loca media, in qua directa quatuor congregantur & conveniunt via.* Sed fluctus *Multigrumi*, à *Grumus* quæ vox vel terræ tumulum editiorem, vel terminũ agri ſignificat, ut liquet ex Feſto. Nonio, Chariſio, Gloſſario. Accius Oenomao.

Quemcumque inſtiteram grumum, aut præciſum jugum.

Ergo *Multigrumi* fluctus, quos Virgilius & Ovidius *aquarum montes* appellarunt.

Tu me delenis, propter te hæc pecco.

Utcunque interpretentur alii, ego amplector vet. cod. lectionem iſtam. *Tu Melænis propter t.h.p.* Alloquitur enim Alceſimarchus ipſam Melænidem.

Poſteà autẽ cũ primò luci cras niſi ambo occidero.

Corrigo ex vet. cod. *primò lucu*. Dixi ad Amphitruonem.

Cap. III.

Ipſ. Quipſ. Ipſipſus. Ipſipti. Ipſipte. Properè ocyus. Ergo igitur. Plauti locus illuſtratus, & à Lambini malà interpretatione vindicatus,

tus. *Γνωρίσματα. Monumenta.* Crepundia puerorum. *Pueril. Inire,* pro *Ire. Excisare.*

Sc. *Audire vocem.*

PH. *Extimuit tum illa?* LA. *jam horret corpus, cor ſalit.*

In vet. cod. erat. *Extimuit tum illam?* quod manifeſtum vitii: conjiciebam tamen inde Plautum ſcribſiſſe. *Extimuit tum illan'?*

LA. *Is ipſu'ſt.* ME. *eho tu, quam vos igitur filiam. Nunc quæritatis alteram?*

Lego, *Ehodum quam.* Porrò in MSS. Langii erat. *Ipſipſus eſt,* quod purum putum Plautinum, pro *Iſipſus.* Veteres enim *Ips, Quips,* pro *Is, Quis,* dicebant. Rectè quoq; in Gloſſario legitur, *Ipſipti,* Α'υτοὶ. Nec velim mutare virum magnum. Sic *Adgreſſus, Adgrettus,* talia. In Feſto quoque non aliter debet legi, quàm, *Ipſipte, ipſi neque alii.* Non *Ipſipi.* Tale erat *Mihipte.* Sub finem hujuſmodi ſcenæ.

Quid nunc ſupina ſic jam cælum conſpicis?

MSS. Langii, *ſ. ſus jam c. c.* Corrigo, *ſuſum cælũ conſpicis.* Α'ρχαϊσμὸς, pro *ſurſum.* Sc. *Rem elocuta.*

Dic me orare ut aliquis intus prodeat, propera ocyter.

Rectè MSS. Langii. *prodeat properè ocyus.* Græciſmus eſt. Ariſtoph. Schol. Veſpis. ἔθος τοῖς ποιηταῖς παραλλήλαις λέξεσιν ἰσοδυναμούσαις χρῆσθαι. Tale eſt, πώλεμοις αἰεὶ, & ſimilia. *Quoque etiam, Nunc jam,* apud ipſum hunc Sarſinatem, alibi aliquoties. *Ergo igitur,* apud Apuleium in Mileſiis. Act. III. Sc. I.

ME. *Hau voluiſti iſtuc ſeverum facere?* AL. *nihil mecum tibi.*

Magis placet vet. cod. lectio, *iſtuc ſævum facere*. Et profectò magis ſævitia iſta quam ſeveritas appellanda eſt. Act. IV. Sc. I.

— ſed quid hoc eſt, quod ciſtella hic jacet
Cum crepundiis? nec quenquam conſpicor alium
in viâ?
Faciundum eſt puerile officium, conquiniſcam ad
ciſtulam.

Locus integer, quem tamen fœdâ interpretatione contaminat Lambinus, à quâ, ut grandi aliquo & enormi mendo, non immeritò vindicandus. Ille autem *puerile officium* explicat alui dejectionem, quod quam rectum ſit viderit ſerius Lector, mihi verò aliter videtur, & exiſtimem innuere Lampadiſcum, velle ſe crepundia quatere, & ſonitum edere, ut ſolent pueri: quibus & in eum uſum ex collo ſuſpendebantur, quod etiamnũ hodiè apud nos fieri videmus: Nam erant nihil aliud quam κρόταλα, unde & *Crepundia* appellata, tanquam à crepitu. Græci propriè πλαταγώνια nominabant, ut ex Polluce docui Critici Arnobiani lib. II. cap. VIII. Latini etiã *Monumenta*. Terentius Eunucho Act. IV. Sc. VI.

Abi tu, ciſtellam Pythia domo effer cum monumentis.

ubi vetus ejus Interpres *Monumenta ſunt, quæ Græci dicũt* γνωρίσματα καὶ σπάργανα. Et in Gloſſario invenio. Γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων, *Crepundia, Monumenta*. Qui locus intricatus, nam videtur ſignificare crepundia eſſe γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων: quod tamẽ falſum. Itaq; ſic intelligi debet, ut Γνωρίσματα ſimpliciter ſint *Crepundia*: at ἐπὶ τάφων, *Monumenta*. atque hoc rectum & verum. Terentius tamen ſimpli-

pliciter *Monumenta* vocavit. Erant verò γνωρίσματα quidem crepundia, ſed non reciprocè crepundia omnia γνωρίσματα. Nam γνωρίσματα apponebant infantibus expoſitis, ut inde aliquando noſcerentur. De illis capiendus Heliod. αἰθιοπ. lib. II, Συνεξέκειτο δὲ αὐτῷ λίθων ὅρμος, ὃν ὀρτίως ἐπεδείκνυον, καὶ ταινία τις ἀπὸ σηρικοῦ νήματος ἐξυφασμένη, γράμμασιν ἐγχωρίοις καὶ διηγήματι τῶν κατὰ τὴν παῖδα κατάστικτος. τῆς μητρὸς, οἶμαι, σύμβολα ταῦτα καὶ γνωρίσματα προμηθευσαμένης. Parthenius Erot. I. Προϊέμενος δὲ τὴν ζώνην δίδωσι τῇ κόρῃ, κελεύων ἡβήσαντι τῷ παιδὶ φυλάττειν, ὅπως ἔχῃ γνώρισμα ὁπότ' ἀφίκοιτο πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς Καῦνον. Item Erot. III. Τοῦτον ἡ μήτηρ ἐπεὶ εἰς ἥβην ἦλθεν ἀποπέμπεται εἰς Ἰθάκην, συμβόλαιά τινα δοῦσα ἐν δέλτῳ κατεσφραγισμένα. Et in vitâ Theſei apud Plutarchum. Συνελθὼν δὲ καὶ γνοὺς ἐκεῖνος (Αἰγεὺς) ὅτι τῇ Πιτθέως θυγατρὶ συγγέγονε, καὶ κύειν αὐτὴν ὑπονοήσας, ἀπέλιπε ξίφος καὶ πέδιλα, κρύψας ὑπὸ πέτραν μεγάλην, ἔντοσθεν ἔχουσαν κοιλότητα συμμέτρως ἐμπεριλαμβάνουσαν τὰ κείμενα, φράσας δὲ πρὸς μόνην ἐκείνην, καὶ διακελευσάμενος ἂν υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γένηται, καὶ λαβὼν ἀνδρὸς ἡλικίαν, δυνατὸς ᾖ τὴν πέτραν ἀναστῆσαι καὶ ὑφελεῖν τὰ καταλειφθέντα, πέμπειν πρὸς αὐτὸν μηδενὸς εἰδότος. Huc facit, quod apud Iuſtinum etiam lib. XV. Apollo Laodicæ in ſomno à ſe compreſſę annulum dat, jubetque filio, ſi peperiſſet, dare, atque de generis origine perdocere. Et hęc de gnoriſmatis per occaſionem dicta, non ingrata erunt, ſpero, Lectori. Redeo ad Plauti eundem locum, qui nondū de manu amitti debet. In MSS. Langii erat.

Faciam puerilloficium.

Corrigo, *pueril officium*. Dixit *Pueril* antiquè pro *Puerile*. Sic *Simil*, pro *Simile*, ſuprà. Sc. *Niſi quid.*

Niſi quid mihi opis
Di dant diſperii: neque unde auxilium expetam
habeo.

Reſtituo hos verſus in numeros ſuos, & auctiores quidem, ex vet. cod.

Niſi quid mihi opis dii dant diſperii, neque
Unde auxilium mihi, aut præſidium expetam,
habeo.

Deinde. *Sed pergam, ut cœpi tamen, quæritabo.* Corrigo ex vet. cod. *Sed pergam, ut cœpi quæritabo ego hic tamen.*

Neque prorſum iit hàc. hic ſtetit.

Membranæ Langii: *prorſum iniit.* Optimè. *Inire* uſurpavit pro ſimplici *Ire*. Sic *Ingredi*, pro *Gradi*. Sequitur.

Ecquem vidiſti quærere hic, amabo, in hâc regione
Ciſtellam cum crepundiis quam ego, hic amiſi
miſera?

Audacter nimis Lambinus *Auferre* pro *Quærere* ſubſtituerat, & acutè Douſa vulgatam lectionem aſſeruit illuſtravitque: monedum nihilominus duxi in meo codice haberi, *Ecquem vidiſti tollere.* quod nauci haberi non omnino debet.

Nam dudum, ut accurrimus ad Alceſimarchum,
ne vitam ſuam
Interimeret, tum mihi puto præ timore hic excidiſſe
Ciſtellam. ———

Mutilus totus hic locus egregiè, & turbati numeri. Ita habebat vetus codex.

nam

——— *nam dudum,*
Ut ad Alceſimarchum iſtuc omnes accurrimus,
Capillo ſciſſo atque exciſſatis auribus
Tumultuantem, ne ſe vitâ interimeret,
Timore puto excidiſſe ciſtellam mihi.

Et optimè. Integrum verſum, ecce, inſeruimus, & hemiſtichium ſequens, atque id rectè factum pro nobis Nonius abundè præſtabit, quem in *Exciſſatum* vide. Sed legendum eſt *Exciſatis auribus*: nam dicebant *Exciſare* frequentativâ formâ, à ſupino *Exciſum* ducto verbo; ut ſolent reliqua ejuſdem formæ.

Ampliſſimo Viro

LVDOVICO SERVINO

Sacri Conſiſtorii Conſiliario, & Advocato Fiſci.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

SI te non amem V. Clariſſime, pol neque Muſæ me, aut Gratiæ, quæ pectus tibi iſtud tam catum humanitate & doctrinâ imbuiſſe meritò videri poſſunt. Et certat ea utraque in te, ut humanior ſis an doctior ægrè dignoſci queat. Humanitatis tuæ erit, hæc in Plauti Ciſtellariam benignâ fronte accipere, oculiſque inconnivis inſpicere; doctrinæ verò, errata mea corrigere: potès, & voles, ſpero. Non metuo autem ne in impudentiæ me crimē induam, quod parum habitâ occupationum tuarum ratione moleſtus eſſe tibi nihil ſim veritus. Quicquid enim peccavero, tibi peccavero; at tu bilem non habes, nec ſcis offendi.

AD CISTELLARIAM.

Cap. 1.

Ventu. Somnu. Suſurru. ἀρχαϊσμὸς. *Diſplicina. Frigida,* ἁπλῶς. *Contigui patres. Lugubre. Exercitus,* pro cruciatu. In Afranio phraſis notata. Cor *dolium.* Vinum *crucium.* Agnus *curio. Secium* libum. *Cor non habes.* Et, *Mulieres,* convitia in mulieres. Eædem pectus pro corde habere dictæ eſt.

Act. 1. Sc. 1.

GY. *Quod ille dixit, qui ſecundo vento vectus eſt,*
Tranquillo mare, ventum gaudeo ecaſtor ad te.

Corrigo, *ſecundo ventu.* Ἀρχαϊσμὸς eſt, nam veteres pleraque iſta nomina ſecunda & quarta declinatione efferebant, ut *Senatus, Fructus, Tumultus, Domus,* & talia. Correctionis hujus mihi auctor Chariſius Inſtit, Gramm. lib. 1. ubi diſputás an ſexto caſu *Mare* vel *Mari* deberet dici, prolatis in priorem ſententiam ex Varrone utroque & Plinio teſtimoniis, in poſteriorem autem hunc Plauti locum producit. *Plautus in Ciſtellaria. Secundo ventu vectus eſt trãquillo mari.* unde etiã liquet *Mari* heic Sarſinatem noſtrum, non *Mare* ſcripſiſſe: itáque reponendum. Nec alia face *Somnu* Varro dixit lib. 1. cap. 11. de R. R. *Æſtivo die, ſi non diffinderem meo inſititio ſomnu, vivere non poſſem.* Nec debebat eruditiſſimus Victorius mendum cenſere, cum ita in optimis ſuis manuſcriptis offenderet. Apuleius itẽ

Suſurru. Apolog.111. *Tibia queſtu delectabilior, & fiſtula ſuſurru iucundior, & buccina ſignificatu longinquior.*

GY. *Nec, niſi diſciplina, apud te fuit quicquam*
Ibi, quin mihi placeret. SI. *quid ita amabo?*
GY. *Raro nimium dabat quod biberem, id merum*
Infucabat. ———

Primum emẽdo ex vet.cod. *Hæc niſi diſplicina*. Deinde ex conjecturâ. *Rarò nimirum dabat*. Omnia, inquit, mihi placuerunt, præterquam quod rarò dabat quod biberem, atque id quidem nõ merum ſed dilutum. Hæc genuina hujus loci lectio. *Diſplicina* vox eſt Plauto hercules digniſſima, cujus elegantiam cum minimè aſſequerentur, *Diſciplina* & *Diſcipula* ſubſtituerunt nimis ineptè.

Palàm blandiuntur, clàm, ſi occaſio unquam eſt,
Aquam frigidam ſubdolè ſuffundunt.
Viris cum ſuis prædicant nos ſolere.

Reſcribo ex vet.cod.

Palàm blandiuntur, clàm, ſi occaſio unquam eſt,
frigidam
Subdolè ſuffundunt, viris cum, &c.

Nam τὸ *aquam* aliquis malè feriatus de ſuo adjecit ſatis inſulſè; notum enim vel pueris veteres imitatione Græcorum *Frigidam* ἁπλῶς protuliſſe. Ipſe noſter Plautus Moſtellariâ, ut alios quamplurimos omittam.

Iam pridem ecaſtor frigidâ non lavi magis lubẽter.

Pergit in ſuo ſermone lena.

——— *& ego & tua mater ambæ*
Meretrices fuimus, illa te, & ego hãc mihi educavi
Ex patribus conventitiis. ———

Hîc

Hîc fixa crux magnis viris, Camerario, Lambino, Douſæ, nec quiſquam ſe extricat. Reſtituo, ut erat in veteri meo codice. *Ex patribus contiguis.* Eleganter! *Contigui patres* ſunt fortuiti & illegitimi, quales ſunt ſpuriorum.

Nam ſi hæc non nubat, lugubri mihi fame familia pereat.

Vetus codex unâ voce minus. *lugubrè fame f p.* Rectè. *Lugubrè*, id eſt miſerabiliter, & modo lugendo.

Nam ſi quidem ita eris ut volo, nunquam ætate Hecale fies.

Vet. cod. omittit *τὸ ætate*, nec malè.

Noli obſecro lacrymis tuis mihi exercitũ imperare.

Lambinus teſtatur in duobus MSS. eſſe *excruciatum imperare*, & ita meus codex habebat. Subolet tamẽ mihi gloſſema, & veram Plauti lectionem cenſeam *exercitum i.* Impulit librarios in errorem elegans & edecimata vocis ſignificatio minus intellecta. Eſt autem *Exercitus* heic nihil aliud quam cruciatus, & animi angor, quartâ declinatione. *Exercere* enim pro angere & excruciare quidam uſurpârunt. Ipſe hic noſter Bacchidibus.

Quæ ſodalem atque me exercitos habet.

Afranius Suſpectâ.

Ita ut huic ero adoleſcenti, cui ſuſpirium tradidit
Qui me eſt animi exercitus. ———

ubi *Exercitus eſt* activè accipiendũ, qualia loquendi genera multa apud Nonium videre poſſumus, *De contrariis generibus verborum.*

ST. *Mea excrucior mea Gymnaſium, malè mihi eſt, malè maceror.*

Inepta hæc profectò, & legendum ex vet. cod. *Malè ex-*

ſe excrucior mea Gymnaſium, &c. Quod & Douſę in mentem venit.

——— SI. *at mihi*

Cordolium eſt. SY. *quid id? Unde tibi eſt cordolium? commemora obſecro.*

Quod neque ego habeo, neque quiſquam alia mulier, ut perhibent viri.

Legendum cenſeo utrobique *Cor dolium* διῃρημένως. Sic Pænulo, Sc. *Negotii ſibi.*

——— *ibi tibi*

Erit cordolium, ſi quam ornatam melius fortè conſpexeris.

Iterum dirimo, *Cor dolium*. Vocat *Cor dolium* ἐπιθετικῶς, quod doleret, ut vinũ *Crucium* Lucilius apud Feſtum quod acore cruciaret: ipſe hic noſter Truculento, *Stridia* verba. Nec aliter Aulularià agnus *Curio*, ſive *Curius*, (nam utroque modo efferebant, ut *Amaſius, Amaſio. Puſus, Puſio*, & talia.) qui plenus quaſi curis eſſet, ideóque maceret, ſumptà ab hominibus metaphorà. Ad eandem faciem ſunt dicta, libum *Secium* apud Feſtum; exta, *Proſecia*, ſive *Proſicia*: farcimina *Inſicia*, frumentum *Præmetium*. Porrò Plautum ita ſcribſiſſe, vel ex ſequenti verſu colligi poteſt.

Quod nec ego habeo, neque quiſquam alia mulier, ut perhibent viri:

Viri enim non quidem πάθος iſtud & dolorem in mulieres cadere, ſed tantum cor habere, id eſt, ſapere negabant: nam hæc in convitio ſexus ille audiebat. *Cor non habes*. Et. *Mulier es*. Itaq; pectus illis pro córde tribuebant. Diſco ex Milite. Sc. *Cohibete.*

Eam des quæ ſit quæſtuoſa, quæ alat corpus corpore.

Cuique

Cuique ſapiat pectus, nam cor non poteſt, quod nul-
Pergit Silenium. (*la habet.*
— de eâ re geſſit morem morigera mihi,
Ut me, quem ego amarem graviter, ſineret cum eo
vivere.

Non deterior vet cod. lectio. *amarem gnaviter.*

Cap. II.

Enunquam. Specitatum. Aulicocita exta. Aucita. Feſtus emẽdatus, & repræhenſus. *Juvat vobis. Decet vobis. Apperire. Ludea. Laudea Medigrumi* dii. *Multigrumi* fluctus. *Gruma, Grumus. Lucu.*

Eâdem Scenâ.

LE. *Stultè ecaſtor fecit: ſed tun' unquam cum quiquam viro*
Conſueviſti? ———

In vet. cod. erat. *ſed tu en unquam cum q. v.* Scribo conjunctim. *ſed tu enunquam cum q. v.* Gloſſę Henrici Stephani. *Enunquam*, εἴποτε καὶ πολὲ.

——— SI. *per Dionyſia*
Mater pompam me ſpectatum duxit. ——

Dignior Plauto vet. cod. lectio, *ſpecitatum duxit:* & eſt ἀρχαϊσμὸς. Tale eſt *Favitum*, unde *Favitores* eidem huic Comico. & *Cavitum, Cavitiones* apud Feſtum; item *Coquitum*, unde *Coquitare*. & *Exta aulicocita* (ita tranſpoſitis literis lego apud eundẽ pro *Aulicoctia*) quæ in ollis coquebantur. Et *Aucita* pro *Aucta*. Erratq; dum *Auceta* exponit *ſæpè aucta.*

LE. *Aſſimulare amare oportet, nam ſi ames extempulo*

Melius illi multò, quē ames, cōſulas, quārei tua.
Etſi proba hæc, nolui tamē diſſimulare codicis mei lectionem. *Aſſimulatè amare o.*
GY. *Quando ita tibi lubet, vale atque ſalue.*
Scioli librarii cum non caperent phraſeos elegantiam, turpiter nobis hunc locū contaminarunt. Reſcribo, ut in vet.cod. erat. *Quando ita tibi juvat.* Hęc vera lectio, & locutio eſt antiqua. Sic *Decet vobis* dixit Terentius Adelphis Act. III. Sc. V.
Hæc primum ut fiant, Deos quæſo, ut vobis decet.
Item Act. V. Sc. VIII.
MI. *Haud aliter cenſeo.* DE. *imò herclè ita nobis decet.*
Quo loco Ælius Donatus. *Antiqui ſi addebant ſtatim verbum, Nos decet facere, Nos decet dicere; ſi non addebant, Nobis decet, dicebant.* Simile exemplum habes apud Chariſium lib V. & ipſum hunc Sarſinatem multa. Sc. Idem mihi.
Is amore miſerè hanc deperit mulierculam (ta'ſt.
Quæ hinc modò flens abiit, cōtra amore hæc perdi-
Non rejicienda vet.cod. lectio. *contrà amore eū hæc apperit.* Nec aliud *Apperire* eſt, quàm *Deperire*; ſicut *Adamare, Deamare.* Sc. *Utrunque hac.*
Iſque hìc compreſſit virginem adoleſcentulus,
Vinolentus in tenebris, multâ nocte in viâ.
Magis placet lectio vet.cod.
Vinolentus, raptam multâ nocte in viâ.
Nam cur velimus Plautum περιττολογεῖν? quaſi verò non ſemper tenebræ exiſtant nocte.
——— *ſi quà queat*
Reperire, quæ ſuſtulerit: ei rei nunc ſuam
Operam uſque ſervus dat ſi poſſiet

Mere-

Meretricem illam invenire. ——

Numeros vulgatæ huic lectioni non conſtare vidit, & indicavit olim Ianus Douſa F. Muſarum noſtrarum delitium,& tentavit reſcribere.

Operam uſque ſervus dat, ſi poſſit uſpiam.

Qui ejus conatus ut valdè laudandus, nihil tamen huic loco facit,quem ex vet.cod. ſic reſtitui oportere cenſeo.

Reperire quæ ſuſtulerit:ei rei ſuam
Nunc operam ſervos uſque dat, ſi poſſiet
Meretricem i.

Finit ſermonem Auxilium his verbis.

Augete auxilia veſtris juſtis legibus,
Perdite perduelles,parite laudem,& lauream,
Ut vobis victi Pœni pœnas ſufferant.

Vet.cod.

Augete auxilia voſtris victis legionibus.

Deinde in Langii MSS. eſt, *parite laudem & ludeam.* Quod rectum eſt pro *Laudeam*, quomodo *Claudo, Cludo,Defraudo,Defrudo.Plaudo,Pludo.*Nam laurus antiquè *Laudea* dicebatur. Iſidorus lib. XVII. cap.VII.*Laurus à verbo laudis dicta. Hâc enim cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem Laudea nominabatur, poſtea D literâ ſublatâ,& ſubrogatâ R dicta eſt Laurus: ut in auriculis quæ initio Audiculæ dicta ſunt;& Medidies,qui nunc Meridies dicitur.*Act.II.Sc.I.

Modo quod ſuaſit, diſſuaſit, quod diſſuaſit, id oſtentat.

Lego,ut eſt in vet.cod. *quod ſuaſit, diſſadet, q.d. i.e.*

--- dii deæque ſuperi,& inferi,& medioxumi.

ut à *Propus* voce antiquâ (cujus adverbium *Propè*

adhue

adhuc in uſu) *Proximus. Ocyus, Oxime:* Ita à *Medius* quoque *Medioximus*. Itaque non impugno hanc lectionem: hoc tamen monebo in vet. cod. eſſe, *inferi, & medigrumi.* quod ut Plauti putem facilè animum inducor. Voluit lepidè, ſuo more, ludere in fictione vocabuli. Sunt autem *Medigrumi* dii iidē cum mediocribus, ſive medioximis. Ad eandem faciem *Multigrumi* fluctus pro magnis, in Lævii Alceſtide. Vide Agelliū lib. XIX cap. VII. Iam *Medigrumi* dicti à *Gruma.* Nonius Marcellus. *Gruma ſunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur & conveniunt viæ.* Sed fluctus *Multigrumi*, à *Grumus* quæ vox vel terræ tumulum editiorem, vel terminū agri ſignificat, ut liquet ex Feſto. Nonio, Chariſio, Gloſſario. Accius Oenomao.

Quemcumque inſtiteram grumum, aut præciſum jugum.

Ergo *Multigrumi* fluctus, quos Virgilius & Ovidius *aquarum montes* appellarunt.

Tu me delenis, propter te hæc pecco.

Utcunque interpretentur alii, ego amplector vet. cod. lectionem iſtam. *Tu Melænis propter t. h. p.* Alloquitur enim Alceſimarchus ipſam Melænidem.

Poſteā autē cū primò luci cras niſi ambo occidero.

Corrigo ex vet. cod. *primò lucu.* Dixi ad Amphitruonem.

Cap. III.

Ipſ. Quipſ. Ipſipſus. Ipſipti. Ipſipte. Properè ocyus. Ergo igitur. Plauti locus illuſtratus, & à Lambini mala interpretatione vindicatus,

tus. *Γνωρίσματα. Monumenta.* Crepundia puerorum. *Pueril. Inire*, pro *Ire. Excıſare.*

Sc. *Audire vocem.*

PH. *Extimuit tum illa?* LA. *jam horret corpus, cor ſalit.*

In vet. cod. erat. *Extimuit tum illam?* quod manifeſtum vitii: conjiciebam tamen inde Plautum ſcribſiſſe. *Extimuit tum illan'?*

LA. *Is ipſu'ſt.* ME. *eho tu, quam vos igitur filiam. Nunc quæritatis alteram?*

Lego, *Ehodum quam.* Porrò in MSS. Langii erat. *Ipſipſus eſt*, quod purum putum Plautinum, pro *Iſipſus*. Veteres enim *Ips, Quips*, pro *Is, Quis*, dicebant. Rectè quoq; in Gloſſario legitur, *Ipſipti*, Αὐτοί. Nec velim mutare virum magnum. Sic *Adgreſſus, Adgrettus*, talia. In Feſto quoque non aliter debet legi, quàm, *Ipſipte, ipſi neque alii.* Non *Ipſipi.* Tale erat *Mihipte.* Sub finem hujuſmodi ſcenæ.

Quid nunc ſupina ſic jam cælum conſpicis?

MSS. Langii, *ſ. ſus jam c. c.* Corrigo, *ſuſum cælū conſpicis.* Ἀρχαϊσμὸς, pro *ſurſum.* Sc. *Rem elocuta.*

Dic me orare ut aliquis intus prodeat, propera ocyter.

Rectè MSS. Langii. *prodeat properè ocyus.* Græciſmus eſt. Ariſtoph. Schol. Veſpis. ἔθος τοῖς ποιηταῖς παραλλήλαις λέξεσιν ἰσοδυναμούσαις χρῆσθαι. Tale eſt, νώλεμες αἰεὶ, & ſimilia. *Quoque etiam, Nunc jam*, apud ipſum hunc Sarſinatem, alibi aliquoties. *Ergo igitur*, apud Apuleium in Mileſiis. Act. III. Sc. I.

ME. *Hau voluiſti iſtuc ſeverum facere?* AL. *nihil mecum tibi.*

Magis placet vet.cod. lectio. *iſtuc ſævum facere*. Et profectò magis ſævitia iſta quam ſeveritas appellanda eſt. Act.iv.Sc. i.

—ſed quid hoc eſt, quod ciſtella hîc jacet
Cum crepundiis? nec quenquam conſpicor alium in via?
Faciundum eſt puerile officium, conquiniſcam ad ciſtulam.

Locus integer, quem tamen fœdâ interpretatione contaminat Lambinus, à quâ, ut grandi aliquo & enormi mendo, non immeritò vindicandus. Ille autem *puerile officium* explicat alui dejectionem, quod quam rectum ſit viderit ſerius Lector, mihi verò aliter videtur, & exiſtimem innuere Lampadiſcum, velle ſe crepundia quatere, & ſonitum edere, ut ſolent pueri; quibus & in eum uſum ex collo ſuſpendebantur, quod etiamnũ hodiè apud nos fieri videmus: Nam erant nihil aliud quam *κρόταλα*, unde & *Crepundia* appellata, tanquam à crepitu. Græci propriè *πλαταγώνια* nominabant, ut ex Polluce docui Critici Arnobiani lib. ii. cap. viii. Latini etiã *Monumenta*. Terentius Ennucho Act. iv. Sc. vi.

Abi tu, ciſtellam Pythia domo effer cum monumentis.

ubi vetus ejus Interpres *Monumenta ſunt, quæ Græci dicũt γνωρίσματα καὶ σπάργανα*. Et in Gloſſario invenio. *Γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων, Crepundia, Monumenta*. Qui locus intricatus, nam videtur ſignificare crepundia eſſẽ *γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων*: quod tamẽ falſum. Itaq; ſic intelligi debet, ut *Γνωρίσματα* ſimpliciter ſint *Crepundia*: at *ἐπὶ τάφων*, *Monumenta*. atque hoc rectum & verum. Terentius tamen ſim-

pli-

pliciter *Monumenta* vocavit. Erant verò γνωρίσματα quidem crepundia, ſed non reciprocè crepundia omnia γνωρίσματα. Nam γνωρίσματα apponebant infantibus expoſitis, ut inde aliquando noſcerentur. De illis capiendus Heliod. αἰθιοπ. lib. 11, Συνεξέκειτο δὲ αὐτῷ λίθων ὅρμος, ὃν ἀρτίως ἐπεδείκνυον, καὶ ταινία τις ἀπὸ σηρικοῦ νήματος ἐξυφασμένη, γράμμασιν ἐγχωρίοις καὶ διηγήματι τῶν κατὰ τὴν παῖδα κατάστικτος. τῆς μητρὸς, οἶμαι, σύμβολα ταῦτα καὶ γνωρίσματα προμηθευσαμένης. Parthenius Erot. I. Προελόμενος δὲ τὴν ζώνην δίδωσι τῇ κόρῃ, κελεύων ἡβήσαντι τῷ παιδὶ φυλάττειν, ὅπως ἔχῃ γνώρισμα ὁπότ' ἀφίκοιτο πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς Καῦνον. Item Erot. III. Τοῦτον ἡ μήτηρ ἐπεὶ εἰς ἥβην ἦλθεν ἀποπέμπεται εἰς Ἰθάκην, συμβόλιά τινα δοῦσα ἐν δέλτῳ κατεσφραγισμένα. Et in vitâ Theſei apud Plutarchum. Συνελθὼν δὲ καὶ γνοὺς ἐκεῖνος (Αἰγεὺς) ὅτι τῇ Πιτθέως θυγατρὶ συγγέγονε, καὶ κύειν αὐτὴν ὑπονοήσας, ἀπέλιπε ξίφος καὶ πέδιλα, κρύψας ὑπὸ πέτραν μεγάλην, ἐντὸς ἔχουσαν κοιλότητα συμμέτρως ἐμπεριλαμβάνουσαν τὰ κείμενα, φράσας δὲ πρὸς μόνην ἐκείνην, καὶ διακελευσάμενος ἂν υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γένηται, καὶ λαβὼν ἀνδρὸς ἡλικίαν; δυνατὸς ἦν τὴν πέτραν ἀναστῆσαι καὶ ὑφελεῖν τὰ καταλειφθέντα, πέμπειν πρὸς αὐτὸν μηδενὸς εἰδότος. Huc facit, quod apud Iuſtinum etiam lib. XV. Apollo Laodicæ in ſomno à ſe compreſſę annulum dat, jubetque filio, ſi peperiſſet, dare, atque de generis origine perdocere. Et hęc de gnoriſmatis per occaſionem dicta, non ingrata erunt, ſpero, Lectori. Redeo ad Plauti eundem locum, qui nondũ de manu amitti debet. In MSS. Langii erat.

Faciam puerilloſicium.

Corrigo, *pueril officium.* Dixit *Pueril* antiquè pro *Puerile*. Sic *Simil*, pro *Simile*, ſuprà. Sc. *Niſi quid.*

Niſi quid mihi opis
Di dant diſperii: neque unde auxilium expetam
habeo.

Reſtituo hos verſus in numeros ſuos, & auctiores quidem, ex vet. cod.

Niſi quid mihi opis dii dant diſperii, neque
Unde auxilium mihi, aut præſidium expetam,
habeo.

Deinde. *Sed pergam, ut cœpi tamen, quæritabo.* Corrigo ex vet. cod. *Sed pergam, ut cœpi quæritabo ego hîc tamen.*

Neque prorſum iit hâc. hic ſtetit.

Membranæ Langii: *prorſum iniit.* Optimè. *Inire* uſurpavit pro ſimplici *Ire*. Sic *Ingredi*, pro *Gradi*. Sequitur.

Ecquem vidiſti quærere hîc, amabo, in hâc regione
Ciſtellam cum crepundiis quam ego, hîc amiſi
miſera?

Audacter nimis Lambinus *Auferre* pro *Quærere* ſubſtituerat, & acutè Douſa vulgatam lectionem aſſeruit illuſtravitque: monēdum nihilominus duxi in meo codice haberi, *Ecquem vidiſti tollere.* quod nauci haberi non omnino debet.

Nam dudum, ut accurrimus ad Alceſimarchum,
ne vitam ſuam
Interimeret, tum mihi puto præ timore hîc excidiſſe
Ciſtellam. ———

Mutilus totus hîc locus egregiè, & turbati numeri. Ita habebat vetus codex.

nam

——— nam dudum,
Ut ad Alceſimarchum iſtuc omnes accurrimus,
Capillo ſciſſo atque exciſſatis auribus
Tumultuantem, ne ſe vitâ interimeret,
Timore puto excidiſſe ciſtellam mihi.

Et optimè. Integrum verſum, ecce, inſeruimus, & hemiſtichium ſequens, atque id rectè factum pro nobis Nonius abundè præſtabit, quem in *Exciſſatum* vide. Sed legendum eſt *Exciſatis auribus*: nam dicebant *Exciſare* frequentativâ formâ, à ſupino *Exciſum* ducto verbo, ut ſolent reliqua ejuſdem formæ.

Nobiliſſimo Viro

NICOLAO CRAGIO

Sereniſs. Daniæ Regis Conſiliario, & in Angliam Exlegato.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

CVm nuper hic eſſes Vir Nob. meiq́ videndi perquam cupidus; ut ex amico utriuſque noſtrûm Paullo Merulà intellexi, vehementer dolui Fortunam eiuſce diei colloquium mihi tuum inuidiſſe. Eidem tamen gratias ago, quod viam mihi ſtrauerit ad amicitiam tuam, quam ego Craſſi diuitiis potiorem habeo. Amo autem (& quis non doctorum?) atque colo te plurimum: ita inſignis eruditio tua meretur, quam editis de Rep. Lacedæmoniorum libris præclarè declaraſti. Amoris mei obſeruantiæque teſtimonium hic ſignare viſum. Tu hæc pauca ad Epidicum diſcute, & miniatâ tuâ cerulâ nota.

AD EPIDICVM.

Cap. I.

Capræ febre laborantes. *Caprugnum*, *Caprignum*. *Bignus*. Vulgata Plauti lectio propugnata. *Reddebitur*. *Scurtarii*. *Punicarna coagmenta*, *Caſnar*. *Carnal*. Varronis lectio defenſa. *Degere*, pro Detrahere.

In Argumento.

——— *filio*

Dat herili argentum, eo ſororem deſtinat.

Vet.cod. *eo ſororem præſtingat*. Nec dubitem præferre, quum toties eam vocem uſurpet Plautus; nam quod defendendo huic loco à Nonio homine omniũ ineptiſſimo ſubſidiũ quæritur, id plane ficulnũ.

Sed inventâ gnatâ ſervolum emittit manu.

Scribo ut eſt in vet.cod. metri cauſſâ. *Sed gnatâ inventâ*, Act.1.Sc.1.ſub initium.

Corpulentior videre atque habitior. ———.

Anteà erat, *atque agilior*. Sed ita ex Roveriano codice reſcribſit vir magnus, quod quam rectè ab ipſo factum, à me nunc alii iudicabunt. fallitur enim, pace ejus dictum ſperé, vehementer. Vult Epidicus dicere Theſprionẽ quo corpulẽtior exiſteret, eò eſſe agiliorem; & illò referenda ſubſequẽtia ejus verba.

Dii immortales te infelicent (vet. cod. *infelicitent*) *ut tu es* (vet.cod. *is*) *gradibus grandibus*:

Nam ut apud portum te conſpexi, curriculo occœpi ſequi,

Vix adipiſcendi poteſtas modo fuit. ———

Præterea in citatis illis verſibus τὸ *Te* quod Nobiliſſimus Douſa ex cōjecturâ inſerit, vetus codex meus ſignatè præferebat. Poſteà, cum Theſprioni Epidicus oggeſſiſſet ſcire ſe cum hominem eſſe militarem, reſpondet Theſprio.

——— *audacter quamvis dicito.*

Cui lectioni neſcio quomodo veteris codicis præferenda videtur. *audacter quidvis dicito.* Pergit interrogare Epidicus.

Quid agis, perpetuon' valuiſti? TH. *variè.*

EP. *qui variè valent,*

Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.

Quæ poſteriora, ſi quid judico, planiſſimè admutilata; itaque expectanda ſubſidia à melioribus libris, meus nihil heic me juvat. Pantherinum genus propter maculas corporis, caprinum propter febrim, quâ notum ex Plinio nunquam eas carere, quod Archelaus accidere dicebat; quia eſſent omnicarpæ, ut ait vetus quidam Scribtor apud Varronem. Porrò in Langii ſcadis erat *Capraè non hominum*: unde ſuſpicio eſt ſcribtum fuiſſe à Plauto, *Caprucnom*, ἀρχαϊκῶς pro *Caprugnum*, quod veteres pro *Caprignum* efferebant, ut *Optimus, Optumus*, & talia. ita *Aprugnum*, pro *Aprignum* Iam *Caprignum* pro *Caprigenum*. *Aprignum*, ex *Aprigenum*. Ad eam formam *Privignus*, quaſi *Privigenus*. *Benignus*, *Bignus*, quaſi *Benigenus*, *Bigenus*.

EP. *Te volo.*

Percontari, operam mihi da, opera reddibitur tibi. Lego, *reddebitur tibi.* Nam *Reddebo* veteres dixiſſe

oſtendi

oſtendi ſuprà ad Caſinam.

Id modo videdũ eſt, ut materies ſuppetat ſcutariis, Langii membranæ; *ſcurtariis*. quod rectum eſt. Sabini dicebant *Scuſtum, Ceſna, Duſmoſus, Caſmena*. Pro quibus Romani *S* in *R* mutato, *Scurtum*, deinde R eliſo *Scutum*; *Cerna, Cena. Durmoſus, Dumoſus. Carmena, Camena*. Hinc *Punicarna coagmenta* apud Catonem cap. XVIII. pro *Punicana* (malè autem olim damnavi iſtã veteris codicis lectionem) *Silicernium*, pro *Silicenium*, apud Feſtum. *Carnal*, pro *Caſnal*, ſive *Caſnar* (nam utroque modo efferebãt, ut *Præliaris, Prælialis. Latiaris, Latialis: Parilia, Palilia*.) apud Varronem Sexageſimo, laudante Nonio. *More majorum ultrò carnales arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant*: itaque malè mutat ea in Conjectaneis vir magnus. *Caſnar* verò & *Carnar*, pro *Canar*, à *Canus*, ut à *Momus*, *Momar*. Itaque puto etiam ſcribendum primis Bacchidibus.

Ubi mihi pro equo lectus detur; ſcortum pro ſcurto accubet.

Non *ſcuto*, ut hodiè legitur: tum enim elegantior multò alliteratio eſt, quam manifeſtò captavit Comicus.

TH. *Superſede iſtis rebus jam*. EP. *tu ipſe, ubi lubet finem face.*

Poſſit & ex Nonio legi.

TH. *Superſede iſtis rebus*. EP. *item tu ipſe*, &c.

Sed tamen prius magis arridet.

EP. *Quid? iſtanc quã emit, quanti eã emit?* TH. *vili.* EP. *haud iſtuc te rogo.*

TH. *Redde igitur*. EP. *quot minis emit?* TH. *tot quadraginta minis.*

Inepta ſanè hæc Theſprionis reſponſio, quid enim petat reddi ſibi ab Epidico, cui nihil dederat? Melius longè vetus codex meus. *Quid igitur?* Nam cũ rogaret Epidicus quanti emiſſet, reſpondet Theſprio, *vili:* regerit Epidicus, non iſthoc ſe interrogare, tum Theſprio. *Quid igitur?* inquit. ſ. rogas. Nihil poteſt hâc lectione eſſe verius. Mavelim porrò, ſi conjecturę ullus locus reſcribere. TH. *totis quadraginta minis.* Et ita alibi loquitur. *Totis quadraginta* eſt quod noſtro idiomate efferremus, Volle veertich.

EP. *Detegetur corium de tergo meo.* —— Optimè vet. cod. *Degetur corium;* Nam *Degere* heic valet *Detrahere.* quod & ante me ex Nonio obſervavit vir eruditiſſimus, Dionyſius Lambinus.

Tu quidem antehac aliis ſolebas dare cõſilia mutua.
Quid? quid? aliquid reperiundum eſt. ——
Prætulerim lectionem vet. cod. *aliqua reperiundum eſt.* Tibi, inquit, qui aliis cõſulere ſolebas, nunc aliqua conſilia reperiundum eſt. Phraſis elegantiſſima, & ab Agellio jam olim adſerta.

Cap. II.

Calidæ minæ. Nonii ineptia exploſa. Varro correctus fortè.

Sc. *Rem tibi.*
—— ST. *perdidiſti omnem operam.* EP. *nam quid perdidi?*
Mavelim, ut eſt in vet. cod. *nam qui perdidi?* Poſteà conqueritur Epidicus malã ſe iniiſſe à Stratippocle hero gratiam ob ancillę emptionem, quam tamen fre-

frequenti literarum miſſiculatione præceperat. Ait itaque.

Herclè miſeru' eſt, ingratum eſſe hominem, id quod facias benè.
Ego quod benè feci, malè feci, quia amor mutavit locum.

Sed niſi corrupta iſta verba valdè equidem judicii fallor. Correxerim, ſi eruditi homines album mihi calculum adjecerint, *ingratum eſſe omne id quod facias benè.* Ait deinde Charibulus.

Quid iſtic verba facimus? huic homini opus eſt quadraginta minis.
Celeriter calidis, Daniſta quas reſolvas, & citò.

Melius vet. cod. *Daniſta quas reſolvat.* De Stratippocle loquitur. Velim præterea, *quadraginta minis. Celeriter aliquis.* quâ phraſi ipſe hic Comicus noſter, Cato, Apuleius, & alii uſi. Aut *Calidæ minæ* erunt, quæ calidè, id eſt, celeriter exhibitæ. Similis notio ejus vocis apud Varronem περὶ κεραυνοῦ. *Cum dixiſſet Vitulus, ecce caldis pedibus quidam naviculularius ſemiuſtulatus irrupit ſe in curiam.* Atque ita quidem interpretatur Nonius, ſed ineptit ſolens. Nã *caldos pedes* dixit Varro iſtius naviculariì, quia ſemiuſtulatus erat: niſi tamen legẽdum ibi, *ecce claudis pedibus quidam.* quod uſtulatio iſta efficere potuit. Et hoc rectius videtur.

EP. *Dic modo, unde auferre me vis, à quo trapezitâ peto?*
ST. *Unde libet.* ———

Etſi videam quomodo defendi hæc poſſint, melius nihilominus arbitrabar, ſi legamus unâ duntaxat literulâ immutatâ, & perſonis leviter tranſpoſitis.

EP.

EP. *Dic modo, unde auferre me vis? à quo trapezitâ?* ST. *pete*
Unde lubet. ———

Poſteà iterum Epidicus.

Facilè tu iſtuc ſine periculo, & curâ, corde libero
Fabulare: novi ego noſtros, mihi dolet quum ego vapulo.

Aliter longè vet. cod.

Fabulare Iovi, tergo noſtro ſed dolet q. e. v.

Et rectè, niſi quod *Novi* præferendum τῷ *Iovi.*

Cap. III.

Mos vetus militaris. *Ex acuminibus auſpicare.* Nonii inconſtantia. *Exſugebo. Veteres* pro ſenibus.

ACt. II. Sc. II. in ipſo exordio ſic Epidicus hilarè loquitur.

ST. *Tacete, habete animum bonum liquido exeo foras*
Auſpicio, avi ſiniſtrâ: acutum cultrum habeo, ſenis qui exenterem
Marſupium. ———

Vet. cod. habet *ſeni qui*, aliquanto, ut arbitror, melius. Quod verò in illis verbis, poſtquã liquido auſpicio avique ſiniſtrâ exire ſe foras dixit, etiã acutũ habere cultrum addit, non temerè dictum eſſe cenſeri debet. Sumpta autem metaphora à ſuperſtitione militum, qui non ſatis habentes aves obſervaſſe, inſuper an gladii haſtæve probè forent acutæ ſollicitè explorabant ante pugnæ initium, inde etiam aliquid ominis captantes: atque hoc *Ex acuminibus auſpicare* dicebant. Arnobius lib. II. *Aut Martium diſcri-*

diſcrimen obeuntes ſpem prælii ſumitis, & ex acuminibus auspicatis? Cicero quoque ii. de Nat. Deorum. *Itaque maxima Reip. partes, in his bella, quibus Reip. ſalus continetur, nullis auſpiciis adminiſtrantur, nulla perennia ſervantur, nulla* ex acuminibus, *nulli viri vocantur.* Atque hoc auſpicii genus primus M. Marcellus neglexit. Teſtatur idē Cicero lib. ii. de Divinatione. *Bellicam rem adminiſtrari majores noſtri niſi auſpicatò noluerunt: quàm multi anni ſunt cum bella à proprætoribus & proconſulibus adminiſtrantur, qui auſpicia non habent? Itaque nec amnes tranſeunt auſpicatò, nec tripudio auſpicantur. nam* ex acuminibus *quidem, quod totum auſpicium militare eſt, jam M. Marcellus ille quinquies Conſul totum omiſit, idem Imperator, idē augur optimus.* Sed reſumēda illa Epidici verbā.

— acutum cultrum habeo, ſeni quî exenterem
Marſupium. ſed eccum ipſum ante adeis conſpicor
Apœciden,
Qualis volo, vetulos duos. jam ego me convortam
in hirudinem
Atque eorum exugebo ſanguinem.

Quæ quam bellè cohæreant attentus & ſerius Lector facilè perſpiciet. Nam ecce *duos vetulos*, ait, ſe velle exſugere, & tamen unum tantum Apœciden videre ſe dicit. Aliquid heic mihi à vetere libro ſubſidii, in quo erat.

— ſed eccum ipſum ante ades conſpicor Apœcida
Qualis volo vetulos duos. —

Et ea vera lectio, niſi quod prætereà ſcribendum, *ſed eccum ipſus*, &c. Vide verò inconſtantiam Marcelli, qui alio loco *exugebo*, alio *erſorbebo* citat. Sed

Exu-

Exugebo Plauto propter ἀρχαϊσμὸν dignius: ſic *Reddebo* ad eandem faciem extulit, ut ſuprà monui. Iam *Vetulos* pro ſenibus frequens eſt apud Latinos ſcribtores, ſed *Veteres* non item, ideóque annotandum id nunc duxi. Lapis vetus.

ARCOBRICENSES IVVENES ET VETERES
STATVAM IN FORO POSVERE.

Item alter.

ARVNCITANI VETERES ET IVVENES
OPT. CIVI.

Tertius.

TV
RIASON. VETERES ET IVN
STATVAM IN FORO MI
NERVAE OPT. CIVI P.

Hæc ἐν παρόδῳ. Revertam me ad Plauti.

AP. *Continuò ut fiat maritus.* PE. *laudo conſilium tuum.*

Nihil video, niſi Apœcidæ hæc verba mutilata: expectandi itaque meliores codices, è quibus medicinam faciamus.

Cap. IV.

Medicinæ, pro ædibus medicorum. *Sutrina. Piſtrina. Barbatoria. Barbatores. Medergà. Calceati* dentes.

EPidicus ſedulò laborans quo pacto argentum ab ſene auferre poſſet, & marſupium ejus exenterare; ſimulans totâ urbe ſe eum quęſiviſſe, hæc verba profatur.

— *Dî immortales utinam conveniam domi*

Peri-

Periphanem, per omnem urbem quem ſum defeſ-
ſus quærere, *(ſoro,*
Per medicinas, per tonſtrinas, in gymnaſio, atque in
Per myropolia, & lanienas, circumque argẽtarias,
Rogitando ſum raucus factus, penè in curſu cõcidi.

Lepida profectò locorum enarratio, & operæ jactatio ſervi ſtudio conveniens. Obſervandum in eâ *Medicinam* pro ædibus medicorum poni. Sic Amphitruone Act. IV. Sc. I. tonſtrinas autem, quas memorat etiam *Barbatoria* appellatas invenio. Gloſſæ. *Barbatoria*, πωγωνοκουρεῖα. Item. πωγωνοκουρεῖον, *Barbatorium*. Ergo *Barbatores* tonſores ſunt, quos nos voce inde detortâ **Barbiers** nominamus. Pergit Epidicus.

Eos captabant. id adeò quam maximè animum
advorterim.

Corrigo ex vet. cod. *id adeò ſcio, qui maximè a. a.*

CH. *Si herclè habeam, pollicear lubens: verùm ali-*
quid alio modo,
Alicuide, ab aliqui, aliqua tibi ſpes eſt fore.

Vet. cod. habet. *Alicunde, ab aliquibus*, quod verum & rectum eſſe præſtabit locus iſte geminus planè ſtatim ſubſequens.

ST. *Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde,*
ab aliquibus blatis
Quod nuſquàm eſt?

Qui locus viciſſim ex præcedenti debet reſtitui in hunc modum.

Quippe tu mihi aliquid, aliquâ, aliquo modo, &c.

Ut etiam erat in meo codice toties laudato. Sc. *Feciſti jam.* *(neo.*

ST. *Euge, euge.* EP. *ea jã domi eſt pro illa.* ST. *te-*

In vet.

In vet.cod. erat *ea jam puella domi eſt*: quod putem rectius aliquantò.

EP. *Eam permeditatam meis dolis aſtutiiſq; onuſtã*
Mittam.

Vet.cod. *præmeditatam meis d.* quomodò & Douſa conjecerat. Sc. *Non oris.*

——— quaſi quid filius
Meus deliquiſſet me ergà, ———

Quis hæc mendo obnoxia ſuſpicetur? & tamẽ ſunt. Evincit clarè codex meus, in quo erat, *deliquiſſet medergà*. Rectè omninò. Veteres enim *Medergà* dicebant, quomodo *Mecum*, & talia: cum enim præpoſitiones poſtponerent, conjunctim efferebant. Itáque jam ſcribendum Aſinariæ Act.1. Sc.1.

Si quid medergà tu hodie falſum dixeris.

Sequitur ſub ſcenæ finem.

——— itaque me albis dentibus
Meus derideret filius meritiſſumò.

In vet.cod. erat, *itaque me alcatis dentibus*. Conſtituo plenum octonarium, & corrigo.

Os ſublitum eſſet, itaque memet calceatis d.

Sic dixit Captivis, Sc. *Advorte animum.*

Cum calceatis dentibus veniam tamen.

Sc. *Cave præterbitas.*

Proin tu alium quæras, cui centones farcias.

Scribo, *cui centones ſarcias.*

Quas tu mihi tenebras trudis?

Vet. cod. *tenebras cudis?* quod non omninò reiculum. Viderint alii.

MI. *hem iſtic homo*
Articulatim te concidit, ſenex, tuus (*eſt.*
Servus. PE. *quid, concidit?* MI. *nihil. ſic ſuſpicio*

Nam

Nam pro fidicinâ illâc hæc ſuppoſita eſt tibi.
Senex, tibi os eſt ſublitum planè & probè.
Ego illam requiram jam, ubi ubi eſt, bellator, vale.
PE. *Euge. Euge, Epidice: frugi es, pugnaviſti, homo es.*
Primum corrigo de conjecturâ.
PE. *Quid? concidit?* MI. *mihi ſic ſuſpicio eſt.*
Deinde perſonas diſtinguo hoc modo.
PE. *Ego illam requirã jam, ubi ubi eſt. bellator, vale.*
Euge, euge Epidice, &c.

Quæ diſtinctio etiam veteris libri aſſenſu confirmatur. Quin adeò illa certa, ut cõtra ſi quis ſentiat, ut ait in re abſimili Sedigitus, nihil ſentiat.

Cap. V.

Digitorum ſinguli certis diis conſecrati. veterum ridicula ſuperſtitio ex digitorum unguiumque palpitatione omen captantiũ.

Actus quarti Sc. 1. à querelâ iſthâc exorditur Philippa.

Si quid eſt homini miſeriarum, quod miſereſcat,
miſer ex animo eſt.
Id ego experior.

Laudo conatum magnorum virorum, & in τῷ *eſt* expunctione illum, in diſtinctione verò hunc: quẽ tamen *miſera* corrigentem ſequi non audeo: Sed putem melius in vetere codice τὸ *miſer* omitti, ideóque reſcribſerim.

Si quid eſt homini miſeriarum, quod miſereſcat,
ex animo
Id ego experior. ———
——— *credo ego*

Illi hoſpitio uſus evenit.

Ita Lambinus correxit, pro eo quod in aliis codicibus viderat, *uſus invenit*. Meus codex habebat, *uſus inerit*, unde facilè reſcribere eſt, *uſus fuerit*. Poſteà Periphanes ſalutatâ Philippâ manum ſibi porrigat cupit,

PE. *Cedò manum.* MY. *accipe. ærumnoſam & miſeriarum compotem.*
Mulierem tenes. PE. *quid eſt quod vultus te turbat tuus?*

Et hæc proba hactenus putata ſunt, nec tamen proba. Signatè in vet. cod. erat, *quid quod digitus titubat tuus?* Convenienter planè, nam manum ejus tenebat. Capiendus verò hic locus ex veterum ſuperſtitione, qui ſi digitus vel unguis ſaliiſſet, aliquid inde ſibi eventurum ominabantur boni vel mali. Sed libet de omni eâ re Plauti cauſâ ubertim dicere. Primùm ſciendum ſingulos digitos Diis certis fuiſſe conſecratos. Pollex Veneri erat ſacer, index Marti, infamis Saturno, annularis Soli, auricularis Mercurio. Sed brevitatis ſtudio ipſa Melampodis Hierogrammatei verba etſi prolixiora, quia non cuivis exemplaris iſtius copia, depromam ex libro cui titulum fecit, Περὶ παλμῶν μαντικὴ, πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. Sic itaque inquit. Δάκτυλος μικρὸς τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀλλόμενος, πίστεως μείζονος ἀξιωθήσεσθαι δηλοῖ. ἐπειδὴ ἑρμοῦ ἐστὶν ὁ δάκτυλος. ἐν ἄλλοις στείρωσιν δηλοῖ, δούλῳ διαβολὴν. παρθένῳ ψόγον. χήρᾳ ὕβριν. Ο μετὰ τὸν μικρὸν δεύτερος δάκτυλος τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ὁ καλούμενος παράμεσος, ἀλλόμενος, πολλῶν χρημάτων κυρίευσιν σημαίνει. ἐστὶ γὰρ ἡλίου ὁ δάκτυλος. ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν ἀπόκτησιν δηλοῖ, δούλῳ κακὸν. παρθένῳ συμβουλὴν,

χήρᾳ εὐφροσύνην. Δάκτυλος ὁ τρίτος τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤτοι ὁ μέσος, βασκανίας δηλοῖ καὶ λοιδορίας, κρόνου γὰρ ὁ δάκτυλος. ἐν ἄλλοις δόξαν γενέσθαι δηλοῖ. δούλῳ ὑποταγήν. παρθένῳ νόσον. χήρᾳ ὠφέλειαν. Δάκτυλος τέταρτος ἁλλόμενος, ζημίαν μεθ' ὕβρεως δηλοῖ, ἄρεως γὰρ ἐστιν ὁ δάκτυλος. ἐν ἄλλοις δὲ βλάβην δηλοῖ ἐλευθέρῳ ἐκκοπήν. παρθένῳ κέρδος. χήρᾳ ὠφέλειαν. Δάκτυλος ὁ μέγας, ὁ καὶ ἀντίχειρ καλούμενος, ἁλλόμενος, ἐπίκτησιν πολλῶν ἀγαθῶν δηλοῖ· καὶ ἐπὶ τέκνοις, καὶ ἐπὶ γυναικὶ χαρήσεται. ἐστὶ γὰρ ἀφροδίτης ὁ δάκτυλος. ἄλλοις ἀπαλλάξαι δηλοῖ. δούλῳ ἀγαθόν. παρθένῳ ἀγαθὸν. χήρᾳ ὠφέλειαν. Ὄνυχες τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐὰν ἅλλωνται, κέρδος δηλοῦσιν ἀπροσδόκητον. δούλῳ εὐφρασίαν. παρθένῳ μνηστείαν. ὄνυξ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐὰν ἅλληται ἢ μυρμηκιᾷ, κακοπάθειαν δηλοῖ. δούλῳ τέκνον. παρθένῳ ἄνδρα. χήρᾳ κόπον. ὁ τοῦ δευτέρου ἐὰν ἅλληται, ἐξουσίαν δηλοῖ. δούλῳ δεσπότου θάνατον. παρθένῳ φόγον. χήρᾳ καλὸν. ὁ τοῦ τρίτου, καὶ τοῦ τετάρτου λύπας δηλοῦσιν. δούλῳ δὲ ἀγαθὸν. ὁ τοῦ μεγάλου, αὔξησιν δηλοῖ βίου. Δάκτυλος μικρὸς εὐωνύμου χειρὸς ἁλλόμενος, πολλὰ ἀγαθὰ δηλοῖ πᾶσιν. ὁ δεύτερος αὐτοῦ ἐγκληματικὸς δηλοῖ λύπην, καὶ ἀπόλογον ἐπὶ μεγάλων προσώπων. δούλῳ ἐν πίστει ὄντι κατηγορίαν. ὁ μέσος λύπην δηλοῖ διὰ πρᾶγμα ἴδιον. καὶ αὔξησιν βίου, καὶ τέκνων, καὶ χρημάτων σημαίνει. ὁ μέγας τῆς εὐωνύμου χειρὸς, παλαιὰν ἀπώλειαν σημαίνει κομίσασθαι. ὄνυχες εὐωνύμου χειρὸς ἁλλόμενοι, ὠφέλειαν δηλοῦσι μετὰ δυσκολίας τινός. Hactenus. Vide Lector ridiculam hanc veterum ſuperſtitionem. Ad Comicum verò jam noſtrum redeo, in quo *Digitus* κατ' ἐξοχὴν de pollice intelligi debet, non minus quàm *Manus* de dexterâ: atque ita convenient ea Melampodis. Δάκτυλος ὁ μέγας, ὁ καὶ ἀντίχειρ καλούμενος, ἁλλόμενος, ἐπίκτησιν πολλῶν ἀγαθῶν δηλοῖ. καὶ

ἐπὶ τέκνοις, καὶ ἐπὶ γυναικὶ χαρήσεται. Nam erat Philippa ſollicita de filia, & in hoſtium eſſe manu exiſtimabat, quam Periphanes domi ſuæ eſſe ſaluam & ſanam mox ſignificaturus eſt. Illud tam lætum nuntium præſagiebat ei pollex, & palpitatione ſuâ prænuntiabat. Hæc eſt vera Plauti lectio, & lectionis interpretatio. Nec aliunde explicari poteſt alter locus Capteineis. Sc. *Quanto in pectore.*

ER. *Hem manum.* HE. *Cedo manum.* ER. *di te omnes adjuvant.* HE. *nihil ſentio.*

Ergaſilus paraſitus nũtiaturus Hegioni ſalvum advenilſe ſibi filium Philopolemum, quem quadrimum ſervus Stalagmus ſurripuerat, arripit manum ejus, deos adjuvare dicit: ad quod reſpondet Hegio nihil ſentire ſe, id eſt, nullam digiti palpitationem, quæ nuntium iſthoc præſagio ſuo tali confirmaret.

Cap. VI.

Alias res. Phraſis Plautina adſerta. Ἀρχαϊσμὸς adnotatus. *Ravaſtellus.*

Eſt porrò eadem Scenâ.

——— nam poſtquàm audivi illicò
Ex meo ſervo illam eſſe captam, continuò argentum dedi
Vt emeretur. ille eam rem adeò ſobriè & frugaliter
Accuravit, ut alias ad res ille eſt impeſe improbus.

Primùm lego ex vet. cod. *ut emeret.* Deinde, *ut alias res ille eſt i.i.* ejectâ voce à Lambino inculcata, quã non tam temerè viri docti in textũ recipere debuerant. *Alias res* conciſè dixit, ſicut Martialis.

Viſceribus bonus eſt, cætera vile ſapit.

Et alii

Et alii innumeri Scribtores. Sc. *Quid ex pater.*

Quid ego lenociniũ facio? qui habeã alienos domi?

Putem diſtinguendum.

Quid? ergo lenocinium facio?

Arbitrarii nihilominus juris eſto. Porrò tentat vir doctus, *alienas*, legere. Α'ϱχαϊσμὸς eſt Saſſinate hoc digniſſimus. Sic *filiis* pro *filiabus* poſuit Sticho.

Ego introibo, & gratulabor veſtrum adventum filiis.

Item Arnobius noſter lib. IV. in Minervarum illâ jucundiſſimâ contentione. *Tibi tu alienam dignitatem adſumis, atque de vertice procreatam mentiris te Jovis, & rationem te eſſe mortalibus ineptiſſimis ſuades? ex capite conceptos filios procreat?* Quàm lectionem malè olim ſollicitavi.

Ego relictis rebus Epidicũ operam quærendo dabo,
Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat, diem.

Rectius multò vet. cod. *hunc ut ſciat diem.* Act. V: Sc. I.

Sed quis eſt hæc muliercula, & illic graviſtellus qui venit?

Feſtus alibi *Gravaſtellus*, alibi *Raviſtellus* citat, ſatis incõſtanter; utrumque præterea corruptè. Scribſerat Plautus. *& illic ravaſtellus.* Nam dicebant *Ravus, Ravaſter*, quemadmodum *Calvus, Calvaſter.* Inde ὑποκοϱιστικῶς *Ravaſtellus.* Ita etiam ab *Alter, Altellus, Macer, Macellus. Vafer, Vafellus.* & talia.

Cap. VII.

Vtilitas ἀντὶ τῦ *Vſus*. *Iûſti*. *Armea*. Munera die natali miſſiculata. *Attigo*. *Tulo*, *Supplicium*, pro Supplicatione. *Papa*. *Papare*. *Papaver* unde dictum.

EAdem Scenâ. Stratippocles admiratus Epidici nimiam tarditatem, in hæc verba erumpit.

Di immortales! ocioſe iſſe admiror. pedibus pulmoneis (*mihi.*
Qui perhibetur, prius veniſſet, quam tu adveniſti

Quam lectionẽ ut vitii obnoxiam ſuſpicer, in cauſa eſt vetus meus codex, in quo ita legitur.

Di immortalis! ſoccos iuſſi adimere pedibus: pulmo
(Quod perhibent) prius veniſſet. (*enim*

unde inducor ut ſcribam, *ſoccos jûſti adimere pedibus*, pro *Iuſſiſti*, κατὰ συγκοπήν. Sclu tali. An ſine ſoccis iviſti ut tardè tibi fuerit eundum, ne pedes læderes? appoſitè verò ſoccos ei tribuit, qui proprii Comœdiæ.

EP. *Satin' ego oculis utilitatem obtineo, an parum?* Eleganter: *Vtilitas* heic non aliud quam *Vſus*, ut apud Arnobium reſtitui quoque Critici lib. II. cap. IX. quibus adde locum geminum hunc Plauti, & Auctoris ad Herennium lib. IV. *Si idoneus eſſe poteſt, ad eas utilitates eſt aptus, quæ deſiderantur ab equo.*

EP. *Non meminiſti me aureã ad te afferre natali die?* In vet. cod. *pro aureã erat inermem*. Alius tamẽ codex excuſus anno CIↃ. IↃ. XIII. etiam *auream* referebat. Corrigo leviculâ mutatione, *armeam ad te afferre*. Nam *Armea* erat armi ornamentum; diminutivè

nutivè *Armilla*. Obſervandum verò hoc loco veteres die natali munera ab amicis clientibuſque accepiſſe. Symmachus lib. I. epiſt. v. *Cum jam filiæ veſtræ dies natalis appeteret, commodum aderant quæ muneri miſeratis.* Et lib. VI. epiſt. XLIX. *Natalitio munere; quod frequentari à vobis communis felicitas faciet, noſtrum hilarâſtis animum, veſtrum probâſtis.* Iuvenalis Sat. IX.

En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit. ———

Petronius. *Veſtimenta mea accubitoria* (ut emendat Lipſius) *perdidit, quæ mihi natali meo donaverat cliēs quidam.* Et huc pertinet Cenſorini caput primum De die natali. Sc. *Satin' ille homo.*

Duodecim deis pluſquam in cælo eſt deorum immortalium, *(tant.*
Mihi nunc auxilio adjutores ſunt, & mecum mili-

Planè heic mihi ſpiſſæ tenebræ, nec quicquam video ſenſus commodi. In vet. cod. erat.

Duodecim deis pluſquā placeo: deorū immortaliū
Mihi nunc, &c.

Aliquantò melius, nec tamen adhuc me expedio.

EP. *Ne attigas.* PE. *oſtende verò.* EP. *nolo.*
PE. *non æquum facis.*

Vet. cod. auctior. *Ne me attingas.* Rectè; ſed *attigas* non eſt mutandum, nam veteres *Attigo* pro *Attingo* efferebant. Diomedes lib. I. *Attingo attingis omni eruditorū conſenſu dicimus. Verùm reperimus apud nonnullos authores, quibus eloquentia & elegantiæ tributa eſt opinio, ſine n literâ dictum, quaſi Attigo, Attigis: ut Pacuvius in Medo. Et cuſtodite hunc vos, ne quis eum abſtulat, neve attigat.* In quo Pacuvii verſu

etiam alius ἀρχαϊσμὸς, nempe *Abſtulat*, pro *Auferat*: quia veteres *Tulo* pro *Fero* dicebant. *Attigere* prætereà Turpilius Leucadia dixit.

Ne me attigas, atque aufer manum, eia quàm ferocula es?

Vide Nonium. Quin ipſe Plautus non ſemel.

EP. *Nunquam hercle hodiè, niſi ſupplicium mihi das, me ſolui ſinam.*

Longè diſſentio à doctiſſimo Lambino, qui ſupplicium nobis pœnam interpretatur. Sed poſuit *Supplicium* pro ſupplicatione: ride verò Epidici etiam in calamitate ſuâ ſuperbiam, qui ut ſolui vellet, etiā orari ſe cupiebat. Sic paullò poſt iterum dicit.

Nunquam hercle hodiè, niſi me oraſſis, ſolues.

Porrò eadem notione dixit Saluſtius. *In ſuppliciis deorum magnifici*. Accius Epigonis.

Nunc pergamus, ſuppliciis placans cælitum aras expleam.

Afranius Fratriis.

——nullam profectò acceſſi ad aram, quin deos Suppliciis, ſumptu vatis, donis, precibus, plorans, obſecrans.

Nequicquam defatigarem.——

Dixit autē Plautus *Supplicium dare*, quomodò *Dare bona verba*. Reſpondet Epidicò Periphanes.

Optimum atque æquiſſumum oras ſoccos, tunicam, pallium

Tibi dabo.——

Auget vet. cod. *Quom optimum atque æquiſſimum oras ſoccos*, &c. Quod tolerari poteſt; niſi quis mavelit. *Quàm optimum atque æquiſſimū oras, ſoccos*, &c. Lectori optiò eſt eligendi quod velit.

Novo

Novo liberto opus eſt quod pappet. PE. *dabitur, prabebo cibum.*

Scribendum eſt, *papet.* Tranſtulit autem à potu ad cibum, nam proprie eſt ſugere; *Papa* enim, & ὑποκοριστικῶς *Papilla* antiquis dicebatur capitula mammarum, teſte Feſto. Igitur à *Papa* eſt *Papare*, ut à *Ruma, Rumare*. utitur etiam Perſius Sat. III.

Et ſimilis regum pueris papare minutum
Poſcis, & iratus mammæ lallare recuſas.

Quod autem Varro apud Nonium papas dicit à pueris appellari cibos, nihil id ſententiæ noſtræ adverſatur, nam lac tam cibum quam potum illis præſtabat initio, & ut paullatim ſolidioribus cibis alſueſierent, cruſtula & talia panificia infriabantur, & ſic porrigebantur, ut etiam hodiè fit. Hoc lac, ut & mammam, anxiè flagitantes *Pa Pa* ſyllabas geminatas efferebant ſono naturaliter omnibus infantibus inſito, atque inde factum eſt, ut ab iſto eorum clamore *Papa* vocaretur & mammæ caput, & lac illud, quod & nos hodiè literâ unâ minus Pap indigitamus. Hinc eſt quod Comicus *Papare* etiam pro edere uſurpaverit. Hinc etiam *Papaver*, quia papæ indebatur adverſus inſomniam.

H 5 Viro

Viro Clariſſimo

MARCO VELSERO

EXCONSVLI & Septemviro Auguſtano.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVæ humanitas tua eſt, V. CL. amorque in Muſas, non illibenter videbis hæc mea ad Bacchides Plauti, Plauti inquam, quem tantoperè olim in delitiis ipſæ Muſæ habuerunt. An aliquid effecerim, judicabis; equidem ſpero: ſin autem, ſaltem bonæ voluntatis conſcientiâ me conſolabor. Solet enim in rebus omnibus, ſi minus effectus ſequitur, conatus placere, laudarique Induxit hanc legem naturæ humanæ imbecillitas: nam labimur plerunque cum minimè volumus, & maximè contendimus ut ſtemus.

AD
BACCHIDES.

Cap. I.

Lepidu' s. Intus argentum. Ecferri. Turbat, παθητικῶς. Decedimus In mentem eſt, Furtum facere ætati.

SC. *Quid ſi hoc.* Tandem Bacchidis blandidiciis & ſuadis dictis pellectus Piſtoclerus, ſpondet ei operam & animum ſuum.

Tuus ſum, tibi dedo operam. BA. *lepidus es. nunc ego te facere hoc volo.*

Vet. cod. *lepidus. nunc,* &c. Scribſerat Plautus. *lepidu' s.* Nec aliter. Librarii ſcioli temerè mutárunt.

Ego tibi argentum jubeo jam intus efferri foras.

Lego ex Chariſio lib. II. *ecferri foras.* Quod ἀρχαϊκὸν, ideóque Plauto dignius. Porrò notanda phraſis, *Argentum intus,* pro eo quod intus eſt. Sic *Patera intus* Amphitruone.

Tu Theſſala intus pateram proferto foras.

Et *Intus cocus* Menæchmis.

Evocate intus mihi cocum Cylindrum actutū foras.

Eſt autem Græciſmus.

——— BA. *aliquantum, ſoror.* (*ſoror.*

Simul hic neſcio qui turbat. qui huc it; decedamus,

Vet. cod. *neſcio quid turb' eſt, quin hinc decedimus.* Rectè omiſſo τῷ *ſoror.* quod ex fine verſus antecedétis malè erat repetitum. Sed malo, *neſcio qui turbat.* ut ſit Α'ρχαϊσμὸς, Veteres enim *Turbo, Muto, Augeo,* & talia παθητικῶς uſurpabant. Præterea lego cum

go cum vet.cod.*quin hinc decedimus*,ſed ſyllabâ penultima producta,ut ſit à *Decedim.* quomodo olim efferebatur, ſicut *Edim*, & alia ad eam faciem. Sc. *Jamdudum.*

Quò nunc capeſſis tete hinc adverſâ viâ?

Lego cum vet.cod.*capeſſis tù te hinc a.v.*

LY. *Quid tibi commercii eſt cum dîs damnoſiſſimis?*

PI. *Mali ſunt homines qui bonis dicunt male;*
Tu dîs nec rectè dicis,non æquum facis.

Concinnius meo quidem animo.*Tu dîs nerectè.* Vide quæ ſupra notavi, ad Aſinar. cap.1. Iudicent docti;temerarius eſſe nolim.

PI. *Fiam,ut ego opinor. Hercules; tu autem Linus.*

Lego,ut erat in vet.cod.

Eia nunc eſſe egod opinor Hercules,tu a.L.

Ut ſit octonarius. Eſt verò Græciſmus. Paullò ante dicit Piſtoclerus.

Iam exceſſit mihi ætas ex magiſterio tuo.

Sed malim cũ vet.cod.*ex magiſtratu tuo.* Sequitur.

Pol metuo magis,ne Phœnix tuis factis fuam,
Teque ad patrem eſſe mortuum renuntiem.

Putarim rectè legi poſſe.*tuis fatis.*

Compendium ædepol haud ætati optabile.
Feciſti,cum iſtanc nactu's impudentiam.
Occiſus hic homo eſt. ecquid in mente eſt tibi
Patrem tibi eſſe? ———

Lego tertiò verſu.*Occiſus hîc homo es.* Atque hoc ex conjectura: altero membro ex vet. cod. *ecquid in mentem eſt tibi.* Nihil rectius: atque jã olim de phraſeos huius integritate diſputatum ab Agellio lib. 1. cap. VII.

PI. *Iſtactenus tibi Lyde libertas data eſt*

Ora-

Orationis. ſatis eſt, ſequere me hâc, ac tace.

LY. *Edepol feciſti furtum in ætate malum,*

Quum iſtæc flagitia me celaviſti, ac patrem.

Secundo verſu ex authoritate veteris codicis lego *ſequere me, ac tace.* extritâ voculâ, quæ numeros nimis turbat. Tertio verò in vet. cod. erat. *f. furtũ ætati malum.* Quod rectius cenſeo. *Furtum ætati facere* dictum eſt, quomodo *Fraudem facere.*

Cap. II.

Im. Formus. Formaſter. Vxores à maritis *Iunones* dictæ. *Primumdum. Remulco ſequi. Statuere,* pro *Siſtere.*

HÆc obſervata mihi in primum Actum, tranſeo ad ſecundũ; modò temerè non eſt in Actus diſtribuere fabulam principiũ tam mutilam. Quod cùm ita ſe habeat; quis mihi audebit ſpondere eos nos Actus hodiè tenere, quos olim diſlignârat Plautus? Sequar tamen, quando aliter non licet, vulgatas editiones.

Herilis patria ſalve, quam ego biennio,

Poſtquam hinc in Epheſum abii, conſpicio libens.

Augeo carminis gratia ex vet. cod. *nunc conſpicio libens.* Sc. *Mirum eſt.*

—— ecquid nã meminit Mneſilochi? PI. *rogas?*

Immò unicè unum plurimi pendit. CH. *papæ!*

Putem veram iſthanc conjecturam meam. *Im unicè.* Nam *Im* pro *Eum* veteres dicebant, quod notum eſt.

Sed Bacchis etiam fortis tibi viſa eſt? PI. *rogas?*

Ni nactus Venerem eſſe, hanc Iunonem dicerem.

Cor-

Corrigo, *etiam formis tibi v. e?* Ità Milite, Sc. *Quid mihi.*

PA. *Convenit.* PY. *ecquid fortis viſa eſt?* ——

Iterum *formis* legendum cenſeo. Quam autem locorum horum depravatio non ſit χθὲς καὶ πρῴην nata ex eo facilè apparet, quod Servius doctiſſimus Grãmaticus, & Nonius hinc *Fortis* pro formoſo accipi voluerint oſtendere: ſed quàm ambo falſi ſint, nemo poſthac dubitabit. Iã *Formis* veteres illos dixiſſe certum eſt vel ex compoſitis, *Cõformis*, *Deformis*, *Efformis*, *Informis*. Dicebant etiam *Formus* eadem notione, non pro calido tantum, ut *Inermus*, *Inermis*. & infinita talia: hinc *Formaſter*, ut *Surdus*, *Surdaſter*, aliaque ad eam faciem. Titinnius.

Aut hic lataſter, aut formaſter frigidus.

In ſequenti verò verſu tranſponenda ſunt dearum nomina.

Ni nactus Iunonem eſſem hanc Venerem dicerem.

Vult enim dicere tantá eam formá eſſe, ut niſi vereretur iram uxoris ſuę, quæ ſe formoſiſſam arbitrabatur, ipſiſſimam hanc eſſe Venerem diceret. Alludit ad contentionem dearum de formâ. Notum illud Poëtę.

—— *manet altâ mente repôſtum*
Iudicium Paridis, ſpretaque injuria formæ.

Iunonem verò appellat uxorem ſuam, ut ſolebant mariti omnes. Sic ille ſenex Caſinâ, Sc. *Omnibus rebus.*

Eia mea Iuno, non decet te eſſe tam triſtẽ tuo Iovi.

Sc. *Ibo in Piræum.*

CH. *Vulcanus, Sol, Luna, & Dies dei quatuor,*
Scelestiorem nullum hoc illuxere alterum.

NI.

NI. *Quemne? Archidemidem?* CH. *quàm, inquam, Archidemidem.*
NI. *Quid fecit.* CH. *quid non fecit? quin tu id ex me rogas?*

Scribo ex vet. cod. *nullum illuxere*, extrito *hoc*, quod ſuperfluere non invitus arbitror. Tertio verſu perſonas ita conſtituo.

NI. *Quemne? Archidemidem?* CH. *quem inquam.* NI. *Archidemidem?*
Quid fecit? CH. *quid non, &c.*

Fallor planè, aut rectè emendavi. Ne tamen auxiliũ malignè diſſimulem, etiam, *quem inquam?* legitur in veteri exemplari meo.

Primum dum inficias ire cœpit filio.

Semel & hoc monebo, ubique ſcribendũ *Primumdum*, ut ſuprà *Primodum*. Talia erant iſta. *Nondum, Necdum, Nedum, Ehodum.*

Ubi portu exiimus, homines remigio ſequi.
Neque aves, neque venti citius.

Vett. codd. *homines remulco ſequi.* Quod ſi rectum, poterit Feſtus hic oculos habuiſſe nonnemini videri, cum ſcriberet. *Remulco, eſt quum ſcapha remis navis magna trahitur.* Ergo ſenſus erit hujus loci, Sequebantur nos ſcaphâ, navim magnam, cui ea alligata, trahentes: eóque eſt major ὑπερβολὴ in iſtis quæ addit. *Neque aves, neque venti citius.*

——— *quoniam ſentio*
Quæ res gereretur, navem extemplo ſtatuimus.

Inſolenter heic *Statuere* dixit pro *Siſtere*. Apparet itaque quem Auctorem ſequatur Arnobius noſter lib. 1. *Famuli ejus hoc modo ſtatuerunt errantes aquas, & à pernicie corporum ſuos labi juſſere per tramites.*

mites. Similemq; Cypriani locum produxi Critici lib. I. cap. XII.

Cap. III.

Megabyzus. *Conſimil. Mendicum vivere. Medecum.*

Eâdem Scenâ.

NI. *Quis iſtic Theotimus eſt?* CH. *Megalobuli filius.*

Qui nunc in Epheſo eſt Epheſiis cariſſumus.

Lego, *Megalobuzi*, vel, quod idem valet, *Megabyzi*, quomodo erat in vet. cod. Suidas. Μεγάβυζος, ὄνομα κύριον. Quintilianus lib. v. cap. XII. *An verò ſtatuarum artifices pictoreſq; clariſſimi, cum corpora quam ſpecioſiſſima fingendo pingendóve efficere cuperent, nunquam in hunc inciderunt errorem, ut Bagoam aut Megabyzum aliquem in exemplum operis ſumerent ſibi?* Quod autem maximè hanc emendationem ſtabilit, invenio eidem illud muneris fuiſſe, quod filiô Theotimo: clarè ecce tibi Plinius lib. XXXV. cap. X. *Pinxit & Megabyzi ſacerdotis Dianæ Epheſiæ pompam.* Et mox cap. XI. *Epheſi verò & Megabyzi ſacerdotis Epheſiæ Dianæ ſepulcrum.* Diogenes Laërtius lib. II. in Xenophonte. Γενόμενος δ' ἐν ἐφέσῳ. καὶ χρυσίον ἔχων, τὸ μὲν ἥμισυ Μεγαβύζῳ δίδωσι, τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερεῖ, φυλάττειν. ἕως ἂν ἐπανέλθῃ. εἰ δὲ μὴ, ἄγαλμα ποιησόμενον, ἀναθεῖναι τῇ θεῷ. Heſychius, οἱ τῆς ἀρτέμιδος ἱερεῖς, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν περσῶν βασιλέως Μεγάβυζοι. Strabo lib. XIV. ubi de Dianæ Epheſiæ templo agit, commemorat generali nomine ita omnes ejus Deæ ſacerdotes appellatos, eunu-

choſ-

choſque fuiſſe, & cuſtodiæ ſocias virgines habuiſſe. Ἱερέας δὲ εὐνούχους εἶχον, οὓς ἐκάλουν Μεγαλοβύζους, καὶ ἀλλαχόθεν μεταπέμποντας ἀεί τινας ἀξίους τῆς τοιαύτης προστασίας. καὶ ἦγον ἐν τιμῇ μεγάλῃ. συνιερᾶσθαι δὲ τούτοις ἐχρῆν παρθένους. Sed hoc quid eſt, quod Plautus dicat Theotimum filium Megabyzi, ſi Eunuchus ille Megabyzus? Explico. Megabyzi filius idē valet ac ſi dixiſſet Megabyzus (nam appellativum illud nomen fuit) quomodo ἰατρῶν παῖς, pro eo quod eſt, ἰατρός. Meminere præterea Megabyzi Cicero in Oratore, & Plutarchus in vitâ Alexandri. Hæc ſcribſeram cum monuit me Eitzo Tiarda, juvenis mei & doctrinę elegantioris amantiſſimus, Turnebum jam olim hunc Plauti locū emendaſſe. *Sc. Multimodis.*

Nimio præſtat impendioſum te quā ingratū dicier.
Illum laudabunt boni, hoc etiam culpabunt mali.

Putem rectius eſſe, *hunc etiam*: Niſi velimus dicere eodem omninò modo extuliſſe, quo Amphitruone, *Cul eſt*, pro *Qualis eſt*. Neutrum ſimiliter vicem maſculini: Captivis item, *Fac fidele ſis*, pro *fidelis*. *Sc. Nunc experiar.*

Propter me hac nūc meo ſodali dici diſcrucior miſer,
Innocens ſuſpicionem ſuſtinet cauſâ meâ.

Mutilus, ut ex metri dimenſione apparet, poſtremus verſus, quem ex veteri codice ita reſcribo.

Ille innocens, &c.
Haud conſimili ingenio atque ille eſt, qui in lupanari accubat.

Non dubitem reſcribere, *conſimil ingenio*. Malè adhęſerat fini prima literula dictionis ſequentis, nā veteres *Conſimil* pro *Conſimilis* efferebant, ut notavi ad Amphitruonem, cap. v. Vide, ſi operæ eſt.

Quin ego cum peribat vidi, non ex auditu arguo.
Lego ex vet. cod. *ex audito.* Sc. *Amiciorem.*

Mendicum velim mendicando vincere.
Sambuci clariſſimi, & meus vetus codex, *vivere,* Optimè. Ita Amphitruone.

Virtute dixit vos victores vivere.
Ibi *victores vivere* dixit, ut heic *Mendicum vivere.* Sc. *Rebus aliis.*

Mneſilochum ut requiram, atque ut eum mecum ad te ducam ſimul.
Camerarii editio, *ut eum medicum.* vnde certâ conjecturâ colligo ſcribſiſſe Comicum noſtrum, *ut eum medecum,* ἀρχαϊκῶς. Nam *Medecum* pro *Mecum* veteres pronuntiabant. Hoc tam verum, quam

Pythia quæ tripode ex Phœbi lauruque profatur.

Cap. IV.

T. pro S. olim ſcriptum. *Perge hâc. Nerectè.* Miles extrà ordinē correcta. *Dentifrangibula manus.* *Hæc* pro *Hæ. Mis.* Helleniſmi notati. *Acra.* Turpilius reſtitutus.

Act. IV, Sc. II.

Quid iſtuc? quæ iſtac eſt pulſatio?
Nemo non videt mutilum eſſe verſum, quem ex veteri codice ita ſuppleo.

Quid iſtuc eſt? quænam iſtac eſt pultatio?
Iam τὸ *Pultatio* quoque dignius Plauto, quã *Pulſatio*: quia *T* pro *S* ſcribebant. Tale eſt quod apud Feſtum legimus. *Mertat pro merſat dicebant.* Item. *Adgrettus, apud Ennium. Adgrettus fari, pro eo quod eſt adgreſſus ponitur.* Sic Milite. Sc. *Cohibete.*

Cedo tres mihi homines aurichalco contrà cum iſtis
moribus.

Vaticanus alter, *contrà hentim iſtis*. unde & Lipſius, *contrà emſim*. Magis ἀρχαϊκὸν, & Plautinius, *contrà emtim*.

Næ tibi herclè haud longè eſt os ab inſortunio,
Ita dentifrangibula hæc meis manibus geſtiunt.

Neceſſariò locus corruptus. Corrigo. *dentifrangibula hæc mis manus*. Geſtiunt, inquit, mihi manus dẽtifrangibulæ, ut Amphitruone. *geſtiunt pugni mihi*. Iam verò *Hæc* pro *Hæ* eſt ἀρχαϊσμὸς, ut alibi ad hũc ipſum Comicum ex Terentio annotavi. *Mis* quoque pro *Mei* ἀρχαϊκὸν eſt, & ἑλληνικὸν. Sic infrà Trinummo. Sc. *Salſipotenti*.

Quos penes mei poteſtas boni misque foret, & meæ
vitæ.

quem locum temerè ſollicitant viri docti, nam *boni mis* eſt ἐναλλαγὴ numeri, valetq;, τῶν ἐμῶν κτημάτων. Similis Helleniſmus Menæchmis, Sc. ultimâ.

——— quid? voſtrûm patri
Filii quot eratis?

Id eſt, τῷ πατρὶ ὑμῶν. Itaque errat Colvius, qui mutat, reponitq; *vos tum patri*, etſi ſatis ingenioſè. Sed eſt boni Critici, acumen ingenii acrimoniâ judicii temperare. Sc. *Petulans*.

Incredibilis, impoſque animi, inamabilis, illepidus
vivo,
Malevolente ingenio natus. ———

Omninò recta & vera Plauti lectio, quæ in vet. cod. *Malevolente Genio natus*. Nam veteres Genium natalitii diei præſidem exiſtimabant. Vide quæ fusè Spicilegii Theocritici cap. IV. ſi tanti eſt.

—— poſtremò id mihi eſt, quod nolo
Ego eſſe aliis. ———

Rectius vet. cod. *quod volo*, pro, *quod potius volo.* Conſuetum verò eſt aliis Scribtoribus ita conciſè loqui, ut *Magis, Potius*, ſubintelligant. Mos autem olim cum mala à ſe amoliri vellet, aliis ea, hoſtibus maximè, imprecari. Plenè de eâ re dixi in Cõmentario Lycophroniano, ad ea verba.

Δαίμων δὲ φῆμας εἰς τὸ λῷον ἐκδεχμεῖν
Τεύξει. ———

—— MN. perii: multa mala mihi in pectore
Nunc acria atque acerba eveniunt. ——

Vet. cod *acra atque acerba.* Rectiſſimè. *Acra*, pro *Acria.* merus ἀρχαϊσμὸς. Nam veteres inflectebant *Acer, Acri*, ſecundâ declinatione, ut *Magiſter, Puer, Pulcer.* Hinc eſt quod in Gloſſario legitur. *Acrum*, Δριμὺ, Δεινὸν. Chariſius lib. 1. *Acrum tamen pro Acrem Cn. Matius Iliad. 15. Vindex lib. 1. notat. Sc. Hunc hominem.*

CH. *Vix videtur fieri poſſe.* MN. *pergè. ac facilè hac feceris.*

Vet. cod. MN. *perge hâc.* Nihil rectius. Deinde audeam dicere legendum, *facilè ecfeceris.* ἀρχαϊσμῷ. Iam *Perge hâc* elegans dictio, & Plauto digniſſima.

Euax nimis bellus, atque ut eſſe maximè optabam, locus.

Vet. cod, omiſsâ voculâ, *atque eſſe m. o.* Optimè; nam *Atque* idem valet quod *Ut.*

Chryſalus mihi uſquequaque loquitur nec rectè pater.

Quicquid alii ſentient, ego corrigo liberè, *loquitur nerectè.* Id eſt, malè dicit, convitiatur. Sic ſuprà hâc

eapſe

eapſe Comœdiâ, & Aſinariâ ſcribendum monui. & in Phaſmate. *Nerectè ſi ille dixeris.* Turpilius Demetrio.

Nerectè dici mihi quod jamdudum audio.

Nec quidquam Feſti me authoritas monet, qui indubiè libris corruptis uſus fuerit.

Cap. v.

Treuni paſſus. Artema. Solere. Turpilii Demetrius; atque ad eam fortè à Plauto reſpectum.

SC. *Conſtringe.* Quam lepidè ludit Chryſalus Nicobulum ſenem.

CH. *Sequere hâc me, faxò jam ſcies.* NI. *quò gentium.*

CH. *Tres unos paſſus.* NI. *vel decem.*

Vet. cod. *Treunos paſſus.* Optimè. *Treuni* paſſus valent, *Tres uni*, id eſt, *ſoli*. Librarii ſcioli quum non caperent elegantiam vocis tam lepidè fictæ atque cõpoſitæ, temerè pro moro ſuo more correxerunt.

——— agedum tu Artamo,

Forem hanc pauxillum aperi placidè, ne crepa.

Mendum eſt, ut & in ipſo ſcenę hujuſdem initio.

Conſtringe tute illi, Artamo, actutum manus.

Et vereor ut ſervo illi lorario *Artema* nomen fuerit, itáque utrobique reſcribendum. Varro lib. VII. de Ling. Lat. *Tres cum emerunt Epheſi ſingulos ſervos, nonnunquam alius declinat nomen ab eo quòd vendidit Artemidorus, atque Artemam appellat: alius ab regione, quòd ibi emit, ab Ioniâ Ionam: aut ab urbe Epheſô Epheſium: ſic alius ab aliâ aliquâ re;*

ut viſum eſt. Sed temerè non mutaverim tamen

Sc. *Meamne*

CH. *Paciſci cum illo paululâ pecuniâ*

Potes. NI. *paciſcere ergo, obſecro, quod tibi lubet*

Dum ne manifeſtò hominem opprimat, neve evicet.

Secundus verſus non conſtat, itaque ut ſit ternarius, quales reliqui, reſcribo ex veteri codice.

CH. *Paciſci cum illo paulâ pecuniâ potes.*

NI. *Paciſ ere ergo, obſecro, quod t. l.*

Omninò ita debet.

Vt ille cum illâ neque cubat, neque ambulat,

Neque oſculatur, neque illud quod dici ſolet.

Veram lectionem eruo additâ unâ literâ à primâ vocis ſequentis, ut fieri aliquoties amat, propter ſimilitudinem abſorptâ. Scribo ergo.

——— *neque, illud quod dicis, ſolet.*

Solere veteribus nihil aliud erat quàm Συνουσιάζειν. Ciſtellaria. *Cum viris prædicant ſuis nos ſolere.*

Satin' eſt, ſi plura ex me hodiè audiet mala,

Quàm audivit unquam Clinia ex Demetrio?

Lambinus Plautũ hic reſpicere arbitratur ad aliam aliquam Comœdiam perditam, in qua Demetrius aliquis inducatur acriter filium Cliniam objurgans. Simeo Boſius, acutiſſimi vir ingenii, ad aliquam alius veteris, cui adſentior; & addo, ex Turpilii Demetrio, quam Grammatici frequenter citant, deſumpta videri.

Cap.

Cap. VI.

Relectus. Exquirit ſibi. Plauti negligentia notata, *Turbela. Fugela. Confugela.*

Sc. *Atridæ.*

——— *Mneſilochus Sinon eſt,*
Relictus ille non in buſto Achilli, ſed in lecto accubat.

Lego, *Relectus*, id eſt religione deſtinatus: porrò Achillem pro Palamede poſuit, quales nominum propriorum confuſiones etiam ad Lycophronem obſervavimus. Vide hiſtoriam Sinonis manibus Palamedis deſtinati fraude Ulyſſis, ut ajebat, apud Virgilium Æneid. 2. Obſervanda autem hic verbi *Relegere* ſecretior notio, de qua dixi Crit. Arnob. lib. IV. cap. VIII. edit. ultimæ.

Dolis ego deprenſus ſum, ille mendicans panè inventus interiit.

Dum ibi exquirit fata illorum. ———

Rectè ingenioſiſſimus Gulielmius legendum vidit *Iliorum*. Porrò ex vet. lib. *Dum ſibi exquirit*, corrigo. *Sibi exquirit* eleganti phraſi dixit: Cato de R. R. cap. CLVIII. *Si vis benè tibi deiicere, ſume tibi ollam.* Petronius. *Proximâ ergo nocte, cum miles qui cruces aſſervabat, ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, &c.* Et alii Auctores non infrequenter.

Paria itẽ tria eis tribus ſunt fata noſtra huic Ilio.
Putem ſcribſiſſe Sarſinatem noſtrum, *noſtro huic Ilio.* Certè multò elegantius.

Nam dudũ primò ut dixerã noſtro ſeni mẽdacium.

Nihil certius, quam legendū eſſe ex vet. cod. *Priamo ut dixeram.* Nicobulo enim Priami perſonam impoſuit, quod ex ſequentibus abundè liquet, etſi ſuprà dicat.

Noſtro ſeni huic ſtolido, ei profectò facio nomen ego Ilio.

Sed ſcio Plauti œconomiam non hoc ſolum loco eſſe tam accuratam, prout decorum tantò poëtæ.

Tantas turbellas facio, ſed crepuit foris.

Corrigo, *turbelas facio*, nec eſt quòd quiſquā ὑποκοριστικὸν mihi oggerat, nihil audio. Geminus locus Pſeudolo; Sc. *Si ex te tacente.*

Quo pacto, & quantas ſoleam turbellas dare.

Etiam ibi *turbelas* ſcribendum. Vide Feſtum. Veteres autem dicebant, *Turba, Turbela.* ut *Suada, Suadela. Adſida, Adſidela. Fuga, Fugela*; unde eſt apud Feſtum. *Confugelam antiqui confugium dicebāt.* Iam & hoc argumento eſſe poteſt Plautum *turbellas* non ſcribſiſſe, quod veteres conſonantes non geminabant.

Nobil.

Nobil. Clariſſ. Viro

THEODORO CANTERO

Ex Conſule & Senatore Vltrajectino.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

NArro tibi V. Clariſſ. nunquam dignior fui, cui Horatii iſthoc occentaretur.

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Vide enim quā me ſpes mea fefellerit. Cogitabā principiò XX. libros in hunc Plautum, nunc hæc pauxilla folia vix exſculpo. Ita nimirum ſæpè fruſtrà ſumus, & quæ ſperamus minus eveniunt. Has ad Moſtellariam Notas mitto, ut auferant abs te aut laudem, ſi merebuntur, aut culpam: non itaque vota mea deſtitues. Hoc ultrò profiteor, vix mihi ſatisfacere, niſi ſi tibi; vereri etiam in iis quæ ſatisfaciunt, ne ſim Catulli Suſenus. Tu judicabis. quid enim Momus quiſpiam cenſuerit, non laboroꝗ ſandalium ille culpabat, cum Venerem ipſam non poſſet.

AD MOSTELLARIAM.

Cap. I.

Carnificium. Simulatrices. Offigere. Meditabo.

IANI Gulielmii elegantiſſimo ingenio Plautus eiuſque ſtudioſi plurimum debent: vel hoc ipſum, Moſtellariam cum Phaſmate eandem eſſe, quam ſagaciter odoratus eſt? Labi tamen eum nōnunquam, id eſt, humanitus facere, omninò certum. Ecce primâ Scenâ Actus primi in iſtis verbis.

O carnificinum cribrum, quod credo fore:
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, ſi huc reveniat ſenex.

Mutat, legitque *Stimuli*, pulcrè quidem; immò nec pulcrè, quia non Plautinè: induxit verò in errorem loci depravatio non animadverſa. Nam Plautus, *O carnificium cribrum*, ſcribſit indubiè, ut habet vet. cod. *Carnificium* eſt venuſtus ἀρχαϊσμὸς, pro *Carnificum*. Sic dicebant *Hominium*, *Meretricium*, & talia. Ergo ſenſus eſt. O carnificum cribrū quod credo fore, ita te forabunt (ſ. carnifices) ſtimulis, &c.

Nunc rus abibo. nam herilem filium
Video corruptum hîc ex adoleſcente optimo.

Omninò rectè vetus meus, & Sambuci codex. *nam eccum herilem.* nam hæc iſta δεικτικῶς a Grumione efferuntur. Sc. *Iam pridem.*

Vix cōprimor quin involē illi in oculos ſtimulatrici.
Lego, *ſimulatrici.* Simile paullò poſt.

In anginam ego nũc me velim verti, ut venefica illi
Fauces prehendã, atq; enicẽ ſceleſtãm ſtimulatricẽ.
Iterum lego, *ſimulatricem*. Nam *Simulatrices* appellabantur ſagæ ac veneficæ. Statius.
Colchis, & Ææo ſimulatrix littore Circe.
Vide Scaligeri in Cirim. Veneficas autem mulieres convitio dici nemo ignorat.
Lepidè dictũ de atramento atque ebore: euge, plaudo Scapha.
Nunquam ita ſcripſit Comicus; quin, ſi quid judico, hęc vera lectio.
——— eugepæ, laudo Scapha.
Sc. *Iupiter ſupremus.*
Sed eâ lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.
Dignius Plauto, quod in vet. cod. *ut offigantur*. Nam *Offigere* veteres pro *Affigere* pronuntiabant.
TR. *Philolaches.* PH. *quid eſt?* TR. *ego, & tu.*
PH. *quid, & ego, & tu?* TR. *periimus.*
Corrigo. TR. *& ego, & tu.* quod rectum eſſe ſubſequens Philolachetis interrogatio abundè acuto Lectori fidem faciet.
PH. *Nullus ſum.* TR. *taceas. ego, qui iſtæc ſedem, meditabor tibi.*
In Sambuci MS. erat. *medicabo*. Vera lectio, *meditabo tibi*. Ἀρχαϊσμὸς eſt; amabant enim Plautini ævi Scriptores invertere verborũ genera. Vide Nonium De contrariis verborum generibus.
——— TR. *abſcede ab januâ.*
Euge, obſecro herclè. TH. *quò fugiã? etiã tu fugis?*
Certiſſimò verum, quod in Sambuci & meis veteribus codicibus invenio; *Fuge obſecro.* Et peſſimo jure hactenus vox ſpuria retenta eſt. Vel Theuropidis

dis reſponſum poterat perſuadere, ſi non præcedens iſte locus planè geminus.

TH. *Quid jā?* TR. *fuge obſecro, atq; abſcede ab ædi-*
Fuge huc, fuge ad me propius. —— *(bus.*

Sed hæc non erant probanda, quum Plautum ita ſcribſiſſe magis clarum ſit, quam meridie lucere: itaque qui refragetur, eum ego jubeam Diogenem Cynicum imitari, & ἅπτειν λύχνυ ἐν μεσημβρίᾳ. Sc. *Scelestiorem ego annum.*

TH. *Quo tu te agis?* TR. *nec quoquam. næ ego*
ſum miſer,
Scelestus, natus diis inimicis omnibus.
Iam illo præſente adibit, næ ego homo ſum miſer.
Ita & hinc & illinc exhibent negotium.

Nihil judico, niſi tranſpoſiti poſtremi verſus; hoc modo reſtituo, & interpungo.

—— *næ ego ſum miſer*
Scelestus, natus diis inimicis omnibus.
Ita & hinc & illinc exhibent negotium.
Iam illo præſente, &c.

Non eſt quod quiſquam in Criſi mihi quidquã accredat, ſi non rectè emendavi.

DA. *Quin tu iſtas mittis tricas?* TR. *nunquam*
potuiſti mihi
Magis oportunus advenire quàm advenis.

Plenius in Sambuci MS. & vet. cod. *(cedo.*

DA. *Quin tu iſtas mittis tricas?* TR. *Quin quidvis*
DA. *Ubi Philolaches eſt?* TR. *nũquã potuiſti mihi*
Magis opportunus, &c.

Et multò melius! cur enim hæc de Plautino fundo ejiciamus cauſæ juſtæ nihil eſt, quum optimè conveniant.

Sed

Sed arraboni has dedit quadraginta minas.

Quod ſæpius anteà ex vet. cod. heic ex conjecturâ reſcribo *minas*, Græca inflexione, metris poſcentibus.

Cap. 11.

Ferriterium. Ferritribax. Ara Apollini à Comœdis conſtituta.

Sc. *Melius anno.*

——— SI. *tunc tibi*

Chorda tenditur: inde in ferriterium,

Poſteà in crucem rectà.

Rectè V. N. Ianus Douſa *ferriterium* ſuſpicatur, itáque ſignatè in vet. cod. erat. *Ferriterium* heic vocat, lepidè efficto vocabulo, quem *Ferritribacem* ſuprà Sc. *Jupiter ſupremus*

Ubi ſunt iſti plagipatidæ ferritribaces viri?

Sic *Scelus* pro ſcelesto. *Servitium*, pro ſervo; & talia.

TH. *Dormiũt?* TR. *illud quidẽ, ut connivẽt, volui dicere.* (*gis placet.*

TH. *Satin' habes? ut quicq; magis contẽplor, tãto ma-*

Perſonas ita diſtinguendas arbitror.

Satin' habes? TH. *Ut quicq;*, &c.

Indubiè hæc Tranionis verba ſunt, quibus rogabat an jam ſatisfactum ſibi exiſtimaret, ad quod Theuropides reſpondet, ut magis ſingula contemplaretur, eò placere magis. Iudicabis ſerie Lector.

TH. *Apage iſtũ à me perductorẽ, nihil moror ductarier.* (*ctet quiſpiam.*

SI. *Quid? quid eſt?* TH. *errabo potius, quã perdu-*

SI. *Ædis dico.* TH. *ergò intro eo ſine perductore.*

SI. *i, licet.*

Vet.

Vet.cod.TH.*ergò intrò eo,ſine perductorē.* SI.*i,licet.* Quod rectum,pro *omitte perductorē.*Sc.*Illi buceda.* TH. *Vera cantas, vana vellem.* PH. *patris amicus videlicet.*

Volunt viri docti *Tò es* ſubintelligi: nego, & Plautū ſcribſiſſe dico. *patris amicu's videlicet.* Sc. *Qui homo.* Nequiſſimus & aſtutiſſimus ſervorum Tranio, cavere ſibi ab heri Theuropidis volens inſidiis, aram occupat, prætexens avet ſurum ſe Simonis ſervos quæſtioni habendos, ne eò confugere poſſent. Hæc eius verba.

—— faciundum edepol cenſeo.
Ego interim hanc aram occupabo. ——

Annotat quidem eruditiſſimus Lambinus morem fuiſſe ſervorum ut deprecandi cauſſâ ad aram confugerēt, & rectiſſimè illud; hoc verò addidiſſet vellem, quomodo heic ara in proſcenio. Quoniam ergo neglexit, non ingratum, opinor, lectori erit, ſi ego exponam. Sciendum autem Comædos aram in proſcenio coſtituere ſolitos fuiſſe in Apollinis honorē, cui Comœdia ſacra, ut Libero patri Tragœdia. Sic etiam apud Terentium ecce aram præſentem, Andr. Act. IV. Sc. IV.

— ex arâ hinc ſume verbenas tibi,
Atque eas ſubſterne. ——

Quo loco vetus eius Interpres. *Ex arâ, ſcilicet Apollinis, quem* Δήλιον *Menander vocat. aut quod Apollini Comœdia dicata eſt, in cujus honorem aram conſtituebant Comœdiam celebrantes.* Hinc nimirum toties ararum mentio in aliis Plauti fabulis.

Viro

Viro Clariſſimo

IACOBO MONAVIO

Patritio Vratiſlavienſi, & Ducis Sileſiæ Conſiliario.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

NEc tu mihi inſalutatus eſſe debes, V. CL. ſi grata tamen ſalus eſſe poteſt, quæ onus adfert: talis enim hæc mea. Sed mentior: onus non eſt, quia tibi non videbitur, cui nihil grave, quod amicis impendis, quod Muſis. Amicis dico, & in eorum numerum ultrò me nihil tale exſpectantẽ adſciuiſti. Amorẽ tuum declarârunt tam uberes laudes meæ, quas in literis ad D. Vulcanium tribuis: quamvis quid meæ? tuæ potius ſunt, cum à te proficiſcantur: ſed & meæ, quia κοινὰ τὰ τῶν φίλων. noſti illud ἀπόφθεγμα. Equidem velim nimis pro tam admirabili humanitate uti aliquam reponere gratiam poſſim, non enim dicam dignam: quod ſi contendam, nihilò melius faciam, quàm ſi velim ἄμμον μετρεῖν. Sed deſino. In Plauti hiſce juva me, amabo, judicio tuo.

AD MENAECHMOS.

Cap. I.

Antelogium. Macrobius correctus. *Ab ſe*. Opima ſpolia Iovi Feretrio figi ſolita. *Amentum. Submentum. Amen*. Arnobius correctus. *Omentum. Madectum*.

In ipſo Argumento.

Et is germanum, poſtquam adolevit, quæritat,
Circum omnes oras, poſt Epidamnum devenit;
Hic fuerat auctus ille ſurreptitius.

Non me latet τὸ *Auctus* pro *Adoleverat* exponi à Lambino, ſeorſum tamen libet ſentire, & puto veram hanc conjecturam meam.

Huc fuerat avectu' ille ſurreptitius.

Nihil certè ad præſentem rem, de quâ Comicus tractat, magis appoſitum. Fulcrum prætereà, ſi vis, en tibi è Prologo.

Epidamnienſis quidam ibi mercator fuit,
Is puerum tollit, avehitque Epidamnium.

In eo ipſo legitur iſte verſus.

Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.

Ad cujus παράδειγμα fortè ſcribendum quoque in Macrobio Sat. lib. I. cap. XXIV. *Sed & Euſtathius, & poſt hunc Symmachus meminerint, craſtinâ diſſertatione ſervari ſibi antelogii functionē*, Lib. VII. cap. IV. *Hic aſſenſi omnes Prætextato antelogium detulerunt.* Hodiè *anteloquii*, & *anteloquium* eſt in excuſis. Temerè tamen mutare nolo: nam cur ita non liceat

dicere.

dicere, cum ipſe hic Plautus ad eandem faciẽ *Multiloquiũ*, & *Pauciloquium* extulerit Mercatore. Pergo in Plauto, Sc. *Ni mala.*

Mane, mane obſecro herclè, ab ſe ecca exit.

Fallitur Lambinus, qui *ab ſe* interpretatur *domo ſuâ*: nihil enim aliud eſt, quàm *ſponte ſuâ*. Gloſſæ Iſidori. *Ab ſe, ſpontaneus.* Sic Rudente.

Nam hæc literata eſt, ab ſe cantat cuia ſit.

Item Truculento.

Sed nimiũ pol oportunè ecce ab ſeſe egreditur foras.

Nos quoque idiomate noſtro dicimus, **Van hem ſelven.** Sc. *Anime mi.*

Suſtine hoc, Penicule, exuvias facere, quas vovi, vo(lo.

Vet. cod. *facere quaſi Iovi volo.* Rectiſſimè, niſi quod *pacere* legendum, quod veteres pro *Pangere*, ſive *Figere* uſurpabant: aut dicendum *F* pro *P* eſſe, ut in *Palanga, Falanga. Palatum, Falatũ.* Lepidè verò jocatur velle ſe pallam uxori ereptam quaſi opima ſpolia Iovi figere, alludens ad antiquam conſuetudinem, quâ Iovi Feretrio opima ſpolia donabantur, ut ex Feſto Pompeio cognoſcimus.

ME. *Jube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier.*

Atque aliquid ſcitamentorũ de foro obſonarier.

Ita primus correxit magnus Turnebus, teſte Lambino, cum in olim excuſis eſſet, *ſit amentorum*. Ego legerim.

Atque aliquid, ſis, amentorum de f. o.

Enumerat per partes edulia porcina. Dictum autẽ *Amentum* ſive *Ammentum* (etſi non ignorẽ aliam notionem, de quâ dixi Critici Arnobiani lib. IV. cap. XIV) pars in animalibus mento proxima, quaſi

Admentum, *D* in *M*. ἐυφωνίας χάριν mutato. Simili compoſitione *Submētum* in Gloſſis à Stephano vulgatis, magno bono Reip. literariæ, legi: In iiſdem etiam *Armentum* eſt, quod idem valet, nam *Ar* pro *Ad* ἀρχαϊκὸν eſt, itaque peccavi olim cum volui ſollicitare. Arnobius lib. VII. conciſè *Amen* extulit, ut *Tormen*, *Momen*, *Fragmen*, talia. *Non magmenta, non augmina, non mille ſpecies, vel amen ſanguinum, vel fitillarum, quibus nomina indidiſtis obſcura, vulgóque ut eſſent anguſtiora feciſtis.* Vel potius eſt placēta. Heſychius. Ἄμυλω, εἶδος πλακοῦντος. Quod monuit me Fridericus Tiliobroga, juvenis eruditus. Sed locus Arnobii & mendoſus, & luxatus, quales plures in eo Scribtore nuper oſtendi: puto reſtitui poſſe. *non augmina, vel amen ſanguineum, vel fritillam, non mille ſpecies, quibus nomina*, &c. Alii codices Plautini, ut monet Germaniæ ſuæ ornamētum inſigne, Ioachimus Camerarius, habent *omentorū*; quod etiam rectum erit. Idem Arnobius eodem libro. *Quæ cauſa, quæ ratio eſt, ut caro ſtrebula ſeparatim, hiræ ſolæ, omenque ſolum augmentorum adjiciatur in cauſam?* ut correxi ex Romanæ editionis veſtigiis. Et Gloſſę exponunt *Omentum*, ἐπίπλοον. Inde *Iſicia omentata*. Apitius. *Iſicia omentata, pulpam conciſam teres.*

Madida quæ mihi appoſita in menſam miluinam
ſuggerant.

Ruit verſus: Conſtituo octonarium, qualis eſt præcedens, ſcribóque. *Madicta quæ*, &c. Ἀρχαϊσμὸς, pro *Madecta*. Nam veteres *Madectum*, *Humectum*, pro *Madidum*, & *Humidum* efferebant.

Cap.

Cap. II.

Præbibere. Diſſentare. Τιθωνῦ γῆρας. *Tithonus.*

Sc. *Nulla eſt voluptas.*
Oraſque Italicas omnes, quà egreditur mare,
Sumus circumvecti. ———

Melius vet. cod. *quas aggreditur m.* id eſt, maritimas.
Sc. *Sine fores.*
Sæpè tritam, ſæpè fixam, ſæpè excuſſam malleo,
Quaſi ſupellex pellionis, palus palo proximus eſt.

Scio quid Lambinus dicat, ſed tamen puto rectius. *Quaſi ſupellex Pellionis.* Ludit Pollionem ſuâ ætate Comœdum minorum gentium, quem & Bacchidibus perſtringit.

Etiam Epidicū, quam ego fabulā ut meipſum amo,
Nullam æquè invitus ſpecto ſi eam agit Pellio.

Nam de eo ibi intelligendum ſagaciter odoratus eſt olim Ianus Gulielmius. Scenâ *Ut hoc.*

Ut hoc utimur maxumè more moro
Moleſtoque multum.

In vet. cod. erat, *more morum.* unde conjicio Plautum olim ſcribſiſſe.

Ut honc utimur maxumè morem morum,
Moleſtomque m.

Elegans ἀρχαϊσμὸς; Plautinus purus putus. Sed hoc pænè monere omiſeram ſcenâ ſuperiori legendum potius videri.

Manifeſtū faxo jam opprimes, ſequere hâc modo.

Nō *Manifeſto.* Nam *Manifeſtum opprimere aliquē,* ſive *tenere,* ſ. mendacii, erroris, maleficii, phraſis optima,

tima: Græci dicerent, ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ipſe Plautus poſteà.

Manifeſtum ego hominẽ unquã ullum teneri vidi. Et alibi multoties. Sed redeo ad Scenam à quâ abieram.

Sed ego illam non condonavi, ſed ſic utendam dedi. Plauto dignius longè: *utendum dedi.* ut habebat vet. cod. Invenies quæ huc pertinent, apud Agellium lib. I. cap. VII. Sc. *Ut ætas.*

Nec quid id ſit, mihi certius facit,
Quid velit, quidve arceſſat.

Lego ex vet. cod. *arceſſit*, ut ſit ἀρχαϊκὸν. Veteres enim ſubjunctivos verborum tertiæ conjugationis non per *Am*, ſed per *Im* efferebant, itaque *I* ubique in inflectendo ſervabant.

Quando te auratam, & veſtitam benè habet, ancillas, penum,
Rectè præbet, melius ſanã eſt, mulier, mentẽ ſumere.

Corrigo, *Rectè prahibet.* Veteres enim *Prahibere* dicebant, quod poſteriores per conciſionem *Præbere.* Et ne quis temeritatis me damnet, ſcito ita eſſe diſertè in vet. cod.

Dic mihi iſtuc Menæchme, quod vos diſſertatis, ut ſciam.

Valdè heic ſe torquent eruditiſſimi juvenes Gulielmius, & Colvius; ille *decertatis*, iſte *diſceptatis* legendum autumat. Pace manium utriuſque, neuter benè. Certò certius eſt ſcribſiſſe Comicum noſtrũ, *quod vos diſſentatis.* Veteres enim proferebant *Diſſentare, Diſſentire:* quâ formâ *Aſſentari, Aſſentiri,* & alia quamplurima. Inde *Diſſentaneum.* Item *Conſentare, Conſentire:* unde *Conſentaneum.*

MV.

MV. *Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur color*
Ex tēporibus atq; fronte! ut oculi ſcintillāt: vide.
ME. *Quid mihi melius eſt, quàm quando illi me inſanire prædicant,*
Ego me aſſimulem inſanire. ——

Corrigo.

Viden' tu illi oculos lurere? ut luridis e.c.

Luridis, pro *Luridus*, antiquè. Nam veteribus ſecū-dam & tertiam declinationem, ut & conjugationē, confundere nimiſquam ſolens. Vult autem mulier dicere eum melancholicum eſſe & inſanum, quod ex reſponſione Menæchmi non ita obeſæ naris lectori facilè liquet. Fundus verò emendationi huic meæ geminus locus Capteiveis, Sc. *Quo illum.*

Viden' tu illi maculari corpus totū maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem.

Poſteà. *(tre.*

Barbatum, tremulū, Titanum, Cycno prognatū pa-

Extrà controverſiam vera conjectura mea, *tremutum, Tithonum*. Nam convitiatur ſeni Menæchmus, eumque per convitium *Tithonum* nominat. Similio Ariſtophanes.

Ἄνδρα Τιθωνὸν σπαράττων, καὶ πατάττων, καὶ κυκῶν.

Notum item proverbium, Τιθωνοῦ γῆρας, & Satyra Varronis. *Tithonus*, περὶ γήρως. Porrò pro iſtis *Cycno prognatum patre*, citat Priſcianus lib. VI. *qui lucet Cycno patre.* unde tranſpoſitâ literulâ elici poſſet. *qui cluet.*

Iam aſcendo in currum, jam lora teneo, jam ſtimulum in manu eſt.

Vet. cod. *in manū eſt*. Quod dignius Comico noſtro.

Cap. III.

Socrus, maſculino & fæminino genere à veteribus prolatũ. Nævii Pellex aſſerta. *Commentare. Commentacula Sectius. Mepte.*

SC. *Edepol ne hic dics.* Menæchmus ſurreptus à ſocero ſuo relictus ut curãdus deferretur ad medicum, ſic ait.

Abiit ſocer, abiit medicus, nunc ſolus ſum proh Iupiter:
Quid illuc eſt quod me hice homines inſanire prædicant.

Sed mendum eſt in primore verſu, qui omnio dubio procul ita ab ipſo Plauto fuit ſcriptus. *Abiit ſocrus*. ut erat in vet. cod. Nam veteribus *Socrus* communis erat generis, quod ignoratum loco corrumpendo anſam exhibuit. Priſcianus lib. VI. *Vetuſtiſſimi communiter hic & hæc ſocrus proferebant.* Actius in Atreo.

Simul & Piſæa præmia arrepta à ſocru poſſedit ſuo.

Iuvenies etiam aliud exemplum apud Nonium, ex Nævii Pellice. ita lego, non Pellico. Sic alii Hetæram, alii Meretricẽ, alii Proſtibulum nominarunt, Sc. *Per ego vobis.*

Nimis autem benè ora commentavi, atque ex meâ ſententiâ.

Non intellexerunt locum hunc viri magni Camerarius Lambinuſque. Nam *Commentare* veteribus illis videtur uſurpatum pro percutere, ferire; Liquet ex Plautinis his: atque inde virgæ, quibus ſacerdotes iter ſibi impedientes verberabant, ut à ſe amo-

amoverent, *Commentacula* appellatę, ut Feſtus docet: itaque non rectè exiſtimo virum magnum *Cōmotacula* ibi reponere.

Hæc nihilò mihi eſſe videtur ſecius quã imſomnia. Legēdum, *ſectius quam inſomnia.* Quē locum olim in Quæſtionibus Plautinis Varro ſic explicavit. *Nihilò magis narranda eſſe, quam ſi ea eſſent ſomnia.* Vide Agellium lib. XVIII. cap. IX. Sc. *Si vultis.*

Nam & patrem & matrem commemorant pariter qui fuerint ſibi.

Valdè hic æſtuat vir magnus, & *patriam* legendum putat, non *matrem.* Mihi ſedet priſcam lectionem probam eſſe, ideóque minimè ſollicitandam. Matrem enim vocat patriam elegantiſſimè, ſiquidem patria unicuique meritò mater & cenſetur, & appellatur. Artemidorus lib. I. cap. LXXXI. Σημαίνει τὴν πατρίδα ἡ μήτηρ. Et poſteà. Ἀπεστραμμένην δὲ τὴν μητέρα περαίνειν, οὐκ ἀγαθόν. ἣ γὰρ αὐτὴ ἡ μήτηρ ἀποστραφήσεται τὸν ἰδόντα, ἢ ἡ πατρίς. Quod autem ſequitur.

—— poſteà autem eandem patriam ac patrem Memorat. ————

Nihil huic loco infirmando eſt.

Gaudeo edepol, ſi quid propter me tibi evenit boni.
Namq; illa cum te ad ſe vocabat, me te eſſe credidit.

Ut temeritatis nonnulli me dãnabunt, veram tamē conjecturam meam arbitror, *mepte eſſe credidit.* Sic eâdem hâc fabulâ. Sc. *Men' hodiè.*

———— cui certiſſimum eſt
Mepte potius fieri ſervum, quam te unquam emittam manu.

Auget ſuſpicionem, quod video codicem veterem, *me eſſe credidit,* habere.

Viro Clariſſimo

ISAACO CASAVBONO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

CVm Plautinas meas Curas doctis viris examinandas mitterem, V. CL. nefas putavi, ſi non partem ad te; qui in Literariâ palæſtrâ ſudaſti multum, & laudem tibi nomenq́ clarum peperiſti. Peccabis autem ſi examinabis non quidem ſeveriter, id enim expeto, ſed ut gravia, ut aſtricta, id eſt, ut tua. Tiro namq́ ſum, qui ex inſcitiæ latebris vix pedem movi, & in arcana illa literarum nondum me penetravi, quæ quaſi per tranſennam adhuc videre tantum contigit. Et vereor ut unquam id faciam, ita ingenii diſtinet imbecillitas. Tibi id datum; Sed nolo in os. Plautina hæc habe, in iis amoris erga te mei notas.

AD MILITEM.

Cap. I.

Mars *Pugnator. Reliquia. Voluitare. Tedecum. Concinni. Maximus malus cruciatus. Eloque. Morari.*

SC. *Curate.*

——— hic eſt, ſtat propter virum
Fortem, atque fortunatum, formâ regiâ,
Tum bellatorem. Mars haud auſit dicere,
Atque æquiperare ſuas virtutes ad tuas.

Tertio verſu ex vet. cod. lego. *Cum quo Bellator Mars haud auſit dicere.* Mars *Bellator* idem eſt qui *Pugnator* veteribus. Inveniq in libello P. Diaconi de notis. D. D. E. H. L. IO. LIB. PRI. DD. MAR. PV. ET. LI. P. *Dedicatus eſt hic locus Jovi Liberatori primùm, deinde Marti Pugnatori, & Libero patri.* Eſt autem idem cum Gradivo, cujus templũ in viâ Appiâ. Huic contrarius *Mars Quirinus*, qui & *Pauſus*.

——— AR. pol ſi quidem
Connixus eſſes, per corium, per viſcera.
Perque os elephanto brachium tranſmitteres.

Ἀρχαϊσμὸς non intellectus mutando loco fuit. Aio Plautum ſcribſiſſe *tranſmitteras.* Veteres enim præteritorum flexiones à præſentibus formabant. Sic *Atterui*, pro *Attrivi* Propertius, & Tacitus. *Occanui*, pro *Occinui* Saluſtius. *Premi*, pro *Preſſi* Cato cap. LXVI. *Conſiſti*, pro *Conſtiti* Ennius, & alii. Eſt

porrò ἐναλλαγὴ modi, ut quoque paullo poſt.

—— *ubi tu quingentos ſimul,*

Ni hebes machæra foret, uno ictu occideras. Poſteà.

At peditatus reliquiæ erant, ſi viverent.

vbi tamen Plauto dignior vet. cod. lectio. *reliquia erant*. numero ſingulari. *Sic Delicia* quoque extulit Pœnulo, & Truculento. Sc: *Niſi herclè.*

—— *ſed quid eſt Palæstrio*

Quod voluis aſtutè tecum in corde. PA. *paulisper tace.*

Errat elegantiſſimus Gulielmius, dũ putat trochaicum eſſe, qui octonarius, qualis pręcedẽs. Reſtituo itaque priſtino nitori.

Quod voluitas tute tedecum in corde? PA. *pauliſper tace.*

Veteres *Voluitum* in ſupino efferebãt, ut *Cavitum, Favitũ*, & talia: inde *Voluitare* pro *Volutare*. Deinde *Tedecum*, ut *Medecum*, pro *Tecum*, *Mecum.* Incredibile quot in Plauto hoc noſtro ἀρχαϊσμοὶ injuriâ temporum & librariorum exciderint, quos etſi ſagaci conjecturâ ſæpè eruas, ſinè ope tamen & conſenſu veterum codicum reſtituere velle ridiculum, & temerarium, hominiſque planè ἀρχαίου cenſeatur.

Magnũ illic honorẽ incipiſſis magna munis mœnia. Quantum hic æſtuãt Camerarius, Lambinus, Gulielmius, Douſa major? ſed pace tantorum virorum, veram ego ſane eſſe lectionem exiſtimem.

Magnam illic homo rem incipiſſis, magna munis mœnia.

—— PA. *facilè eſt, trecentæ poſſunt cauſſæ colligi:*

Nõ domi eſt, abiit ambulatũ, dormit, ornatur, lavat,

Prau-

Prandet, potat, occupata eſt, operæ nō eſt, nō poteſt. Et heic elegans ἀρχαϊσμὸς excidit; nam in vetere codice eſt, *trecentæ poſſunt cauſſæ concinni.* Nec debet turbare quenquam quod in ſpondeum deſinat verſus, nam tales multos interſerit ubiq; Comicus. Veteres autem *Concinnere* pro *Cōcinnare* dicebant: ſicut *Lavere, Tonere, Sonere, Boëre*, pro *Lavare, Tonare, Sonare, Boare.* Niſi mavelis *Concini* legere, quod probo. Sc. *Niſi quidem.*

SC. *Metuo.* PA. *quid metuis.* SC. *ne herclè hodie, quantum hic familiarium eſt,*

Maximum in malum cruciatumq; inſiliamus.

Lego ex vet. cod. *Maximum in malum cruciatum inſiliamus.* Id eſt quod alibi non ſemel dicit, *maximam in malam crucem.* Itaque patet copulam iſtam nauci non eſſe, & ab aliquo ſciolo, phraſin Plautinā minimè aſſequuto, adjectam.

SC. *Dii te perdant.* PA. *te iſtuc æquom quoniam occœpiſti eloqui.*

Interpungo & lego. PA. *te iſtuc æquom. quoniam occœpiſti, eloque.*

Quoniam occœpiſti, inquit, perge enarrare. *Eloque* verò pro *Eloquere*, ἀρχαϊκὸν eſt, qualia plurima apud Nonium de Contrariis verborum generibus invenies. Sc. *Præcepta,*

—— PH. *ego ſtulta atque mora multum,*

Quæ cum hoc inſano fabulem. ———

Vet. cod. *ego ſtulta moror multum.* Rectiſſimè; nam *Mωrari* primâ productâ efferebant cavillantes pro μωραίνειν. Sic Nero, teſte Suetonio, Claudium dicebat deſiiſſe inter vivos mωrari. Hæc vera hujus loci lectio, quam malè librarii, ut ſolent quæ non

non intelligunt, interpolârant.

—PA, *Unde? niſi domo?* SC. *domo.* PA. *te vidente.* SC. *video.*

Niſi mirum eſt facinus quomodo hac hinc potuerit tranſire.

In vet. cod. SC. *Vides. Niſi mirum*, &c. Certo certius eſt fuiſſe. *quid eſt. Niſi*, &c. Ita alibi ait. *Quid eſt, niſi hac impudentia eſt?* Et aliæ eiuſmodi phraſes apud hunc noſtrum, & item Terentium.

Cap. 11.

Glycere. Dicere. Clinia. Linia. *Spania. Stri-culus. Hiſtriculus. Rabo. Conia. Strapo.* Vlpianus emendatus. *Fabulo. Hiſce.* Terentius quoque correctus.

Eâdem ſcenâ.

Quis igitur vocare. PH. *Glycere nomen eſt.*

In vet. cod. invenio. PH. *Dicere nomen eſt.* Scribo *Dycere.* atque id ἀρχαϊκὸν eſt pro *Lycere.* Ita quoque Sc. *Cohibete*, ſub finem pro *Glyceram* legitur in vet. cod. *Dic eam:* ut & ibi *Dycerã* ſcribſiſſe Plautum manifeſtum ſit. Nam D. & L. inter ſe commutabant. Ad eundem modum *Dinia* in Aſinariâ eſt in vet. cod. pro *Linia*, qui *Clinia* in recentioribus editionibus. Ita efferebant autem Romani, ut *Lana* pro χλαῖνα. Item *Frutis*, ſine *Fritis* (nam V. & I. inter ſe cõmutabãt) pro Ἀφρῖτις. *Stura* pro *Aſtura*. Græci item in nominibus appellativis, κνέφος, νέφος. χλιαρὸς, λιαρὸς, & talibus. Fecit verò Plautus ex communi poëtarum more, quibus primas literas detrahere nulla prorſus religio. Sic Lycophron

Ἰλεὺς

Ἰλεὺς dixit pro Ὀϊλεύς.

καὶ πᾶς ὁδοιδόκος ἰλέως δόμος.

Et Heſiodus ἠοίων.

——— ἄνεκα νύμφην

εὐράμενος Ἰλεὺς μίχθη ἐρατῇ φιλότητι.

Sic alii Βριάρεως, pro Ὀβριάρεως. Βριμώ, pro Ὀβριμώ. Ἐξάδιος, pro Λεξάδιος. Vide Etymologicum. Nec literæ detractę ſolum, verum etiam ſyllabę integrę. Inde *Syria* pro *Aſſyria*. *Spania*, pro *Hiſpania*, ut diſco ex Capellâ, & Gloſſario. *Striculus* Arnobio, *Hiſtriculus* Tertulliano. *Rabo*, pro *Arrabo*, Plautus noſter Truculento. *Conia*, pro *Ciconia* Præneſtinè. Hodiè quoque *Lis*, olim *Stlis*. *Locus*. *Stlocus*. *Lentus*. *Stlentus*. *Lata*. *Stlata*. *Rapo*. *Strapo*. Itaque apud Vlpianum reſcribendum. *Trebatius ait non eſſe morboſum, os alicui olere, ut hircoſum, ſtraponē: hoc enim ex ingluvie oris accidere*. Malè enim hodiè *ſtrabonem*. (nam *B* pro *P* ſcribebant librarii.) Etſi Varronis Æſculapius, Ioſ. Scaliger, *raponem* maluerit.

———PA. *mala es*.

PH. *Imò ecaſtor ſtulta multū, quæ vobiſcū fabuler*. Vet. cod. habet ἀρχαϊσμὸν. *fabulem*. Atque ita anteà quoque dixit. *Quæ cum hoc inſano fabulem*. Nam veteres *Fabulo* activâ terminatione proferebant.

Sc. *Satin' abiit*.

Satin' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam ſi non ſervitutem ſerviat?

Fallor; aut ita legendum, S. *Itan' abiit*. tranſpoſitis literis: nam τὸ S. nota eſt nominis Sceledri.

Non herclè hice homines me marem ſed fœminam
Vicini rentur eſſe ſervi militis.

Vet. cod. *hiſce homines*. Nominativus pluralis antiquus

quus eſt, ſuprà quoque uſurpatus. Sc. *Præcepta.*

Non poſſunt mihi minaciis tuis hiſce oculi fodiri.

Excidit idem ἀρχαϊσμὸς Terẽtio Eun. Act. II. Sc. II.

—— PA. *hiſce hoc munere arbitrantur*

Suam Thaidem eſſe. ——

Malè enim *hice* hactenus excuſum eſt. Priſcianus lib. XII. *Inveniuntur tamen etiam nominativum pluralem Hiſce proferentes antiqui, ut Terentius in Eunucho. Hiſce hoc munere,* &c.

Cap. III.

Raptare pro Convitiari. *Infucare.* Kalendis Martiis varia à matronis munera miſſiculata. *Primitus.* Phaniſca ancilla. *Buo. Exbuo. Exbuæ.* Nonius repræhenſus. *Simpuvium* unde. Βῦ. Βύβα. *Bubino.* Lucilius noviter explicatus. *Ancunum. Ancunulenta* mulieres.

Sc. eâdem.

Tractant & ludificant ingenuam & liberam.

Puto verum eſſe *Raptant & l.* unâ literâ demptâ alterâ immutatâ leviter. Nam *Raptare* pro conuitiari poſuit etiam Amphitruone, in Argumento.

—— *atque invicem*

Raptant pro mæchis, Blepharo captus arbiter:

Item Aululariâ. Sc. *Foras, foras.*

Quid me afflictas? quid me raptas? quâ me cauſſâ verberas?

Sed paullò pòſt iterum ait.

Tum quod tractaviſti hoſpitam ante ædis meas.

Quæ faciunt ut hæream: & ſanè video quomodo exponi poſſit.

Nunc

Nunc pol ego metuo, ne quid infuſcaverit.

Vet. cod. *infucaverit*. Rectiſſimè. *Infucare*, eſt, fuco inficere, fucum facere. Sc. *Cohibete.*

Eaque expetere te ex opibus ſummis mei honoris gratiâ.

Melius vet. cod. *mei amoris gratiâ*. Amabat enim Pleuſides. Ita paullò poſt.

Hanccine ætatem exercere me mei amoris gratiâ?

Sed in verſu quem jam proponam magis variat vet. cod. Iſte eſt.

Dicat. Da mi vir Calēdis meā quod matrē juverit.

Nam omiſsa primore voce ita habet.

Da mihi vir calendis quæ mittam, quom Martiæ venerint.

Rectiſſimè; ſed ita reſcribendum;

Da mihi vir quæ calendis mittam, Martiæ quom venerint.

ut ſit octonarius. Nam tum erant Matronalia, quibus varia munera diſtribuebant matronæ. Iuvenalis inde exaudiendus Sat. ix.

Munera fœmineis tractas ſecreta Kalendis.

Pergo in Plauto.

PL. *erro, quam inſiſtas viam.*

PA. *At ſcietis ſed ecquæ ancilla eſt illi.* PE. *eſt primaria.*

Vet. cod. *eſt primita*, non *primaria*. Rectè: nam antiqui etiam *Primitus* dicebant, unde *Primitivus*, ut *Satus, Sativus. Natus. Nativus.*

Quaſique hoc annulum animo ſuæ ancillæ dederit, ea porrò mihi,

Militi ut darem. ———

Vet. cod. *Quaſique hunc annulum Fameſcæ ancillæ dede-*

dederit. Puto ſcribtũ fuiſſe *Faneſca*, pro *Phaniſca*, ἀρχαϊκῶς. Ita Phaniſcus ſervulus advorſitor eſt in Moſtellariâ.

Sc. *Quantas res.*

Neque ille hic calidum ebibit in prandium.

In prandium, eſt ἀρχαϊσμὸς. Sed vetus codex habet *calidum exunnt*. Corrigo, *calidum exbuuit*. Et heic quoque ἀρχαϊσμὸς eſt pro *exbuit*. Dicebant autem veteres *Buo* pro Impleo. Eſt Græcum Βύω. Ariſtophanes εἰρήνῃ.

——— οἱ ξένοι
Χρυσίῳ τῶν ταῦτα ποιούντων ἔβυον στόμα.

Scholiaſtes. ἔβυον) ἐπλήρουν, ἔφραττον. Hinc παραγωγικῶς βύζω, unde ἀκρόβυστος. Inde compoſita *Exbuo*, exinanio, exhaurio, *Imbuo*, impleo. Sed Latini priſci etiam ad pocula tranſtulerunt, unde Lucilius *Vinibuas* vinibibas & vinolẽtas dixit. Apud Feſtum quoque legitur. *Exbua, quæ exbiberunt*. Item *Imbutum eſt quod cuiſpiam rei ſuccum bibit. Unde infantibus cum velint bibere dicentibus BV ſyllabam, contenti ſumus*. Inde *Bua* omnis potio, nõ tantum puerilis, ut nugator Nonius vult. *Simpuvium* quoque, quaſi *Simbuvium*, quia omnes Sacerdotes ſimul bibebant, (ut ait Juvenalis Interpres ad Sat. VI.) nam Sabini, à quibus tranſlata eà vox, *P* pro *B* efferebant. Origo autem, ut dicere cœperam dictionis hujus Græcanica, quia Βῦ pro magno ponebant: & Sophron Βύβα pro plena. Etymologici auctor. Τὸ γὰρ βῦ ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἐλέγετο. καὶ Σώφρων, βύβα ἀντὶ τοῦ μεστὰ καὶ πλήρη. Itaque ut à βῦ *Buo* fit, & *Imbuo*; ita à βύβα *Bubino*, & *Imbubino*. ut *Domo*, *Domino*, & talia. Et malè hoc pro ſanguine mulierum menſtruo inquinari

nari hactenus ex Feſti fragmentis apud Lucilium intelligendum eſſe putatum eſt. Eſt enim vel error Paulli, qui malè nobis Feſti locum in ἐπιτομὴν redegit, vel ipſius Feſti, qui Lucilii verba non rectè attendit: nam minimè dubium eſt, quin Lucilii verſum, qui citatur, alius præceſſerit, in quo ſanguinis iſtius muliebris fuerit mentio. Quod autem Iſidorus etiam ita explicat, nihil me movet, quia ex Feſti fragmentis habet. Ergo nō ſimpliciter *Imbubinare* dixit, pro inquinare, ſed, *menſtruo ſanguine imbubinare*. Sed quoniam in menſtrui ſanguinis mentionem incidi, hoc dicam obiter, veteres enim unà voce *Ancunum* appellaſſe videri, unde *Ancunulentus*, ut *Vinum, Vinulentus. Lutum, Lutulentus*. Itaque *Ancunulentæ feminæ mēſtruo tempore appellantur*. ut ait idem Feſtus. Sc. *Rem omnem*.

Satis ſi intelligitis, aliud eſt quod potius fabulemur. Vet. cod. *potius fabulem*. Nihil rectius: ſcioli iſti tam bellè correxerant ejecto archaiſmo.

Cap. IV.

Magnus, pro ſtolido. *Abeïmus. Merix. Pulcerus. Sublectus. Poſtridiò. Cotidiò, Cura aliud*, formula. Cordis & pectoris palpitationes quid portendere creditæ.

Eadem ſcenâ Acroteleutium ita deſcribit Militem.

Populi odium quin noverim? magnidicum, cincinnatum,
Mœchum unguentatum? ———

Sed pro *magnidicum* vet. cod. habet, *magnum illum*. quod rectum exiſtimo, nam *Magnus* pro ſtolido

uſurpabant. Lucilius apud Varronem lib. VI.

Nequam, & magnus homo, laniorum immani' canes ut.

Martialis lib. II. Epigramm. XXXII.

Lis mihi cum Balbo eſt, tu Balbũ offendere non vis
Pontice cũ Licino. hic quoque magnus homo eſt.

Lib. VII. Epigramm. XCIX.

Pontice per reges diſcurris, & omnia luſtras.
Magna quidẽ ſequeris Põtice, magnus homo es.

Lib. IX. Epigramm. LI.

Qui ſcribis Priami prælia magnus homo es.

Sic *Longus* apud Catullum, ut obſervavit nobilitatis Bataviæ decus Ianus Douſa F.

Longus homo eſt, magnas cui lites intulit olim
Falſum mendaci ventre puerperium.

——— *ni ludificata lepidè*
Ero, culpam omnem in me imponito.

Melius vet. cod. *in me impingito.*

Abeamus ergo intrò, hæc uti meditemur cogitatè.

In vet. cod. erat. *Abimus ergo.* Scribtum fuerat ἀρχαϊκῶς, *Abeimus*, pro *Abeamus*. Sc. *Voluptas.*

Sed quis ea eſt? PA. *ſenis hujus uxor Periplectomeni.* PY. *in proximo?*
PA *Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire; odit ſenem.*

Interpungo. PA. *Ea; demoritur te*, &c. *Ea*, ſ. eſt. Elegans & frequens conciſum id loquendi genus. Sc. *Jam eſt:*

PA. *Patere, atque aſta. tibi hanc ego do operam.*
PY. *properando excrucior.*

Puto legendum, *propera, amabo, excrucior.* Coaluerunt enim binæ ex dictiones. Reſpondet Palæſtrio

Pedo-

Pedetentim. tute hæc ſcis, tractari ita ſolere haſce hujuſmodi merces.

Vet.cod. *hujuſmodi meritis*. Scribo, *hujuſmodi mericis*, pro *merices*, antiquè. Dicebât enim veteres *Merix*, pro *Merx*; quomodo *Calix*, pro *Calx*.

Age, mi Achilles, fiat quod te oro, ſerva illam pulcram pulcrè.

Vet. cod. *pulcram pulcer*. Sed liquet veram eſſe lectionem. *pulcram Pulcere* antiquo vocandi caſu. Nã *Pulcerus* veteres efferebãt, ut *Socerus. Exterus. Puerus*, & talia. pro *Pulcer, Socer, Exter, Puer*. Vocat autem militem Pulcrum, ut ſuprà.

——— MI. *Pulcer ſalve.*

PY. *Meum cognomentum quis commemoravit.* —

Sequitur haud longo intervallo.

MI. *Heu ecaſtor hominem periurum.* PA. *ut ludo.*

MI. *quid ego ut ſublecto os?*

Lego ex. vet. cod. *quid ergo tu ſubleſtu' s?* Nihil rectius. *Subleſtus* vox proba & antiqua, ipſique huic Comico uſurpata Bacchidibus.

Linguâ factioſi, inertes operâ, ſubleſtâ fide.

Perſâ.

Ad paupertatem ſi immigrant infamiæ,
Gravior paupertas fit, fides ſubleſtior.

In Nervolaria *vinum ſubleſtiſſimum* dixit.

PY. *Poſtriduò natus ſum ego, mulier, quàm Jupiter ex Ope natus eſt.*

PA. *Si hic pridiè natus foret, quam ille eſt, hic haberet regnum in cælo.*

Fortè, *Poſtridiò*, cui magis reſpondet, quod ſubjicit Palæſtrio, *Si hic pridiè*, &c. *Poſtridiò* autem ἀρχαϊκὸν eſt; ſic *Cotidiò* dixit Q. Cæpio in M. Æmilium Scau-

rum lege Variâ. *Cum ab iſto viderem cotidiò hoſtes conſiliis adjuvari*. Si *Poſtriduò* retinebis, valebit *Triduo poſt*. Mihi *Poſtridiò* magis placet.

PA. *Atque adeò audin' tu? dicito doctè & cordatè.*
MI. *aliud cura.*

Vet. cod. *dicito doctè & cordatè, ut cor ei ſaliat*. Lipſius probat: ego nō temerè. Vetus hæc formula erat, quâ ſecuros eſſe alios jubebant. Ita ſuprà. Sc. *Rem omnē.* PA. *Inſiſtite hoc negotium ſapienter.* AC. *alia cura.* Et paullò pôſt.

——— PA. *mittito tu,*
Quaſi clanculum ad me miſſa ſit. PE. *faciemus.*
alia cura.

Retinenda ergo hæc lectio: Melampus ait. Καρδία ἀλλομένη ἐπιβουλὴν φίλου δηλοῖ. Sed id heic nihil loci habet. Aut cor pro pectore accipere debemus, & tū conveniet quod idem ille ait. Στῆθος ἀλλόμενον εὐωχίαν δηλοῖ παντί. Veriſimile enim eſt Militem convivio Acroteleutium excepiſſe, priuſquam cum eâ concumberet. Hoc ſi placet, paratum erit etiam iſti lectioni patrocinium.

Cap. V.

Effifulatum. Fifulare. Sifilare. Alpum. Oculorum dolores panniculo laneo diſſimulari ſoliti. *Lanoculi. Sequo*, pro Dico. *Attini. Tetini. Voleris.* Venus *Frugi. Frucinal. Parſo. Diſpennere. Tennere.* Feſtus correctus. *Nocere neminem. Iurandi mos per Dianam.*

Sc. *Sequimini.*
——— *expapillato brachio*

Pre-

Pracinctus, atque aſſimulato quaſi gubernator ſies.
Non poteſt eſſe hic locus ſine mendo: quid enim *Expapillatum* brachium? Nam quod Nonius, & Feſti mutilator Paullus afferunt, meræ nugæ. Nam quomodo exerto brachio papillæ nudantur? Deinde, etſi hoc fiat, quæ ratio eſt ut propterea brachiũ *Expapillatum* debeat dici? Puto corrigendum *Exſipulato brachio*, pro *Exſibulato*. Sabini enim *Fipulà* pro *Fibula*, *Alpum* pro *Album* proferebant. In Feſti ſchedis legitur etiam *Effaſilatum*, unde apparet jam tum variè hunc locum conceptum in Plautinis exemplaribus fuiſſe: Inde ſuſpicio eſſe poteſt *Effiſulato* quoque non ineptè ſcriptum iri: nam *Fiſula*, & *Fiſulare* veteres pro *Fibula*, & *Fibulare* dicebant, ut *Siſilum*, *Siſilare*, pro *Sibilum*, *Sibilare*. Hæ meæ conjecturæ de loco deſperato; auſcultabo meliora docenti. Quod autem paullò antea dixit.

Cauſiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam.

Iubet ut oculi vitium ſimulet, nam id genus hominum laneum panniculum oculis prætendebāt, qui mos etiam hodiè obtinet, dicebanturque *Lanoculi*. Feſtus. *Lanoculus, qui lanâ tegit oculi vitiũ.* Sc. *Hera eccum.*

AC. *Ne parce voci, ut audiat.* MI. *cũ ipſo pol ſum locuta.*

Temerè interpolârunt viri docti, cum in vett. codd. eſſet, *ſum ſecuta*. quod probiſſimum. *Sequo* enim, & *Sequor* antiqui pro *Dicere* uſurpabāt; hinc *Sequeſter*, & *Inſequo*. Livius Andronicus.

Inſeque Muſa virum verſutum.

Ovidius Metamorph. XIII.

——— *Refer ô chariſſima, dixit,*
Neve tui cauſam tege, ſum tibi fida, doloris.
Nereïs his contrà reſecuta Crateïde natam eſt.

Dixit *Reſequi*, ut Sabini *Reloqui*, de quo ad Amphitruonem. Sequitur ſtatim.

Veneri pol habeo gratiã, tandemq; & oro & quæſo,
Ut ejus mihi ſit copia quem amo, quemq; expetiſſo.

Legendum arbitror. *eandemq; & oro*. Sc. *Quid modi*.
PH. *Ibo quanquam invita facio, pietas ſic cogit.*
PL. *ſapis.*

Nimis temerè mutavit Lambinus, nam in vet. cod. eſt, *pietas ſic cohibet*. Rectiſſimè. *(tuum.*

Forma hujus, mores, virtus animum attinuere hîc

In vet. cod. erat. *attinerent h. t.* Certiſſima conjectura mea, *attineront*, ἀρχαϊκῶς. Veteres enim *Attini* pro *Attinui* dicebant, ut *Tetini* pro *Tenui*. Exempla habes apud Nonium. Ad eandem faciem etiã *Voleris* in precatione augurali pro *Volueris* legebatur.

Benè quæſo inter vos dicatis & mihi abſenti tamẽ.

Malo ἀρχαϊσμὸν, qui in vet. cod. *mi abſenti*.

PY. *Fac ſis frugi.* PA. *jam non poſſum, amiſi omnem libidinem.*

Latet heic jocus hactenus à nemine animadverſus, quem indicabo. Miles hortabatur Palęſtrionẽ, poſtquam cum ſcorto Philocomaſio abiret, ut benè ſe gereret, prout deceret frugi ſervum; ille nequiter, & ſerviliter ludit tanquam de Venere loqueretur, reſpondetque non poſſe ſe, amiſiſſe enim omnem libidinem. Fuit autem Romæ Venus *Frugi*, cujus templũ *Frucinal*. In Epitomâ enim Pauli eſt. *Frucinal, templum Veneris Frugi*. Et *Frucinal* eſt *Fruginal*, nam *C* & *G* promiſcè ſcriptitabant. Varia autẽ

ibi hodiè ſcriptura, nam *Frutinal* etiam & *Fruti* excuditur. Tradiderat Feſtus de Venere *Frugi*, & *Fruti* illo loco, quem frutex iſte Paullus ita nobis admutilavit. Venus verò *Frugi* ea eſt, quam veteres honeſtis amoribus præſidere credebant, quã οὐρανίαν Græci nominabant. Si cui tamen ſimpliciter accipiendum videbitur, non magnoperè repugnabo.

——— *ibo nunc intro nunc jam*
Ad amores meos. etiam ſenſi hinc, ſonitum fecerunt fores.

Multò melius vet. cod.

——— *ibi hinc intro nunc jam*
Ad amores meos. quis exit hinc? ſonitum f. f.

Sc. *Ne me.*

Ne me moneatis, memini ego officium meum.
Ego jam conveniam illunc, ubi ubi eſt gentium.
Inveſtigabo, opera ego nam parcam mea.

In vet. cod. *opera ego non parco mea.* Certum eſt legi debere. *non parſo mea.* Ἀρχαϊκὸν eſt *Parſo*, pro *Pepercero*. Sc ultima.

Ubi lubet diſtendite hominẽ divorſum, & diſpẽdite.

In vet. cod. erat. *diſpennite hominem d. e. diſtendite.* Et Nonius non aliter laudat. *Diſpennere* ſe propriè aves dicuntur, cum pennas expandũt. Præterea corrigo, *& diſtennite.* Manifeſto captavit παρήχησιν in duabus iſtis dictionibus. *Tennere* verò apud veteres verbum aucupale. Terentius uſus eſt Phormione Act. II. Sc. II.

—— *quia non rete accipitri tennitur, neque miluio.*

Perierat autem, abſque Donato eſſet, cui gratia debetur. Vetuſtiſſimi *Ténere* dicebant, ſiquidẽ literas non geminabant: hinc *Obſtenit* in Saliari carmine apud Feſtum.

Sed jam ſcalo candens Aurora obſtenit ſuum patrem.

Non enim *Obſtinet* legi debet; nam *Obſtinere* ſive *Obtinere* eſt κρατεῖν. Dicebant autem *Teno, Tendo.* ut *Caneo, Candeo. Aveo, Audeo. Gaveo, Gaudeo.*

Iura te non nociturũ eſſe homini de hâc re nemini. Vet. cod. *nociturum eſſe hominem d. h r. neminẽ.* Optimè, nã elegãtiſſimus eſt ἀρχαϊσμὸς. Ita paullò poſt.

Iuro per Dionam & Martẽ, me nociturũ nemini. Iterum vet. cod. *me nociturum neminẽ.* Nihil dignius Plauto. Tale eſt quod legitur extremâ ſcenâ.

Magis metuant, minus has res ſtudeant.

Porrò in verſu paullò antè laudato, *Iuro per Dianam*, malim ſcribere; quia per eam Deam jurabant plurimum. Parthenius Erotic. I X. ὁ δὲ Διόγνητος οὐδὲν ὑποτοπήσας τοιόνδε, μάλα προθύμως ὤμοσεν ἄρτεμιν χαριεῖσθαι αὐτῇ ὅτι ἂν προαιρῆται. Graviſſimè enim perjuria vindicare exiſtimabatur. Ariſtænetus lib. I. Φασὶ τὴν θεὸν (Dianam intelligit) ἐπὶ πάσαις μὲν ἁμαρτάσι κινεῖσθαι δεινῶς, μάλιστα δὲ τοὺς ἀμελοῦντας τῶν ὅρκων πικρότερον τιμωρεῖσθαι. Si quis tamen vulgatæ lection patrocinabitur, fero.

Cla-

Clariſſimo Viro

FRANCISCO PYTHOEO in Curiâ Pariſienſi Advocato.

QVæ hiſce diebus in Mercatore Plauti V. CL. muginatus ſum, velim caſtiges, ſi tantum tibi a ſtudiis tuis otii. Tricas quiſpiam dicat: meritiſsimò fortaſſe. Id tamen multum me conſolabitur, quod Plautinæ erunt, non Tellanæ. Qui aliter? nihil agere non poteram, non volebam; & vereor nihilominus ut egerim. Ridebit itaque me Siculus aliquis, quod quæ minimè & potuerim, & voluerim, egerim maximè. Tu ut humanitas tua eſt, me amabis, & hæc emendabis. Illud benignè facies, hoc libenter: utrumque tibi honeſtum, mihi honorificum.

AD MERCATOREM.

Cap. I.

Conata, *παθητικῶς*. *Ephebitas*. *Mundus ruſticus*. *Poſſe*, pro Potuiſſe. Picem ferventem imprecari inimicis mos. Pediſſequæ lectæ olim deformes, ut Syræ, aut Ægyptiæ. Græcarum ovium præſtantia.

Sc. *Duas res*.

Iſtuc revorti certum, ut conata eloquar.

Tentabat Camerarius, *ut incoata*. ſed, pace tanti viri dixerim, non recte: *Conata παθητικῶς* heic poſitum, quomodo apud Accium Atreo.

Ego incipio, conata exequar.

Sequens verſus

Principio atque animus ephebis ætate exiit

vitii manifeſtus eſt. Deliciæ Muſarum Douſa F. reſtitui poſſe hoc modo exiſtimabat.

Principio atque ætas ex ephebis exiit.

Non malè quidem, ſed nimis audacter, atque ideò male: niſi me amo, rectè divinavi.

Principio atque anni ephebitated exii.

Declinatum ab *Ephebus*, *Ephebitas*; ut ab *Anus*, *Anitas*.

Rationem peſſimam eſſe, ea quæ ipſus optumâ
Omnes labores inveniſſet perferens,
Amores vi diffunditari, ac deteri.

Magis placet vet. cod. lectio.

Ratione peſſimâ, eâque ipſius optimâ:

Omni

Omni quod modo, quoi juvenis ipſe parſerit,
Me rem videret funditare, ac perdere.
Ait verò, *eâque ipſius optumâ:* & lenonem intelligit, ſic paullò antè dicit,
Lacerari validè ſuam rem, illius augerier.
Sequitur paucis poſt verſibus.
— adeò arctè cohibitum eſſe ſe à patre,
Multo opere immundo rustico ſe exercitum.
Non damno temerè hanc lectionem, neſcio tamen quomodo dignior Plauto videtur quæ in vet. cod.
Multopere in mundo ruſtico ſe exercitum.
Eleganter herclè *Mundus ruſticus*, pro ipſo rure, in quo vivere & exerceri, quid eſt aliud quam ruſticum eſſe? Simile eſt quod nos in noſtro idiomate in puerili mundo eſſe dicimus ſenes jam ſecundũ pueros factos. In verſu autem ſequenti.
Neque niſi quinto anno quòque poſſe tum viſere Urbem.
Errat Gulielmus, cum *aſſuetum* reponere tentat, nam *Pôſſe* per craſin eſt poſitum pro *Potuiſſe*. Sc. *Ex ſummis.*
At tu edepol calidam picem bibito, ægritudo abſceſſerit.
Mos execrantibus feruentẽ picẽ potandam precari. In veteri Inſcriptione. HÆC. STIGMATA. ÆTERNA. ACTE. LIBERTÆ. INVSTA. SVNT. VENENARIÆ. ET. PERFIDÆ. DOLOSAE. DVRI. PECTORIS. CLAVOM. ET. RESTIM. SPARTEAM. VTI. SIBI. COLLVM. ALLIGET. ET PICEM. CANDENTEM. PECTVS. MALVM. COMMVRAT. SVVM.
CH. *Obſecro, diſſolve jam me, nimis diu animi pendeo.*

AC.

AC. *Placidè, multa exquirere etiam priùs volo,*
quam vapulem. *(abis.*
CH, *Herclè verò vapulabis,niſi jã loquere, aut hinc*
AC. *Hoc ſis vide,ut palpatur; nullus eſt æquè, cum*
occœpit,blandior.
Tranſpoſiti neceſſariò hi verſus, quos eo ordine, quo reponam,à Plauto ſcriptos facilè ſermonis ἀκολουθία fidem faciet. Sic ergò debent conſtitui.
CH. *Obſecro, diſſolve jã me, nimis diu animi pẽdeo.*
AC. *Hoc ſis vide,ut palpatur? nullus eſt æquè, cum*
occœpit blandior. *(abis.*
CH. *Herclè verò vapulabis,niſi jã loquere,aut hinc.*
AC. *Placidè, multa exquirere etiam priùs volo,*
quam vapulem. Sequitur.
CH. *Cedo tuam mihi dexteram agedum Acanthio.*
AC. *en dabitur,tene.*
Puto melius eſſe, *en danitur, tene*, ut ſit ἀρχαϊσμὸς, pro *datur*. Nam jam faciebat hoc, cur igitur futurum uſurpet? Sc. *Homo me.*
Nec ſacrum,nec tam prophanũ quicquam eſt,quin,
Ibi illico aſſit. ———
Multo melius vet. cod. *quin Tibi aſſit illico*. Et dixi de phraſios iſtius elegantiâ cum alibi ad Catonem R. R. tum etiam ad hunc ipſum Bacchidibus. Sc. *Amicè amico.*
LY. *Quin etiam tibĩ ancillam dabo natam annos*
ſexaginta *(rìs Græci eſt.*
Peculiarem. PA. *mi ſenex,tã vetulam?* LY. *gene-*
Eam ſi curabis,perbona eſt, tondetur nimium ſcitè.
Locus corruptiſſim⁹: De lanificio heic ſermo,& cur donet ei ancillã, quam benè tonderi dicat? deinde cur Græci generis? nã matresfamiliás in ancillas
elige-

eligebāt deformes quæ eſſent,ut Afrę aut Ægyptię. Colligimus ex Comœdiæ hujus ſcenâ *Homo me.*

——— *ego emero matri tuæ*
Ancillā viragine aliquam non malā, formâ malâ.
Ut matrem addecet familiâs, aut Syram, aut Ægyptiam.

Et Truculento. Sc. *Ne expectetis.*

—— *adduxi ancillas tibi eccas ex Syriâ duas,*
Iis te dono. ———

Itaque *Pithecia* aliquando vocabantur. Vide quæ ad Truculentum cap.11. Secus lenocinium facere dictitabantur. Clare idem in verbis pręcedētibus.

——— *illâ formâ matrem familiâs*
Flagitium ſit, ſi ſequatur, quādo incedat per vias,
Contēplent, conſpiciant omnes, nutēt, nictent, ſibilēt.
Vellicent, vocent, moleſti ſint, occentent oſtium,
Impleantur meæ fores elogiorum carbonibus.
Atq; ut nūc ſunt maledicentes homines, uxori meæ
Mihique objicient lenocinium facere. ——

Reſcribendum ergo ex vet.cod.

Ovim tibi eccillam dabo natam a. ſ.

Ludit Lyſimachus ὑπερβολικῶς in ætate. Itaque jam convenit, quod ait. *generis Græci eſt*, eæ enim laudabantur. Plinius lib. VIII. cap. XLVIII. *Lana autem laudatiſſima Apula, & quæ in Italiâ Græci pecoris appellatur.* & ſequentia. Vide quoque Columellam lib. VII. cap. II.

Cap.

Cap. II.

Malum. Bonum. Formulæ veteres. Mercator aucta.

Sc. *Sumne ego homo.*

EV. *Quæſo herclè animum ne deſponde.* CH. *nullus eſt quem deſpondeam.*

Loquere porrò aliam malam rem, cui eſt empta?

Multo melior lectio vet. cod. *L. p. a. rem, malum, cui e. e.* Nemo neſcit veteres indignabundos *Malum* dixiſſe. Notum hoc, inquam: illud fortaſſe non item omnibus, ſic contrà pacatos *Bonum* uſurpaſſe. Obſervo ex Apuleio Mileſ. x. *Tantus denique ac tam liber cachinnus cunctos invaſerat, ut aures quoq; prætereuntis perveniret domini. Sciſcitatus denique, quid bonũ, rideret familia: cognito quod res erat, ipſe quoque per idem proſpiciens foramen, delectatur eximiè.*

Cedo ſi hâc urbe abis, amorẽ te hic relicturũ putas?
Si id forte ita, ſi ita animo acceptum eſt certum, id pro certo ſi habes.
Quanto te ſatius eſt rus aliquo abire?

Secundus verſus ita in vet. cod. conceptus erat.

Si id forte ita ſat animo acceptum eſt, certum id profectò ſi habes.

Haud parum rectius. Sc. *Miſerior mulier.*

DO. *Quia illa mulier intus eſt.* LY. *vidiſtine eam?*

DO. *Vidi.* LY. *cuia ea ſit rogitas?* DO. *reſciſcam tamen.*

Leve mendum ineſt primo verſui, quod tamen non animadverſum valdè turbat. Lego, *Cuia illa mulier.* Ita corrigi debere patet ex ſequenti verſu, ubi ità

Lyſimachus. *Cuia ea ſit rogitas?* Et niſi hoc loco ſit, non legis eam id rogare. Dicit autem. *Mulier intus*, pro eâ quæ intus eſt, phraſi valdè ſibi familiari. Sic Amphitr.

Tu Theßala intus pateram efferto foras.

Bacchidibus.

Argentum jubebo jam intus efferri foras.

Menæchmis.

Evocate intus mihi cocum Cylindrum actutū foras.

Et aliis plurimis locis.

LY. *Vin' dicam quoia eſt illa? illa edepol. va mihi.*

Neſcio quid dicam: DO. *heres.* LY. *haud vidi magis.*

Heic perſonæ malè conſtituæ; Repono.

LY. *Vin' dicam quoia eſt illa?* DO. *edepol.* LY. *va mihi.*

Neſcio q. d.

Nihil certius, quam ita priſtinū nitorē loco iſti recuperari. Nam *illa* malè bis librarii incuriâ irrepſerat, & vet. cod. ſemel tantum habebat. Sic *agite, ite.*

Satis ſcitum filum mulieris, verùm herclè amat.

Valdè acumen ſuum oſtendunt hæc loco Gulielmus & Colvius, juvenes eruditiſſimi ambo, ſed errant tamen. Non enim rejiculam cenſeo, vet. cod. lectionem.

——— *verum herclè an net hoc?*

Optimè conveniunt, nam quum dixiſſet eſſe ſcitū filum, rogat præterea an hoc neret. Valdè itaque fallor, an totus verſus ita à Plauto fuit conſtitutus.

Satis ſcitū filū, mulier is verùm herclè an net hoc?

Mulier is eſt ἀρχαϊσμὸς, nam *Is* & *Quis* genere communi efferebant. Scioli duas voces in unam

con-

contraxerant,& corruptelæ anſam præbuerunt. Ergo ſic intelligendus eſt locus hic. Cocus Dorippæ formam irridens, laudat εἰρωνικῶς, dicens ſcitum eſſe filum, rogatque an ea mulier hoc neret, Syram intelligens δεικτικῶς digito illa commonſtratâ. Innuere volens tàm eſſe deformem, quam ipſa anus Syra. *(ea eſt.*

Num metius tu iſtanc? LY. *ſapio,nam mihi uni-*

Melior vet.cod.lectio. *Ni metuis*, ἀρχαϊκὸν, id eſt. *Ne metuis*, pro *Metuiſne*. Nihil Plauto dignius. Scena. *Hera, quem*,&c. finè mutila eſt. Hodiè ultimus verſus eſt.

Etiam nunc mulier intu' ſt? SY. *etiam.* EV *ſequere me.*

Addo ex veteribus codicibus tres iſtos tam Plautinos, ut non alii magis.

Quid Periſtratam hîc Demiphonis contuor?
Gradus grandit, emittit oculos, circumfert ſe, obſtipat verticem.
Aſſervabo hinc rerum quid gerat, magnū eſt quicquid quæritat.

Cap. III.

Mercator duabus elegantiſſimis ſcenis aucta.

OStendi defectum in hâc Mercatore, ſed parvum illum quidem, præquam is eſt quem nunc detegam,& ſupplebo. Nam in iiſdem meis veteribus libris duæ aliæ ſcenæ reperiuntur, quæ in reliquis vulgatis deſunt. Sequuntur autem ſcenam, quam dixi, *Hera quem.*

PERI-

PERISTRATA uxor Demiphonis.
SYRA. LYCISSA.

PE. *DIva Aſtarte hominum deorumq́; vis, vita, ſalus: rurſus eadem quæ eſt*
Pernicies, mors, interit⁹, mare, tell⁹, cælū, ſydera.
Iovis quæcunque templa colimus, ejus ducuntur nutu, illi obtemperant. (cæteri.
Eam ſpectant: quod illi diſplicet, facile excludūt
Quicquid complacitum, id ſequontur, quæ vivont omnia, atque ſentiunt.
Alios enicat, extinguit, alios ſuo lacte fovet, atque erigit: ſed quos enicat, (gere.
Hi vivunt, & ſapiūt: quos properat alere, ac eri-
Hi quidē cōfeſtim pereūt, atq; male ſapiūt miſeri.
Iacent benevolentes odioſi, humum mordent, caput reptant,
Fremunt, perſtrepuntq́;: cumq́; putant vivere, tunc ruunt maxume,
Tunc, tunc ſtudent perſequi, labant juvenes, itidē rapiuntur ſenes. (cognitum.
Illi ſe amant: quod amant, amatum volunt, atq;
Illi vero ſi amare ea ætate occœperunt, multo inſaniunt acrius. (que difficiles.
Verum ſi non amant, oderunt, moleſti itidem, at-
Garruli, oſores, infenſi, iracūdi, ſibi ſuiſq; invidi.
Quod in ſe olim admiſere turpiter, id ſi fiat modeſtius, (indecenter obſtrepunt.
Nec tolerant, ut æquom eſt patres: ſed clamant,
SY. *Quantum intellego, & hanc male habet Demipho.* PE. *id verum. (nit vehementius.*
Amat filius & perit, id quō reſciſcit pater, inſa-

M *Quæ*

Quæ iſtac intemperies? abegit vir meus olim ipſe ad mercatum Rhodum filium:
Nūc ut fert Acanthio, ipſe ſibimet faciet exiliū.
O iniquom patrem, ô infortunatum filium, quo te recipies? *(non patiar.*
Vbi matrē relinques? ſola degā? filium amittam?
Vēdidit pater: ubiubi erit invēta, mater redimet.
Dic tu Lyciſſa, num in hanc viciniam adductam autumant?

LY. *In hanc opinor, in amici ſenis cujuſdam ædeis.* PE. *hic, præter Lyſimachum,*
Nullus quē ſciam. SY. *Lyſimachum nominãt.*
Mirū ni ſenes vicini in unū nidū cōſpiraverint.

PE. *Dorippam ejus uxorem conveniam.* LY. *quid, convenias? non eam vides?*

PE. *Video equidem, auſcultemus, neſcio quid ſecum iracunda muſſitat.*

DORIPPA. SYRA. LYCISSA, PERISTRATA.

DO. *Syra non redit, quam accerſitum patrem jam diu eſt quod miſeram:*
Tarda nimium aut lapis obriguit, aut angue demorſa ceſſavit turgida. *(nere nequeo:*

SY. *Nulla ſum. adeſt hera, me quærit.* DO. *domi ma-*
Bellulā iſtanc pellicē mei nō patiuntur oculi: excluſiſſem foras, *(quod fert non creduā.*
At me meus continuit Eutychus, ſed omnino

LY. *Audin' hera?* PE. *audio, ſine pergat.* LY. *ſino.* DO. *amici inquit ſenis*
Gratia huc ad nos veniſſe, habet venalem, amãti dum detrahat filio.

Hæc

Hæc quidem aut viri, aut gnati fallacia diſſidet
ſententia. (*dicit filius.*
Sequeſtro vir ait datam, eandem vero venalem
SY. *Ibo de improviſo obviam, ne ceſſaſſe intellegat.*
DO. *iſtac filio* (*mero cuculo*
Non credam, qui obſequitur patri, huic vero ut
Id certum eſt mentiri ampliter, equidem coquo
creduam. (*me vocat?*
Eccam Syram, ut currit venefica; Syra. SY. *quis*
DO. *Malum quod di tibi danunt.* SY. *hera, ſi ſapis,*
hoc potius (*non amplius iraſcor.*
Tuæ pellici, & marito dato. DO. *iſtuc dictũ, tibi*
Sed ubi pater? quid ceſſat? an hominem podagra
impedit? (*cunt pedes.*
SY. *Nec podagricus, nec articularius eſt, quẽ rus du-*
DO. *Non domi?* SY. *non.* DO. *ubi?* SY. *rure eſſe au-*
tumant. (*rationis ſatis.*
Atque nunquid redeat incertum hodie, cũ villico
DO. *Omnia mihi hodie eveniunt præter ſententiam,*
non vivam veſperi, (LY.* *hera abit*
Niſi illanc à me ſceleſtam abigam: eo domum.
Dorippa. PE. *hem abit, compello, Dorippa.*
DO. *quid moleſtiæ* (*ſed benevolens,*
Hoc eſt? quis me revocat? PE. *non ſum moleſta,*
Et amica: te cõpellat tua Periſtrata, mane quæſo.
DO. *Hẽ Periſtrata, te pol nõ norã, mala bilis cruciat,*
Me, atq; exagitat. PE. *iſtuc volo, quæſo ne neges,*
Te audivi modo, dic mihi, quæ te nunc habet ſoli-
citudo? (*mihi benignius operã,*
DO. *Periſtrata ſic di tibi unicũ gnatum ſoſpitent, da*

* Locum hunc totum ita reſtituo. —— *hera abit.*
PE. *Hem, abit? compello.* LY. *Dorippa, Dorippa.* DO. *quid moleſtiæ,*

Nulla dari mihi poterit melius, par eſt ætas, unà crevimus, *(tius.*
Pares ætate habemus viros, nulli colloquor lubē-
Sollicitor merito quidē, quid tibi animi eſſe nunc poſſiet, *(Demipho?*
Si amicam hac ætate ante oculos tuus adduxerit
PE. *Adduxit?* DO. *factum.* PE. *domi eſt?* DO. *domi, immo coqui* *(adventus omnia.*
Cōducti, parabatur cōviviū, ni meus diſturbaſſet
Senē miſerū Venus & Cupido alieno ſatis vexant tempore. *(miſerior.*
PE. *Sed iſta levia ſunt Doripp a, utinā non ego eſſem*
DO. *Levia?* PE. *levia quidem.* DO. *quæ pejora tibi tuus faceret?* *(ſo loquere:*
PE. *Immo pejoribus pejora.* DO. *quæ iſtæc ſunt? quæ-*
Ut tu mihi, ego tibi, quæ facto opus ſunt, demus conſilium. *(alieno ſapit.*
Vetus id dictū eſt, feliciter is ſapit, qui periculo
PE. *Unicus mihi Doripp a eſt gnatus: ſcis?* DO. *ſcio.* PE. *hunc pater* *(niam amaret.*
Olim à ſe extruſit Rhodū. DO. *quare?* PE. *quo-*
DO. *Ob id ipſum?* PE. *id quidem nūc quoque, quom ancillam domum* *(nalem præbuit.*
Adduxiſſet, hanc reſciſcens pater produxit, ve-
DO. *Atat novi, verum dixerat filius, ego mariti amicam putabam mei.* *(viciniâ.*
Quoi data eſt? PE. *ſeni quoidam in hac amico*
Credo hic alium, præter tuum, amicum habere neminem.
DO. *Ea quidem eſt, quid filius?* PE. *urbem hanc ſe deſerturum autumat.* *(credito.*
DO. *In portu res eſt, quid ſi invenerit?* PE. *manſurum*

DO.

DO. *Preter ſpē ſalvæ ſumus, ne dubita, apud me ea eſt.*
PE. *Apud te? ea erat opinor, de qua loqui te audivi modo.* *(filium.*
DO. *Ea.* PE. *ô factum bene, meritò te amo, reſtituiſti*
Fac videam DO. *eamus intrò.* PE. *eamus, Lyciſſa ades,* *(devortam.*
Acanthioni hæc nuncia, ego ad Dorippam huc

Cap. IV.

Livius Andronicus emaculatus. *Sorū.* Mos pedes unguendi ante calceorum indutionē. Ampullas peregrinátes cur ſecum portârint. *Mœratur.* Mercator tertiùm aucta. *Genere cadere. Ob vos ſacro. Sub vos placo.*

Sc. *Ecaſtor lege.* malè vulgatur hodiè.

Ecaſtor faxim, ſi itidem plectantur viri,
Si quis clàm uxorem duxerit ſcortum ſuam,
Ut illæ exiguntur quæ in ſe culpam commerent,
Plures viri ſint vidui, quàm nunc mulieres.

Nam legendum eſt, *Ecaſtor paxim*, quod & ſuprà monui ad Amphitruonem, cap. IX. Simile mendum in Livii Andronici iſto verſu quem ex Odyſſea citat Priſcianus libb. IX. & X.

Nexebant multa inter ſeſe flexu nodorum dubio.

Corrigo, *plexu nodorum.* Sc. *Limen ſuperum.*

Ubiq; eripiatur, animo tuo quod placeat maximè:
Ibi quidem ſi regnum detur, non eſt cupida civitas.

Explicant *cupida* viri docti, tanquam *expetibilis, cupienda:* ſed rectè in vet. cod eſt. *cupita civitas.* Errori originem præbuit, quod veteres *D* pro *T* ſcribebant. Prætereà primo verſu vet. cod. habebat. *Ubi*

quid eripiatur. unde etiam, *Vbique id eripiatur*, legi poſſet: hoc verò non eſt tam magni momenti. Sc. *Divûm atque hominum.*

Eorum inventu res decem ſimitu peſſumas perdidi. Vet, cod. *Forum inventu.* Nihil certius quàm ſcribſiſſe Comicum *Sorum* pro *Eorum*, ἀρχαϊκῶς. quale mendum & ex Aſinaria memini tollere.

Recipe te ad terram Charine huc, nonne ex adverſo vides?
Nubis ater imberq́ inſtat. aſpice nunc ad ſiniſtrã,
Cælum uti ſplendore eſt plenum ex adverſo vides?

Nauci non eſt hæc lectio, Vet, cod. *Reſpice huc ad dextram Charine.* Nihil pote melius. firmat quod ſubdit.

——— *aſpice nunc ad ſiniſtram.* Sequitur,
——— *omnia*
Cõmonſtrabo, amicior mihi nullus vivit, atq́ is eſt,
Qui illam habet, neque cui magis me velle melius æquum ſiet.

Archaiſmorum ignoratio huic loco corrumpendo fuit. Nam certum habeo ſcribſiſſe Plautum, *neque quim magis me.* Dicebant *Quim* & *Quem*, ut *Im* & *Em.* Adhæſerat *m* principio ſequentis dictionis. *Me* pro *Mi* ſive *Mihi* tertio caſu etiam ἀρχαϊκὸν eſt. Ita omninò legendum eſt; aliter perit decor & acumen ſententię. Dicit Eutychus amaſiam ſe Charini vidiſſe apud quendam amicum ſuum, & quidem talem, quo nemo magis ſit obſtrictus ut benè ſibi vellet: addit enim hoc ut ſoletur Charinum, fidemque faciat poſſe ſe ei in recuperatione amaſiæ operam aliquam gratam navare.

Omnibus hic ludificatur me dolis, ego ſtultior

Qui

Qui iſti credā, cōmoratur, chlamydē ſumā denuò. Puto veram conjecturam meam, *com moratur. Com* pro *Cum*, ἀρχαϊκὸν eſt. Iam *Morari* veteres dixiſſe notavi etiam ad Militem, cap. 1. Sequitur poſtillà paullo intervallo.

——— *tollo ampullam, atque hinc eo.*

Verba ſunt Charini peregrè iturientis, non tamen cuiuis intellectu facilia. Lambinus contentus fuit dixiſſe, peregrè proficiſcētes ampullam ſecum portaſſe, ſed in quem uſum factitarint, id verò ſilet. Ego dicam. Mos erat pedes oleo ungere antequam calceos induerent, itáque peregrè abeuntes ampullam ſecum portabant, quæ oleum in eum uſum ſuppeditaret. Poſterius ex hoc Plauti loco apparet, prius ex Heſychio, cujus ea verba. Ἠλείφοντο τοὺς πόδας οἱ ἀρχαῖοι, πρὶν τὸ ὑποδήσασθαι. Hinc λιπαροὶ πόδες apud Poëtas. Venio ad Sc. *Quaſi tu nunquam* cujus principium mutilatum eſſe tam mihi certum, quam Plautum de piſtorum proſapiâ fuiſſe. Et quis, obſecro, paullum modò emunctæ naris inficias ibit? diſſentio ergo à te eruditiſſime Lambine, ignoſcēt mihi manes tui, & ut diligentiam tuam ſummam cum doctrinâ non vulgari conjunctam libens admiror, ita heic judicium non injuriâ requiro, quod ſi adverti ſſes, nunquam deeſſe nihil pronuntiaſſes. Sanè neceſſariò præmittendi undecim iſti verſus, quos ut in vetere meo codice inveni, hoc loco proponam.

LYSIMACHVS. DEMIPHO.

LY. *Demipho ſapiētum illud dictū te audiſſe reor ſapius,* *(homines*
Voluptas eſt malorum eſca; quod eâ non minus

 Quàm

Quàm hamo capiantur piſces: hoc quõ fugiant
ſenes,
Tu tamen ſenectuti gratiam non habeas, quoniã
hæc tibi
Non abſtulit modò, ſed in amorẽ cõjecit fortius,
Quo te conſiliumque tuum atque mentem perdit
funditus.
**Atque oculorũ tibi præſtringit aciẽ, me quoque*
In magnũ conjeciſti malum, nec quid faciã ſcio.
DE. *Lyſimache, deûm hoc arbitrium eſt, non hominũ,*
tute hoc tecum
Si cogites, non æquum te facere arbitrabere,
Quom amico homini tuiq; conſcio ita ſuccenſeas
miſerè.
Quaſi tu nunquam, &c.

Atque hæc omnia Plautinam phraſin redolẽt, adeóque evidenter huc pertinẽt, ut qui neget, eum ego habere cerebrum negem. Lego verò tertio verſu: *Hanc quom fugiant ſenes*. Sequitur. Sc. *Iam redeo.* quæ verſu præcedaneo in meo codice eſt auctior, & ita incipit, legiturque.

EV. *Ad patrẽ ibo, ut matris irã ſibi eſſe ſedatã ſciat.*
DE. *Iam credo, placet principium, quid agis? quid ſit*
Eutyche.

Confer ſerie Lector, & videbis Plauti Mercatorem non parum à me adjutam.

Qui bono ſunt genere nati, ſi ſunt ingenio malo,
Suapte culpâ genere capiunt, genus ingenuum improbant.

Scio Colvium legere, *Suapte culpâ degeneres abeũt, genus ingenio improbant*. Sed erravit doctiſſimus juvenis, nam certâ conjecturâ corrigo. *Suapte culpâ*
genere

genere cadunt. Poſteriora illa minimè ſunt ſollicitanda. Iam *Genere cadere* nihil aliud eſt, quā quod Græci dicunt, ἐκπίπτειν τοῦ γένους. cui contrariū erat, ἀναλαμβάνεσθαι εἰς τὸ γένος. ut olim notavi ad Lycophronem. In vetere codice erat, *ex genere capiunt*, inde inducor jam ut legam, *ex genere cadunt*, pro eo quod eſt, *genere excidunt*, & hoc magis reſpondet Græcæ locutioni, in quā eſt ἐκπίπτειν. Porrò. *Ex genere cadunt* eſt ἀρχαϊκὸν, nam veteres compoſita reſolvere amabant. Talia ſunt *Ob vos ſacro. Sub vos placo*. quę apud Feſtum leguntur.

Eamus intrò, non utibilis hic locus factis tuis. Melius, Plautóque dignius, quod in vet. cod. *non utibile hic locus*. Iterum non intellectus ἀρχαϊσμὸς. Sic Amphitruone *Cul eſt* dixit, pro *Qualis* eſt, *Nundinale cocus*, Aſinariâ. *Fac fidele ſis*. Captivis, quæ ſingula ſuo loco annotavi.

Viro Clariſſimo

IACOBO LECTIO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVid de Plauto cenſeas V. CL. non ex te quæſiverim, qui certiſſimũ habeam ſeriò amare; & ſeorſim ſentire ab iſtis è Caudicali provinciâ, qui piſtrinum, id eſt, præſepim aſinariã olere ejus Fabulas diſſitant. Quibus nos contrà allium & rus merum objicimus: Tanti verò piſtrinalem illum olorem facimus, ut quotieſcũque nares ferit, id velimus millies fieri quod Fabullo ſuo prædicit Poëta Veronenſis. Sed ignoſcamus iſtis, cum cerebrum non habeant, ne quibus iniqui flagitatores videamur. Digni enim ſunt miſericordiâ, quàm riſu. Tu V CL. me ama, ſi potes; hæc vide, ſi lubet. Poteris autem, quia humaniſſimus es: lubebit, quia harum literarum ſtudioſiſſimus. Vtrumque merui amore erga te & obſervantiâ.

AD PSEVDOLVM.

Cap. I.

Tis. Neparcis. Neparcus. Dacrumæ. Ciba. Cibela. Flagricibæ. In Varrone vitioſa ſcriptura indicata. *Herè. Praterſa. Oliveta.* Feſti error.

Sc. *Si ex te,*

Duorum labori ego hominum parſiſſem libens,
Mei te rogandi, & tui reſpondendi mihi.

Lego ex Agell. lib. xx. cap. vi. *& tis reſpondenti.* Nam *Tis*, pro *Tui*, ἀρχαϊκὸν eſt.

PS. *Heu? id quidem tibi herclè ne parſis dabo.*

Nimis hic locus contaminatus, qui tamē nullo negotio reſtitui priſtino nitori poteſt hoc modo. *neparcis.* Veteres dicebant *Neparcus*, ut *Neſapus, Nepurus*, & talia. Comicus noſter *Neparcis* adverbialiter extulit, ad quam faciem *Invitis, Ingratis.* Cum Pſeudolus rogaſſet Calidorum quid vellet ſibi fieri, atque ille præ animi mæſtitiā eiulans *Heu* dixiſſet; ludens verniliter, *Heu?* inquit: id tibi herclè neparcis, id eſt abundè dabo. Hic ſenſus hujus loci, & vera lectio.

Ut literarum ego harum ſermonem audio,
Niſi tu illi drachmis fleueris argenteis,
Quod tu iſtis lacrymis te probare poſtulas,
Non pluris refert quā ſi tu imbrem in cribrū geras.

Locus luxatus, & corruptus. Ita puto reſtitui debere.

Quid tu iſtis lacrymis te probare poſtulas?

Ut

Vt literarum ego harum ſermonem audio,
Niſi tu illi dacrumis fleueris argenteis,
Non pluris, &c.

Notũ eſt olim *Dacruma* pro *Lacryma* in uſu fuiſſe. Etſi autem *drachmis* ferri poſſe non temerè negauerim, *dacrũmis* tamen haud paullo plus elegantiæ & venuſtatis ſententiæ addere valdè affirmo.

Spero alicunde hodiè me bonâ operâ, aut hâc meâ,
Tibi inventurum eſſe auxilium argentarium.

Vet. cod. optimè, *bonâ operâ, aut malâ.* Gulielmius valdè acutè emẽdat, & tranſponit; ſed, quãtum ego judico, nihil opus hîc acumine. *Operâ bonâ, aut malâ.* idem eſt ac ſi dixiſſet, *quo jure, quâ injuriâ.* Sequuntur hi duo verſus.

Atque id futurum unde unde dicam neſcio,
Niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit.

Perſonę heic exciderunt, quas revoco, & ſcribo.
CA. *At id futurum unde?* PS. *unde dicam neſcio.*
Ita ſignatè vet. cod. Sc. *Exite, agite.*

Neque ego homines magis aſinos unquam vidi, ita plagis coſtæ callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas, eo enim ingenio hi ſunt flagitribæ.

Vet. cod. *ſunt flagricibæ.* Quod nõ temerè reiculum pronuntiandum. Veteribus *Ciba* menſa, & *Cibela.* (nam utroque modo efferebant, ut *Turba, Turbela, Fuga, Fugela.* & talia.) quod in *Cibilla* mutavit apud Varronem *I* pro *E* ſcripto, & *L* geminato, ut mos eſt ſupinis librariis. Ergo *Flagricibæ* vocantur à Plauto, lepidè confictо vocabulo, flagrorum menſæ; id eſt, in quorum tergum ita flagra ubertim ingeruntur, ut cœnâ dubiâ in menſam cibi. Aut ſimpliciter

pliciter *Flagricibæ* ſunt, qui flagris quodammodo nutriuntur. Si *Flagritribæ* retinemus, ita *Vlmitribæ* dixit Perſa.

Atque heri ante dixeram omnibus dederamque eas provincias.

Vet. cod. *Atque herè,* Dignior Comico noſtro ἀρχαϊσμός.

Verum ita vos eſtis perditi, neglig̃etes, ingenio im- (probo,
Officium veſtrũ ut vos malo cogatis commonerier.
Nempe ita animati eſtis vos. vincite hoc duritiâ ergo, atque me.

Poſtremus verſus ita legendus, ut in vet. cod. eſt. *ita animati eſtis vos vincere hoc duritiâ tergi.* Nihil poterat ſervis flagricibis convenientius dici. Firmat illud quod ſequitur.

Nunquam edepol veſtrũ durius tergum erit, quàm terginum hoc meum.

Sequitur poſteà, ubi ſervis ſingulis opera diſtribuit.

Vorſa, præſterga, ſtrata, lautaque, coctaq́ue omnia uti ſint.

Valde fallor, aut legendum; *Vorſa, præterſa. Præterſa*, id eſt, valdè terſa: ut *Prædives. Præpotens*

Xyſtilis fac ut animum advortas, quoius amato-
Dynamin domi habent maximam. (res olivi

In Baſ. Par. Taru. & Veneto, *amatores olivinam domi.* Puto verum eſſe.

——— *quoius amatores*
Olivitam domi, &c.

Nam veteribus *Olivita*, ſive *Oliveta* (*E* enim & *I* promiſcè ſcribebant) idem erat quod *Olivetum*: ut *Menda, Mendum. Teſta, Teſtum.* & talia. Ergo errat Feſtus, qui putat eſſe illud tẽpus quo olea colli-

ligebatur, quod tamen *Olivitas* dicebatur. Sc. *Pſeudole, non audis.*

CA. *Perii. an non tum Lex me perdidit quina vicenaria.*

Scribendũ *N* duplici, *quina vicennaria.* Nam *Viceni* ſunt, οἱ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν. *Vicennes* vero, εἰκοσαετεῖς.

CA. *Quid eò?* PS. *lanios inde accerſam duos cum tintinnabulis.*

Vet cod. *lanios inde accerſam duo.* Quod Plauto dignius. Tale eſt quod ſequitur.

Eâdẽ duo greges virgarum inde ulmearũ adegero.

Eſt verò ἀρχαϊκόν.

Cap. 11.

Simulter. Compecti. Per viam eſſe. Alvus, maſculinè *Frigdus.* Accius apud Noniũ emaculatus. *Progredimino. Præfamino. Famino.* Hirquina barba in convitio.

Eâdem illâ ſcenâ.

Exoſſabo ego illum ſimiliter itidẽ ut murænã cocus.

Vettt. coddd. *illum ſimulter.* Rectiſſimè, nam veteres *Simul* & *Simulter* dicebant, ut *Facul*, & *Faculter.* Verſu ultimo.

CA. *Iam hic faxo aderit.* PS. *potin' ut abeas?* CA. *tibi moram dictis creas.*

Vet. cod. PS. *potin' ut abeas? tibi moram d. c.* Et certè melius iſta poſtrema Pſeudolo etiam conveniunt. Sc. *Poſtquam illic.*

Sed quaſi Poëta tabulas cum cepit ſibi,

Quærit quod nuſquam eſt gentium, reperit tamen.

Correxeram de conjecturá. *Sed quaſi Poëta, fabulas cum*

cum cœpit, ſibi Quærit, &c. Et ecce in veteribus libris ita invenio. Sc. *De damnoſis.*

Si ſumus conſpecti, ſive conſilium unquã inivimus
De iſtâc re, ———

Certò certius eſt, ſcribendũ, *Si ſumus compecti.* Nemò neſcit *Compecti* pro *Compacti* ἀρχαϊκὸν eſſe. Sc. *Dii immortales* Pſeudolus lætitia exultans quia accepiſſet ab Harpace epiſtolam, ita inquit.

Nam ipſa mihi oportunitas non potuit oportunius
Advenire, quam hæc cavata eſt mihi oportunè epi-
Nam hæc allata cornu copia eſt. ——— *(ſtola.*

Puto ſecundo verſu legendum. *quam hæcc' allata eſt.* Ita conjeceram, cũ vidi idẽ viſum fuiſſe V. CL. Iuſto Lipſio, cui libens reſcribo. Sc. *Dulcia atque.*

Commemini omnia: dic tu modò me quid vis facere, fac ſciam.

Lego, *q. v. facere, faciam.* Ita erat in veteribus libris. PH. *Quid iſtic eſt?* CA. *Charinus.* PH. *euge jam* * Lacunam ita ſuppleo ex veteribus libris. PH. *euge jam. Charinum volo.* Nihil accommodatius, nam reſpondet Charinus.

Quin tu, quicquid opus eſt, audacter imperas.

In verſibus quos jam apponam perſonę malè exciderunt.

CH. *Quid nunc agimus?* PS. *liberam hodiè tuam amicam amplexabere.*
CH. *Egone?* PS. *tute, ego ipſus, inquam, ſi quidem hoc vivet caput.*

Ita enim ſcripſit Plautus. CA. *Egone?* PS. *tute.* CA. *egone ipſus?* PS. *inquam, ſi quidem,* &c. Oſtẽdunt veteres libri, & locus manifeſtò requirit, qui aliàs languidus, & corruptus.

Nunc liquet, nunc defecatum eſt, cor mihi nunc pervium eſt.

Malo, ut in veteribus libris invenio, *cor mihi nunc perviam eſt*. Nam *Per viam eſſe* nihil eſt quàm *Pervium eſſe*: ut, *Ob viam eſſe*, dicebant veteres pro *Obvium eſſe*. Sic Aulul. Sc. *Redi.*

—angulos hîc omnis

Mearum ædium & conclaviũ mihi perviã facitis.

Ergo apparet malè interpolatum hunc locum. Sc. *Forum coquinum.*

Cum haſce herbas hujuſmodi in ſuam alvum congerunt.

Melius veteres libri, *in ſuum alvum*. Quod ἀρχαϊκὸν eſt. Poëta vetus apud Nonium, & Priſcianum lib. v.

Maia nemus retinens gravido concepit in aluo.

Accius Annalibus.

— ut quam frigidiſſimus aluus.

Sed legendum eſt metri cauſa, *frigdiſſimus*. Veteres enim dicebant *Frigdus* pro *Frigidus*, ut *Caldus* pro *Calidus*. Hinc *Frigdaria* apud Luciluum. Priſcianus lib. VI. Sic pro *frigidiſſimus* habet *fragiliſſimus*. Sed hoc agamus. Maſculinè etiam alii extulerunt. Cato ad filium. *Ex dolore, ex febri, ex medicaminibus bibendis, ex cataplaſmatis, ex aluo lavando.* Cinna in Smyrnâ.

At ſcelus inceſto Cinyræ creſcebat in aluo. Sequ.

Si quò hic gradietur, pariter progrediminor.

Lego, *progredimino*, ut eſt in Lambini editione. Eſt autem ἀρχαϊκὸν pro *progreditor*. Sic *Præfamino* apud Catonem, *Famino* apud Feſtum. Sc. *Minus malum.*

SY. *Heus tu, qui cum hirquinâ aſtas barbâ, reſponde quod rogo.*

Hinc

Hinc obſervamus hirquinam barbam pro convitio objectam olim,ut & apud nos. Apul. Mileſ. xi. *Qui pallio, baculoq́;, & baxeis, & hircino barbitio Philoſophum fingeret.*

Cap. iii.

Columa. Cn. Gellii nomen apud Nonium reſtitutum. Ejuſdem locus. *Tam* pro tamen. Nonius & Titinnius correcti. *Tame*, pro Tam.

QVoniam Nonii recens, facta mētio lubet eum extrà ordinem denuò in partes vocare, non tam ipſius, quam Cn. Gellii hiſtorici vetuſtiſſimi cauſſâ, cujus nomen locuſqùe apud eum corrupta. In *Bubo. Agellius hiſtoriarum libro 1. Et quod bubo in columnâ ædis Iovis ſedens conſpectus eſt.* Primò legēdum *Cn. Gellius.* de quo hiſtorico dixi in Notis ad Macrobium Sat. lib. 1. cap. viii. Poſteà V. CL. Nicolaus Faber legit, *in culmine ædis.* Sed nimis recedit à vulgatâ ſcripturâ. Ego puto verum eſſe, *in colu-mâ ædis.* Dicebant enim veteres *Columa, Columen.* ut *Ruma, Rumen. Fruma, Frumen.* & alia ad eam faciem. Iam *Columen* & *Culmen* eſſe idem oſtendi in Notis ad Catonē de R.R. cap xv. Nec quiſquam eſt, qui neſciat. Sed de Gellio, ne fraudem committam, vidi poſtmodum etiam eruditiſſimo Mercero in mentem veniſſe. Sc. *Viſo quid.*

SI. *Velim quidē hercle.* BA. *roga me viginti minas.* Lego metri cauſsâ ex vet. cod. *viginti mnas.* Rectum hoc eſſe ſuprà non ſemel docui. Sc. *Malus & nequam.*

Quem ego hominem nullius coloris novi.

Veteres codices. *nulli coloris*. Quod ἀρχαϊκὸν eſt

Sic huc inceſſi ludibundus, plaudunt parum, clamitant me ut revertar.

Melius veteres codices. *plaudūt partim*. Sc. *Vox viri.*

BA. *Non audes quæſo aliquam partem mihi gratiā facere hic argenti?*

PS. *Novi, me dices avidum eſſe. nam hoc nunquam eris nummo divitior.*

Neque te mei tergi miſereret, ſi hoc non hodie effeciſſem.

Scribſerim. *tam hoc nunquam*, ἀρχαϊκῶς pro *tamen*. Feſtus. *Antiqui Tam etiā pro Tamen uſi ſunt*. Novius.

Qui ſi taceat dum videat, tame etiam ſciat
Quid ſcriptum ſit. ———

Titinnius.

Bene cum facimus, tam malæ fuimus, ut quidem
Perhibent viri. ———

Item. (*ſimul.*

Quanquam eſtis nihili, tam vobis ecaſtor conſului

Ita illos Novii & Titinnii verſus reſtituo apud Feſtum: & in Novio quidē *Tame* reſcripſi metri cauſa; ut autem *Tam* pro *Tamen* dicebant, ita *Tame* etiā pro *Tam*. Idem Feſtus docet.

Viro

Viro Clariſſimo

BONAVENTVRAE VVLCANIO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

SI vacas, V. CL. vide hæc ad Pœnulum. Si vacas, inquam: vix enim dubium habeo, quin occupatus valdè ſis in Procopio tuo, in Gloſſographo, quos tu Auctores egregio publico prelo adornas. Vtinam aliquando ultimam manum imponas, ut ad nos laborum tuorum redundet fructus. Crede mihi, moræ tam longæ impatientes ſumus omnes Muſarum alumni, & tacito mentis te flagitio verberamus. Tuum itaque erit efficere, ut quamprimum novitios Bibliothecæ ingeniiq́ fœtus in ſinu teneamus, legamus, laudemus. Hoc cura.

AD
POENVLVM.

Mapalia. Liroe. Gloſſarium emaculatum. Ἀγρεστοκλῆς. Σοφοκλῆς. *Laudicenus.*

Sc. *Sæpè ego.*

Sæpè ego res multas tibi mandavi, Milphio,
Dubias, egenas, inopioſas conſilii,
Quas tu ſapienter, doctè, cordatè, & catè
Mihi reddidiſti opiparas operâ tuâ.

In Venet. & Baſil. *Mihi reddidiſti certas, opiparas o.t.* Rectè. Nam ut opiparas opponit egenis & conſilii inopioſis, ita certas dubiis. Itàque ſic conſtituo.

Mihi reddidiſti certa' opipara' operâ tuâ.

Sequitur paullò poſt.

Gerræ germanæ, atque ædepol lyræ lyræ.

Veteres quidem codices, *liræ, liræ.* Sed ſcribendum eſt *liroe, liroe*, ut *Popolœ. Olœ. Privœ.* quæ diphthongus caſcis illis uſitata, ut ex Feſto cognoſcimus. Iam verò *Liroe* nihil aliud eſt quam Græcanicum λῆροι. Manavitque id vocabuli ad Italos ex magnâ Græciâ. Hinc *Lirare* pro *Ineptire*, & *Delirare.* Nam *De* in compoſitionibus auget ut plurimum ſignificationẽ, ut annotant Grammatici. Nec eſt porrò quod quis ruſticorum liras mihi objiciat, unde hactenus etymologia quæſita, nam aliæ eæ omninò ab his. Sed & Gloſſarium corrigendum obiter hujus loci occaſione. Hodiè ibi vitioſè eſt. Πλεκτὰ, τὰ προσφερόμενα τοῖς τείχεσι μηχανήματα. *Hæc erre. Singulare non habet.* Scribendum. *Hæ Cerræ.*

AG. *At amans per amorem ſi quid feci, Milphio,*
Ignoſcere id te mihi æquom eſt. MI. *haud vidi*
magis. Sequitur.
Et ego nunc amore pereo, ſine te verberem.

Secundo verſu melius veteres libri. MI. *Audi tu magis.*

Sed Adelphaſium exit eccam, atque Anteraſtilis.
Hæc eſt prior, quæ meum herum dementem facit.

Trāſpono. *Hæc prior eſt quæ.* Pauxilla mutatio multum addit elegātiæ. Nam vult dicere Adelphaſum, quam priorem nominaverat, amari ab hero ſuo Agoraſtocle. Porrò Agoraſtocles, è quacunq; Comœdiâ mutuatus ſit Plautus, non alius eſt quam qui per convitium aliter Σοφοκλῆς, Latinè *Laudicenus* dicebatur: de quo hominum genere eorumque vocabulis Plinius lib. 11. epiſt. xiv. ad Maximum. Sc *Negotii ſibi.*

Nam nos uſque ab aurorâ ad hoc quod diei eſt
Poſtquam aurora illuxit, nunquam ceſſavimus
Ex induſtriâ ambæ nunquam conceſſavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, fingi. ———

Si quid indico, ſecundus verſus certè eſt inſititius, & non à Plauto noſtro; nā illa *Poſtquam aurora illuxit*, interpretamentum primi verſus ſunt: iſta verò *nunquam ceſſavimus*, aſſcripta erant poſtremis verbis verſus ſequentis, *nunquam conceſſavimus*. Hæc duo gloſſemata ad oram adnotata, poſteà, ut ſæpè factum, conjuncta ſunt à quodam, & in textum infarcta. Malo jure. Puto neminem non probaturum hoc judicium meum.

Aggerundâque aquâ ſunt viri duo defeſſi.

Veteres quidam, *Ab gerundâque a.* Quod prætu-
lerim.

Poſtremò modus muliebris nullus eſt.
Neque unquam lavando & fricando ſcimus
** Facere * Nam quæ elauta eſt, niſi*
Perculta eſt, meo quidem animo, quaſi illauta eſt.

Locum depravatiſſimum ita corrigo ex veteribus editionibus.

——— & fricando ſumus
Saturæ; nam quæ lauta eſt niſi
Perculta eſt, meo q. a. q. invenuſta eſt.

Non poterat melius emendari.

Cap. 11.

Omne, pro *Omni*. Læta nũtiantibus vinum propinabatur. *Obo. Scœnum. Scœnicula* meretrices. *Enam*.

Eâdem illâ elegantiſſimâ ſcenâ.

Quaſi ſálſa muriatica eſſe autumantur
Sine omni lepôre, & ſine ſuavitate,

Vetus codex, *Sine omne lepôre.* Rectè: *Omne* pro *Omni* eſt ἀρχαϊσμὸς.

MI. *Coqua hæc eſt quidẽ Agoraſtocles, ut ego opinor.*
Scit muriatica ut macerẽt. AG. *quid moleſtu's?*

Augeo, legóque ex vett. libb. *Ut ego opinor.* AG. *quid id?*

MI. *Scit muriatica ut macerent.*

Sequitur.

MI. *Ecquid gratiæ, cũ huc foras te evocâvi? nunc jam*
Me decet donari cado vini veteris.

Poſcit Milphio vinũ ab Agoraſtocle; quod ad tam jucun-

jucundum ſpectaculum eum evocaſſet, nō ſecus ac ſi lætum aliquod nuntium attuliſſet. Mos autem veteribus vinum læta nuntiantibus propinare, eóque Plautus antiquitatis ſcientiſſimus alluſit. Sic apud Ariſtophanem *πλούτῳ* Cario ſervus Plutum recepiſſe viſum nuntians à Chremyli uxore id efflagitat, his verbis.

Ταχέως ταχέως φέρ᾽ οἶνον ὦ δέσποιν᾽ ἵνα
Κ᾽αυτὴ πίῃς, φιλεῖς δὲ δρῶσ᾽ αὐτῷ σφόδρα.
Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω.

Scholiaſtes. *Ἡνίκα ἦν ἐπαγγελία, ἔθος ἦν πίνειν οἶνον.*

AN. *Eamus ſoror mea.* AD. *hoc amabo, quid illo*
nunc properas?

Veteres libri, AD. *ohò amabo.* Quod reiculum non temerè pronuntiavero. *Ohò*, ut *Ehò*. Aut ſi quid mutandum, *Ohè* erit legendum. Venio jam ad locum maximè inſignem.

——— an ibi vis inter iſtas verſarier
Proſedas, piſtorum amicas, relliquias alicarias,
Miſeras, cœno delibutas, ſervilicolas, ſordidas?

Veteres libri. *Miſeras, ſchœno delibutas.* Et ita in Feſti Pompeii quoque fragmentis legitur: Sed ſine aſpiratione ſcribendū, nam Sabini dicebāt *Scœnum* pro *Cœnum*, ut *Scœlum*, pro *Cœlum*, *Scena*, pro *Cena*, ut ad Amphitruonem annotavi. Hinc *Obſcœnus*, ſcœno ſive cœno obnoxius: manifeſtò retentus in compoſitâ voce Sabiniſmus. Quin immò & hoc argumento eſſe poteſt, quod eruditi lectores dictionē æquipollentem, ſed uſitatiorem notioremque, ſubſtituerunt: quomodo plurimos alios *ἀρχαϊσμοὺς* temerè nimis ſuſtulerunt, ut mollirent aſperitatem (ſi Diis placet) Comici noſtri, quo ab indoctioribus

N 4 etiam

etiam intelligi poſſit. Iam autē de ſchœno unguento nugario, quæ Varro profert, & Feſtus ex eo, itemque Turnebus (ignoſcent mihi manes tantorū virorum) meræ nugæ ſunt. Sanè ut heic *ſcœno delibutas*, ita alibi in Comœdiis *lutulentas & immundas* nominat Plautus. Ecce tibi locum unum è Truculento, qui inſtar multorum.

Blitea, & lutea eſt meretrix, niſi quæ ſapit in vino ad rem ſuam.

Et Synceraſtus de Lenone hâc ipſâ Fabulâ.

— neque tam luteus, neque tam cœno collitus.

Non verò mirum voce Sabinâ eum uti, cū ex Macrobio diſcamus Romanos multa Tuſcorum, Oſcorum, Sabinorumque finitimorū vocabula uſurpaſſe. Porrò nec hoc ſilētio prætereundum, pro *Servilicolas*, quod Feſti quoq; ſcedæ probant, in veteribus aliquibus editionibus *ſchœnicolas* legi: ſed monui jam omittendam aſpiratam. Ita in Clitellariâ.

Diobolares, ſcœnicolæ, miraculæ.

Eſt autem à *Scœnum, Scœniculus.* ut ab *Annus, Anniculus*: Videndum itaque ne rectè faciat vir magnus qui *Scœnicolus* vult ſcribendnm, cum planè indifferens ſit, niſi quod illud habeat ἀρχαϊκὸν, ſiquidē *O* pro *V* ponebant. Si autem *Servilicolas* cum Feſto retinebimus, huc pertinebit verſus ſequens.

Servulorum ſordidulorum ſcorta diobolaria.

Hæc mea de loco hoc ſentētia, quam viri docti ventilabunt. Ad alia propero.

MI. *Enimverò here facis delicias.* AG. *de te quidem hæc didici omnia.*

In veteribus libris erat conſtanter. *Enim here d. f.* Puto excidiſſe priſcam vocem, quia non intelligeretur,

retur,ſcriboq; hoc modo. *Enam here facis delitias?* Nam veteres *Enam* pro *Etiamne* extuliſſe ex Feſti fragmentis cognoſcimus.

Cap. III.

Benus. Compes, pro compos. *Helus. Hemo. Apello.* Frons parva in laude. Frontem minuere nimbis ſolitæ mulieres. Nimbi quâ aſtutiâ diſſimulati. Arnobius emẽdatus. *Faſcia coloriſca,* Iſidori ſententia exploſa.

EAdem ſcenâ Adelphaſium invidiæ crimẽ amoliri à ſe volens ita inquit.

Invidia in me nunquam innata eſt, neque malitia, mea ſoror. (volo.

Bono ingenio me eſſe ornatam, quã auro multo ma-

Magis Plautinè veteres editiones, *neq; malitia mala ſoror.* Secundo autem verſu Baſilienſis habet. *Beno ingenio.* Quod non temerè mendum Typographicum cenſuerim: certum enim eſt veteres *Benus* dixiſſe pro *Bonus*, ut *Helus, Holus. Hemo, Homo. Apello, Apollo*: ut ex Feſto liquet. *Compes* etiam pro *Compos*, ut ex Priſciano lib. I. Sanè à *Benus* καὶ ἀναλογίαν deducta *Benignus. Bellus. Benè.* Quæ valide firmant conjecturam noſtram.

Quam magis aſpecto, tam magis eſt nimbata, & nugæ meræ.

Valdè æſtuant heic tam veteres quã recentes. *Nimbus* erat faſcia frontalis, nam cum frons parua inter formæ decora reputaretur, ut magnitudinem diſſimulare poſſint nonnullæ formæ ſtudioſæ, nimbis eam imminuebant. Arnobius lib. II. *Laminas pertunde-*

tunderent aurium, imminuerent frontes nimbis, fuligine oculos obumbrarent. Ita lego, non *limbis*, nam *Limbus* & *Nimbus* differunt. Et hos ipſos nimbos, tam callidè & tanto artificio diſſimulabant, ut ægrè cognoſci poſſent, inde eſt quod dicat heic Milphio meretricem quò attentius intueretur, eò magis videri nimbatam. Imbuebāt enim colore eodem qui eſſet capillorum, unde *Faſciæ coloriſcæ* Oſcè à vetere poëtâ nuncupantur, id eſt coloriæ: quod autem aurum linteo allutum dicit Iſidorus merænugæ ſunt, ſiquidem eo modo internoſci potuiſſent.

— AD. *nos eamus nunc, etiā morare?* AG. *malè facis.*

AD. *Benè promittis multa. ex multis omnia incaſſum cadunt.*

Liberare me juraviſti haud ſemel, ſed centies.

Dum te exſpecto, neque uſquam aliam mihi paravi copiam, (*hilominus.*

Neque iſtuc uſquam apparet. ita nunc ſervio ni-

ſoror; abſcede tu à me. AG. *perii. ehò quid agis Milphio?* (*nitas,*

MI. *Mea voluptas, mea delitiæ, mea vita, mea ama-*

Meus, ocellus, meum labellum, mea ſalus, meum ſuavium, (*culus caſeus,*

Meum mel, meū cor, mea coluſtra, meus molli-

AG. *Mene ego illæc patiar præſente dici? diſcrucior miſer.* (*rapi.*

Niſi ego illū jubeo quadrigis curſim ad carnificē

MI. *Noli, amabo, ſuccenſere hero meo cauſâ meâ.*

AD. *Ego faxo: ſine.* MI. *irata es nimium, argentū pro te dabit,*

Atque te faciet ut ſis civis Attica, atque libera.

AD.

AD. *Quin abire ſinis? quid vis tibi? qui benè volunt, benè viſitent.* (*verax tibi.*

MI. *Si ante quidē mentitus eſt, nunc jam dehinc erit*

AD. *Abſcede hinc ſis ſycophanta.* ———

Manifeſtò totus hic locus luxatus: nam ecce ſecundo verſu reſpondet Adelphaſium ſæpius ſibi promiſſam libertatem, cujus tamen nuſquam antè facta unquam mentio, ſed in ſequētibus tantum verbis. Reſtituo priſtino ordini, hoc modo.

— A D.*nos eamus nunc, etiam morare?* AG.*malè facis.*

MI. *Noli, amabo, ſuccenſere hero meo cauſâ meâ.*

AD. *Ego faxo: ſine.* MI. *irata es nimium. argentum pro te dabit,*

Atque te faciet ut ſis civis Attica, atque libera.

AD. *Benè promittis multa. ex multis omnia incaſſum cadunt.*

Liberare me juraviſti haut ſemel, ſed centies.

Dum te exſpecto, neque uſquam aliam mihi paravi copiam,

Neq; iſtuc apparet, ita nūc ſervio nihilominus.

MI. *Si ante quidem mentitus eſt, nunc jam dehinc erit verax tibi.* (*nitas,*

Mea voluptas, mea delitiæ, mea vita, mea amæ-

Meus ocellus, meum labellum, mea ſalus, meum ſuavium. (*culus caſeus.*

Meum mel, meū cor, mea coluſtra, meus molli-

AG. *Mene ego illæc patiar præſente dici? diſcrucior miſer.* (*cem rapi,*

Niſi ego illum iubeo quadrigis curſim ad carnifi-

AD. *Quin abire ſinis? quid vis tibi? qui benè volunt, benè viſitent.*

I ſoror.

I ſoror. abſcede tu à me. AG. *periì! ehò quid agis Milphio?*

AD. *Abſcede hinc, ſis, ſycophanta.* ———

Abite fungi, emunctę naris Lectorem volo, qui hæc dijudicet. Secundus verſus obſcurus; nō enim rogat ne propter ſe hero ſuo iraſcatur, ſed ne hero iraſcatur, idque in ſuam gratiam faciat. Ita capiendus omninò. In reliquis omnia jam plana, & rectè ordinata, ex quibus antehàc propter trajectionem commodus ſenſus elici nullus poterat.

Cap. IIII.

Reſtim & clavum optare inimicis mos. *Sorbitium. Agones. Agoniæ. Inæquius. Flemina. Æolicæ* tunicæ.

EAdem illâ ſcenâ Adelphaſium auribus excludēs blandicella Milphionis verba heri ſui Agoraſtoclis cauſam agentis, ita eum plena iracundiæ affâtur. *(familiâ.*

Capias reſtim, ac te ſuſpendas cum hero ac voſtrâ

Nam ſolebant inimicis reſtim precari, & clavū cui ſe alligarent. In veteri Inſcriptione, HIC. STIGMATA. ÆTERNA. ACTE. LIBERTÆ. SCRIPTA. SVNT. VENENARIÆ. ET. PERFIDÆ. DOLOSÆ. DVRI. PECTORIS. CLAVOM. ET. RESTIM. SPARTEAM. VT. SIBI. COLLVM. ALLIGET. Item in aliâ.

ATIMETO. LIB.

CVIVS. DOLO. FILIAM. AMISI. RESTIM. ET. CLAVOM. VNDE. SIBI. COLLVM. ALLIGET.

Sequenti verſu Milphio ſortem ſuam deplorans ita ejulatur.

Hem

Hem mihi jam video propter te victitãdũ ſorbillo. Legendum cenſeo.

H. m. i. v. propter tete victitandum ſorbitio. Id eſt, video omnem mihi vitam in ſuſpiriis ac gemitibus tranſigendam, ſumta metaphorâ à ſorbentibus, quorum ſpiritum imitari videtur ſuſpirantes. Reſcripſi autem *ſorbitio*, pro *ſorbilo* ſive *ſorbillo* quod in omnibus codicibus reperi; nam ut *Initium* ab *Ineo*, ita *Sorbitium* quoque à *Sorbeo* formatum. Invenio & Cęcilium uſum Hymnide.

——— *ſine*

Suam ſenectutem ducat utique ad ſenium ſorbitio. Vide Feſtum in *Senium.* Sc. *Quid nunc mihi.*

——— *nunc mihi cautio eſt,*

Ne meâ met culpâ meo amori objexim moram. Veteres libri. *Ne meâ ipſe culpâ.* Puto, *Ne meâpſe culpâ.* Iudicabis lector. Sc. *Di illum infelicent.*

Nam ego hodiè infelix dîs meis iratiſſimis
Sex agnos immolavi. ———

Baſ. edit. *Sexagenos immolavi.* Valdè ſuſpicor excidiſſe priſcam vocẽ, ſcribendũq; tranſpoſitis leviter literis. *Sex agones immolavi.* Nam veteribus *Agones* victimæ, & *Agonia* hoſtiæ appellabantur. Iſidorus in Gloſſis. *Agones, victimæ. Agonia hoſtia.* Vide Feſtum, & magnũ ejus interpretem. Ioſ. Scaligerũ. Sed caſci illi cum à Græcis accepiſſent (nam prima lingua Latina Græca fuit, ut & alibi monui) hanc vocẽ, latiùs ejus notionem extenderunt, quàm ipſi Græci, qui tantũ ea ita vocabãt quæ pro mortuis ſacrificarentur. Suidas. Ἐπὶ τοῖς νεκροῖς τὰ ἔντομα ἔθυον τῶν τετραπόδων ὡς ἄγονα. τὰ δὲ ἔνορχα, τοῖς θεοῖς. In ſacris literis quoque LXX. interpretes verterunt ἀγόνους

χοὰς,

χοὰς quæ mortuis libarentur.

———viſcum legioni dedi,

Fundaſque, eò proſternebant folia farferi.

Veteres libri. *F. eos proſternebam ut folia farferi.* Quod ut plenius, ita & melius. Sc. *Ita me dî.*

Ita me dì ament, tardo amico nihil eſt quicquam iniquius.

Veteres omnes, *quicquam inæquius.* Quod ἀρχαϊκὸν eſt. Sic dicebant *Amacus* pro *Amicus*. Simile mendum memini in Aulularià eluere.

AD. *te advocatos melius celeris ducere,*

Tardi ſumus nos. AG. *optimè itis, peſſimè herclè dicitis.*

Quinetiam deciderint vobis fœmina in talos velim.

AD. *At edepol nos tibi in lumbos linguam, atq; oculos in ſolum.*

Nihil hâc lectione ineptius: quomodo enim femina ipſa poſſunt in talos decidere? Certa correctio mea *flemina in talos*. Feſtus, *Flemina dicũtur, cum ex labore viæ ſanguis defluit circa talos.* Vtitur quoque ipſe hic Comicus noſter Epidico, Sc. *Satin' ille.*

Præ laſſitudine invaſerũt miſerũ in genua flemina.

Invenias etiam apud Tertullianum, & Iſidorum in Gloſſis. Optat verò Plautus ut advocati ita feſtinarent, ut tandem currendo fatigatis flemina in talos decidant. Sc. *Iam iſtuc.*

Et ille chlamydatus quinã eſt, qui ſequitur procul? Ætolus haud eſt. ———

Veteres. *qui ſequitur procul Ætolicâ veſte?* Quod rectum cenſeo. Iam Ætolicam veſtem intelligit tunicam cui chlamys ſuperinducta. Erant verò Ætolicæ tunicæ oblongæ. Strabo lib. XI. Καὶ τὴν ἐσθῆτα

δὲ τὴν

δὲ τὴν Ἀρμενιακὴν θετταλικὴν φασὶν, οἷον τοὺς βαθεῖς χιτῶνας, οὓς καλοῦσιν Αἰτωλικοὺς ἐν ταῖς τραγῳδίαις, καὶ ζωννύουσι περὶ τὰ στήθη.

Imò ut ipſe nobis dixit, quò accures magis,
Trecentos nummos Philippeos portat præſibi.

Corrigo *portat præs ſibi.* Adhæſerat ultima literula principio ſequentis vocis. Vult dicere, eum ſibimet prædem eſſe, nec opus alio habere, cum ſit tam bene nummatus.

Cap. v.

Oculi Antiochi. *Mittis. In mundo eſſe. Aponere. Exſynceraſtus. Calix*, pro Calx. *Unus*, pro Quidam. *Hiſpes. Siſpes. Mede. Mis. Tacio. Pacio. Semicinctium. Semizonarii.*

Eàdem ſcenâ.

Ego id quæro hoſpitium, ubi ego curer mollius,
Quàm regi Antiocho oculi curari ſolent.

In Ven. & Baſ. erat, *Antiocho curari hoſpites ſolent.* In Taru. & Pariſ. *Q. r. Antiocho curari ſolet.* vtraque lectio defendi poteſt. Sed Lambinus nimis æſtuat, nec explicare poteſt. Ego *Oculos* interpretor eos qui in aulâ Antiochi erant præcipui. Suidas. Ὀφθαλμὸς βασιλέως, ἀντὶ τοῦ μέγα δυνάμενος παρὰ βασιλεῖ. οὕτω δὲ ἐκάλουν τοὺς Σατράπας, δι᾽ ὧν πάντα ὁ βασιλεὺς ἐπισκοπεῖ. Heſychius. Βασιλέως ὀφθαλμός. ἐπέμπετό τις ὑπὸ βασιλέως ἐπίσκοπος, ὃς ἐφωρᾶτο τὰ πράγματα, ὃν τοῦ βασιλέως ὀφθαλμὸν ἐλάλουν. Plenè de his vir magnus Barnabas Briſſonius in libris de Regno Perſarũ, ut indicavit mihi Tiarda meus. Sc. *Quid eſt.* AG. *Si pultem, non recludet.* AD. *panem frangito.*

Tarul-

Taruiſinus & Pariſienſis, *pedem frangito*, Baſilienſis & Venetus *pede frangito*. quod probum, nam Lambinus heic nimis λεπτολογεῖ. Sc. *Suſpendant.*

Mitte ad me ſodes hodie Adelphaſium tuam.
Veteres libri, *Mittit* ad *me*. Scribo, *Mittis ad me.* Nam *Mittis* pro *Mittas* eſt ἀρχαϊσμὸς.

Nego, & negando, ſi quid refert. abnuo.
Taruiſ. *avio*. Pariſienſis, *animo*. Venet. & Baſ. *aio*. quod compendioſè ſcriptum, *animo*. valet. Pro *animo* verò ſubſtituo *annuo*. Nihil poteſt ex iſtis veſtigiis erui vel quod propius accedat, vel quòd Plautino loco convenientius; & lenonis perfidiæ.

LY. *Væ voſtræ ætati: AD. id quidem nunc eſt tuæ.*
Baſ. & Ven. *id quidem in mundo nunc eſt tuæ*. Rectiſſimè; *In mundo eſſe* veteres aliquid dicebant, quod in promptu erat. Feſtus. *In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu eſſe volebant intelligi.* Et ipſe Plautus non ſemel utitur in his Comœdiis ſuis. Sc. *Age tu.*

Verum ita ſunt iſti noſtri divites.
Lego ex Baſ. & Ven. *ita ſunt omnes noſtri*. ut ſit plenus ſenarius. Sc. *Satis ſpectatum.*

——— MI. *te volo.*
SY. *At onus urget.* MI. *at tu appone, & reſpice ad me.* SY. *fecero.*
Putem veram lectionem eſſe, *at tu apone*. Senſus manifeſtò flagitat. *Aponere*, pro *Deponere*, ut *Afore*. *Afugere*.

Continuò is me ex Syncerasto crurifragum fecerit.
Ven. Baſ. & Par. *med exſyncerastum fecerit*. Ut ſit ſenarius. Rectiſſimè, nam ludit in nomine ſuo, dicēs Syncerastum fore Exſyncerastum.

Quin

Quin prius diſperibit ſaxo, quã unum calcẽ civerit.
Baſ. & Ven. *calicem civerit*. Rectè. *Calix* pro *Calx* eſt ἀρχαϊκὸν. Sc. *Ain' tu tibi.*

Verum ego hic hoſpitium habeo, Antidamæ filium
Quæro. commonſtra ſi noviſti Agoraſtoclem.

Lego ex veteribus codicibus,

Verũ ego hic unũ hoſpitẽ habeo Antidamæ filiũ.
Quæſo commonſtres ſi noviſti, Agoraſtoclem.

uſurpavit *Unum* pro *Quendam*. ut Truculento, Sc. *Ad fores,*

Sed tandem loquere. qui is eſt homo Aſtaphium,
unuſne amator?

Et peccant, qui legũnt *novuſne amator*. nam etſi poſteà ita dicat, non ideò etiam hîc. Item Sc. *Hahaha.*

Sed eſt huic unus ſervus violentiſſimus.

Catullus.

——— *tum bellus ille & urbanus*
Suffenus unus caprimulgus, aut foſſor
Rurſus videtur. ———

Arnobius lib. IV. *Contra decus ætatis illa Peſſinuntia Dyndimene in bubulci unius amplexu flagitioſâ fingitur appetitione geſtire.* Item lib. V. *Etiamne credemus deum numinis tanti tractum eſſe ad terras, & in verruculâ collis unius cum humunculo ſtantem altercabilem conſeruiſſe ſermonem?* Porrò & hoc monete volui, in Tarviſiano eſſe, *ego hic hiſpite unum*, unde ſuſpicor ne Plautus ſcripſerit, *hiſpitem unum*: Nam veteres *Hiſpes*, pro *Hoſpes* efferebant, uti *Siſpes* pro *Soſpes*, quod ex Feſto eſt cognoſcere.

Quin mea quoque iſte habebit, ſi quid de me fuat.
Corrigo, *ſi quid mede fuat*. Nam *Mede* pro *Me* dicebant, ut *Medecum*, pro *Mecum*. Dixit autem,

O *ſi quid*

ſi quid mede fuat, quomodo Lucilius.

Si quid me fuerit humanitus ut teneatis.

Sc. *Quis pultat?*

Opinor hercle hodie, quod ego dixi per jocum,
Id eventurum eſſe & ſeverum & ſerium.
Ut hæc inveniantur hodiè eſſe hujus filiæ.

Secundum verſum ita lego, *& eſſe verum & ſeriũ.* Nam τὸ *ſeverum* loci heic habere nihil poteſt. Sic *vero* & *ſerio* ſolet conjungere. Sc. *Fuit hodie.*

—— da diem hunc ſoſpitem quæſo
Rebus meis agundis, quibus annos multos carui.

Veteres omnes, *Rebus mis agundis*. Optimè: Græciſmus eſt, & archaiſmus, nam *Mis* veteres ſecundo caſu ab *Ego* inflectebant.

Nunc boni mihi di dant, vobis, voſtraque matri.

Reſcribo ex veteribus, *di danunt*.

Sc. *Si ego.*

Si ego minam non ultus fuero probè quam lenoni dedi.

Lego ex Baſ. & Ven. *Si ego mnam*. Quod quomodo dictum ſit ſuprà non ſemel oſtendimus.

——— nihil ad te attinet.
Quid tibi hanc digito tactio eſt?

In Taruiſ. cod. erat. *tatio eſt.* quod etſi corruptum eſt, ſuſpicionem tamen injicit excidiſſe vocem antiquam, *tacio eſt*. Nam *Tacio* ἀρχαϊκὸν eſt pro *Tactio*, a *Taco*, ſive *Tago*, quod pro *Tango* veteres efferebant: manet ejus ἀρχαϊσμοῦ veſtigium in voce compoſitâ *Contagio*. Sic *Pacio* etiam pro *Pactio*, à *Paco* ſive *Pago*, quod poſteà *Pango*. Feſtus. *Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus.*

De-

Deglupta manas, Sarapis ſenicinctium,
Maſtruga. ———

Lego, *ſemicinctium*. Iſidorus Origin. lib. XIX. cap. XXXIII. *Cinctus eſt lata Zona, & minus lata Semicinctium, & utriſque minima Cingulum.* Petronius. *Incluſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui: & jam ſemicinctio ſtanti ad parietem ſponda me vinxeram, cervicesq; nodo condebam.* Horum confectores *Semizonarii* dicti. Aulul. Sc: *Narravi amicis.*

Strophiarii aſtant, aſtant ſemizonarii.

Viro Clariſſimo

PAVLLO MERVLAE

IOANNES MEVRSIVS S. D.

DVbitabam ſeriò, Vir Clariſſ. an ad Plautina, hæc avocare te auderem in totius mundi Annaliumque noſtri ſeculi deſcriptione occupatum. Tum etiam, quia ſordere tibi jam hæc levia ſcirem. Quid tamen in iis ipſis poſſis, & quem gradum in Criticâ palæſtrâ ſperare debeas, ſatis Ennio tuo edito declarâſti, nos intelleximus. Quæſo te, ſi quando à gravioribus tuis ſtudiis otium quærens reſpirabis, hæc mea examina: in quibus ſi erraſſe cõperies, excuſabit me ætas adhuc tenera, judicium imbecillum, ratioq́ certa bonos Auctores emendandi nondum nimis nota, quam à te Critices & Antiquariæ Rei in Academiâ noſtrâ Batavâ Dictatore avidè exſpecto. Vide autem, Muſarum alumnis Libellum De Latinos Auctores emendandi ratione, *præſtantem ingenii tui fœtum, liberaliter dones, atque id primo quoque tempore. Noſti illud.* Bis dat, qui citò dat. *Et hoc alterum Publii.*

Pars beneficii eſt, quod petitur ſi citò neges.

Sed tu negare non potes: debes enim, quia promiſiſti. Matura itaque, ne, ut Iuris noſtri phraſi utar, minus ſolvas. Niſi facis, vide quam audax ſim, occinam tibi iſtuc, quod hominibus immunificis olim ſolebat.

Quod habes, ne habeas: & illud quod nunc nõ habes, habeas malum.

Elecebræ erunt, ſi forte, paculæ hæ in Perſâ Plauti emendationes.

AD PERSAM.

Cap. I.

Pri. Priceps. Albus paries, proverbium. *Iureſea. Maſius.* Fortuna Seia. *Coloreſea faſciolæ. Fructeſea. Scaphium.* Allium & ſal ſervorum pauperumque cibus. *Sudiculum.* Παρατιλμὸς Athenienſium.

SCenâ primore in ipſo principio mirum niſi mēdum aliquid latet, quod tamen non omnibus apparet, faciam tamē attētius mecum conſideranti non difficulter appareat, & è latibulo protrahatur.

Qui amans egens ingreſſus eſt princeps in amoris vias,
Superavit ærumnis is ſuis ærumnas Herculis.

Nam cur, quæſo, majores ærumnas exantlavit qui primus amoris vias ingreſſus eſt egens, quàm cæteri qui poſt eum idem fecerunt? Dicam quod ſentio: ἀρχαϊσμοῦ ignoratio loco corrumpendo fuit, nam veteres ut *Pri* pro *Præ*, ita *Priceps* pro *Præceps* efferebant. Legendum itaque erit. *ingreſſus eſt priceps in amoris vias.* Præcipites autem feruntur amatores pauperes, & velut in baratrum quoddam, vel, ut Apuleius loquitur, profundam amoris foveam demerguntur: multò magis quam divites, cùm vix ſit ſpes amore ſuo potiundi. Iam *Pri* pro *Præ* dixiſſe apertè teſtatur Feſtus. *Privignus dictus, quod antequā mater ſecundò nuberet eſt progenitus: pri enim antiqui pro præ dixerunt.* Porro ab eodem hoc archaiſmo

 Prior

Prior. Prius. Primus. Primùm. Priſtinum. Sc. *Veterẽ.*

Qui hic albo rete aliena oppugnant bona.

Veteres libri, *albo pariete*. Legerim, *albo ariete*, Sed cur *albo*? Quærendum amplius An *Albus paries* dolum & fallaciam ſignificat latẽtem ſub aliquâ honeſti ſpecie? Sanè D. Paulus literarum ſecularium peritiſſimus, atque in poëtarũ ſcriptis verſatiſſimus, ita loquitur in Actis Apoſt. cap. XXIII. Ananiæ contumelias amoliri volẽs: fortè ex hoc Plauti loco, aut quia ita Hebræis in phraſi eſſet. Sc. *Omnem rem.*

Quaſi juream eſſe jus decet collyricum.

In veteribus erat, *Quaſi jure ſe ameſſe.* Corrigo. *Quaſi jureſeam eſſe.* Nã *Ireſea* pro *Iurea* Oſcè pronuntiat Toxilus ſervus: Sic illi *Maſeus* ſive *Maſius* pro *Maius* dicebant. Et fructuum dea *Fructeſea*, quaſi *Fructea*, apud Auguſtinum de Civit. Dei lib. IV, cap. XXI. Etſi non ignorem virum magnum ibi legere *Fruti Seiam*, quod rectum eſſe non poteſt. Nam *Seia* nõ erat Veneris, ſed Fortunæ cognomen, ut cognoſcimus ex vetere Inſcriptione, in quâ ita legitur,

SEIAE. FORTVNAE. AVG.

Item ex Plinio lib. XXXVI. cap. XXII. qui eam à Servio rege ſacratam memorat. Eodem modo *Coloreſea faſciolæ* fuerat apud veterem quendam Scriptorem, cujus nomen quod ignoremus, factum eſt comitate Paulli qui Feſti aureos libros tam infrunitè mutilavit. Sequitur paullò poſt.

Ampullam, ſtrigilim, ſcaphium, ſoccos, pallium.

Lambinus eruditiſſimus ſcaphium vas vinarium interpretatur: potuiſſet etiam matulam. Vlpianus

D. De

D. De auro, argento, mundo. L. *Quintus Mutius.* xxvii. *Argento legato non puto ventris cauſsâ habita ſcaphia contineri:* Sc. *Iovi opulento.*

Nam id demum lepidum eſt, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos

Benè admordere, qui ſalinum ſervo obſignãt cũ ſale.

Cur, *ſalinum cum ſale?* Inepta ταυτολογία. Lego ex veteribus libris, *qui allium ſervod obſignant.* Nam allium & ſal cibus erat pauperum ſervorumq;: Iuvenalis Sat. iii.

——— *quis tecum ſectile porrum*
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Perſius Sat. iv.

——— *tunicatum cum ſale mordens*
Cæpe: ———

Huc pertinet locus è Moſtellariâ Act. i. Sc. i. ubi Grumio conſervo Tranioni allii olorẽ exprobanti ſibi ita reſpondet.

Non omnes poſſunt olere unguenta exotica,
Si tu oles: neque ſuperior, quam herus, accumbere:
Neque tam facetis, quàm tu vivis, victibus.
Tibi tu iſtos habeas turtures, piſces, aves.
Sine me alliato fungi fortunas meas.

Sc. *Curate.*

Scortorum liberator, ſubiculum flagri.

Putem, *ſudiculum flagri.* Nam *Sudiculum* antiquis flagelli genus erat, quod ex Paulo Feſti mutilatore cognoſcimus, cujus ea verba. *Sudiculum genus flagelli quod vapulantes ſudantes facit.* Sed ſudor ille ſanguis erat, itaq; facetè id nomen flagello impoſitum. Vocat autem *Sudiculum flagri* lepidè, ut eſt pater omnium leporum hic noſter Comicus, tan-

quam ipſe flagra flagellaret, non flagellaretur: eodem modo *Flagritribas* & *Ulmitribas* appellavit. Sc. *Cui homini.*

Operam atque hoſpitium ego iſti præberi volo.

Veteres libri *prahiberi volo.* Quod magis Plautinum. Sc. *Satin' Athenæ.*

DO. *Etiam opinor.* TO. *etiam opinor?* DO. *ſummo genere eſſe arbitror.*

Malim. DO. *Emam opinor.* ut eſt in veteribus editionibus. Ad quod Reſpondet Toxilus. *Etiam opinor?* ſ. dicis.

SA. *Facias ita ut te velle videam, ut emas, habe trecentis minis.*

DO. *Nimium eſt.* SA. *octoginta.* DO. *nimium eſt.* SA. *nummus abeſſe hinc non poteſt,*
Quod nunc dicam. DO. *quid id eſt? ergo eloquere actutum, atque indica.*

SA. *Tuo periculo hæc ſexaginta datur argenti minis.*

Lego ex veteribus codicibus. *ut emas, habe tibi centum minis.* Rectũ hoc eſſe inde apparet, quod Dordalo lenone nimium id eſſe dictitãte octaginta dicat: nam aliàs nimis eſſet abſurdum à trecentis ſtatim ad octoginta deſcendere. Falſi autem ſunt ſequentibus iſtis Toxili verbis.

Abi, argentum effer huc.

Non edepol minis trecentis cara'ſt, feciſti lucri.

Quæ acceperunt tanquam negaret tanti eſſe pretii, cum potius velit dicere majoris eſſe, nec trecentas minas id poſſe æquare. Eadem phraſis Pſeudolo, Sc. *Di immortalis.*

Di immortalis, aurichalco contrà carum non fuit
Meũ mẽdaciũ, hic modò quòd ſubitò cõmentus fui.

Si

Si rectè advertiſſent, non hoc cômiſiſſent. Sc. *Hoſtibus victis.* *(volo. primum*

Statuite hic lectulos, ponite hîc quæ aſſolēt. hic ſtatui
Unde ego omnes hilares, ludenteis, lætificanteis faciam, ut fiant aliquâ mihi, *(effieri.*
Quorū hæc mihi facilia factu facta ſunt, quæ volui

Aſſentior Viro Nob. Iano Douſæ legenti, *lubentes.* Porrò in veteribus erat.

——— hic ſtatui volo primum
Aquilam mihi. ———

Delentque iſta *aliquâ mihi*, quę leguntur in ſecundo verſu. Sanè rectè! nam cum ad convivium illos invitaret, lectuloſque in quibus accumberent poni juberet, appoſitè etiam aquilam, ſive aquulam flagitat manibus. *Sc. Qui ſunt.*

——— DO. *hei nates pervellit.*
PÆ. *Licet, diu ſæpè ſunt expuncta.*

Non videtur hunc locū intellexiſſe Lābinus, in quo manifeſtò ad Athenienſium παρατιλμὸν reſpectum eſt. De eo ſic Suidas. Παρατίλλεται, διασείεται, τὰς τρίχας τοῦ πρωκτοῦ διασείεται. αὕτη γὰρ ὥριστο δίκη τοῖς μοιχοῖς· ἀποῤῥαφανίδωσις καὶ παρατιλμὸς τοῖς πένησι. οἱ δὲ πλούσιοι χρήματα ἀπελύοντο. οἱ δὲ ἀποροῦντες μὴ δυνάμενοι χρήμασι λυτρῶσαι τὴν ψυχὴν, δημοσίᾳ ταῦτα ἔπασχον. Ariſtophanes πλούτῳ.

ὁ δ᾽ ἁλοὺς γε μοιχὸς διὰ σέ που παρατίλλεται.

Scholiaſtes. ἔθος ἦν τὸν ἁλόντα μοιχείας παρατίλλεσθαι ἵνα δὴς ἀργύρειον ποινὴς λυθῇ. παρατίλλεται οὖν, διασείεται. τὰς τρίχας τοῦ πρωκτοῦ τίλλεται. αὕτη γὰρ ὥριστο δίκη τοῖς μοιχοῖς πένησιν ἀποῤῥαφανίδωσις καὶ παρατιλμὸς. οἱ γὰρ πλούσιοι χρήματα παρέχοντες ἀπελύοντο.

Clariſſimo Viro

IANO GRVTERO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

AFfirmo tibi, eruditiſſime Grutere, feſſus gravioribus ſtudiis, nuſquam recreandi animi libentiùs divertor, quàm ad Plauti Fabulas, quarum me lepóres valdè capiunt, valdè ſales, adeò illi quidem ſciti, ut non injuriâ collectos dicas in eo mari ex quo orta Venus. Iraſcor itaque ſeriò vervecibus iſtis de ſcholâ Tullii, qui nihil elegans putant, quàm quod IPSE *dixit, aut ſcripſit. Miſeri! quomodò erant locuturi, quomodò ſcripturi, ſi Cicero non fuiſſet? Vtinam horũ minus larga ubique in Academiis eſſet ſeges. Ferendum autem, eoq́ magis, quod etiam Athenis olim plurimæ noctuæ. Tu, Grutere, tam corneam fibram non habes, ſaniuſque ſapis; & ſi quiſquam, Plautum æſtimas. Macte iſto judicio, atque dum eum adornas mea hæc vide: fortè juvabunt, aut laborem minuent; caſtigationem certè tuam merebuntur.*

AD RVDENTEM.

Cap. I.

Tectum illuſtrior. Feſtra. Im. Auxilla. Extar. Chariſius reſtitutus,& Gloſſarius.

In ipſo Argumento.

Reti piſcator de mari extraxit vidulum.

Veteres quidam. *Retè p.* quod ἀρχαϊκὸν. Act. *I.* Sc. *I.* conqueritur tempeſtatem Sceparnio quæ præteritâ nocte fuerat, villæ tegulas diſiectas narrans.

Ita omnes de tecto deturbavit tegulas,
Illuſtrioris fecit, feneſtraſq; indidit.

Magna ineptia! quomodò enim tegulæ reddi poſſunt illuſtriores? itaque Lambinus rectè ſuſpectum vitii locum habet, ſed medelā tamen nullam commodam exhibere poteſt. Legendum *Illuſtrior is fecit.* Nam *Tectum illuſtrior* eleganti ἀρχαϊσμῷ dixit: quia vetuſtiſſimi etiam neutra in *Or* efferebant, teſte Priſciano lib. VII. Claudius Quadrigarius VIII. Annal. *Qui prior bellum, quod cum his geſtum erat, meminiſſent.* Et alibi eodem libro. *Ubi decreuerunt, commemorant Graccho fœdus prior Pompejanum non eſſe ſervatū.* Valerius Antias VI. Annal. *Hoc Senatus conſultum prior factum eſt.* Caſſius quoque Hemina Annalem ſuum quartū hoc titulo inſcripſit. *Bellum Punicum poſterior.* Sic ipſe hic noſter Comicus *argentum melior* extremâ Truculento.

ST. *Hē tibi talentū argenti, Philippicū eſt, tene tibi.*
PH. *Tanto melior.* ———

Porrò

Porrò putem & alium heic ἀρχαϊσμὸν excidiſſe, legendumque *feſtraſque indidit.* vt ſit rotundus ſenarius. Veteres autem *Feſtra* pro *Feneſtra* dicebāt, ut ex Feſto cognoſcimus. Irrepſit verò, ut ſolet, gloſſema in locum explicati. Sc. *Et vos à voſtris.*

Peculioſum eum eſſe decet ſervum, & probum,
Quem hero præſente prætereat oratio.

In veteribus erat. *Peculioſum eſſe d. ſ. & improbum.* unde adducor ut credam, *& improbum,* ſcriptum fuiſſe. *Im* pro *Eum* ἀρχαϊκὸν eſſe ex Feſto ſcimus. Sed melius eſt ut *improbum* retineamus, nam ſequitur.

Aut qui inclementer dicat homini libero.

Quodque magis confirmat reſponſio Sceparnionis, quem dicto perſtrinxerat.

Et impudicum & impudentem hominem addecet
Moleſtum ultrò advenire ad alienam domum,
Cui debeatur nihil. ———

Sequitur paullò poſt.

——— *ſemper petunt*
Aut aulam extarē, aut aliquid, quid verbis opu'ſt?

Pariſienſis, *Aut auxillam extarem.* Feſtus. *Auxilla, olla parvula.* Nec tamē priorem lectionem furcillo, quam ſcio etiam Priſciani, & aliorum veterum codicum autoritate niti: Porrò quam heic aulam extarā nominat Plautus, ea uno verbo *Extar* dicebatur. Gloſſæ. *Extar, olla ubi oſſa coquuntur.* Sed legēdum, *ubi eſta coquuntur.* Scribebant *eſta* pro *exta* librarii, inde loco corruptela. Sed & Chariſius occaſione hâc reſtituendus lib. 1. Hodiè legitur. *Omnia quæ ar ſyllabâ terminantur neutralia ſunt, ut exemplar, inſtar, jubar, extar,* θαλερικὸν ἀργύρειον, *lacunar, & ſimilia.* Scribendum, *extar, lucar,* θαλερικὸν

ἀργύ-

ἀργύρειον. Et quis ſcit an non etiam τοῦ extat explicatio ibi, & alia quædam deſiderentur. Nihil heic poſſumus ſtatuere ſine ope manuſcriptorum codicum, quorum nobis copia non eſt.

Cererem te melius quàm Venerem ſectarier,
Amorem hæc curat, tritico curat ſeres.

Valdè vereor ut ſcripſerit Comicus, *Amori hæc curat*, quod poſteriori membro accommodatius, & ſe dignius multò; nam veteres non aliter efferebant niſi cum dativo τὸ *Curo* pro ἐπισκοπῶ. Sc. *Nimio hominum.*

—— nam quid habebunt ſibi igitur impii
Poſthac, ſi ad hunc modum eſt innoxiis honor
Apud vos? nam me ſi ſciam feciſſe
Aut parentis ſceleſtè, nimis me miſeret.

Lego. *Apud vos? vos nam me.* Nam repeti debet illa vox. Expoſtulat cū diis Palæſtra hanc ſibi ærumnam pro pietate ſuâ dari, dicens quid malis fiet, ſi ita bonis & innoxiis facitis? nam ſi ſciam me vos aut parentes malè feciſſe, mereri me hæc fatebor. Sic paullò antè dixit.

Nam hoc mihi haud labori eſt laborē hūc potiri,
Si erga parentem aut deos me impiaui.

Deinde haud multò poſt.

Hoc quod induta ſum ſummæ opes oppido.
Nec cibo nec loco tecta quo ſim ſcio:
Quæ mihi eſt ſpes, quâ me nunc velim vivere.

Emendo, *nec cibom, nec locom tecta q. ſ. ſ.* Dicit autē *locom quo tecta ſim*, quomodo Arnobius lib. i. *Nūc quid machinæ hujus & molis, quâ univerſi tegimur & continemur incluſi,* &c. & lib. iii. Item Minutius Octavio. Sed verba non adſcribo.

Cap.

Cap. II.

Sola terræ. *Preces precari, expeteſſere. Her-cle-an.* Ancæi poculum. *Forſit.* Didymus & Horatius reſtituti. *Eſit. Eſcit. Supereſcit.*

MIrum ni ille locus mendo obnoxius. Sc. *Quid mihi melius*, ubi Ampeliſca neminem invenire ſe conqueritur à quo de viâ & loco regionis certior fieri poſſit. Iſta verba ejus.

Neque magis ſola terra ſola ſunt, quam hæc loca, atque hæ regiones.

Aut fallor, aut, *ſola terræ ſola ſunt*, legendum erit. Nam *Sola* terræ veteres appellabāt, ea quæ pedibus calcabantur. Varro de L.L. lib. IV. *Igitur tera teria, & ab eo poëtæ appellârunt ſumma terræ, quæ ſolo* (ut emendavit rectè Scaliger) *teri poſſunt, Sola terræ.* Ennius apud Feſtum.

Tarquinio dedit imperium ſimul, & ſola regni.

Idem ibidem.

Sed ſola terrarum poſtquàm permenſa parumper.

Catullus in Carmine de Atyde.

Etiam recente terræ ſola ſanguine maculans.

Arnob. lib. II. *Excavare alia telluris ſola, & in foſſilibus foveis tutamina ſibimet & cubilia præparare.* Nemeſianus.

———ducitq; per avia, quâ ſola numquam
Trita rotis. ———

Prudentius Contrà Symm. lib. II.

—interius ſpargit ſola picta rubenti
Flore pudicitiæ pudor almus, & atria ſervat.

Sc. *Qui ſunt.*

Qui ſunt qui à patronâ paces meâ expeteſſunt.
Veteres libri conſtanter habẽt, *preces meâ:* quæ non temerè Lambinianę conjecturę præferẽda. Sic *Preces precari* apud Catonem cap. cxxxiv. *Iane pater, te hàc ſtrue commovendâ bonas preces precor, uti ſies volens propitius mihi.* Sane *Preces precari*, vel, Plautino verbo, *expeteſſere*, idẽ eſt quod noſtro idomate proferimus, Een bede begeeren. Sc. *Intellego.*

——— perit potando opinor,
Neptunus magnis poculis hâc noctè eum invitavit.
Credo herclè Anancao datum quod biberet.

Turnebus interpretatur poculũ vrnale, ab ἀνάγκη quæ urna judicialis vel clepſydra, teſte Heſychio. Sed mihi mens ſuper hoc longè alia. Cenſeo enim ſcribendum. *Credo herclean Ancæi datum.* Veteres enim *Herclè, Herclè-an* efferebãt per ὑφὲν. ut *Fors, Fors-an. Fortè, Fortè-an. Forſit, Forſit-an.* Iam Ancæi poculum ultimum interpretor, poſt quod animã efflaverit. Ergo vult dicere: Neptunus lenonẽ inuitavit hàc noctè magnis poculis, & credo eum jam ultimum bibiſſe, id eſt, ſuffocatum eſſe. Elegãter verò Ancæi poculum. Audi rem omnem ex Didymo ad Odyſſ. xxii. Ἀγκαῖος ὁ ποσειδῶνος καὶ ἀστυπαλαίας σάμιος ὢν τὸ γένος, ἔχων οἰκέτην ἀπὸ κρήτης ἐκέλευσεν αὐτῷ ποτὸν προσφέρειν πίνειν, εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ὡς οὐ δυνήσεται πιεῖν ὅθεν αἱ ἄμπελοι τυγχάνουσιν. αὐτὸς δὲ ἀγκαῖος κατακερτομήσας τοὺς θεράποντας (emendo τὸν θεράποντα) ἔλαβε τὴν κύλικα, καὶ προσέθετο, λέξαντος δὲ ἐκείνου

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου

ἄφνω συνέβη χρῆμα συὸς μεγάλου ἐπιβαρῆσαι τοῖς τοῦ ἀγκαίου χωρίοις. ἀκούσαντα δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειλῶν τὴν κύλικα

κατα-

καταθεῖναι, καὶ δραμεῖν ὡς τὸν ἄγριον ὗν, συμβαλόντα δὲ τῷ κάπρῳ τελευτῆσαι. In veteribus libris erat, *Credo hercle anando ei datum.* Ex quibus veſtigiis ſatis apparet Ancæi legendum. Porrò ſuprâ annotavi (obiter & id heic monendum arbitror) veteres *Forſit* dixiſſe. Invenio ecce apud Horatium Sat lib. I.

Diſſimile hoc illi eſt, quia non ut forſit honorem
Iure mihi invideat quivis:

Nam malè hodiè eſt in vulgatis editionibus *forſan.* Non aliter citat eruditiſſ. Grammaticus Priſcianus lib. xv. Hæc ſcripſeram, cum certior factus ſum, jam ante me hoc monuiſſe in Novis ſuis eruditiſſimũ virũ Gulielmum Canterum; cui libens reſcribo, ut & aliis quibuſcúmque, ſi quid hic in meis ſcriptis invenietur, quod illi priores notarũt. Sc. *Qui homo.*

Ædepol libertas lepida es, quæ nunquam pedem
Voluiſti in navem cum Hercule unâ imponere.

Quæ hec libertas quæ cũ Hercule noluit navigare? Nugamenta mera. Lego ex veteribus. *in navem mecum herclè unà imponere.* Iocatur adhuc leno in miſeriâ ſuâ, dicens ſe mendicum factum, amiſiſſeq; omnes fortunas ſuas naufragio, præter libertatem, quæ ſecum pedem navim inferre noluerat. Hęc vera hujus loci ſententia. Sc. *Nunc id eſt.*

PA. *O ſalutis meæ ſpes.* TR. *tace, ac bono animo es.*
Me vide. PA. *ſi modo id liceat, vis ne opprimat.*
Quæ vis, vim mihi afferam ipſa, adigit. TR. *ah deſine, nimis inepta es.*

Tertio verſu perſonę exciderunt, quas ita reſtituo.

TR. *Quæ vis?* PA. *vim mihi afferam, ipſa adigit.*

Quomodo etiam in veteribus poſteà inveni.

TR.

TR. *Sedete hic modò, ego hinc vos tamē tutabor, aram habete hanc*

Vobis pro caſtris, mœnia hinc ego vos defenſabo,

Præſidio Veneris malitia lenonis contra incedam.

Locus valdè difficilis, & intricatus, ideóque nō immeritò æſtuat Lambinus in explicando. Emendo ex veteribus libris voce una detracta; *pro caſtris, mœnia hinc ego defenſabo.* Habete, inquit, aram hanc pro caſtris, ego caſtrorum iſtorum mœnia hinc defenſabo: nam alia ſunt caſtra, alia mœnia ipſorum; quæ tamen confuſa videmus quantas heic turbas excitarint, quantas obſcuritates loco objecerint.

Æquum haſce petere intelligo, decet abs te id impetrari.

In Taruiſino erat, *patere intelligo.* Unde ſuſpicari libet *pacere* Plautum ἀρχαϊκῶς ſcribſiſſe, pro *Paciſci.* Sc. *Exi è fano.*

DAE. *maximo malo ſuo,* (*eſt abi.*

Si attigerit, ſive occeptaſſit, TR. *Cura.* DA. *curatū*

Scribo, *curatum eſit, abi.* Nam *Eſit* prp *Erit*, ἀρχαϊκὸν eſt. In Legg, XII. Tabul. AST EI CVSTOS NEC ESIT. Item *Eſcit* dicebant, ut ex Feſto cognoſcimus, & *Supereſcit*, pro *Supererit*. Sc. *Utrum tu leno.*

DÆ. *I dum Turbalio, atque curriculò affer huc*

Duas clavas. LA. *clavas?* DÆ. *probas: propera citò.*

Scribe meo periculo; *properè citò.* Vide quę ad Aululariam cap. II, & Ciſtellariam cap. III.

——— *ni iſtis iſtunc inuitaſſitis,*

Uſque adeò donec quà domum abeat neſciat,

Periſtis ambo. ———

In veteribus invenio; *iſtunc exoculaſſitis.* Quod prę-

P tule-

tulerim: Actum eſt, inquit, vobiſcum, niſi oculos eſ excutitis, ut domum ire neſciat excęcatus. Ita ſuperiore ſcenâ.

Vos adeò, ubi ego innuerò vobis, ſi ne ei caput exoculaſſitis,
Quaſi murteta juncis, itē ego vos virgis circumvin-
(ciam.

Cap. III.

Collus. Exurgére. Cauderus. Mi parentes. Rudens aucta. φάσκωλον. φασκώλιον. *Paſcelus. Scorteæ.*

Sc. *Meamne.*

Illic in columbum credo leno vertitur
Nam in columbari collum haud multò pòſt erit.

Scribo ex authoritate Priſciani *collus haud*, &c. nā ille ita citat lib. v. Reſtituimus quoque eundē hunc ἀρχαϊσμὸν Amphrituoni ex Nonio. Sc. *Heus mane.*

Ego jam hîc tę; itidem quaſi penicillus novòs exurgeri ſolet,
Ni hunc amittis, exugebò quicquid humoris tibi
(eſt.

Lego, *exurgebo quicquid.* Senſus horū duorum verſuum. Ego te quaſi penicillum exurgebo. *Exurgére* vox veteribus uſitata, legiturque in Feſti Pompeii ſchedis. *Exurgentes, exprimentes.* Lepidè verò Gripo minatur Trachalio, id quod locupletioribus faciebat Veſpaſianus, quibus pro ſpongiis dicebatur uti: ut eſt apud Suetonium in vita ejus, cap. XVI. Sc. *Serio edepol.*

Ciſtellam iſtic ineſſe oportet caudeam in iſto vidulo.

Legitur hic verſus etiam paullò poſt. Porrò apud Feſtum eſt *Caudecam*, & *Caudetam:* unde certa conjectura

jectura eſt, *Cauderã* ſcribſiſſe Plautũ. Veteres enim *Caudeus, Cauderus* dicebãt; ut *Bliteus, Bliterus. Laneus, Lanerus. Querceus, Quercerus.* Sequitur mox.

——— DÆ. *placet,*

Ius merum oras, meo quidem animo. TR. *at meo herclè* *

Defectus ſuſpectum habent hunc locum, non tamen ego: ſcribendũ, ut eſt in veteribus. *ac meo.* Senſus perfectus.

Iſtæc eſt, ô mei parentes, hîc vos concluſos gero.

Melius veteres libri, *ô mi parentes.* Qui eſt elegans ἀρχαϊσμὸς, à quo nec alibi abſtinuit.

PA. *Sunt crepundia.* DÆ. *ecca video.* GR. *perii in primo prœlio.*

DÆ. *Mane, ne oſtenderis; quâ facie ſunt? reſponde ex ordine.*

Perſonas ita conſtituo. GR. *perii in primo prœlio.*

Mane, ne oſtenderis. DÆ. *quâ facie ſunt?*

Nam melius illa Gripo quam Dæmonæ ſeni adtribuuntur. Sc. *Aliquando oſculando.*

——— DÆ. *licet.*

Hercules illum infelicet cum ſuâ licentiâ,

Ita meas replevit aures. quicquid memorabã, licet.

Reſtituo duos iſtos verſus integros Trachalionis perſonæ, cui ipſe Plautus olim aſſignaverat: nam Dæmones ad omnia ejus nihil niſi *Licet* reſpondebat, ut videre eſt. Hoc mihi in mentem venerat, cũ libros inſpiciens conjecturam meam eorum auctoritate firmari cognovi animo libentiſſimo. Sc. *Nunquam edepol.*

Præterea centum denaria Philippéa in paſceolo ſeorſus.

Paſceolus vox eſt merè Græcanica. φάσκωλον, φασκώλιον. Suidas. φάσκωλον δὲ ἐστι μαρσύπιον. Feſtus. *Phaſcola appellant Græci, quas vulgus peras vocat.* Etymologici auctor. φασκώλιον τὸ δερμάτινον βαλάντιον, οἱονεὶ Ἀσκώλιον, τὸ ἀσκῷ ἐοικὸς. Ergo eædē erūt quas *Scorteas* dictas fuiſſe Aſconius Pedianus tradit. Romani veteres φάσκωλον tranſtulerunt *Paſcelus* maſculinâ terminatione aſpiratione rejecta, & *E* pro *O* poſito, ut in *Hemo*, *Apello*, *Helus*. Et vetus codex *Paſcelo* non *Paſceolo* habet: ſed *Paſceolus* ὑποκοριστικὸν eſt, ut φάσκωλον, φασκώλιον. In præjuratione iſtâ bellâ Gripi, quâ Labraci lenoni præit.

GR. *Tum ego huic Gripo dico, inquito, & me tangito.*
LA. *Tum ego huic Gripo dico, Venus ut tu exaudias.*
Talentum argenti magnum continuò dabo.

Certò certius habeo excidiſſe ſecundo loco verſum illum ultimum, itaq; reſtitui debet hoc modo.

GR *Tum ego huic Gripo dico, inquito, & me tangito,*
Talentum argenti magnum continuò dabo.
LA. *Tum ego huic Gripo dico, Venus, ut tu exaudias,*
Talentum argenti, &c.

Hæc vera iſtius loci & genuina eſt lectio, etſi conjecturâ eruta.

Viro

Viro Eruditiſſimo

PETRO BERTIO

Pro-Regente Collegii Theologici Ill. DD. Ordd. & Philoſophiæ Moralis Profeſſori.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVi vetera vocabula, & temporis injuriâ deſita, de Latio exigunt, non quidem ego illos ſapientes negaverim, Vir eruditiſſ. facere tamen munus ſapienter aio; quod olim à Demodoco in Mileſios dictum. Vide perverſitatem judicii noſtri. Qui vino utuntur vetere ſapientes putamus, qui vocabulis, eos ἀρχαϊκοὺς nominitamus. Miſella certè vocabula! quàm ſe novâ aliquâ metamorphoſi vinum eſſe velint! Sed citrà jocum, audi ſeriam vocem. Si ita volumus omninò, age, jugulemus unâ operâ caſcos iſtos omnes, quorum nos verba non tam temerè damnare debemus, cum antiquitatem veneratione maximâ proſequamur. Neque ridenda protinus quæ diſſimilia, aut nihil ad hodiernum ævum uſumque: quæ cognita etiam ſuum habent fructum. Et quis tandem ſanus ſpondebit, iſta hæc, quibus nos utimur, ut edecimata illis eſſe præferenda? quæ poterit ratio dari? niſi, quia nos has impolitias facimus; belli Cenſores! Fit ergo illud Poëtæ.

Sic volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.

Vetus eſt adagium. Quem puerum vidiſti formoſum, hunc vides deformem in ſenecta. Non aliter vocabula, quæ jam malam illam & ſenectam ætatem agunt, ideóque deformia: tamen elegantia exiſtimamus, quia amamus. Sic ſimiæ quoque catulos ſuos, cum nihilominus formâ ſint maximè turpi. Conſidera mihi Romuli nepotes qui hodiè, & eorum ἰδίωμα: contende cum ævo iſto quod laudant. Profectò, ſi tempus omnia expolit, & cultiora reddit, neceſſè eſt hoc iſti anteponamus: quod non faciemus, ſi cerebrum habemus. Rectè & verè Flaccus.

Damnoſa quid non imminuit dies?

Et nos veteres in ordinem redigere audebimus? Conſiſtat modò mundus, & devolvantur aliquantùm tempora, quid facturos cenſemus natorum natos? retinebunt, credo, laudabuntq́ ea ipſa quæ nos? nihilò magis quàm nos iſta, quæ tanquam ab Evandro petita cum Fàvorino & Avieno ridemus, aut cum C. Cæſare tanquam ſcopulos vitamus. Rectius itaque fecerimus, ſi in hoc ævo ſequamur hoc ævum (quis enim Dictator mutet?) abſque injuriâ tamen & contumeliâ ullâ veterum: id eſt, ſcientiam nobis ſervemus, uſum populo concedamus, quod aiebat Cicero. Hæc in Plauti gratiam dicta ſunto, cujus hic cauſſa vertitur. Ad ejus Stichum hæc paucula quæ notavi, judicio tuo ſubmitto. Si placebunt, erit cur gaudeam: ſin autem, facies illis quod Voluſii Annalibus Catulli puella minata quondam. Vtrumvis eveniet, conſecutus fuero quod volui.

AD
STICHVM.

Cap. I.

Catonis vulgata lectio adſerta. *Arna. Tarna. Lucu.*

IN ipſo Stichi principio negotium magnum exhibetur Mureto & Gulielmio.

Credo ego miſeram fuiſſe Penelopam ſoror,
Suo ex animo,quæ tamdiu viro ſuo
Caruit.nam nos ejus animum de noſtris factis
Noſcimus. ———

Alter τὸ *factis* expungit, alter *facil* reſtituit. Laudo utriuſque acumen,& conatum, ſed nihil ultrà: niſi me amo,veram lectionem inveni.

Nam nos ejus animum de noſtris ſatis
Noſcimus. ———

Conſidera mihi ſonum & ductum literarum,videbis, ſi non rectè emendaſſe, at ſaltem à veſtigiis iſtis minimè aberraſſe.

Sed hic mea ſoror,adſis,dum multa volo tecum
Loqui de re viri. ———

Ita interpungo *ſoror,adſis dum,multa* &c. Atq; non aliter videre eſt in veteribus libris. Sc. *Qui manet.*

Gratiam à patre ſi petimus,ſpero ab eo impetraſſere.

Scribēdum,*impetraſcere*, ut ſuprà abundè jam monuimus.Sc. *Famem fuiſſe.*

Quæ inter continuum perdidi triennium.

Quæ verba efficiunt ut rectè cenſeam jam habere iſta Catonis cap.LVII.*Summa vini in homines ſingu-*

los inter annum cum compeditis uti quicquid operis faciant pro portione addito. Quin etiam magis adductus auctoritate Titinnii Fullonibus.

Qui inter decem annos nequiviſti unam togam Detexere. ———

Ignoſcet ergo Lector candidus errori meo, quem dum commiſi, hominem me oſtendi: cum profeſſus ſum, animi ingenuitatem declaravi.

Jamne exta cocta ſunt? quot agnis fecerat.

In veteribus erat, *quod tarmis fecerat?* Conjicio ſcribendum; *quot arnis f.* Nam veteres *Arna* pro *Agna* dicebant, ut ex Feſto Gloſſarióque cognoſcimus. Itē *Arnus*. In lege Numæ apud Agell. lib. IV. cap. III. PELEX. ASAM. IVNONIS. NE. TAGITO. SI. TAGET. IVNONI. CRINEBOUS. DEMISSEIS. ARNOM. FÆMINAM. CAIDITO. Pura puta autem Græcanica dictio, & è magna Græciâ à finitimis petita primitus: quomodo ὕπν☉, *ſomnus.* δαπάνη, *damnum.* ἕδ☉, *ſedes.* φάμα Doricè *fama.* λῆρ... *liræ.* & infinita alia. Poſſit verò hoc loco etiam legi, *quot tarnis f.* ut videatur ludere voluiſſe Plautus in homonymiâ, nam *Arna* etiam Bœotię eſt urbs, & *Tarna* aliàs dicta fuit, ut ex Græcorū monumentis ſcimus. Sc. *Quiſnam obſecro.*

DI. *quid mecum eſt tibi?*

PA. *Men' rogas, propudioſe? eloquere properè, Dinacium.*

Veteres libri, *Men' faſtidis propudioſe?* Quod verbū ad præteritum Dinacii ſermonē accommodatius.

— *poſtquam me miſiſti ad portam cū luci ſimul.*

Veteres, *cum lucu.* Rectè; nam *Lucu* veteres dixiſſe oſtendi ad Amphitruonem & Ciſtellariam.

Cap.

Cap. II.

Solla. Sollaria. Solla ſternere. Solliſternium habere. Fures *Summani* dicti. *Summanare. Samiare. Cadum vertere.* Calices exhauſtos mos olim vertere.

Eâdem illâ Scenâ.

Tum Babylonica periſtromata, conſutaq́; tapetia Advexit.

In veteribus invenio, *periſtromata, ſella, & tapetia.* Scribo, *ſolla, & t.* Nam *Solla* erant ſedilia in quibus tantum unus ſedere poterat, quæ inſternebātur Babylonicis ſtragulis, quæ *Sollaria* dicebātur. (Plautus *periſtromata* appellat, etſi non nego etiam ad alias Babylonicas veſtes referri poſſe) ideoq; aptè cōjunguntur. Eſt autē vox Oſca, nam ea gens *Sollum* vocabat quod totum eſſet, ac ſolidum. Fuerint igitur hæc ſedilia ex ſolido ligno, unde pretioſiora; & ſanè nō omnibus ea habere licebat: quibus licebat, *Solla ſternere,* & *Solliſternium habere* dicebantur. Feſtus. *Solla appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis poſſunt ſedere, ideoq; Solla ſternere dicuntur, qui ſoliſterniū habent: & Sollaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur.* Non auſim verò ſequi virum magnum, qui *Solium* ibi & *Soliaria* reſcribere tentat, cum planè eadem ſint. Nam efferebant *Sollum, Solium,* ut *Follum, Folium.* Sc. *Cum benè.*

—— *ac ejus conſervum Sagarinum Syrum.*

In veteribus omnibus erat, *Sangarinum.* Sed parum refert, nā eodē modo fluvius Sagaris, & Sāgaris promiſcè nominatur ab Auctoribus. Sc. *Libros inſpexi.*

P 5 *Haud*

Haud poſtulo equidem med in lecto accumbere,
Scis tu med eſſe imi ſubſellii virum.

Non ignoro CL. V. Iuſtum Lipſium velle, *medio in lecto*: ſed rectè eſt in veteribus. *equidem ſummò in lecto*. Sc. *Salvete Athenæ.*

SA. *Quis ſomniavit aurũ?* ST. *quid id ad te attinet?* *Somniavit* exponunt viri docti *furatus eſt*, quàm rectè ipſi viderint. Ego exiſtimo *ſummanavit*: id eſt ſummanavit. Nam veteres fures *Summanos* vocabant, & furari *Summanare*. Curculione. Sc. *Beatus.*

Quia veſtimenta, ubi obdormivit ebrius,
Summano, ob eã re me omnes Summanum vocant.

Summanare pro furari utitur etiam alibi noſter Comicus. In vetere quodam codice eſt. *Quis ſamiavit aurum?* Quod quid ſibi velit non video. Scio quidẽ veteres omnia acuta *Samia* vocaſſe, & *Samiare*, acuere; ut ex Nonio Gloſſographóq; eſt cognoſcere, ſed necdum ſic me expedio, quia non convenit ea notio huic loco. Amplio igitur. Sc. *Agite, ite foras.*

Namque edepol, quamvis deſubito; vel cadus verti poteſt:

Veteres *Cadum vertere* pro exinanire dicebant, uti nos hodie. De ton op den bodem ſetten. Sumpta autem metaphora à more in conviviis uſitato; nam ſolebant pocula exhauſta vertere. Ennius.

—— *vertunt crateras ahenos.*

Virgilius Æneid. IX.

Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos.

Item illud Poëtæ.

Vertitur anophoris fundus, ſententia nobis.

IOAN-

IOANNES MEVRSIVS
Eitzoni Tiardæ S. D.

NEc tu mihi omittendus, mi Tiarda, quin ad Plautum te vocarem. Niſi facerem, peccarem largiter in amicitiam voſtram, quam ſanctiſsimè colimus. Amoris verò erga me tui vel hoc evidentiſsimum eſſe ſignum poteſt, quod librariam ſupellectilem, & illam quidem amplam, meæ fidei diſcedens commiſiſti. Quod beneficium etſi valdè magnum ſit, eò tamen eſt majus, quia nullam partem referre poſſum. Fateor, debeo tibi nō leviter; ſed & tu mihi, quia, dum ut majora ſint quæ præſtas facio, magis me obnoxium reddo, eoque modo non parum refero. Quod reliquum eſt aliàs fortè ſolvetur. In præſens hæc ad Plautum examina, quæ quamvis paucula ſunt, longa tamē erunt ſatis ſi diſplicebūt: ſi autem placebunt, inſuſurro tibi quod in re abſimili olim gladiatoribus dici ſolebat, REPETE: *atq; ita arte longa efficies. Sanè, ubi ubi eris, cum hæc leges, puta mecum ſermones abs te cædi. Itaque ut ſemper præſentiâ meâ fruare, & ſermonibus jucundiſsimis, ſemper hæc lege; Vt unā per vitam individui comites alter alteri ſimus. Ego certè, quando corpore non licet, animo tibi ubique locorum adero; &, cum ſequi non poſsim, proſequar te ſaltem hâc Elegiâ, quæ ſinceri mei ergà te amoris, & mœroris ex abitu concepti teſtis erit. Vale mi Amice, vale; unquamne poſthâc vidende? Deus faxit, & votum mihi exhibeat. Vale iterum, & extremum hoc amici mœrentis officium habe.*

Ergòne qui nuper vivebam lætus, amicis
Deſtituor vitæ ad tempora prima meæ?
Nec mihi chara inter quiſquam tot nomina grato
Tetrica mœrorum leniet alloquio?
Grotius in patriâ gnavus colit urbe ſorores
Pimpleas, oculis charior ille meis.
Scriverius, fratris colui quem nomine, linguæ

Excuſſit

Excuſſit mihi ſe verbere, meque ſibi.
Scriverius, qui me ſibi fratrem ſæpe vocabat.
Quondam, eheu! animæ pars mihi quarta meæ.
Scriverius, certum demens quem rebar amicum,
Sublestæ fronti credulus eſſe fidem.
Scilicet humanæ ludit conſortia vitæ,
Et veri ſpeciem fucus amoris habet.
Dividor, ah! animaq; inter tot fragmina triſtis
Vix vivo, at, miſerum quod mage, vivo tamen.
Vivo tamen, cogorque meo ſupereſſe dolori,
Et dolor ex illo naſcitur uſque novus.
Fœcundus dolor ille, Hydram qui vincere poſſit,
Namque minus capitum fertilis iſta fuit.
Tu nunc, EITZO, *animæ pars præſtantiſſima noſtræ,*
Longinquæ properas ad ſola Franciados?
Ergóne diſiungent tot millia, teq; tenebit
Tam procul à noſtrâ Gallia Battaviâ?
O me infelicem, patriæ quàm pænitet oræ!
Et diſcedenti quàm comes ire velim!
Sed negat hoc Fortuna mihi nimis invida, dura
Fortuna, inſtabili turgida in imperio.
Fortunam accuſo; verùm & tu Gallia diris,
Quæ mihi tot perimis gaudia, digna meis.
Sed quaſnam voveam diras tibi, Gallia, quæ, cum
Incolumem excipies, gaudia mille dabis?
Gallia, quæ gremio Parnaſſia numina Muſas
Suſcipis; Europæ, Gallia, delitium.
Gallia, pacato Gradiui numine felix,
Lætior ô noſtrâ Gallia Battaviâ.
Ergo dolor lêvior, deſideriumque peruret
Mitius ex abitu, chare TIARDA, *tuo.*
Te Neptune pater, ponti qui cærula regnas;
Imploro,

Imploro, Iuveni ſternito molle ſalum.
Depoſitum dubio magnum committitur alto,
Depoſiti, quaſo, ſit tibi cura mei.
Vos quoque Tyndaridæ, cæleſtia lumina, fratres
Audacem placidum per mare ferte ratem.
Nimboſos cælóque ignes arcete ſororis,
Fauſta parum nautis numina nulla volo.
Tuque etiam ventos objecto monte furentes
Æole compeſce, & puppem agat aura levis.
Et poſtquam optatos appellant carbaſa portus,
Portune ô fidâ des ſtatione frui.
Non hic, ut quondam veterum temeraria virtus,
Contempto divûm numine marmor arat.
Aſt amor in Themidem pelago ſe tradere juſſit,
Qualis in ingenuis mentibus ardet amor.
Ardet amor, dulcique artus depaſcitur æſtu,
Deſidiæ ſterili nec ſinit eſſe locum.
Ut patriæ tandem ſolvantur debita terræ,
Debita ad extremam vix ſolvenda diem.
Vos igitur, vos obteſtor ſacra numina cœli,
Vos prohibete pium ſorbeat unda caput.
Fallor? an ipſe pater dextrum mihi ſternuit omen
Iupiter; & cœlum comprobat omne preces?

AD TRINVMMVM.

Cap. I.

Elegans in vitio antiquis poſitum. Catonis locus vitii argutus. *Deſinare. Deiuvare.* Fulgure afflatæ arbores. Fulminis venti. Plinius leviter emaculatis. Fulgur cur *Triſulcum. Patritus.*

Sc. *Multas res.* Eleganter amoris artes deſcribit adoleſcens Lyſiteles, ſub regno Veneris miſerè vapulans.

——— nunquam
Amor quenquam niſi cupidum hominē poſtulat ſe in plagas
Conjicere: eos cupit, eos conſectatur, ſubdole blandi- (tur, ab re
Conſulit blandiloquentulus, harpago, mēdax, cuppes, avarus,
Elegans, deſpoliator, latebricolarum hominū cor- (ruptor,
Blandus, inops, celati indagator. ———

Nihil video, niſi *Elegans* heic in vitio poſitum, nam nôn aliter vetuſtiſſimi uſurpabant. Agell. lib. XI. cap. 11. *Elegans homo non dicebatur cum laude: ſed id ferè verbum ad ætatem M. Catonis vitii non laudis fuit.* Deinde profert hoc Catonis fragmentū ex Carmine de moribus. *Avaritiam omnia vitia habere putabant: ſumptuoſus. cupidus, elegans, vitioſus, irritus qui habebatur, is laudabatur.* Quæ verba manifeſta vitii, correctionem tamen non video. Sc. *Quo illic.*

Ava-

Avarus,inuidus,ſacrũ,profanũ,publicũ,privatũ
Hiulca gens. ——— *(habent.*
Melius ita interpungas;*ſacrum profanum,publicum privatum habent.* Id eſt:Nihil intereſſe inter ſacrum aut profanum,inter publicum aut privatum exiſtimant. Egregia querela in ejus ævi vultures,qui utinam neque hodiè nimis multi exiſtant.

——— *nihil ego iſtos*
Moror facetos mores, & turbidos, quibus boni dedecorant ſe.

Veteres,*fatuos mores*. Multò rectius.

Deſerere illum & dejuvare in rebus adverſis pudet. Lipſius *deſinare* legit, ſed neſcio an rectè; hoc ſat ſcio, in Feſto nõ mutandum eſſe quod nobiliſſimus Douſa vult. Nam dicebant *Deſinare* & *Deſinere* veteres,ut *Fodare,Fodere. Vellare,Vellere. Fallare,Fallere.* & alia multa ejuſmodi. *Dejuvare* verò heic στερητικὸν eſt; itaque in eo laudem meretur magnam, quòd Plauto noſtrò forti manu adſerat. Sc. *Minus quindecim.*

Nam fulgurita ſunt hîc alterna arbores.
In vet. erat. *Nam fulgere ita afflata ſunt.* Quod non temerè damnandum. Plinius lib. 11. cap. LIV. *Sed ſonitum profecti eſſe fulminis, non illati: etiam ſpiritu* (ſcribo *ſpiritum*) *ocyorem fulmine, ideò quati prius omne & afflari,quàm percuti.* Virgilius.

Fulminis afflavit ventis,& contigit igni.

ut autem ille *Fulminis ventis* dixit, ita ἆθμα κεραυνῦ ſublimis poëta Nonnus Dionyſ. lib. 1.

Εἶπε θεὰ κρονίδαο διάκτορον αἴθοπος αὐγῆς,
Νυμφιδίῳ σπινθῆρι μογοςόκον ἆθμα κεραυνῦ,
Καὶ ςερόπην σεμέλης θαλαμηπόλον.

Sc.

Triplex autem vis fulminis: aut enim afflat, aut terebrat, aut incendit, inde *Triſulcum* dictum. Feſtus. *Triſulcum fulgur fuit ab antiquis dictum, quia incēdit, aut afflat, aut terebrat.* Sc. *Sta illico.*

Ut rem patriam, & gloriā majorum fœdarim meā.
Legerem metri cauſſa; *rem patritam.* Nam *Patritus* ut *Avitus* dixiſſe veteres ex Nonio oſtendi in Appendice Critici Arnobiani, lib. II.

Pernovi equidem Leſbonice imperitum tuum ingenium admodum
Scio te ſponte non tuāpte erraſſe. ſed amorem tibi
Pectus obſcuraſſe. ———

Lambinus malebat, *peritum tuum*, ego uerò *impeditum t.* Quod verbum huic loco convenientiſſimum, nam anteà quoque Leſbonicus dixerat.

Sciebam ut eſſe me deceret, facere non quibā miſer,
Ita vi Veneris vinctus, ocio captus, in fraudē incidi,

Cap. II.

Mehe. Differre famâ. Hiſce homines. Cercopia inſula. Κέρκωπες. *Tax. Pax.* Terentius bis emendatus. *Harpax.*

Eâdem ſcenâ.

Sed ut inops infamis ne ſim, ne mihi hanc famam differant,
Me germanam meam ſororē in concubinatū tibi
Sine dote dediſſe magis, quàm in matrimonium.

Valdè vereor ἀρχαϊσμὸν heic fuiſſe Plauto corrumpendo: ſcribſerat ille. *ne mehe hāc famā differant.* Nam *Mehe* pro *Me* dictum ex Quintiliano etiam ſuprâ oſtendi. Iam *Differre famâ* dixit, pro *Differre malis*

malis ſermonibus. Sc. *Huic ego diei.*

Fac me, ſi ſcis, certiórem, hice homines ubi habitent pater.

In veteribus erat, *hiſce homines*. rectè. Veteres *Hiſce* pro *Hi* efferebant, ut ſuprà quóque monui.

Ad hoc exemplum eſt. an Chares. àn Charmides? num Charmides?

Cur obſecro, *num Charmides?* nam hæc inepta ταυτολογία eſt. Veteres codices nulli agnoſcũt, & rectè.

Sed ipſe ubi eſt? SY. pol illum reliqui ad Rhadamantem in Cecropiâ inſulâ.

Puto veram lectionem iſſe, in *Cercopiâ inſulâ*, ut ita ludens appellarit Orcum regnũ Rhadamantis, qui ſceleratos ibi pœnis & cruciatibus maximis exerceret. Nam homines ſcelerati, & maligni Κέρκωπες, & πίθηκοι, Latinis *Simiæ* nominabantur, ut infrà ad Truculentum docebo.

Quod eſt tibi nomẽ adoleſcens? SY. *Pax, id eſt nomen mihi.*

Hoc quotidianũ eſt. CH. *edepol nomẽ nugatoriũ.*
Quaſi dicas, ſi quid crediderim tibi, pax, periiſſe illico.

Primo verſu ſcribo. *Tax, id eſt*, &c. Tertio. *ſi quid crediderim tibi, tax periiſſe illicò*. Ludit Sycophanta ex inſtituto ſuo, dicitque nomen ſibi quotidianum eſſe *Tax*: id eſt, tanquam hominem tagacem, & qui non benè utatur manu ſiniſtrâ, traduci à populo: inde eſt, quod reſpondet Charmides audito nomine, dixiſſe eum furto illicò periturum ſi quid ejus fidei concrederet. Nam ut *Pax* à *Pago*, ita etiam *Tax* à *Tago* deducebãt. Atque ut *Tangere* quoque pro furari uſurpabant, ita *Tax* & pro *Tactim*, & pro *Fur-*

tim. Heic poſteriori notione extulit, priori in Perſā. Sc. *Iovi opulento.*

——— *tax tax tergo meo erit, non curo.*

Iam quod paullò poſt Charmides iterum eum hoc modo compellat.

Aggrediundu'ſt hic homo mihi aſtu. heus, Pax, te tribus verbis volo.

Nihil obſtat, ſi ſcribamus, *heus, pax, te*, &c. Nā utebantur hac dictione cum aliquem compellarēt, aut ſermonem ejus interpellarent. Terentius Heaut Act. II. Sc. II.

Capillus paſſus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter, pax. CLIN. *Syre mi, obſecro,*
Ne me in lætitiam fruſtrà conjicias.———

Sed ſecundo uerſu malè collocata Cliniæ perſona: ita conſtituo.

Rejectus negligenter. CLIN. *pax. Syre mi obſcero.*

Nam interrumpebat Syri verba, itaq; oportebat veniam poſtulare. Vide magni Scaligeri Auſonianas Lectiones. Ad *Tax* quod attinet, debet illa vox etiā apud Terentium reponi fabulâ citatâ, Act. IV. Sc. II.

Vnus eſt dies, dum argentum eripio tax, nihil amplius.

Malè enim hodiè excuſum eſt. *eripio, pax, nihil a.* Hoc quoq; admonebo: ut à *Paco Pax*, ita ab *Harpago*, etiam *Harpax* adverbialiter efferebant, Pſeudolus in Comœdiâ ſui nominis. Sc. *Hi loci.*

——— *apage te Harpax, haud places.*
Huc quidem herclè haud ibis intrò, ne quid harpax feceris. Ita ſcribo. Sequitur.
— *nequicquam herclè es, nam nihil auri fero.*
Nimis argutè obrepſiſti in eâpſe occaſiunculâ.

Poſt-

Poſtquam ego me aurum ferre dixi, poſt tu factus
Charmides.

Prius tu nō eras quā auri feci mentionē, nihil agis.

Lego, *obrepſiſti meapſe occaſiunculâ.* vt erat in veteribus libris. S. *Quid hoc hic.*

Hic meo hero amicus ſolus firmus reſtitit,
Neque demutavit animum de firmâ fide
*Quanquam labores * multos **
Sed hic unus, ut ego ſuſpicor, ſervat fidem.
Ob rem laborem eum ego cepiſſe cenſeo.

Nihil hoc loco contaminatius, ita mutilus & luxatus eſt. Reſtituo ex veteribus editionibus meis.

Neque demutavit animum de firmâ fide.
Hic unus, ut ego ſuſpicor, ſervat fidem:
Quanquam labores multos ob rem eum ego cepiſſe cenſeo.

Non poterat melius emendari.

IOANNES MEVRSIVS

Hugciano Grotio S. D.

ODi puerum præcoci ſapientiâ, *ajebat ille; ſed eo dicto, mi Groti, nihil cenſeo ineptius. Cur enim? Quippe* generoſioris arboris etiam planta cum fructu eſt, *quod Quintiliano juvene dictitabatur. Sed aurē vellit Cato, qui* ſenilem juventam ſignum eſſe præmaturæ mortis *pronuntiat. Quod utinam falſum! exemplis enim & experientiâ comprobatum, non diurnare hoc hominum genus. Dolendum certe: & quod de Cæſare olim dictum,* non naſci eum debere, aut Reip. nō tam citò eripi, *idem de præcocibus & præſtantiſſimis iſtis ingeniis videtur; quibus ſi ad frugem pervenire daretur, quanto uſui Reip. erant futura? Tuâ cauſsâ hoc dico, cui in ipſâ ferè pueritiâ tam præclarè ſapere contigit, ut μελλέφηβος in ingenii & eruditionis admirationem cunctos erexeris. Cave autem te efferas, aut ames nimis propter hæc: quin Dei potius in te beneficentiam agnoſce, illique ut gratus ſis ſedulò labora. Gratus autem eris (vide quam ſollicitus ſit hic affectus, quem non contemnes.) ſi dona, quæ tibi largiter ſuppeditavit, nominis ipſius ſanctiſsimi ſolius gloriæ, Reique publicæ utilitati impendere ſtudebis. Quod niſi facis, infelix es, immò nihili. Hoc cogita, & me ama: atque hæc ad Plauti Truculentum examina.*

AD TRVCVLENTVM.

Cap. I.

Mare, pro Meare. *Damnoſus*, pro ſumptuoſo, & prodigo. *Dapinare*. *Congerones*. *Habiturire*. *Infrequens* miles.

Sc. *Non omnes ætas*.

—— *quotque pericla vianda! di voſtrā fidē, hui!*

In veteribus omnibus erat, *quotque perclamanda*. Fallo me, aut veram lectionem erui, *pericla manda*. Nam veteres *Mare* pro *Meare*: unde *Remant* pro *Remeant*. Ennius apud Feſtū, & Lucretius lib. III.

Vnde homines, dum ſe falſò terrore coacti
Refugiſſe volunt longè, longèque remaſſe.

Sequitur poſteà.

Faxim lenonum & ſcortorum, ut plus eſt, minus,
Et minus damnoſorū hominū, quā nunc ſunt, ſient.

Legendum eſt *Paxim*, ut monui ſuprà ud Amphitruonem, cap. IX. Porrò homines *Damnoſi* heic accipi poſſunt vel quibus multum inſumitur, quales ſunt meretrices lenoneſque; vel prodigi, ſumptuſq; nullius rationem habentes. Veteres autem *Damnum* propriè τὸ ἀνάλωμα interpretabātur, ut docuit ad Varronem vir incomparabilis Ioſ. Scaliger. Addo ego; ut Δαπάνη *Dapnum* prius, deinde *Damnū* factum eſt, ita Δαπανᾶν, *Dapinare*, quo utitur Comicus noſter Capt. Sc. *Quanto in pectore*.

Æternum tibi dapinabo cibum, ſi vera autumas.

Mutatus vero ά in *I*, ut in Αφάνναι, *Apinæ*. Præterea

Damnoſus eâ quâ dixi notione in ſequentibus iſtis verbis intelligi debet.

Eadem poſtquam alium reperit, qui plus daret,
Damnoſiorem, me exinde amovit loco.

Ita enim interpungendus locus Sc. *Ad fures.*

Ne quis adventor gravior abeat quam adveniat.

Priſcianus lib. de verſ. Comicis ita citat, *abeat* atque *adveniat*. Et ſanè *Atque* pro *Quàm* Latinis ſcriptoribus non inſolens: non tamen propterea heic reponi debere exiſtimo, cum nulli codices agnoſcāt: unde ſuſpicio eſt, ne Grammaticus ille doctiſſimus ita ſcripſerit, ut memoriâ tenuerit, itaq; erit ejus ἁμάρτημα μνημονικὸν leviculum.

——— *quin ei*
Ut ſimitu adveniunt ad ſcorta congerrones,
Conſulta ſunt concilia, &c. ———

In veteribus erat *congerones*, quomodo & doctiſſimus Lambinus ſuſpicatus erat corrigendum. Fulgentius *Congerones, qui aliena ad ſe congregant.* Et optimè huic loco convenire eam dictionem fatebitur, quicunque inſpexerit. Eâ formâ *Foraſgerones* dicit infrà.

Non arvus hic, ſed paſcuus eſt ager, ſi arationes
Ambituris, qui arari ſolent ad eos verò ire melius
eſt.

Libri veteres conſtanter, *ſi arationes Habituris, qui*, &c. Certum habeo ſcribſiſſe Plautum, *Habituris*, id eſt, habere deſideras: Nam *Habiturire* ut *Eſurire*, *Iturire*, & alia ad faciē eam extuliſſe olim minimè dubium. Si *Ambituris* retineamus, nil poterit dici ineptius; non enim ambituriebat, ſed ambiebat, id eſt habituriebat. Itaque ſufficere hæc exi-
ſtimo

ſtimo ad adſerendam conjecturam meam.

E linguis dicta dulcia datis, corde amare facitis
Amantis, ſi quidem non danunt. ———

Optimè in veteribus eſt, *corde amare facitis*. Græciſmus eſt, *Amara facere amantes*. Sc. *Hahaha.*

Quin ubi nil det, pro infrequente mutat militiâ
domum.

Lambinus *infrequẽtem* interpretatur τὸν ἀσεβῆ(?)... τον, ſed malè, nam *Infrequens* dicebatur miles qui ſubinde à ſignis aberat. Feſtus. *Infrequens appellatur miles, qui abeſt abfuitve à ſignis.*

Cap. II.

Solitare. Clura. Clurinum pecus. *Simiæ* per convitium qui dicti. *Lamiæ. Victoriæ. Hæc* pro Hæ, ἀρχαϊκῶς. *Patuli* & *Propatuli* boves. *Patulis.*

Sc. *Quis illic eſt.*

Spero meam quidẽ herclè, tu quæ ſolita es cõprimas.

Veteres omnes. *tu quem ſolitas comprimas*. Optimè Ἀρχαϊσμὸς eſt: *Solitare* frequentativâ formâ pro *Solere*, ut *Dolitare* apud Catonem pro *Dolere*.

——— *tu verò clurinum pecus?*

Dixi in appendice Critici Arnobiani lib. III. legẽdum heic *Cluninum*, intelligendumque eſſe de ſimiâ, quia à veteribus *Cluna* dicta fuit. Sed ſanè *Clurinum*, cum veteres libri habeant Plauti & Arnobii, temerè mutari non debet, nã & in Gloſſario legitur, *Clura* πίθηκος. Et dubiũ non eſt quin veteres ita extulerint ut *Cordus*, pro *Condus*. *Cortumio, Contumio. Canimen, Carmẽ. Genimen, Germẽ. Gnoma, Groma.*

Præcidanea, Præcidaria. Proletaneus, Proletarius. Strigores, Strigones. Architector, Architecton. Ita autem irridens Aſtaphium ancillam Stratılax appellat deformitatem ei exprobans; nam homines deformes *Simiæ* per convitium audiebant. Huc pertinet iſtud Milite. Sc. *Voluptas.*

——— PY. *edepol hæc quidem*

Bellula eſt, PA. *pithecium hæc eſt præ illâ.* ——

Talis ancilla Phroneſii Truculento.

——— *ô Phitecium*

Face ut accumbam, adjutare ſic decet puerperam.

Lycophron quoque Therſiten hominem maximè illiberali facie πιθηκόμορφον nominat.

πιθηκομόρφῳ πότμον αἰτωλῷ φθόρον
τεύξει ———

Vel ſimiam appellaſſe Aſtaphium videri poteſt, quia eſſet ingenio maligno, & verſipelli: & ſanè antiqui ejuſmodi homines non aliter indigetabant. Inde eſt apud eundem hunc Plautum Pſeudolo. Sc. *Dulcia atque amara.*

PS. *Sed quod nomẽ eſſe dicam ego iſti ſervo?* CH. *Simia.*

Inſpice totum locum, non invenies qui magis accommodatus ad hanc rem. Huc referendum, quod Candulus & Atlas, quia ſcelerum fraudumque omniũ inventores exſtiterant, Κέρκωπες ſunt dicti. Apomaſar etiã cap. cxxxv. ſimiam interpretatur τὸν πανοῦργον. ut & Artemidorus libb. 2. & 4. capp. 12. & 58. Item proverbium celebratũ fuit, πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, quod uſurpabant ὅτι οἱ φαῦλοι κἂν πολλοῖς περιβληθῶσιν, ὅμως δ᾽ οὖν διαφαίνονται πονηροὶ ὄντες. ut ait Suidas. Ariſtophanes etiam Equitibus πιθηκισμοὺς poſuit pro fraudibus.

Κλ.

Κλ. οἴμοι τάλας. οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις.
Huc etiam pertinebat ſomnium Charmidæ Rudĕte, ubi ſimia ſignificat Lenonem Labracem, hominem nequiſſimũ: unde apparet Comicum noſtrum ὀνειροκριτικῶν minimè fuiſſe imperitum. In Moſtellariâ quoque ſervus Phaniſcum adverſitorem contumelioſè ſimiam nominat.

Vide ut faſtidit ſimia. ———

Sed & hoc admonendum duxi in Ven. & Baſ. eſſe *Larinum pecus*, & ſuem interpretor, à nobili illâ triginta porcorum matre, & Laribus Grundilibus. Puto tamẽ veram Plauti lectionem eſſe *Clurinum pecus*, cũ Arnobius etiã uſurpaverit, ſcriptor veteris literaturæ ſcientiſſimus, & à Comici noſtri, ut obſervavim⁹, imitatione nõ abhorrẽs. Sequitur porrò.

Quia tibi inſuaſo infeciſti propudioſa pallulam.

Feſtus, *Quia tibi ſuaſo*. Sed quia veteres libri ita cõſtanter habẽt certâ conjecturâ ducor ſcribſiſſe Plautum. *Quia tibin' ſuaſo infeciſti*, &c.

AS. *Dignis dant.* ST. *lavinia hic ſunt quas habes victorias?*

AS. *Ne attigas me.* ST. *tangamne ego te?*

Rectè Douſa, *dane*. Sed ego perſonas & locum ſic reſtituo.

AS. *Dignis dane, lamiæ hæc ſunt, quas habes victorias.*
Ne attigas me. ST. *tangamne ego te?*

Et quidem *lamiæ* erat in veteri codice, quod multò probius. Aſpernatur Stratilacis munera Aſtaphium quaſi abhorrens, Lamias eſſe ac terriculamenta dicens. Licilius.

Terriculas Lamias Fauni quas Pompiliique.

Et *Lamiæ turres* apud Tertullianum. *Victoria* au-

tem *καλαχρηστικῶς* heic à Comico noſtro ponuntur; erant verò ſigilla Victoriæ quæ magnâ frequentiâ Græci (nam hæc Athenis agi finguntur, ut omnes Fabulæ.) faciebant. Val. Max. lib. I. cap. I. *Victorias, aureas pateras, & coronas, quæ ſimulacrorum porrectis manibus ſuſtinebantur, tollebat; & eas ſe accipere non auferre dicebat.* Cicero Verr. VI. *Erat præterea magna vis eboris, multa ornamenta, in quibus eburneæ victoriæ antiquo opere, ac ſummâ arte perfectæ.* Hæc diis præſtitibus ſuis in manu ponebãt, ſcilicet ut militiæ poſſent hoſtes ſuperare. Clarè ecce in loco Valerii citato, & illo Ciceronis eâdem Verrinâ quam laudavi. *Inſiſtebat in manu Cereris dextrâ ſimulacrum pulcerrimè factum victoriæ: hoc iſte è ſigno Cereris avellendum, aſportandumque curavit.* Porrò *Hæc* ſcribſi, pro *Hæ, ἀρχαϊκῶς*. Ita Terentius Heaut. Sc. IV. Act VI.

Haſce ornamentis conſequuntur alteræ,
Porrò hæc talenta dolis apposcent duo. Sequ.
Ut ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovẽ.

Hęc lectio à Scaligero profecta, propter authoritatẽ tanti viri in textum recepta eſt. Ego viri tanti, quem unicè, ut debeo, côlo, authoritati detractũ ire nolo, ſed heic tamen eum ſequi non poſſum, cum omnes veteres conſtãter habeant *Patulum*. Et ſanè meliores Feſti editiones ita præferunt, non *Patalẽ*. Deinde ex Iunio Philargyrio & Servio ad Georgic. III. ſcimus *Patulos* boves appellatos qui cornua latè diſtantia habeant, qui Græcis poëtis *εὐρυμέτωποι*. Iidem quoque *Propatuli* dicti, teſte hoc ipſo Feſto in *Propatulum*. Sed, ut quod ſuper hoc loco cẽſeo ſemel dicam, ſcribſit Plautus *Patulem ἀρχαϊκῶς*, nam vete-

veteres nomina ſecundæ declinationis etiam tertiâ indifferenter efferebant. Hoc Feſtus antiquitatis diligentiſſimus ſcientiſſimuſque annotaverat, ſed locus poſteà corruptus, & *Patulem* in *Patalem* mutatum eſt. Confirmat & hoc conjecturam meam, quod ſi *Patulum* Plautus dixiſſet, jam hoc non novum nec annotatione dignum ſit.

Cap. III.

Ne muſca quidem; vetus dictum. *Oramenta. Exorabula.* Laſſi lavari ſoliti calidâ. *Milli.*

Eadem ſcenâ Aſtaphio mulieres convenire volenti ita reſpondet Stratilax.

——— quas tu mulieres
Mihi narras? ubi muſca nulla fœmina eſt in ædibus.

Meo animo τὸ *fœmina* περιέλκει. itaque reſcribſerim, *Ubi muſca nulla eſt in adibus.* Veteres cum domi nemo eſſet, rogati joculariter reſpondebant, *Ne muſca quidem.* Invenio & apud Suetonium Domitiano, cap. III. *Inter initia principatus quotidiè ſecretum ſibi horarium ſumere ſolebat: nec quicquam amplius quàm muſcas captare, ac ſtilo præacuto configere: ut cuidam interroganti, eſſetne quis intus cum Cæſare, non abſurdè reſponſum ſit à Vibio Criſpo: Ne muſca quidem.*

Quin maceria illa ait, in horto quæ eſt. ——
Vett. libri. *Quid maceria.* Rectè, & ita Priſcianus laudat lib. v.

Verum ego illum, quanquam violentus eſt, ſpero mutari poteſt.

Blan-

Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis.
Legẽdum exiſtimo, *oramentis cæteris*. Scioli librarii temerè ejecerunt cũ non intelligerent, etiam ſimilitudine vocis inducti. *Oramenta* nihil aliud ſunt quam ſermones blandi, & blanditiæ, quæ *Exorabula* nominavit primore Scenâ hujus fabulę. Ait enim Dinarchus.

Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotque exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ. ——

Certè ornamenta cum blandimentis non ita aptè conjungantur: ſed arbitrabuntur viri docti. Sc. ſequenti, *Piſcis ego credo.*

DI. *Quin herclè laſſus jam ſum durando miſer,*
Mihi quoque præ laſſitudine opus eſt ut lavem.

ultimus verſus reddendus Aſtaphio, malè enim Dinarcho tribuitur. Ita correxeram, cum video conſentire mihi veteres libros. Ait verò Aſtaphium ſibi opus eſſe præ laſſitudine ut lavet; is mos vetuſtiſſimis etiam Græcis. Artemidorus lib. I. cap. LXVI. Πάλαι μὲν γὰρ εἰκὸς εἶναι πονηρὰ τὰ βαλανεῖα, ἐπεὶ μὴ συνεχῶς ἐλούοντο οἱ ἄνθρωποι, μηδ᾽ εἶχον τοσαῦτα βαλανεῖα. ἀλλὰ ἢ πόλεμον καταστρεψάμενοι, ἢ μεγάλου παυσάμενοι πόνου ἐλούοντο. Et quidem calidâ tum lavabantur. Idem loco citato. Ἢ γὰρ ἀναλαμβάνοντες, ἢ ἀπεργοῦντες εἰς θερμὰ πορεύονται. Huc pertinet locus Epidico. Sc. *Male morigerus.*

—— *abi intrò, ac jube huic aquam calefieri.*

Item Bacchidibus Sc. I.

—— *aqua calet, eamus hunc intrò ut laves.*
Nam ut in navi vecta es, credo timida es.

Sequitur in Truculento.

Sed

Sed obſecro herclè Aſtaphium, i intrò, ac nuntia
Me adeſſe. tu i properè, & ſuade jã ut ſatis laverit.
Veteres libri. *Me adeſſe, cui properet ſuavium, ut ſ.l.* Quæ lectio magis placet. Sc. *Ne expectetis.*
Et Homero, & poſtillâ mille memorari poteſt
Qui & convicti & condẽnati falſis de pugnis ſient.
Veteres libri, *& poſtilam illi m. p.* Scribo, *& poſtillâ milli.* Nam *Milli* pro *Mille* etiam Lucilius dixit lib. IX.
Tu milli nummûm potes uno quærere centum.
Item lib. XV.
Hunc milli paſſûm qui vicerit atque duobus
Campanus ſonipes. ———
Vide Macrobium Sat. lib. I. cap. V. Hęc quamvis in ſpeciem recta ſint, non poſſum tamen diſſimulare præferre me lectionem iſtam.
Et Homeri Iliada & Odyſſeam illi memorari poſ- *(ſunt.*
Quam in Pariſienſi inveni. *Memorari* ἀρχαϊσμὸς eſt pro *Memorare.* Iam in Iliade & Odyſſeâ Homeri plurima eſſe mendacia nemo ignorat. itaque ille verſus huc accommodatiſſimus. Deinde quid eſt *Homeronidam?* quis mihi explicabit? Tentaveram, *Et Homerum item.* Sed nihil opus, rectâ lectione inventâ, πεειωολογεῖν.

Cap. IV.

Maius pro Magnus. Iupiter *Deus Maius* Tuſculanis, *Maia. Abſtit. Acceptrica. Chœnica. Seneca. Eſopia. Seſopia.* Glans bubus dari ſolita.

Scenâ eâpſe Phroneſium meretrix Aſtaphium cõmone-

moneſacientem ut ſe ægram eſſe aſſimularet, ita objurgat.

——— tace,

Quid adhuc egeo tui,malum,ammonitricis, an me maleficio vincere eſt?

Ita reſtituit magnus Lipſius ex veſtigiis iſtis Vatic. *Cui adhuc ego tu malam eam emovet ruri, à me matitio vincere eſt?* unde apparet eum aliquantum à ductu literarum recedere. In Baſ.erat. *Quoi adhuc ego tu malam emones ruſtica me maleficio vincere'ſt?* unde conjicio ſcribendum.

Quor adhuc eho tu mala me mones ruſtica? me maleficio vincere'ſt?

Poſteà in glorioſo Stratophanis militis ſermone.

Meus eſt ſcio jam de argumentis, nimium quidem ſimili'ſt,papa.

Iam magnu'ſt? jamne lectat legiones,quas ſpoliare velit?

In veteri codice erat. *Iam maius eſt? jamne l.l.* Quod profectò rectiſſimum,nam *Maius* antiquiſſimi pro *Magnus* dicebant, hinc *Majeſtas*, cujus originem accuratiùs tradere Feſtus debuerat. Iupiter quoque à Tuſculanis *Deus Maius* appellabatur, id eſt, θεὸς μέγας. idque κατ' ἐξοχὴν. Macrobius Sat. lib. I. cap. XII. ubi de Maii menſis nomine diſſerit. *Sunt qui hunc menſem ad noſtros faſtos à Tuſculanis tranſiiſſe commemorent, apud quos nunc quoque vocatur Deus Maius,qui eſt Iupiter, à magnitudine ſcilicet ac majeſtate dictus.* Item magna mater Maia. Ibidem. *Affirmant quidam, quibus Cornelius Labeo conſentit,hanc Maiam,cui menſe Maio res divina celebratur, terram eſſe, hoc adeptam nomen à magnitudine,*

tudine, ſicut & mater magna in ſacris vocatur. Ab hâc radice *Maior*, *Maximus*. Nam à *Magnus* ἀναλόγως debebat deduci *Magnior*, *Magniſſimus*. Sed eſt notum nomē illud ἀναλογίαν excedere. Sic adverbialiter *Maiè* (poſteà *Mage*) *Maiùs* (poſteà *Magis*) *Maximè*. Et Giſanius in Indice Lucretiano teſtatur ſæpè ſe *Maiùs* pro *Magis* inveniſſe in manuſcriptis, quod librariorum ſcripturæ vitioſæ imputare non debebat, cum ſit remotiſſimæ antiquitatis. Itē Capella vocum antiquarum uſurpator lib. de Dialect. *Quantitas non recipit maiùs & minùs*. Nam *Maiùs* ibi eſt μᾶλλον. Ergo non debet mutari, & *Magis* reſtitui, quod amico noſtro videtur. Imperiti librarii temerè nimis, id eſt ſuo more, vocem antiquiſſimam de Plauti libris exturbaverunt, in quos noſtro periculo poterit poſthac recipi.

Ubi illa obſecro eſt, quæ me reliquit atque abſtitit. In veteribus *abiſti* eſt pro *abſtitit*; itaque ſuſpicor ſcribendum *abſtit* ἀρχαϊσμῷ, quo etiam uſus Ovidius Metamorph. lib. XI.

——— renovat lectuſque locuſque
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet abſtit.

Vide ad Aſinariam cap. 1. Sc. *Ite hac ſimul.*

——— huic des
Quantumvis, nuſquam apparet neque datori, neque acceptrici.

In veteribus libris erat, *neque acceptrica* Optimè. Antiqui *Acceptrica* & *Acceptrix* dicebant, ut *Senex*, *Seneca*. Pomponius Piſtoribus.

Pappus hic medius habitat ſencca non ſeſcuncia.

Sic *Chœnix*, *Chœnica*, *Phalanx*, *Phalanga*. & alia ejus formę.

Quid

*Quid nunc ergo huic odio es * * buſteus.*

Scribo & ſuppleo ex veteribus libris. *Quid nunc ergo odioſè es confeſſus omnibus te iis.* Cur, inquit, te feciſti ut noſcerent omnes ii? intelligit verò eos quos Geta adduxerat. Poſteà miles ſtomachoſus ita Getam adfatur.

——— quid tibi huc ventio eſt?
Quid tibi hanc aditio eſt? quid tibi hanc notio eſt, inquam,
Amicam meam? emoriere ocius, ſi manu niceris.

Non video quid ſit, *ſi manu niceris*, neq; item quod in Lambinianâ editione eſt, *ſi viam imbiteris.* Optimè in Pariſienſi *ſi manum injeceris.* Sc. *Date ſoleas,*

Quo pacto excludis quaſo? potin' planius
Quam excluſus nunc ſum? ———

In veteribus libris erat, *excludis quaſo eſopitiis planius.* Lego. *Quo pacto excludis quaſo eſopius planius.* Et ἀρχαϊκῶς *Excludis* dixit pro *Excludas.* Senſus eſt. Quopacto me planius ſedibus ejicias, & ſedes mutate, id eſt migrare cogas? Veteres autē *Eſopia* appellabant, ſedes, quæ in Augurali & Saliari carmine *Seſopia ſunt.* Feſtus. *Seſopia in Augurali & Saliari carmine appellantur, qua aliàs Eſopia pro ſedilibus dicere habemus nunc adhuc in conſuetudine.* Sc. *Rus mane.*

Rus mane dudum hinc ire me juſſit pater,
Ut bubus glandem prandio depromerem.

Vult vir magnus, *Ut ſubus.* cùr autem? quiáne in ſilvas ſolent paſtum dimitti ſues? ſed & bubus veteres glandem in pabulum dabant. Cato cap. LIV. *Bubus pabulum hoc modo parari denique oportet. Ubi ſemētim paraveris, glandem parari legique oportet,*

tet, & in aquam conjici. Inde ſemodios ſingulis bubus in dies dari oportet. Cap.LX. *Bubus cibaria annua in juga ſingula lupini modios* CXX. *aut glandis modios* CCLX. Vide quoque Columellam lib.VI.cap.III. & XI.cap.II.

Cap. V.

Crumenas in collo geſtabant olim. *Minus. Miner. Viduer. Inire* pro Intrare. Paraſiti *Scorta* dicti. Feſtus emendatus. *Cavilles. Furcilles.*

Eadem Scena.

— homo crumenam ſibi de collo detrahit.
Minas viginti mihi dat, accipio libens.

Unde obſervare eſt veteres in collo crumenas geſtaſſe, id quod videmus etiamnum noſtrates ruſticos factitare. Sic Aſinaria. Sc. *Cur me.*

Hic pone, hic iſtam colloca crumenā in collo planè.

Epidico etiam. Sc. *Feciſti jam.*

Ipſe in meo collo tuus pater crumenam collocavit.

Et extremâ hac Truculento.

Pecua ad hāc collo in crumena ego obligata deſero.

Sequitur pauxillo intervallo.

—— ille abiit, ego perperaminas
Ovis in crumenâ hâc in urbem detuli.

In veteribus libris erat, *Ego properè minas*. Rectè. Oves *Minæ* ſunt ventrem quæ glabrum habent, ut cognoſcimus ex Varrone de R.R. lib.II.cap.II. Itē *Minæ* mammę quæ lac non habent, ut ait Ælius apud Feſtum, quæ tamen heic locum habere non poſſunt cōmodè: Sed Plautus ita vocat facetè, quia

R venun-

venundatæ in minas eſſent converſæ: Aut *Minæ* ſunt parvæ & puſillæ (nam iſta metamorphoſi tales erant) quod etiam non male congruit: Veteres autem *Minus* pro *Parvus* dicebant, unde in comparationum gradibus, ut vocant Grammatici, *Minor, Minimus. Minuo.* Sicuti *Maius. Maior, Maximus.* quod ſuprà eruimus. Efferebant quoque *Miner*, ut *Vetus, Veter.* Hinc apud Feſtum legitur, *Minerrimus pro minimo dixerunt.* Ad eandem formam *Viduer* pro *Viduus*, unde *Viduertas*, ut *Liber, Libertas.* & talia.

AS. *Quid iſtuc? alienus es, amabo, mi Stratax*
Qui non extemplo ire ſi anne oportuit
Ita te quidem qui es familiaris? ST. *ibitur.*

Lego & interpungo.

Qui non extemplo inires? anne oportuit
Ita? te quidem, qui es familiaris? ST. *inibitur.*

Origo mendæ ex compendioſa ſcriptione, *ires*, & *ibitur*, Porrò *Inire* poſuit pro intrare, quomodò Caſina· Sc. *Vide fur.*

—— CL. *ſi tu jubes, inibitur tecum.*

Tranſeo ad Scenam ſequentem *Mirum videtur:*

ST. *Vel amare poſſum, vel jam ſcortum ducere.*
AS. *Lepidè mecaſtor nuntias, ſed dic mihi*
Haben'? ST parasitum te fortaſſe dicere.
AS. *Intellexiſti lepidè quid ego dicerem.*
ST. *Heus tu, &c.*

Scio quid heic acutè valdè CL. Lipſius, ſed nō probo: magis id quod in veteribus meis libris invenio.

———— *ſed dic mihi*
Ain' paraſitum te fortaſſè ducere?
ST. *Intellexiſti lepidè q. e. d.*

Heus

Heus tu,&c.

Ita enim etiam perſonæ collocandæ. Dixerat Stratilax exuiſſe ſe mores truculentos,& poſſe jam amare, poſſe ſcortum ducere, unde Aſtaphium verbi *ἀμφιβολόγία* incerta rogat, an dicat fortaſſe paraſitum ſe ducere, nam paraſiti etiam per iocum *Scorta* nominabantur, quia nimirum impudenter cœnas captabant,& invocati aderant. Clarè ecce Captivi id nos docent Act. I. Sc. I.

Juventus nomen indidit Scorto mihi

Eò quia invocatus ſoleo eſſe in convivio.

Operę pretium eſt inſpexiſſe totum locum ut à me correctus eſt. Sed nemo, ſpero, culpabit ſi pauxillũ extrà ordinem digreſſus, occaſione hâc Feſtum in *Scorta* emendaverim. *Apud Attellanos antiquos ſolebant dicere, ſe attuliſſe pro ſcorto deliculárum.* Scribo: *pro ſcorto pelliculam.* Varro lib.VI. *In Attellanis licet animadvertere ruſticos dicere, ſe adduxiſſe pro ſcorto pelliculam.* Sequitur.

Ita ut pauxillum differat à cavillulis.

In veteribus duobus eſt, *à cavillibus.* quod puto rectum. *Cavilles* pro *Cavilla* (nam fœminine extulit ſuprà) *ἀρχαϊκὸν* eſt, quomodo *Furcilles* pro *Furcilla* apud Feſtum invenitur antiquos dixiſſe.

Cap. VI.

Ni pro Ne. *Stridia. Stria. Manitutor. Amplectari.*

Sc. *Neque gnatus eſt.*

——— *ita*

Ad me magna nuntiavi Cyamus hodiè gaudia.

Sinceram puto lectionem veteris codicis. *nuntiavit Geta meus hodie.* Nam *Geta* ſervus in hac Fabulâ perſonam ſuſtinet. Sc. *Lepide efficiam.*

AS. *Litteras didiciſti, quando ſcis, ſine alios diſcere.*
DI. *Diſcant, dũ mihi cõmentari liceat, ni oblitus ſie,*
Quod dedi.

Ni ἀρχαισμὸς eſt pro *Ne.* Ita Cato cap. CXLIII. *Rem divinam ni faciat, neve mandet qui pro eâ faciat injuſſu domini, aut dominâ.* Et ipſe Plautus alibi in his Fabulis non ſemel.

Vno verbo eloquar, mittin' me intro! AS. mendax es abi.
Vnum aiebas, tria jam dixti verba, atq; mẽdacia.

In veteribus libris eſt. *Vnum aiebas, ſtridia dixti.* Rectè. *Stridia* pro *Tria* ex remotiſſimâ antiquitate eſt: primò dicebant *Stria*, ut *Stritavus*, pro *Tritavus*: deinde *Stridia*, ut *Poſteà*, *Poſtideà*. *Anteà*, *Antideà*. *Intereà*, *Interideà*. *Mecum*, *Medecum*. *Tecum*, *Tedecum*. Ingenioſi correctores abjecto S, nobis *tria jam* ſubſtituerunt valdè bellè, ſcilicet. Vel poſſunt etiam *Stridia* verba dicta videri quaſi ſtridula & obſtrepera, quâ facie *Cor dolium*. *Vinum crucium*. *Agnus curio.* Tamen prior explicatio magis huic loco convenit, quia cum dixiſſet uno verbo ſe elocuturum, tribus dicit, *Mittin' me intro?* quod exprobat Aſtaphiũ, mendacii eum arguens. Sc *Egone tibi.*

Nam vinum, ſi fabulari poſſet, ſe defenderet.

Magis placet quod veteres editiones habebant, *ſi fabulare*, quod ἀρχαϊκὸν eſt, & in ſuperioribus quoque Comœdiis Plauti uſitatum. Sc. *Blitea.*

Vbi id audivit, quamquàm penes eſt mea omnis res, & liberi.
Video eccum, qui manſutorem me adoptavit bonis.

In

In veterib. erat melius, *penes eſt me.* Deinde ſcribo, *qui manitutorem.* Nam *Manitutor* dictum eſt, ut *Manipretium.*

Cogitato mus puſillus quam ſit ſapiens beſtia,
Ætatem qui uni cubili nunquam cõmittit ſuam,
Quia ſi unũ oſtiũ obſideatur aliud perfugiũ gerit.

Lego, *aliud perfugium quærit.* Inde nata mẽdo, quia librarii promiſcè *C* & *G* pro *Q* ſcribebant, non habitâ diphthongorum ratione. Ita conjeceram, cum ecce in Pariſienſi ſic reperio. Sed cur quæſo oſtium? cum de cubili præceſſerit. Rectè uno conſenſu ejiciunt libri veteres.

PH. *Nunquid vis?* DI. *facultas operæ ubi mihi erit, ad te venero.*

Rectè mendum eſſe deprehẽdit acutiſſimus Gulielmius, ſed meo judicio, dũ *valeas* prò *facultas* reſtituit, necdum benè ſatis emendat. Ego minimâ mutatione reſcribendũ exiſtimo, *fac valeas, opera,* &c. Opus erat *a* literulâ inſertâ, & *t* in *e* commutato. atque hanc puto veram hujus loci lectionem.

*Propter hunc ſpes etiam ſe hodiè * militem.*

In veteribus libris erat plenius. *ſpes etiã ſe hodiè tam interit in militem* Corrigo. *Propter huncce ſpes etiam hodiè jam interit in militem.* Senſus plenus, & planus. Sc. *Eo mihi.*

Eo mihi amare fero ſuppliciũ dãnis ad amicã meã.

Lego, *Ego mihi amore fero.* Vel *amare* eſt Græciſmus, valetque, τὸ ἐρᾷν. *(ce, gaudeam.*

PH. *Vin' tu amplectar, & ſaviũ dẽ?* ST. *quidvis fa-*

Veteres libri habent conſtanter, *Vin' te amplecter.* quod rectiſſimum eſt: nam Priſcianus docet *Amplectari* veteres pro *Amplexari* extuliſſe.

Quî (malum) bella aut faceta es, quæ ames hominem iſtiuſmodi.

Veteres libri, *hominẽ iſtimodi*. Quod Plauto noſtro dignius. Atque hic mihi finis: tu, benigne Lector, ſi offendi, quod mirum non eſſe debet in tam aſperâ & ſalebroſa Antiquitatis viâ, errorem mihi meum & lapſum humaniter condona.

ADMONITIO.

Amphitr. Sc. *Qui me alter.*

ME. *Clarè advorſum fabulabor, hic auſcultet quæ loquar,* *(metum.*

Igitur magis modum in majorẽ in ſeſe concipiet

Locus corruptus, & ſcio quid de eo olim pronuntiaverim in Critico, ſed nunc alia mihi mens, putóque veram lectionem eſſe.

Igitur magis modo immaniorem in ſeſe c.m.

Pag. 30. *Graxo* ſcrib. *Graco*. Adde deinde poſt Κρώζω. Hinc *Graculi* dicti.

Pag. 90. lin. 1. *Apolog.* ſcrib. *Florid.*

Pag. 96. ubi diſputo de diis medigrumis, & à *Gruma* deriuo, nũc muto ſententiã, & malo à *Grumus*. Nam *Medigrumus*, & *Mediocris* ad verbũ planè eadem ſunt: ut enim *Grumus* veteribus locum editiorem ſignificabat, ita & *Ocris*. Ergo *Medigrumi*, & *Mediocres* qui inhabitant medium iſtũ locũ: & ita eleganter dii vocantur, quâ ratione Olympus mons pro cœlo uſurpatur. Habitacula verò Deorum per ſexdecim cœli regiones diſtincta vide apud Mart. Capellam lib. 1. de Nupt. Philol. & Mercurii. atque hinc liquet cur alii *ſuperi*, alii *medigrumi*, ſive *mediocres*, ſive *medioxumi*, alii *inferi*.

PETRO

RVPICI SIGNATORIO, nunquam meo, olim tamen quaſi meo. S. D.

APeriam tibi dolorem meum juſtiſſimum, quem nuper, ut Poëta loquitur, fronte ſerenabam. O facinus indignum, & ab amico homine non amicum! Tune ut illæſeris tam proteruiter famæ meæ, & clàm apud alios ſuggillâris, coràm amici ſpeciem mentitus? Ah! quàm mihi pectus ſcindit vel ſola recordatio! Et, fidem tuam appello, ſi ea ulla, conſcientiamque rogo, hoccine verum? deinde, ſi maximè verum eſſet, hoc ego de te unquam ullo modo promerui, qui te tam ſincerè, tam ardenter amavi, ut fratrem frater non poſſit magis? Quod certè os iſtud tuum, quo ſanctiſſimum amici apud me toties nomen, quo fratris uſurpare auſus es, re ipſa nihil minus quàm amicus, quàm frater, immò infeſtiſſimus inimicus? Dic, obſecro, itáne tibi res parui momenti viſa fuit ludere de famâ alienâ, ne dicam amici? Nihil inquis legiſſe me præter Scholiaſtas Græcos, reliqua ferè tua eſſe, quæ in Commentario Lycophroniano, & Spicilegio Theocritico: tuum mihi nomen omnes debere paginas implere. Ergo ego miſer certè & fatuus, qui quinquennium jam Literarum ſtudio impendi, ſi non cum bonæ valetudinis diſpendio, at periculo certè maximo, ut tãto ſcilicet tempore nihil niſi Grammaticorum Scholia triviſſe dicar. Atque eruditionis quidem & ingenii laudem mihi detrahi facilè patior, tenuitatis meæ conſcius: ſed plagii me inſimulari, id verò pati nec poſſum, nec debeo; neque quiſquam, qui ingenuus haberi velit, & ſit. Parturis & Anticriticum, quo errores meos ſis refutaturus, & vindicias facturus. Quod ipſum etſi animi iniqui certiſſimum ſit jndicium; prome tamen, quæſo, gratiam habebo, & Minerval dabo novo Doctori Quinquatribus. Prætereà Plautinas has Curas mera gloſſemata mortuaria dictitas. Sint ſanè, quod fortaſſè verum eſt, cur non in os hæc mihi, cum legeres antè penè quàm ſcribſeram? Si amicus eras, ita te facere æquum fuerat, non autem apud alios traducere. Itaque nunc à te expeto,

ut hæc ad Plautum quæ diverſorum judicio commiſi, tu unus omnia & ſingula (ſi quid tibi in tanto capite cerebri) examines: nemo poterit id acriùs facere, cùm inimicus mihi ſis, ideoq; nihil amori daturus, qui judicii reſtitudinem interuertere plerumque ſolet; quæ enim viri magni erunt diſſimulaturi, tu videbis, & obelo configes. Ejus vicem, ſi deerit, lingua tibi abundè præſtabit, quæ ad illius inſtar probè eſt acuminata, addo etiam, veneno Calumniæ imbuta. Iam illud quid eſſe dicam, quod libris me tuis aliquando uti gloriatus es? Fateor, non ſum re adeò lautâ, ut emere omnia poſſim, itaq; cum tibi hoc per Fortunam liceat, noli mihi paupertatẽ meam tacito quodammodo convitio objicere. Quæſo te, per amorẽ iſtum quo nuper te proſequutus ſum, ne ſupercilium tolle, ſi Fortuna tibi blandior opes plenâ manu dederit. Quin potius illud Demetrii cogita. οὐ μόνον τὸν πλοῦτον τυφλὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁδηγοῦσαν αὐτὸν τύχην. id eſt, tam indignis eas quàm dignis obtingere. Sed quid feceris tute vide. Ego dolorem ſimul & innocentiam hâc epiſtolâ teſtari volui. Intereà manet manebitque altâ mente repôſtum. Amicitiam, quod per præcones olim factitatum, palàm renuntio. Vale, ut meritus es.

IOANNES MEVRSIVS

Olim tibi affectu frater, nunc quem effeciſti ut eſſem.

INDEX

Index
Rerum & verborum in hoc Curarum Plautinarum Commentario.

A

Abemus, pro Abeamus. 162.
Ab ſe. 144.
Abſtit. 32.255.
Acceptrica. 255.
Acra. 132.
Adaßint. 38.
Ærumnulæ. 75.
Ætolicæ tunicæ. 206,207.
Agnus *Curio.* 92.
Agones. 205.
Agoniæ. ibid.
Ἄγγοι χωαί. 205.306.
Aiax abigeus, & melancholicus. 57.
Alatrium. 59.
Albus paries proverbiū. 214.
Aletrinum. 60.
Allium & ſal ſervorū pauperumque cibus. 215.
Alpum. 165.
Alvus maſculinè. 192.
Amen. 146.
Ammentum. 145.
Amire. 84.
Amplectari. 261.262.
Ancæi poculum. 223.
Ancillæ Syræ aut Ægyptiæ habitæ. 172.173.
Anitas. 170.
Annularis digitus ſoli ſacer. 114.
Ἄνθος ἡφαίςου. 83.
Ἄνθος πυρός. ibid.
Apollodorus emend. 6.
Apollini ara à Comœdis dicata. 142.
Aponere. 208.
Apperire. 94.
Aprignum. 104.
Appropare. 4.
Armeæ. 118.
Arna. 232.
Arnobius emend. 146. 203.
ejus lectio defenſa. 64.
Artema. 133.
Aſini dicti ſerui in piſtrino. 25.
Atheniēſes cicadas in capite geſtabāt. 81. eorum *παρελιλμός.* 217.
Attini. 166.
Aucita. 93.
Aulicocita exta. 93.
Auricularis digitus Mercurio ſacer. 114.
Auxilla. 220.

B

Bacchinal. 42.
Barbatores. 111.
Barbatoria. ibid.
Benus. 201.
Bignus. 104.
Bū. 160.
Bua. ibid.

Bόβα. ibid.
Bubino. ibid.
Buo. ibid.
Bubus glandes dari ſolitæ. 256.

C

Calceati dentes. 112.
Calẽdis Martiis varia à matronis munera mitti ſolita. 159.
Calices exhauſtos vertere olim mos. 234.
Calidâ lavari laſſi ſoliti. 252.
Camus. 70.
Canar. 105.
Canis. 77.
Capræ febre ſemper laborant. 104.
Caprugnum. ibid.
Carbonarius. 79.
Carbonaria cella. ibid.
Carnal. 105.
Carnar. ibid.
Caſabundus. 82.
Caſnar. 105.
Caſo. 82.
Cato emend. 7. vitii arguſ. 238. ejus lectio adſerta. 231.
Canderus. 227.
Cavilla 47.
Cavilles. 259.
Κημός. 77.
Cercopia inſula. 241.
Κέρκωπες qui dicti. 241. 248.
Chariſius emend. 220. ſuppletus. 63. reprehẽſus. 47.
Chereſteus. 36.
Chreſtus. 56.
Chænica. 255.
χύτλα. 76.
Ciba. 188.
Cibela. ibid.
Cinifloyes. 43.
Clavũm & reſtim ad ſuſpẽdium optare veteribus mos. 204.
Cluna. 247.
Clura. ibid.
Cn. Gellii nomen reſtitutum. 193. item locus. ibid.
Collus. 18. 226.
Coloriſca faſciolæ. 214.
Columa. 193.
Columella emend. 7.
Commentacula. 151.
Comœdi aram Apollini dedicabant. 142.
Compecti. 191.
Compes, pro Compos. 201.
Confugela. 136.
Congerones. 246.
Conia. 157.
Conſpicio verbale. 19.
Contigui parentes. 91.
Coquino. 42.
Cor *Dolium.* 92.
Cor non habes, convitium in mulieres. 92.
Cora. 59.
Cordis palpitatio quid portendere credita. 164.
Cottidiò. 163.
Crepundia puerorũ. 98. 99.
Crucium vinum. 92.
Crumenæ in collo geſtari ſolitę. 259.
Cul. 39.
Cume. 53.
Cura aliud, formula. 164.

D

Damnoſus pro ſumptuoſo & pro-

& prodigo. 245.
Dapinare. ibid.
Davi perſona quid in Comœdiâ. 16.
Debil. 18.
Decet vobis. 94.
Degere, pro detrahere. 106.
Dejuvare. 239.
Deliquum. 73.
Dentes *Calceati.* 112.
Dentifrangibulæ manus. 131.
Deſinare. 239.
Diana perjuria graviſſimè vindicare ſolita. 168. per eam jurandi mos. ibid.
Dicare, pro Dicere. 65.
Didymus emend. 223.
Dii *Medigrumi.* 96.262.
Dycere, pro Glycere. 156.
Digitorũ palpitatio obſervata. 114.
Digiti ſinguli ſingulis diis conſecrati. ibid.
Diſparè. 21.
Diſpennere. 167.
Diſplicina. 90.
Domino. 42.
Durmoſus. 105.

E

Ecer. 21.
Ecere. ibid.
Effifulatum. 165.
Ejuno. 80.
Elegans in vitio. 238.
Enam. 201.
Enunquam. 93.
Ephebitas. 170.
Epol. 80.
Equirine. 80.
Eſcit. 225.
Eſit. ibid.
Eſopia. 256.
Ex acuminibus auſpicandi mos vet⁹ militaris.108.109.
Exbue. 160.
Exciſare. 101.
Exercitus, pro cruciatu. 91.
Exorabula. 252.
Extra *Aulicocita.* 93.
Extar. 220.
Extemplò. 12.
Exurgere. 226.

F

Falanga. 145.
Falatum. ibid.
Famil. 18.
Famino. 192.
Farcimina *Inficia.* 92.
Faſciæ Coloriſeæ. 202.
Faſſint. 38.
Femina pro Hemina. 7.
Ferit, pro Fuerit. 9.
Ferriterium. 141.
Ferritribax. 141.
Feſtus emẽd. 73.93.227.259.
lapſus ejus memoriæ. 79.
ejus lectio defenſa. 62.
Feſtra. 220.
Fide & *Fideii* ſecundo caſu. 46.47.
Fiſula. 165.
Fiſulare. ibid.
Fipula. ibid.
Flagriciba. 188.
Flemina. 206.
Flos Liberi. 83.
Fluctus *Multigrumi.* 96.
Fodare. 14.57.
Formis. 126.
Formus. ibid.
Forſit. 223.
Fortuna Seia. 214.

Frigdus. 192.
Frigdaria. ibid.
Fritus. 156.
Frons parua in laude. 201.
nimbis minui ſolita. ibid.
Frontinus emend. 60.
Frucinal. 166.
Fructeſca Dea. 14.
Frugi Venus quę. 166.167.
Fratu- 156.
Fugela. 136.

G.

Gaveo. 168.
Genere cadere. 185.
Gerare. 14.
Glandes bubus dari ſolitæ. 256.
Gloſſe emēd. 21.69.196.226.
Γναρίσματα. 98.99.
Graco. 50.
Gruma. 96.
Grumus. 96.

H

Habiturire 246.
Hæc pro *Hæ.* 131.250.
Harpax. 242.
Himnea. 17.
Hiſce pro *Hi.* 157.158.241.
Hiſpes. 209.
Herclèan. 223.
Horior. 73.
Hoſpicari. 70.
Hoſpita Iuno. ibid.

I

Illuſtrior tectum. 219.
Imbubinare. 160.
Impenſæ. 58.
Impetraſco. 74.
Index digitus Marti conſe-cratus. 114.
Induco. 46.
Infamis digitus Saturno ſa-cer. 114.
Infrequens miles. 247.
Inire pro Intrare. 258.
In mundo eſſe. 208.
Inſicia farcimina. 92.
Integer pro ruſtico. 86.
Interideà. 69.
Invitis adverbialiter. 84.
Ips. 97.
Ipſipti. ibid.
Ipſipti. ibid.
Irnella. 17.
Iſidorus reprehenſus. 203.
Iuno hoſpita. 70.
Iuvat vobis 94.
Iurandi mos per Dianã. 168.
Iureſca. 214.

L.

Læta nuntiantibus vinum propinabatur. 199.
Lanoculi. 165.
Laſſæ lactes. 64.
Laſſi calidâ lavari ſoliti. 225
Laudea. 95.
Laudicenus. 197.
Liberi flos. 83.
Libum *Secium.* 92.
Licet, pro Liquet. 41.
Linia, pro Clinia. 256.
Lintea tondendis injici ſo-lita. 65.
Λιπαρὸν πόδες cur. 183.
Lirare. 196.
Liræ. ibid.
Livius Andronicus emend. 181.
Lucilius emend. 74. ejus le-ctio defenſa. 64.
Lucu. 10.96.232.

M

Macrobius emend. 23.
Madectum. 146.
Mæſius. 214.
Magnalia. 35.
Magnus pro ſtolido. 161.
Maius, pro magnus. 254.
Maius Deus apud Tuſculanos Iupiter. ibid.
Manitutor. 261.
Manticinari. 60.
Mare, pro Meare. 245.
Mars *Pugnator*.153. Bellator. ibid. ejus templum. ibid. *Pauſus*. ibid.
Martianus Capella illuſtr. 8. ejus lectio defenſa. 255.
Matrona Kalēdis Martiis varia munera mittebāt. 159.
Mavolim. 56.
Medecum. 130.
Medergà. 112.
Medicinæ, pro ædibus medicorum. 111.
Medigrumi dii. 96.262.
Megabyzi Dianæ ſacerdotes.128. eunuchi fuerunt, & cuſtodiæ ſocias virgines habuerunt. 129.
Mehe. 78.
Melancholię ſigna. 57.149.
Mellilla. 71.
Mellina. ibid.
Mepte. 34.151.
Merix. 163.
Miles *Infrequens.* 247.
Militare auſpicium.108.109.
Milli. 253.
Minæ oves. 257.
Miner. 258.
Minus, pro *Parvus.* ibid.
Mi parentes. 227.
Mis. 131.216.
Mna. 31.
Molæ *Præſepia* dictæ. 23.
Momar. 105
Monerula. 60.
Monumenta. 98.
Murari. 155.185.
Mortare. 63.
Mortuaria. 35.
Mos mittendarum ſortium in peluim. 76.
Mulieres, convitium in mulieres.92. eædē pectus pro corde habere dictæ. ibid.
Multigrumi fluctus. 96.
Munditiari. 74.
Mundus ruſticus. 171.
Munera die natali miſſicula lata. 119.
Munire, pro Mandere. 62.

N

Nævius emend.35. ejus Pellex aſſerta. 150.
Ne pro Non. 23.
Ne muſca quidem. vetus dictum. 231.
Neparcis. 187.
Nequalia. 35.
Nerectè. 32.
Neſapus. 32.
Neutra antiquè pro maſculinis. 20.
Nis. 67.
Nonius defenſus. 19. lapſus memoriâ. 79. reprehenſus. 107.109.160.
Novius emend. 194.
Nuculeus. 57.

O

Obſtire. 32.

Quid bonum? Vetus formula. 174.
Quips. 97.

R

Rabo. 157.
Raptare, pro Convitiari. 158.
Rauaſtellus. 117.
Reducere paſſivè. 27.
Relectus. 135.
Reliquia. 154.
Reloqui, Sabina dictio. 128.
Remulco ſequi. 127.
Rerogare, Sabina dictio. 27.
Reſtim & clavũ ad ſuſpendiũ imprecari mos. 204.

S

Saliare carmen emend. 23.
Sal & allium ſervorũ pauperumque cibus. 215.
Samiare. 234.
Scaphium. 214.215.
Scœlum, pro Cælum. 23.
Scena, pro Cena. ibid.
Scenaculum, pro Cenaculum, ibidem.
Scœnum, pro Cœnum. 199.
Scœnicule meretrices. ibid.
Scortea. 228.
Scurtum. 105.
Scuſtum. 105.
Secivum libum. 92.
Sectius. 151.
Semicinctium. 210.
Semina, pro Hemina. 79.
Semizonarii. 211.
Serica. 255.
Sequo, pro Dico. 165.
Servi in piſtrino *Aſini* dicti. 25.
Servi ſale emi ſoliti. 81.
Seſopia. 256.
Sifilare. 165.
Sifilum. ibid.
Simiæ per convitium qui dicti. 241.248.
Simil. 17.
Simpuvium unde dictũ. 160.
Simulatrices. 139.
Simulter. 190.
Siſpes. 209.
Socrus apud veteres communis generis. 150.
Sola terræ. 222.
Solere, notione obſcœnâ. 134
Solitare. 247.
Solla. 233. Babylonicis inſterni ſolita. ibid.
Solla ſternere. ibid.
Sollaria. ibid.
Solliſternium habere. ibid.
Somnu. 89.
Σοφοκλῆς. 197.
Sorbitium. 205.
Sorum, pro Eorum. 182.
Spania. 157.
Stoicorum cibus polēta. 63.
Strapo. 157.
Stria. 260.
Sticulus. 157.
Stridia. 260.
Stuta. 156.
Subleſtus. 163.
Submentum. 146.
Subtul. 18.
Sub vos placo, vetus loquutio. 185.
Sudiculum. 250.
Summanare. 65.234.
Summani fures dicti. 234.
Supplicium, pro Supplicatio. 120.
Suſcipio verbale. 18.
Suſurru. 90.

Tacio.

Ob vos ſacro, vetus loquutio. 185.
Occaſo. 82
Ocriſ. 262.
Oculi dicti Dynaſtæ. 207.
Oculorũ dolores panniculo laneo diſſimulari ſoliti. 165.
Oliuita. 189.
Opio. 73.
O ꝑiſt. 8.
Oramenta. 252.
Oves *Minæ*. 257.
Ovidius emend. 32.
Ovium Græcarum præſtantia. 173.

P

Patere. 43.
Pacio. 204.
Pacuvius emend. 7.
Palpitatio digitorũ unguiũque obſervata. 114.
Pane. 65.
Papa. 121.
Papare. 121.
Papaver unde dictum. ibid.
Παρᾳσιτμός Athenienſiũ. 217
Paraſiti *Scorta* dicti per riſum. 259.
Parectati. 54.
Paries albus, proverbiũ. 215.
Parſo. 167.
Paſcelus. 228.
Paſceolus. ibid.
Patiri. 48.
Patuli boves. 250.
Patulis. ibid.
Pauſus Mars. 153.
Pectoris palpitatio quid portendere credita. 164.
Pectum. 40.
Pedes ungi ſoliti ante calceorum indutionem. 189.
Pediſſequæ olim lectæ Syræ, aut AEgyptiæ. 172.173.
Pellex Naviũ aſſerta. 150.
Peregri. 4.
Perjuria à Dianâ vindicari credita. 168.
Perviam eſſe. 192.
Phaniſca ancilla. 160.
Φάσκωλον. 228.
Picẽ ferventem inimicis in potum optare mos. 171.
Πλαταγώνια. 98.
Plena. 64.
Pleni dentes. 64.
Plinius emend. 239.
Polenta Stoicorũ cibus. 63.
Pollex Veneri ſacer. 114.
Poſtidem. 39.
Poſtridiò. 163.
Præfamino. 192.
Prægnas. 28.
Præmetium frumentum. 92.
Prætextatũ, pro obſcœno. 53.
Pri. 213.
Priceps. ibid.
Primitus, pro Primarius. 159.
Priſcianus emend. 10.45. reprehenſus. 32.
Progredimino. 192.
Propatuli boves. 250.
Propet. 39.
Propus. ibid.
Proſcenium Nannium. 5.
Pterelas, pro Pterelaus. 14.
Pueril. 100.
Pugno legere. 15.
Pulcralia. 35.
Punicarna. 105.

Q

Quærit, pro Quærat. 38.

Quid

T

Tacio. 210.
Tam, pro Tamen. 194.
Tame, pro Tam. ibid.
Tarna. 232.
Tax. 241.
Tectum illuſtrior. 220.
Tedergà. 55.
Templa *Minora.* 12.
Templum antique quid. ibid.
Terentius emend. 158.
Tetini. 166.
Tis. 187.
Τιθωνῦ γῆρας. 149.
Titinnius emend. 194.
Tondendis lintea injici ſolita. 65.
Tortulus. 7.
Tortus. ibid.
Tranſmitteras. 153.
Treuni paſſus. 133.
Trit. 63.
Turbela. 136.
Turpilii Demetrius. 134.
Tutuli. 7.

V

Varro emend. 7.27.107.188. repreh. 12. ejus lectio defenſa. 105.
Vellare. 14.
Ventu. 89.
Venus *Frugi.* 166.167.
Verbiuelitato. 31.
Veteres, pro ſenibus. 110.
Viatorum furcæ. 79.
Victare. 54.
Victoriæ. 249.50.
Viduer. 258.
Vinum *Crucium.* 92.
Vinũ læta nũtiantibus propinari ſolitum. 199.
Vlpianus Ic. emend. 157.
Vnguium palpitatio obſervata. 114.
Vnus, pro Quidam. 209.
Voleris, 166.
Volim. 56.
Vtilitas, pro Vſus. 118.
Vxores à maritis *Iunones* dictæ. 126.

FINIS.

IOANNIS MEVRSI
EXERCITATIONVM CRITICARVM
Pars Secunda.

In quâ

Animadverſionum Miſcellarum
Libri Quatuor, quibus Scriptores varii
caſtigantur illuſtranturque, maximè
Arnobius & Feſtus.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex officinâ Ludovici Elzevirii.
ANNO cIↃ. IↃ. XCIX.

Prudentiſſimis, Spectatiſſimiſque Viris,

D. THEODORO LEEWIO, Canonico S. Salvatoris.

D. PETRO LEEWIO in Curiâ vltrajectinâ Conſilario, & ſupremo capitalium rerum Quæſtori.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

ANimadverſiones Miſcellas cum edere apud animũ ſtatuiſſem, Viri Prudentiſſimi, veſtri nominis auſpiciis id mihi facere viſum. Cauſſæ non diu erant quærendæ, quippe in promptu & multæ ſatis, & magnæ. Certè, ſi verùm fateri velim, cũ multùm quæſiuiſſem, nõ reperiſſem quibus magis eſſem obnoxius. Tanta enim veſtra in parentes meos & meipſum beneficia, non à vobis duntaxat, verùm etiam parentibus olim veſtris, jam à pluribus annis exſtant, ut nullo unquam tempore paria facere queamus. Poſtquam autem beneficiorum acceptorum memoriam non amittere, verbiſque gratias agere, eſt quodam-

modo ſolvere; quid aliud facio, quàm quod callidi captatores ſolent, qui cùm non ſolvant tamen, id ſtudent ut ſoluiſſe videri poſſint. Verùm enimverò in hoc ab illis differo, quod poſteà debere ſe quicquam negent, ego autem ad exitam uſque ætatem debitum meum vel ultrò profitebor. Hoc temporis itaque, quando aliud in me non eſt, habete ingenioli mei qualemcunque fœtum, obſervantiæ erga vos animique debitum agnoſcētis teſtimonium. Veſtrum erit benignè hunc excipere, & adverſus malignos quoſdam veteratores authoritate veſtrâ defendere: vel potius, ne, qui gratificari ſtudeam, onus moleſtiſſimum imponam, ipſemet mihi vindex ero, omnes iſtos æſtimando (ut ille inquit) unius aſſis. Ita nullus vobis labor incumbet, & mihi munuſculi hujus, quod offero, gratia conſtabit. Valete Viri Prudentiſſimi Spectatiſſimique, & me, quod facitis, amare pergite. IX. KL. April. cIↄ. Iↄ. xcIx.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM

LIBER I.

Cap. I.

Mos in vetere Eccleſiâ adnotatus. *Lector. Pronuntiator. Sacri apices.* Κέγκλαι. *Pulpitum. Manuale. Lectionarius. Lectrum.* Ἀναλόγιον. Ætas ei muneri apta; itē electio ſolennis. Caſtitas profitenda, aut uxor ducenda, eáque virgo. Contra facienti quæ pœna. Etiā ſecundę nuptiæ licitæ, non tertiæ.

CENSORES imitabor, & ut illi in condendo luſtro à bono nomine ordiebantur, ita ego in Animadverſionum his libris à more vetere, qui in Eccleſiâ ſervatus, nobiſque à majoribus in manus traditus, ſcribendi initium faciam, QVOD BENE VERTAT. Hodiè ante concionem videmus Auditorum animos prælectione capitum quorundam è ſacris Bibliis ad attentionem præparari, qui mos ut laudatiſſimus, ita pervetuſtus. Animadverto apud Cyprianum lib. II. epiſt. v. *Merebatur talis clericæ ordinationis ulteriores gradus, & incrementa majoris, non de annis ſuis, ſed de meritis æſtimandus, ſed interim placuit ut de officio lectionis incipiat, quia & nihil magis congruit voci, quæ dominum glorioſâ prædicatione confeſſa eſt, quàm celebrādis divinis lectionibus*

 perſo-

modo ſolvere; quid aliud facio, quàm quod callidi captatores ſolent, qui cùm non ſolvant tamen, id ſtudent ut ſoluiſſe videri poſſint. Verùm enimverò in hoc ab illis differo, quod poſteà debere ſe quicquam negent, ego autem ad exitam uſque ætatem debitum meum vel ultrò profitebor. Hoc temporis itaque, quando aliud in me non eſt, habete ingenioli mei qualemcunque fœtum, obſervantiæ ergà vos animique debitum agnoſcētis teſtimonium. Veſtrum erit benignè hunc excipere, & adverſus malignos quoſdam veteratores authoritate veſtrâ defendere: vel potius, ne, qui gratificari ſtudeam, onus moleſtiſſimum imponam, ipſemet mihi vindex ero, omnes iſtos æſtimando (ut ille inquit) unius aſſis. Ita nullus vobis labor incumbet, & mihi munuſculi hujus, quod offero, gratia conſtabit. Valete Viri Prudentiſſimi Spectatiſſimique, & me, quod facitis, amare pergite. IX. KL. April. cIↄ. Iↄ. xcix.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM LIBER I.

Cap. I.

Mos in vetere Eccleſiâ adnotatus. *Lector. Pronuntiator. Sacri apices.* Κάγκλοι. *Pulpitum. Manuale. Lectionarius. Lectrum.* Ἀναλόγιον. Ætas ei muneri apta; ité electio ſolennis. Caſtitas profitenda, aut uxor ducenda, eáque virgo. Contra facienti quæ pœna. Etiã ſecundę nuptiæ licitæ, non tertiæ.

CENSORES imitabor, & ut illi in condendo luſtro à bono nomine ordiebantur, ita ego in Animadverſionum his libris à more vetere, qui in Eccleſiâ ſervatus, nobiſque à majoribus in manus traditus, ſcribendi initium faciam, QVOD BENE VERTAT. Hodiè ante concionem videmus Auditorum animos prælectione capitum quorundam è ſacris Bibliis ad attentionem præparari, qui mos ut laudatiſſimus, ita peruetuſtus. Animadverto apud Cyprianum lib. II. epiſt. V. *Merebatur talis clericæ ordinationis ulteriores gradus, & incrementa majora, non de annis ſuis, ſed de meritis æſtimandus, ſed interim placuit ut de officio lectionis incipiat, quia & nihil magis congruit voci, quæ dominum glorioſâ prædicatione confeſſa eſt, quàm celebrãdis divinis lectionibus*

perſonare poſt verba ſublimia, quæ Chriſti martyrium prolacuta ſunt. Et quorum id munus, *Lectores* aut etiam *Pronuntiatores* dicti. Iſidorus Orig. lib. VII. cap. XII. *Generaliter autem Clerici nuncupantur omnes qui in Eccleſiâ Chriſti deſerviunt: quorum gradus & nomina ſunt hæc. Oſtiarius, Pſalmiſta, Lector, Exorciſta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Preſbyter, Epiſcopus.* Poſteà. *Lectores à legendo, Pſalmiſtæ à pſalmis canendis vocati ſunt. illi enim prædicant populis voluntatem Dei, & quid ſequantur; iſti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientiũ: licet & quidam lectores ita miſerabiliter pronuntient, ut quoſdam ad luctum lamentationeſq; compellant. Iidem etiam Pronuntiatores vocantur, quia populo annuntiant. Tanta enim & tam clara erit eorũ vox, ut quamvis longè poſitorum aures adimpleat.* Hieronymus etiam in epiſtolâ quâdam ad Sabinianum Diaconum meminit hujus lectionis, cum ait. *Oriebatur tibi, ut poſteà didici, ſol invito; exanguis, marcidus, pallidus; ut ſuſpicione omni careres. Euangelium Chriſti quaſi Diaconus lectitabas.* Ex quo loco videri alicui poſſit ad Diaconos pertinuiſſe, cùm tamen *Lector* & *Diaconus* diverſi planè fuerint, ut patet ex Iſidoro, & Tertulliano, qui libro Adverſus Hæreticos cap. XLI. diſertè diſtinguit. *Nuſquã faciliùs proficitur, quã in caſtris rebellium, ubi ipſum eſſe illic promereri eſt. Itaque alius hodiè Epiſcopus, cras alius: hodiè Diaconus, qui cras Lector: hodiè Preſbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis ſacerdotalia munera injungũt.* unde acutus lector colligat, digniores fuiſſe Diaconos, quod & ſatis ſuggerit Codex Iuſtinianeus lib. I. Tit. III. & Theodoſianus lib. XVI. Tit II. item

Novell.

Novell. Conſtitt. vi.xvi.cxxiii. Canones etiam Apoſtolici, ubi in enumeratione præponũtur. Nam quod Iſidorus poſtponit, nihil turbat, invertit enim omnem ſacrorũ munerum ordinem, & à minimo orditur. Multa autem Lectorum mentio apud ſacros Scriptores, item in veteri lapide.

ATTIO. PROCVLO
LECTORI
FILIO. DVLCISSIMO
QVI. VIXIT. ANN. XVIII
M. VIII. D. VII
FABIA. SECVNDA
CONTRA. VOTVM. MENSAM
POSVIT. B. M.

Codex Theodoſianus loco citato *Lectores divinorum apicum* nominat. *Divinos apices*, (quod facile cujuis videre) intelligit divinam ſcripturã: ſed monendum obiter eſt, ne quis eos confundat cum Sidonii *ſacris apicibus*, quibus ille Imperatorias literas deſignat, lib. i. in epiſtolâ quâdam ad Heronium. *Egreſſo mihi Rhodanuſia noſtra mœnibus publicus curſus uſui fuit, utpote ſacris apicibus accito.* & alibi non ſemel. Erant verò plures, & munus per vices certis quiſque diebus obibant. Clarè colligas ex Sulpitio, lib. de vitâ D. Martini. *Nam cum fortuitò Lector, cui legendi eo die officium erat, interclusus à populo defuiſſet, turbatis miniſtris, dũ expectatur qui non aderat, unus è circumſtantibus ſumpto pſalterio, quem primum verſum invenit, arripuit.* Vocabantur porrò etiam hi Lectores Κράκται, ſed tantum in Imperatoris coronatione. Codinus lib. de Offic. Conſtant. Καὶ οἱ ἀναγνῶσαι, ὡς ἐξ ἔθους παλαιοῦ κράκτας

 ἐν ταῖς

ἐν ταῖς τοιαύταις ὀνομάζουσι πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς. Liber quẽl egebant, *Lectionarius* dicebatur. Iuo Carnotenſis lib. III. de Conſecrat. Epiſc. & Cler. *Quæ ipſis ſacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, id eſt, ſacramentorũ liber, lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus, canones pœnitentiales, pſalterium, homiliæ per circulum anni in dominicis diebus, & ſingulis feſtivitatibus apta.* Pluteus in quo lectionarius ponebatur *Lectrum, Pulpitum, Manuale*, in Græcis Eccleſiis ἀναλόγιον nuncupabatur. Iſidorus in Gloſſis. *Lectrum, analogium, ſuper quo legitur.* Item alibi. *Pulpitum, analogium, lectrum.* Gloſſæ H. Stephani. *Manuale*, ἀναλόγιον. Codinus loco citato. ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπίκειται ἅγιον εὐαγγέλιον. Iterum. Οὗτος τῆς παραστάσεως ἱσταμένης εἰς τὴν τῆς θύρας ἔσοδον, καὶ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ ἀναλογίου τεθέντος, ἀσπάζεται τοῦτον ὁ βασιλεύς. Vel etiam Ἀναλογεῖον, Suidas. Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία.

Mos autẽ in eccleſiâ Cõſtãtinopolitanâ ut feſto Nativitatis Domini, corã Imperatore ſtarent in medio triclinio cum palliis, & ſuparis induſiati. Codinus loco citato. Οἱ δ' ἀναγνῶσται μέσου τοῦ τρικλινίου κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιρριπταρίων αὐτῶν, φοροῦντες καὶ καμίσια ἐπάνω τῶν ἱματίων. Dixi de munere ipſo: ut de ætate jam dicam ei aptã ordo poſtulat. Illa erat plena pubertas, itaque in Novellis invenio. *Nemo lectoribus connumeretur, qui minor* XVIII. *annis fuerit.* Ergo Attius Proculus, cujus paullò antè in Inſcript. Vet. mentio, recenter tum ad id lectus fuit. Solennis verò ordinatio quæ extiterit, egregiè intelligitur ex his verbis Cõcilii Carthaginenſis quarti, cap. VIII. *Lector cum ordi-*

ordinatur, faciat de illo verbum Epiſcopus ad plebem, indicans ejuſdem fidem, ac vitam, atque ingenium: poſt hac ſpectante plebe tradat ei codicem, in quo lecturus eſt, dicens. ACCIPE. ET. ESTO. RELATOR. VERBI. DEI. HABITVRVS. SI. FIDELITER. ET. VTILITER. IMPLEVERIS. OFFICIVM. TVVM. PARTEM. CVM. EIS. QVI. VERBVM. DEI. MINISTRAVERVNT. Itaque ad id munus adſcito aut caſtitas profitenda, aut ducenda uxor. In Concilio Carthaginenſi III. cap. XIX. *Lectores cum ad annos pubertatis veniunt cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Et quidem virgo; nam ſi viduam duxiſſet, aut repudiatam, ad majorem in Eccleſiâ gradum provehi vetabatur. Patet ex Novellarum Conſtit. CXXIII. *Si lector ſecundam uxorem duxerit, aut primam quidem, ſed viduam, aut divortio ſeparatam à viro, aut legibus, aut ſacris interdictam canonibus: non amplius ad alium eccleſiaſticum gradum procedito. Et ſi quocunque modo ad majorem gradum provehatur, dejiciatur ab eo, & priori reſtituatur.* Quæ eadem etiam Conſtit. VI. leguntur. Item apud Iuonem Carnotẽſem lib. III. de Continentiâ clericorum. *Uxorem ducere virginẽ cum benedictione ſacerdotali permittuntur: nõ autem viduam, aut repudiatam, quia propter hoc deinceps nec ad ſubdiaconatum provehi poterit.* Licebat etiam ſecundas nuptias cõtrahere, ut liquet ex verbis citatis Conſtit. CXXIII. item VI. cum hâc tamen pœnâ, ne altiorem gradum ſperare auderet. Tertiæ verò omninò illicitæ. Conſtit. VI. *Sed non & ad tertias veniat nuptias, ſatis eſt enim, ſi ad nuptias veniat.* Hæc de Lectoribus Eccleſiaſticis mihi obſervata, quæ non omnibus ingrata fore ſpero.

Cap. II.

Sanguis pro damno & pecuniâ. *Caſtellamenta Lucanica.* Pultes lucanicis circundari ſolitæ. *Labes* imbris, pluviæ. Arnobius emẽdatus, & illuſtratus.

Locus eſt apud Arnobium corruptus lib. II. pag. 74. *Exercerent avidum atque injuſtiſſimum fœnus, & miſerorum è ſanguine ſupputandi ſe angerent inſaniâ: millibus poſſeſſionum ſemper producerent fines.* In Romano exemplari erat. *ſupputandis augeret inſomnia.* Puto rectè emẽdari poſſe. *ſupputandis angeret inſomnia millibus: poſſeſſionũ ſ. p. f.* Senſus eſt. Idcirco animas miſit ut exercerent injuſtiſſimum fœnus, & ſupputandis è miſerorũ ſanguine millibus angeret (ſ. eas) inſomnia? Id eſt, noctes atque dies id cogitarent, quopacto millia multa nummũ per fas per nefas coacervare poſſent. Porrò hoc levi brachio non tranſmittẽdum, quod *ſanguis* hîc pro damno ponitur, recõditâ notione. Donatus ad Phorm. Act. I. Sc. I. *Damnum, & ſumptũ, ſanguinem noſtrum dicimus.* Sub damno autem cõprehenduntur opes & pecuniæ, itaque huc pertinent illa Artemidori ὀνειροκριτικῶν lib. I. cap. XXXV. Αἷμα ἐμεῖν πολύ τε καὶ εὔχρουν καὶ μὴ διεφθορὸς, ἀγαθὸν πένητι· πρόσκτησιν γὰρ σημαίνει καὶ περιουσίαν χρημάτων· ὅτι τὸν ἴσον λόγον ἔχει τῷ αἵματι τὰ ἀργύρια. Apomaſar quoque ἀποτελεσμάτων cap. CII. ſanguinem aurum & facultates ſignificare dicit. Idem Arnobius pag. 75. *Ut ſpirulas & botulos facerent, iſicia, caſtellamenta Lucanica.* Vocat *Lucanica caſtellamẽta*, quia pultes iis circundabantur, & quaſi muniebantur.

tur. Licet id colligere & ex Martiale.

Filia Picena venio Lucanica porca,
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Ergo Lucanica, tanquã urbem murus caſtelláque, pultem circundabant,coronabantque. Et hæc ipſa ſine dubio intellexit Plutarchus in Sympoſ. Quæſtion. cum inquit. *Διαπλάσαι μελίπηκτον εἰς σχῆμα πόλεως*. Rurſum in Afro noſtro lib.v.pag.180. *Jupiter (inquit) in taurum verſus, concubitum matris ſuæ appetivit: ut expoſitum ſuprà eſt, nominibus his tellus & labens pluvia nuncupatur.* Validè vereor ut ſcribſerit, *& labes pluvia n.* Scioli iſti librarii non intelligẽtes *φράσιν*, tam bellè nobis, ut videbatur, correxerunt. Infrequens verò hæc ejus vocis notio, pro caſu & lapſu; ſic paullò poſt. *Cum deorum criminibus labem imbris è cœlo, & telluris ſignificare madorẽ.* Ac neſcio an à veterum aliquo habeat, an potius à ſui ævi ſoloeciſmo. Fortaſſe ex iſto Ennii VIII. Annal. apud Diomedem lib. I

Certare abnueo, metuo legionibus labem.

Nam *Cadere* dicuntur in bello qui inferiores fiunt: etſi non eam inficias Iò *labem* in iſto Ennii etiam pro ignominiâ & dedecore, quod illos manebat ſi victi eſſent, accipi poſſe. Sed hæc ſatis.

Cap. III.

Præguſtatorum duo ordines. *Præguſtator.* *E'δέατρος*. Cujus id munus. *A potione. Cociſtro.* Prægustatorũ procurator. Feſtus emaculatus.

PRæguſtatores apud veteres fuiſſe docuit jã olim ad Tacitum Lipſius, quibus ego alia adſtruam ipſi

ipſi non obſervata. Plinius lib. XXI. cap. III. *Namq; apparatu belli Actiaci gratificationem ipſius reginæ Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumente, &c.* Hieronymus in epiſt. quādam ad matrē viduam. *Erit tibi inter viros matronaſque convivium; ſpectabis aliena oſcula, prægustatos cibos.* Iuſtinus lib. XII. *Philippus ac Iollas prægustare ac temperare potum regis ſoliti, in aquâ frigidâ venenū habuerunt, quàm prægustata potioni jam ſupermiſerunt.* Quem locum indicavit mihi amicus meus Eitzo Tiarda. Fuerunt autem prægustatorum duo ordines; ille ſuperior, hic inferior. Superioris erant, qui in menſâ; inferioris, qui in coquinâ. Et ſuperioris iterum duo ordines; nam hi cibum, illi potum explorabant an non veneno eſſent infecti. Qui cibum, κατ' ἐξοχὴν *Prægustatores* dicebantur. Gloſſę. Προγεύστης, *Prægustator*. Item *Prægustat*, προγεύεται. Lapis vetus.

TI. CLAVDIO. TI. AVG. LIB. ARRIO.
CLAVDIANO. SCRIB. LIBEL
TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI
AVG. PRÆGVSTATOR. FRATRI. PIISS.
ET. FIDELISSIMO. FEC.

Græcis Ἐδέατροι nuncupabantur. Suidas. Ἐδέατρος, τὸ μὲν ὄνομα ἑλληνικόν. ἡ δὲ χρεία περσική. ἦν δὲ προγεύστης τοπρῶτον, καὶ προήσθιεν τοῦ βασιλέως εἰς ἀσφάλειαν. Quæ totidem verbis habes apud Etymologicographum. At qui potum explorabant, *A potione* vocabantur. Lapis vetus.

M. VLPIO. AVG. LIB.
PHAEDIMO. DIVI. TRAIANI. AVG.
A. POTIONE

Item alius.

TI,

TI, CLAVD, AVG, LIB
GRATIO, LIVIAE
AVG, SER, A POTIO
NE, S, T, T, L,

Et in aliis duobus idem invenire eſt. Delecti ad id munus ſpadones. Colligo ex iſto Taciti loco Annali XII. ſub finem. *Ejus mulieris ingenio paratum virus, cujus miniſter è ſpadonibus fuit Halotus, inferre epulas & explorare guſtu ſolitus.* Confirmant conjecturam meam, quod etiam aliàs ſpadonum miniſteria in conviviis frequentia. Iam ut de inferiori ordine dicam reſtat. Ejus erat in coquinâ an eſculenta bene eſſent condita ex guſtu judicare. Exemplum apud Arnobium lib. IV. *Per humani generis coquinas currit, inſpiciens & explorans quibuſnam lignorum generibus ſuis ardor in foculis excitetur: habitudinem fictilibus contribuit vaſculis, ne flammarũ diſſiliant vi victa: curat ut ad ſenſum palati ſuis cum jucunditatibus veniant rerum incorruptarum ſapores, & an ritè pulmenta condita ſint experitur, atque præguſtatoris fungitur officio.* Ita enim poſtrema illa corrigenda oſtendi in Critico Arnob. lib. IV. cap. I. Atque ex hâc re etiam Martialis capiendus lib. XIV. Lemm. CCXX.

Non ſatis eſt ars ſola coco, ſervire palato.
Namque cocus domini debet habere gulam.

Et hi *Cociſtrones* nominabantur. Obſervo ex Iſidori Gloſſario, in quo iſta lego. *Cociſtro, præguſtator cocinæ.* ubi *cocinæ* ſcriptum eſt pro *coquinæ.* utrique porrò huic ordini conſtituti *Procuratores.* Clarè oſtendit Lapis vetus.

DIS MANIBVS
TI. CLAVDI. AVG. LIB
ZOSIMI. PROCVRAT
PRAEGVSTATORVM
CLAVDIA. ENTOLE. CONIVNX
VIRO. BENEMERENTI
ET. CLAVDIA. EVSTACHIS
PATRI. PIENTISSIMO

Quibus verò id munus incubuerit dicere non poſſum certò, ſed conjectura eſt ad τοὺς ἐδεάτρους pertinuiſſe, nã illi poſteà etiam toti rei coquinariæ præfecti fuerunt. Suidas loco citato. Ὕστερον δὲ ἐνομίσθη ἐδεάτρου καλεῖν τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας καὶ παρασκευῆς. Etymologici auctor. ἐδέατρος, ὁ τῶν διδύμων (rectè ἐδωδίμων Sylburgius emendat) καὶ τῆς τοιαύτης παρασκευῆς ἐπίσκοπος. Euſtathius ad Odyſſ. α, & ξ. ἐδέατρος πρεγεύστης βασιλέως, ἐπιμελητὴς δείπνου. Eadem Heſychius in ſuo Lexico. Feſtus: *Edeatre, qui præſunt regiis epulis, dicti* ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων. Scribo. *Edeatri.*

Cap. IV.

Arnobio phraſis aſſerta, lux data. *Frumen, Fruma*, pro *Forma*. *Frui*, pro *Edere*, ἀρχαϊκῶς. Saliorum carminũ obſcuritas. *Tharſomenos. Precula. Crepa. Alumeton. Forba. Febra. Fibra.* Feſtus correctus.

ARnobio adſeram phraſin peculiarem, quam olim ereptum jui injuria. Locus eſt lib. VII. *Quia generis certi hoſtias certis jus eſt conſecrare numini-*

minibus, certaq; & ſupplicamẽta praſtari. Volui ejicere τὸ *et*, ſed perperàm: ter ita loquitur Afer noſter uno hoc libro. Statim enim ſubnectit. *Et qua iterũ cauſa eſt, ut generis certi hoſtias certis juſſit conſecrare numinibus, certaque & ſupplicamẽta praſtari?* Deinde infrà. *Deque veſtro numine veſtrâque & religione tractetur*, &c. Sic in vetere Inſcriptione.

M. AVRELIVS. ALEXANDER
AVG. LIB. AB. EPISTVLIS
GRÆCIS. SE. VIVVS. FECIT
SIBI. ET. SVISQVE
LIBERTIS. LIBERTABVS
POSTERISQVE. EORVM

Et in plurimis aliis, quas videre eſt in præclaro illo Inſcriptionum Antiquarum Theſauro, ante decennium apud nos excuſo beneficio Ampliſſimorum Academiæ hujus Curatorum. Eſt alter locus ejuſdem Arnobii eodem libro. *Quid ſit illa, quid frumẽ africia, quid gratilla, catumeum, conſpolium, cubula?* Lego *Q. fritilla*. De quâ voce magnus Scaliger ad Varronem. Sed poteſtne τὸ *frumẽ* rectum eſſe? nam ſequitur, *ex quibus duo, qua prima, ſunt pultium nomina*. Jã *Frumen* dicitur ſumma gulæ pars, à *Fruor*, quod veteribus illis non ἀπολαύειν ſed ἐσθίειν ſignificabat. Donatus ad Terentii Eunuchum Act. IV. Sc. VII. *Frui autem eſt veſci, à frumine qua eſt ſumma pars gula; à quâ re etiam his qua nec cibo nec poculo ſunt, frui dicimur καταχρηστικῶς. Ut pote rebus venereis, & delectatione odoris, viſus, auditus, & cateris.* Vide eundem Adelph. Act. V. Sc. VIII. & Phorm. Act. II. Sc. II. Iuvenalis ita loquitur,

Exul

Exul ab octavâ Marius bibit, & fruitur, dîs Iratis.

Et ſanè ab eadem etymologiâ *Fructus* & *Frumentum*. Sed ut ſententiam ſuper hoc loco meam proferam non, ut olim, dubitanter aut timidè; ſciendũ *Frumen* heic poni pro *Frumâ* (nam utroque modo efferebant, ut *Rumen, Ruma*.) *Fruma* verò pro *Forma* (quæ erat puls ex melle, & milio, teſte Feſto.) tranſpoſito *R* & *O*, in *V*. ἀρχαϊκῶς mutato. Deprompta autem vox è Saliorum carminibus, (ſicut & reliquę quę ſequuntur) quę adeò etiam olim obſcura, ut vix ipſis ſacerdotibus intelligeretur. Atque obſcuritatis quidem iſtius teſtis mihi Quintilianus lib. I. cap. VI. *Nec utique ab ultimis & obliteratis repetita temporibus, qualia ſunt, Topper, & Antigerio, & Exanclare, & Proſapia, & Saliorum carmina, vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta.* Similis omninò literarũ tranſpoſitio commutatioq; in *Precula*, quod pro *Pergula* uſurpavit Tinca Placentinus, etſi ab Hortenſio proptereà reprehenſus; & *Tharſomenus*, quod veteres multi dixerunt pro *Thraſumenus*, ut teſtantur idem Quintilianus lib. I. cap. V. & Cicero in Bruto. Tale eſt *Capra, Crepa. Crane, Carna. Almeton* pro *Laomedon*, quod male apud Feſtũ *Almento* legitur, nec cauſa erat, cur *Laumento* vir magnus vellet. *A* & *L* tranſponũtur, & *T* pro *D*. antiquâ ratione ſcribendi, item *V* pro *O*. *Forba* (ita legendum apud Feſtum, non *Forbea*) *Febra*. pro quo poſtea *Fibra* dixerunt, ut cognoſcimus ex Servii loco à Scaligero ibi citato. *O* mutatur in *E*, ut *Homo, Hemo. Holus, Helus. Apollo, Apello.* Hæc mea ſententia de obſcuriſſimo iſto loco, quam propo-

no au-

no audacter; ſed hactenus, ſi eruditus & ſerius Lector probabit.

Cap. V.

Spes *Aëria. In ordinem redigere. Ordinarii* homines. Ἐγκύκλια. Fures *Canacheni*. Καναξαι. Arnobius illuſtratus.

ITerum Arnobio doctiſſimo Scribtori operam dabo, ſed ſaltuatim duntaxat. Lib. II. *Neque illud obrepat, aut ſpe vobis aëriâ blandiatur, quod à ſciolis nonnullis, & plurimum ſibi arrogantibus dicitur.* Quo loco quæ ſpes *Aëria* ſit nonnemo, credo, ignorabit: ego certè hæreo, & puto eſſe caſſam ac inanē; quomodò Poëtæ *aërium inane* dicunt; vel, quod eodem recidit, incertam & ἀόρατον, nam iidem inviſibiles nebulâ involutos, aut, ut Græci loquerentur, ἠέρα ἑσσαμένους incedere faciunt. Lib. IV. *Magiſtratum in ordinem redigere, Senatorem aut convitio proſequi, ſuis eſſe decrêſtis periculoſiſſimum pœnis.* ubi *In ordinem redigere* peculiaris phraſis, & digna valdè notatu; pro contemptui habere, & vilipendere. Livius lib. XXX. *Tribuni plebis in ordinem redacti.* Lactantius lib. De Opificio Dei cap. XIII. *Quorum qui eſt maximus, quoniam illum ſicut in manu diſcerni à cæteris opus non erat, ita in ordinem redactus eſt, ut tamen ab aliis magnitudine, ac modico intervallo diſtare videatur* Plinius lib. I. epiſt. XXIII. *Plurimum refert quid eſſe tribunatum putes: inanem umbram, & ſine honore nomen, an poteſtatem ſacroſanctam, & qui in ordinem cogi ut à nullo, ita ne à ſe quidem debeat.* Item lib. II. epiſt. VI. *Illa ergo reprimenda, illa quaſi*

in ordinem redigenda eſt, ſi ſumptibus parcas. Atque in ordinem redacti *Ordinarii homines* nominabantur. At *Ordo* intelligebatur eorum qui litium cauſa Prætorem adibant. Feſtus. *Ordinarium hominem Oppius ait dici ſolitum ſcurram, & improbum, qui aſſiduè in litibus moraretur, ob eamque cauſam in ordine ſtaret adeuntium prætorem.* Ex quibus verbis apparet prcverbii iſtius origo. Vel poteſt ἑλληνισμὸς videri, quia Græci τὰ ἐγκύκλια etiam res obvias & viles nuncupant. Dinarchus κατὰ πολυεύκτου. Ἀνθρώπου καὶ μισθωτοῦ καὶ πάντα τὰ ἐγκύκλια ἀδικήματα ἠδικηκότος. Quod exemplum Priſcianus citat lib. XVIII. Ariſtoteles Politicorum ά. Ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τὶς μισθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας. Idē β. Ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα προσκρούομεν οἷς πλεῖστον προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. Et paſſim apud alios authores. Age verò, tertium adducamus locum, numero enim Deus impare gaudet, ut ait ille. Lib. VII. *Quæ ad ultimum fures, & obſerata pandentes tenebrarum obſcuritate canacheni.* ubi *Canacheni* iidem ſunt qui fures, nam utitur Arnobius libenter ſynonymis. Sumpta autē vox à Græcis, qui Κανάξαι & Ἐκκανάξαι pro *Evacuare* & *Exinanire* ponunt. Iulius Pollux lib. x. cap. XXIII. Τὰ μέντοι κάναστρα φελλώδεις τινὲς πινακίσκοι εἰσὶ δοχεῖον, ἀφ' ὧν καὶ τὸ ἐκκενῶσαι, ἢ ἐκπιεῖν, κανάξαι λέγουσι, καὶ ἐκκανάξαι. Iamne intelligis lector obſcuriſſimorum locorum trigam? Arbitror.

Cap. VI.

Homo, καθ' ἐξοχὴν pro viro. *Logi*, pro ſermonibus ridiculis. *Incrementum*, pro ὑπερβολή. *Ingens*, pro *Gravido*. Πολυάνδρειον. Arnobius correctus, & illuſtratus.

PErgam in Arnobio. Legitur pag. 17. lin. 19. *Aut ſi malum conſilium eſt aggredi nos vi, emittant aliquod indignationis ſignum, per quod eſſe liquidum cunctis poſſit, invitiſſimis nos eis habitare ſub cælo.* In Romano codice erat *indicationis ſignum*. Inde elicio, *vindicationis ſignum*. Orta menda ex ſcriptionis compendio. Pag. 38 lin. 5. *Imo quia hac omnia & ab ipſo cernebant geri, & ab ejus praconibus, qui per orbem totum miſſi beneficia patris & munera dîs hominibuſq; portabant*. Locus corruptiſſimus. Rom. cod. habet, *beneficia patris & munerandis animis hominibuſque portabant*. Clara correctio mea. *Beneficia patris munerandis & fœminis hominibuſque portabant.* Id eſt, utrique ſexui, & fœminis, & viris: Nam *Homo* κατ' ἐξοχὴν pro viro ponitur. Sic in S. Scripturâ Geneſ. cap. 11. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuũ, & matrem, & adharebit uxori ſua, & erunt duo in carne unâ.* Plautus Ciſtell. Sc. *Niſi quid mihi.* Haliſca Lampadiſcum & Phanoſtratam compellans.

— mi homo, & mea mulier, vos ſaluto.

Et memini in Iure noſtro alibi legere, ſed locus nõ ſuccurrit. Sequitur in Arnobio, eâdem paginâ, lin. xv. *Magis vos incredulos faceret vis tanta virtutum, aut apprehendere locum fortaſſe poſſetis (quod videretur eſſe ſimillimum veri) & incrementa rebus*

appoſita, & inditas ſcriptis & commentariis falſitates. Locus depravatus, luxatus, mutilus. Reſtituo. *v.t.virtutum, aut ut logum apprehendere fortaſſè poſſetis, quòd videretur eſſe ſimillimum veri, &*, &c. Eſt verò heic *Videri* non, δοκεῖν, ſed ὁρᾶσθαι, & *Incrementa* item appellat, quæ Græci τὰς ὑπερβολάς. Iam ex *locum* feci *logum* ſenſu flagitante. Appellantur autem *Logi* etiam à Latinis ſermones deridiculi. Pag. 40. lin. 20. *Enimverò diſſoluti eſt pectoris in rebus ſeriis quærere voluptatem: & cum tibi ſit ratio cum malè ſe habentibus atque ægris, ſonos auribus infundere dulciores, non medicinam vulneribus admovere.* Scribo, *cum tibi ſit oratio*. Repéte, ſis, præcedentia, & videbis facilè. Tranſeo ad lib. VII. pagg. 219. & 222. *Ingentes ſcrofæ*, non aliæ ſunt quam gravidæ, etſi olim cum quodam *incientes* maluerim. Græciſſat Arnobius, quod ei non inſolens, nam Μέγας eádem notione apud Græcos. Callimachus Hymno in Iovem.

ἔνθα σ' ἐπεὶ μήτηρ μεγάλων ἀπεθήκατο κόλπων.

Plautus Pſeudolo, Sc. *Exite*.

Niſi carnaria tria grădia tergoribus oneri uberi ho-
Mihi erunt, &c. *(diè*

Nos quoque noſtro idiomate efferimus de muliere pregnante. Sy is groot. Item, Sy is met den grooten buyck. Quod poſtremum planè iſti Callimachio reſpondet. Lib. VI. pag. 190. *Polyandria illa Varronis quibus templis contegantur.* Πολυάνδρειον, ut vox ipſa ſatis attendenti inſinuat, idem quod ſepulcrum multis commune, qualia vel peregrinis, vel familiaribus ſtruebantur. Suidas. Πολυάνδρειον. μνῆμα. τάφος. τὸ θρυλλούμενον παρὰ πολλοῖς ξενοτάφιον. Incertus Auctor apud ipſum. Ὁ δὲ γαιανᾶς ἐξεχώρει

τῆς πόλεως, καταλιπὼν αὐτὴν πολυάνδειον, καὶ πολυτελῆ τάφον, ὕπω τεθαμμένων τῶν ἐνῳκηκότων. Ælianus. Θάψαντες δὲ τοὺς νεκροὺς, εἰργάσαντο κοινὸν πολυάνδειον. Vetus Inſcriptio.

FORTISS. MIL. V. ET. XIX. LEG
QVORVM OPERA FORTITER
VETERA CASTRA DEFENSA SVNT
POLIANDRION.

Cap. VII.

Viarum muniendarum apud Romanos ratio. *Curatores* viarum. *Redemptores. Magiſtri* pagorũ, & *Magiſtra*. Quis princeps id munus obierit. Siculus Flaccus emendatus. Chryſologus illuſtratus.

DEflectam ſemel ab Arnobio, ſed ſtatim reverſurus. Publicæ regales viæ publicè olim Romę muniebantur, conſtitutique ei rei *Curatores*, à quibus nonnulli etiam id munus redimebant, qui *Redemptores* ideò dicebantur. Vicinales autem quę de publicis in agros deflectebant, & ſæpè ad alias publicas tendebant, per *Magiſtros pagorum* muniebantur, quorum uxores *Magiſtræ pagorum* appellabantur: quod eò dico, ne quis ad feminas quoque id pertinuiſſe exiſtimet. Curatores ſive Redemptores pecunias à poſſeſſoribus ad muniendum exigebant; magiſtri pagorum autem operas: aut etiam ſingulis agris certa ſpatia aſſignabant unicuique poſſeſſori, quæ ſuis impenſis tueretur. Rem omnem hanc colligere animadvertereq; eſt ex Siculo Flac-

co lib. De limitibus agrorum, cujus ea verba. *Nam ſunt viæ publicæ regales, quæ publicè muniuntur, & auctorum nomina obtinent: nam & Curatores accipiunt, & per Redemptores muniuntur, in quarumdam* (lego *quarum etiam*) *tutelam à poſſeſſoribus per tempora ſumma certa exigitur. Vicinales autem viæ de publicis quæ divertuntur in agros, & ſæpè ad alteras publicas perveniunt, aliter muniuntur per pagos, id eſt, per Magiſtros pagorum, qui operas à poſſeſſoribus ad eas tuendas exigere ſoliti ſunt; aut, ut comperimus, unicuique poſſeſſori per ſingulos agros certa ſpatia aſſignantur; quæ ſuis impenſis tuentur, etiam titulos finitis ſpatiis poſitos habent, qui indicent cujus agri quod ſpatium quis dominus tueatur.* A quibus poſtremis verbis petenda lux Chryſologo Serm. CLIV. *Sicut dominum prædiorum limitibus affixi tituli proloquuntur, ita nomina ſæpè ſanctorum merita indicat, teſtantur inſignia.* unde cognoſcere eſt eum morem obtinuiſſe ad Martiani Auguſti uſque tempora, quibus ille Auctor vixit. Sed hoc ὡς ἐν παρόδῳ. Porrò magiſtri pagorum & redemptoris mentio qvoque in Fragmẽtis variorum de Limitibus. *Monumenta finalia non conjunguntur itineri publico, ei maximè quod autoris nomen obtinet, & per redemptores, & magiſtros pagorum munitur.* Primus magiſterii pagorum munus obiit L. Bennius. Lapis vetus.

CERI-

CERERI AVGVST
MATRI. AGR
L. BENNIVS. PRIMVS
MAG. PAGI
BENNIA. PRIMIGENIA
MAGISTRA. FECER
GERMANICO. CÆSARE. II
L. SEIO. TVBERONE. COSS
DIES. SACRI FICI. XIII. K. MAI

Cap. VIII.

Fores olim quomodò ornari ſolitæ, nempe ſigillis deorum, aut bullis. *Antefixa. Antepagmenta.* Gloſſæ correctæ. Laurus in purgatione. *Robur* fœmin. antiquè. *Auger. Sel*, antiquè pro Sol. *Bu. Tu. Bat. Ta.* Nçvius eméd. bis. *Axamenta. Anaxamenta.* Chariſ. correctus. *Cervinus.* ἐυμαρὶς. *Claxendix.* Signa in foribus clauſis conchâ occultari ſolita: & cur id factum. *Exuerta.* Scoparum uſus ad amolienda infortunia. *Deverra* dea. Ad puerperas contra Sylvani vim defendendas tria fieri ſolita. *Hieta. Hietare. Nancio.* Ditiores muceis ſudorem abſtergebant, pauperiores laciniis. *Nuſcicioſus. Ninguoſus.* Iſidorus correctus.

AD Feſtum quædam annotabo, ſed pauca, quod neceſſè eſt poſt tantum ejus Caſtigatorem, virum incomparabilé, Ioſ. Scaligerum. Veteres Romani fores ſuas ſtudioſè ornabant ſigillis deorum,

vel fictilibus, vel æneis, vel inauratis, ut ex Livio. Vitruvioque oſtendit Scaliger ad *Anteſixa*. Sed & bullæ ad ornatũ adhibitę. Diſco ex Plauti Aſinariâ, Sc. *Quid hoc eſt negotii?* ubi ita Leonida loquitur.

Juſſine in ſplẽdorem dari bullas has foribus noſtris? Cicero quoque in Verrinis accuſat Verrẽ quod bullas aureas à valuis templi magnificentiſſimis abſtuliſſet. Locus eſt Verrinâ VI. *Bullas omnes aureas ex his valuis, quæ erant & multæ & graves, non dubitavit auferre: quarum iſte non opere delectabatur, ſed pondere.* Hinc per metaphoram Perſius Sat. V. *bullatas nugas* dixit, id eſt, bullis exornatas ad forium inſtar.

Non equidem ſtudeo bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat. ———

Ea ornamenta *Anteſixa* & *Antepagmenta* appellabantur, ut ex Feſto eſt cognoſcere. Apud eundem legitur. *Apor, apud.* ubi ἀρχαϊσμὸς eſt pro *Apur.* Victorinus de Orthographiâ. *Sed nos nunc & Adventum & Apud per d potius, quàm per r ſcribamus, Arventum, & Apur.* Et malè in Gloſſario eſt, *Ape,* παρὰ. Apud eundem in *Aqua.*

Funus proſecuti redeuntes ignem ſepergrediebantur, aquâ adſperſi; quod purgationis genus vocabant ſuffitionem.

Adhibebant etiam Laurum. Vide *Laureati milites.*

Arboſem pro arbore antiqui dicebant, & roboſem pro robore.

Corrigo, *pro arborem*, item *pro roborem*. Nam *pro* valet heic ἀντὶ τ͂, non ἀντί. Porrò hinc diſcimus veteres *Robur* fœminino genere extuliſſe.

Arculum appellant circulum, quem capiti imponebant,

nebant, ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.

Idem in more ruſticanis mulieribus noſtris, quando aliqua vaſa capite ſunt geſturæ. Dicebatur etiã *Ceſticillus*, ὑποκοριστικῶς ἀπὸ τοῦ κεστοῦ. Porrò ab arculo hoc circuli qui in ſacrificiis è farinâ fiebant, *Arculata* vocabantur.

Arcuma genus eſt plauſtri modici, quo homo geſtari poſſit.

Puto fuiſſe arcuatum ſuprà, atque inde nomen accepiſſe. Intellexerit hoc Tacitus Annal. xv. *Cum ad eoſdem cruciatus retraheretur geſtamine ſellæ, vinclo faſciæ quam pectori detraxerat in modum laquei ad arcum ſellæ rectricto, indidit cervicem.* Aliæ editiones habẽt *Arcirma.* Hoc fuerit pro *Arcima*, ab arciẽdo: ut *Punicarna, Punicana. Scurtum, Scutum.* & talia, de quibus ad Plautum dixi. Conjici itaque poteſt Romanos ſi quem honoratiorem arceſſi juberent colloquii aut convictus cauſâ, honoris ergò hoc plauſtri genus miſiſſe quo veheretur.

Arſineum, ornamentum capitis muliebris: utebantur eo umbraculi vicem ad arcendum ſolis æſtum: vox autem Hetruſca eſt, nam ea gens *Arſere* pro arcere & avertere dicebant.

Aſtu apud Poëtas aſtutiam ſignificat, cujus origo ex Græco ab oppido ἄστυ: in quo qui converſati aſſiduè ſint, cauti, atque acuti eſſe videantur.

Athenę propriè ἄστυ dicebãtur κατ' ἐξοχὴν, hinc *Aſtutos* appellatos volunt Grãmatici, quod Athenienſeș eſſent verſutiſſimi. Plautus Moſtellaria, Sc. *Qui homo timidus.* *(ubi huc advenerit.*

TH. *Doctè atque aſtutè mihi captandũ eſt cum illo,*

Non ego illi extemplò oſtendam meum ſenſum, mittam lineam.
Diſſimulabo me horũ quicquam ſcire. T. *ô mortalem malum!*
Alter hoc Athenis nemo doctior dici poteſt,
Verba dari illi nõ magis hodiè quiſquam, quam lapidi, poteſt.

Qui locus apprimè ad hunc accommodatus.

Augur ab avibus gerendóque dictus, quia per eum avium geſtus edicitur.

Rectè à *gerendo*, nam vetuſtiſſimi *Auger* dicebant, ut ex Priſciano lib. 1. ſcimus, cujus hæc verba ſunt. *Antiqui auger & augeratus pro augur & auguratus dicebant.*

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam à Sole dictam putant: quod ei publicè à populo Romano datus ſit locus, in quo ſacra facerent Soli. qui ex hoc Auſelii dicebantur.

Quomodò Auſelii à Sole? Clarè hinc colligere poſſumus *Sel* pro *Sol* à veteribus dictum, ut *Hemo, Helus, Apello, Pellio.* pro *Homo, Holus, Apollo, Pollio.* Romani *Aurelii* pronuntiabant, *S* in *R* mutato more ſuo: ſic quæ Sabini *Caſmina*, illi *Carmina*: Sabini *Auſum*, illi *Aurum*. & talia, de quibus ad Plautum alibi.

Butubata Nævius pro nugatoriis poſuit, hoc eſt nullius dignationis.

Scribo διῃρημένως, *Bu, Tu, Bat, Ta.* Nec audeo ſequi virum ſummum qui ait pueriles fuiſſe voces, cum ſolùm ſint fictitiæ, & uſitatæ cum res nihili eſſent ſignificandæ. Tantum *Bu* à pueris tranſlatum, qui potum poſcentes hanc ſyllabam pronuntiant. Ipſe

hic

hic Feſtus in *Imbutum. Infantibus cum velint bibere, dicentibus* BV *ſyllabam, contenti ſumus.* Iam TV à noctuâ tranſlatum, cujus iſte ſonus. Plautus Menæchmis, Sc. *Ut hoc utimur.*

ME. *Egon' dedi?* PE. *tu, tu iſtis, inquam, vin' afferri noctuam;*
Quæ TV TV *uſque dicat tibi? nam nos jam defeſſi ſumus.*

BAT ſonus ex ore cornicinis lituum eximentis, ut Cæſellium Vindicem libro *B* literæ ſcribſiſſe teſtatur Chariſius lib. II. Plautus quoq; utitur Pſeudole, Sc. *Pſeudole, non audis.*

CA. *Quid opus eſt?* PS. *potin' aliam rem ut cures?*
CA. *at.* PS. *bat.* CA. *crucior.* PS. *cor dura.*

TA. Comicis paſſim uſitatum. Nænius Tarentillâ, apud Chariſium loco citato.

Ei ei, etiam ſe audenti mecum unà appareret
At at ta ta. ———

Lego, *etiamne audent ii mecum.* Idem eâdem.

At at ta ta, cave cadas amabo.

Idem Corollariâ.

Quid ſalve? at at at at ta ta. Rivalis, *ſalve, quid iſtud at ta ta advertiſti tam citò?*

Hæc quoque manca & luxata, itaque reſtituo.

At at at at at at ta ta rivalis ſalve. Quid ſalve?
Quid iſtud at at at at at at ta ta? Advertiſti tã cito?

In ſuperiori verſu reliqui ſpatium, nam reſponſio eſt rivalis cujus perſona ibi excidit. Sunt autem verſus octonarii. Hęc mea ſententia de his monoſyllabis, alia plenè à viri magni; judicabunt viri eruditi, & utram ſequantur eligent. Porrò antequam deſinam, adducam firmandæ conjecturæ meæ, quâ *Bat*

pro

pro *Ba* reſcripſi, teſtimonium Soſipatri ex eodem libro è quo Næviana adduxi. *Bu tu bat ta. hæc Plautus pro nihilo & pro nugis poſuit, ut in gloſſis veterum bat tat ti fluctus quidam & ſonus vocis effœminatior, ut eſſe in ſacris anagmenorum vocum veterum interpres ſcribit.* Sed fœdùm illic mendum eſt, nam quæ ſunt, *ſacra anagmenorum?* Corrigo, *in ſacris anaxamentorum.* aut potius commutatis finibus dictionũ, *in Saliorum anaxamentis.* Nam *Axamenta* & *Anaxamenta* (utroque modo efferebant ut *Axare* & *Anaxare.*) non erant ſacra, ſed carmina à Saliis cõpoſita, in univerſos homines. Cognoſcere hoc eſt ex Feſto. Nec ſine cauſſa eſt quòd Soſipater hæc ex vocum veterum interprete refert in Saliorũ carminibus inveniri, quia ea valdè obſcura, & quidẽ, ut ne ab ipſis intelligerentur, quod ſuprà ex Quintiliano docui: ideóque requirebant ſolertiſſimum interpretem. Redeò ad Feſtum.

Caſnar ſenex Oſcorum linguâ.

Idem apud Varronem legitur, tamen Quintilianus lib. I. cap. V. contra utriuſque authoritatem Gallicanam vocem autumat. Unde ſuſpicari licet Gallos etiam uſurpare cœpiſſe, poſtquam Romam cepiſſent. In *Caula.*

Antiquis ante uſum tectorum oves in antris claudebantur.

Non oves ſolùm, ſed & reliqua pecora. Liquet ex hiſtoria notiſſimâ Caci. Quin & ipſi homines. Iuvenalis Sat. VI.

——cum frigida parvas
Præberet ſpelunca domus, ignemque, laremque,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbrâ.

Heſiodi

Heſiodi intetpres lib. 1. ubi de antiquis ſeculis. λοιπὸν τὴν ἀνάγκην ἔχοντες διδάσκαλον, τὰ κοῖλα τῶν δένδρων, καὶ τά δασέα καὶ χισμὰς πετρῶν, καὶ σπήλαια ὑπεδύοντο.

Altellus Romulus dicebatur quaſi altus in tellure vel quod tellurem ſuam aleret, ſive quod aleretur telis: vel quod à Tatio Sabinorum rege poſtulatus ſit in colloquio pacis, & alternis vicibus audierit locutuſque fuerit: ſicut enim fit diminutivè à macro macellus, à vafro vaſellus; ita ab alterno altellus.

Nihil heic non ineptum, ideoque ex Paulli potius quã Feſti erebro cenſuerim. Rectius Scaliger ὑποκοειστικὸν affirmat, quaſi ſit ἀπὸ τῦ *Altus*, id eſt θρεπτὸς. Mihi (liceat diſſentire à tanto viro) longè alia mens. ut à *Macer, Macellus. Vafer, Vafellus. Pulcer, Pulcellus.* eodem modò ab *Alter, Altellus.* Veteres autem gemellorũ ſingulos *Altellos*, utroſque *Geminos* appellabant: itaque jam apparet ratio ob quam Romulus hoc nomine inſignitus fuerit.

Cannenſem curſorem Titinnius pro piſtore dixit. Putat vir magnus heic legendum, *præpoſterè dixit*, & interpretatur valdè præter mentem aut Feſti aut Titinnii, niſi me egregiè judicium fallit. Scribendũ verò unâ litrâ minus *Canenſem*, à cane quod erat vinculi ferrei genus, nam catenatos fuiſſe in piſtrino nemo igrorat. Dicitur autem à *Canis, Canenſis*; ut ab *Amnis, Amnenſis*. Itaque *Canenſem* lepidè vocat tanquam à loco aliquo regionéve nomine deducto; quomodo in Aſinariâ piſtrinum Plautus inſulam nominat.

In fuſtitudinis ferricrepinis inſulis,
Ubi vivos homines mortui incurſant boves.

Et *Molarum coloniam* Pſeud. Sc. *Viſo quid.*

——— quid ego ceſſo Pſeudolum

Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?

Iam curſorem appellavit, propter curſum quem exercebant in circumagitanda molâ. Plautus eâdē Aſinariâ. Sc. *Cur me retentas.*

Nam jam calcari quadrupedem agitabo advorſum clivum,

Tum poſteà ad piſtores dabo; ut ibi cruciere currēs.

Sequitur in Feſto.

Cernuus calciamenti genus.

Si verum eſt ad Lucilii iſtum verſum

Cernuus extemplò plantas conueſtit honeſtas.

Feſtum & Iſidorum oculos habuiſſe, dubium non eſt quin turpiter errent. Sed ſi hoc non eſt, putē legendum *Cervinus*, minimâ mutatione, nam ita ἁπλῶς extulerint, ut *Mulleus*, ſubintelligentes calceum. *Ceruinus* autem, quia ex corio ceruino, qualis Græcorum ἐνμαεὶς. Sed hoc arbitrarii juris eſto.

Clacendix, genus conchæ.

Iſidorus in Gloſſis. *Clacindex, concha.* Sed confuſæ literæ, quia *E* pro *I*, & viciſſim, ſcribebant. Sed ſcribendum eſt, *Claxendix.* Plautus Vidulariâ.

Appoſita eſt claxendix, at ego ſigni dicam quid ſit.

Priſcianus lib. v. *Claxendix, quod ſignificat concham, quâ ſignum tegitur.* Veteres enim cum ædes, aut alia quæcunque obſignaſſent, (nam is mos illis, ut noto ad Lycophronem) ſigna tegebant occultabantque conchâ, ne aut per imprudentiam lædi, aut alii in fraudem ſimilia ſibi ſculpere poſſent.

Circites, circuli ex aere facti

Quæ ratio ut iſti magis *Circites* dicerentur, quàm

qui

qui ex ferro,auro,argentóve? Sed heic ſententiæ Iuliani acquieſcemus,quę eſt D.de Legg. Tit.3.L.xx. *Non omnium,quæ à majoribus conſtituta ſunt, ratio reddi poteſt*. Item philoſophorum, qui negant omnia per ἀπόδειξιν poſſe doceri. Hoc interim dixerim τὸ *Circes* à *Circus* deductum eſſe, ut *Eques* ab *Equus*; *Arques*(nàm in Gloſſario invenio, *Arquites*, τοξόται.) ab *Arquus*. Ergo eâ ratione *Circes* erit propriè annulus. quia habeat circi formã. In *Everriator*.

Exuerræ ſunt purgatio quedã domus, ex quâ mortuus ad ſepulturam ferendus eſt, quæ fit per everriatorem certo genere ſcoparum adhibito.

In olim excuſis *Exuerta* legitur, quod rectum eſt, pro *Exuerſa*, ut *Pulto*, *Merto*, *Adgrettus*, & valet *Exuerſiones*. Sed veteres malebant prętcrita participiorum pro nominibus verbalibus uſurpare. Tale eſt quod apud eundem hunc Auctorem legitur. *Exduta, exuviæ*. Item *Inſerta*, ἔμβλημα. *P*ublius.

Frugalitas inſerta rumoris boni eſt.

Ejuſdẽ formæ *Contenta, Deducta, Remiſſa, Offenſa, Abſciſſa, Reſona, Condita*. quæ collegi Critici Arnobiani lib. IV. cap. XIII. Porrò quod ad everſiones has attinet, eæ etiam fieri ſolitę in ædibus puerperarum: nam illis, ut adverſus Sylvani vim tutæ eſſent, hæc tria fiebãt. Tres homines noctu limina domus circumibant, & primò limẽ ſecuri feriebant, poſteà pilo, tertiò ſcopis deverrebant, ab eâque re deos denominabant Intẽcidonam, Pilumnum. Deverram. Vide rem omnem apud Auguſtinum de Civitate Dei lib. VI. cap. IX.

Hetta res minimi pretii, quaſi hieta, id eſt hiatus hominis, atque oſcitatio.

Rectè

Rectè, *quaſi hieta*, nam inde veteres *Hietare* dicebant. Diomedes lib. I. *Hietare & hiatare veteres dixerunt*. Cælius. *Sequere me tu, qui mihi oſcitans hietanſque reſtas*. Laberius quoque Tauro paſſivè extulit ἀρχαϊκῶς. *Hietantur fores*

Amatio ab amore denominatum.

Nihil ineptius hâc lectione. Scaliger legit, *Amaſco*. Ego malim totum locum ita refingere. *Amato ab Amo denominatum.* Nam dicebant *Amo, Amato*, ut *Hio Hiato*. quod ſuprà ex Diomede oſtendi. Et propiùs conjectura mea abit à veſtigiis vulgatæ lectionis.

Nauſcit cum granum faba ſe aperit, quod ſit non diſſimile navis formæ,

Si à Feſto hęc explicatio eſt, non dubito quin in mēdoſam lectionem inciderit, ideóque tam abſurdam interpretationis rationem dederit. Sanè *Naucit* legendum eſt, derivatūque id verbi à nauco, qui ſignificat putamen grani fabę quod hęret in fabulo, ut in *Naucum* ait Gloſſematorum ſcriptores tradere hic idem auctor.

Nancitor, in duodecim nactus erit

Nancitor pro *Nancitur*, ut admonuit Scaliger: ſed & *Nancitur* pro *Nancit* ἀρχαϊσμὸς eſt, nam veteres *Nancio* dicebāt. Priſcianus lib. x. *Nanciſcor à Nancio eſt, quod in uſu fuit vetuſtiſſimis.* Gracchus in Orat. pro ſe. *Si nanciam populi deſiderium, comprobabo Reip. commoda.*

Nœgeum quidam amiculi genus prætextū purpurâ, quidam candidum ac perlucidum, quaſi à nauco, quod putamen quorundam pomorum eſt, tenuiſſimum, non ſine candore, ut Livius in Odyſſeâ. Simul

mul ac lacrymas de ore noego deterſit.

Puto Feſtum incidiſſe in medoſum Livii codicem, ideóque coactum quærere originem & etymon nominis à nanco. Si conjecturæ locus, exiſtimo *Moegeum* à Livio ſcriptum, pro *Muceum*, à muco, nam *OE* pro *V*. & *G* pro *C* ſcribebant. Si candidum fuit, veriſimile eſt è lino fuiſſe, ut etiamnum hodiè apud nos. utebantur verò eo non tantum ad mucos & fluores narium excipiendos, ſed & ad lacrymas ſudoremque abſtergendum, non ſecus ac nos hodiè. Erat verò opulentiorum, nam pauperibus laciniæ ad eum uſum. Charinus apud Plautum Mercat. Sc. *Ex ſummis opibus*, Acanthionem ſervum ex curſu feſſum & ſudantem ita affatur. *At tu edepol ſume laciniam, atque abſterge ſudorem tibi.*

Nuſciciosſum Ateius Philologus ait appellari ſolitum, qui propter oculorum vitium parum videret. ac Opilius Aurelius, nuſciciones eſſe cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret veſperi quàm meridie. nec cognoſceret niſi quod ad oculos admoviſſet.

Ridiculus valdè Aurelius eſt, cum ſuis cæcitudinibus nocturnis, quę quales ſint nondum potui inveſtigare, niſi ſi priſco ævo etiam nocte æquè ac die videre potuiſſe homines dicemus, quod quis ſanus audebit? Quàm cautè verò Ateius addidit, *propter oculorum vitium*, quaſi verò aliud quid impedire viſum poſſet. Ac Opilius ſanè videtur *Nuſcicioſus* à nocte voluiſſe derivare, in quo iterum errat; nam nihil aliud eſt quam *Luſcicioſus*, antiquá *L* & *N* inter ſe commutandi ratione. Sic *Lympha, Nympha. Lingua, Ningua.* unde *Ninguoſi, garruli* in Iſidori

gloſſis, ubi perperam *Ninioſi* legitur.

Pa, pro parte, & po, pro populo poſitum eſt in Saliari carmine.

Scribo. *Par, pro parte.* nam quin vel primam ſyllabam integram extulerint dubitandum non eſt. Facilè potuit librario unica litera elabi.

Pruculnat, promittunt, ait ſignificare Antiſtius de jure pontificali libro nono.

Scribo, *Proculinunt, promūt.* Α'ρχαϊσμὸς eſt pro *Proculunt*, ſicut *Obinunt, Ferinunt, Solinunt*, & talia. Contrarium hujus *Occulunt*.

Vinulus dicitur molliter ſe gerens, & minimè quid viriliter faciens. Plautus. Oratione vinulâ ac venuſtulâ.

Locus Plauti in Aſinariâ eſt: ſed errat pueriliter Paullus in explicatione, nam *Vinulus*, ut ex Comici verbis ſatis apparet, eſt delenificus, ſuadus, diſertus, juxtà illud Satyrici.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum.

Atqui jam Feſtum mitto, ad alia propero.

Cap. IX.

De annulorum ſcalpturâ quædam annotata.

DE ſcalpturâ annulorum apud veteres quæ obſervavi, heic proponam. Sciendum autem eam multiplicem fuiſſe, ut etiam Plinius major teſtatur lib. XXXIII. cap. I. quamvis primitus quidem nudæ duntaxat literarum certarum notę haberentur. Sed audiamus Plinium. *Non ſignat Oriens aut Ægyptus etiam nunc literis contenta ſolis. Multis hoc modis,*

dis,ut cætera omnia, luxuria variavit, gemmas addēdo exquiſiti fulgoris, cenſuque opimo digitos onerando,ſicut dicemus in gemmarum volumine: mox & effigies varias cælando,ut alibi ars,alibi materia eſſet in pretio. Erant verò in ipſâ materiâ, non in gemmis, quas poſteà demum addere cœperunt. Colligere eſt ex citatis Plinii verbis, & Ateii Capitonis quæ ſunt apud Macrobium lib.VII.cap.XIII. *Imprimebatur autem ſculptura in ipſâ materiâ annuli, ſive ex ferro, ſive ex auro foret: poſteà uſus luxuriantis ætatis ſignaturas pretioſis gemmis cæpit inſculpere: & certatim hac omnis imitatio laceſſivit, ut de augmento pretii,quo ſculpendos lapides paraſſent,gloriarētur.* Augente autem jàm luxuriâ adſcitis gemmis deſitæ literæ, & ſculpi alia varia cœperunt: aut effigies alicujus de majoribus. Val. Maximus diſertè oſtendit lib.III.cap.V.de Africani filio loquens. *Inſuperque è manu ejus annulum,in quo caput Africani ſculptum erat,detraxerūt.* Sic Lentulus quoque avi imaginem habebat Cicero Catilin. III. *Tum oſtendi tabellas Lentulo,& quæſivi,cognoſceretne ſignum,annuit. Eſt verò,inquam,ſignum quidem notum, imago avi tui, clariſſimi viri, qui amavit unicè patriam, & cives ſuos: quæ quidem te à tanto ſcelere etiam muta revocare debuit.* Aut de amicis Ovidius Triſt. eleg. VI.lib.I.

Hæc tibi diſſimula, ſenti tamen,optime dici,
In digito qui me fersq; refersq; tuo.
Effigiemq; meam fulvo complexus in auro,
Chara relegati quæ potes ora vides.

Nec amicorum tantum, aut majorum, ſed etiam Cæſaris; colligitur inde quia Suetonius in vitâ Tiberii

berii narrat eum capital dixiſſe, ſi quis in balneum aut lupanar iviſſet, annulum cum ſua effigie in digito geſtans. Hæc ejus verba. *Paullatim genus calumniæ eò uſque proceſſit, ut hæc quoque capitalia eſſent, circa Auguſti ſimulacrum ſervum cecidiſſe, veſtem mutaſſe, numo vel annulo effigiem impreſſam latrinæ aut lupanari intuliſſe.* Verum magna differentia & criminum occaſione, à Claudii principatu ad Veſpaſiani. Plinius lib. XXXIII. cap. III. *Fuit & alia Claudii principatu differentia, in his ſolis, quibus admiſſionem liberti jus dediſſent imaginem Principis in annulo ex auro gerendi, magnâ criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani Principis abolevit, æqualiter publicādo Principem.* Etiam deorum. Idem Plinius lib. II. cap. VII. *Aliis nullus eſt deorū reſpectus, aliis pudendus. Externis famulātur ſacris, ac digitis deos geſtant.* Qui mos etiam Græcis; unde Pythagoræ ſymbolum. ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεῦ μὴ περιφέρειν. Sed ad Romanos revertor. Cæcina Albinus apud Macrobium lib. VII. cap. XIII. *Cum nefas eſſe ſanciret deorum formas inſculpi annulis, eò uſque proceſſit, ut & cur in hoc digito, vel in hâc manu geſtaretur annulus, non taceret.* Item animalium ad Ægyptiis inter deos cultorum. Sed tantum geſtabat muliebris ſexus, uſque ad Veſpaſiani imperium: tum quoque virilis cœpit. Colligo ex Plinio lib. XXXIII. cap. III. *Iam verò etiam Harpocratem, ſtatuaſque Ægyptiorum numinum in digitis viri quoque portare incipiunt.* Quin & bruta animalia inſculpi ſolita; talis erat Auguſti Sphinx: aut hiſtoria aliqua, vel fabula: talis ille quem auſpicanti Neroni obtulit Sporus. Suetonius. *Auſpicanti Sporus annulum muneri*

neri obtulit, cujus gemmæ ſcalptura erat Proſerpinæ raptus. Talis quoque ille Amphitruonis apud Plautũ, cujus ænigma Sol exoriens quadrijugis vectus.

——— ME. *eſt in ciſtulâ*

Amphitruonis obſignata ſigno. SO. *ſigni dic. quid eſt?* (*niſi x?*

ME. *Cum quadrigis Sol exoriẽs, quid me captas car-*

Immò res inanimatæ interdum, nam Plinius minor quadrigâ ſe uſum ait epiſt. XVI. lib. I. *Volui enim hanc quoque, ſi inveniri potuiſſet, ſimul mittere ſicut glebulam miſi, quam ſe ex Parthico metallo .. tuliſſe dicebat: ſignata eſt annulo meo, cujus eſt ἀποσφράγισμα quadriga.* Videor porrò obſervare ſignaturas quandoque inſculpſiſſe convenientes ſibi, vel ob eventum quempiam, vel artem quam factitarent, vel munus quod gererent. Ob eventum; conjicio ex iſto, qui in munitione oppidi cujuſdam inventus, Victoriæ effigiem & tropæum habuit, quem à victore quopiam in rei præclarè geſtæ memoriam ita inſignitum exiſtimo. Suetonius in Galbâ. *Per idem fortè tempus in munitione oppidi, quod ſedem bello delegaret, repertus eſt annulus opere antiquo, ſcalpturâ gemmæ Victoriam cum trophæo exprimente.* Niſi fuerit ad imitationem nummorum Victoriatorum, qui lege Claudia percuſſi, quod tamen non puto. Ob artem, munúſve: Sic apud Plautum Curculione, Sç. *Beatus*, miles Therapontigonus annulo inſculptum habet militem clypeatum, qui elephantem machærâ diſſecaret.

——— CV. *multam me tibi*

Salutem juſſit Therapontigonus dicere,

Et has tabellas dare me juſſit. LY. *mihin'.* CV. *ita.*

Cape, ſignum noſce, noſtin'? LY. *quid ni noverim?*
Clypeatus elephantum ubi machœrâ diſſicit.

Quin & imaginem propriam habebant. Ecce in Pſeudolo Scenâ primâ.

Eâ cauſſâ miles hic reliquit ſymbolum,
Expreſſam in cerâ ex annulo ſuam imaginem.

Idem fecit Auguſtus, ut infrà dicemus. Deinde non ſemper eodem utebantur, ſed mutabant pro libitu; aut ſi caſu amiſiſſent. Planum ex Trinummo, Sc. *Ut mihi rem.*

Nonne arbitraris eum adoleſcentem annuli
Paterni ſignum noviſſe? ME. *etiam tu taces?*
Sexcentæ ad eam rem cauſſæ poſſunt colligi,
Eum quem habuit perdidit, fecit novum.

Summa ſummarum, quiſque quod vellet ἀποσφράγισμα habebat, itaque neceſſariò eveniebat, ut aliquibus idem eſſet. Inde nimirum conceſſum ut in teſtamenti ſignatione teſtes omnes uno, & eo quoque alieno, ſignare poſſent. Inſtitut. Tit. de Teſt. Ordin. § *Poſſunt autem.* Finiam in Cæſarum nomine illuſtri, qui Auguſti effigiem uſurpabant, cum ipſe id feciſſet, prius tamen ſphinge & Alexandro Magno uſus. Suetonius in vitâ ejus. *In diplomatibus libelliſque & epiſtolis ſignandis initio Sphinge uſus eſt, mox imagine Magni Alexandri, noviſſimè ſuâ, Dioſcoridis manu ſculptâ, quâ ſignare inſecuti quoque principes perſeverârunt.*

Cap.

Cap. x.

Ænigma. Alopecioſa. Ἀλώπηξ. Λευκοθέα Βύνη. Albunea. *Apocriſiarius.* Diaconus correctus. *Aciſculus. Aciſcularius* Aciſculorum familia Romæ. *Caſtipulum. Cartibulum. Coſſus* pro divino, & vaticinandi perito. *Hortus. Hanula. Fircus. Foſtis. Foſtia. Arapennis.*

IN Iſidori Gloſſis quædam ſunt non contemnenda, itaq; nos pauca hoc capite ex iis delibabimus. *Ænigma figura, ſive typus vel ſpecies.* Hæc notio medii iſtius ævi, nam apud priſcos nõ invenias. Prudentius ita uſurpat Hymno II. περὶ στεφάνων.

Is ipſe tantum non habet
Argenteorum ænigmatum
Auguſtus, arcem poſſidens
Cui nummus omnis ſcribitur.

ubi per *Ænigmata* intelligit τεχνικῶς nummos Cæſaris figurâ ſignatos. *Adſeda, ſella quadrijugis.* Feſto *Adſidela* (quemadmodum *Turba, Turbela. Fuga, Fugela.* & talia) qui tamen interpretatur menſam ad quam ſedentes flamines ſacrificabant. *Alapecioſa, calua.* Scribo *Alopecioſa.* Nam Ἀλώπηξ Grecè eſt caluities. Callimachi Schol. ad Hymn. III. Ἀλώπηξ πάθος περὶ τὴν κεφαλὴν γινόμενον, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζώου. τὸ γὰρ ζῶον τοῦτο λέγεται ὅτι ἔνθα ἂν οὐρήσῃ, ἄγονος ὁ τόπος τῷ ἔτει ἐκείνῳ γίνεται. ut omittam alios Grammaticos. *Albuna, mater Matuta.* Lactantius unam è Sibyllis facit lib. I. Sed ſcribendũ *Albunea*, ex Lactantio, Virgilio, & gloſſis veteribus, in quibus eſt, *Albunea*, Λευκοθέα. Græcis duobus no-

minibus indigitatur, Λευκοθέα Βύνη, Latini utrunque complexi Albuneam dixerũt uno verbo. *Amphibalum, birrum villoſum* Sciberem *Amphimallum* etymologia Græca, niſi perſuaſum omninò haberem medio ævo ita corruptè pronuntiatam hanc dictionem. Sulpitius Severus Dialogo II. de vitâ Martini Turonenſis. *Nec mora, ſanctus paupere non vidente, intrà amphibalum ſibi tunicam latenter eduxit, pauperemq; contectum diſcedere jubet.* Deinde. *Diaconus vero nihil intelligens, quia extrinſecus indutum amphibalo veſte, nudum interius non videbat, poſtremò pauperem non comparere cauſatur* Sic pro Τιμένιος etiam Τίβενος prius, poſteà Τήβενος, ſimiliter *M* in *B* mutato dixerunt. Teſtis Artemidorus lib. II. cap. III. ἐκάλουν τὴν ἐσθῆτα τημένιον, ἐπώνυμον τημένου τοῦ εὑρόντος. ὕστερον δὲ τῷ χρόνῳ παραφθαρὲν τὸ ὄνομα, τίβενος ἐκλήθη. *Anatum, miſerum* Scribo *Anctum*, ab Ango. Vide Feſtum, Priſcianum, & Gloſſas. *Apochryſarius, miniſter Romanæ Eccleſiæ à ſecretis, legatus a ſecretis.* Corrigo, *Apocriſiarius* Malè quoq; hodiè apud Diaconum legitur lib. de notis literarum. *Quicquid ubique in Solomatero remorantes Apocriſarii à deo conſervati Imperii nacti erunt.* Codinus de Offic. Conſtant. εἰ δέ τι τῆς παραστάσεως ἱσταμένης, δεήσει ἀνενεχθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴτε δι' ἀποκρισιαρίου, εἴτε δι' ἄλλου τινὸς τῶν ἀναγκαίων, &c. Mentio eorum multa in Novellis Conſtitt. VI. CXXIII. CXXXIII. *Aſciculus, aſciola, dolabra.* Lego, *Aciſculus*: ſic paullò poſt. *Aſciſcolum, malleolum, ſtructorum.* Iterum lego, *Aciſcolum*, pro *Aciſculum.* Hinc *Aciſcularius* dicitur, ut invenio in Gloſſis à Stephano editis. *Aciſcularius*, Λατόμος. Præterea

Aci-

Aciſculus quoque inter cognomina fuit Romana, ut eſt obſervare ex Quintiliano lib. VI. cap. III. *Et hæc tam frigida quàm eſt nominum fictio, adjectis, detractis, mutatis literis: ut Aciſculũ, quia eſſet pactus, Paciſculum: & Placidum nomine, quia is acerbus naturâ eſſet, Acidum: & Tullium, cum fur eſſet, Tollium dictos invenio.* Et quidem in gente Valeria. Oſtendit nummus vetus, quem CL. V. Fulvius Urſinus vulgavit in libro de Familiis Romanorum; in quo, ſi rectè memini, ita legitur L. VALERIVS. ACISCVLVS. Et in inſcriptionibus antiquis vides. Prudentius Hymno IV. περὶ στεφάνων.

Afra Carthago tua promet oſſa
Ore facundo Cypriane doctor:
Corduba Aciſclum dabit, & Zoëllum,
Treiſq; coronas.

Catadocta, multorum cantica. Corrigo, *Cata dicta.* Reſpexit Ennii verſum, qui apud Varronem lib. VI. *Tunc cœpit memorare ſimul cata dicta.* ut emendavit Illuſtr. Scaliger. Sed melior interpres idẽ ille Varro, quam Iſidorus. *Caſtipulũ menſa quadrata.* Apud Varronem lib. IV. eſt *Cartibulum*; ſed *Caſtipulum* eſt antiquior appellatio, quam poſteriores mollientes in *Cartibulum* mutarunt; veteres enim *S* pro *R*, & *P* pro *B* uſurpabant. *Coſſam, divinam.* Locus obſcuriſſimus, nec puto omnes intelligere: non indignum itaque explicatione cur hoc dicat. Sciendum ſumptum in Pythia, quæ oracula reditura hominibus, tripodi Apollinis coſſum, id eſt divaricatis pedibus inſidebat. Ariſtophanis Scholiaſtes πλούτῳ. Ἦν δὲ ἡ Πυθία γυνὴ, ἥτις, ὥς φασιν, ἐπικαθημένη τῷ τρίποδι τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ διαιροῦσα τὰ σκέλη πονηρὸν κάτω-

ϑεν ἀναδιδόμενον πνεῦμα διὰ τῶν γεννητικῶν ἐδέχετο, καὶ οὕτω μανίας πληρουμένη, καὶ τὰς τρίχας λύουσα, καὶ ἀφρὸν ἀπὸ τοῦ στόματος ἀποπέμπουσα, καὶ τἄλλα πάντα ποιοῦσα ἅπερ οἱ μαινόμενοι ποιεῖν εἰώθασι, τὰ τῆς μαντείας, ἢ μᾶλλον μανίας ἐφθέγγετο ῥήματα. Eadem hæc totidem verbis reperies apud Oecumenium in Comment. ad XVI. cap. Act. Apoſtolorum. Hæc verò hujus loci Iſidori interpretatio, nec arbitror aliam conventiorem dari poſſe. *Epimenia, ſenia quæ dantur in ſingulos menſes.* Scribo, *Xenia quæ*, &c. Orta menda inde quia librarii *S* pro *X* ſcribebant. Iuvenalis Sat. VII.

Quod vocis pretium? ſiccus petaſunculus, & vas
Pelamydum: aut veteres Maurorum epimenia
bulbi.

Sed Grammatici Græci interpretantur, τὰ καθ᾽ ἕκαστον μῆνα θυόμενα ἢ τὰ ὑπὲρ ὅλου τοῦ μηνὸς ἅπαξ ποτε γινόμενα θύματα ὑπὲρ τῆς πόλεως. *Hordes, viri fortes.* Scribe *Hortes*; pronuntiatio peruetuſta: ſic *Hamula, Famula*; & viciſſem. *Hoſtis, Foſtis. Hircus, Fircus. Hoſtia, Foſtia. Hædus, Fœdus.* Quæ omnia inveniuntur apud doctiſſimum Feſtum. *Iugerum, aripennem.* Lego *Arapennem*, qua ruſticorum Bæticorum vox; ſed illi actum quadratum ita nominabant, non jugerum. quamvis ſolâ longitudine differant, cum illud habeat pedes CCXL. hic autē CCXX. In fragmentis Auctorum Gromaticorū. *Actus quadratus undique finitur pedibus* CCXX. *Hūc Bætici arapennem dicunt, ab arando ſcilicet.* Habes eadē apud Iſidorum hunc Orig. lib. XV. cap. XV. Columella lib. V. cap. I. dicit tantum ſemiſugerum fuiſſe.

Cap.

Cap. XI.

Juncea virgines. *Cinguli. Laureo. Lautitia farina. Malchio. Trimalcio.* Μάλχος vox Syriaca. Μέλχι. Moſes eo nomine vocatus. *Ad veſtem eſſe. Veſtiſpici. Mania.* Varro emaculatus.

ET hoc caput Iſidoro dabimus, volente Lectore quod eſto. *Junceum lectile.* Scribo, *flexile.* nam junci flecti faciles. Terentius, Eunucho. Act. II. Sc. III. *Junceas virgines* appellat.

Haud ſimilis virgo eſt virginum noſtrarum, quas matres ſtudent
Demiſſis humeris eſſe, vincto pectore, ut graciles ſient.
Si qua habitior paullò, pugilem eſſe ajunt, deducũt (cibum,
Tametſi bona eſt natura, reddũt curaturâ junceas.

Ex eo Prudentius περὶ στεφ. Hymno III.

Nec *mora carnifices gemini*
Juncea pectora dilacerant.

Sed hîc ſignificat tenues & graciles ad junci inſtar. Et ut tales eſſent, arctè faſciis pectus conſtringebãt, inde etiã ait vincto *pectore.* Hieronymus in epiſtolâ quâdam ad matrem viduam, & filiam virginem. *Papillæ faſciolis comprimuntur, & criſpanti cingulo anguſtius pectus arctatur.* Catullus in Nuptiis Peleï & Thetidis.

Non tereti ſtrophio lactentes vincta papillas.

Hinc etiam *Cingulæ dictæ,* à nimio arctè cingendi ſe ſtudio. Feſtus. *Cingulos appellabant homines, qui in his locis, ubi cingi ſolent, ſatis tenues ſunt.* Pergo in

Gloſſis.

Gloſſis. *Laureo, corono, honoro.* Hoc verbũ vix uſurpare quenquam comperias, cum pręteriti participii paſſivi frequentem uſum ſit videre. Invenio tamen apud Chryſologum, Serm. LXVI. *Ad illam januam in quã famę ſuã inhumanitatis tuæ titulos fixit, ubi poſtes tuos ſuis ulceribus laureavit.* *Lautitia aqua farinâ conſperſa.* Lego tranſpoſitis verbis. *Lautitia farina, aquâ conſperſa.* Vide Feſtum in *Lautitia farina. Malce, popino, qui amat in popinas ire.* Scribo, *Malceo*, pro *Malcio*, ſive *Malchio.* In Gloſſis eſt *Malchio.* ἀηδής. Hinc illud apud Petronium Trimalcio eſt appellatus, quemadmodum *Trifur, Triſcurrium, Tricongius.* Eſt verò *Malchus* ſive *Malchio* (nam utroque modo efferebant, ut *Puſus, Puſio.* & talia.) vox Syriaca, & regem deſignat. Eunapius in vita Porphyrii. Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ἐκαλεῖτο πρῶτα. τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν· Sed hæc Gręcanica terminatio, depravata ex Μέλχι, quod verum Syriacũ. unde & Μελχισεδὲκ, quaſi Rex pacis. Etymologici auctor. Μελχισεδὲκ τὸ χὶ, ἤτοι ἀπὸ παραδόσεως. μελχὶ λέγεται βασιλευς τὸ σεδὲκ, εἰρήνην. λέγεται οὖν βασιλεὺς εἰρήνης· καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν χεισόν. Apud Clementẽ etiam στρωμ. ά. legitur Moſem Μέλχι nominatum fuiſſe. Quid verò? nunquid Trimalciones iſti planè baſilicè vivunt, & regiam quandam magnificentiam in ſuâ iſtâ prodigalitate prę ſe ferunt? Itaque nõ inconvenienter iis hoc nominis datum. Invenio prætereà etiam cognomen fuiſſe, ut in his lapidibus.

T. STA-

T. STATILIVS	NYMPHISO
MALCHIO	N̄O BRITTON
AD. VESTEM	TRIPVTIENO
	SVB-CVRAO
	MOVLPI
	MALCHIO
T. ÆL. MALCO. LICTORI.	7. LEG. XXII.
	PROPOFO

Dicebāt etiam *Malchinus*, ut *Iecur, Iecinur. Runca, Runcina*, & talia. Horatius lib. 1. Sat. 11.

Malchinus tunicis demiſſis ambulat. eſt qui
Inguen ad obſcœnum ſubductis uſque facetus.

Quod verò ibi MALCO LICTORI legitur, talis etiam fuit ille in Euāgelio, cui D. Petrus glaudio aurem amputat. Iam quod in altero lapide AD VESTEM eſt, inde diſcimus. *Ad veſtem eſſe* dictos, qui ab antiquiſſimis *Veſtiſpici* nominabantur, ut ex Plauto, Afranio, Varroneque apparet, Laudante loca ipſorū Nonio. *Maniæ, formidinum imagines.* Vide Feſtum in *Maniæ* & *Pilæ*. Corrigo obiter Varronem Seſquiuliſſe, apud Nonium *Strophium*. *Suſpendit Laribus manias, molles pilas, reticula, ac ſtrophia.* Peſſimè ibi hodiè *marinas* legitur pro *manias*. Differebant autem *Maniæ* & *Pilæ*, quod illæ è farina eſſent, hæ ex lanâ: unde & molles à Varrone dicuntur.

Cap.

Cap. XII.

Momar, *Siculus*, pro ſtulto. *Captenſula.* *Scaptenſula.* *Naricoſus.* Lactantius emendatus. De Nicolais placentis auctores diſſentiẽtes conciliati. *Faladum* & *Palatum* eadem eſſe. *Pappus.* *Paga.*

NOtum illud poëtę, *Numero deus impare gaudet.* Ergo & tribus capitibus noſt Iſidoro opera locabimus. *Marſiculus, qui citò movetur ad irã.* Corrigo, *Momar, Siculus, qui c.m.a.i.* Eadem paullò infrà repetit. Eſt Gręcanicũ totum, Μῶμος, Μῶμαρ. ut Βωμὸς, Βῶμαρ. Lycophron noſter μῶμαρ γένυς dixit. Porrò & hoc annotatione non indignum, quod etiã *Siculus* pro ſtulto ponatur. Ita apud Plautum Perſâ.

Dabuntur dolis tibi inde ſexcenti logi,
Atque Attici omnes, nullum Siculum acceperis.

Muſcipula, Captentula. Scribo, *Captenſula.* Sic ſuprà in literã C. malè quoque *Captentula*, *Captro.* Nam ut à Σκάπτω, *Scaptenſula*, ita a *Capta Captenſula.* *Narici, bruti.* Dicebant *Naricus*, *Naricoſus.* ut alia ad eam faciem; & ita Deos gentilium illudens Lactantius appellat lib. V. cap. XII. *Ex eo, quod accuratè, quod ſollicitè perſequuntur, ſtultos non eſſe concedunt: cur enim tam crudeliter ſæviant, niſi quia metuunt, ne in dies invaleſcente juſtitiã, cum diis ſuis naricoſis relinquantur.* Nam ita legendũ illic ex veteribus quibuſdam codicibus, qui *varicoſus* prę̨ferunt, non *curioſis*, quod unius aſſis nõ eſt. *Nicolaus, dactylus.* Dactylus heic ſignificat palmæ fructum. Adelhelmus de Virginitate. *Licet melliſluos palmæ dacty-*

dactylos, & mulſum nectaris Nicolaum longè incomrarabiliter præſtare credamus. Dicti autsm *Nicolai* à Nicolao Damaſceno, quem Auguſtus Cæſar tantoperè amavit, ut maximos & pulcerrimos dactylorũ ab ejus nomine nuncuparet. PlutarchusSympoſ. lib. VIII. cap. IV. Εἰ γὰρ ὥσπερ ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ παρεῖχε (ἡ φοῖνιξ) τὴν βάλανον, ὄψει τε θεαμάτων καὶ γλυκύτητι τραγημάτων πάντων ἥδιστον, οὐκ ἂν ἦν ἑτέρου αὐτῷ παραβάλλειν. ὁ γοῦν βασιλεὺς (ὥς φασιν) ἀσπάσας διαφερόντως τὸν περιπατητικὸν φιλόσοφον Νικόλαον γλυκὺν ὄντα τῷ ἤθει, ῥαδινὸν δὲ τῷ μήκει τοῦ σώματος, διάπλεων δὲ τὸ πρόσωπον ἐπιφοινίσσοντος, ἐρυθήματος, τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας τῶν φοινικοβαλάνων Νικολάους ὠνόμασε. καὶ μέχρι νῦν οὕτως ὀνομάζονται. Athenæus lib. XIV. περὶ δὲ τῶν Νικολάων καλουμένων φοινίκων, τοσοῦτον ὑμῖν εἰπεῖν ἔχω, τῶν ἀπὸ τῆς Συρίας καταγομένων, ὅτι ταύτης τῆς προσηγορίας ἠξιώθησαν ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοκράτορος σφόδρα χαίροντος τῷ βρώματι Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἑταίρου ὄντος αὐτῷ, καὶ πέμποντος φοίνικας συνεχῶς Suidas ait placentas fuiſſe, non dactylos, ut & Heſychius Euſtathius ad Ὀδυσ. σ΄. Et tamẽ utrumque verum eſſe non poteſt. Itaque ut conciliem hos Scriptores; ſciendum ex palmæ fructibus gentibus quibuſdam panes fieri conſueviſſe. Teſtis Plinius lib. XIII. cap. XIV. ubi de palmis. *Sunt quidem in Europâ, vulgòque Italiâ, ſed ſteriles. Ferunt in maritimis Hiſpaniæ fructum, verùm immitẽ: dulcẽ in Africâ, ſed ſtatim evaneſcentẽ. Contrà in Oriẽte, ex his vina, gentiumque aliquibus panis.* Et hos ipſos panis miſerit Auguſto Nicolaus, quin etiam, quò gratiores redderet, mel infriaverit, ut hâc de cauſſâ Suidas vocaverit μελιτοῦτας, Euſtathius

με[illegible]γηκτα. Heſychius πλακῦντας. Atque ſic hâc de re ſententiam fero, quá cedam tamen, ſi quis meliorem attulerit. *Palteum, murum, faſtigium.* Scribo *Palateum*; ſive *Palatium*, quod ὑποκοριστικὸν eſt à *Palatum*. Eſt autem *Palatum* idem quod *Falatum* (ſicut *Palanga, Falāga.*) nam quod *Faladum* apud Feſtum legitur planè idem eſt: quia ut notum eſt *D.* & *T.* promiſcè alterum pro altero ſcribebant. Hetruſci ita cælum vocabant ab altitudine, Romani propter ſimilitudinem tranſtulerunt ad ſummam, ut ita dicam, oris fornacem. Ennius Hetruſcæ notionis ſciens, *cæli palatū* dixit. Cicero lib. II. de Nat. deorum. *Dum palato quid ſit optimum judicat, cæli palatū, ut ait Ennius, non ſuſpexit.* Arnobius lib. III. *Avet animus, atque ardet in Chalcidicis illis magnis, atque in palatiis cæli deos deaſque conſpicere intectis corporibus, atque nudis.* Auguſtinus de Civit. Dei. lib. VII. cap. VIII. *Palatum Græci οὐρανὸν appellant. Et nonnulli, inquit poëta Latini cælum vocaverūt palatum. Pappus, pædagogus, qui ſequitur ſtudentes.* Scribo, *Pappus.* Græcum eſt πάππος *Pomponius* Piſtoribus.

Pappus hic medius habitat, ſenica non ſeſcuncia.

Eſt autem hac notione perſona Comica. Pollux lib. IV. cap. XIX. Τὰ δὲ δούλων πρόσωπα κωμικὰ, πάππος, ἡγεμὼν, θεράπων, κατασεσυχίας, ἢ κάτω τετριχωμένος, θεράπων οὖλος, θεράπων μέσος, θεράπων τέττιξ, ἡγεμὼν ἐπίσειστος. Ο μὲν πάππος τῶν θεραπόντων πολιός ἐστι, καὶ δηλοῖ ἀπελεύθερον. Scripſere porro Fabulas hoc nomine Nonius & Pomponius, cujus & *Pappum Agricolam*, ite *Hirneam Pappi* laudat Nonius Marcellus. Idem ex Varronis quoque *Pappo* ſive *Indigita-*

gitamentis fragmentum præfert. *Paga memoriæ ſine idolis.* Non omnes, credo, capient hunc locũ, itaque libet explicare. Olim in ſepulcris, ut notum eſt, viſebantur inſcriptiones, quæ *Memoriæ* ſive *Monumenta* propriè nominabantur; præthereà etiam cippi, ſed hoc notum: illud fortaſſe minus, fuiſſe aliquando in iſtis ſcalptas effigies mortuorum, ut obſervavi ad Lycophronem ex hoc Feſti elegantiſſimo loco. *Statua eſt ludii ejus, qui quondã fulmine ictus in Circo, ſepultus eſt in Janiculo: cujus oſſa poſteà ex prodigiis oraculorumq; reſponſis Senatus decreto intrà urbem relata, in Volcanali, quod ſuprà comitium obruta ſunt, ſuperque ea columna cum ipſius effigie poſita eſt.* Lapis vetus.

LOCVM SEPVLTVRÆ ET STATVAM DECREVIT ÆMILIA LVCIA MATER.

Rurſus in alio.

HIC. SEPVLCRVM. CVM. STATVA. POSVIT. SECVNDO. A. CIVITATE. STADIO.

Et in aliis permultis. Tranſeam ad Græcos, à quibus iſte mos manaſſe videri poteſt. Lycophron.

ἄγαλμα πήλας τῶν ἀμυκλαίων τάφων.

Erant verò iſtæ ſtatuæ ſacræ diis manibus, quorum ſummus Pluto, unde *ἄγαλμ᾽ ἀίδαο* dixit Pind. Nemeonic. od. x.

ἔνθεν ἁρπάξαντες ἄγαλ—
μ᾽ ἀίδαο, ξεστὸν πέλεθρον
ἔμβαλεν στέρνῳ πολυδεύ-
κεος. ——————.

Itaque ſepulcra quæ ſtatuas iſtas (Iſidorus *idola* vocat) non haberent, *Paga* appellabantur. Hæc loci

D tam

tam obſcuri ſententia. Atque hęc ad Gloſſas. Habebam alia, quibus plurima emendabantur, ſed heic libuit ſubſiſtere.

Cap. XIII.

Perſemœrens. Perſefacul. Perſe. Proſe. Proſemurium Feſtus emendatus. *Foriabus.* Antiqua ſcribendi D pro T ratio annotata. Arnobius variè interpolatus

ANtiquarum & expoletarum vocum quàm non negligens ſit Arnobius noſter, ſatis in Critico ejuſque Appendice oſtenſum. Ecce tibi inſignem ἀρχαϊσμὸν libro V. *Dicite ô iterum, ergóne deûm mater genitalia illa diſiecta cum floribus* (emēdavi olim *prolibus*) *ipſa per ſe mœrens officioſâ ſedulitate collegit?* Cenſui expungendas duas voces, ſed nunc alia longè mens; lego, *ipſa perſemœrens officioſâ,* &c. Nā *perſemœrens* pro *permœrens,* dixit, id eſt triſtis valdè: ſic *Perſefacul* pro *Perfacul,* & *Perſe* pro *Per* antiqui iſti pronuntiabant. Feſtus. *Perfacul & perſefacul antiqui dicebant, quod nunc facile & perfacile dicimus.* Scio virum magnum aliter ſentire, ego tamen Arnobiano loco inductus fretuſque ſeorſum abeo. Ad eandem faciem *Proſe,* ἀντὶ τοῦ *Pro*; unde *Proſemurium* veteres dicebant, quod proximè muros eſſet, quaſi *Promurium.* Malè autem *Proſimurium* librariorum culpâ apud Feſtum lectum eſt. Pergo ad lib. VI. *Ecce ſi aliquis vobis neſcientibus & ignaris, rex urbanus & callidus, ex foribus ſuis Solem tollat, & in Mercurii tranſferat ſedem.* Corrigo, *ex foriabus ſuis,* ἀρχαϊκῶς pro *foriis.* Tribuit autem heic ſtatuis, forias, quas aves in templis nidificantes in eas deji-

cie-

ciebant. Infrà eodem hoc libro: *Non hirundines denique intrà ipſos ædium circumvolantes tholos, jacularier ſtercoris plenas, & modò ipſos vultus, modò numinum ora depingere, barbam, oculos, naſos, aliaſque omnes partes, in quaſcũque ſe detulerit deonerati proluvies podicis?* Paullò poſt. *Groſſis raſa, deſcobinata limis ferris, furficibus, aculeis, aſceis, ſecta, dolata, effoſſa.* Scaliger legendum cenſet *furficibus, aciſculis, aſceis.* quâ de voce ſuprà dixi. Lib. II. *Ab initio homines cuncti omnia ſcirent, nec ſeculum eſſet ullum, quod artis eſſet ignarum alicujus, aut rerũ experientiâ non paratum.* Emendo, *nõ peritum.* Ibidem. *Procedat igitur nobis ſolitudine in opertâ nutritus, quod vultis annos agẽs, vultis vicenarius?* Volui olim mutare, temerè: nam & hoc ἀρχαϊκὸν eſt. Ita etiam infrà. *Quod apud Albam regnatum eſt annis?* Videmus etiam in Inſcriptionibus aliquot: In unâ.

R. P. REDDIDID. EX. QVOR. REDITV. DE.
HS. IV. M. CC. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI.
DIE. NATAL. SVO. PERPET. DARETVR.

Et in aliâ.

QVOIVS. EX. REDITV.
QVOD. ANNIS. NATALI. SVO. VI. ID.
FEB. VESCERENTVR.

Sic *Ad* pro *At*, & *Adque* pro *Atque* ſcriptum in quibuſdam lapidibus obſervavi. Vide quę Epiſt. lib. IV. ſcribit Philippo Poſco Angelus Politianus, antiquitatis ſuâ ætate vindex & adſertor ſummus. Ibidem. *Quid ad vos ineptiſſimæ fatuæ, ubi vobis nocemus?* Nihil mutandum, & ſi in Critico tentaverim. Recta lectio, & ad maiorem exprobationem con-

tumeliamque dictum eſt; ſecundùm illud Maronis.

O verè Phrygiæ, neque enim Phryges. ——

Hoc me monuit Iacobus Brunò, juvenis literarum politiorum minimè negligens, mihíque amiciſſimus. Simile etiam illud Homeri.

—— Ἀχαιΐδες, ὐ γὰρ ἀχαιοὶ.

Cap. XIII.

Argentum quid ſignificet, olim *Argennum* dictum. *Immuſſulus* quænam avis ſit. *Muſſi. Immuſſi. Summuſſi.* Privigni etymon. *Prugnus.* Fulgura *Provorſa, Controvorſa, Peremptalia, Poſtularia, Renovativa* quæ. Fulgura quando expiata crederentur. *Ioviſtæ. Prox.* In Feſto quædam eruta, & correcta.

FEſti præſtantiſſima fragmenta quoties lego, toties ferè aliquid ex remotiſſimâ antiquitate eruo: & ſoleo vehementer indignari peſſimam ἐπιτομὴν Paulli, qui utinam aut Caroli Magni temporibus non vixiſſet, aut Scriptorem hunc doctiſſimũ nunquam vidiſſet. Sed omiſsâ querelâ, hoc agam. Invenio in iſtis, quæ dixi, fragmentis.

Argennum, argentum, percandidum.

Ita interpungendum. Nō autem aſſentior viro magno, qui legit *argenteum*, nam *Argentum*, etſi de pecuniâ uſurpetur, propriè tamen nihil aliud ſonat, quàm album, ſive candidum; eſt autem vox Rhegienſium, qui ἀργεννὸν prò ἀργεινὸν efferebant. Certum verò omninò eſt à candore ſubſtantiam iſtam nomen accepiſſe, ut & apud Græcos, qui ἀργύρειον vocant: Latini namque veteres qui Græcorum linguâ

guâ uſi ſunt, *Argennum* prius dicebant, poſteà *Argendum*, & *Argentum*, (nam *D* & *T.* promiſcè efferebant.) Sic *Terenum* priùs, poſteà *Terentum*. *Penno*, *Pendo*. *Tenno*, *Tendo*. de quibus ad Plauti Militē. Hæc ſanè ſententia Pompeii, quem vix dubium eſt aliter ſcribſiſſe, ſed locum mutilatione ſuâ Paullus obſcuriſſimum reddidit, & nemini hactenus intellectum, quod præfiſcini dixerim. Si tamen eruditorum Senatus ſecus arbitrabitur, libens me ipſorum judicio ſubmittam, placiturus nihilominus ſolâ, ut ſpero, inventione.

Immuſtulus ales ex genere aquilarum eſt, ſed minorum virium, quàm aquilæ. quæ volucris raró, & non ferè præterquam vere apparet; quia æſtum algoremque metuit. appellatur autem ita, quod ſubitò & inexſpectata ſe immittat.

Legendum eſt *Immuſſulus*, non *Immuſtulus*, aut *Immuſculus*. Arnobius lib. II. *Quid in mundo faciant* (ita legendum monui in Critico) *bubones, immuſſuli, buteones? quid alites & volucres ceteræ?* Gloſſæ. *Inemuſtulus*, ὀρνέον βασιλικὸν, Peſſimè Alibi. *Immuſulus*, εἶδος ὀρνέου. Rectè, quia veteres conſonantes non geminabant, ut notum. Nec aliter legas in Plinio lib. x. cap. VII. Fuit autem de ave hâc apud Augures aliosque Auctores magna cōtroverſia: nam quidam regulum, quidam oſſifragam dicebant, Maſurius Sabinus aquilæ pullū, alii ex aquilarum genere, quorum ſententia veriſſima. Erat autem περκνόπτερος, quæ & ὀριπέλαργος, quod quartum aquilarum genus conſtituit Plinius libro citato, cap. III. Quod verò Feſtus ait eſſe minorum virium, congruit cum Plinii verbis de percnoptero.

 Quarti

Quarti generis eſt percnopterus: eadem oripelargus, vulturinâ ſpecie, alis minimis, reliquâ magnitudine antecellens, ſed imbellis & degener, ut quem verberet corvus. Iam quod dicitur ita appellari, quia ſubitò & inexſpectata ſe immittat, planè falſum eſt, ſive Paulli ea etymologia ſit, ſivè Feſti; *Immuſſulus* enim dicebatur, à murmure quod ciet, nam *Muſſi* veteribus nominabantur murmatores, unde *Muſſare*, & compoſita *Immuſſi*, ὑποκοριστικῶς *Immuſſuli*, quibus contrarii *Summuſſi*, qui tacitè murmurant, cum *In* ſit αὐξητικὸν. Ergo *Immuſſulus* eſt quæ vehementer murmurat. *Summuſſi* apud Nævium.

Odi ſummuſſos, proinde apertè dice quid ſiet
Quod times. ———

Hæc de murmure etiam à percnopteri deſcriptione non aliena ſunt. Plinius loco citato. *Eadem jejuna ſemper aviditatis, & querula murmurationis.* Porrò quod legitur rarò, & vix, niſi vere, apparere, malè confunduntur aquilarum genera, nam hoc gneſiis proprium ex Plinio cognoſcimus, cujus hæc verba. *Hæc facit ut quintum genus gneſion vocetur, velut verum, ſolumque incorruptæ originis, mediâ magnitudine, colore ſubrutilo, rarum conſpectu.* Atque jam arbitror ſatis oſtenſum immuſſulum cum percnoptero eundem eſſe.

Privignus dictus quod ante, quàm mater ſecundò nuberet, eſt progenitus: pri enim antiqui pro præ dicebant.

Quanta hæc Paulli ineptia! nō enim Feſti dixerim: quàm falſa & ridicula etymologia! nam *Privignus* eſt quaſi privus & ſingularis filius, ex aliis nuptiis procreatus. Sed veteres *Prugnus* dicebant, id eſt

Prignus (ut *Aprugnum*, *Aprignum*. *Caprugnum*, *Caprignum*. de quibus ad Plautum.) atque jam valebit.

Provorſum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu an interdiu ſit factum, itaque Iovi Fulguritori & Summano fit, quod diurna Iovis, nocturna Sūmani fulgura habentur.

Neceſſariò multùm errat in interpretatione Feſtus codice depravato uſus, aut malè Paullus epitomen ſuam inſtituit, nam hæc ſunt *Controverſa* potius, utpote de quibus controverſia eſſet quo tempore cecidiſſent, incertoſque facerent, utri propterea eſſet ſacrificandum, ſiquidem ob diurna Fulguritori, ob nocturna Summano ſacrificabāt: Ergo, ut neûtrius offenſam incurrerent, ſacra peragebant utrique communia. Colligo ex iſtis verbis. *Itaque Iovi Fulguritori & Summano fit*. Nam *Facere* ἁπλῶς pro ſacrificare proferebant. Eſt autem de ſacrificiis his elegans narratio apud Arnobium lib. v. & Ovidium in Faſtis. Expiaſſe ſe credebant, ſi alia tum fulgura mitterentur, quæ credebant tollere quicquid ſuperiora portendiſſent, & *Peremptalia* appellabāt. Dignoſcebant ea inde, ſi major manubia fuiſſet, ſiquidem triplices erant Iovis manubiæ, nempe minimæ, quæ monerent tantùm; majores, quæ cum fragore veniebant; maximæ, quæ adurebant, aut fuligine deformabant, aut accendebant. Quod ſi major manubia nō erat, ſpretam votorum ſacrificiorumque religionem à diis ſignificabant, aliamq; denuò expiationē poſtulabant, quæ *Adteſtata*, *Poſtularia*, & *Renovativa* nuncupata. Sed redeam ad locum de quo ago. Origo mendi compendium ſcribtionis,

Crõvorſa. Porrò *Controvorſa* fulgura non alia fuerunt quàm quę diluculo & crepuſculo accidebant, quæ tempora diei ne an nocti annumerari debeant in incerto eſt. Hæc etſi Feſtus non tradat, veteres tamen ea ipſa intellexiſſe minimè dubium eſt. Iam *Provorſa* ſiue *Prorſa* τὰ ἀντώπια, quæ rectè in os mittebat Iupiter iis quos ferire vellet.

Prox, bona vox, velut quidam putant, ſignificare videtur, ut ait Labeo de jure pontificio libro undecimo.

Optimè: hinc *Procare*, bonis & blandidicis verbis aliquid petere; ut à *Vox*, *Vocare.* & talia.

Iovista, compoſitum à Iove & juſta.

Quàm torſit hic locus ſummos viros, qui non animadverterunt Paulli hoc additamentum eſſe, non Feſti ipſius fragmentum, ut & alia nonnulla de ſuo iſte frutex inſperſit. Eſt autem vox ævi illius barbara quo vixit, itaque dicebantur qui ſub Iove nati eſſent, cur autem nõ interpretetur ea eſt cauſſa, quod nimis tũ in vulgus nota eſſet. Sed valdè ſe ridendũ propinat cũ compoſitam dicat, & tam ineptum etymon quærat. *O cor Zenodoti, jecur Cratetis!*

Cap. XIV.

Dextræ reverentia. Fidei ſacrata à Numâ. Δεξιαί. Pythagoræ ἀπόφθεγμα. Iuliani heroicũ dictũ. Dextræ inter ſigna. Legionibus amicis adventantibus ab civitatibus donatæ: qui mos etiam regum & magnatum inter ſe. Tacitus illuſtratus, & Cæſar; qui etiã emendatus. *Numeri.* Suidas correctus.

Cele-

CElebertimum apud veteres illos, ut etiamnũ, fœderis ac fidei ſymbolum dextra habita. Iſidorus. *Dextera vocatur à dando, ipſa enim pignus pacis dicitur, ipſa fidei teſtis atque ſalutis adhibetur.* Plinius major. *Ineſt & aliis partibus quædam religio: ſicut dextera oſculis averſa appetitur, in fide porrigitur.* Ideóque Fidei eam Numa Pompilius non injuriâ conſecravit. Livius clarè docet. *Dextram Numa Pompilius Fidei conſecravit: dextrâ ſe antiqui venerabantur, per dexteram jurabant, tanquam fidei ſedem, & virtutis miniſtram.* Hinc Dido apud Virgilium Æneid. IV.

——— en dextra, fideſque,
Quem ſecum patrios aiunt portare penates.

Cicero pro Deiotaro. *Per dextram te iſtam oro, quã regi Deiotaro hoſpes hoſpiti porrexiſti: iſtam, inquam, dexteram non tam in bellis & prœliis, quàm in promiſſis & fide firmiorẽ.* Terentius Andriç Act. I. Sc. V.

Quod ego per hanc te dexteram oro, & Geniũ tuũ,
Per fidem tuam. ———

Et ſanè Grçci fœdera quæ dextris pangerentur, δεξιὰς appellàrunt. Heſychius. Δεξιαὶ, αἱ συνθῆκαι, καὶ αἱ γινόμεναι κατὰ συνθήκας ἐπαφαὶ τῶν δεξιῶν χειρῶν, εἰς σύμβολον τοῦ βέβαια ἔσεσθαι. Solebant item (qui mos etiamnum apud nos) alicunde adveniẽtibus dextrâ porrectâ adventum gratulari. Virgilius Æneid. I.

——— cur dextræ jungere dextram
Non datur? ———

Quo loco Servius. *Maiorum enim hæc fuerat ſalutatio: cujus rei cauſſam Varro Callimachum ſecutus expoſuit, aſſerens omnem eorum honorem dexterarum conſtitiſſe virtute: ob quam rem hâc ſe venera-*

bantur corporis parte. Heliodorus Æthiopic.lib. II. Ἐπειδὴ γὰρ, φησιν, εἰς τὸ δωμάτιον ἦλθον ὑπαντᾷ τέ μοι ἡ παῖς, καὶ ἔλεγε μὲν οὐδὲν, οὔπω τῆς ἑλλάδος συνιεῖσα φωνῆς. ἀπὸ δὲ τῆς χειρὸς ἠσπάζετο,&c. Parthenius Erot.VIII. Τῶν δὲ διὰ φιλοξενίαν αὐτὸν ἑτοίμως ὑποδεξαμένων εἰσελθὼν ὁρᾷ τὴν γυναῖκα, καὶ αὐτὸν τὼ χεῖρε ἀμφιλαβοῦσα μάλα φιλοφρόνως προσηγάγετο. Huc pertinet illud nobiliſſimum ἀπόφθεγμα Pythagoræ. Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. Apud Ammianum quoq; lib.XXI. extat Iuliani Imperatoris dictum ad Nebridium præfectum, integritatis exemplum, qui contrà Conſtantium,cui multis beneficiis obſtrictus erat, ſolus jurarė nolebat conſtanter:hic enim cùm ejus manum ſupplex jacenſque in ſummo vitę diſcrimine poſceret, dixit: *Et quid amicis præcipuum ſervabitur, ſi tu manum tetigeris meam? Sed hinc quo libet abi ſecurus.* Dictum verè heroicum,&Imperatore dignum. Sed hæc nota;illa fortaſſe non ita, quæ ſubjungam. Civitates legionibus amicis adventantibus amicitiæ inſigne obviam dono miſiſſe dexteras. Obſervo ex Tacito Hiſt. I. cui & lucem adferam. Sic ait, *Miſerat civitas Lingonum,vetere inſtituto,dona legionibus dextras hoſpitii inſigne.* Erant verò iſtæ dextræ ſigna militaria,dicebanturque ita à dextris, ut *Aquilæ* ab aquilis, *Vexilla* à paruis velis in cacumine expanſis. Atque eæ dextræ aliquando binæ fuerunt,&implicitæ; aliquando ſimplices. Habes ſpecimina in nummis veteribus, Inſcriptionibus, & columnà Trajani. Et has ipſas dexteras cohortes obviantibus copiis exerebant, cum amicas ſe eſſe vellent oſtendere, aut pacem & amicitiam poſtularent. Ex hoc more militari intelligendus Iulius

Cæſar

Cæſar de Bello Gallico.lib.VII. *Subitò ſunt Ædui viſi ab latere noſtris aperto, quos Cæſar ab dextrâ parte alio adſcenſu, manus diſtinendæ cauſâ miſerat; ii ſimilitudine armorum vehementer noſtros perterruerunt. ac tametſi dextris humeris exertis animadvertebantur, quod inſigne pacatis eſſe conſueverat: tamen idipſum ſui fallendi cauſâ milites ab hoſtibus factum exiſtimabant.* Sed locus valdè corruptus, quem nec V. CL. Iuſtus Lipſius ſanare potuit: mihi videtur ſenſus rectus, ſi legamus, *dextris numeri exertis.* Nam *Numeri* vocantur cohortes, ut ipſe pluribus oſtendit initio primi libri Hiſtoriarum. Corrigendus verò obiter Suidas. Σπεῖραι, πλήθη στρατευμάτων, φάλαγγες, νύμεροι, λεγεών. Malè enim νύμεροι. Porrò non civitates tantum legionibus, ſed etiã reges & magnates regibus & magnatibus amicis dexteras mittebant, quas etiam nonnunquam renovabant. Ecce in eodem Tacito lib. Annal. II. *Inter quæ ab rege Parthorum Artabano legati venêre: miſerat amicitiam ac fœdus memoraturos, & cupere renovari dextras.*

IOAN-

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELARVM LIBER II.

Cap. I.

Pilumnum cum Romulo Quirino eundem eſſe, Picumnum cum Marte Silvano domeſtico. unde ambo ita dicti. Dii conjugales habiti, & cur. Cn. Gellii fragmentum emendatur. Lecti quãdo iis ſtrati, & vota facta. Varro reſtitutus. Picumnus præſtes Larum, & Lar κατ' ἐξοχὴν appellatus. Hoſtilii Lares cur culti, cinctu Gabino formati; item bullæ iis ſuſpenſæ, ædeſque vota in Campo Martio. Pilumnus idem cum Genio maritorum, & cuſtos puerperarum. Silvani tres Silvanus agreſtis pudicitiæ mulierum inſidiator.

Qvinam dii fuerint Pilumnus & Picumnus etiã veteres ignorârunt. Servius Æneid. IX. fratres fuiſſe tradit, Picumnumque ſtercorandorum agrorum uſum inveniſſe, indéque *Sterquilinum* dictũ: Pilumnum verò pinſendi frumẽti, ideóque à piſtoribus cultum. Hæc ejus verba. *Pilumnus & Picumnus fratres fuerũt Dii. Horum Picumnus ſtercorandorum invenit uſum agrorum, unde & Sterquilinius dictus eſt: Pilumnus verò pinſendi frumẽti, & ab ipſo pilum dictum eſt.* ubi de Picumno certè mirum eſt, cum mythologi omnes Saturno id tribuant: deinde de

de Pilumno, etſi conſentiat Capella lib. 2. hoc valdè ineptum eſt, quod dicat ab eo pilum dictum, cùm convenientius multò ſit dicere, illum a pilo nomen habere. Sunt autem nomina in vulgus minùs nota deorum notiſſimorum, Romuli & Martis. Pilumnum quidem Romulum eſſe ex Saliorum carminibus cognoſci poteſt, quibus *Pilumni populi* appellantur Romani, non quod pilis uti aſſueti, ut vult Feſtus, (nam ſic omnes pilani *Pilumni* dicendi eſſent) nec quia præcipuè pellant hoſtes, (tum enim *Pellumni* nuncupari debebant) ſed tanquā Romuli nepotes: nam *Pilumnœ* ibi ſecundus caſus eſt numeri ſingularis, non primus pluralis, ut ille exiſtimavit. Eſt verò *Pilumnus* idem cum Romulo Quirino: ut enim Sabini ſuâ linguâ à quiri Quirinum, ita Salii obſcuritatis ſtudioſiſſimi, vocumque ignotarum uſurpatores & formatores, Latinâ à pilo Pilūuum indigetabant. Iam Picumnum Martem eſſe dixi, id quod verū: nam ut picus, quià ei ſacer, Martius vocabatur, ita viciſſim ille a pico Picumnus, ut Melicerta à portu Portumnus, Romulus a pilo Pilumnus. Eſt autem idem cum Marte Silvano. Inde intelligendus Æmylius Macer Theog. lib. I.

Et nunc agreſtes inter Picumnus habetur.

Huc pertinet quod picus, à quo nomen accepit, etiam avis eſt ſylveſtris, quam nos **Een Specht** nominitamus. Convenit ſiquidem deſcriptio Pliniana lib. x. cap. XVIII. *Quo in genere arborum cavatores, ſcandentes in ſubrectum felium modo: illi verò & ſupini percuſſi corticis ſono pabulum intelligunt.* Item Ovidiana Metamorph. lib. XIV.

——— *pennas in corpore vidit,*

Séque novam ſubitò Latiis accedere ſilvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.

Ad Picumnum revertor. Dixi eundem eſſe cũ Marte Silvano, ſed domeſtico, non agreſti, aut orientali. Id clarè ex eo apparet, quòd Romanis priſcis cum filio Pilumno conjugii curam ſit ſuſtinere creditus. Atque cauſſa, ob quam conjugii curam tribuerint Pilumno quidem, hæc quin ſit minimè dubitandũ eſt, quia nimirum civibus ſuis ad ſtabiliendum novum regnum, genuſque propagandũ, Sabinas uxores dederit nobiliſſima illâ rapinâ. Marti verò, ſive Picumno, quod is ejuſcè rapinæ Romulo auctor exiſtimabatur. Cognoſco ex Herſiliæ verbis, quę ex Cn. Gellii Annali tertio profert Agellius lib. XIII. cap. XX. *Neria Martis te obſecro pacem dare, uti liceat nuptiis propriis* (lego *propitiis*) *& proſperis uti, quod de tui conjugis conſilio contigit, uti nos itidem integras raperent, unde liberos ſibi, ſuis poſteris, patriæ pararent.* utrique autem in aedibus lectus ſternebatur, quùm in terrâ infantem obſtetrix ſtatuiſſet, auſpicatumque eſſet an rectus ac vitalis foret. Varro de vitâ Pop. Rom. lib. 2. *Natus ſi erat (ſ. puer) ſublatus ab obſtetrice ſtatuebatur in terrâ, ut auſpicaretur vitalis ac rectus eſſe: diis conjugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur.* Ita emendo ea verba apud Nonium in *Pilumnus*. Eiſdem mariti Kalẽdis Martii, id eſt menſis Picumno ſacrati, pro conjugii conſervatione vota faciebant: quamvis enim Acron nomina non exprimat, minimè tamen dubitandum eſt quin hos ipſos deſignet. Sic ait ad Od. VIII. lib. III. *Kalendis Martiis Matronalia dice-*

dicebantur, eò quod mariti pro conſervatione conjugii ſupplicabant,& erat dies propriè feſtus matronis. Numa quoque in iſtâ lege ſua, SEI. PVER. PARENTEM. VERBERIT. AST. OLE. PLORASIT. PVER. DEIVEIS. PARENTOM. SACER. ESTOD. per *Divos parentum* nõ alios quam Pilumnum & Picumnum innuit. unde liquet ſtatim poſt ἀποθέωσιν collatum iſtum honorem. Plautus quoque Mercatore:

Dii penates meûm parentum, familiaq; Lar pater,
Vobis mando meûm parentum rem benè ut tutemini.

Porrò Picumnus, ſive Martem Silvanum domeſticum dicere mavelis, præſtes Larum erat, ut Pluto Manium, Iupiter Deorum, Ianus Geniorum. Inſcriptio vetus.

SILVANO
SANCTO
LARVM
PHILEMON
P. SCANTI.
ELEVTHERI
D. D.

Et alia.

SILVANO
SANCTO. SACRO
LARVM. CÆSARIS
N. ET. COLLEGI. MA.
GNI. CN. TVRPILIVS
TROPHIMVS. VOTO
SVSCEPTO. ARAM
DE. SVO. D. D.

Tertia.

Tertia.

SILVANO. SACRVM. SODAL.
EIVS. ET. LARVM. DONVM
POSVIT. TI. CLAVDIVS. AVG
LIB. FORTVNATVS. A
CVRA. AMICORVM

Itaque καθ' ἐξοχὴν *Lar* vocabatur, parenteſque eo nomine liberos in matrimonium elocaturi, ut benè nuptiæ cederet, ſacra ei faciebant. Apud eundem Plautum Anlul. Sc. *Volui animum.*

Nunc tuſculum emi, & haſce coronas floreas.
Hæc imponentur in foco noſtro Lari,
Ut fortunatas faciat gnatæ nuptias.

Nec alius debet intelligi in verſibus è Mercatore paullò antè prolatis. Veteres autem hinc Laribus quoque, quos *Hoſtilios* nominabant, ſacrificabant, ut ab hoſtibus ſe defenderent: ſcilicet propter præſidem eorum Martem, penes quem bellorum arbitrium putabant. Feſtus. *Hoſtiliis Laribus immolabant, quod ab his hoſtes arceri putabant.* Itaque formabantur cinctu Gabino, qui militaris, ut docui in Spicilegio Theocritico, unde eos *Succinctos* vocat Perſius Sat. v. Vide interpretem ejus veterē ad eum locum. Atque ideò bullas nobiliores pueri his ſuſpendebant ad omen & vota conciliandæ virtutis bellicæ tantæ, quanta erat in Tarquinii Priſci filio, qui annos agens XIV. hoſtem manu percuſſerat, quapropter & donatus eſt bullâ, quæ id temporis triumphantium duntaxat habebatur. Hi ipſi quoq; Lares ſunt, quibus Æmylius Rhegillus Prætor bello Antiochi ędem vovit in Campo Martio, teſte Macrobio Saturnal. lib. I. cap. X. ut autē ad Pilumnum ſermo-

ſermonem reducam; notum eſt peculiare habuiſſe maritos Genium; ille is fuit. Diſcere hoc potes ex vetere Inſcriptione iſta.

Pilumno. sanctissimo. genio.

Porrò etiam puerperæ poſt partum inter tres deos cuſtodes unus adhibitus fuit, ne Sylvanus per noctẽ ingrederetur, vexaretque: & ejus ſignificandi cauſâ conſtituebatur quidam, qui pilo limen feriret. Vide fuſè rem omnem apud Auguſtinum de Civit. Dei lib. vi. cap. ix. Ille autem Sylvanus erat agreſtis (nam diverſi inter ſe tres illi, & ſumma cautio eſſe debet ne confundantur) paſtorum Deus, qui etiam Pan, & Incubus. Gloſſæ. Πὰν ὁ δαίμων, *Incubus Sylvanus*. Maximè autem hic Deus mulieres infeſtare credebatur. Auguſtinus de Civit. Dei lib. xv. cap. xxii. *Et quoniam creberrima fama eſt, multique ſe expertos, vel ab eis qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſt, audiſſe confirmant, Sylvanos & Faunos, quos vulgo Incubos vocant, improbos ſæpè exſtitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum.*

Cap. ii.

Fœniſeces caput fœno redimiti. *Syrici. Vrgus.* Feſtus emaculatus. *Zabyra.* Iupiter *Brŏton.* Mos militiam detrectantium. Suetonius illuſtratus. *Murci. Murcidi.* Murcia dea à Venere Myrteâ diſtincta. *Murcinarii.*

Etſi lectores nolo de gladiatorũ ſcholâ miſcellania tamen hoc ferculo illis præbebo. Fœniſeces operam ſuam locare volentes, fœno capita cir-

cumligabant, ut hoc velut ſigno dignorari poſſent. Patet ex Propertio lib. IV. eleg. II.

Da falcem, & torto falcem mihi comprime fœno,
Iurabis noſtrâ gramina ſecta manu.

Et Ovid. Metam. XIV.

Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti
Deſectum poterat gramen verſare videri.

Medio ævo *Syrici* videntur dicti negotiatores. Colligi poteſt ex Salviano de Provid. Dei lib. IV. *Nam ut de alio hominum genere non dicam, conſideremus ſolas negotiatorum & Syricorum omnium turbas, qui majorem fermè civitatum univerſarum partem occupaverunt.* Invenio etiam apud Auctorem Hiſtoriæ Apoſtolicę lib. V. *O juvenis Syrice, qui amore carnis tuæ ductus citò animam amiſiſti.*

Qui nūc *Orcus* dicitur veteribus *Urgus* dicebatur, poſteriores enim *V* in *O.* & *G* in *C.* commutarunt. Cognoſcere id eſt ex Feſto, ſed verba ejus mēdoſa, malèque hodiè. *Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Uragum, quod & V. litera ſonum prò O efferebant, & per C literæ formā nihilominus uſurpabant, ſed nihil affert exemplorū, ut ita eſſe credamus: niſi quod is Deus nos maximè urgeat.* Scribo. *antiquis dictum Urgum.*

Medio quoque ævo, & in barbariem vergente priſco illo linguæ Latinæ nitore *Zabyræ* videntur armaria ſignificaſſe, voce ex Ζαβαρεῖον detortâ. Legitur apud Auctorem Hiſtoriæ Apoſtolicæ lib. IV. *Collectis libris magicis Zabyras plenas ad Apoſtolum attulit.* Et paullò poſt. *Appende Zabyris plumbum & lapides, & mitte in mare.*

Inve-

Invenio in veteribus Inſcriptionibus deum Brõtontem nominari. Ecce in illa.

DEO. SOLI. INVICTO. MITHRÆ
FL. SEPTIMIVS. ZOSIMVS. V. P.
SACERDVS. DEI. BRONTONTIS
ET. AECATE. HOC. SPELEVM
CONS TITVIT

Et in alia.

IOVI. SANCTO. BRONTONTI. AVR. POPLIVS.

Sed quid ille Iupiter Bronton? an Tonans, ὁ βροντῶν? Sed cur cum Hecate conjungitur?

Olim in Italiâ iſte mos obtinebat, ut qui militiam ſubterfugerent, pollices ſibi præſecarent, quo excuſare ſe poſſent; iique *Murci* dicebantur, & ὑποκοριστικῶς *Murcidi* id eſt *Murcili*, nam *D* pro *L* ut notum eſt veteres ſcribebant; & malè olim volui *Murcicîdos* dictos, itáque nihil in Plauto, aut Auguſtino interpolandum; tantum in Feſto *Murcidũ* debet legi pro *Murricidum*, ut & editiones antiquæ præferunt. Hinc Dea ignavorũ *Murcia*, quam malè & veteres & recentes cum Venere Myrteâ confuderunt quæ hoc nomen à myrto ſibi ſacrá accepit. Ergo de Murcis hęc Amnianus lib. xv. extremo de Gallis loquẽs. *Ad militandũm omnis ætas aptiſſima, & pari pectoris robore ſenex ad procinctum ducitur, & adultus; gelu duratis artubus; & labore aſſiduo, multa contempturus & formidanda: nec eorum aliquando quiſpiam, ut in Italiâ, munus Martium pertimeſcens pollicem ſibi præcidit, quos jculariter Murcos appellant.* Exemplũ moris iſtius etiam apud Suetonium Auguſto. *Equitem Romanum, quod duobus*

filiis adoleſcentibus cauſâ detrectandi ſacramẽti pollices amputâſſet, ipſum bonáq; ſubjecit haſta. Hidem etiam labente imperio, & lingua Latinâ *Murcinarii* appellati ſunt. Iſidorus in Gloſſis. *Murcinarius, mutilus.*

Cap. III.

Defectus in Arnobio oſtenſi, & menda ſublata. *Cacare*, pro Abſcondere. *Filii* de ſexu ſequiore, item *Puer.*

DEnuò in partes vocandus mihi Arnobius, adeò ille mendis ſcatet, & miſerrimè mutilatus eſt: utrumque oſtenſum ſatis hoc ipſo libro, & maximè in Critico: oſtẽdam etiam nunc. Pag. 76. lin. 34. *Sed cauſa in hujuſmodi Vertitur ſola.* Locus mutilus, & quem ſine majore aliquo ſubſidio Mss^torum^ non temerè in integrum reſtituas. Nec melius habitus eſt tertius liber, cujus principium quivis attentus Lector ἀκέφαλον eſſe nullo negotio animadvertet. Nã; quantũ quidem ex ſequentibus colligere licet, præceſſit gentilium objectio, quâ exprobrâbant, quod nullos religio Chriſtiana habuerit adſtipulatores, adſertoreſve: itẽ alia quædam. Ait enim in ipſo ferè, ut nunc eſt, principio. *Nunc ad ordinẽ revertamur, à quo ſumus neceſſariò paullo antè digreſſi.* Pag. 101. lin. 22. *Poſſumus interim dicere, ad cultum divinitatis obeundum ſatis eſt nobis Deus primus.* Mutilus & hic locus, nam oportet alia quędam ab auctore noſtro præmiſſa ſint. Vide locum. Pag. 117. lin. 8. *Incipiamus ergo ſolenniter ab Iano & nos patre.* Etiam hic locus mutilus, præceſſerintque quædam, nam mini-

minimè cum ſuperioribus cohæret. Pag.122. lin. xx1. *Quod ſi opinio Cornificii vera eſt, imprudēs Cincius invenitur, qui urbium victarum deos poteſtate afficit.* Malim, *impudens Cincius*, id eſt, mentitur, hoc plus & elegantiæ & acuminis habet. Sed ut hoc affirmare temerè nolim, ita nemo negabit poſtrema verba ita reſtituenda, *poteſtate eâ afficit*; Coaluerat vox iſta cum ultimâ literâ dictionis præcedentis, & primâ ſequentis. Pag.134.lin.29. *Aut ſi aliquis ex his eſt, ignorabitur & neſcietur; quia ſit conſimilium nominum confuſione cacatus.* Fuit aliquādo cum putarem reſcribendum, *confuſione celatus*. Sed video *Cacare* pro eodem poſuiſſe, ut & Cyprianus de Idolorum vanitate. *Horum autem omnium ratio eſt illa quæ fallit, & decipit, & praſtigiis cacantibus veritatem, ſtultum & prodigum vulgus inducit.* Pag.136. lin.7. *Ex capite conceptos filios procreat?* Quia de Minervis locus erat, volui olim *conceptas filias* reponere, ſed profectò malè; itaque nunc nihil muto, nam eſt elegantiſſimus ἀρχαϊσμός. Plautus Sticho,

Ego introibo, & gratulabor veſtrum adventū filiis.

pro, *filiabus*. Iterum Pœnulo.

O mi here ſalve, Hanno, inſperatiſſime
Mihi, tuisque filiis. ——

Sic *Puer* de ſexu quoque eodem ſequiore. Livius in Odyſſ. *Sancta puer Saturni filia regina.* Nævius belli Punici 2.

Prima incedit Cereris Proſerpina
Puer. ——

Pag.140. lin.28. *O egregia merces culpa, ò digna & pretioſa dulcedo, propter quam Iupiter maximus cygnus fieret, & taurus; & candidorum procreator ovorum.*

rum. Nihil judico, niſi tranſpoſita hæc verba à ſupino exſcriptore: Reſtituo hoc modo priſtino ordini. *Propter quam Jupiter maximus & taurus fieret, & cygnus candidorum procreator ovorum.* Pag. 145. lin. 28. *Illud nobis propoſitum eſt, ut quoniam nos irreligioſos & impios vocatis, vos contra pios, & deorum contenditis eſſe cultores, demonſtrare atque in medio ponere, ab hominibus magis nullis ignominioſius illos tractari, quàm à vobis.* Malè inculcatum τὸ *ut*, itaq; delerim audacter. Pag. 146. lin. 4. *Qui acervos thuris dat concremandos igni, numina conſentiendus eſt colere.* Exiſtimarim legendum, *acerras thuris dat concremandas*. Notum eſt quid ſint *Acerræ.* Sic ait quoque libro ſecundo extremo. *Acerras omnes thuris plenis conficiatis altaribus.*

Cap. IV.

Patela. Patelena. Simulacra deorum minio picta. *Circumſcripſet.* *Malum* etiam de arbore. *Decidere* pro Mori.

ITerum in Arnobio labor erit. Pag. 130. lin. 8. *Patellana numen eſt, & Patella, è quibus una eſt patefactis, patefaciendis rebus altera præſtituta.* Magis placet unico *L* ſcribi *Patela*, ut à *Suadeo, Suadela.* Deinde *Patelena*, nō autem *Patellana*: veteres enim *Patela, Patelena* dicebant, ut *Porcula, Porculena. Socius, Socienus. Dubius, Dubienus. Alius, Alienus.* Præterea *Patelena* etiam eſt apud Auguſtinum de Civit. Dei, lib. IV. cap. VIII. ſed frumētorum ei curam tribuit. Hæc verba. *Cum folliculi pateſcunt, ut ſpica exeat, deam (præfecerunt) Patelenam.* Pag. 192. lin.

lin.14. *Intèr deos videmus leones torviſſimâ facie, mero oblita nimio.* Lego, *oblita minio.* Mos veteribus ſimulacra deorum diebus feſtis minio illinere, atque adeò ipſius Iovis, & à Cenſoribus minianda locabantur. Æthiopes etiam omnes ſuos deos illo colore inficiebant. Vide Plinium, lib. XXXIII. cap. VII. Dicit autem Arnobius, *merum minium*, id eſt ſincerum, nam & adulterinum erat. Vide eundem Plinium loco citato. Pag. 155. lin. 4. *Niſi homo præſumens, quid dicturus eſſet Iupiter, circumſcripſit, deus ſcire non poterat quibus modis pararet circumſcribere ſe homo.* Excidit heic ἀρχαϊσμός. nam *circumſcripſet* legendum. Similiter anteà dixit. *Iovem diu cunctatum expiabis dixe capite fulgurita.* Nam ita legendum ibi in Excerptis ex MS^to. Sic idem Afer noſter *Conſuêſtis*, alibi dicit non ſemel, & *Decrêſtis*. Pag. 156. *Malum repentè cum pomis ex his Punicum naſcitur.* Volui, *Malus Punica*, ſed falſus ſum, nam veteres *Malum* non de fructu tantum, verùm etiam de ipſâ arbore uſurpaſſe videntur. Sic infrà. *Etiamne fluore de ſanguinis, & ex genitalibus amputatis arbor mali enata eſt Punici?* Invenio & in Pompeianis fragmentis. *Inarculum virgula erat ex malo Punico incurvata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.* Pag. 167. lin. 2. *Cujus rei teſtimonium argumentumq; fortunæ ſuis prodidit in carminibus vates Thracius. Talos, ſpeculum, turbines, volubiles rotulas, & teretes pilas, & virginibus aurea aſſumpta ab Heſperidibus mala, erat nobis conſilium præterire: prætervehi etiam illa myſteria, quibus Phrygia initiatur.* Solà interpunctione reſtituo totum locum. *vates Thracius talos, ſpeculũ,* &c. *ab Heſperidibus mala.*

la. Erat nobis conſilium præterire, prætervehi etiã, &c. Pag. 174. lin. 1. *Interea dum Liber Stygẽ, Cerberum, Furias, atque alias res omnes curioſâ inquiſitione colluſtrat, ex viventium numero index ille decidit, atque ex more ſepelitur humano*. Volui in Critico *decedit*, ſed erravi, ideóque nunc nihil mutãdum arbitror, Plautus Trinummo.

Ita cuncti ſolſtitiali morbo decidunt.

Horatius lib. 2. epiſt. 1.

Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos vetereſque referri debet, an inter
Viles, atque novos? excludat jurgia finis.

Pag. 177. lin. 1. *Conſimili ratione & in hiſtoriis cæteris aliud quidem dicitur, ſed intelligitur aliud, & ſub vulgari ſimplicitate ſermonis latet ratio ſecreta, & altitudo involuta myſterii*. Melius. *Vulgaris ſimplicitate ſermonis*. Pag. 185. lin. 27. *Quæ quidem nos ceſſamus non ideò vel exædificare, vel facere, tanquam impias geramus & ſceleroſas mentes, aut aliquem ſumpſerimus temerariâ in deos deſperatione contemptum: ſed quod deos arbitramur, & credimus*, &c. Scribo, *quod eos arbitramur*. Malè adhæſit principio ultima litera vocis præcedentis. Pag. 217. lin. 21. *Et quid eſſe his poteſt coinquinatius, infelicius, ſpurcius?* Tentavi olim, fœtidius, ſpurcius? Nunc ut nihil muto: impellit me eò ſententiæ Tertullianus, apud quem geminus locus lib. de Spectaculis, cap. x. *Apparatus etiam ex eâ parte conſortes, quæ ad ſcenam ſpectat: nam à templis, & aris, & illâ infelicitate thuris & ſanguinis, inter tibias & tubas itur, duobus inquinatiſſimis arbitris funerum & ſacrorum, deſignatore & haruſpice.*

Cap.

Cap. V.

Crepare in convivio turpe, tamen à Claudio pœnè permiſſum. Auſpicia crepitu vitiari, comitia prohiberi credita. Aſinis crepitus emittitur præ gaudio. *Fratres fabriles. Sacri largitores. Bonum conceſſum. Bonum datum.*

VEniã dabũt mihi lectores de re obſcœnâ acturo. Inhoneſtum olim & turpe meritò habitum, ut etiam hodiè, in convivio crepitum ventris emittere; nihilominus Claudius Cæſar permittere idipſum in animo aliquando habuit. Suetonius narrat in vitâ ejus. cap. XXXII. *Dicitur etiam meditatus edictum, quo veniam daret efflatum crepitumque ventris in convivio emittendi, cum periclitatum quendam præ pudore ex continentiâ reperiſſet.* Nec infamis tantum crepitus, ſed etiam religionem turbans. Nam auſpicia vitiabat, comitia prohibebat. Cato in Oratione quam ſcribſit, de ſacrilegio commiſſo. *Domi cũ auſpicamus, honorem me deûm immortalium velim habuiſſe. Servi, ancillæ, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. Si cui ibidem ſervo, aut ancillæ dormienti evenit, quod comitia prohibere ſolet, ne id quidem mihi vitium facit.* Cauſſa aliquando metus. Ariſtophanes πλύτῳ.

Κατέκειτο δ' αὐτὴν ἐντυλίξασ' ἡσυχῆ,
Υ'πὸ τοῦ δέυς βδέυσα δριμύτερον γαλῆς.

Item Νεφέλαις.

Καὶ σέβομαί γ' ὦ πολυτίμητοι. καὶ βύλομαι ἀνταποπαρδεῖν (βρονταῖς,
Πρὸς τὰς βροντάς. ὕτως αὐτάς τε τρεμαίνω καὶ πεφό-

Priapus apud Horatium, lib. 1. Sat. VIII.

——— & ut non teſtis inultus
Horruerim voces Furiarum, & facta duarum;
Nam diſploſa ſonat quantum veſica pepedi
Diffiſſa nate ficus. ———

Apud Plautū etiam Curculio minatur philoſophis, ita ſe eos pugnis excepturum, ut præ anxietate & metu crepitum emiſſuri ſint polentarium.

——— eos ego ſi offendero
Ex utroque eorum excutiam crepitum polentariū.

At quā diverſa aſinorū natura, qui præ gaudio crepant. Ariſtophanis Scholiaſtes ad illa verba εἰρήνης.

ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα, καὶ γελῶ.

Ita annotat. Ἡ μεταφορὴ ἀπὸ τῶν ὄνων, χαίροντες γὰρ πέρδονται. Sed miſsâ re obſcænâ, aliò me conferre libet. Qui eodem munere fungerentur *Fratres* appellabantur, ſic duodecim illi ſacerdotes, qui terminos agri Romani ſuovetaurilibus luſtrabant, *Fratres aruales nominabantur*. Sic *Fratres fabriles*, qui è corpore fabrorū eſſent. Invenio enim in libello P. Diaconi de Notis literarum. F. FR. *Fabriles fratres*. Qui ſint *Comites ſacrarum largitionum*, nemo paullum modò in literis verſatus, ignorat: iidem etiam *Sacri largitores* dicti videntur, nam lego in eodem Diaconi libello. SC. L. *Sacri largitores*. Ut Senatuſconſultorum formula erat *Bonum factum*, ita cum alicui aliquid conceſſiſſent, precantes ut benè id cederet, dicebant *Bonum conceſſum*. cum dediſſent verò, *Bonum datum*. Extat utraque formula in Valerio Probo de Notis. B. C. *Bonum conceſſum*. B. D. *Bonum datum*.

Cap. VI.

De ſpeculorum materiâ, generibus, uſu. Plinius illuſtratus, & Apuleius.

DE ſpeculis erit heic ſermo, & materiam, genera, uſum oſtendam. Materia apud veteres non una, pro fortunis opibuſque hominum. Pauperiores fluviis eorũ vicem utebantur, opulentiores ære. De fluviis abunde dixi in Spicilegio Theocritico, ad Idyllium VI. Etiam de ære: ſed hęc libet refingere. Mentio ejus apud Auſonium Moſellâ.

Sic ubi compoſitos oſtentatura capillos
Candentem latè ſpeculi explorantis honorem,
Cũm primum cara nutrix admovit alumnæ,
Læta ignorato fruitur virguncula ludo,
Germanæque putans formam ſpectare puellæ,
Oſcula fulgenti dat non referenda metallo.

Nonnus Διονυς. V.

καὶ πότε χαλκὸν ἔχουσα διαυγέα τέρπετο κούρη
Κάλλεος ἀντιτύποιο διχαστόλον.

Item XLII.

Οὐ χρόος ἀντιτύποιο διαυγέϊ μάρτυρι χαλκῷ
Μιμηλῆς ἐγέλασσεν ἐς ἄπνοον εἶδος ὀπωπῆς,
Κάλλος ἑὸν κείνουσα. ———

Complectitur & fluvios & æs Callimachus Hymno V. Hi ſunt ejus verſus.

Οὐδ' εἰς ὀρείχαλκον μεγάλα θεὸς, οὐδὲ Σιμοῦντος
Ἔβλεψεν δίναν ἐς διαφαινομέναν.
Οὐδ' Ἥρη. Κύπρις δὲ διαυγέα χαλκὸν ἑλοῖσα
Πολλάκι, τὰν αὐτὰν δὶς μετέθηκε κόμαν.

Atque æs quidem vetuſtiſſima iis materia ſtanno per-

permiſtum, & laudatiſſima erant Brunduſina. Plinius lib. XXXIV. cap. XVII. *Stannum illitum aneis vaſis ſaporem gratiorem facit, & compeſcit æruginis virus, mirumque, pondus non auget. Specula quoque ex eo laudatiſſima, ut diximus, Brunduſii temperabantur.* Poſteà argētea facta creſcente luxu populi Romani. Philoſtratus in imaginibus ἔρωσι. Κάτοπτρον δὲ τὸ ἀργυροῦν, καὶ τὸ ὑπόχρυσον ἐκεῖνο σανδάλιον, καὶ αἱ περόναι αἱ χρυσαῖ, ταῦτα πάντα οὐκ ἀργῶς ἀνῆπται. λέγει δὲ ἀφροδίτης εἶναι. Plautus Moſtell. Sc. *Jampridem ecaſtor.*

Ut ſpeculū tenuiſti metuo ne oleant argētū manus,
Ne uſquam argentum te accepiſſe ſuſpicetur Philolaches.

Et apud Iuriſconſultum ff l. *Cum aurum. Tit. De auro, argento, mundo*, cujus verba infrà adducemus. Primus ea fecit Pompeii Magni tempore Praxiteles. Plinius auctor lib. XXXIII. cap. IX. *Ut omnia de ſpeculis agantur hoc loco, optima apud majores fuerāt Brūduſina, ſtanno & are miſtis. Pralata ſunt argentea. Primus fecit Praxiteles Magni Pompeii atate.* Sed quomodo Pompeii tēpore? ecce Plautus, qui multo prior fuit, loco citato meminit. Dicendum ea quæ in ſcenâ referuntur facta fingi Athenis, itaque nihil ad Romanos pertinere: dubium autem nō eſt, quin Græcis ea multo tempore antè in uſu fuerint. Genera verò eorundem multiplicia. Alia *Tranſverſa* dicebantur, alia *Obliqua*, alia *Rotunda*, alia *Recta*. Tranſverſa, Obliqua, & Recta erant plana: Rotunda verò tumida, aut concava. Plinius loco citato, *Plurimumque refert, concava ſint (ſpecula) & poculi modo, an parma Thracidica, media depreſſa, an elata,*

ta,tranſverſa an obliqua,ſupina an recta. ubi videre eſt cavorum duo fuiſſe genera;altera profunda valdè,ad poculi inſtar: altera minus, ad parmæ Thraciæ. *Supina* prȩtereà vocat, quæ non ſtarent, aut ſuſpenſa eſſent,ſed jacerent. Porrò de planis globoſis caviſque etiam Apuleius Apolog. *Quibus, præter iſta quæ dixi, etiam iſta ratiocinatio neceſſaria,cur in planis quidem ſpeculis fermè pares obtutus & imagines videantur,in tumidis vero & globoſis omnia defectiora,at contrà in cavis auctiora.* Planorum meminit Maximianus etiam.

Fontis aqua reddunt ſimulacra imitantia verum,
Qualia læve refert ſpeculi cum cernimus æquor.

Lucretius lib. IV.

——— crebróque repulſu
Rejecta reddunt ſpeculorum ex æquore viſum.

Et poſteà.

Quare etiam atque etiam minimè mirari par eſt
Illis, quæ reddunt ſpeculorum ex æquore viſum.

Globoſa laudat Euphorbus.

Forma repercuſſus liquidarum fingit aquarum,
Quales purifico ſpeculorum ex orbe reducit.

Concava Agathias lib.v. Δίσκον μὲν γάρ τινα ἐσόπτρου δίκην ἐσκευασμένον, καὶ ἠρέμα ὑποκοιλαινόμενον ταῖς τοῦ ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνεπίμπλα τῆς αἴγλης. Plinius lib. II. cap.CVI. *Cum ſpecula quoque concava adverſa ſolis radiis, facilius etiam accendantur.* Prudentius περὶ στεφ. Hymno XI.

Præfixit tabulas dives manus æquore lævi
Candentes,recavum quale nitet ſpeculum.

Hæc de generibus:reſtat ut de uſu. Ille duplex:nam alia ad ȩdium ornamenta parieti adfixa oſtentabantur,

tur,alia quotidiani uſus,ad eaque ſe ornabant; vlpianus L. *Cum aurum.* D. De auro,argēto,mundo. *Nec ſpeculum parieti adſixum vel etiam quod mulier mundi cauſâ habuit: ſi modò non in argenti numero habita ſint.* Atque hæc quæ quotidiani uſus quādoque etiam parua erant, ut poſſent quocumq; iretur circumferri. Apuleius loco citato. *Quod tamen crimen eſt imaginem ſuam noſſe? eamque non uno loco conditam, ſed quoquò velis paruo ſpeculo promptam geſtare?* Elegantiſſimè omnia breviter complectitur idem Apuleius eâdem Apologiâ. *Videnturne vobis debere Philoſophi hæc omnia veſtigare, & inquirere, & cuncta ſpecula vel uda vel ſuda ſoli videre?* Belliſſimè herclè uda *ſpecula* vocat fluvios, ſuda quæ ex ære argentove.

Cap. VII.

Avillæ agnæ. Lana velli olim, non tonderi ſolita. *Dubenus.* Τράφηξ. *Trabex. Trabica. Trix. Trica.* Margaritæ *Extricatæ.* vlpianus explicatus, item Plautus & Propertius. Funes olim è fetis. Τρεῖχις. Τρεὶξ. Iuvenalis illuſtratus & Propertius. *Gaius.* Galbei unde dicti. *Ramus*, pro membro virili. *Velumenta.* Arnobius emaculatus.

IN Feſto lego veteribus agnas recētis partus *Avillas* dictas. Ratio, etſi ibi non addita, in promptu: nam manifeſtò ita dictę, quòd velli necdū poſſent. Olim autem non tondere lanam mos, ſed vellere. Varro de L.L. *Vellus lana tonſa univerſa* (ita rectè emendat Scaliger) *ovis: id dictum quod vellebant.*

Item

Item de Re Ruſt. lib. 11. cap. XI. *Animadverti licet prius lana vulſuram quàm tonſuram inventam.* In eodem Feſto.

Dibenus apud antiquos dicebatur qui nunc dominus. Quod rectum aſſero contrà viri magni ſententiam, legitur enim in Gloſſis, *Dubius*, Δισπότης. pro *Dubinus*. Aliud eſt *Dubinus* ſive *Dubenus*, & *Dubienus*. Latini autē *Dubenus* dicebant, pro quo poſteà Romani *Dominus*, *V*. in *O*, *B*. in *M*, & *E* in *I mutatis*.

Trabica, navis, quod ſit trabibus confixa. Pacuvius.
Labitur trabica in alveos.

Non aliud *Trabica* eſt ad verbum quàm *Trabs*, quæ etiam à poëtis ἁπλῶς pro navi poſita reperitur, ut *Trabica* hoc loco à Pacuvio. Vox Græcanica eſt, Τράφηξ, *Trabex* (ut φάλαινα, φρύγες, *Balana; Bryges.*) & *Trabes*, nam *S* pro *X* uſurpabant, inde *Trabs*. Dicebant verò *Trabex*, *Trabica*, ut *Senex*, *Senica*. *Phalāx*, *Phalanga*. de quibus ad Plautum. Sic *Trica* quoque (libet id Pompejani hujus loci occaſione dicere) Græcanicum eſt. Θρὶξ *Trix*. *Trica*. eâdem analogiâ. Ergo *Tricæ* propriè pili, qui quia viles & nullius pretii, inde res ejuſmodi iſto nomine inſignitæ. Porrò & funes vinculaque, ac tranſlatè omnia impedimēta ita appellabantur, (unde *Intricare*, *Extricare*.) Non aliâ notione uſurpat Plautus Perſâ. Sc. ultimâ.

Quid ais crux, ſtimulorum tritor, quomodo me hodiè verſaviſti?
Ut me in tricas conjeciſti! quomodo de Perſâ manus mihi adita' ſit?

Euagrius interpres Athanaſii De vitâ Antonii. *Operante illo traxit quidam ſportellæ quam texebat tricam, ſive funiculum.* Hinc margaritæ *Extricatæ*, quæ

tricâ,

tricâ, id eſt funiculo, ſive lineâ, necdum erant colligatę, ut collo circumdari poſſent. Vlpianus L. *Si ſervus ſervum. §. Si cum maritus. D.* Ad legem Aquiliã. *Si cum maritus uxori margaritas extricatas dediſſet in uſum, ea invito vel inſcio viro perforaſſet, ut pertuſis in lineâ uteretur: teneri eam lege Aquiliâ, ſive diverterit, ſive nupta eſt adhuc.* Huc pertinet quod Artemidorus in Onirocriticis tradit crinium complicationem interdum vincula pręſagire, lib. 2. cap. VI. Ἐνίοτε δὲ (τὸ πλέκεσθαι) καὶ δεσμὰ καὶ στάσεις προαγορεύει. Cauſa hæc, quod funes olim è ſetis contorquerentur; Arnobius lib. V. *Adeſt ab inſidiis* (ita lego, non ad inſidias) *Liber, ex ſetis ſcientiſſimè complicatis unum plantæ injicit laqueum.* Et quidem equinis. Nã poſteà ait. *Vellem tam videre, ſi eſſet mihi his naſci temporibus datum, patrem illum Liberum debellatorem ferocitatis Acdeſtiæ, poſt deorum auguſtiſſimas curias cœli ab culminibus lapſum, peniculamenta decurtantem cantheriorum, innectentem laqueos prolibus.* Nam ita legendus ille locus, ut in Critico monui. Artemidorus lib. I. cap. XXI. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαίτῃ ἱππείᾳ δεσμεύται. Ex iis quoq;, nervi arcuum. Heſychius. Ἱππείαν, τὴν ἵππου. ἔνιοι δὲ τὴν τόξων νευρὰν, τὴν ἐξ ἱππείων τριχῶν. Accius.

Reciproca tendens nervo equino concita
Tela.

Flagellorum autem lora è porcinis, inde apud Græcos. ὕστριξ & ὑστριχὶς. Lycophronis Scholiaſt. Ὕσπληξ δὲ ὑστριχὶς. κυρίως δὲ μάστιξ ἦν ἐκ χοιρείων τριχῶν συμπεπλεγμένη. καταχρηστικῶς δὲ καὶ πᾶσα μάστιξ. Etymologici auctor. Ὕστριξ ὕστριχος, ἡ ἐκ τῶν τριχῶν τῶν ὑῶν μάστιξ. Et paſſim apud Grammaticos Gręcos. Inde Pro-

pertius

pertius lucem capit lib. iv. eleg. i.

Verbera pellitus ſetoſa movebat arator,
Unde licens Fabius ſacra Lupercus habet.

Facta autem ex ſuillis ſetis potiſſimum lora flagrorum puto, quia aſperiores eæ ſint, magiſque penetrent duritiam tergi jumentorum. At nautici funes, item tormentorum bellicorum è caprinis: Varro de Re Ruſt. lib. ii. cap. ultimo. *Ut fructum ovis è lanâ ad veſtimentum, ſic capra pilos miniſtrat ad uſum nauticum, & ad bellica tormenta, & fabrilia vaſa.* Sed quæ illa fabrilia vaſa? non capio, & valdè fallor niſi locus corruptus: duo priora agnoſcit etiã in Georgicis Virgilius, ubi de pilo caprino.

——— torquetur & ipſe
Uſum in caſtrorum, ac miſeris velamina nautis.

Inde intelligendus Iuvenalis Sat. v.

Qui tegitur parmâ & galeâ metuenſq; flagelli
Diſcit ab hirſutâ jaculum torquere capellâ.

ubi valdè ineptit vetus Scholiaſtes, qui Capellam ſenem magiſtrum campiductorem nobis comminiſcitur.

Galbeum, ornamenti genus.

Ita vocabantur armillæ, quæ militibus ob virtutem donabantur ab Imperatoribus tanquam merces & præmium fortitudinis. Vide *Calbeos.* Poſſunt itaque dicti videri quaſi *Gaialbei*, literis binis extritis, nam Latinis & Tarentinis *Gaius* erat merces. Etymologici auctor. Ἰταλιῶται καὶ Ταραντῖνοι γάϊον τὸν μισθὸν λέγουσι.

Pro eo quo viri ſunt honeſtâ catachrêſi *Ramus* ponitur nonnunquam. Apuleius alibi. *Vox craſſeſcit, ramus roboraſcit.* Auſonius Centone.

— ramum qui veſte latebat.

Prudentius contra Sýmmachum lib. I. de Priapo.

Sinum lactis & hac votorum liba quotannis
Accipit, & ruris ſervat vineta Sabini,
Turpiter affixo pudeat quem viſere ramo.

Forte ex Bacchi fabula, qui ut fidem Polymno datam ſolveret, ut ait Arnobius lib. v. *ficorum ex arbore ramum validiſſimum præſecans, aolat, runcinat, levigat, & humani ſpeciem fabricatur in penis.* Sed commodùm, quia in Arnobium incidi, antequam finem capiti imponam, locum ejus illo ipſo libro contaminatum emaculem. Pag. 165. lin. 12. *Quid coronæ? quid violæ? quid volucra mollium velamenta lanarum?* Volui olim *velamenta* expungere ut interpretamentum τ̃ *volucra*, quod nunc non placet, legendum enim cenſeo, *mollium velumenta lanarũ.* Nam vellera & *Velumenta* & *Velumina* appellabãt. Varro de Re Ruſt. lib. II. cap. XI. *Quam (lanam) demptam ac conglobatam, alii vellera, alii velumina appellant.* Sunt verò *Velumina* idem quo *Vellimina*, ſed veteres conſonantes non geminabant, & *V* pro *ϝ* uſurpabant: itaque non neceſſè ea verba ſollicitare. Arnobius autem velumenta iſta *volucra* nominat per appoſitionem, ut vocant Grammatici. Hoc ipſum aliis verbis paullò antè planius dixit. *Quid lanarum vellera, quibus arboris colligatis & circumvolvitis ſtipitem?*

Cap,

Cap. VIII.

Iuvenes & virgines ſub Veneris regno. Sacra ei pro amoribus ſuis faciebant. Virgines icunculas ei & coronas ſuſpendebant. Iuvenes Zonas amaſiarum. Fortuna *Virgineſis* eadem cum Venere, togæque ei ſuſpenſæ. *Muliebris* cum Iunone. Divites à paraſitis *Genii* dicti.

APud veteres juvenes virgineſque ſub Veneris ſe eſſe imperio arbitrabantur, & ſi quid mali accidiſſet, ejus id ipſum iræ imputabant. Mathematici quoque à decimo anno ad XVIII. ſub Venere eſſe dicunt. Apud Muſæum Leander.

Πείθεο καί συ φίλη, μὴ Κύπριδι μῆνιν ἐγείρῃς.

Daphnis apud Theocritum Idyll. XXVIII.

Φεῦ φεῦ, τᾶς παφίας χόλον ἅζεο καὶ σύγε κώρα.

Parthenius ἐρωτ. v. de Leucippo. *Οὗτος κατὰ μῆνιν ἀφροδίτης εἰς ἔρωτα ἀφικόμενος τῆς ἀδελφῆς, τέως μὲν ἐκαρτέρει οἰόμενος ῥᾷστα ἀπαλλάξασθαι τῆς νόσου.* Callidorus etiam apud Plautum Pſeudolo contabeſcens amore Phænicii.

— nihil hoc ad Jovis judicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non ſub Iovis.

Sacra itaque ei faciebant ut amore ſuo potirentur. Clarè apud Ariſtænetum lib. I. epiſt. I. *Ὦ πότνια Ἀφροδίτη. τί σοι τῆς Λαΐδος ἕνεκα θύσω.* Et alibi. *Ναὶ πρὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἣ νῦν τέθυκα μὲν, γνώσομαι διὰ τὴν θυσίαν, ἐάν σε πρὸς ἡμᾶς ἡ θεὸς ἐπικλίνῃ.* Ideò virgines icunculas ei conſecrabant. Perſius Sat. II.

Dicite Pontifices in ſancto quid facit aurum?

Nempe hoc, quod Veneri donata à virgine pupa.

Eodem modo veſtes Fortunæ Virginali, cui apud Capenam portam Serv. Tullius ædem extruxit, teſte Plutarcho in Problem. Arnobius lib. 11. *Puellarum togulas Fortunam deſertis ad Virginalem.* Sed eadem hæc cum Venere, nam illæ deam iſtam fortunam ſuam appellabant, utpote à quâ & bona & infortunia accidere ſibi exiſtimabant. Sic fortuna *Muliebris* eadem cum Iunone, in cujus curatelâ matronæ. Paraſiti quoq; divites ſub quorum clientelâ eſſent, Genios ſuos nominabant. Apud Plautum Capt. Sc. *Quanto in pectore.*

Vt ego vidi. HE. *meum gnatum?* ER. *tuum gnatum, & Genium meum.*

Curcul. Sc. *Date viam.*

Ecquis eſt qui mihi commonſtret Phædronum Genium meum?

Menæchm. Sc. *Ni mala.*

—— ME. *ô mea commoditas, ô mea oportunitas,*
Salve. PE. *ſalve.* ME. *quid agis?* PE. *teneo dexterâ Genium meum.*

Atque hęc ἐν παρόδῳ per occaſionem. Redeo ad Venerem virginum Fortunam. Præterea, cum amoris ſui compotes factæ nupſiſſent, coronas ei ſuſpendebant. Agathias in Epigramm.

Τῇ παφίῃ ςεφάνυς, τῇ παλλάδι τὴν πλοκαμῖδα,
Αʼ ρτέμιδι ζώνην ἄνθετο καλλιρόη.
Εὕρετο γδ μνηςῆρα τὸν ἤθελε. ——

Iuvenes quoquę Zonas amaſiarum ſuarum. Theocritus locó citato.

Κο. Φεῦ φεῦ, καὶ τὰν μίτραν ἀπέσχισας, ἐς τί δ᾽ ἔλυσας;
Δα. Τᾷ παφίᾳ πρώτιςον ἐγὼ τόδε δῶρον ὀπάζω.

Cap.

Cap. IX.

Gladiis ſemper accincti veteres. Μαυλίδες, Athenienſes primi morem eum abjiciunt. Amatorum mos. Ἐισπνήλαι. Ἐισπνεῖν. Nolarũ uſus ad excubiarum explorationem. Eædem in locis munitis aſſervatæ à certis cuſtodibus.

VEteres cum ædes ſatis tutas nõ habeant gladiis ſemper accincti incedebant. Notat hunc morẽ breviter Didymus ad Odyſſ. χ΄. Ἐξιφηφόρουν οἱ παλαιοὶ. Fuſius Thucydides lib. I. ξυγγραφῆς. Πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι. Inde etiam gladii μαυλίδες dicti, διὰ τὸ ὁμοῦ αὐλίζεσθαι, quaſi ὁμαυλίδες, ut notat ejus interpres vetus. Primi mutarũt Athenienſes, teſte ibidem Thucydide, & Ammiano lib. XXIII. *Omnes tamen vel inter epulas feſtoſque dies gladiis cincti cernuntur. Quem Græcorum veterum morem abjeciſſe primos Athenienſes Thucydides eſt auctor ampliſſimus.*

Dixi ſuperiori capite de amatoribus: libet & heic morem eis uſitatum referre. Solebant amaſios amaſiaſve aliquò euntes ſequi, eóque ſolabantur amorem ſuum. Servius de Hymenæo ad Æneid. lib. I. *Hymenæus Athenienſis adeò pulcer fuit, ut adoleſcẽs puella putaretur: is cum unam nobilem virginem ipſe mediocriter ortus adamaſſet, ejuſque nuptias deſperaret, quod unum poterat, ſequendo puellam amori ſatiſfaceret.* Quin & in eiſdem veſtigiis pedes figebãt, quo magis amorem oſtenderent. Ariſtænetus lib. I.

Οἱ φιλοθεάμονες τοῦ κάλλους εἰς διδασκάλου περιϊόντα περιεσκώπουν συνωθοῦντες. καὶ ἦν ὁρᾷν πρὸς τούτους πληθούσης τῆς ἀγορᾶς στενοχωρουμένας δὲ λαύρας. καὶ πολύ γε διὰ τοῦτο τὸ λίαν ἐρωτικὸν τοῖς ἴχνεσι τοῦ μειρακίου τοὺς ἑαυτοῦ ἐφήρμοζον πόδας. Hinc nimirum εἰσπνήλαι dicti, ut volunt quidam, παρὰ τὸ ἐπεσθαι τοῖς ἐρωμένοις. quæ verba etiam hunc morem indicant: etſi rectius ſit dicere εἰσπνήλας nuncupatos eſſe παρὰ τὸ εἰσπνεῖν, quod Laconibus eſt *Amare*, ut notavi ad Theocriti Idyll. XII.

In oppidis & caſtris nolæ erant quibus ad explorandas excubias præfecti vigilum utebantur. Ulpianus ad Orationem Demoſthenis περὶ παραπρεσβ. Τὸν κώδωνα περιάγουσιν νύκτωρ οἱ φύλακες, ἀποπειρώμενοι εἰ ἐγρηγόρασιν οἱ περὶ τὰς πύλας φυλάττοντες. Harpocration. Διεκωδώνισε. Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας, ἀντὶ τοῦ διεπείρασε, καὶ ἐξήτασε, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν περιπολούντων σὺν κώδωσι νυκτὸς τὰς φυλακάς. Heſychius. Οἱ περιπολάρχαι ἐρχόμενοι κώδωνα διέσειον, καὶ οὕτως ἐξεπείραζον τὸν καθεύδοντα. Ariſtophanis Scholiaſtes ad Nubes. Δημήτριος γάρ φησιν ὅτι κατὰ τὰς φυλακὰς εἰ ἐγρηγόρασι κώδωσι διεσήμαινον. Et ad Aves. Οἱ περίπολοι τὰς φυλακὰς περισκοποῦντες ἐρχόμενοι κώδωνας εἶχον, καὶ διὰ τούτων ἐψόφουν πειράζοντες τὸν καθεύδοντα, καὶ ἵνα οἱ φυλάττοντες ἀντιφθέγγωνται. Adſervabantur hæ nolæ in locis munitis certique eis cuſtodes præpoſiti: ſolebant enim hoſtes in id incumbere, ut poſſent clam auferre, atque ita excubiarum explorationem impedirent, vigilibuſq; ideò ſecurioribus facilius urbium caſtrorumve per dolum & ſtratagema aliquod potirentur. Apparet ex Parthenio Erot. VII. de Hipparino

& An-

& Antileonte Ὁ δὲ ἄρα κατειρωνευόμενος προσέταξεν αὐτῷ ἀπό τινος ἐρυμνοῦ χωρίου, ὃ μάλιστα ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τῶν ἡρακλεωτῶν τυράννου, τὸν κώδωνα κατακομίσαι, πειθόμενος μὴ ἄν ποτε τελέσειν τὸν δὲ τὸν ἄθλον, ἀντιλέων δὲ κρύφα τὸ φρούριον ὑπελθὼν, καὶ λοχήσας τὸν φύλακα τοῦ κώδωνος κατακαίνει. καὶ ἐπειδὴ ἀφίκετο πρὸς τὸ μειράκιον ἐπιτελέσας τὴν ὑπόσχεσιν, ἐν πολλῇ αὐτῷ εὐνοίᾳ ἐγένετο, καὶ ἐκ τοῦδε μάλιστα ἀλλήλους ἐφίλουν.

Cap. x.

Ὦπις ſive Οὖπις Diana. Κεῖνος. Iunoni à puerperis ſacra facta, Dianæ veſtimenta conſecrata. Θύειν τὴν δεκάτην. Χιτώνη.

APud Arnobium lib. III. depravatum eſſe Oſſipaginę nomen oſtédi voluique reſtituere *Ops Opigena*, ſed ut de Opigenâ benè, ita de Ope minus, nam hoc non Iunonis cognomentum, ut tum putavi, ſed Dianæ. Itaque fortè ſic legi poteſt. *Nulla eſt Opigena*, pro, *Nulla Oſſipagina*. *Ops* autem pro *Opis* dictum eſt, ut *Trabes*, *Trabs*. *Plebes*, *Plebs*. *Calix*, *Calx*. & talia. Manſit *Opis* apud Feſtum, & Auguſtinum. Pro Rheâ autem Latinum eſt, pro Dianâ Gręcum, Οὖπις, & Ὦπις Doricè. Vetus poëta apud Alexandrum Ætolum citãte Macrobio lib. v. cap. XXII.

ὑμνῆσαι ταχέων ὦπιν βλητῆρα ὀϊστῶν.

Callimachus Hymno III.

Οὖπι ἄνασσ' εὐῶπι, φαεσφόρε, καὶ δέ σε κείνης
Κρηταιέες καλέουσιν ἐπωνυμίην ἀπὸ νύμφης.

ubi κείνης ἀπὸ νύμφης viri docti vertere debuerant, *à Nymphâ dilectâ*, non, *ab illâ Nymphâ*. Dicit enim Callimachus ita vocare Cretenſes Dianam, quibus

κεῖνος erat aut *Amaſius*, ut ex Theone docui in Spicilegio Theocritico ad Idyll. XVIII. Hoc extra ordinem. De Diana Opi ita Scholiaſtes ad verba citata. Οὖπις, ἐπίθετον Ἀρτέμιδος. ἢ παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι τὰς τικτούσας, ἢ παρὰ τὴν θρέψασαν αὐτὴν Οὖπιν. ἢ διὰ τὰς Ὑπερβορέους κόρας, Οὖπιν ἑκαέργην, Λοξώ. ἃς ἐτίμησεν Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις. καὶ ἀπὸ μιᾶς μὲν Οὖπις ἡ Ἄρτεμις. Λοξίας δὲ καὶ ἑκάεργος ἐκ τῶν λοιπῶν ὁ Ἀπόλλων. Quæ totidem verbis Etymologici Auctor. Quod ait, παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι τὰς τικτούσας. Ecce apud Auguſtinum de Civitate Dei lib. IV. cap. XI. *Ipſe Lucina, quæ à parturientibus invocetur. Ipſe opem ferat naſcentibus, excipiẽs eos ſinu terræ, & vocetur Opis.* Hic enim *Opis* non eſt Saturni uxor, ſed Diana: utramq; enim deam parientibus præſto eſſe credebant, itaque poſt puerperium Iunoni ſacrificabant Dianæ verò veſtimenta dicabant. De ſacrificio eſt videre apud Plautum Truculento, Sc. *Puero iſti.*

Eumque gero ornatum, ut gravida quaſi puerperio
cubem.
Date mihi huc ſtactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam.
Hic apponite, atque abite ab oculis. ô Pithecium
Face ut accumbam, adjutare ſic decet puerperam.
Soleas mihi date, palliũ injice in me huc, Archilis.
Vbi eſt Aſtaphium? fer huc verbenam mihi, thus,
& bellaria
Date aquam manibus. ———

Fiebat id τῇ ἀμφιδρομίᾳ, vocabantq; θύειν τὴν δεκάτην. Sed infrà de hoc fuſius dicetur. De veſtimentis autem Dianæ devoveri ſolitis cognoſcimus ex Callimachi interprete Hymno in Iovem. Τικτομένων τῶν

βρεφῶν

βρεφῶν ἀνετίθεσαν τὰ ἱμάτια τῇ Ἀρτέμιδι. Et ab hâc re etiam χιτώνη cognominata fuit. Inſcriptio vetus iſta hanc inuit. VIRGIN. CHITONE SACRVM.

Cap. XI.

Θαργήλια. Θάργηλος. Suidas reſtitutus. Εἰρεσιώνη. Thargeliis in binis tribubus expenſarum ſuppeditator, urbs duobus viris luſtrata.

SAcra erant apud Athenienſis antiquiſſima Θαργήλια nuncupata Soli & Horis (vel Dianę, ut alii volunt) inſtituta, in quibus ramos oleaginos lanâ coronatos, quos εἰρεσιώνας propterea vocabant, omnis generis fructibus ex iis dependentibus, geſtabant. eoſque deinde ſtatuebant ante fores templi Apollinis, puero patrimo matrimo canente hos tres verſus.

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀποψήσασθαι,
καὶ κύλικ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃς.

Vide Suidam. Ariſtophanis Scholiaſtes Pluto dicit ante ędes ſuas poſuiſſe, & quotannis renovare conſueviſſe. Εἰρεσιώνη δὲ θάλλος ἐλαίας ἢ δάφνης, ἐξ ἐρίων καὶ θαλλοῦ συμπεπλεγμένος, ἔχων ἄρτον ἐξηρτημένον καὶ κοτύλην. ἐστὶ δὲ μέτρον ὃ νῦν καλοῦμεν ἡμίξεστον. καὶ σῦκα, καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ ταύτην δὲ τὴν εἰρεσιώνην πρὸ τῶν οἰκημάτων ἐτίθεντο οἱ ἀθηναῖοι, καὶ κατ' ἔτος ἤλλαττον. εἰώθει δὲ παῖς ἀμφιθαλὴς ἀμφ' αὐτῇ ταῦτα λέγειν.

εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ὑποψήσασθαι
καὶ κύλικ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃς.

Sed lego ſecũdo verſu non ἀποψήσασθαι, ut eſt apud

Suidam, vel ὑποψήσασθαι, ut hîc, verum ἀναψήσασθαι: in tertio autem καθεῦδη. Quod verò dicit ante ædes poſuiſſe, ſciendum id demum feſto tranſacto factitatum. Suidas. μετὰ δὴ τὴν ἑορτὴν τιθέασι παρ᾽ αὐτὰς τὰς θύρας. Eadem etiam πυανέψια dicebantur, nam κυάμους veteres Græci πυάνους appellabant, Theſeus enim cum Minotaurum debellaturus Cretam navigaret, & per tempeſtatem in Delum appuliſſet, inter cętera Apollini pro ſalute ſuâ etiam fabâ elixam vovebat. Suidas. Λέγεται θησέα καθ᾽ ὃν εἰς κρήτην καιρὸν ἔπλει περιχόντα δήλῳ διὰ χειμῶνα, εὔξασθαι ἀπόλλωνι κατασέψασθαι κλάδοις (lego κλάδους) ἐλαίας ὅταν σωθῇ τὸν μινώταυρον ἀποκτείνας. καὶ θυσιάσειν, καὶ τὴν ἱκετηρίαν ταύτην κατασέψας εὑψῆσαι χύτρας ἀθάλης, καὶ ἔτνος. καὶ βωμὸν ἱδρύσασθαι. διὸ καὶ πυανέψια δοκεῖ λέγεσθαι, οἷον κυανέψια, (potius κυαμέψια) τὸ γὰρ πρότερον τοὺς κυάμους πυάνους ἐκάλουν. Olla verò illa, cujus ibi mentionem vides, θάργηλος nominabatur, non minus quam ipſa εἰρεσιώνη. Heſychius. τὴν ἱκετηρίαν (intelligit εἰρεσιώνην) ἐκάλουν θάργηλον. Poſteà. καὶ ὁ θάργηλος χύτρος ἐστὶν ἀνάπλεως σπερμάτων. Et paullò poſt. θάργηλος, χύτρα ἱεροῦ ἑψήματος. In Suida excidit hæc dictio. θαργήλια, ἑορτὴ ἀπόλλωνος καὶ ἀρτέμιδος. καὶ μὴν θαργηλιών. καὶ ὁ τῶν σπερμάτων μεστὸς χύτρος ἱεροῦ ἑψήματος. Manifeſtò reſtitui debet. καὶ θάργηλος ὁ τῶν σπερμάτων, &c. In hoc verò Feſto binæ tribus unum impenſarum ſubminiſtratorem habebãt. ulpianus ad Orat. πρὸς λεπτίνην. Ἐν τοῖς θαργηλίοις δυοῖν φυλαῖν εἷς μόνος καθίστατο χορηγός. τοῖς δὲ μεγάλοις διονυσίοις ἀνθεστηριῶνος μηνός, πλείονος αὐτῷ γινομένης τῆς δαπάνης, εἷς χορηγὸς ἑκάστης φυλῆς καθίστατο. Luſtrabant etiam urbem duobus viris, altero mares, altero fœ-

ro fœminas. Harpocration. *Δύο ἄνδρας ἀθήνησιν ἐξῆγον καθάρσια ἐσομένους τῆς πόλεως ἐν τοῖς θαργηλίοις. ἕνα μὲν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν. ἕνα δ' ὑπὲρ τῶν γυναικῶν.* Alebantur autẽ illi publico ſumptu, & quotannis, his Feſtis Thargeliis in mare deturbabantur Neptuno, ut piaculum eſſent pro populo, dicebant enim ut utrumquemque detrudebant, *περίψημα ἡμῶν γενοῦ.* Teſtis Suidas. & Ariſtophanis interpres ad Plutum. Porrò & alia Thargelia fuerunt, quæ nimirũ à Mileſiis celebrari ſolita. Meminit eorum Parthenius Erot. IX. *Τοῖς Μιλησίοις ἑορτὴ μετὰ τρίτην ἡμέραν θαργήλια ἐπῄει, ἐν ᾗ πολύν τε ἄκρατον εἰσφοροῦνται, καὶ τὰ πλείστου ἄξια καταναλίσκουσι.*

Cap. XII.

Vota & ſacra veterum antequam ad bellum aut peregrè irent. ἐξιτήριοι & ἐφόδιοι εὐχαὶ. ἐξιτήρια. ἐξαγγέλια. *Armitia. Armites.* θύειν τὰ ἐπινίκια. ἐκβατήρια.

OLim duces qui aliquâ religione tenerentur copias educturi pro exercitus ſalute vota nuncupabant, deoſque inuocabant, quâ de re videri poteſt Plutarchus *περὶ Δεισιδαιμονίας.* Apud Parthenium Erot. IX. *Τέλος δὲ ὡς ἐδόκει πᾶσι πείθεσθαι, ἡ νὺξ ἐπῆλθεν, ἐν ᾗ προστέτακτο πᾶσι παραγίνεσθαι, πολλὰ κατευξάμεναι τοῖς θεοῖς, δεξαμένου αὐτοὺς τῶν ἀμφὶ Διόγνητον εἰσπίπτουσιν εἰς τὸ τεῖχος τῶν Μιλησίων.* Hæc vota vocabant *ἐξιτηρίους* ſive *ἐφοδίους εὐχάς.* Etymologici Auctor. *ἐξιτηρίους εὐχὰς, ἐφοδίους, τοῖς πρὸς ἔξοδον ἔχουσιν ἢ πρὸς θάνατον.* Sacra etiam faciebant, idque dicebant *θύειν τὰ ἐξιτήρια.* Suidas. *ἐξιτήρια καὶ*

ἐξαγγέ-

ἐξαγγέλια κατὰ ῥωμαίυς, τὰ ὑπὲρ τῆς ἐξόδυ παρεχόμενα. Sed τῶν ἐξιτηρίων nomen latius patet, nam & de votis ſacrificiiſque militaribus, & de privatorũ hominum aliquò iter capeſſentium intelligi poteſt. Poſtremum Romani(& Suidas hęc magis reſpexit, nam ait κατὰ ῥωμαίυς) *Propter viam* nominabant, faciebantque Herculi Sanco ut ex Feſto cognoſcimus. Meminit & Macrobius. Quę autem Legati faciebant, ea propriè ἐξαγγέλια. Sed ad milites revertar. Eorũ *Armitia* erãt, ita dicta quod ad arma irẽt. Gloſſæ. *Armitia*, θυσία. Vel *Armitia*, quaſi militaria, nam milites *Armites* nuncupabantur. Eędem Gloſſæ. *Armites*, ὁπλῖται οἱ ἐν ἐσχάτῃ τάξει. *Armites*, παράταξις ἐνόπλιος. Sed prior etymologia magis placet. Non ſolum autem ante pugnam ſacrificabãt, verùm etiam poſt, ſi ſuperiores evaſiſſent, idque vocabant θύειν τὰ ἐπινίκια. Polyænus lib. v. Καρχηδονίυς νικήσας θύων ἐπινίκια φ' ἄνδρας τὺς ὑπόπτυς ἐπὶ τὴν ἑστίαν ἐκάλεσεν. Heliodorus lib. IX. Οὗτοι μὲν ἔφη πρῶτοι ληφθέντες, εἰς ἀπαρχὴν τῦ πολέμυ σωζέσθωσαν κατὰ τὰς ἐπινικίυς θυσίας. Eadem & ἐκβατήρια, quamvis eo nomine appellabãtur omnia ſacra quæ faciebant, qui grave aliquid periculum effugiſſent; itaque θύειν τὰ ἐκβατήρια τῆς νόσυ legitur in Sophiſtis Philoſtrati.

Cap. XIII.

Triboniani & Theophili error. Caius explicatus. De quadrupedibus quæ pecudũ numero habitæ. Captæ in paſcuis vagabundæ. Theophilus fortè reſtitutus, & Virgilius tentatus.

Tri-

TRibonianus, *T. De lege Aquiliâ. §. Quod autẽ*, 1. quadrupedes pecudum numero habitas interpretatur eas quæ propriè gregatim paſci dicerentur, quales ſunt equi, muli, aſini, oves, boves, capræ. Verba ejus hæc. *Quod autẽ non præciſè de quadrupede, ſed eâ tantũ, quæ pecudũ numero eſt, cavetur: eo pertinet, ut neque de feris beſtiis, neq; de canibus cautũ eſſe intelligamus: ſed de iis tantum, quæ gregatum propriè paſci dicuntur: quales ſunt equi, muli aſini, oves, boves, capræ.* Nec aliter Theophilus. Περὶ γὰρ τούτων μόνον διηλέχθη ἅπερ κυρίως νέμεσθαι, καὶ ἀγεληδὸν βόσκεσθαι εἴωθε. ὁποῖα εἰσὶν ἵπποι, ἡμίονοι, βόες, πρόβατα, αἶγες. ubi reſcribendum puto ad Triboniani & Caii verba ἡμίονοι, ὄνοι, βόες. Credibile enim eſt librarios compendio ſtudentes vocem ὄνοι omiſiſſe propter duas poſtremas ſyllabas præcedentes. Non leviter autem falluntur uterque: nam neque Caius hoc voluit dicere, neque capræ gregatim paſcuntur. Attendamus ipſa verba Caii. *L. Lege Aquiliâ. 2. D. Ad legem Aquiliam. Servis exæquat quadrupedes, quæ pecudum numero ſunt, & gregatim habentur: veluti oves, capræ, boves, equi, muli, aſini.* Exiſtimârunt *gregatim haberi* eſſe idem quod *gregatim paſci*, cum mens Caii ſit, eas quadrupedes pecudum eſſe numero quarum greges inter poſſeſſiones ſuas haberent, nam caprarum greges habuiſſe certiſſimum eſt: ideóque rectè canes inter pecudes nõ cenſentur, cum tanto numero non ſint ut gregem conſtituere poſſint. Iam ad capras quod attinet congreges eas paſci. ut oves, boves, reliquæque pecudes, nõ eſt verum: hâc de cauſſâ αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν dixit poetarum princeps Homerus. Virgilius in Culice.

Propu-

Propulit è ſtabulis ad pabula læta capellas
Paſtor, & excelſi montis juga ſumma petivit,
Lucida quà patulos velabant gramina colles,
Jam ſilvis dumiſque vaga, jam vallibus abdunt
Corpora: jamque omni celeres à parte vagantes
Scrupea deſerta perrepunt ad cava rupis.

In quorum verſuum primo non malè legerit quiſpiam *pabula lata*, quæ erunt ad verbum αἰπόλια πλατέα Homeri: ſed & prior lectio non improba. Varro quoq; lib. II. cap. III. diſperpere ſe eas dicit. Finiam elegantiſſimo, & ad rem præſentem accommodatiſſimo loco Artemidori Ὀνειροκριτικῶν lib. II. cap. XII. Οὐ συναγελάζονται (αἱ αἶγες) ἀλλὰ χωρὶς ἀλλήλων νεμόμεναι κατὰ κρημνῶν καὶ πετρῶν, αὐταί τε πράγματα ἔχουσι, καὶ τῷ ποιμένι παρέχουσιν. Rectè verò, καὶ τῷ ποιμένι παρέχουσι. Columella lib. VII. cap. VI. *Magiſter autem pecoris acer, durus, ſtrenuus, laboris patientiſſimus, alacer, atque audax eſſe debet, & qui per rupes, per ſolitudines, per vepres facilè vadat, & non ut alterius generis paſtores ſequatur, ſed plerumque ut antecedat gregem.*

Cap. XIIII.

Zonis virgines ſuſpendere ſe ſolitæ: Zonas etiam meretrices geſtabant Μίτρα quotuplex. Κίδαρις.

APud veteres ſi quando ſuſpendio vitam finire virgines conſtituerent; quæ generoſiore eſſent animo, Zonis ſuis ad rem eam abutebantur, honeſtius id multò ratæ quàm ſi reſtim adhibuiſſent. Apud Sophoclẽ de Antigone in Tragœdiâ ſui nominis

minis hæc narrantur.

— ἐν δὲ λοισθίῳ τυμβεύματι
τὴν μὲν κρεμαστὴν αὐχένος κατείδομεν
βρόχῳ μιτρώδει σινδόνος καθημμένην.

Parthenius de Biblide Erot.XI. Τὴν δὲ ἄρα ὑπὸ τοῦ πάθους μὴ ἀνιεμένην, πρὸς δὲ δοκοῦσαν αἰτίαν γεγονέναι χειμῶνι τῆς ἀπαλλαγῆς, ἀναψαμένην ἀπό τινος δρυὸς τὴν μίτραν ἐνθεῖναι τὸν τράχηλον. Horatius ad Galateam lib.III.Od.XXVII.

Quid mori ceſſas? potes hâc ab orno
Pendulum Zonâ benè te ſequntâ
Lædere collum.

Polyænus lib.VIII. de Epicharide meretrice. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ Ἐπίχαρις ἐκομίζετο μὲν φορείῳ. ἡ δὲ λυσαμένη τὴν ζώνην, ἀπεβρόχιζεν ἑαυτὴν ἐν αὐτῷ φορείῳ. ubi obiter & hoc obſervare eſt, meretrices etiā virginalis pudicitiæ indicē Zonā geſtaſſe, perinde ac ſi virgines forēt, quod ipſum etiā cognoſcere licet ex Theodor. Θεραπ.δ.τ.3. & Iuvenale Sat.3.ubi inquit.

Ite quibus grata eſt pictâ lupa Barbara mitrâ.

Iam Μίτρα, quoniam in hanc vocem incidi, apud veteres triplex. Erat enim & virginalis, & militaris, & capitis redimiculum de virginali notum eſt, alioquin poſſint multa loca poëtarum adduci. de militari Heſychius Μίτρα ἡ χαλκῆ λεπὶς, διάδημα, ζώνη, θώραξ, ταινία. Homeri Schol. Iliad. IV. Μίτρη χαλκῆ λεπὶς, ἣν ζώννυνται περὶ τὸν κενεῶνα χάριν πλείονος ἀσφαλείας. Vide etiam Etymologicographum, & Suidam. Parthenius Erot.IX. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ οἱ Νάξιοι πολὺν πόθον εἶχον τίσασθαι τὴν κόρην, καὶ οἱ μέν πσιν αὐτὴν μίτραις ἀνέδυν, οἱ δὲ ζώναις, αἷς βαρηθεῖσα ἡ παῖς διὰ πλῆθος τῶν ἐπιῤῥιπτουμένων ἀπεπνίγη. Virgilius Æneid.

Æneid. IX. Iam pro faſciâ, quâ caput redimiri ſolebat, acceptam mitram diſcimus ex Heſychio, qui ita ait. Ἀναδέσμη. μίτρα ἀνάδημα, οἱ δὲ εἶδος κόσμου ἐπὶ κεφαλῆς. Item ex Suida. Ἀναδέσμη. ὅμοιόν τι διαδήματι, ἢ μίτρα κεφαλῆς. Palæphatus. Καὶ τὴν κόμην ἀνεδοῦντο μίτραις. Callimachus Hymno εἰς Δῆλον.

——— ᾧ ὑπὸ μίτραν
ἵξεται οὐκ ἀέκουσα Μακηδόνι κοιρανέεσθαι
ἀμφοτέρη μεσόγεια. ———

Sophocles quoque Oedip. Tyranno Bacchum χρυσομίτραν vocat, τὸν χρυσῆν περικεφαλαίαν ἔχοντα, ut interpretatur rectè Demetrius. Propertius lib. IV. eleg. II.

Cinge caput mitrâ: ſpeciem furabor Iacchi.

Nec tantum virorum erat, ſed & mulierum. Etymologici auctor. Μίτρα λέγεται ὁ γυναικεῖος τῆς κεφαλῆς ἀνάδεσμος. Ovidius Metamorph. lib. XIV.

Ille etiam picta redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo poſitis per tempora canis,
Aſſimulavit anum. ———

Virgilius in Copâ.

Copa Syriſca caput Graiâ redimita mitellâ.

Ad quem locum plura Scaliger. Non magis tamen propria anuum, quam Zona virginũ. Iſidorus Orig. lib. XIX. cap. XXXI. notat pileum Phrygium propriè fuiſſe, atque è lanâ. Beda lib. II. Expoſit. in Eſram, cap. XIV. putat eandem cum cidari eſſe. *Ponite cidarim mundam ſuper caput ejus, quæ mitra à pleriſque dicitur.* Origenes tamen ad levitici cap. VIII. diſertè diſtinguit. *Propterea accipit primò cidarim, quod eſt vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum, & poſt hoc ſuperimponitur ei mitra.* Rectè: nam

etſi *κίδαρις* etiam eſt redimiculum capitis, non propterea cū mitrâ eadē eſſe dicenda eſt. Suidas. Κίδαρις περίθεμα κεφαλῆς. ἢ ἐκ λῆς τειχὸς ὕφασμα. ἔτοι εἶδος καμηλαυχίου, ὃ καὶ πάρα νοεῖται. τινὲς δὲ κίδαριν λέγουσι περικράνιον πίλινον, ἢ στέφανον, ἢ φακιόλιον, ἢ πῖλον βασιλικὸν περσῶν, ἢ τὸ στράφιον ὃ οἱ ἱερεῖς φοροῦσι.

Cap. XV.

Conjuges, amici, & amaſii uno ſepulcro claudi ſoliti: item gemelli. Amicis fodere ſepulcra ſignum amoris habitum.

MOs veteribus conjuges, amicos, & amaſios, fide & amore ergà ſe mutuò qui inſigni fuiſſent, poſt mortem uno ſepulcro claudere. Apuleius Mileſ. VIII. *Tunc properè familiares miſeræ Charites accuratiſſimè corpus ablutum, unitâ ſepulturâ ibidem marito perpetuam conjugem dedere.* Val. Maximus lib. IV. cap. VI. de M. Plautio, qui uxore Oreſtillâ funeratâ in gladium incubuit. *Quem amici, ſicut erat, togatum & calceatum corpori conjugis junxerūt: ac deinde ſubjectis facibus, utrūque una cremârunt. Quorum ibi factum ſepulcrum Tarenti etiamnū conſpicitur, quod vocatur* ΤΩΝ ΦΙΛΟΥΝΤΩΝ. Iaſon apud Valerium Flaccum lib. V.

Quod tamen externis unum ſolamen in oris
Reſtat, ait, caras humus hæc non dividet umbras,
Oſſaque nec tumulo, nec ſeparè conteget urnâ,
Sed ſimul, ut junctis veniſtis in æquora fatis.

Sic Paris & Oenone idem ſepulcrum habuerunt. Strabo lib. XIII. Τάφον τε γὰρ Ἀλεξάνδρου δείκνυσθαί φησιν αὐτόθι, καὶ Οἰνώνης ἣν ἱστοροῦσι γυναῖκα γεγονέναι τοῦ

Ἀλεξάνδρου, πρὶν Ἑλένην ἁρπάσαι. Et gemellis hoc factum ſimul mortuis. Agathias in Epigramm.

Εἷς δύ᾽ ἀδελφοὺς ὧδ᾽ ἐπέχει τάφος. ἓν γὰρ ἐπέχον
Ἦμαρ καὶ γενεῆς οἱ δύο, καὶ θανάτου.

Referam alterum morem hoc loco, nec incommodè. Solebãt etiam amici & ſanguine proximi mortuis ſepulcra fodere, quod amoris ac benevolentiæ certiſſimũ ſymbolum exiſtimabant. Antigone apud Sophoclem.

——— ἐγὼ δὲ δὴ τάφον
χώσουσ᾽ ἀδελφῷ φιλτάτῳ πορεύσομαι.

Apuleius Florid. 11. *Eum quoque (Pherecyden) Pythagoras magiſtrum coluit, & infandi morbi putredine in ſerpentium ſcabiem ſolutum religioſè humavit.* Symphoſius interpres Hiſtoriæ Apollonii Tyrii. *Tarſia verò corpus nutricis ſuæ ſepelivit, atque die annuo lugebat.* Apud Virgilium quoque Æneid. lib. IX. Niſus ita Euryalum adfatur.

Te ſupereſſe velim, tua vitâ dignior ætas;
Sit qui me raptum pugnâ pretioque redemptum
Mandet humo ſolitâ: (ſi qua id fortuna negabit)
Abſenti ferat inferias, decoretq; ſepulcro.

Achilles idem officii perhibet Trambelo apud Parthenium Erot. XXVI. Ἀγάμενος δὲ τῆς ἀλκῆς αὐτὸν Ἀχιλλεὺς, ἔτι ἔμπνουν ἀνέκρινεν ὅστις τε ἦν καὶ ὁπόθεν. ἐπεὶ δὲ ἔγνω παῖδα Τελαμῶνος ὄντα, πολλὰ κατοδυρόμενος ἐπὶ τῆς ἠϊόνος μέγα χῶμα ἔχωσε. Hoc etiam à crudeli ſuo amaſio petit infelix amator apud Theocritum δυσέρωτι.

Ἀλλὰ τὺ παῖ καὶ τοῦτο, πανύστατον ἁδύ τι ῥέξον,
Χῶμα δέ μοι κοίλανον, ὅ μευ κρύψει τὸν ἔρωτα.

Cap.

Cap. XVI.

Nomina puellarum monilibus intexi ſolita. Prudentius illuſtratus. *Agulum.* Cruſtæ ollarum. Ligna alia electa ad uſtionē in coquinis, alia ad ſacrificia. *Cremia. Cocula. Millus. Molleſtra Amplocti.*

INſignis certè locus Prudentii Hymno IV. περὶ στεφάνων, quem non temerè neglexerim, obſcurus enim maximè eſt, ſi quis alius in toto eo Opere. Sic canit.

Tu tribus gemmis diadema pulcrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Tarraco: intexit cui Fructuoſus
Sutile vinclum.
Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatum eſt.

Multos ſanè hæc puto non intelligere. Alludit autē ad morem eo ævo uſitatum, virgines namque nomina ſua monilibus intexta geſtabant. Diſco ex Ariſtæneto lib. I. epiſt. I. Περίκειται μέντοι λιθοκόλλητον περιδέῤῥαιον, ἐν ᾧ τοὔνομα γέγραπται τῆς καλῆς. γράμματα δ᾽ ἐστὶ τῶν λιθιδίων ἡ θέσις. Divertar iterum ad Feſtum: in eo legitur.

Agolum, paſtorale baculum, quo pecudes agūtur. Putat vir magnus detortum ex ἀγκάλιον, prius dictum fuiſſe *Agelum.* Pace ejus liceat diſſentire. mihi videtur non quærenda etymologia in Græciâ, cū in Latio habeatur: nam ut à *Iungo, Iungulum. Cingo, Cingulum,* & talia; ita *Agulum* ſive *Agolum* (nam O pro V veteres extuliſſe notum eſt) ab *Ago.*

Catax, claudus.

Idem à Κατάξ Græco dictũ vult, nec improbo: poſſit tamen ἀρχαϊκὸν videri pro *Cadax*. Nos quoque in noſtro idiomate *Cadere* pro claudicare uſurpamus. Nolo tamen temerè quicquam pronuntiare. Arbitrium eligendi penes Lectorem eſtò.

· *Ignia, vitia vaſorum fictilium.*

Ita vocabant cum ollæ vehementiâ ignis diſſiluiſſent, inutileſque factę eſſent: aut cruſtæ intrinſecus eas occupaſſent. Plinius lib. xx. cap. ix. *Virium braſſicæ unum & magnum argumentum edemus, & mirabile. Cruſta ſi occupēt intus vaſa omnia in quibus aquæ fervent, in tantum ut non ſit eas avellere, ſi braſſica in iis decoquatur, abſcedunt.* Itaque ut præcaverent, electa uſtioni ligna tenuia leniaque, quæ *Cremia* & *Cocula* nominitabant. Vitia hæc ollarum, & cautam lignorum electionem tangit Arnobius lib. iv. *Per humani generis coquinas currit, inſpiciens & explorans quibuſnam lignorum generibus ſuis ardor excitetur in foculis: habitudinem fictilibus cõtribuit vaſculis, ne flammarum diſſiliant vi victa.* Ad lignorum electionem porrò pertinent iſta Columellæ. lib. xii. cap. xix. *Lenique primum igne ac tenuibus admodum lignis.* Plinius lib. xxxvi. *Lenibus autem aridiſque lignis coquitur.* Atque *Ignis lenis* vocabatur, qui ex tenuibus iſtis lignis ſtructus. Cato cap. xcv. *In vas ahenum indito cogios duos, poſteà igni leni coquito.* Cap. cxiii. *Sumito teſtam picatam, eò prunam lenem indito.* Item in verbis Columellæ citatis. Hæc de lignis coculis & coquinalibus. In ſacrificiis adhibebant ſolida & grandia. Tibullus in amburvali ſuo ſacrificio, lib. ii. eleg. i.

Tunc nitidus plenis confiſus ruſticus areis

Inge-

Ingerat ardenti grandia ligna foco.

Redeo ad Feſtum.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio, confixumque clavis ferreis eminentibus adverſus impetum luporum.

Apud Varronem lib. 11. cap. 1x. *Melium* eſt, quod Scaliger eſſe verius putat, cum μηλωτὴ ſit pellis ovilla, & ab illo omne ſcorteum vocatum ſit melinum. Sed idem eſt, nam dicebant *Melium*, *Mellum*, ut *Stiria*, *Stilla*, & talia. Deinde *E* in *I* mutato *Millum* & *Millus*, *ut Collum*, *Collus*.

Molleſtras dicebant pelles oviles, quibus galeas extergebant.

Molleſtra omninò aliud non eſt quam Græcorũ μηλωτά. Veteres, qui literas nõ geminabant, rectius uno *L* efferebant, & *Melota* dicebant, poſteà *Melotra*, ut *Baliſta*, *Baliſtra*. *Laneus*, *Lanerus*. *Bliteus*, *Bliterus*. Sabino *Meloſtra*, *S* inſerto, ut in *Caſmena Ceſna*. Deinde *Molleſtra*: primum *E* in *O* mutatur, ut *Amplocti* pro *Amplecti*, teſte Priſciano lib. 1. *Vortere*, pro *Vertere*. In mediâ verò ſyllabâ vice verſâ *E* pro *O* ponitur, ut in *Apello*, *Hemo*, *Helus*. Ergo *Molleſtræ* non tantum eæ pelles quibus galeas extergebant, ſed quęvis ovillæ.

Muginari, eſt nugari, & quaſi tardè conari.

Muginari pro *Nuginari*, ut *Natare*, *Natinare*. *Negare*, *Neginare N* mutabant in *M* veteres: ita *Melus* & *Melo* pro *Nilus* dicebant, & præterea more ſuo in *E* converſo. In Carmine quoque *Marciano Negumare* pro *Neginare*. Idem hic auctor. *Negumate in Carmine Cn. Marcii vatis ſignificat negate.* Itaque non debet mutari.

Cap. XVII.

Præcinere. Tibulli vetus lectio adſerta. Magi inter medicos habiti. Ter luſtrare mos. Ate mons. Virgilius correctus.

Tibulli elegans locus eſt lib. I. eleg. V.

Ille ego, quum triſti morbo deſeſſa jaceres,
Te dicor votis eripuiſſe meis.
Ipſeq́ ter circum luſtravi ſulfure puro,
Carmine cum magico præcinuiſſet anus.

Reponit vir maximus ultimo verſu, *procubuiſſet anus*: verùm ego non temerè hanc lectioné rejiciendam arbitror, utpote quæ genuina Tibulli ſit. Sciédum autem eſt veteribus *Præcinere* dictos, qui ęgrotantibus remedia darét. Macrobius ad Somn. Scip. lib. II. cap. III. *Corporum quoque morbis (Muſica) medetur: nam hinc eſt, quod ægris remedia præſtantes* PRÆCINERE dicuntur. Eóque rectius Poëta heic uſurpavit, cũ de incantatrice agat, quæ carminibus magicis morbum pellere nitebatur. Olim enim & magos magaſque vicem medicorum accedebant. Simætha apud Theocritum Idyll. 2.

—— ἀλλά μέ τις καπυρὰ νόσος ἐξαλάπαξε.
κείμαν δ' ἐν κλιντῆρι δέκ' ἄματα, καὶ δέκα νύκτας.
καὶ μευ χρὼς μὲν ὅμοιος ἐγίνετο πολλάκι θάψῳ.
ἔῤῥευν δ' ἐκ κεφαλῆς πᾶσαι τρίχες· αὐτὰ δὲ λοιπὰ
ὀστέ' ἔτ' ἦς καὶ δέρμα. καὶ ἐς τίνος οὐκ ἐπέρησα;
ἢ ποίας ἔλιπον γραίας δόμον, ἅτις ἐπᾷδεν;
ἀλλ' ἦς οὐδὲν ἐλαφρόν. ὁ δὲ χρόνος ἄνυτο φεύγων.

Plinius lib. XXX. cap. I. *Natam primùm (Magicam) è Medicinâ nemo dubitat, ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe velut*

ſe velut altiorem ſanctioremque, quàm Medicinam: ita blandiſſimis deſideratiſſimiſque promiſſis addidiſſe vires religionis, ad quas maximè etiamnum caligat genus humanum. Mox ſub finem capitis. *Gallias utique poſſedit, & quidem ad noſtram memoriam. Namque Tiberii Cæſaris principatus ſuſtulit Druidas eorum, & hoc genus vatum medicorumque.* Redeo ad Tibullum. Vult prætereà tertio verſu legendū ſententiā ſuadente. *Ipſéque te circum.* ſed malè: nam *Te* ἀπὸ κοινοῦ ex præcedenti repeti debet. Deinde dixit id ex antiquo ritu, nam ter luſtrare ſolebant. Virgilius.

Idem ter ſocios purâ circumtulit undâ,
Spargens rore levi. ———

Propertius lib. IV. eleg. VIII.

Terque meum tetigit ſulphuris igne caput.

Ovidius Metamorph. lib. VII.

Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulfure luſtrat.

Hæc pro loco iſto Tibulliano dicta ſufficiūt ad priſtinæ lectionis aſſertionē. Ad Virgilii Culicē abeo, in quo duo verſus hi leguntur.

Ipſa magis namque Ida potens feritatis, & ipſa
Acta faces altrix cupidis præbebat alumnis.

Ex veteribus excuſis ita repoſuit Scaliger. Ego legerim, *Ata facis.* Nam *Ate* erat collis in quo ſita Troia. Apollodorus βιβλιοθήκης lib. III. Ἶλος δ' εἰς φρυγίαν ἀφικόμενος, καὶ καταλαβὼν ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτόθι τεθειμένον ἀγῶνα, νικᾷ πάλην. καὶ λαβὼν ἆθλον πεντήκοντα κούρους, καὶ κόρας τὰς ἴσας, δόντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως κατὰ χρησμὸν καὶ βοῦν ποικίλην. καὶ φράσαντος ἐν ᾧπερ ἂν κλιθῇ αὐτὴ τόπῳ, πόλιν κτίζειν, εἵπετο τῇ βοΐ. ἡ δὲ ἀφικομένη ἐπὶ τὸν λεγόμενον τῆς φρυγίας

Ἄτης λόφον, κλίνεται. ἔνθα πόλιν κτίσας Ἶλος, ταύτην μὲν Ἴλιον ἐκάλεσε. Lycophron.

Ἄτης ἀπ' ἄκρων βουπλανοκτίστων λόφων
Τοιῶνδ' ἀπ' ἀρχῆς ἦρχ' Ἀλέξανδρα λόγων.

Ad quem locum vide quæ notamus, ſi tanti eſt.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM LIBER III.

Cap. I.

Cerus. Ianus *Cerus manus* in Saliari carmine dictus. Saliarium carminum duo genera. Feſtus emendatus. Ianus *Genius. Cerus majus.* Ianus Geniorum præſtes. *Proceres* unde dicti.

FEſtus exponens quænam mater Matuta ſit, dicit in carmine Saliari appellari Cerũ manum creatorem bonum. Vir magnus hæret, & modò *Cerum* ex Feſti interpretatione creatorem deſignare credit, modò *Sanctum*, atque inde dictam *Cerimoniam*. Sed profectò *Cerus* non alius eſt quam *Genius*; ut enim *Canimen, Carmen*, *Genimen, Germen*, ita & *Genius, Gerus*, & *C* pro *G* poſito, *Cerus*. Non autem poteſt à *Cereo* antiquo verbo derivari, nam ſecundùm analogiam tum eſſet *Cerius*, ut à *Doleo Dolius*, unde *Dolium cor* Plauto, ut reſtituẽdum

dum monui. Ergo *Cerus manus* vetuſtiſſimâ linguâ ad verbum eſt *Genius bonus*, à veteribus enim bonum & malum eſſe *Genium* exiſtimatum eſt, quod notum. Iam ſi de Iano accipimus, ut Scaligero placet, poterit ita appellatus credi in carmine Ianualio: ſiquidem Saliarium carminũ duo genera, hæc in homines compoſita, illa in deos: In Deos quæ erant, ea ab ipſorum nominibus vocabantur: ut à Saturno *Saturnium*, quod Varro bis citat lib. vi. à Minervâ *Minervium*, à Iano *Janualium*, & porrò à cæteris cætera. At quæ in homines erant, ea *Axamenta* dicta. Feſtus. *Axamenta dicebantur carmina Saliaria, quæ à Saliis ſacerdotibus componebantur in univerſos homines: nam in deos ſingulos verſus facti, à nominibus eorum appellabantur, ut Januالii, Junonii, Minervii.* Aliæ editiones habent, *Janulii, Junonii:* ſed extrà controverſiam *Janualii* legendum eſt: quomodo menſis ejuſdem Dei honori dicatus *Janualius*. utrumque efferebant & per *L*, & per *R*. Sicut *Præliaris, Prælialis. Latiaris, Latialis*. & talia. Ut autem Ianũ Cerum manum indigitari credamus, faciunt Meſſalæ auguris verba hæc apud Macrobium Sat. lib. i. cap. ix. quibus de eo ita ait. *Qui cuncta fingit eademque regit, aquæ terræque vim ac naturam gravem atque pronam in profundum dilabentem, ignis atque animæ levem immenſum in ſublime fugientem copulavit circumdato cœlo: quæ vis cœli maxima duas vis diſpares colligavit.* Iuvatq; hoc cõjecturam noſtram non leviter, quod Ianus etiam *Genius* cognominatus fuit à vetuſtiſſimis, ob illam ipſam videlicet cauſam in ſuperioribus Meſſalę verbis memoratam. Tradidit hoc Cato in aureis iſtis

Originũ libris,ut eſt cognoſcere ex Excerptis à Ioãne Annio Viterbienſi editis,in quibus hæc invenio. *Poſt Tiberina oſtia Pheregena, primum Hetruriæ oppidum in vicino littore, dictum à Genio Jano; qui primus ibi colonias poſuit.* Nec eſt quod quiſquam exiſtimet Ianum ibi Genium vocari propter tutelam regionis (ut ſolebant unicuique regioni ſuum Genium attribuere) cum dii illi tutelares ἀνωνύμως colerentur, nec certi eſſent. Venit præterea in mentem (etſi temerè pronuntiare quidquam nolim) corrupta fortaſſe jam tum Feſti Pompeii ævo carmina fuiſſe Saliorum, (ut facilè potuit tam longo temporis intervallo) ipſoſque ſcripſiſſe potius, *Ceres majus*, id eſt *Genius magnus*, (nam *Maius* veteribus magnus, ut ad Plauti Truculentum oſtendi) ad differentiam reliquorum Geniorum, qui tantum hominibus præerant, cum ipſe toti mundo à ſe creato præeſſet. Erit ergo Ianus ſummus Geniorũ, ut Larum Mars, Manium Pluto, Iupiter deorum. Nam quod Macrobius tradit eum in iiſdem carminibus appellari deorum deum, nihil nobis id repugnat: hoc enim ſignificare voluerunt, eum antiquiſſimum & primum deorum eſſe, non ſummum, unde & *Pater* cognominatus, quod cum *Genii* nomimine valdè congruit, & συνώνυμον eſt. Ergo qui in Pontificum Indigitamentis *Janus Pater*, idem *Cerus manus* in Carminibus Saliorum. Ut autem finiã, hoc etiam monendum, remanſiſſe priſcæ hujus vocis veſtigium in *Proceres*: namque illo nomine appellabant optimates & opulentiores, quod tanquam ceri ſive genii exiſterent infimatibus pauperioribuſque, qui ſolebant illos Genios ſuos nominare,

minare, ut ex aliquot Plauti locis ſuprà abundè docui.

Cap. II.

Vlpiani ineptia exploſa. *Merites. Metelli. Peſteſtas. Thiaſitas. Petilum. Petilii. Cinguli. Aruncus. Spirilium. Sufflo. Subvlo.* Catulli *Suſenus* quis. *Taminium. Taminum. Tapulia* lex. *Tapulum. Caſtipulum.* Menſæ antiquiſſimæ quadratæ. Θῶκος. Feſtus ſemel iterumque emendatus.

FEſti illæ reliquiæ quantum me capiant, vix dixero: & utinam. ſed reprimo, ἀνεμώλιον enim eſſet. Eę ipſę tamẽ, quales tandem ſunt, priſcæ doctrinæ mihi theſauri, legitur:

Militem Ælius à mollitiâ κατ' ἀντίφρασιν *dictum putat, eò quod nihil molle, ſed potius aſperum quid gerat.*

Sed hæc etymologia valdè inepta; melius Eutropius lib. I. Hiſt. Rom. de Romulo loquens. *Mille pugnatores delegit, quos à numero milites appellavit.* Ergo *Milites* quaſi *Millites*, χίλιοι; & *Militia*, pro *Millitia* propriè χιλιαστύς, nam veteres conſonantes non geminabant. Hæc quoque inter alias multò ineptiſſimas ſentẽtia ferè eſt Ulpiani, *L. Militibus liberam, ff. D. De Mil. Teſtam. Miles autem appellatur, vel à malitiâ, id eſt duritiâ, quam pro nobis ſuſtinet: aut à multitudine, aut à malo, quod arcere milites ſolent: aut à Græco verbo* χίλιοι, *unde* χιλιαστὺς *tractum eſt. Nam ita Græci* τάγμα, *& mille hominum numerum appellant, quaſi milleſimum quemque*

que dicas. Sed, ô bone ulpiane, itanè *Miles* milleſimus quiſque? quod ergo nomen reliquis illis 999. dabis? At tędet me harum ineptiarum: *Milites* autem primitus *Merites* nuncupati, à merendo, poſteà *Melites*, & *Milites*. Nam *E* & *I*. item *L* & *R*. inter ſe commutabant. Inde etiam conciſo nomine *Metelli*, tanquam *Meritelli*.

Peſeſtas inter alia quæ inter precationes (ita rectè emendavit magnus Scaliger) *dicunt, cum fundus luſtratur, ſignificare videtur peſtilentiam, ut intelligi ex cæteris poſſit, cum dicitur. Avertas morbũ, mortem, labem, nebulam, impetiginem.*

Puto *Peſteſtas* legendum: ſic *Tempeſtas* ii ipſi veteres pro *Tempus* dicebant. Efferebant etiam *Peſtitas*, ut *Thiaſitas* pro *Thiaſus*.

Petilam ſuram, ſiccam & ſubſtrictam vulgò interpretantur. Scævola ait ungulam.

Nonius. *Petilum, tenue, & exile*. Plautus Plocionâ. *Coloratam frontem habet, petilis labris.* Lucilius. *Inſignis varis cruribus & petilis.* Non ſollicitandus iſte verſus, cum in *petilum* media brevis ſit. Ergo *Petilæ* ſuræ rectè ſiccę & ſubſtrictæ, id eſt tenues, & exiles. Eſt autem *Petilum* nihil aliud quam folium, detortum ex Grçco πέταλον, ut à Τρυτάνη, *Trutina*. Βυκάνη, *Buccina*. Μηχανὴ, *Machina*, & talia. Quia autem folia tenuia ſunt & exilia, inde tranſlatè omnia ejuſmodi *Petila* vocabant. Inde etiam *Petilii* dicti, quod corpore eſſent gracili; quod genus homines etiam *Cingulos* nominitatos invenimus.

Spirillũ vocari ait Opilius Aurelius capræ barbã. Etiam *Aruncus* appellabatur. Plinius lib. VIII. cap. 50. ubi de capris. *Dependet omnium mentis villus, quem*

quem aruncum vocant. Nemo porrò neſcit ſpiras dictas funes nauticos (quamvis propriè convolutos tantum) omnes abuſivè. Hinc *Spirilium* (ſic enim legendum arbitror, non *Spirillum*) quod ſpiræ nimirum inde fierent: ſuprà enim docui eos factitatos fuiſſe ex pilis caprinis, qui in barba longiſſimi, ideóque ei uſui aptiſſimi.

Subvlo Tuſcè tibicen dicitur.

Depravatum videtur ex *Subflo. Subflones*, ut *Cinifloner.* Tuſci ita vocabant tibicines, ut Romani *Flatores*, nam illi propriè *Flare* dicebātur. Arnobius lib. II. *Quid pantomimos, quid mimulos, hiſtriones, cantores, tubâ, tibiâ, calamóque flatantes?* Dixerunt autem poſteà *Subvlo* ut *Servus* pro *Serfus. Ovum* pro *Ofum.* & alia ad eam faciem.

Sufes dictus Pœnorum magiſtratus, ut Oſcorum Mediaſtutichus.

Hinc *Sufenus* Catulli, quaſi eo genere prognatus. Talis ergo ille Veronenſis poëtæ Sufenus qualis Iuvenalis Ponticus, qui ſtemma & majores ſuos jactabat, ipſe nil niſi Cecropides, truncóque ſimillimus Hermæ.

Taminia uva ſilveſtris generis videtur Verrio dicta, qaod tam mira ſit quàm minium.

Errat manifeſtò in etymo Verrius. Veteres *Taminia* vocabant omnia maculata & fœdata, nam *Taminum* ſive *tamina* (utroque modo efferebant, ut *Mēda, Mendum*, & talia) erat macula, & labes. unde *Taminare*, & compoſita *Attaminare, Contaminare, Intaminare.* Ergo *Taminia uva* eſt quaſi maculis variegata, quæ *Heluola, Variana, & Variola nuncupata*, ut ex Plinio Macrobióque eſt cognoſcere.

Tapul-

Tapullam legem convivalem ficto nomine conſcripſit jocoſo carmine Valerius Valentinus, cujus meminit Lucilius hoc modo. Tapullam rident legem concera opimi.

Legendum eſt *Tapuliam*, id ad verbum eſt, *Menſalem*: nam veteribus *Tapulum* erat menſa, unde cõpoſitum *Caſtipulum*, ut à *Stabulum*, *Nauſtibulum*, *Veſtibulum*. Poſteà hoc in *Cartibulum* detortum eſt, ut ſuprà oſtendi: erratque, ut non ſemel, Varro, qui quaſi *Gertibulum* a gerẽdo dictum arbitratur, cum potius tanquam *Caſcum tapulum* ſit, quippe quod genus menſæ antiquiſſimũ eſſet. Firmat conjecturam meam, quia forma quadrata. Iſidorus. *Caſtipulum, menſa quadrata.* Varro. *Menſa vinaria, rotunda nominabatur Cilibantum, ut etiamnum in caſtris. Id videtur declinatum à Græco, ἀπὸ τοῦ κύλικος. Altera vinaria menoa erat lapidea, quadrata, oblonga, unâ columellâ; vocabatur Cartibulum.* Et tales omninò vetuſtiſſimorum menſæ. Etymologici Auctor. Αἱ τῶν παλαιῶν τράπεζαι τετράγωνοι ἦσαν. Ad *Tapulũ* quod attinet, ſervavimus nos antiquę iſtius dictionis veſtigium in noſtro idomate, qui per digamma æolicum pronuntiamus Tafel. *V* inſuper in *E* mutato, ut pro *Tempulum*, ſive *Templum*, Tempel. *Simpulum Simplum*, Simpel. *Periculum*, Perijckel. *Speculum*, Spiegel. & pluria talia.

Throcum genus ſellæ, habetur apud Plautum. Scribo, *Thocum*. Græcum eſt θῶκος. Suidas. θῶκος, θρόνος, καθέδρα. Theocritus Idyll. ά.

Δεῦρ' ὑπὸ τὰν πτελέαν ἑσδώμεθα, τῶ τε Πριήπω
καὶ τᾶν κρανιάδων κατεναντίον, ᾇπερ ὁ θῶκος
Τῆνος ὁ ποιμενικός. ———

Tole-

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo.
Haut quiſquam potis eſt tolerare acritudinem.
Tolerare pro *Tulerare*, à *Tulere*, quod veteres pro *Ferre* uſurpabant: ad eandem faciem *Blatere, Blaterare. Lambere. Lamberare. Fulgere, Fulgerare.* Addam corollarium de ſimpuvio. Dixi id in Curis Plautinis pag. 160. appellatū tanquam *Symbuvium*, quam meam conjecturā non leviter ſtabilit Arnobius Ms. in quo *ſimbubia* legitur lib. v. nō *ſympivia.*

Cap. III.

Exercio. Fibo. Fixula. Feſnum. Faſnum. Edor. Pompeius reſtitutus, item Propertius.

ITerum mihi Feſtus in manu, & potiorem hujus capitis partem implebit.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati.

Ita legit magnus Turnebus lib. III. cap. v. Sed malè, ideóque peccârunt, qui temerè in ipſum textum receperunt, tanquam rectè emendatum eſſet. Optimè in vett. libb. eſt, *Exercionem.* Sic à *Contumeo* veteres verbaliter *Cortumio*, ſive *Contumio* efferebant. Eodem modo etiam *Conſpicionem, Suſcipionem.*

Ferocit apud Catonem, ferociter agit, Fivere item pro figere.

Mendoſè *V* pro *B* ſcriptum eſt, nam *Fibo* olim pro *Figo* dicebant, hinc *Fibula*, ut *Fixula* à *Figo.* quod ex alio hujus Feſti fragmento cognoſcimus. *Fixulas, Fibulas.*

Feſnoe vocabātur qui depellere faſcinū credebātur.

Scaliger *Faſcinoe* legit: Ego *Feſnoe* rectum cenſeo, nam

nam veteres *Feſnum* dicebant quod poſteà *Faſnū*, ut *Edor* pro *Ador*, *Reperare*, pro *Reparare*, & ſimilia. Deinde *Faſcinum* prolatum eſt, ut *Iecur*, *Iecinur*. *Circus*, *Circinus*. *Runca*, *Runcina*. *Intega*, *Incitega*. & alia plurima eum ad modum. Tranſeo ad Propert. lib. II. eleg. XXV.

Miles depoſitis annoſus ſecubat armis,
Grandævique negant ducere aratra boves.
Putris & in vacuâ requieſcit navis arenâ,
Et vetus in templo bellica parma vacat.

Qui verſus, ut quod cenſeo liberè dicam, ſic debent collocari.

Miles depoſitis annoſis ſecubat armis,
Et vetus in templo bellica parma vacat.
Putris & in vacuâ requieſcit navis arenâ,
Grandævique negant ducere aratra boves.

Sed Iudicium tamen eſto penes Senatum Criticū. Ego, quod dixi, cenſeo: quod cenſeo, æquum & bonum videtur. At mutabo ſententiam, SI QVIS (ex vetere formulâ) ÆQVIVS, MELIVS.

Cap. IV.

Noctu lumina in plateis accendi ſolita, eiq; uſui in ludibrium deſtinata Chriſtianorum martyrum cadavera. Statæ Matris ſimulacrū ubi & cur cultum; item quænam ea Dea, erutum. Tacitus correctus, & illuſtratus.

QVàm graves perſequutiones paſſi ſint Chriſtiani ſub Imperatoribus, ex Hiſtoriá abundè id liquet. Primus Nero in eos ſævire cœpit, Tertullianus Apolegetici cap. V. *Conſulite Commentarios veſtros,*

ſtros, in illis reperietis Neronem primum in hanc ſectam tum maximè Romæ Orientem Cæſariam gladio ferociiſſe. Mitto Euſebium, Sulpitium, alios. Tacitus Annal. v. de hâc ipſâ perſequutione. *Pereuntibus addita ludibria, ut ferarũ tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.* Iidem verbis Sulpitius Hiſt. Sacræ lib. II. *Quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi, aut flammâ uſti. Plerique in id reſervati, ut cum defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.* unde cognoſcimus in Tacito mendum eſſe, quod & obſervavit ante me amiciſſimus Pontanus in Notis ad Macrobium, ſed meo judicio non benè corrigit. Quid ſi? *aut flammâ uſti, utque, ubi,* &c. Quod autẽ ait in ludibrium uſui nocturni luminis Chriſtianorum martyrum corpora deſtinata, id ipſum factitatum etiam fuit ſub Imperatoribus multò pôſt Neronis exemplo. Obſervo ex Prudentii περὶ στεφάνων Hymn. III.

Aut gladio feriere caput,
Aut laniabere membra feris,
Aut facibus data fumificis,
Flebiliter ululanda tuis
In cineres ululanda flues.

Hoc prætereà heic quoque notandum, in plateis olim noctu accendi ſolita lumina. Pertinet eò Ammiani locus inſignis, lib. XIV. *Adhibitis paucis clàm ferro ſuccinctis, veſperi per tabernas palabatur, & compita, quæritando Græco ſermone, cujus erat impendiò gnarus, quid de Cæſare quiſq; ſentiret: & con-*

ſidenter agebat in urbe, ubi pernoctantium luminum claritudo dierum ſolet imitari fulgorem. Item Suetonii in Iulio Cæſare. *Deinde poſt ſolis occaſum, mulis è proximo piſtrino ad vehiculum junctis, occultiſſimũ iter modico comitatu ingreſſus eſt: & cum luminibus extinctis deceſſiſſet viâ, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per anguſtiſſimos tramites pedibus evaſit.* Hinc Mater Stata coli cœpta primò in foro, poſteà in omnibus ferè vicis, ne lapides corrumperentur. Ex Feſto certũ eſt, apud quem ita lego. *Statæ Matris ſimulacrum in foro colebatur, poſtquam id Cœlius ſtravit* (ita emendare rectè videtur Scaliger.) *ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore; magna pars populi in ſuos quiſque vicos rettulerunt ejus deæ cultum.* Hęc autem eadem eſt cum Veſtâ, quam ignis tutelam gerere credebant, ideóque ei inſtitutæ virgines quę ignem inextinctum cuſtodiebant. Ovidius in Faſtis.

Nil aliud Veſtam quàm puram intellige flammã.

Videtur eſſe ex Saliorum carminibus qui erant obſcuritatis ſtudioſiſſimi, vulgatum deæ nomẽ obſcurantes Statam Matrem vocarint, κατ᾽ ἐξοχὴν, quia ſtata, id eſt conſecrata eſſet ubique: nam *Siſtere* ſimulacra, ut fana, pro *Conſecrare* dicebant. Ergo *Stata* ad verbum eſt Ἑστία Græcorum, nam Grammatici derivant παρὰ τὸ ἑστάναι, ὅ ἐστιν ἱδρύσασθαι. ὅτι πανταχοῦ ἵδρυται, καὶ τιμᾶται. Vocatur porrò *Mater*, quia Veſta eadem etiam cum Terrâ, quę Mater Magna.

Cap.

Cap. v.

Ægroti olera edebant, & Heluones dicebantur. Ad quoſnam poſteà ea vox tranſlata, noviter declaratum. Sardi, vernales. Proverbium præter Feſti & Capitonis mentem explicatum. Ollæ cinere repletæ in paraſitorum capita confringi ſolitæ. *Menervare. Promenervare.* Soracũ. Σώρακος. Cicero, Vitruvius, & Juvenalis emend. *Sincinia.* Σίκιννις. *Sicinniſtæ. Sicinnia.*

ÆGrotos oleribus curatos olim fuiſſe vel ex uno iſto Plauti noſtri loco facilè apparebit, Captivis, Sc. *Advorte animum ſis.*
HE. *Aſper meus victus ſanè eſt.* PAR. *ſentis ne eſitas?*
HE. *Terreſtris cœna eſt.* PAR. *ſus terreſtris beſtia eſt?*
HE. *Multis oleribus.* PAR. *Curato ægros domi.*
Huc pertinet Plinii Nat. Hiſt. liber vigeſimus. Inde *Heluones* antiquitus propriè appellati, nam *Helus* veteres pro *Holus* dicebant. Quia verò ægroti nauſeabundi valdè ſunt, faſtidioſique, & delicati ciborum arbitri, hinc poſteà tranſlata ea vox ad homines delicatos opiparoſque, qui magnas pecunias in dapes profunderent; non in voraces, quod hactenus tamen ab omnibus falſò exiſtimatum eſt, inducunt enim Grammatici in errorem iſtum, qui ita explicent: Profectò, niſi nimis mihi blandior, veram ſignificationem erui. Sed miſſis ægrotis & heluonibus, ad ſervos ſermonem deducam, quos nequiſſimos & verſutiſſimos fuiſſe nemo ignorabit qui Comœdias priſcorum legerit. Arnobius lib. IV. *Juppi-*

ter ipſe rex mundi, nonne à vobis infamis eſt iſſe per innumeras ſpecies, & petulantis amoris flammam ſervilibus obumbraviſſe fallaciis? Atque hinc proverbialiter *Vernales* & *Sardi* dicebantur homines nequiſſimi, quod ſcilicet vernas & ſervos vincerent. *Sardi* autem vetuſtiſſima lingua Latina vocabantur verſipelles & callidi, atque *Sardare* pro intelligere callereq; uſurpabatur Nævius bello Punico. *Quod bruti nec ſatis ſardare queunt.* Proverbium quidem hoc elicio ex Pompeii fragmentis, in quibus ita lego. *Sardi vernales*, alius alio nequior. Nec ipſi illi veteres proverbium hoc intellexerunt, nam nugaciſſima eſt, nec unius aſſis, interpretatio Feſti & Capitonis. nō enim nec à Sardibus, nec à Sardinia populi Sardi poſſunt denominari. Itaque nec *venales* legendum. Invenio etiam cognomētum fuiſſe Romanorum. Lapis vetus.

POST. MIMESIVS. C. F
SARDVS. TR. MIL
Q. AED. PL. PR
LEGATVS. TI. CAESARIS
AVG. PROCOS. PRAEF
FRVMENTI. DANDI
EX. S. C.

Sed & hæc in præſens de ſervorum nequitia ſufficiunt; tranſeo ad paraſitos, homines etſi non ſervos, tamen maximè ſerviles, qui libertatem offa venalem habebant, ejuſque gratia præter irriſum, dicteria, colaphos, etiam ollas ſibi in caput cōfringi permittebant. Diſco ex Plauti Capteivis. Sc. *Juventus nomen.* Conqueritur ipſe Ergaſilus paraſitus.

Et hic

Et hîc quidem herclè, niſi qui colaphos perpeti
Potis paraſitus, frangique aulas in caput,
Vel extrà portam ire trigeminam ad ſaccum licet.

Erant inſuper hæ ollę cinere repletę, ut nimirum eo per totum corpus effuſo majorem riſum præbitoribus ſuis exhiberent. Oſtendit locus Curculione. Sc. *Beatus videor,* ubi paraſito alterum oculum apud Sicyonem catapultà ſibi eſſe excuſſum dicenti, ita reſpondet Lyco trapeſita.

——— *nam quid id refert meâ,*
In aulâ quaſſâ cum cinere effoſſus ſiet?

Alludit enim ad hoc paraſitorum ludibrium, quod in conviviis frequens. Sed quia in Feſti paullò antè incidimus mentionem, iterum ei operam impendemus. In illius Fragmentis hæc leguntur.

Minerva dicta quod benè moneat. hanc enim pagani pro ſapientiâ ponebant. Cornificius verò quod fingatur pingaturque minitans armis eandem dictam putat.

Illa Cornificii ſentētia reicula eſt, nam certum eſt rectius à monendo derivare. Exemplum eſt apud Homerum Iliad. α'. Antiquiſſimi *Menerva* dicebant, & *Menervare* pro monere. Hinc *Promenervat* compoſitum in Carmine Saliari.

Soracum dicitur, quo ornamenta portantur ſcenicorum. Plautus in Perſâ, Librorum eccillum plenum ſoracum habeo.

Mendoſa hæc vox apud alios Scriptores. Cic. in Piſonem. *Cum tibi tota cognatio in ſarraco advehatur.* Vitruvius lib. x. cap. 1. *Portationes eorũ non eſſent niſi plauſtrorum, aut ſarracorum per terram, navicularũ per aquam eſſent inventa machinationes.* Juvenalis.

——— *longa coruſcat*
Sarraco veniente abies.

Idem.

Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootæ.

Malè omnibus his locis *A* pro *O* poſitum; deinde neque *R* debet geminari. Græcum purum putum eſt, Σώρακος. Babrius.

πῦ δ' ὀσπρίων ἦν σωρὸς, ἢ πίθος σύκων.

σάμνοι τε μέλιτος, σώρακοί τε φοινίκων.

Heſychius. Σώρακον, ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλεται, ἢ ξυλοκανθήλια.

Sinciniam, cantionem ſolitariam.

Hunc locum nemo attigit ex omnibus iis qui Feſto operam dederunt, ego qui ejus reliquias veneror, & diligenter excutio, videbo nunquid poſſim inveſtigare. Notum eſt muſicam eſſe duplicem: vocalem nempe & inſtrumentalē: utraque veteribus admodum uſitata, atque in delitiis. Miſcebāt autem cantiones, vocemque ad fides componebant. Cum verò ſolis fidibus canerent, ea vocabatur *Sincinia cantio*, quaſi, ſine cantu. Nam fidium ſonus cātum imitatur tantum, re ipſâ autē non eſt cantus. Ergo *Cantio ſine cantu* eſt, quomodo *Funera nefunera* dixit Catullus, Γυναῖκα ὐ γυναῖκα Sophocles Trachiniis: ἔρωτας ὐκ ἔρωτας Lycophron. Poſſit etiam tranſpoſitis leviter literis legendum videri, *Sicinniam, cantionē ſaltatoriam.* Siquidem Σίκιννις erat ὄρχησις σατυρικὴ ut eſt apud Etymologici auctorem, & *Sicinniſtæ* dicebantur qui eam ſaltabant, quorum erat etiam inter ſaltandum canere. Agellius lib. xx. cap. III. *Quos Siciniſtas vulgus dicit, qui rectius loquuti ſunt, Sicinniſtas literâ n geminâ dixerint. Sicinnium enim ge-*

nus veteris ſaltationis fuit: ſaltabundi autem canebāt, quæ nunc ſtantes canunt. Sed, ut nihil temerè mutetur, priorem lectionem non improbam judico; dixi tantum quæ in diverſum adferri poterant. Tu, Lector, arbitrabere.

Cap. VI.

Heres à quibus culta. Nerienes pediſſequa, non Martis. Ennius correctus. Paraſiti deorum. *Graſſatores.*

Locus eſt elegans Plauti Curculione, Sc. *Date viam.*

Talos arripio, invoco almā meam nutricē Herculē. In veteribus editionibus invenio, *nutricem Herem.* Quod non temerè exiſtimo explodendū. Vult enim ſignificare ſe adiiſſe hereditatem, nam ii Herem colebant. Feſtus. *Herem Martiam antiqui acceptâ hereditate colebant, quæ à nomine appellabatur heredū, & eſſe una ex Martis comitibus putabatur.* Corruptum quoque ejus nomen in Ennii fragmēto apud Agell. lib. XIII. cap. XXI.

——— *Nerienem Martis, & Herem.*

Ita legēdum, non *Herclem.* Porrò errat Feſtus, dum Martis potius comitem & pediſſequam credidit, quā Nerienis uxoris ejus, inductus fortaſſe iſto Enniano loco. Porrò non me fallit Lipſium in longè aliâ eſſe opinione, ſed nihil moveor eâ ipſâ, etſi probabili, & valdè ad ſpeciem verâ. Nam paraſiti illi deorum ordine erant alio, quam divitum etiam in Italiâ. Vetus Inſcriptio.

M. AVR. AVG. LIB
AGILIO. SEPTENTRIO
NI. PANTOMIMO. SVI
TEMPORIS. PRIMO. SACERDO
TI. SYNHODI. APOLLINIS. PA
RASITO.

Item alia.

L. ACILIO. L. F. POM
CVTICLAE
NOBILI. ARCHIMIMO
COMMVNI. MVNERE
ADLECTO. DIVRNO. PARA
SITO. APOLL. TRAGICO
COMICO

Auguſtinus de civitate Dei lib. VI. cap. VII. *Epulones etiam deos paraſitos Jovis ad ejus menſam qui cõſtituerunt, quid aliud quàm mimica ſacra eſſe voluerunt.* Poſteà id nomen ad eos migravit, qui cœnas captabant opulentiorum, cum antiquitus *Graſſatores* vocarentur. Cato apud Agellium lib. XI. cap. II. *Poëticæ artis honos nõ erat ſi quis in eâ re ſtudebat, aut ſeſe ad convivia applicabat, is* GRASSATOR *vocabatur.*

Cap. VII.

Saperda. ἰένδη. Saperdæ homines qui apud Varronem. Feſti & Nonii error. Petronius tertemaculatus. Cappadocum nequitia, & in tormentis conſtantia.

IN Fragmentis Feſti Pompeii ita legitur. *Saperda genus peſſimi piſcis: ſapientem etiam ſignificat, cùm ait*

ait Varro. Belli feſtivi, ſaperdæ, cum ſimus omnes. Sed Varronis locus manifeſtò mutilus, pleniorq; apud Noniũ exſtat, hoc modo. *Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtivi, ſaperdæ, cum ſimus* σαπροί. Porrò *Saperda* pro piſce eſt vox Pontica, deſignatque cancrũ. Etymologici auctor. Τὸν καρκίνον ἰχθῦν σαπέρδην οἱ ποντικοὶ φασί. *Perſius Sat.* v.

Et quid agam? rogitas? ſaperdas advehe Ponto,
Caſtoreum, ſtuppas, hebenum, thus, lubrica Coa.

Eſt etiam ſallamentum ſuillum, Paphlagones Γόνδην vocabant. Alii apuas dicunt ſalſas, alii fruſtum tantum cujuſcunque piſcis ſalſi. Varro tranſtulit, & poſuit non quidem pro ſapiente, ut Feſtus Noniuſque interpretantur, ſed pro faceto & ſalſo. Itaque ſenſus verborum ejus. Omnes nobis videmur eſſe belli, feſtivi, ſalſi, cum tamen ſimus σαπροὶ (captavit manifeſtò alliterationem) id eſt inſulſi, nec in toto corpore, ut Epigrammatarius loquitur, habeamus vel micam ſalis, nam σαπρὰ ſunt quæ ſalis defectu putruerunt. Conferam me jam ad Petronium, qui operam noſtram exſpectat. Pag. 48. editionis Raphelengianæ. *Incluſus ego ſuſpendio vitam finire cõſtitui: & jam ſemicinctio ſtanti ad parietem ſpondam junxeram, cervicesque nodo condebam, cum reſeratis foribus intrat Eumolpus cum Gytone, meque à fatali jam metâ revocavit ad lucem.* Locum hunc deſperatum pronuntiat amicus meus, nõ ego. Legitur aliâs *ſpondæ me vinxeram.* Benè. Sententia plana. Eſt verò *Semicinctiũ Zona* minus lata, ut dixi in Curis Plautinis. Auctor Hiſt. Apoſt. lib. 11. *Virtuteſque nõ modicas Deus faciebat per manus Pauli, ita ut etiam ſupra languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria &*

ſemicinctia. Alter locus eſt obſcurior & contaminatior. Pag. 58. *Adhuc aliquod iter ſalutis quærendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus tanquam literarum ſtudioſus utique atramentum habet. hoc ergo remedio mutemus colores à capillis uſque ad ungues. Ita tanquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine tormentorum injuriâ hilares: & permutato colore imponemus inimicis.* Quid hoc eſt? *ſine tormentorum injuria hilares*. Deinde cujus conſtantia? Corrigo levi mutatione *in tormentorum i.h.* Adhæſerat principio ultima litera vocis præcedentis, itáque ex *ſin* poſteà *ſine* factum eſt. Sanè admodum ineptè. Confundit autem Petronius Æthiopas qui Melanoſyri, cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus hæc prodit Interpres Perſii vetus Sat. VI. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutriti in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueant, & cum in pœnâ perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe benè venundarent.* Nihil poterat ad Petronii mentẽ accommodatius. Huc pertinet Epigramma vetus.

Καππαδόκαι φαῦλοι μὲν ἀεὶ, ζώνης δὲ τυχόντες
Φαυλότεροι, κέρδους δ᾽ εἵνεκα φαυλότατοι.
Ἢν δ᾽ ἄρα δὶς καὶ τρὶς μεγάλης δράξωνται ἀπάτης,
Δὴ τότε γίγνονται φαυλεπιφαυλότατοι.

Item Proverbio celebrata eorũ nequitia. Τρία κάππα κάκιστα. de Cappadociâ, Cretâ, & Ciliciâ. In eodem Petronio pag. 5. *Ecce in ipſo aditu occurrit mihi æquè lapſus ac moriens Aſcyltos, putares ab eâdem anicula eſſe deductum.* Rectè animadvertit Muſarum amor Ianus Douſa F. *laſſus* legendum eſſe: ego prætereà etiam *madens* pro *moriens* reſtituo. Sequitur

tur enim poſteà. *Sudorem ille manibus deterſit*. Et ſuprà eâdem hâc paginâ. *In curſu fatigatus, ac ſudore jam madens, accedo aniculam quandam quæ agreſte olus vendebat*.

Cap. VIII.

Templum Flaviæ gentis à Domitiano extructum, Flamen Flavialis. Papinii locus excuſſus,& alter tentatus. Ciſio uſi viatores. Statuę Domitiani centum pódo. Abaſcanti cognomen Statio redditum, ejuſque locus tertius emendatus.

TEmplum Flaviæ genti exſtruxiſſe Domitianũ cognoſcimus ex Suetonio in vitâ ejus, cap. v. Hoc ipſum intelligit Statius lib. iv. Sylv. in Viâ Domitiani.

Qui genti patriæ futura ſemper
Sancit limina, Flaviumque culmen.

Item Flamines Flaviales. Mentio eorum in veteri Inſcriptione.

L. APPAEO. L. F
PVP
PVDENTI. P. P
TRIB. COH. XII
VRB. ET. X. PRAET
FLAMINI. FLAV
PATRO

Ergò malè legitur in veteri editione, *Flaviumque Calvum*. Nam etſi Calvus planè Domitianus fuerit, & arcui cuidam eapropter *Calvitium* inſcripſerit, teſte

teſte Suetonio cap.XIII. tamen hoc firmandæ huic lectioni nihil facit. Adeò enim calvitio offendebatur, ut in cōtumeliam ſuam traheret, ſi cui alii jocò vel ſeriò objectaretur. Memorat idē Suet. cap. XVIII. Et hoc carmen ſcriptum eſt vivo imperantéque adhuc Domitiano, ut ex fine licet haurire, ideóque maximè ei errat metuenda Imperatoris offenſa, quā tantopere evitavit, ut adulatoriè planè Deum vocaverit. Sic enim canit.

En hic eſt Deus, hunc jubet beatis
Pro ſe Iupiter imperare terris.

Rurſus Sylv. lib. V. ubi Abaſcantii pietatem laudat.

Macte animi; notat iſta Deus, qui flectit habenas
Orbis, & humanos propior Iove digerit actus.

Et ita volebat ſe nominari. Suetonius cap. XIII. Sequitur in eodem Carmine.

Hic quondam piger axe vectus uno
Nutabat cruce pendulâ viator,
Rodebatque rotas maligna tellus.

In vet. cod. erat. *Rordebatque.* Poſſit non inelegantius, *Mordebatque.* Porrò crucem ibi vocat eleganter temonem, qui in birotis vehiculis etiam hodiè crucis figuram præfert; & ſanè intelligit ibi ciſium, quod birotū: apparet inde, quod ait *axe vectus uno.* nam birota curricula unicum tantum axem habēt. Utebantur autē ciſiis viatores. Colligi hinc poteſt, & ex Ciceronis oratiōne pro Sexto Roſc. Amerino. *Et cum poſt horam primam noctis occiſus eſſet, primo diluculo nuntius hic Ameriam venit, decem horis nocturnis ſex & quinquaginta millia paſſuum ciſiis pervolavit:* Et alibi. *Ciſio celeriter ad urbem vectus, domum venit capite obvoluto.* Tradit quoquè (quoniam

niã de eo heic ſermo incidit) Suetonius, Domitianum ſtatuas ſibi in Capitolio noluiſſe fieri niſi aureas & argenteas, eaſque certi ponderis, quantitatem tamen non exprimit. Hæc ejus verba. *Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi.* Fuit autem id pondus cẽtum pondo. Haurio ex eodem Statio Sylv. lib. v. in Abaſcantii laude, ubi Priſcilla conjunx moribũda hortatur, ut dedicationi ſtatuæ quam Domitiano parabat, inſcriberet etiam ſuum amorem.

——— nunc, quod cupis ipſe videri,
Da Capitolinis æternum ſedibus aurum,
Quo niteant ſacri centeno pondere vultus
Cæſaris, & propria ſignet culticris amorem.

Prætereà & hoc monebo, Titulum iſtius Carminis malè legi hodié, *Abaſcantii in Priſcillam pietas:* Item epiſtolę præfixæ. Reſp. *Ad Abaſcantium.* Reſcribo. *Abaſcanti*, & *Abaſcantum.* Nam ita id cognomen efferebatur. Lapis vetus.

D. M.
ABASCANTO. AVG. LIB
AEDITVO. AEDIS. NEPTVNI
QVAE. EST. IN. CIRCO. FLAMIN
FLAVIVS. ASCANIVS. ET
PALLANS. CAES. N̄ SER
ADIVTOR. A. RATIONIB
PATRI. PIISSIMO. FEC

Item

Item alius.

D. M.
C. PLINII
ABASCANTI
C. PLINIVS
POSPHORVS

Tertius.

Q. SERTORIVS
Q. LIB. ABASCANTVS
SEVIR. AVG. D. S. P. F. C
IDEMQVE. DEDICAVIT

Quartus.

D. M.
N. OGVLNIO
ABASCANTO
VIX. AN. L
OGVLNIA. HILARA
CONIVGI. CARISSIM
N. OGVLNIVS
RHODO. P
PATRI
CARISSIMO

Finiam hoc caput, ſi ex epiſtolâ illâ ad Abaſcantum mendum ſuſtulerim, quod eſt in iſtis verbis, *Ego tamen huic operi non ut unus è turbâ, ſed tamen tũ quaſi officioſus aſſilui. amavit enim uxorẽ meam Priſcilla, & amando fecit mihi illam probatiorem.* Correxerã de conjecturâ, *ſed tantũ quaſi officioſus*, cum poſteà eandem veteris codicis eſſe lectionem deprehendi.

Cap.

Cap. IX.

Apello, antiquè pro *Apollo* Macrobius ter quater reſtitutus.

Curas Secundas Macrobianas, mi Lector, viſum heic paſſim inſpergere, nec tuis, ut ſpero ingratiis. Saturnal. lib. I. cap. XVII. in ipſo initio. *Hoc equidem mecum multùm ac frequenter agitavi, quid ſit quod ſolem modò Apollinem, modò Liberum, modò ſub aliarum appellationum varietate veneremur. Et quia ſacrorum omnium præſulem eſſe te, Vetti Prætextate, divina voluerunt: perge, quæſò, rationem mihi tantæ ſub uno nomine in omnibus diverſitatis aperire.* Locus depravatus, ita tamen ut non difficulter reſtitui poſſit, ſi legamus; *t. ſ. uno numine in nominibus d. a.* Poſteà. *Quæ ſententia Latinæ quoque nominis enuntiationi congruens fecit ne hujus dei nomen verteremus; ut Apollinem apellentem mala intelligas, quem Athenienſes ἀλεξίκακον appellant.* Periit acumen ſententię totius, quod revoco, legendumq; moneo. *Ut Apollinem Apellentem mala intelligas.* Feſtus. *Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.* Et anteà dixit *Aurelius* noſter, *Nam ὡς ἀπελαύνοντα τὰς νόσους Ἀπόλλωνα, tanquam Ἀπέλλωνα* cognominatum putant. Nec jam ſequendim exiſtimo veterem codicem, ex quo olim aliter volui corrigere. Deinde ſequitur aliquãtò pòſt. *Priſci Græcorum primam lucem, quæ præcedit ſolis exortus λύκην appellaverunt, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, id eſt, temporis: hodièq; lycophos cognominant.* Verè corrigendum arbitror. *ἀπὸ τοῦ λύκου. idem temporis h. l. c.* Orta menda ex deducta paullu-

paullulum ſcripturâ *id ē.* Eſt & quartus locus talis. Α'πόλλωνα Διδυμαῖον *vocant, quod geminam ſpeciem ſui luminis* (ita rectè emendavit Grotius meus) *præfert ipſe illuminando formandóque lunam. etenim ex uno fonte lucis gemino ſidere ſpatia diei & noctis illuſtrant.* Scribo, *illuſtrantur.* Mendi origo ex compendioſa ſcriptura, *illuſtrantur.*

Cap. X.

Feſtus emendatus. *Aurea. Aureax. Auris. Auriga.* Horatius explicatus. Habenarum duo genera. *Jungula. Capio. Follum. Folliculare. Follicularis* vita. *Heluſcla.*

IN Feſto enucleabo quædam & caſtigabo, quę etſi parva fortaſſis erunt, magna tamen, quia poſt interpretem ejus & correctorem tam magnum, habenda. Legitur in libris ejus hodiè. *Aureax, auriga. aurea enim dicebatur frenum, quod ad aures equorū religabatur. oria quo ora coërcebantur.* Apparet autē Feſtum putaſſe *Aureas* & *Oreas* diverſas eſſe. Fallitur tamen, nam eædem omninò ſunt, ori enim inſertæ poſt aures religabantur. Aut legendum quòd *ad a.e.r. orea quòd* (*ſ. eo*) *ora coercebantur.* Itaque & *Aurea* & *Orea* diverſo reſpectu nuncupatæ. Horatius *Auris* pro *Aurea.* Lib. I epiſt. XIX.

——— non mihi Cumas
Eſt iter, aut Baias, lævâ ſtomachoſus habenâ
Dicet eques, ſed equi frenato eſt auris in ore.

Et ſanè veteribus *Auris* non tantum membrum ſignificaſſe videtur, ſed etiam capiſtrū, quod equis ad id religabatur; & inde κατ' ἀναλογίαν deductum

Auriga,

Auriga, ut *Aureax* ἀπὸ τῦ *Aureæ* Porrò habenarum duo erant genera, ut & hodiè; aliæ ora frenabant, & *Aurea* ſive *Orea* appellabantur, ut jam dictum eſt: aliæ jumenta compeſcebant, ne diſjungi poſſent, atque eæ *Iungula* ſive *Iungla* dictę. Gloſſæ. *Iungla*, ἡνίαι ζευκτικαὶ. Eſt porrò in Feſto alio loco. *Cœpiam futurum tempus ab eo quod eſt cœpi*. Scribo litterulâ una amplius, *quod eſt cœpio*. Hoc priſcum vocabulum. Plautus Menæchmis.

Neque ego inſanio, neque pugnas, nec lites cœpio.
Et veteres per omnia tempora & perſonas inflexerunt. Cœcilius Peribœâ.

Aëre obſcuro herclè deſinam, manè cœpiam.
Pergo in Feſto. *Folium à Græco venit, quod illi dicūt* φῦλλον *ſed ideò per unum L, quia antiqui non gemi-nabant conſonantes. Folliculare appellatur pars remi, quæ folliculo eſt lecta, à quo vita follicularis*. Veteres Romani Gręcam eam vocem genti ſuæ donârunt, nam *V*. in *O*. mutato & *ON*. in *VM*. terminationem Latinam, *Follum* prius, deinde *Folium* extulerunt, quomodo *Sollum*, *Sollium*. Sed *Folliculare* appellatur remi extrema pars, in folli ſive folii ſimilitudinem deſinens, quam Gręci quòd alæ vicem navi præſtet πλεὸν nominârunt. *Follicularis* item vita, quæ caduca ad folii inſtar; nam, ut ait eleganter Homerus.

οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν..
Et errat Feſtus, qui aliter explicat. Idem ſic paullò pòſt. *Heluela, holera minuta*. Scribo, *Heluſcla*, nam antiqui *Helus* & *Heluſculum* ὑποκοριστικῶς, ſive *Heluſclum*, pro *Holus* atque *Holuſculum* dicebant.

Cap. XI.

Chryſologi Sermones variè caſtigati. *Exulare*, activè. *Aptare*, pro *Ligare*.

CHryſologi viri eruditiſſimi atque ſanctiſſimi Archiepiſcopi olim Ravennatis Sermones cũ lego, admirari ſoleo os tam diſertũ, ingenium fœcundiſſimum, ſtylum ſuprà ævum iſtud (quod in Martiani Auguſti imperium incidit) terſum atque elegantem. Duo verò velim, & paullò magis in doctorum manibus eſſe, & emendatiores haberi. Egõ, quod potero, zizania horti admodum ſpecioſi Critica hac falce runcabo. Sermone I. *Affectionis deſertor, pietatis refuga, deputatur porcis, porcis addicitur, porcorum traditur ſervituti, porcorum paſcua luculenta percurrit*. Scribo, *p. paſcua lutulenta p.* mendum leve. Serm. II. *Fames revocat, quem ſaturitas exulârat*. Corrigo, *q. ſ expulerat*. Niſi dicendum barbaro illo tempore vocem illam activam ſignificationem habuiſſe, aliter quàm florente Romã, & linguæ decore illibato. Quod ſanè oſtẽdunt Gloſſæ Iſidori, in quibus ſcriptũ invenio hoc modo. *Amandare, Exulare*. Serm. IV. *Si ergo volumus cœleſtem mereri gloriam, ſi paradyſi beatitudinem poſſidere, ſi æterni patris inhabitare domum, ſi volumus rei cœleſtis parricidii nõ teneri, pervigili fide luce ſpiritus terras invidiæ pellamus, & excludamus inſidias, invidiã totis armorum cœleſtium viribus comprimamus*. Corrigo, & diſpungo. *n. teneri, pervigili fide, luce ſpiritus tetras invidiæ pellamus & excludamus i.* Serm. VII. *Hypocriſis dum cupit captivare oculos, oculis fit ipſa capti-*

*captiva.*Scribo,*ſit ipſa c.*leve eſt. Item quod ſequitur Serm. VIII. *Gubernator prudens à littore cum navim ſolvit, cum mare tranſiturus intrat fluctus, domus, patria, conjugis, pignorum curas deponit: & ita totus mente, corpore, ſenſu, nauticis laboribus occupatur, ut & fluctuum poſſit ſuperare diſcrimina, & ſtationem lucro ſi portus periculi victor intrare.* Scribēdum,*lucroſi portus.* Serm. X. *Patris erat paſſio ibi tota ubi filius immolabatur: ignavus filius ſiſtebatur: neſcius filius aptabatur vinctus.* Corrigo, *ignarus filius ſ. n. f. aptabatur vinclis.* Et poſuit *Aptare* propriâ notione frequentativâ ab inuſitato *Apio,* id eſt, *Ligo,*ut docet Feſtus in *Apex.* Et non ſemel gaudet hic Auctor noſter vocibus antiquis & deſitis uti. Serm. XI. *Diabolus mali author, nequitiæ origo, rerum hoſtis, ſecundi hominis ſemper inimicus, ille laqueos tendit, lapſus parat, foveas fodit, aptat ruinas, ſtimulat corpora, pungit animas, cogitationes ſuggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amoris, errores ſerit,*&c. Scribo,*vitia dat amori.* Serm. XIII. *Conſiliis ſuis ſi diabolus prodit.* Scribo,*ſe diabolus p.* Serm. XVIII. *Qui maturitatis fructum quærit, deſpicit amœna camporum; violæ, roſæ, liliæ, narciſſus, grati flores, ſed gratior panis.* Emendo, *Qui ſaturitatis f. q.* Serm. XX. *Mari quod pedibus* Christi *tumentia terga ſubmiſit, ſtravit in plano vertices ſuos, motus frenavit, aſtrinxit fluctus, & per liquentem viam ſaxa ſoliditate ſervivit, modò quid eſt quod uſq; ad periculũ ſui ſævit, furit, contendit auctoris?* Lego & diſtinguo. *p. l. viam ſaxeâ ſ. ſervivit modò, quid,*&c. Ibidem. *Denique ubi juſſio ſola addixit mare, recuſſit ventos, tulit turbines, dedit quietem.* Putem, *ſuſtulit turbines.*

Ibidem. *Hic ergo Aquilo ventus durus per dextrum, per Africum, per auſterum, per Eurum diffundit ſe Chriſti turbine*, &c. Scribo, *per Auſtrum, p. E. d.*

Cap. XII.

Agellii loca bina reſtituta. Macrobii unus. *Semihiulcum ſuavium.* Cereris in nuptiis vinum apponere nefas. *Orci nuptiæ.* Plautus illuſtratus, & correctus.

AGellius Noct. Attic. lib. XVI. cap. XVI. docens dictos *Agrippas* voce ab ægritudine & pedibus conficta, ſic ait inter cætera. *Eſſe autem pueros in utero Varro dicit capite infimo nixos, ſurſum pedibus elatis.* Qui locus, ſi quid video, ita debet ſcribi, *capite imo nixo, ſurſum p. e.* Apud eundem lib. XIX. cap. XI.

Dum ſemihulco ſavio
Meum puellum ſavior.

Scribo, *D ſemihiulco ſuavio M. p. ſuavior.* Nec aliud eſt *ſemihiulco ſuavio ſuaviari*, quàm quòd Plautus *valgo ſuavio*, dixit Milite, Sc. *Mihi ad enarrandum*, &c.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis ſuaviis.

Petronius quoque Satyrico, *Commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis ſubinde oſculis verberabat.* Ad quem locum vide quæ doctiſſimus mihique amiciſſimus Ioan. Wouwerius. In Macrobio etiam Saturn. lib. II. cap. II. ita reſtitues. *Cereri deæ vinum libari nefas erat in nuptiis.* Hinc capiendus Plauti elegans locus Aulularia, Sc. *Heus Staphyla.*

STA. *Cererin' mi Strobile hi ſunt facturi nuptias?* STR. *Qui?* STA. *quia temeti nihil allatũ intelligo.* Ita enim legendum primorem illum ex Macrobio lib. iii. cap. xi. cenſeo. Dicebantur verò etiam *Orci nuptiæ*, & Pontificum præſentiâ celebrabantur. Servius ad Eclog. x. *Aliud eſt ſacrificium, aliud nuptias Cereri celebrare, in quibus re verâ vinum adhiberi nefas erat, quæ Orci nuptiæ dicebantur, quas præſentiâ ſuâ pontifices ingenti ſolemnitate celebrabant.* Hæc ſcripſeram, cum vidi idẽ docuiſſe jam in Centurionatu V.N. Ianum Douſam, cui libẽs reſcribo.

Cap. xiii.

Poma & nuces quid differant. Macrobius compluries caſtigatus. Varro ſemel. Annales *Maximi* qui dicti. Afranii verſus eruti.

PErgam in Macrobio. & quæcunque in eum mihi iteratâ lectione obſervata, huic chartæ illinam. Saturnal. lib. i. cap. ii. ſub finem. *Atqui ſcias oportet eum inter nos ſermonem fuiſſe*, &c. Prætextati hæc ad Cæcinam oratio eſt, non Cæcinæ ad Prætextatum, ut præfert hic textus. Certum itaque præceſſiſſe. *Reſpondit Prætextatus.* aut tale quid. Cap. iv. *Varro Ferialium diem ait à ferendis in ſepulchra epulis dici, non dixit Ferialiorum.* Scribo, *Feralium*, & *Feraliorum.* Vide Feſtum & Varronẽ lib. iv. Cap. viii. *Animalium verò æternam propagationem ad Venerem generandi facultas ex humore tranſlata* eſt. Locus corruptus, quem non ſano, niſi legendum, *æternâ propagatione.* Ibidem. *Falcem ei quidem putant attributam, quod tempus omnia metat.* Scribo,

quidam p. Cap. xi. *Qui inſtauratitius dictus eſt non a patibulo, ut quidam putant Græco nomine* ἀπὸ τοῦ ϛαυρῷ. Corrigo. *a patibuli, ut q. putant, Græco n.* Ibidem. *Vides quanto de ſervo ad deorum ſummum cura pervenerit.* Scribendum, *quanta de ſ.* Ibidem. *Hoc qui ſenſerit, oblivíſcetur dominis id parum non eſſe, quod dis ſatis eſt.* Deleo *non*, vult ſententiæ decor, vult Seneca, è cujus epiſtola XLVII. omnem hunc tractatum deſcripſit: aut certè ſcribendum, *parum modò eſſe*, ut mendæ origo, à *mō* compendioſa ſcriptione exiſtat. Ibidem. *At illi, quibus nō tantum præſentibus dominis, ſed cum ipſis erat ſermo, quorum os non conſuebatur, parati erant cum domino porrigere cervicem, & periculum imminens in caput ſuum vertere.* Melius in Seneca eſt *pro domino p. c.* & putem errorem eſſe feſtini librarii. Cap. XII. *Cum primum ſignum Aries Marti aſſignatus ſit: ſequens mox Venerem, id eſt, Taurus accepit.* Tranſpono, *ſequēs mox, id eſt, Taurus, Venerem accepit.* Niſi τὰ *id eſt taurus*, ut gloſſema ꝧ *ſequens* planè deleri debere cenſendum. Cap. XVI. *Ideò per præconē denuntiabatur*, &c. Volui olim *per præciam*, nunc alia mihi mens, nec temerè velim ſollicitare, uti nec illud quod ſequitur *tanquam inominalem diem*, pro quo *innominalem* reponendum exiſtimavi. Ibidem. *Dies autem poſtriduanos ad omnia majores noſtri cavendos putârunt; quos etiam atros, velut infauſtâ appellatione, damnârunt* Putem ſcriptum fuiſſe. *q. e. atros vocantes, v. i.* Cap. XIX. *Cælum autem Argum vocitari placuit à candore & velocitate,* παρὰ τὸ λευκὸν καὶ ταχύ. Neceſſariò legendum, παρὰ τὸ ἀργὸν, τὸ λευκὸν, καὶ ταχύ. Omiſerat Feſtinus librarius duas iſtas præcipuas

puas voces. Cap. xx. *Hinc eſt quod ſimulacris Æſculapii & Salutis draco ſubjungitur.* Mutilum hoc caput, & quomodo ſarciendum, monui in Notis ad cvii. caput Catonis. Cap. xxi. *Idem Ægyptii volentes ipſius Solis nomine figuravere raſo capite.* Scribo, *Iidem Ægyptii.* Præceſſit, *Hinc Oſirin Ægyptii,*&c. Ibidem. *Ideò & Hammonem, quem deum Solem occidentem Libyes exiſtimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal valet ſicut ſol radiis. nam & apud Græcos ἀπὸ τοῦ κάρα κριὸς appellatur.* Corrigo, ἀπὸ τοῦ κέρως κριὸς *appellatur* Cap. xxiii. *Sive ἀπὸ τοῦ δεομένου, id eſt χωομένου, ſeu ἀπὸ τοῦ δαιομένου, hoc eſt μειζομένου.* Scribendum etiam primo loco ἀπὸ τοῦ δαιομένου. Cap. xxiv. *Imò pueri cũ eſſemus, Symmache, ſine judicio mirabamur.* Præceſſit opinor, *Tum Euangelus*, aut tale quid; nam verba Euangeli ſunt ad Symmachi præcedentem quæſtionem. Ibidem. *Audi quid de operis ſui multiplici diſciplinâ ipſe pronuntiet. ipſius enim Maronis epiſtola, quâ Auguſtum compellat, ita incipit.* Putem τὸ *Maronis* infarſiſſe aliquem ſtudioſum lectorem: elegantius enim abeſt. Lib. II. cap. III. *Idem cum Lentulum generum ſuum exiguæ naturæ hominem longo gladio accinctum vidiſſet.* Corrigo, *exiguæ ſtaturæ.* Cap. IV. ubi de Græculo. *Brevi ſuâ manu in chartâ Græcum exaravit epigramma.* Scribendum, *breve ſuâ m.* Cap. VII. *Inducto habitu Syri, qui velut flagris cæſus, præripientique ſe ſimilis exclamabat.* Malim, *proripientique ſe.* Cap. VIII. ſub exordium. *Namque ipſius verba hæc traduntur: τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν; id eſt, coitum eſſe parvum morbum comitialem.* Interpretatio iſta à quodam ſtudioſo lectore eſt, non à Macro-

bio, qui non ſolet ita facere. Deinde deſiderantur heic alia & plura quam noſter Pontanus exiſtimavit, qui ex Saliſberienſi facilè ſuppleri poſſe defectum omnem cenſuit. Cap. IX. *Primus hos Q. Hortenſius augurali cœnâ poſuiſſe dicitur.* Augeo ex ipſo Varrone, *augurali adjiciali cœnâ* Locus eſt lib. III. cap. VI. Erat autem *Adjicialis cœna*, quæ in ſanctione fœderis, aut aliquâ publicâ privatave lætitiâ dabatur. Videndus CL. Lipſius ad Tacitum. Ibidem, *Quod potius factum tum luxurioſe quàm ſeverè boni viri laudabant.* Ejicio τὸ *tum* natum ex ſupina iteratione ultimæ ſyllabæ vocis præcedentis; itaque lego, *q. p. factum luxurioſè quàm ſ. b. v. l.* Et *laudabant* non eſt ἐπῄνουν, ſed εἶπον; antiquâ notione. Atque ad eundem modum in Varronis exemplaribus reſcribi oportere cenſeo, ubi hodiè longè aliter, *quod protinus factum tam luxurioſi quàm ſeveri viri boni laudabant.* Quâ lectione nihil ineptius; veram erui manu ducente Macrobio. Ibidem, *Ut ova eorũ denariis veneant quinis.* In Varronis exemplaribus eſt, *ita ut ova*, &c. Ibidem. *Ubi jam luxuria tunc accuſaretur, quando tot rebus farta fuit cœna pontificũ?* Quí hæc toleranda in unâ periodo? *jam*, & *tunc*. Emendo, *Ubinam luxuria tunc*, &c. Cap. X. *Ab illo ordiar tempore quod fuit optimis moribus, inter duo bella Punica* &c. Exiſtimem ſcribſiſſe, *inter duo poſtrema b. P.* Nam tria fuerunt bella Punica, atque inter duo poſtrema optimi mores. Auguſtinus de Civitate Dei lib. II. cap. XVIII. *Nam cum optimis moribus & maximâ concordiâ populum Romanum inter ſecundum & poſtremum bellum Carthaginienſe commemoraſſet egiſſe*, &c. Cap. XI. *Romani illi nobiliſ-*

biliſſimi principes Lucilius, Philippus, & Hortenſius,&c. Lego,*Lucullus,Philippus.* Varro lib.III. cap.III. *Quis enim propter nobilitatem ignorat piſcinas Philippi,Hortenſii,Lucullorũ?* Vide etiã ejuſdẽ libri caput extremũ,Itẽ Columellam lib.VIII.cap. XVI.Ibidẽ. *Cũ hæres teſtamento Lucilii eſſet relictus.* Iterum lego,*Luculli.* Sequitur. *Piſces de piſcinâ ejus quadraginta millibus vendidiſſe.* Columella loco citato, *millium quadringentorũ* habet: ſed hæc lectio Varronis eſt lib.3. cap.11. Malim porrò in Macrobii precedentibus verbis legere. M.Varro 3. *libro de Agriculturâ refert*,&c. quã ut hodiè obtinet, *M.Varro in libro d. A. r.* Iudicium eſto doctiorum. Ibidẽ, ſub exitũ capitis. *Auctor eſt Plinius C. Cæſarem dictatorẽ, cũ triumphales cœnas populo daret, ſex millia murenarum à C. Hirrio ad pondus accepiſſe.* Locus Plinii eſt lib.lib.IX.cap.LV. Varro tamen lib.III.cap. ultimo tantum duo millia ait. Cap.XII. in verbis C.Titii. *Ludunt aleâ ſtudioſe unguẽtis delibuti, ſcortis ſtipati.* Diſtinguo, *Ludunt aleâ ſtudioſè, unguentis d.* Ibidem. *Quid mihi negocii eſt cum iſtis nugacibus; quàm potius potamus mulſum mixtũ vino Græco*, &c. Corrigo, *quin potius.* Cap.XV. *Et quia mala videmus admiſſa bellariis*,&c. In ipſo initio eſt. Lego, *admiſta bellariis.* Sequitur. *Sunt de agriculturâ ſcriptores, qui nuces & mala ſic dividunt, ut nuces dicant omne pomũ quod foris duro tegatur, & intus habeat quod eſui eſt; Malum vero, quod foris habeat quod eſui & durum intus excludat.* Lego, *q. eſui eſt, durum intus excludat.* Iam eadem de differentiâ quæ inter poma & nuces tradit ex Democrito Auctor γεωπονικῶν lib.X. ſive Conſtantinus is, ſive Caſſius Diony-

I 5 ſius.

ſius. Ὀπώρα λέγεται ἡ χλοώδη τὸν καρπὸν ἔχουσα, οἷον δωρακινὰ, μῆλα, ἀππίδια, δαμασκηνὰ, καὶ ὅσα μὴ ἔχει ἔξωθέν τι ξυλῶδες. ἀκρόδρυα δὲ καλεῖται ὅσα ἔξωθεν κέλυφος ἔχει, οἷον ῥοιὰ, πιστάκια, κάστανα, καὶ ὅσα ξυλώδη τὸν καρπὸν ἔχει ἔξωθεν. Servius quoq; ad Virgilii Eclog. II. *Nuces dicuntur omnia tecta corio duriore, ut avellanæ, amygdalæ, juglandes, caſtaneæ: ſicut è contrà dicuntur poma omnia molliora.* Atque eleganter valdè dictum à Columella lib. X.

—— aut pruni lapidoſis obruta pomis
Gaudet. ——

Huc pertinet Caſcellii dictum, qui Vatinio gladiatorium munus edẽte, cum ab ędilibus edictum eſſet ne quis niſi pomum in harenam mitteret, rogatus an nux pinea pomum eſſet, reſpondit. *Si in Vatinium miſſurus es, pomũ eſt*. Nam re verâ alioqui pomum non erat. Cap. XVI. *Sanguinem filicem, ficum atram*, &c. Volui olim, *ſalicem* pro *Sanguinem*, ſed erravi: Mentio ejus arboris apud Plinium lib. XVI. cap. XVIII. ubi invenies *ſanguineas virgas*, quales erant illæ quibus prius parricidę cędebantur, quam culleo inſuerentur. Lib. III. cap. I. *Et ſi tantæ diſceptationis ſermo non cederet*, &c. Scribendũ *diſceptationi*. Sequitur. *Hoc autem reputo principaliter præmittendum, quo ad hoc quis diis ſuperis rem ſacram rectè perficiat, prius eum ritè purificari oportere.* Cẽſeam τὰ *ad hoc* malè intrita eſſe, nam ſine illis optimè conſtat ſententia, quæ jam nimiumquantum exulcerata eſt. Cap. II. *Pontificibus enim permiſſa eſt poteſtas memoriam rerũ geſtarum in tabulas conferendi; & hos annales appellant equidem maximos, quaſi à pontificibus maximis factos.* Interpungo, & lego.

lego. *e.h.annales appellant, & quidē maximos, quaſi à p.m.f.* Huc pertinet. *Feſti locus Maximi annales appellabantur, non magnitudine, ſed quod eos Pontifex maximus conſecraſſet.* Atque hos ipſos intelligit Arnobius noſter lib. I. *Stribiligines & vos iſtas libris illis in maximis atque admirabilibus non habetis?* Cap. x. *Nam & Tercius, cum de ritu ſacrorū multa diſſereret, ait ſibi hunc locum in quæſtione veniſſe.* Putem, *Nam & Terentius,* & de Varrone capiendum, ortam verò mendam ex compendioſâ ſcribtione *TerTius.* Atque videtur hæc ex libris ejus Rerū Divinarum accepiſſe, aut Epiſtolicis Quæſtionibus. Cap. XII. ſub finem. *Leges Ceres dicitur inveniſſe; nam & Sacra ipſius Themisferia vocantur.* Scribendum, *Theſmophoria vocantur.* Nemo tam hoſpes in his literis qui id neſciat. Lib. v. cap. I. *Sed iſtam mihi neceſſitatem altam & profundam remittas volo: quia non noſtrum inter illos tantas componere lites.* Plus acuminis habeat ſi legamus, *inter illos tantos,* & ita dixiſſe Euſebium certum habeam; loquitur verò de comparatione Tullii & Maronis. Cap. II. *Vnde enim Veneto, ruſticis parentibus nato, inter ſilvas & frutices educto vel levis Græcarum notitia literarum.* Volui olim, *unde enim Vergilio,* ſed profectò toto cælo erravi, nunc aut fallor aut veram lectionem excogitavi, *unde enimverò ruſticis p.n.* Origo mendi ex ſupinâ iteratione mediȩ ſyllabæ mutato inſuper *V.* in *N.* & *R.* in *T.* Cap. XII. circà medium. *In arboribus etiam & frugibus ad earum indolem vel detractandam vel augendam major plerumque vis & poteſtas eſt aquarum & terrarum quæ alunt.* Reſtituo, *In arboribus etiam & fruticibus ad,* &c. Sub finem. *Græcis*

milites

milites Polipoetes & Leonteus ſtant pro portis,& immobiles Aſium advenientem hoſtē velut fixa arbores opperiuntur. Melius,ſi leviter tranſponas, *Aſium hoſtem advenientem*, & hæc eſt ſcriptura Macrobii. Cap.xiii. in medio.

καὶ τὸ κατειβόμενον στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος.

Et alibi.

ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Phidias,cum Jovem Olympium fingeret,&c. Luxatus hic locus. Reſtituo.

καὶ τὸ κατειβόμενον στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος

ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Et alibi:Phidias cum I.O.F. Nam peſſimè hæc erāt divulſa.Cap.xvi. *Virgilius in hoc ſecutus auctorem modò in priore Catalogo modò de Aventino, modò de Hippolyto fabulatur.* Deleo vocē malè inculcatam, & ſcribo, *ſecutus auctorem, in priore catalogo.* Cap. xviii. *Tamen his quoque & id Euripidis nobiliſſimi tragœdiarum ſcriptoris addetur auctoritas.* Corrigo, *his quoque itidem Euripides*, ultima ſyllaba abſorpta erat a primâ vocis ſequentis, itáque remanēte tantum *itid* diviſerunt,& fecerunt *et id*. Acutè, ut ipſis viſum.Cap. xix. in Carminii ſive *Granii* legendū, ut monui in Notis. *Prius itaque & Tuſcos aneo vomere uti, cum conderentur urbes, ſolitos in Tageticis eorum ſacris invenio.* Scribo, *cum conderēt urbes.* malè repetita erat prior ſyllaba vocis ſequētis. Cap.xx. *Teſtis Alcæus, qui in Cœlo tragœdiâ ſic ait.* Quid ſi *in Cœo tragœdiâ*, ut nomē fuerit tragœdię Cœus, Κοῖος. quem Heſiodus θεογονίᾳ Cœli & Terrę filium facit. Temerè tamen mutare non mihi animus.Cap.xxi. *Sequitur, ut quando cantharum & poculi & navigii*

genus eſſe ſuprà diximus, probetur exemplis. Navigii genus? lege, relege totum hoc caput, non invenies. An non ſcribſit? paret: ubi ergo? aut nuſquam, aut poſt iſta, quæ paullùm præcedunt. *Ac ſanè animadverti ego apud Græcos multa poculorum genera à re navali cognominata, ut carcheſia ſuprà docui, ut hæc cymbia pocula procera, ac navibus ſimilia.* Atque heic ſubnexa fuerint & de cantharo; quæ perierunt. Lib. vi. cap. i. *Afranius etiam togatarum ſcriptor in ea togata quæ Compitalia inſcribitur, non inverecundè reſpondens arguentibus quod plura ſumpſiſſet à Menandro, Fateor, inquit, ſumpſi non ab illo ſolo modò, ſed ut quiſque habuit quod conveniret mihi, quodque me nõ poſſe melius facere credidi, etiam à Latino.* Ubi loci latent Afranii elegantiſſimi verſus, leviter tamen corrupti, quos nemo hactenus deprehendit. Ego eruo, & conſtituo.

Fateor, (inquit) ſumpſi, non ab illo ſolummodò,
Sed ut quiſque habuit conveniret quod mihi,
Quod me non poſſe melius facere credidi,
Etiam à Latino. ———

Cap. vii. *Vexare Italiam Hannibalem, quãdo nullum calamitatis aut ſævitiæ aut immanitatis genus reperiri queat, quod in eo tempore Italia non perpeſſa ſit.* Multilus locus; Reſcribo. *Vexare Italiam Hannibalem dixit, quando nullum c. g.* Hęc vox deeſt, aut ei ſimilis. Senſus poſtulat, ſuadet Agellius lib. ii. cap. vi. quem vide, ſi operæ. Ibidem. *Sic in actionibus civilibus auctor laudari dicitur, quod eſt nominari.* Scribo, *actor laudari,* & apud Agelliũ lib. ii. cap. vi. Lib. vii. cap. i. *Sic Agathonis convivium, quia Socratas, Phædras, Pauſanias & Eriſymmachos habuit;*

buit;ſic & cœna, quã Callias doctiſſimus dedit, Charmadam dico, Antiſthenem, & Hermogenem, cateroſq; his ſimiles. Nomina heic propria corrupta. Emẽdo. *Pauſanias* & *Eryximachos habuit*, Deinde *Charmidem dico*; Agathonis convivium, quod laudat Macrobius, habes in Platonis Sympoſio; Calliæ autem cœnam, in Xenophontis: atq; inde hanc correctionẽ meam hauſi. Ibidem *Liber pater thyrſo ferit, per obliquationem circumfuſa hedera latentẽ mucronem.* Corrigo. *latente mucrone.* Cap. VI. *Fiunt enim tremuli, graves, pallidi, & ſaltu tumultuantes ſpiritus artus ſuos & membra quatiuntur.* Scribo, *tumultuantis ſpiritus.* Cap. VIII. ſub exordium. *Quicquid grave erat carnis aſſumpſerit, conſummationemque ejus multâ ex parte confecerit.* Scribo, *abſumpſerit.* Sequitur. *Cum cito coquant offas bubulas; in aſperis piſcibus concoquendis laborant.* Corrigo, *citò concoquant.* Scribtum fuerat *concoquant* quod imperiti iſti non advertentes, rati malè iteratam primorem ſyllabã, truncatam nobis vocem dederunt. Cap. IX. *Aut enim accedit priorſum, aut retrorſum recedit.* Verba ſunt in initio ſtatim; corrigo verò, *accedit prorſum.* Nam *prorſum* opponitur τῷ *retrorſum.* Vide quę notamus cap. 4. libro primo Critici noſtri Arnobiani. Simile mẽdum infrà quoque cap. XIII. *Reperi nervum quendã de corde natum priorſum pergere uſque ad digitũ manus ſiniſtra minimo proximum.* Iterum ſcribendum. *prorſum pergere.* Sequitur eodẽ XIII. capite. *Cum in templo vidiſſem circà deorum ſimulacra hunc in ſingulis digitum confictis odoribus illinire & ejus*, &c. Scribo, *confectis odoribus.* Hæc erant quæ

quæ poſtmodùm in Macrobio obſervaram. Tu, Lector, utere, fruere, ut meis, ut tuis.

Cap. XIIII.

Catullus in Pervigilio correctus, & Statius. *Adjubilare. Nubigena* montes. *Nubigena* Phryxus. Columella caſtigatus. Extorum venæ. Littus *uncum.*

VErſus ille intercalaris eſt in Pervigilio Veneris.

Cras amet, qui nunquam amavit, quiq; amavit cras amet.

Quem languere hactenus ex tam doctis & acutis viris nemo ſenſit, cum tamen non leviter langueat, ita ut lumbifragium abſtuliſſe (Plauti verbis) meritò videatur. Quid enim quæſo jubeat illos denuò amare, qui ſemel amárunt, & habent jam ſperatam ſuam ſponſam pactam. Fallor, aut ſcripſit iſte Auctor, quicunque tandem.

C. a. q. n. a. quique amabit, cras amet.

Senſu eleganti. Qui nunquã amavit, & tamen amaturus aliquando eſt, cras amet. Atque hæc mihi ſedet ſuper eo loco ſententia. Tranſitionem faciam ad Statium Sylv. lib. v. Sylvâ primâ, ubi Abaſcantii in Priſcillam pietatem decantat.

——— rapida ſic obvia puppi
Invidet, & velis adnubilat aura ſecundis,

Scribſerim, *adjubilat aura ſ.* Eleganter verò ventos adverſos & obſtrepentes velis adjubilare dicit, ſumptâ metaphorâ à ruſticorum incondito clamore, quorum propriè eſt *Iubilatio.* Feſtus. *Iubilare, eſt ruſticâ voce inclamare.* Thebaid. I.

——— nec tarda ſequetur

Mẽs juvenũ,modo digna veni,mea pignora noſces.

Scribo, *diva veni*, Tiſiphonem compellat, hortaturque in pœnam filiorum. Simile mendum memini tollere in Arnobio lib. 1. cap. XIII. ubi *divos* pro *dignos* legendum eſſe oſtendi. Sequitur eodem libro in Statio.

Jlle tamen modò ſaxa jugis fugientia ruptis
Miratur, modo nubigenas è montibus amnes
Aure pavens, &c.

Potius, *nubigenis è montibus*: Bellè ita vocat montes altos, ut cum vertice nubes tranſeāt, naſci ex iis videantur. Sed libet hujus vocis occaſione Collumellā levi mutatione corrigere, & illuſtrare, lib. x.

Mox ubi nubigena Phryxi, nec portitor Helles,
Signorum & pecorum princeps caput efferet undis.

Lamiæ turres & pectines ſolis (ut cum Tertulliano loquar) loquitur iſte verſus; & profectò inauditum monſtrum homines ex nubibus procreati. crederé ſi è lapidibus dixiſſet, nam inde nati, poſtquam

Deucalion vacuum lapides jactavit in orbem.

vt ait Virgilius. Atqui Centauri, ut éſt in fabulâ, ab Ixione ex nube, quā Iuno ſuā figurâ induerat, geniti ſunt: ſed dic, ſodes, an Phryxus unus de iis? *λῆρος λήρων*. Sano, & ſcribo majuſculâ literâ, *Nubigena Phryxi*, ita appellat eum poëticâ catachreſi ob Nephelen novercam, quam Athamas Inonis uxoris induxit in locum. Hoc verius, quam illa quæ apud Sagram, Sequitur Thebaid. lib. 11.

Dî benè, quod tales ſtirpemque animoſq; venitis.
Vt reſponſa juvent. ———

Scribo, *V. reſponſa jubent*. Ibidem.

Me

Me quoque nunc vates, nunc exta minantia divos,
Aut avium lapſus, aut turbida noctis imago
Territat. ———

Putem, *minantia diras*. Lib. III.

Ne mihi tunc, moneo, lituos atque arma volenti
Obvius ire pares, ventis, aut alite viſâ,
Bellorum proferre diem. ——

An ex ventis capta omina? non aliâs memini legere. Putem, *venis, aut q. v.* atque de extiſpicio intelligam. Facit huc Arnobii locus lib. II. *Antequam Tages Thuſcus oras contingeret luminis, quiſquam hominum ſciebat, aut eſſe noſcendum condiſcendumq; curabat, in fulminum caſibus, aut extorum quid ſignificaretur in venis?* Pergo ad Theb: VI.

——— *aut littore in uno*
Æolus inſanis ſtatuat certamina ventis.

Putem, *littore in unco*, quomodo curvum littus alii Poëtæ appellant. Poſteà ibidem.

Increpitans Scetumque levem, Cycnumq; nivalem.

Malim, ut in aliis libris eſſe monet eruditiſſimus Bernartius,

Aſcheton increpitanſque levem. ——

Sic paullò antè dixit.

—— *rapidum Danacius augur*
Aſcheton increpitat, meritumq; vocabula Cycnũ.

Cap. XV.

Sulpitius Severus aliquoties emaculatus.

SVlpitii Severi de vitâ D. Martini libros, uſus unicâ, eâque depravatiſſimâ, editione Lazii, ſeriò

caſtigâram ſublatis mendorum plauſtris, ignarus jam ante Sigonium & Giſelinũ, (quos viros!) eam Spartam ſibi exornandam ſumpſiſſe: Cujus rei cum ab amicis commonefactus eſſem, accepiſſemque exemplar editionis iſtius, cœpi cum meis illorum emendationes contendere, quid multis? è plurimis animadverti vix quatuor quinque mihi ſuperare; quas libet heic proponere. Lib. de vitâ D. Martini, cap.xxv.extremo *Ego Chriſtum niſi in eo habitu formâque quâ paſſus eſt, niſi crucis ſtigmata proferentẽ, veniſſe non credam.* Malim, c. *ſtigmata præferentem.* Epiſtolâ ſecundâ ad Aurelium Diaconum. *Ego impudens ſequi cupiens, dum altos greſſus molior & conitor, evigilo, ſomnóque excitus congratulari cœperam viſioni; cùm ad me puer familiaris ingreditur, ſolito triſtior vultu, loquentis pariter & dolentis.* Interpungo *ſolito triſtior, vultu loquentis p e. d.* Epiſtolâ III.ad Baſſulam. *Aut ego tanto ſim operi deſtinatus, ut omnia quæ de Martino cognoſci oportet, me potiſſimum ſcribente noteſcant.* Lazii editio: *ſcribentem noteſcant.* Inde conjicio ſcribendum, *ſcribente innoteſcant.* Dialog.I.cap.I.de virtutibus Monachorum Orientalium. *Nedum modo me tibi æſtimes puncto temporis defuturum, quo minus amore tuo pendens te intuear, te audiam, tecum loquar.* Lego, *q. minus ab ore tuo p.* Ibidem. *Rectè planè, inquit Poſthumianus. iſte Gallus in ſocietate noſtrâ retinebitur, quia etſi mihi parum cognitus eſt, pro eo tamen quod tibi eſt cariſſimus, non poteſt mihi non eſſe carus.* Corrigo, *qui tametſi mihi*, &c. Cap. II. *Cum vacua ab humano cultu omnia cerneremus, ego ſtudioſius explorandorum locorum gratiâ longius proceſſi.* Quæ lectio non

poteſt

poteſt bona eſſe;& miror ſanè Giſelinum optimè de hoc Scribtore meritū toleraſſe. Pulmanni liber, ut ipſe monet,habuit *ſtudioſus*. Lazii,*ſtudioſior*. utrūque benè. Sed prętereà ſcribendum, *ego ſtudioſus explorandorum locorum longius proceſſi*. Nam omninò ejiciendum τὸ *gratiâ*, quod à malâ manu inculcatum. Dialogo II.cap.VII. *Finitâ cœnulâ fragmēta panis aſſumpti micaſque colligit, ſatis fideliter illas imperialibus epulis anteponens.* Corrigo, *f.panis abſumpti*. Hæc erant quæ ſuperabant.

Cap. XVI.

Mos vetus ungendorum pedum. Diogenis Cynici ſcomma explicatum. Cubicula *nocturna & diurna. Somnus inſititius. Oluatiū.*

MOs erat veteribus priuſquam calceos induerēt pedes ungere:Heſychius oſtendit Λιπαρῷ ποδὶ. ἠλείφοντο τοὺς πόδας οἱ ἀρχαῖοι πρὸ ὑποδήσασθαι. Videmus id quoque apud Diogenem Laërtium lib.VI. in vitâ Cynici ſibi cognominis. Τῷ μύρῳ τοὺς πόδας ἀλειψάμενος, ἔφη, ἀπὸ μὲν τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν ἀέρα ἀπιέναι τὸν μύρον, ἀπὸ δὲ τῶν ποδῶν εἰς τὴν ὄσφρησιν. Stringit eorum luxum, qui capillos unguento delibutos habebant, innuens meliorem pedes inungēdi morem eſſe. Et hinc quoque capiendum aliud ejuſdem ſcomma, quod poſteà Laërtius commemorat. ἐβόα πολλάκις λέγων τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ῥᾴδιον ὑπὸ τῶν θεῶν δεδόσθαι, ἀποκεκρύφθαι δὲ αὐτὸν ζητούντων μελίπηκτα, καὶ μύρα, καὶ τὰ παραπλήσια. ὅθεν πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ οἰκέτου ὑποδούμενον, οὔπω (εἶπε) μακάριος εἶ, ἂν μὴ σὲ καὶ ἀπομύξῃ. Erat quoque mos veteribus, qui etiamnū

obtinet,æſtivo tempore meridie ſomnum leviuſculum capere,ut paret ex Plauto, aliiſque. Varro elegantiſſimè *ſomnum inſititium* appellat de Re Ruſt. lib.1.cap.2. *Ego hic,ubi nox & dies modicè redit & abit, tamen æſtivo die,ſi non diſſinderem meo inſititio ſomno meridie, vivere non poſſem.* Sed deſtinata ei quieti etiam alia cubicula ab iis, in quibus noctu dormiebant, atque illa *Diurna*, ut hæc *Nocturna* appellitabant. Obſervo ex Plinio lib.1.epiſt.111. *Quid? cubicula diurna nocturnáque poſſidentne te? & per vices partiūtur?* Ignorari video quid ſit *Oluatium* Feſtus. *Oluatium Antiſtius Labeo ait eſſe mēſuræ genus.* Ubi rectè judicat magnus Scaliger coactos eos interpretari id quod in rerum naturâ non eſſet. Nec tamē locus corruptus,legendumve *Olus atrū*,ut idē minus benè exiſtimat. Veteres enim nominabant *Oluatium* quod in ollis coctū eſſet, & eſt *Olluatium* ab *Olla*, ſed moris erat illis conſonantes non geminare. Eādē formâ *Teſtuatium* dictitabant à *Teſta*. Teſtis Romanorū doctiſſimus Varro, cujus ea verba lib. IV. de L.L. *Teſtuatiū,quod in teſtu caldo coquebatur,ut etiam nunc Matralibus id faciunt.* Hoc mihi videtur, ſalvo aliorum judicio.

Cap. XVII.

Amicorum peregrè abeuntium mos. Effigies eorum in annulis geſtari ſolitę. Seneca & Ovidius illuſtrati. Teſſeræ etiā datæ. Petronii locus de literâ quadratâ explicatus. Sol Manare quando dictus. Chryſologo inde lux data.

AMici peregrè abeuntes dabant alter alteri imagines ſuas ad renovādam memoriam. Inde intelli-

telligendus Seneca epiſt. XL. *Imagines nobis amicorum abſentium jucundæ ſunt, quæ memoriā renovant, & deſiderium abſentiæ falſo atque inani ſolatio levāt.* Has autem, ut quocunque circumferre commodè poſſent, annulorum gemmis inſculptas geſtabant. Ovidius inde capiendus, Triſt. lib. I. eleg. VI.

Hæc tibi diſſimula, ſenti tamen optime dici,
In digito qui me ferſq; referſque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Chara relegati quæ potes ora vides.

Atq; hoc Romę, fortaſſe & in Gręciā, ubi tamē teſſerā pręterea dabāt. Clarè ſuggerit Heliod. Æthiop. v. Φέρε, σύμβολά τινα ποιησώμεθα, δι' ὧν ἀπόῤῥητά τε γνωριοῦμεν παρόντες, καὶ εἰ χωρισθῆναί ποτε συμβαίνοι, μαστεύσομεν ἀλλήλους. ἀγαθὸν γὰρ πλάνης ἐφόδιον, σύνθημα φιλικὸν εἰς ἀνεύρεσιν φυλαττόμενον. Atque hoc illâ de re; ad alia propero, Quæritur à doctis, quid *Quadrata litera* ſit in iſtis Petronii verbis: *Ad ſiniſtram enim intrantibus non longè ab hoſtiarii cellâ canis ingens catenâ vinctus in pariete erat pictus, ſuperque quadratâ literâ ſcriptum,* CAVE CAVE CANEM. Et dubitāt an capiendum ſit de iis, quas capitales vulgò vocamus; nam, inquiunt, priſcis ſæculis nullæ alię erant præter tales. Verè, priſcis. Sed Petronii, & antè temporibus jam inventæ aliæ literarum formæ. Teſtis ecce Quintilianus lib. I. cap. VII. *Illa vetuſtiſſima tranſeo tempora, quibus & pauciores literæ, nec ſimiles his noſtris earum formæ fuerunt.* Innuit autem quadratam earum formam. Iam tempus Petroniani ævi ad Quintilianeum putandū tam herclè vetuſtiſſimum non eſt, ut ne vetus quidem jure poſſit appellari. Itaque non erat cur hic tantopere

 æſtu-

æſtuarent. Lego apud Feſtũ, veteres *Manare* ſolem dixiſſe cũ oriretur. Hæc ejus verba. *Manare ſolẽ tũc eſſe ſolitos antiquos dicere, ait Verrius, cũ ſolis orientis radii ſplendorẽ jacere cœpiſſent.* Atq; ita loqui video Chryſologũ Serm. 82. *Quia tũc ſol ut manè faceret manicavit, & qui antè noctẽ fugerat, nunc ipſe noctem prævenit fugaturus, ut reddat luci nox horas, quas terror dominicæ paſſionis invaſerat.* Eſt autem ὑποκοριστικὸν verbi *Manare*; quemadmodum enim à *Fodo, Fodico. Fello, Fellico*, ita à *Mano, Manico.*

Cap. XVIII.

Lævus triplici notione. Ἀριστερὸς, pro fatuo. Δεξιὸς, pro prudenti. Augurum mos. *Antica. Poſtica.* Dii *Lævi.* Arnobius illuſtratus. Tonitrua læva auſpicata. Petronio fax accẽſa.

LÆvus triplici notione uſurpari ab auctoribus obſervo, pro felici, infelici, fatuo. Primũ itaque pro felici, apud Virgilium Æneid. IX.

Audiit, & cœli genitor de parte ſerenâ
Intonuit lævum. ———

Item.

Partibus intonuit cœli pater ipſe ſiniſtris.

Et apud Valerium Flaccum lib. I.

Talia conanti lævũm Iovis armiger æthrâ
Advenit. ———

Stat. Thebaid. III.

Signa feras, lævuſque tones. ———

Petron. Satyrico.

——— *de cœlo Delphicus ales*
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.

Nec

Nec non horrendi nemoris de parte ſiniſtrâ
Inſolitæ voces flammâ ſonuere ſequenti.

His omnibus, & aliis multorũ poëtarum locis, *Lævus* pro felici accipitur, cujus rei rationem reddit Varro Epiſtol. Quæſt. lib. v. *A deorum ſede cum meridiem ſpectet, ad ſiniſtram ſunt partem mundi exorientes, ad dexteram occidentes, factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quàm dextera eſſe exiſtimẽtur.* Servius Æneid. lib. 2. *Sciendum, Lævum, quùm de humanis rebus eſt, eſſe contrarium: quùm de cœleſtibus proſperum: ut; Intonuit lævum; quia ſiniſtra numinum intuentibus ſunt dextera.* Aliter, ut videmus, quàm Varro; quem Plinius ſequitur lib. 11. cap. LVI. *Læva proſpera exiſtimantur, quùm lævâ parte mundi ortus eſt.* Hæc de primâ notione, jam ad ſecundam veniamus. *Lævus* pro infelici. Feſtus. *Scæva res dicitur mala, quaſi ſiniſtra, σκαιὸν enim Græcè ſiniſtrum dicitur.* Sed nimis hoc notum eſt, origo tamen ejus ſignificationis fortaſſe non item nota; quam ſi oſtẽdero, non omninò operam luſurum me puto. Profluxit autem ab augurali diſciplinâ. Augures enim ſpatia lituo deſignabant, & iis dabant nomina, ut prima pars *Antica*, poſterior *Poſtica*, laterales duæ, *Dextra*, & *Siniſtra*. Dolabella lib. de Limitibus *Quare per ædes publicas in ingreſſibus antiqui fecerunt crucem, anticâ & poſticâ? quia aruſpices ſecundum aruſpicium in duas partes orbem terrarum diviſerunt: unam partem ab oriente in occidentem, aliam à meridiano in ſeptentrionẽ.* Vide Servium ad Eclogam IX. Atque ex hoc augurum more capiendus Arnobius lib. IV. *Iam primùm enim mundus ipſe per ſe ſibi neque dexteras, neque lævas, neque ſuperas re-*

giones, neque imas, neque anticas habet, neque poſticas, Etiam Feſtus. *Ea cœli pars quæ ſole illuſtratur uſque ad meridiem, Antica utique nominatur; quæ ad ſeptentrionem, eſt Poſtica.* Quæ autem aves à dextrâ regione venirẽt, *Dextræ* dictæ, & felices habitę, quę à ſiniſtrâ, *Siniſtræ*, & infelices. Atque hinc facti tranſlatione latius vagari cœpit vocum iſtarũ uſus. Præeſſe vero, ut hoc obiter dicam, etiam locis iſtis putabant numina, quæ *Dextera* & *Læva* appellabant. Ingerit Arnobius noſter loco citato *Dii lævi, & læva, ſiniſtrarum tantum regionum ſunt præſides, & inimici partium dexterarum.* Inde Virgilius Æneid. VIII.

Et nos, & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

Nec aliâ de cauſſâ toties apud poëtas numina læva aut dextra nominantur. Poſtremò, ut dixi, *Lævus* pro fatuo & ſtolido ponitur. Virgilius Æneid. II.

Et ſi fata deûm, ſi mens non læva fuiſſet,
Impulerat ferro Argolicas tentare latebras.

Horatius in Arte ſuâ.

——— *ô ego lævus,*
Qui purgo bilem ſub verni temporis horam?

Exempla etiam apud alios multos multa, ſed ſufficit ex duobus principibus protuliſſe. Sumptum autem à Græcis eſt, qui ἀριστερὰ vocabant τὰ μωρά. Sophocles Ajace.

οὔποτε γὰρ φρενόθεν γ' ἐπ' ἀριστερὰ
παῖ Τελαμῶνος ἔβας. ———

Et poſteà.

——— σχεδὸν ἐκλύσων στόμα.

Interpres ejus vetus. Ἀριστερὰ οἱ παλαιοὶ τὰ μωρὰ ἐκάλουν, δεξιὰ δὲ τὰ συνετά. Suidas iiſdem ferè verbis.

Ἀρι-

Ἀριστερὰ, τὰ μωρά; δεξιὰ δὲ, τὰ συνετά. Ubi etiam adducit Sophoclis locum hunc. Nos Batavi quoque, ἐλλωνισμὸν referentes, de homine minimè fatuo dicimus. Hy en is niet ſlincx.

Cap. XIX.

Mercurius ſomni præſes. Pocula ei ultima libata; Ejus effigies in fulcris lectorum ſculpi ſolita. Ἑρμῖς. Ἑρμῖνες. Poculorum ſculptura & inſcriptiones.

Somni præſidem Mercurium ſuperſtitioſa exiſtimabat antiquitas, itaque in lectorum fulmentis ejus effigiem ſculpere ſolebant, quæ & ἑρμῖνες dicta inde. Etymologici auctor. Ἑρμὶς, ὁ κλινόπους, ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς ἔγλυφον ἀγάλματα ἑρμοῦ, ὡς ἐφόρου ὕπνου καὶ ὀνείρων. Et Suidas quoque ἑρμῖνες exponit τοὺς τῆς κλίνης πόδας. Præterea libabant, ut placida & jucunda immitteret ſomnia. Didymus ad Odyſſ. ψ. Τῷ δὲ ὀνειροπόμπην εἶναι (τὸν ἑρμῆν) καὶ τοὺς κοιμωμένους αὐτῷ εὔχεσθαι καὶ αὐτὸν ἀναμένειν, εἵλοντο ἐν τοῖς θαλάμοις ἔχειν φύλακα τοῦ ὕπνου, ἐπινοῆσαι τε καὶ ἀσκῆσαι τοὺς τῶν κλινῶν πόδας εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πρόσοψιν, ὅπως ἀλεξήτορας ἔχοντες ἰδέας τὰ μὲν δείματα μὴ φοβοῖντο, προσδοκοῖεν δὲ πλείστην ἐπαφροδισίαν διὰ τῶν ὀνειράτων. Vide quoque Euſtathium. Et eſt elegantiſſimus locus apud Heliodorum αἰθιοπικῶν lib. III. Καὶ λύχνος τε ἡμμένος εἰσεφέρετο θεραπαινίδι, τοῦτο τοῦ πρεσβύτου προστάξαντος, καὶ τὴν σπονδὴν ἀπέχεεν, ἄλλους τε τῶν θεῶν, καὶ τὸν ἑρμῆν ἐπὶ πᾶσιν ἐπικαλούμενος. εὐόνειρόν τε ᾔτει τὴν νύκτα, καὶ φανῆναι αὐτῷ τοὺς φιλτάτους κατὰ γοῦν τὸν ὕπνον ἱκέτευε. Sed & poculū ejus honori conſecrabant. Apol-

lonii Scholiaſtes lib. I. Ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς κρατῆρα κιρνᾷν ὅτε μέλλοιεν καθεύδειν, καὶ τὰς γλώσσας τῶν ἱερείων θύειν τῷ ἑρμῇ, καὶ ἐπισπένδειν οἶνον. Id erat ultimum. Homerus Odyſſ. ή.

εὗρε δὲ Φαιήκων ἡγήτορας ἠδὲ μέδοντας
σπένδοντας δεπάεσσιν ἐϋσκόπῳ ἀργειφόντῃ,
ᾧ πυμάτῳ σπένδεσκον ὅτε μνησαίατο κοίτου.

Et vocabatur ἑρμῆς, ut eſt apud Iulium Pollucem lib. VI. cap. XV. cujus hæc verba. Ἦν δὲ καὶ ὑγίεια ἱερὰ, ὥσπερ καὶ Διὸς σωτῆρος κρατὴρ, ἱερὸς ἦν. ἀγαθοῦ δὲ δαίμονος, ὁ μετὰ τὰς τραπέζας ἄκρατος. καὶ ἑρμῆς, ἡ τελευταία πόσις. ὅθεν καὶ ὅμηρος. Τῷ πυμάτῳ σπένδεσκον. Erat verò peculiare, & conſecratum ſoli Mercurio, (ſicut & illa duo priora, quæ διὸς σωτῆρος, & ἀγαθοῦ δαίμονος dicebantur) proferebantque demum cubitum diſceſſuri. Dictus verò ἑρμῆς, ab inſcriptione, nam tria iſta pocula eorum deorum, quibus ſacra eſſent, nomina inſcripta habebãt, unde & γραμματικὰ ποτήρια nuncupata. Colligo ex Athenæo lib. XI. qui refert Euallum Methymnenſibus dediſſe aureum poculum è mari extractũ, cujus in circuitu ſculptæ undecim hæ exſtarent literæ, ΔΙΟϹ ϹΩΤΗΡΟϹ. Atque hoc de ſacris poculis. Iam quæ ſacra non eſſent, hiſtorias aut varia carmina oſtendebant. Tále illud Neronis, de quo in vitâ ejus Suetonius. *Menſam ſubvertit: duos ſcyphos gratiſſimi uſus, quos Homericos à cœlaturâ carminum Homeri vocabant, ſolo illiſit.*

Cap. XX.

Sepulcra primitus in domibus. Ovidius illuſtratus. Lares cur culti. Cellæ ei uſui. *Requietoriũ. Locus. Oſſuarium. Cinerarium. Cinerarii. Locus communis.* Sepulcra *Familiaria*, quæ & *Hæreditaria*. Ἀπόταφοι. Sepulcra in finibus agrorum, aliquando etiam medio.

SEpulcra Romanos juxtà vias habuiſſe ſatis omnibus conſtat; ut etiã Græcos. Paret ex iſto Theocriti loco Idyll. VII.

Κύπω ταὶ μεσάταν ὁδὸν ἄνυμες, ὐδὲ τὸ σᾶμα
Ἁμῖν τῶ Βρασίλα κατεφαίνετο. ——

Primitus tamen in ædibus ea conſtituebant. Iſidorus Orig. XV. cap. XI. *Sepulcrum à ſepulto dictum eſt. Prius autem in domo ſuâ quiſque ſepeliebatur.* Inde Lares coli cœperũt. Servius Æneid. VI. *Apud majores omnes homines in ſuis domibus ſepeliebantur: unde ortum eſt ut Lares colerentur in ædibus.* Atque erant cellæ illi uſui, quæ poſteà tranſlatæ etiam extrà urbem. Petronius Satyrico. *In conditorium etiam proſequuta eſt defunctum, poſitumque in Hypogæo Græco more corpus cuſtodire ac flere totis noctibus diebuſq; cœpit.* Origo earum Græca, quod ſatis etiam declarat Petronius, obſervaviq; olim pœnè adhuc puer ex Phlegonte Tralliano περὶ θαυμ. καὶ μακροβ. cujus hæc verba ſunt. Ἀνοιχθείσης δὲ ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας εἰς ἣν πάντες οἱ οἰκεῖοι μεταλλάσσοντες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφάνη τὰ σώματα κείμενα, &c. Quem locum etiam ab amiciſſimo meo Wouwerio annotari video. ut autem omnem hanc rem rectè teneamus

mus, ſciendum, ſepulcra aut fuiſſe privis hominibus facta, vel conjugibus, aut omni familiæ poſteriſque. Privorum conjugumque appellabantur *Requietoria*, Inſcriptio vetus.

P. SCANTIVS. PHILETVS. FECIT. SIBI.
ET. SCANTIÆ. NICE. LIB. REQVIETORIVM.

Quomodo Lycophron alibi εὐνασήριον. Aut *Loci*, ut videre eſt in jure noſtro, & Inſcriptionibus. Auguſtinus de Civit. Dei lib. I. cap. I. *Teſtantur hoc martyrum loca, & baſilicæ Apoſtolorum.* Aut etiam *Oſſuaria.* Iterum diſco ex vetere Inſcriptione tali. IVLIA. FVSCINIA. OSSVARIVM. VIVA. SIBI. FECIT. Et ex aliâ quâdam Inſcriptione etiam *Cineraria* dicta invenio, unde & *Cinerarii* qui cineraria, & reliquias martyrum honorabant, apud Hieronymum in epiſtolâ quâdam ad Ripariũ. *Ais Vigilantium os fœtidum rurſus aperire, & putorẽ ſpurciſſimum contra Sanctorum proferre reliquias, & nos qui eas ſuſpicimus, appellare cinerarios, & idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneremur.* Dixi etiam omni familiæ poſteriſque facta ſepulcra, hinc toties eſt legere in Inſcriptionibus antiquis. FECIT. SIBI. POSTERISQVE. SVIS. Hæc intelligit Ovidius Metamorph. lib. XIII.

At, puto, funeribus dotabere regia virgo,
Condeturque tuum monimentis corpus avitis.

Lapis vetus

PA
TERNOS CINERES EX HISPA
NIA EXPORTATE COMMVNIQVE
SEPVLCRO CONDITE QVO
AVITIS CINERIBVS IMMIXTI
SACRO GAVDEANT ANNIVER
SARIO PARENTARI.

Solinus cap.v. *Quorum reliquiæ in conditorio Saluſtianorum videntur*. Quintilianus Declam.xi. *Miſer ego nec ad cadaver acceſſi, non in ſepulcra majorum meis manibus intuli.* Dicebantur autę ea *Loci communes*. Artemidorus lib. i. cap. lxxx. Κοινὸς ὁ τόπος οὗτος καλεῖται, ὁ τοὺς νεκροὺς δεχόμενος. Et in Prologo Caſinæ Plautinę.

Eâ tempeſtate flos Poëtarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum.

Cicero Verr.vi. *Dico nihil iſtum ejuſmodi rerum in provinciâ reliquiſſe*, &c. *nihil in ædibus cujuſquam, ne in oppidis quidem, nihil in locis communibus, ne in fanis quidem*, &c. Iuſtinianus Inſtitut. lib. ii. tit. i. *In communem autem locum purum invito ſocio inferre non licet.* Etiam *Familiaria ſepulcra*, item *Hæreditaria*. ff. lib. xi. tit. vii. l. v. *Familiaria ſepulcra dicuntur, quæ quis ſibi familiæque ſuæ conſtituit; hæreditaria autem, quæ quis ſibi hæredibuſque ſuis conſtituit.* Qui alibi ſepeliebantur, ἀπόταφοι à Græcis nominabantur. Harpocration. Ἀπόταφος, ἀντὶ τοῦ ἀπεστερημένος τῶν πατρογονικῶν τάφων. Erant prætereà *Publica ſepulcra*, in quibus nimirum ii locabantur, qui honoris ergo de publico ſepeliebantur. Mentio eorum apud Siculum Flaccum lib. de Conditionibus agro-

agrorum. *Auctores diviſionis aſſignationiſque leges quaſdam colonis deſcribunt, ut qui agri delubris ſepulcriſve publicis, qui ſolis itineris viaactus ambitus ductuſque aquarum, qui publicis utilitatibus ſervierint, ad id uſque tempus quo agri diviſiones fierent, in eâdem conditione eſſe qua ante fuerant.* Solita autẽ ſtrui ſepulcra, ut nec hoc negligam, in finibus agrorum juxtà vias, niſi ſi ſteriles aut ſaxuoſi eſſent, quippe tum etiam in ipſo eorum meditullio fiebant. Idẽ ille Flaccus libro citato. *Inſpiciendum erit & illud, ne, quoniam ſepulcra in extremis finibus facere ſoliti ſunt, & cippos ponere, aliquando cippus pro termino errorem faciat. Nam in locis ſaxuoſis, & in ſterilibus etiam in mediis poſſeſſionibus faciunt.*

Cap. XXI.

Apud Athenienſes in ære alieno obrutorũ agris columnæ cum inſcriptione figebantur. Ὅρος. Ἄστικτον χωρίον, & Ὑπόβολον. Suidæ lacuna expleta. Harpocrátion correctus. *Scrobs* & *Foſſa*, pro membro muliebri. Ἄροτρον, *Vomer*, pro virili. Artemidorus illuſtratus, & Apomaſar. Apuleius emendatus.

Athenis in agris eorum qui ære alieno obruti ſolvendo vix eſſent columnæ defigebantur, in quibus perſcripta erat debiti magnitudo, & debitoris nomen. Factitatum verò id ab ipſis eâ fini, ut ne quis ei poſteà imprudens fœnus locaret: atque iſtæ columnę ὅροι appellabantur. Suidas. ὅρος, οὕτως ἐκάλουν οἱ Ἀττικοὶ, τὰ ὑπόντα ταῖς ὑποκειμέναις οἰκίαις καὶ χωρίοις γράμματα, ἃ ἐδήλουν ὅτι ὑπόκειται δανειστῇ.

Ery-

Etymologici auctor. Ὅρος, σημαίνει δύο, τὰ ὅρια, καὶ τῆς χώρας τὰ τέλη. καὶ σανίδιον ἐπιτιθέμενον ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς χωρίοις πηγνύμενον τοῖς ἐνεχυριαζομένοις πρὸς ἃ ὀφείλουσιν οἱ δεσπόται. Hos ipſos ὅρους intelligit Theophraſtus in Ethicis Characteribus cap. περὶ μικρολογ. καὶ τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁσημέραι, εἰ διαμένουσιν οἱ αὐτοί. Et Heſychius. Ὅρος, νόμος, θεσμὸς, ἢ στήλη, ἡ καταπεπηγυῖα ἐπὶ χωρίῳ. Itaque qui ager columnas ejuſmodi non haberet, ἄστικτον χωρίον nominabatur. Etymologici auctor. Ἄστικτον οἱ ἀττικοὶ ἐκάλουν τὸ ἐλεύθερον χωρίον, καὶ μὴ ὑποκείμενον χρέει. εἴρηται δὲ, ὅτι τοῖς ὑποκειμένοις χρέεσι χωρίοις, εἰώθασιν ἐγκαταπηγνύειν στήλην, ἣν ἐκάλουν ὅρον· ἐν ᾗ ἐνεχάραχτο τὸ χρέος, καὶ ὁ χρήστης. ἵνα μὴ πλανηθεὶς ἕτερος, ὡς ἐπὶ καθαρῷ, αὐτῷ δανείσῃ. Suidas quoque, doctiſſimus Grammaticus id ipſum ſcripſerat, niſi edacis temporis injuria ejus libros mutilaſſet, nam hodiè truncatè legitur hoc modo. Ἀς * χωρίον τὸ μὴ ὑποκείμενον δανειστῇ. ὅταν γὰρ ὑποκέηται αὐτὸ τοῦτο ὁ δανείσας διὰ γραμμάτων δηλοῖ ἐπικειμένων τῷ χωρίῳ. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ οἰκίας γίνεται. Reſtituo. Ἄστικτον χωρίον, &c. Sed & in Harpocratione malè legitur. Ἀστικὸν χωρίον, τὸ μὴ ὑποκείμενον δανειστῇ, ὅθεν γὰρ ὑποκέηται, εἴωθεν ὁ δανείσης αὐτὸ τοῦτο δηλοῦν διὰ γραμμάτων ἐπόντων τῷ χωρίῳ. Corrigo ſimiliter. Ἄστικτον χωρίον. Qui autem ager columnas iſtas haberet, Ὑπόβολον χωρίον vocabatur.. Julius Pollux lib. III. cap. IX. Ὅρους ἐφεστάναι χωρίων. λίθος δὲ ἦν, ἢ στήλη τις, δηλοῦσα ὡς ἔστιν ὑπόχρεων τὸ χωρίον, ἐπὶ δὲ τούτου ἔλεγον, καὶ τοι ἐστίχθαι τὸ χωρίον. ὡς τὸ ἐναντίον, ἄστικτον. τὸ δὲ ὑπόχρεων χωρίον, καὶ ὑπόβολον. Confero me ad Artemidorũ, in cujus Onirocriticis inſignes multæ reconditæ doctrinæ notæ. Legi olim in illo

lib.

lib. II. cap. XXVII. *φρέαρ δὲ ἰδεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ ἐν ἀγρῷ, οὐκ ὂν πρότερον, ἀγαθὸν. οὐσίας γὰρ ἐπίκτησιν σημαίνει. ἀγάμῳ δὲ καὶ ἄπαιδι, γυναῖκα καὶ παῖδας.* Ecce per puteũ mulierem & liberos deſignari ait. Similiter ferè Apomaſar Apoteleſmatum cap. CLXXXII. *Si quis aquã putealem haurire viſus fuerit, eamque limpidam, ſiquidem ipſemet puteum illum fecit, aurum à puellâ virgine conſequetur, quod aquæ copiæ reſpondebit.* Et poſteà. *Si viſus ſibi fuerit aliis ex aquâ puteali potum præbere, quæ vel limpida, vel turbida fuerit: per eam virginem alios aut locupletabit, aut adfliget.* Rationẽ ejus rei hanc ſum commentus, non planè abludentem, etſi Artemidorus aliam reddat, nempè quia membrum muliebre *κατὰ περίφρασιν* lepidè fuit appellatum *βόθρος*, à Græcis, ut & à Latinis *Scrobs*: Sic apud Arnobium diſertiſſimum Chriſtianæ religionis defenſorem, lib. IV. *Etiamne Pertunda, quæ in cubiculis præſto eſt, virginalem ſcrobem effodientibus maritis.* Item *Foſſa*, apud Tibullum in Priapeis.

Tibi hæc paratur, ut tuum ter, aut quater,
Voret profunda foſſa lubricum caput.

Sic eſt alius locus apud eundem Artemidorum lib. IV. cap. XXII. *Ἔδοξε τις ἀροτριᾶν καὶ σπείρειν πυροὺς. καὶ ἐπανῆκον αὐτῷ παῖδες ἐξ ἀποδημίας· καὶ ἡ γυνὴ χωρὶς οἰκοῦσα.* ubi cur *ἀροτριᾶν* ad liberos referat eadem planè eſt ratio, nam membrum virile *ἄροτρον* appellatur. Nonnus *Διονυσιακῶν* lib. XVIII.

ὁππότε μιτρῴησιν ἐπεσσυμένοιο χαμευναῖς
τάμνεν ἀνυμφεύτων στάχυν ἄρσενα παῖδος ἀρότρων.

ubi rectè monet doctiſſimus vir Gerartus Falkenburgius, & legendum *μητρῴησιν*, & eôdem modo τὸ *Vomer* uſurpaſſe Lucretium. Huc pertinet illud

Apu-

Apuleii Ἀνεχομένῳ

Carpant papillas, atque amplexus intiment,
Arentque ſulcos molles arvo Venereo.

Ita enim lego, non *Hærentque*: Poſſit etiam *urvo Venereo* legi, fortaſſe rectius.

Cap. XXII.

Sacrificia Græcorum allatis nunciis lætis, ac dubiis. Θύειν τὰ εὐαγγέλια. Læti nuntii coronati adveniebant. Στεφανοῦν τὰ εὐαγγέλια.

NOtandus is mos imperatorum aut ducum exercitus, qui rebus lętis nuntiatis ſacra faciebant, amiciſque victimarum partes mittebant; atque id nominitabāt, θύειν τὰ εὐαγγέλια. Plutarchus in Ageſilao. ἔθυσεν εὐαγγέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων. Ariſtophanes Equitibus.

——— ἄνδρες ἤδη μοι δοκεῖ
ἐπὶ συμφοραῖς ἀγαθαῖσιν εἰσηγγελμέναις
εὐαγγέλια θύειν ἑκατὸν βοῦς τῇ θεῷ.

Julius Pollux lib. v. cap. xxv. ἡ μέν τοι ἐπὶ τῷ συνήδεσθαι θυσία, εὐαγγέλια. Peragebant verò iſta ſacrificia coronati. Certum id ex Polyæno Strateg. lib. II. Ἀλλὰ μὲν καὶ αὐτὸς περιῆλθεν ἐστεφανωμένος, ἔθυσεν εὐαγγέλια, διέπεμψε τοῖς φίλοις τὰς μερίδας ἀπὸ τῶν ἱερείων. Sed & incertis nuntijs allatis ſacrificabant, idque diis in plateis conſtitutis. Ariſtophanis Scholiaſtes Equitibus. ἔθος ἦν τοῖς ἐν ἀγυιαῖς ἱσταμένοις θεοῖς ἐπὶ ταῖς ἐρχομέναις ἀγγελίαις θύειν. ὡς ἂν εἰ ἀγαθαὶ εἶεν, ἐπινεύσαιεν ταύταις εἰ δὲ τοὐναντίον, ἀποτρέψαιεν. Obſervo quoque conſuetudinem fuiſſe, ut qui læta etiam nuntiarent, coronati & vittati venirent. Inge-

 rit

rit idem Polyænus loco citato. Παρεσκεύαζεν ἄνδρα ἀγνῶτα, προσελθόντα αὐτοῖς τῆς πόλεως, ἐστεφανωμένον καὶ ταινίας ἔχοντα πρῶτον ἀπαντῆσαι ἀγγέλλοντα. Philoſtratus lib. I. de vitâ Sophiſtarum, in Æſchine. Ἀλλ' ἐνθυμούμενος τὸ ἐν ταμύναις ἔργον, ἐν ᾧ Βοιωτοὺς ἐνίκων Ἀθηναῖοι, ἀριστεῖα τούτου δημοσίᾳ ἐστεφανοῦτο, τά τε ἄλλα, καὶ χρησάμενος ἀμηχάνῳ τάχει περὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς νίκης. Et id ipſum στεφανοῦν τὰ εὐαγγέλια vocabant. Apparet ex Ariſtophanis Equitibus.

εἶτ' ἐστεφάνουν μ' εὐαγγέλια, κἀγὼ 'φρασα
αὐτοῖς ἀπόρρητον. ———

Ad quem locum Scholiaſtes. Τοὺς γὰρ εὐαγγελιζομένους τὶ ἀγαθὸν στεφάνοις ἐτίμων.

Cap. XXIII.

Culei origo. Mos collocandi ægros ante januas unde manârit. Et alius Iberorum adnotatus. Ἱερὰ ἐσθῆς, στολή. Veſtius Valens emaculatus.

Culei ſupplicium apud auctores valdè freques, & congeſſit de eo nuper aliquot loca in Parergorum libris Chriſtophorus Colerus, juvenis eruditus, quia tamen ille de origine ejus nihil, libet iſtam heic exponere. Culei itaque ſupplicium vetus apprimè, & jam inde à Tarquinio rege, qui primus uſurpavit in M. Tullium Duumvirum, quia Petronio Sabino ſacra civilia deſcribenda præmii gratiâ tradidiſſet, Valerius id docet lib. I. cap. I. *Tarquinius autem rex M. Tullium Duumvirum, quod librũ ſecreta civilium ſacrorum continentem, cuſtodiæ ſuæ commiſſum, corruptus Petronio Sabino deſcribendum dediſſet,*

dediſſet, culeo inſutum in mare abjici juſſit. Idque ſupplicii genus multò poſt parricidis lege irrogatum eſt. Poſteà in parricidas ſtatuit Pompeius, primuſque ita periit Malleolus, ut inibi docet doctiſſimus vir Steph. Pighius. Sed hoc ἐν παρόδῳ, (nam ad alia propero) ut & illud quod ſequitur. Olim ægros deſperatos in viâ ante januas deponebāt, ſi quis fortè prætereuntium, qui tali aliquando morbo laboraſſet, medelam ſciret; Obſervaveram id ex Iſidoro, cum video etiam nobiliſſimo & doctiſſimo juveni Franciſco Douſæ, amico meo, ad Lucilium animadverſum: ſed de origine, quia ille etiam nihil, ego dicā. Omnis ille mos ab Ægyptiis manavit. Clarè Strabo lib. III. Τοὺς δὲ ἀῤῥώστους, ὥσπερ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ παλαιὸν, προτιθέασιν εἰς τὰς ὁδοὺς, τοῖς πεπειραμένοις τοῦ πάθους ὑποθήκης χάριν. Similis ferè conſuetudo Iberorum qui parvulos, de quorum vitâ deſpondebant animū, oſtiatim circuntuliſſe memorātur, & remedia à ſimilia paſſis quæſiviſſe. Ruffinus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. I. cap. X. *Mos apud eos eſſe dicitur* (nempe *Iberos*) *ut cùm parvulus ægrotet, circumferatur à matre per ſingulas domos, quo ſcilicet, ſi quis experti aliquid remedii noverit, conferat laboranti.* Sed aliò ſermonem vertam. Græci veteres veſtē illam, quâ induti ſacris operarentur, ἱερὰν ἐσθῆτα, appellabant. Liquet ex Oratione Demoſthenis κατὰ Μειδίου. Τὴν γὰρ ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν, (ἱερὰν γὰρ ἔγωγε νομίζω πᾶσαν ὅσην ἄν τις ἕνεκα τῆς ἑορτῆς παρασκευάζηται, τέως ἂν χρησθῇ) καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποιησάμην ἐγὼ κόσμον τῷ χορῷ, ἐπεβούλευσεν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι διαφθεῖραί μου. Et hæc eadem eſt, cujus meminit Heliodorus αἰθιοπικῶν lib. V. Ἡ χαρίκλεια δὲ μετημφίασεν

ἑαυτὴν, ἐνδεμένη μὲν πεδίλια τοὺς τε ὅρμους, καὶ τὰ στέμματα, καὶ τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα. Quam etiam ἱερὰν στολὴν vocat lib. I. Τὴν γοῦν ἱερὰν στολὴν καὶ τὰ στέμματα μαθεῖναι καὶ συγχέαι, δεινὸν καὶ οὐ θεμιτὸν ἡγεῖται. Item Veſtius Valens lib. Floridorum, ubi de Mercurii naturâ. *Alios præponit auctionibus, alios ſectores facit, alios qui venales operas habeant, itemque oſtentatores, ſaltatores, publicorum munerũ aut ſatellitũ præfectos; veſtit multos deorum ſacris ſtolis, multiſque regium factum inſerit.* Malim, *regium ſaltum inſerit.*

Cap. XXIV.

Ἐπακρία χώρα. Ἐπακρίδες πόλεις. Suidas & Etymologici auctor emaculati. Συνοίκια, feſtum à Theſeo inſtitutum.

TRanſeo ad Suidam, in quo lego Cecropẽ Athenienſes per vicos & montes diſperſos in undecim civitates redegiſſe, & ex earum octo duas tetrapoles feciſſe, reliquas tres ἐπακείδας, regionemque ἐπακείαν vocaviſſe. Verba ejus hæc ſunt. ἐπακτρία χώρα. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους κωμηδὸν οἰκοῦντας τοὺς Ἀθηναίους ὁ Κέκροψ συναγαγὼν, κατῴκισεν εἰς φυλὰς ιβ΄, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν ἐπωνυμίαν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ κεκροπίαν προσηγόρευσε. δύο δὲ τετραπόλεις ἐκάλεσεν ἐκ τῶν τεττάρων πόλεων ἑκατέραν πεῖραν κατασήσας. τρεῖς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπακτρίδας ὠνόμασε. καὶ ἡ προσεχὴς χώρα ταύταις ταῖς τρισὶν ὁμωνύμως αὐταῖς ἐπακτρείας ἐκαλεῖτο. Emendo primùm, ἐπακρία χώρα, &c. Deinde. κατῴκισεν εἰς πόλεις ια. Convincũt ſequẽtia, ubi ad duarum tetrapoleõn mentionem ita ait. τρεῖς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπακτρίδας (ſcribo ἐπακρίδας) ὠνόμασε. Apparebit

bit quoque ex Stephani verbis quæ poſteà citabo. Poſtremò legendum. ἐκ τῶν τετλάρων πόλεων ἑκατέραν μοῖραν καταςήσας, &c. ὁμωνύμως αὐταῖς ἐπακρία ἐκαλεῖτο. Ecce tibi, tanquam ſpeculum, Etymologicographi locum huc pertinentem. Ἐπακρία χώρα. Ἀθηναῖοι πάλαι κωμηδὸν οἰκοῦντας πρῶτος Κέκροψ συναγαγὼν εἰς πόλεις δυοκαίδεκα. καὶ τὴν τῶν πολιτῶν ἐπωνυμίαν ἀφ' ἑαυτοῦ Κεκροπίαν προσηγόρευσε. δύο δὲ τετραπόλεις ἐκάλεσεν, ἐκ τεσσάρων πόλεων ἑκατέραν μοῖραν καταςήσας, τρεῖς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπακρίδας ὠνόμασε. καὶ ἡ προσεχὴς χώρα ταύταις ταῖς τρισὶν, ὁμωνύμως αὐταῖς ἐπακρία ἐκαλεῖτο. Sed & heic vitioſè δυοκαίδεκα eſt, cum ἕνδεκα debeat reſcribi. Ex his verò undecim Cecropis urbibus unas Athenas Theſeus fecit, atque ἄςυ nominavit. Cicero lib. II. de Legibus. *Ut veſtri Attici, priuſquam Theſeus eoſdem migrare ex agris, & in ἄςυ quod appellatur, omnes ſe conferre juſſit*, &c. Inſtituit prætereà in perpetua ejus rei memoriam feſtum Συνοίκια appellatũ. Stephanus in Ἀθῆναι. Ὁ Θησεὺς τὰς ἕνδεκα πόλεις τὰς ἐν τῇ Ἀττικῇ συνοικίσας εἰς Ἀθήνας, συνοικία ἑορτὴν καλεςήσατο.

Cap. XXV.

In Zonis ferri pecuniæ ſolitæ; Item in tabellis. Juvenalis, & Conſtantinus περὶ θεμάτων illuſtrati. Saccularii. *Saccus*. Σακκίον. Σακκέλλιον. Μαρτύεια. Κιβώτια. Heſychius emendatus. Nummi aurei in eburneis tabulis, argentei in ligneis portari ſoliti. Pauperum pecunia in manticis adſervata.

Conſtantinus περὶ θεμάτων cap. 2. ubi de inſigni malitiâ Cappadocũ agit, epigrãma hoc refert.

Καππαδόκαι φαῦλοι μὲν ἀεὶ, ζώνης δὲ τυχόντες,
Φαυλότεροι. κέρδυς δ' εἵνεκα φαυλότατοι.
Ἢν δ' ἄρα δὶς καὶ τρὶς μεγάλης δράξωνται ἀπήνης,
Δὴ τότε γίγνονται φαυλεπιφαυλότατοι.

ubi loci cur dicat, ζώνης δὲ τυχόντες φαυλότεροι, non omnes arbitror animadvertêre. Sciendum autē veteres in Zonis pecunias geſtaſſe, unde etiam Juvenalis capiendus Sat. XIV.

—— infelix, ac forſitan ipſa
Nocte cadit fractus trabibus fluctuque premetur
Obrutus, & Zonam lævâ morſuque tenebit.

Plautus Mercatore, Sc. *Divom atque hominum.*

CH. *Zonam ſuſtuli*
EV. *Eam rem nunc exquirit intus.* ——

Item Pœnulo, Sc. *Ain' tu.*

MI. *tu qui Zonam non habes,*
Quid in hanc veniſtis urbem, aut quid quæritis?

Item Truculento, Scenâ extremâ.

ST. *Ubi eſt quod tu das, ſolve Zonas.* ——

Sed rei ejus quam profero fide dignos dabo teſtes. Ariſtophanis Scholiaſtes βατράχοις. Τὰ βαλάντια ἐν ταῖς ζώναις ἀπηωρημένα φέρουσιν ἄνθρωποι. Suetonius in Vitellio Cæſare. *Cum deſerta omnia reperiſſet, dilabentibus etiam qui ſimul erant, Zonâ ſe aureorum plenâ circūdedit.* Gracchus è Sardiniâ redux in Oratione ad populum, apud Agellium lib. XV. cap XII. *Itaq; Quirites, quum Romam profectus ſum, Zonas quas plenas argenti extuli, eas ex provinciâ inanes retuli.* Ælianus. Καί πως τὴν ζώνην τοῦ χρυσίου τὴν ἐπήγετο ὁ ξένος, ὁ πανδοχεὺς ἐθεάσατο. καὶ παραχρῆμα ἐποφθαλμιᾷ. Apuleius Mileſ. VII. *Pretioſiſſimis monilium, & auro monetali Zonis refertis incincta, inter ipſas cuſto-*

dien-

dientium militum manus, & gladios nudos intrepida,&c. D.Marcus Euangeliſta,cap.v. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον: μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν. Et huc pertinet proverbialis verſus iſte.

Ζώνη κοπεῖσα τὴν ὁδὸν λύει τάχος.

Hinc *Sector Zonarius* apud Plautum Trinummo Sc.*Huic ego diei.*

Ne illic homo'ſt aut dormitator, aut ſector Zonarius,

qui Græcè βαλαντιοτόμος, Aſconio *Saccularius*, in Commentario ad Orationem contrà C. Antonium & L.Catilinam competitores.nam *Saccus* idē quod marſupium. Sic in jure noſtro ff.lib.xlvii. tit. ii. de Furtis. Lege xxi. *Si is qui viginti numorum ſaccum depoſuiſſet,aliū ſaccū,in quo ſcit triginta eſſe*,&c. Deinde. *Sed & ſi quis ſubripuit furto duos ſacculos*,&c. Item lege lxxviii. *Qui ſaccum habentem pecuniam ſurripuit,furti etiam ſacci nomine tenetur,quamvis nō ſit ei animus ſacci ſubripiendi*. Græci quoque Σακκίον appellant. Ariſtophanes Θεσμοφοριαζούσαις.

Σακκίον, ἐν ὅπερ τ' ἀργύριον ταμιεύεται.

Etiam Σακκέλλιον, unde Σακκελλάριος, quod reſpōdet τῷ *Saccularius* Aſconii. Suidas. Σακκέλλιον βαλάντιον, μαρσίπιον. ἐξ οὗ καὶ σακκελλάριος. Et alibi. Μάρσιππος. σάκκος, θυλάκιον. σακκέλλιον. Sed ad Zonam revertor. Non in eá tantum pecunias habebant, verùm etiam in tabellis: nam tabellarum duo erant genera, in his duntaxat ſcribebant, & μαρτύρια dicebantur: in aliis pecunias quoque ut dixi portabāt, & κιβώτια appellabantur. Harpocration in Lexico decem Rhetorum. Δίττα τῶν γραμματίδια οἷς ἐχρῶν-

το ἀθηναῖοι, τὰ μὲν ὥστε γράφειν μόνον τι ἐν αὐτοῖς, τάδε, ὥστε καὶ ἀργυρίδιον κατατίθεσθαι, ἅπερ καὶ κιβώτια. τάδ' ἄλλα, μαρτύρια. Heſychius. *Γραμματίδιον, ὅτε μὲν τὸ πινακίδιον, ὅτε ὅμοιον γλαωσοκόμῳ.* Scribo, *γλωσσοκόμῳ.* Sanè & ad Romanos è Grçciâ tabularum uſus tranſlatus, qui habuerũt ex ebore & ligno: in eburneis aurum, in ligneis argẽtum portabant. Colligo ex Martiale, lib. XIV. lemmate XII. *Loculi eburnei.*

Hos niſi de fulvâ loculos implere monetâ
Non decet argentum vilia ligna ferant.

Sed hoc opulentiores tantũ, nam pauperes in manticulis. Feſtus. *Manticularum uſus pauperibus in nummis recondendis, etiam noſtro ſæculo fuit.*

Cap. XXVI.

Mos vetus adnotatus. Quintilianus fortè correctus. Ἀποχαλκίζεσθαι. Ἐξαργυρίζεσθαι. *Æruſcare. Adærare.* Cyrilli Gloſſarium emendatum.

IS fuit veteribus mos, ut vel in extremâ neceſſitate cõſtituti, vel peregrè ituri, facultates ſuas omnes, aut etiam partem, divenderent, & pecunias ex iis undique colligerent. Clarum rei iſtius exemplum apud Quintilianum. Declamat. V. quæ eſt pro patre contrà filium. *Tu mihi nunc impotentiſſime* (malim *impudẽtiſſime*) *juvenis, tu quæſo reſponde. Quid aliud facere debuerit pater duos redempturus? Cunctas facultates in pretia collegi,* (malim *coëgi*) *rus, ſervulos, penates, & omnia utiliora feſtinanti properatione parentis addixi, & ultrà quam non poteſt excogitare ſummus adfectus, nihil ſenectuti meæ, nil dubiis caſibus,*

bus, (pro inconſulta pietas!) nihil neque iſti reſervavi quē redemiſſem. Apu. Mileſ. XI. *Jamq; ſapicule nō ſine magnâ turbatione ſtimulatus, poſtremò juſſus, veſte ipſa, quamvis parvulâ, diſtractâ, ſufficientem corraſi ſummulam.* Græci idipſum ἐξαργυρεῖν, ἐξαργυρίζειν, Ἀποχαλκίζεσθαι vocabāt. Thucydides ξυγγραφῆς lib. VIII. Οὐδ᾽ ἦν δὴ τελευτῶντα τὴν ἑαυτοῦ στρωμνὴν ἐξαργυρῶσαι. Parthenius ἐρωτικῶν ή. Ἐν δὲ αὐταῖς καὶ Ἡρίππη γυνὴ Ξάνθου ἀνδρὸς ἐν Μιλήτῳ πάνυ δοκίμου, γένους τε τοῦ πρώτου, παιδίον ἀπολιποῦσα διετές. Ταύτης πολὺν πόθον ἔχων ὁ Ξάνθος ἐξηργυρίζετο μέρος τῶν ὑπαρχμάτων, καὶ κατασκευασάμενος χρυσοῦς χιλίους, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Ἰταλίαν ἐπεραιώθη. Latini autē veteres, *Æruſcare*. Feſtus. *Æruſcare, ara undique; id eſt pecunias colligere.* Poſteà malè audire cœpit ea vox, dictique fuerunt *Æruſcatores*, homines impudici, agyrtæ, & medici, qui ſtipem colligebant oſtiatim. Ita utitur Agellius lib IX. cap. II. *Tum nos aſpiciens, qui eum ſectabamur, Muſonius, inquit, aruſcanti cuipiam id genus, & philoſophum ſeſe oſtentanti, dari juſſit mille nummûm.* lib. XIV. cap. I. *Diſciplinā iſtam Chaldaorum tanta vetuſtatis non eſſe, quanta videri volunt; neque eos principes ejus auctoreſq; eſſe quos ipſi ferant: ſed id praſtigiarum atque offuciarum genus commentos eſſe homines aruſcatores, & cibum quaſtumque ex mendaciis captantes.* Medio ævo *Adarare* dicebant. Gloſſæ, *Adarat*, ἐξαργυρίζεται, ἀποχαλκίζει. Item *Adaratio*, ἐξαργυρισμὸς. Ἀπαργυρισμὸς, *Adaratio*. In Cyrilli Gloſſario leviter depravatum legitur ἐξαργυρίζω, *Adero*. Scribo, *Adaro*. Invenio etiam aliquoties in jure noſtro. Codicis lib. x. Tit. XXVIII. De collatione donatorum. *Indulgentiam*

verò memoratæ deſcriptionis & in anteactum, & in poſterum tempus, nõ ſolùm in relevatis, verùm etiam in donatis, adæratis, tranſlatiſque, ſeu quodcunque aliud nomen novæ deſcriptionis excogitatum eſt, volumus obſervari.

Cap. XXVII.

φῶς ἀγαθὸν. *Vincamus.* Acclamatio veterum illato lumine veſpertino. *Incilare.* Ammianus pluries reſtitutus. Tacitus bis. *Aræ.*

VArro ait veteres illato lumine veſpertino φῶς ἀγαθὸν exclamare ſolitos. Ita habent ejus verba lib. v. de L. L. *Diei principium Manè, quod tum manat dies ab Oriente; niſi potius quod bonum antiqui dicebant manum: ad cujus religionem Græci quoque, cum lumen adfertur, ſolent dicere*, φῶς ἀγαθὸν. Nec abſimilis planè Hiſpanorum mos, qui *Vincamus* exclamabant; puto innuentes ſe vincere velle tenebras claritate luminis. Ammianus commemorat lib. XVI. *Malignitate ſimili quidem agens in rebus in Hiſpaniâ, ad cœnam itidem invitatus, cum inferentes veſpertina lumina pueros exclamaſſe audiſſet ex uſu, vincamus, interpretatus atrociter delevit nobilem domum.* Sed quoniam in Ammianum incidi, pergam eum emendare aliquot locis. Lib. XIV. *Namque & Iſauri, quibus uſitatum eſt ſæpè pacari, ſæpéque inopinis curſibus cuncta miſcere*, &c. Scribo, *ſæpè palare.* Sectione v. *Alii ſummum decus in carrucis ſolito altioribus, & ambitioſo veſtium cultu ponentes, ſudant ſub ponderibus lacernarum, quas in colli exertâ ſingulis ipſis adnectant.* Mihi videtur legendum,

gendum, *in colli exertâ lingulis ſpiſſis adnectant.* Ex *ſingulis* feci *lingulis* minutâ mutatione, ex *ipſis*, verò *ſpiſſis*, reſumens ultimam literam vocis præcedentis, deinde *p.* tranſpoſito, & *ſ.* geminato. Lib. xv. Sect. IV. *Contemplans diligentius ſcripta, apicumque priſtinorum reliquias quaſdã reperiens, animadvertit, tum factũ ex priore textu interpellato longè alium quàm dictâral Silvanus.* Scribo, *textu interpolato.* Lib. xvii. Sect. VII. *Inter hac tria genera terramotuum Mycematia ſonitu audiuntur minatorio.* Corrigo, *Mycetiæ ſonitu*, &c. Hoc adeò verum eſt ut nihil adſertione habeat opus. Porrò præcedentia iſta miſerè corrupta; inſpice, Lector, & videbis: Reſtituo. *Super hac tria g. t.* Aliás ſenſus conſtare non poteſt. *Super* dixit pro *Præterea*, ſicut etiam Virgilius Æneid. 2. in oratione Sinonis,

Cui neque apud Danaos uſquã locus, & ſuper ipſi
Dardanidæ infenſi pœnas cum ſanguine poſcunt.

Facilis verò mutatio l. in *ſ. n* in *u. t* in *p.* Siquis melius quid excogitabit, dabo herbam. Sect. XIV. *Adeo ut abundè cruore diffuſo metus fluminis ſpumaret tumens.* Scribo, *meatus fluminis.* Sect. XV. *Erat enim arduum ſequi per diverſas ſparſos imprudentiâ viarum arcente.* Scribo, *per diverſa ſparſos.* Lib. XVIII. Sect. V. *Ne contrà acumina calcitraret, flexit ſe in blanditias molliores: cõfeſſuſque debitum per colludia in nomen fiſci tranſlatum.* Reſcribo, *per colluba* ſive *collyba*, vel potius *collubia* ut ſit ὑποκοριστικὸν, nè longius à veſtigiis vulgatę ſcripturæ abeam. Sect. VI. *Non contis, nec remulco, (ut aiunt) id eſt, non flexiloquis ambagibus, vel obſcuris, ſed velificatione plenâ in remp. ferebatur: eundemque incitans regem, ut quondam*

Mahar-

Maharbal lentitudinis increpans Annibalem, poſſe eum vincere, ſed victoriâ uti neſcire. Emendo, *incilans regem ut quondam Adharbal lentitudinis,* &c. *Incilare* eſt increpare, objurgare, Accius Meleagro.

Quis erit qui me non ſpernens, incilans probris,
Sermone indecorans, turpi famâ differet?

Pacuvius Duloreſte.

Si quis hâc me oratione incilet, quid reſpondeam?

Vide Nonium Marcellum. Sect. VIII. *Quum ego rapido ictu tranſirem,* &c. Scribo, *rapido itu,* Sic paullò poſt quoque Sect. XII. *Hic mixti cum Perſis eodem ictu procurrentibus,* &c. iterum ſcribo *eodem itu p.* Idem mendi memini etiam alibi infrà tollere lib. XXII. Lib. XIX. Sect. VII. *Et quia per æſtum aridâ ſiti reptantes aquam diu quæritando profundum penè vidimus puteum,* &c. Reſcribo, *profundum benè. Benè* pro valdè, non infrequens etiam aliis. Tranſeo ad Tacitum, in cujus Annalium lib. II. hæc lego. *Sola Germanici triremis Chaucorum terrā adpulit, quem per omnes illos dies noctéſque apud ſcopulos & prominentis oras, cùm ſe tanti exitii reum clamitaret, vix cohibuere amici, quo minus eodem mari oppeteret.* Putem ſcribendum, *& prominentis aras,* nam *Aræ* dicuntur ſcopuli. Virgilius lib. III. Æneid.

Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus aras.

Vide magni Scaligeri Auſon. Lect. lib. II. cap. XXII. Annali. XII. *Quippe Byzantium fertili ſolo, facūdóq; mari. quia vis piſcium in Pontum erumpens, & obliquis ſubter undas ſaxis exterrita, omiſſo alterius littoris flexu, hos ad portus defertur.* Libri omnes, *vis piſcium in Metapontum erumpēs.* Ex quîs verè corrigi poſſe exiſtimat V. cl. Juſtus Lipſius, *vis piſcium*

innu-

innumera Pontum erumpens. Ego tamē proprius inſiſtens veſtigiis iſtius lectionis divinabā. *vis piſcium inmenſa Pontum erumpens.* Fuerat nimirum vox ſupinitate librariorū divulſa, & ſyllabæ ejus duæ poſteriores adhæſerant principio dictionis ſequentis, hinc origo mendi. Atque hanc divinationem viro famá celebri, Theodoro Cantero, probavi coram, cū nuper feſtos Ultrajecti apud amicos agens dies, Tacito itineris comite adſcito, in eumpſe locum forte incidiſſem.

Cap. XXVII.

Arcæ in carcere. *Robur.* Capite plectendi lautius habiti. Seneca explicatus, & tentatus. Inſcriptiones ædium ad amolienda infortunia. Dominorum nomina in ędibus ſcribi ſolita. Mos apud Athenienſes. Natorum minimi patres comitati. Apuleius forte correctus.

SAtura erit hoc caput, & impendam quicquid obviam ſe dabit, nullo delectu: delicatulus quiſquis es, qui faſtidis, abſtine ſodes, atque aliud pulpamentum quære. Antiqui in carceribus habebant arcas in quas maleficos includebāt. Video id ipſum apud Aurelium Victorem, ſi is auctor libri de Viris Illuſtribus, ubi de Attilio Regulo ei ſermo. Hæc verba ejus. *Rejectiſque à ſe conjuge & liberis, Carthaginem regreſſus, ubi in arcam ligneam conjectus, clavis introrſum actis, vigiliis ac dolore punitus eſt.* Succeſſit in harum locum *Robur*; Docet me Feſtus: *Robur quoque in carcere dicitur is locus, quo præcipitatur maleficorum genus, quod antè arcis robuſtis include-*

cludebatur. ut benè emendavit eruditus juvenis Petrus Colvius. Plautus Curculione, Sc. *Argentariis*.

Delicatam te hodiè faciam cum catello ut accubo,
Ferreo ego dico. CA. *at ego vos ambo in robuſto*
carcere
Ut pereatis. ———

Item Pœnulo. Sc. *Quis pultat.*

——— *quos ego jam detrudam ad molas,*
Inde porrò ad puteum, atq; ad robuſtum codicem.

Capite plectendi arctiore in cuſtodia habebantur, & animi reficiendi lautioribus cibis alebātur. Colligo ex Senecæ epiſt. XVIII. *Sepoſitos ad capitale ſupplicium non tam anguſtè qui occiſurus eſt paſcit.* Qui mos etiamnum apud nos obtinet, nam pridiè condemnationis in arctiorem cuſtodiam, Senecæ verbo, ſeponuntur, ac tum illis, quicquid exigant, exhibetur. Sed quia Senecæ jam facta mētio, libet locum ejus alium ex epiſt. XXV. proponere, ut mendoſus ſit nec ne expendamus. Ita habet. *Quid tu ſingulis articulis ſingula machinamenta, quibus extorqueantur, aptas, & mille alia inſtrumenta excarnificandi particulatim hominis?* Nonnè meliuſculè? *excarnificandi articulatim*. ſi cui probum, gaudeo; ſin autem, facilis delirametī iſtius jactura. Stultū verò,

——— *cùm tot ubique*
Occurras nugis, peritura parcere charta.

ut ille ait. Mos veteribus ſuperſtitioribus in ædium frontiſpicio ad amolienda infortunia ſcribere. μηδὲν εἰσίτω κακόν. Obſervo in vitâ Diogenis Cynici apud Laërtium lib. VI. Εὐνούχου μοχθηροῦ ἐπιγράψαντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν, μηδὲν εἰσίτω. Ὁ οὖν κύριος, ἔφη, τῆς οἰκίας, ποῦ εἰσέλθοι. Et poſteà. Νεογάμου ἐπιγράψαντος

ἐπὶ

ἐπὶ τὴν οἰκίαν, ὁ τοῦ Διὸς παῖς ἡρακλῆς Καλλίνικος ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. E quibus verbis duo prętereà diſco, & factitatum id à contractis nuptiis, & domini ædium nomẽ adſcribi ſolitum fuiſſe. Quod ad infortunii amolitionem, ſimilis ferè Hetruſcorum mos, qui incendii averruncandi, ARSE, VERSE, ſcribębant. Feſtus ingerit. *Arſe, verſe, averte ignem ſignificat. Tuſcorum enim linguâ* ARSE *averte*, VERSE *ignem conſtat appellari; unde Afranius ait: Inſcribat aliquis Arſe verſe in oſtio.* ut rectè legendum Scaliger cenſet, quò pertinere videtur, eodem monente, illud Plinii lib. XXXII. *Etiam parietes incẽdiorum deprecationibus conſcribuntur.* Sanè ab Ethruſcâ iſtâ voce etiam *Arſa* dicuntur τὰ ἀμυντήρια; nam malè eſt *Arua* in Gloſſario, ut alibi monui. Apud Philoſtratum Juniorem obſervo Athenis pueros tertio ætatis anno floribus coronari ſolitos, qui non alibi temerè legas. Καὶ ὅτ' ἀθήνησιν οἱ παῖδες ἀνθεστηριῶνι στεφανοῦνται τῶν ἀνθέων τρίτῳ ἀπὸ γενεᾶς ἔτει, κρατῆρας τε τοὺς ἐκεῖθεν ἐστήσατο, καὶ ἔθυσεν ὅσα ἀθηναίοις ἐν νόμῳ. Locus eſt in Iconibus ejus. Filii item minimi natu patrem ſemper comitabantur. Ibidem. ἐθεράπευον δὲ ἀεὶ τὸ βάδισμα τῶν πατέρων οἱ νεώτεροι τῶν παίδων. Aut nepotes. Lego in Apuleio Mileſ. VIII. *Decepto* (fortè *decrepito*) *ſeni ſubſiſtite, meumque parvulum ab Inferis ereptum canis meis reddite. Nepos namque meus, & iteneris hujus ſuavis comes, dum fortè paſſerem incantantem ſepicula, conſectatur arripere; delapſus in proximam foveam, quæ fruticibus imis ſubpatet, in extremo jam vitæ conſiſtit periculo.*

Cap.

Cap. XXIX.

Chryſologus emendatus. *Angaria. Angario.* Ἄγγαρος. Ἀγγαρεύειν. Ἀστάνδης. Ἀνάπαυλαι *Manſiones. Anguſtio. Tribulo.* Tabellionũ, & bajulorum apud Perſas mos notatus. Sulpitius illuſtratus.

CHryſologus mihi caput hoc explebit, atque maculas porrò ejus aliquot turpiores, (nã minutas illas tædioſum eſt, parumq; glorioſum,) Critica ſpongia eluam, quantum feſtina lectione fieri pote. Serm. XXV. *Et ne cui forſitan deeſſet evectio ad portanda illa quæ dimittitis, angeriatus eſt pauper: ferunt pauperes onera noſtra; & volentes ferunt.* Corrigo, *angariatus eſt pauper.* Sic poſteà Ser. XXXVIII. *Angariare hominem ſuis actibus occupatum? & alienam pœnam ſuum ſolatium computare?* Eſt autem *Angaria*, in Jure noſtro, injuſta exactio, hinc *Angariare* verbum deflexum, Gloſſæ Iſidori. *Angario, cogo.* Sed eſt Perſarum vox, quibus ἄγγαρος dicebatur regius tabellio, qui etiam ἀστάνδης iiſdem. Suidas. Ἄγγαρος. οὕτως ἐκάλουν οἱ πέρσαι τοὺς βασιλέως ἀγγέλους. Deinde. Ἄγγαροι, οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματοφόροι. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἀστάνδαι. τὰ δὲ ὀνόματα περσικά. Et alio quodã loco. Ἀστάνδαι, οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματοφόροι. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἄγγαροι. τὰ δὲ ὀνόματα περσικά. Sed uſurpabant etiam hanc vocem pro onere, itaque ἀγγαροφορεῖν, onus ferre, ἀγγαρεύειν, ad tale miniſterium compellere dicebant. Inde detortæ Latinæ iſtæ dictiones quas ſuprà commemoravi. Menander.

ὁ πλέων κατηνέχθη κρίνεθ' οὗτος πολέμιος.

ἐὰν

ἐὰν ἔχῃ τι μαλακὸν ἀγγαρεύεται.

Sed quod ait Suidas ἐκ διαδοχῆς, id obſervatione nõ omninò indignum. Perſæ itinera ſua in παρασάγγας dividèbant, & tabelliones bajulique, quicunque erant, ut quoſque paraſangas attigiſſent, quieſcebant, & onera ſua aliis ulterius euntibus per vices transſerenda committebant. Diſco ex Agathiâ lib. II. ubi de paraſangis Perſarum. Οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς ἀχθοφόροι ἕκαστον παρασάγγην περιοδεύοντες, τά τε φορτία τίθενται, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐλάχιστον ἀναπαύουσιν, ἑτέρων δή που ἀμοιβαδὸν διαδεχομένων, καὶ καθόσον τοῦτο δρῶσιν, ἐς τοσοῦτον τὰς ὁδοὺς διαμετροῦνται, καὶ κατατέμνουσιν. Etiã Ἀνάπαυλαι dicebantur. Sulpitius in vita Martini Turonenſis *Manſiones* appellavit. *Igitur deinde digreſſus Bethleem oppidum petii, quod ab Hieroſolymis ſex millibus ſeparatur, ab Alexandriâ autem ſedecim manſionibus abeſt.* Item Auctor Hiſt. Apoſtol. lib. VI. *Contrà Indos, qui fines Perſidis invaſerant, ſuſceperat bellum; erantque in comitatu ejus ſacrificatores, & arioli, & magi, & incantatores, qui per ſingulas manſiones ſacrificantes dæmoniis, dabant reſponſa fallacia ſua.* Elegans verò metaphora iſta Æſchyli, quâ in Agamemnone ſuâ uſus invenitur.

φρυκτὸς δὲ φρυκτὸν δεῦρ' ἀπ' ἀγγάρου πυρὸς
ἔπεμπεν. ———

Nuntii verba ad Clytæmneſtram ſunt, nuntiantis Ilii captivitatem. Sed ut ad τὸ *Angariare* ſermonẽ reducam: non infrequens id verbi ſcriptoribus eccleſiaſticis. Simile planè *Tribulare*, quod eſt, tribulo comminuere; quam vocem nõ temerè apud quenquam legas claſſicum, ſi Catonem excipias, qui utitur cap. XXIII. *Si indideris defrutum, aut marmor, aut*

reſinam, dies xx. *permiſceto crebrò, tribulato quotidie.* Ita enim legendum monui in Notis meis. Cyprianus *Anguſtiare* dixit pro eodem, Tract. I. contrà Demetrium. *Tunc ſtabunt juſti in magnâ conſtantiâ adverſus eos, qui ſe anguſtiaverunt, & qui abſtulerũt labores eorum.*

Cap. XXX.

Chryſologus iterum emaculatus aliquotiens.

REvertor ad Chryſologũ Serm. LII. *Cùm tenuis & aëria natura carnem neſciat, refutet oſſa, velut aura ſpirans orbem totum temporis in monumento.* Corrigo, *temporis in momento.* Serm. LVII. *Intellige unde ubi, homo per deum ſis levatus, ut eſſes in cœleſtibus ſtabilis, qui eras lubricus ac ſemper mutabundus in terrâ.* Temerè nolim mutare, putem tamẽ ſcribſiſſe *ſemper nutabundus*; certè ita longè melius. Serm. LXII. *Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, una deitas, una virtus, una ſempiternitas, majeſtas una: quicquid autem filius minoratur, accipit, neſcit, mei eſt corporis, non ſubſtantia ſua.* Emendo, *accipit, creſcit.* Serm. LXX *Non quid ille non ſit in terrâ, ſed ut tu per hoc germen eſſe noveris te cœleſtem.* Melius, *cœleſte.* Ibidem. *Ad amoris indicium rex ipſe officio functus eſt advocati, ut preces, quibus reſponſus erat, ipſe dictaret.* Scribo, *reſpõſurus erat.* Serm. LXXI. *Laceſſit mens, caro deficit ad divino, niſi deus quæ fieri jubet, impleat ipſe qui jubet.* Corrigo, *Flacceſcit mẽs.* Serm. LXXII. *Cuſtodivi, & expavit venter meus à voce orationis labiorum meorum: & intravit tremor in*

oſſa mea, & ſubitus me commota eſt virtus mea. Reſcribo, *& ſubitiſſimè commota.* Serm. LXXX. *Sævitia, qua obſedit ſepultum: perfidia, qua emit mendacium: fidem, qua vendidit inhumanitas: qua dominum ſuũ reſurrexiſſe dolet, non dolet occidiſſe:* Interpunctionẽ ſano. *p. q. emit mendacium, fidem qua vendidit: inhumanitas, qua d. ſ.* Serm. XC. *Manu teneat, amplectatur gremio, & jam conſpicuum mundo ullis felicibus tradat.* Scribo, *ulnis felicibus.* Serm. CLV. *Hinc eſt fratres, hinc eſt quod hodiè gentiles deos ſuos fœditatibus exquiſitis, excogitato dedecore, & ipſà turpiores deos ſuos videndos trahunt, diſtrahunt, pertrahunt, quos faciunt non videndos.* Quis non videt heic τὰ *deos ſuos* malè bis inculcata eſſe? Scribo, *i. turpitudine turpiores videndos trahunt,* &c. Ibidem. *Hos quâ dementiâ deos crederent, niſi quia criminum deſiderio, amore ſcelerum poſſidentur, criminum deos exoptant habere criminoſos?* Etiam heic τὸ *criminum* malè repetitum. Reſcribo. *poſſidentur, deos exoptant habere criminoſos?* Hic ſubſiſto, ſuperabant & alia menda, quæ partim non viſa, ingenuè fatebor, partim etſi viſa non libuit annotare, quod nimis ea tenuia putarem; utinam non in paucis talia quædam. Præclarè actum mecum putabo, non ſi laudem aliquam retulero, ſed ſi à culpâ liber evaſero.

Cap. XXXI.

Exules & peregrinantes ex aſtris patriæ ſitum notabant. Æſchylus, Ovidius, ac Quintilianus ſuper eâ re explicati. Ἄστροις τεκμαίρεσθαι. Proverbium.

EXulum eum olim morem obſervo, ut patriæ, è quâ ejecti eſſent, ſitum ex aſtris obſervarent, ſolatioque fuiſſe, ſi oculis ſaltem, cum corpore non poſſent, eminus uſurpare daretur. Ingerit Sophocles οἰδίποδι Τυράννῳ,

κἀγὼ ’πακούσας ταῦτα τὴν κορινθίαν
ἄστροις τὸ λοιπὸν ἐκμετρούμενος χθόνα
ἔφευγον ἔνθα. ———

Quo loco Demetrius Triclinius vetus ejus interpres. Οἱ φεύγοντες ἀειφυγίαν τοῖς ἄστροις ἐσημειοῦντο τὴν ἑαυτῶν πατρίδα Hinc Æſchylus ἱκετίσι capiendus.

——— ὑπαστερον δέ τοι
μῆχαρ ὁρίζομαι γάμου δύσφρονος
φυγᾷ. ———

Hinc Ovidius Triſt. lib. I. eleg. IV.

Nos freta ſideribus totis diſtantia menſos,
Sors tulit in Geticos, Sarmaticoſque ſinus.

Nec exulum tantum iſte mos, ſed etiam peregrinãtium. Huc trahi fortè poſſunt iſta Quintiliani Declamat XIII. *Etiam ratio noſtra, quæ ſub terris lucrum invenit, quæ maria inquiſitione ſuâ ſideribus immiſcuit,* &c. Græcorum proverbium; ἄστροις τεκμαίρεσθαι, hâc ex re ortum. Auctor Proverbiorũ. Ἄστροις τεκμαίρεσθαι, ἐπὶ τῶν μακρὰν καὶ ἔρημον ὁδὸν πορευομένων, καὶ ἄστροις σημαινομένων τὰς θέσεις τῶν πατρίδων. Heſychius quoque ſimiliter ἄστροις σημειοῦσθαι interpretatur μακρὰν ὁδὸν βαδίζειν. Atq; hinc intelligi poteſt, quid ſibi velit Syneſius in epiſtola quâdam, ubi ita ait. χρῆν δὲ μὴ, τὸ λεγόμενον, ἄστροις τὰ καθ’ ὑμᾶς σημαίνεσθαι, μηδ’ ὅτι λέγει φήμη πυνθάνεσθαι.

Cap.

Cap. XXXII.

Piſtores quando Romæ cœperint. Mulierum primitus id opus, etiam poſteà labente imperio. *Panicoctaria. Panificium.*

BReviculum hoc caput erit, habebit tamen, ut ſperet, quo delectet. Olim Romæ piſtores nulli, uſque ad annum ab V. C. IↃLXXX. ſed unuſquiſque civium pinſebat, quantum ſibi ſuiſque uſui eſſet, & erat mulierum opus; poſteà verò in urbem intrarũt piſtores, qui nunc vocabantur *Pinſores*, teſte Servio ad Æneid. lib. I. ut noto in Commentario ad Lycophronem. Verum id eſſe quod dixi, evincit Plinius lib. XVIII. cap. XI. his verbis. *Piſtores Romæ non fuerunt ad Perſicum uſque bellum, annis ab urbe conditâ* IↃLXXX. *Ipſi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, ſicut etiam nunc in plurimis gentiũ.* Apertè etiã apud Plautum, Mercatore, Sc. *Homo me.*

Nihil opus nobis ancillâ, niſi quæ texat, quæ molat.
Lignum cædat, pẽſum faciat, ædis verrat, vapulet;
Quæque habeat cotidianum familiæ coctum cibũ.

Paullò poſt.

Ea molet, conficiet penſum.

Manſerunt itaque piſtores longo tempore, quoad ſub Imperatoribus, collabente paullatim maximo illo imperiò, iterum à fæminis fieri panes ſoliti; Ulpianus l. *Quæſitum eſt.* 12. *D. de inſt. vel inſtrum. leg. Item fabrum qui villæ reficiendæ cauſâ paratus ſit: & mulieres quæ panem coquant, quæque villam ſervent.* & *Panicoctariæ* nominabantur vulgò. Obſervo ex Chryſologo Serm. XCIX. *Sic dicendo appendit.*

(ſcribo, *apprendit) animos auditorum, & attonitos reddit ſtupore toto, quid regno dei, quid imperio divino valeat comparari: atque illis mente per multa & magna pervagantibus, cœli dominus in hoſpitio pauperis, in manu panicoctariæ mulieris regni ſui invenit & format exemplum.* Locus verò, ubi opus id factitatum *Paniſicium* dicebatur. Gloſſæ, Ἀρτοποιεῖον, *Paniſicium.* Item, *Paniſicium,* ποπανεῖον.

Cap. XXXIII.

Ἀμφιδρομία. Infantibus nomina decimo die imponi ſolita, & munera miſſa à propinquis. Sacrificium factum etiam, & cõvivium agitatum. Θύειν δεκάτην. Δεκάτην ἑστιᾶσαι. Heſychius correctus. Æſchyli Scholiaſtes falſus. Ὀπτήρια. Ἀνακαλυπτήρια. Hermocratis lepidè dictum.

DE Amphidromiâ multis Græcis ſermo; & mihi hîc erit. Sic de eâ Auctor proverbiorum. Ἀμφιδρομίαν τὴν πέμπτην ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως. τὸ δὲ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολύποδας, καὶ σηπίας. τῇ δεκάτῃ δὲ τοὔνομα τίθεται. Quem locum ita emendo. Τὸ δὲ βρέφος περιφέρουσι περὶ τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δ. π. οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολύποδας καὶ σηπίας τῇ δεκάτῃ, ὅτε τοὔνομα τίθεται. Nam munera mittebantur eodem die quo impoſita nomina, non quinto, id eſt, ipſâ amphidromiâ, ut refert hæc lectio. Mos autem decimo illo die, convocare propinquos & amicos, tum ſacrificare, inde

nomen

nomen infanti dare, poſtremò convivium agitare. utrumque videmus apud Polyænum Strateg. lib. VI. in Iaſone; ac de convocatione quidem amicorum in iſtis verbis. Καὶ δή ποτε παιδίου γεννηθέντος αὐτῷ μέλλοντι ὄνομα τίθεσθαι, τοὺς ἀρίστους Θετταλῶν καλέσας, παρεκάλεσε τὸν ἀδελφὸν προστῆναι τῆς ὑποδοχῆς. De ſacrificio, & convivio, in ſequentibus. Μετὰ σπουδῆς ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἦλθε, καὶ τῷ ἀδελφῷ σπονδῶν κατάρχειν ἔπεμψεν, καὶ κύριον ἂν εἶναι τῆς θέσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ παιδίου. Suidas plenè, Ἔθος ἦν παίδων συγγεννωμένων τοῖς ἀθηναίων ἀστοῖς, τῇ δεκάτῃ τῶν κύκλων ἀπὸ τῆς γενέσεως συγκαλεῖσθαι τοὺς πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς οἰκείους, καὶ τοὺς ἐγγύτατα φίλους. καὶ παρόντων ἐκείνων τάτε ὀνόματα τοῖς παισὶ τίθεσθαι, καὶ καλλιερεῖσθαι τοῖς θεοῖς, ἔπειτα εὐωχεῖσθαι τοὺς συνεληλυθότας. Porrò amphidromiæ etiam apud Platonem Θεαιτήτῳ mentio. Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, μόγις ἐγεννήθη, ὅτι δήποτε τυγχάνει ὄν. μετὰ δὲ τὸν τόκον τὰ ἀμφιδρόμια ὡς ἀληθῶς ἐν κύκλῳ περιδρεκτέον τῷ λόγῳ. Sacrificium vero illud, ut & convivium, Δεκάτη vocabatur, & parentes convivium cum exhiberent, Δεκάτην ἑστιᾶσαι dicebantur, teſte Suida, & cũ ſacrificarent, Δεκάτην θύειν. Obſervo ex Ariſtophanis Avibus.

Οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ;
Καὶ τοὔνομ' ὥσπερ παιδίῳ νῦν δὴ 'θέμην.

Et malè profectò apud Heſychium hodiè legitur. Δεκάτη θύομεν, τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσιν ἐτίθεσαν. Reſtituo. Δεκάτην θύομεν τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτε τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσιν ἐτέθεσαν. Nec decimo tamen die nomina ſemper impoſita, quin immò etiam ſeptimo aliquando, ut ex Harpocratione & Ariſtotele oſtendi Critici Arnob. lib. III. cap. IV. Ex

 Plauto

Plauto cognoſcere poſſumus etiam *τῇ ἀμφιδρομίᾳ* ſacrificari ſolitum. Truculento, Sc. *Num tibi nam.*

Quin diis ſacrificare hodiè pro puero volo.
Quinto die, quod fieri oportet. ——

Ad munerum autem miſſionem quod attinet, innuit eam ipſam Terētius in palliata fabula Phorm. Act. 1. Sc. 1.

——— *porrò autem Geta*
Ferietur alio munere; ubi hera pepererit.
Porrò alio autem, ubi erit puero natalis dies.
Ubi initiabunt. omne hoc mater auferet.
Puer cauſſa erit mittundi. ——

Æſchylus primis Eumenidibus vocat *γενέθλιον δόσιν.*

——— ἐν δὲ τῷ τρίτῳ
Λάχει, θελούσης, οὐδὲ πρὸς βίαν τινὸς
Τιτανὶς, ἄλλη παῖς χθονὸς, καθέζετο
Φοίβη, δίδωσιν δ' ἣ γενέθλιον δόσιν
Φοίβῳ. τὸ φοίβης δ' ὄνομ' ἔχει παρώνυμον.

Quo loco fallitur Scholiaſtes, qui *τὸ ὀπτήριον* interpretatur. Sed longè alia erant *τὰ ὀπτήρια*, videlicet, *τὰ ἐν τοῖς ἀνακαλυπτηρίοις διδόμενα δῶρα τῇ νύμφῃ.* ut Callimachi ait vetus Interpres; Nonnus *Διονυσ.* lib. v.

ἡφαίστου σέφον ἔργον, ὅπερ κάμε κυπρογενείη,
τοξευτῆρος ἔρωτος ὅπως ὀπτήριον εἴη.

Etiam *ἀνακαλυπτήρια* dicebantur. At *ἀνακαλυπτήρια* (quoniam in eorum mentionem incidi) vocabatur tertius à nuptiis dies, quo ſe nova nupta videndam præbebat: Harpocration. *Ἀνακαλυπτήρια, δῶρα διδόμενα ταῖς νύμφαις παρά τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν οἰκείων, καὶ φίλων, ὅταν τὸ πρῶτον ἀνακαλύπτωνται ὥστε ὁραθῆναι*

τοῖς ἀνδράσι. Huc pertinet lepidum dictum Hermocratis, qui uxorem duxerat deformẽ, quod eſt apud Philoſtratum lib. 11. in vitâ Antipatri. Ὅτε δὴ καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐρομένου τινὸς αὐτὸν πότε ἄγοι τὰ ἀνακαλυπτήρια, ἀστειότατα ὁ Ἑρμοκράτης, ἐγκαλυπτήρια μὲν οὖν, ἔφη, τοιαύτην λαμβάνων. Vide prætereà de anacalypteriis Suidam, & Iul. Pollucem ὀνομαστικοῦ lib. 111. cap. 111.

Cap. xxxiv.

Mos vetus. *Sufflamen. Sufflaminare.* Hieronymus emendatus.

Mos veteribus, ſi de clivo carpento deſcenderent, rotas retinaculo aliquo, ne præcipites ruerent, coërcere. Videmus apud Ammianum lib. xv. *Deſcendentes cunctantibus plantis homines, & jumenta procidunt, & carpenta: idque remedium ad arcendum exitium repertum ſolum, quod pleráque vehicula vaſtis funibus illigata, ponè cohibente virorum vel boum niſu valido, vix greſſu reptante paullò tutius devoluuntur.* Id autem retinaculum *Sufflamen* dicebant. Gloſſæ. *Sufflamen*, τροχῶν ἀγκύρειον, βοήθεια, κώφισμα ἁμάξης. Iuvenalis Sat. viii.

Præter majorum cineres atque oſſa volucri
Carpento rapitur pinguis Lateranus, & ipſe
Ipſe rotam adſtringit multo ſufflamine Conſul.

Quo loco Iuterpres ejus vetus. *Sufflamen, vinculum ferreum, quod inter radios mittitur, dum clivum deſcendere cœperit rheda, ne celeres rotæ ſequantur, & animalia vexent.* Prudentius ψυχομαχίᾳ.

——— tunc & verrigo rotarum
Implicat excuſſam dominã, nam prona ſub axem

Labitur,& lacero tardat ſufflamine currum.
Hinc *Sufflaminare*. Seneca in Ludo de morte Claudii. *Aliquando Ixionis rotam ſufflaminandam*. Hieronymus in epiſtolâ ad Pammachium, de erroribus Ioannis Hieroſolymitani. *En Lyſias noſter, en Gracchus, &, ut aliquid de neotoricis inſeram, Q. Ateius, qui ingenium in numerato habebat, ut ſine monitore tacere non poſſet. De quo egregiè Cæſar Auguſtus; Quintus, inquit, noſter ſufflammandus eſt*. Legit quidam mihi olim amicus, *Q. Aterius*, deinde. *ſufflaminandus eſt*. Expreſſit ecce de iſto Senecæ Controverſ. lib. IV. in Proœmio. *Tanta illi erat velocitas orationis, ut vitium fieret. Itáque divus Auguſtus optimè dixit. Aterius noſter ſufflaminandus eſt.*

Cap. XXXV.

Sol *Iovis oculus* appellatus. Heſiodus. Κερδῷ. Apuleius reſtitutus.

Ait Heſiodus lib. I, ad Perſam fratrem.

πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, ϗ πάντα νοήσας.

In quo carmine etſi Διὸς ὀφθαλμὸς ſimpliciter pro Iovis oculo accipi debere videatur, quomodo etiã Sophocles dixit,

Ζεὺς ὃς πάνθ' ἐφορᾷ ϗ κρατύνει.

Poſſis tamen non ineptè de ſole interpretari, ſiquidem is veteribus *Iovis oculus* dictus fuit; unde & Ægyptii oſirin deſignantes, quem ſolem eſſe aſſerere volunt, in ſceptro oculum repræſentant. Ejus rei teſtis Macrobius Saturn. lib. cap. XXI. *Oſirin Ægyptii, ut ſolem eſſe aſſerant, quotiens hieroglyphicis literis ſuis exprimere volunt, inſculpunt ſceptrũ, inque eo ſpe-*

eo ſpeciem oculi exprimunt, & hoc ſigno Oſirin monſtrant; ſignificantes hunc deum ſolem eſſe, regalique poteſtate ſublimem cuncta deſpicere: quia Solem Iovis oculum appellat antiquitas. Conjecturam præterea hanc meam de Heſiodi verſu juvat, quod Apollo παν δέρκης appellatur ab Orpheo in Hymnis.

Ὦ ἄναξ Λητοῦς υἱ' ἑκατηβόλε φοῖβε κραταιὲ,
Πανδερκές, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσων,
Ἥλιε, χρυσείοισιν ἀειρόμενε πτερύγεσσιν.

Ariſtophanes Νεφέλαις appellat ὄμμα αἰθέρος, nam veteres Iovem eſſe ætherem crediderunt.

ὄμμα γὰρ αἰθέρος ἀ-
κάματον σελαγεῖται
μαρμαρέαισιν ἐν αὐγαῖς.

Scholiaſtes. Ἔοικε λέγειν τὸν ἥλιον. ἐπεὶ γὰρ οἱ τραγικοὶ εἰώθασιν ὀφθαλμὸν ὀνομάζειν αὐτὸν, τοιαύτη δόξα ἐστὶ παρὰ φιλοσόφοις ὄμμα αἰθέρος καλεῖν τὸν ἥλιον. Lego in Apuleii Mileſ. 2. *Nam die quâdam, cùm frequentis populi circulo ſeptus, corona circumſtantium fata donaret, Cerdo quidàm nomine negotiator acceſſit, eum diem commodum peregrinationi cupiens.* Quæ verba, ſi quid judico, malè diſtorta, & luxata; itaque reſtituo. *ſ. donaret, negotiator quidam nomine Cerdo acceſſit.* Quamvis enim omnes negotiatores fraude agant ut lucrentur, hic tamẽ quia optime iſtam artem calleret, & reliquos id genus homines facilè antecelleret, κατ' ἐξοχὴν eſt *Cerdo* appellatus, quod aſtutiâ planè vulpinâ polleret, & vulpes Κερδὼ Græcis eſt. Etymologici Auctor. Κερδὼ, ἡ ἀλώπηξ, ὡς παρὰ Εἰδοθέα Εἰδὼ, οὕτω καὶ παρὰ τὸ κερδαλέα ἡ ἀπατητικὴ, γίνεται κερδὼ ὑποκοριστικῶς. Suidas. Κερδὼ ὑποκοριστικῶς ἡ ἀλώπηξ. ὡς εἰδοθέα, εἰδὼ, ὑψιπύλη, ὑψώ. Et ſa-

nc mos

ne mos veteribus animalium nomine homines pro morum ſimilitudine nuncupare. Ita homines aſperi & feroces à Græcis ὄφεις, à Latinis *Scorpiones* appellabantur, ut ex Stephano, Euſtathio, Apuleio docui in Commentario ad Lycophronem; Contrà mites & clemētes, *Oviculæ*, ut ex Auctore de Viris illuſtribus. Invenio porrò etiam in vet. Inſcript.

M. CLAVDIVS
CERDO.

Item in aliâ.

L. VITRVVIVS
L.L. CERDO
ARCHITECTVS.

Atque hæc mea de Apuleiano iſto loco ſententia, quam ſi viris doctis probavero, erit cur gaudeam; ſin autem ſpe excidam, conatum tamen noſtrum illi ipſi nihilominus laudabunt.

Cap. XXXVI.

Tyrtæus poëta ab Athenienſibus miſſus in auxilium Spartanis. Re profligatà carminibus recitatis militum animos accendit, & vincit. Carmina ejus illuſtrata. Mos antiquus indicatus.

TYrtæus poëta Athenienſis claudus fuit, quem olim Athenienſes Spartanis auxilium contrà Meſſenios rebellantes petentibus in contemptum eorum miſerunt. Hic tribus prælijs fuſus eò uſque rem omnem Spartanorum dejecit, ut ad ſupplemētum exercitus ſervos ſuos manumitterent, iiſque inter-

interfectorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tãtum amiſſorum civium, ſed & dignitati ſuccederent. Cumque reges Lacedæmoniorum, ne contrà fortunam pugnando majora civitati detrimenta adferrent, exercitum reducere vellent, interceſſit, & carmina compoſita pro concione recitavit, in quibus virtutis hortamina, damnorum ſolatia, & belli conſilia perſcripſerat. Itaque tantum ardorem militum animis injecit, ut non de ſalute ſed ſepulturâ ſolliciti, teſſeras inſculptis ſuis & patrum nominibus dextero brachio alligarent, ut ſi omnes adverſum prælium conſumpſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſint. Reges ita animatum exercitum videntes claſſicum canere jubent, quo facto, tantis animis in hoſtem impetum fecerunt, ut vix unquam cruentius extiterit prælium, victoriâq; potiti fuerunt. Narrat hæc fuſè, ut alios taceã, Iuſtinus lib. III. Carminis iſtius tam præclari etiam hodiè fragmenta leguntur, inque iis hi verſus.

Αὐτός δ᾽ ἐν προμάχοισι πεσὼν φίλον ὤλεσε θυμὸν,
Ἄστυ τε, καὶ λαοὺς, καὶ πατέρ᾽ εὐκλεΐσας.
Πολλὰ διὰ στέρνοιο καὶ ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης,
Καὶ διὰ θώρηκος πρόσθεν ἐληλαμένος
Τὸν δ᾽ ὀλοφύρονται μὲν ὁμῶς νέοι, ἠδὲ γέροντες,
Ἀργαλέῳ δὲ πόθῳ πᾶσα κέκηδε πόλις.

In quorum ultimo alludit ad morẽ Athenienſum, qui in bello occiſis in Ceramico extrà urbem ſepulcrum de publico conſtituebãt. Oſtendit diſertè Demoſthenes *ἐπιταφίῳ. Τοὺς ἐν τῷ τάφῳ κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας.*

ἄνδρας ἐν τῷ πολέμῳ γεγενημένους ἔδοξε τῇ πόλει δημοσίᾳ θάπτειν. Et poſteà. Ὡς μὲν οὖν ἡ πόλις σπουδάζει περὶ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τελευτῶντας, ἔκ τε τῶν ἄλλων ἔστιν ἰδεῖν, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου, καθ' ὃν αἱρεῖται τὸν ἐροῦντα ἐπὶ ταῖς δημοσίαις ταφαῖς. Laudabant etiam Clemens teſtis Strom. IV. Καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ τῶν παρ' Ἕλλησι τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων τελευτὴν ἐπαινοῦσιν. & quę ſequuntur. Philoſtratus lib. I. de vitâ Sophiſtarũ, in Gorgiâ. Ὁ δὲ ἐπιτάφιος ὃν διῆλθεν Ἀθήνησιν, εἴρηται μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων πεσοῦσιν, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι δημοσίᾳ σὺν ἐπαίνοις ἔθαψαν. Harpocratiõ. Τοὺς ἐν πολέμῳ τελευτήσαντας ἔθαπτον δημοσίᾳ, καὶ τοὺς ἐπιταφίους ἔλεγον. Præterea liberi eorum publicè educabantur; idque ex Solonis conſtitutione. Diogenes Laërtius lib. I. in vita ejus. Μόνον ἐκείνων τῶν ἐν πολέμοις τελευτησάντων, ὧν καὶ τοὺς υἱοὺς δημοσίᾳ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι.

Cap. XXXVII.

Homicidæ à patriâ profugi, idque per annum. Ἀπενιαυτισμός. Exclamatio in funere, *Non feci*. Cęde cædẽ vindicare illicitum. Homeri Scholiaſtes correctus. Cædem juſtè perpetratam ſignificare volentes, gladium ſoli oſtendebant. Supplices in foco conſidebant. Ovidius illuſtratus. Ἐδρῖται. Etymologicum magnum emendatum.

SOlebant veteres perpetratâ incautè cęde à patriâ profugere, quoad expiati eſſent. Docet Homeri Scholiaſtes Iliad. ω. Ἔθος ἦν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸν ἀκούσιον φόνον ἐργασάμενον φεύγειν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ

παρα-

παραγίνεσθαι εἰς τινὸς οἰκίαν ἀνδρὸς πλουσίου, καὶ καθίζειν ἐπὶ τῆς οἰκίας (legendū ἑστίας, ut infrà declarabo.) συγκεκαλυμμένον καθαρσίων δεόμενον. Theon in Paradigmatis. Καὶ οὐδὲ τοῖς ἀκουσίοις φόνοις συγγνώμην ἔασαν εἶναι, ἀλλὰ μιζοῦσι μὲν μειζόνως τοὺς ἑκουσίους, τιμωρίαν ᾗ κ᾽ ἀκείνοις ἐξευρήκασιν φυγὴν τάξαντες, δι᾽ ὧν ἐστὶν ἀποστερεῖσθαι τῶν τῆς οἰκίας καλῶν. Apuleius Mileſ. I. *Defletum pro tempore comitem miſellum arenoſâ humo in amnis viciniâ ſempiternâ contexi. Ipſe trepidus, & eximiè metuens mihi, per diverſas & avias ſolitudines aufugi: & quaſi conſcius mihi cadis humanæ, relictâ patriâ* & *Lare, ultroneum exilium amplexus, nunc Ætoliam novo contracto matrimonio colo.* Erat verò id exilium annuum, vocabaturque ἀπενιαυτισμὸς, ut pluribus docui in Commētario ad Lycophronem. Inviſi autem magnopere fuerunt qui aliquem occidiſſent, adeò ut etiam ſuſpicionis vitandæ, cum quis elatus eſſet, paterfamiliás magnâ voce coram omni aſtantium coronâ exclamaret ad ſepulcrum, *Non feci.* Obſervo ex Quintiliani Declamatione XI. *Miſer ego nec ad cadavera acceſſi, nec in ſepulcra majorum meis manibus intuli, nec licuit ſuper ipſa corpora proclamare,* NON FECI. Et exilio quidem homicidæ mulctabantur, nam non licebat cęde cędem vindicare. Euripidis Scholiaſtes ὀρέστῃ. Νόμος ἦν μὴ δι᾽ ἑτέρου φόνου τοὺς φονεῖς κολάζειν, ἀλλὰ φυγῇ. Qui voluntariam cędem commiſiſſent, juſtâ de cauſſâ commiſſam ſignificare volentes, ſoli gladium oſtendebant. Clarum ex Oreſtis exemplo apud Euripidem in Tragœdiâ Oreſte, ad quam ita annotat Scholiaſtes vetus. Εἰώθασιν οἱ ἀνελόντες τινὰ δικαίως, ὡς οἴονται τῷ ἡλίῳ τὸ ξίφος δεικνύναι, σύμ-

βολον

βολον τοῦ δικαίως πεφονευκέναι. Emendavi autem ſuprà in Homeri Scholiaſte ἑςίας, quia mos erat ob cædem commiſſam profugos in foco conſidere. Ariſtoteles Oeconomic.IV. Τοῦθ' ὑφηγεῖται καὶ ὁ κοινὸς νόμος, καθάπερ οἱ πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ ἱκέτιν ἀφ' ἑςίας ἠγμένην. ὡς ἥκιςα δεῖν δοκεῖν ἀδικεῖν. Apollonius ἀργοναυτ. lib. IV.

Τὼ δ' ἄνεω καὶ ἄναυδω ἐφ' ἑςίας ἀΐξαντες
Ἵζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται

Scholiaſtes. Νόμος ἐςὶ τοῖς ἱκέταις, ὥςε αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἑςίας καθημένους μὴ φθέγγεσθαι. Parthenius Ἐρωτ. XVIII. Ἔνθα καὶ ἡ Νέαιρα δείσασα τὸν Ὑψικρέοντα διέπλευσεν εἰς τὴν Νάξον, καὶ ἐπειδὴ αὐτὴν ἐξῄτει ὁ Ὑψικρέων, ἱκέτις προσκαθίζετο ἐπὶ τῆς ἑςίας τῆς ἐν τῷ πρυτανείῳ. Agnoſco & eundem morem apud Auctorem proverbiorum. Ἄλκηςις δὲ καταφεύγει εἰς φρέας πρὸς ἄδμητον ἀνέψιον αὐτῆς, καὶ καθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἑςίας, οὐκ ἐβούλετο ἄδμητος ἀκάςῳ ἔκδοτον ἐξαιτουμένῳ δοῦναι. Et apud Nepotem in Pauſaniâ. *Fanum Neptuni eſt Tænari, quòd violari nefas putant Græci, eò index ille confugit, in arâ conſedit.* Erat verò in foco ara propter quã ſedebant, quę etiam ἑςία dicebatur. Hinc intelligẽdus Thucydides. Ὁ δὲ γυναικὸς ἱκέτης γενόμενος διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα σφῶν λαβὼν καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑςίαν. Et Ovidius Ponticorum lib. I. eleg. I.

Vidi ego linigeræ numen violaſſe fatentem
Iſidis, Iſiacos ante ſedere focos.

ubi ſimiliter ἑλληνικῶς *Focus* pro arâ in foco exiſtente. Qui ita ſupplicarent ἑδρῖται nuncupabantur. Etymologici auctor. Ἑδρῖται, οἱ ἱκέται (ſcribo ἱκέται) ἀπὸ τοῦ καταφεύγειν εἰς τὴν ἑςίαν.

LECTO-

LECTORI.

Habe & quartum hujus librum, mi Lector anteà quidem vulgatum, ſed ſparſim, & loco alienore, nec ſub hoc titulo. Reſecui enim omnia quæ ad Criticum non propriè pertinebant, & in hunc ordinem faſcemque redegi. Hoc volebam neſcius ne eſſes; nunc ad reliquam lectionem te dimitto.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM LIBER IV.

Cap. I.

Auguſtinus correctus paſſim.

VEre dictum ab illo, ἡ ποικιλία τερπνόν. Id verò ego experior; libétq; paullulum excurrere; & quamvis ad Arnobium nihil, non prorſus tamẽ fore inutilia quę proponam ſpero. Mendæ ſunt inſigniores aliquot in Auguſtino de Civitate Dei, quas tollo. Lib. 1. cap. 111. *Apud hunc ergo, Virgilium nempe, Juno inducitur infeſta Trojanis, Æolo ventorum regi adverſus eos irritando dicere. Iſta duo verba, Virgilium nempè,* gloſſema eſſe tam mihi certum, quam me vivere. Ibidem. *Sed hæc Juno dicebat velut irata mulier quid loqueretur ignorans.* Aut fallor, aut τὸ *mulier* aliquis malè feria-

tus adjecit. Lib. II. cap. v. *Proinde talis mater deûm, qualem habere matrem puderet quemlibet etiam peſſimum virum, Romanas occupatura mentes quæſivit optimum virum, non quem monendo & adjuvando faceret, ſed quem fallendo deciperet.* Mutilus locus, ſupplendum putem. *adjuvando prudentem faceret:* aut tali modo. Senſus ſanè exigit. Lib. III. cap. v. *Nam & ipſi Romani antiqui in ſtupro detectas Veſtales ſacerdotes, vivas etiam defodiebant: adulteras autem fœminas, quamvis aliquâ damnatione, nullâ tamen morte plectebant: uſque adeò gravius quæ putabant adyta divina, quàm humana cubilia vindicabāt.* Locus inſignis, ſed inſigniter mutilus, & vindice dignus. Suppleo ex vetere codice meo cuſo Baſileæ anno cIↃ. CCCC. LXXXIX. *uſq; adeò gravius ſeveriuſque vindicanda putabant a.d* &c. Et ea genuina Auguſtini lectio. Cap. VIII. *Cæterum alia defendenda ſerius ſunt redire commoniti.* Vet. Cod. *ad alia.* Pleniùs, meliùs, & neceſſariò. Cap. XIV. *Quomodò ergo alterius matris, alterius civitatis, inter ſe armorum potuit eſſe certamen.* Lego, *alterius filiæ civitatis*, Loquitur de impietate belli quod Albanis Romani intulerant. Filiam urbem, Romam intelligit: matrem autem, Albam. Sic paullò antè. *Nam & hoc plus quàm civile bellum fuit, quando filia civitas cum civitate matre pugnavit.* Deinde. *Urbs tamen illa Aſcanii regnum, & tertium domicilium Trojanorum deorum, ab urbe filiâ mater everſa eſt.* Et ita emendaveram, cum totidem verbis in Vet. Cod. repperi. Cap. XVI. *Nam Junius Brutus ex honorum ejecit urbe collegam L. Tarquinium Collatinum.* Lego ex V. C. *exhonoratum ejecit.* Cap. XVII. *Quàm miſera fuerit illa reſpublica*

blica tam longâ ætate per tot annos uſque ad ſecundũ bellum Punicum, bellis forinſecus inquietare non deſiſtentibus, & intus diſcordiis ſeditionibuſque civilibus à Saluſtio breviter intimatum eſt. Si quid judico, tria iſta, *per tot annos*, interpretamentum ſunt præcedentium verborum *tam longâ ætate*, itaque delere non dubitaverim. Poſteà. *Neque enim gravius (vel graviora) dicimus authoribus eorum, & ſtylo & otio multum impares.* Duo iſta, circulis incluſa à me, itidem gloſſema exiſtimaverim. Lib. v. cap. xii. *Unde intelligi poteſt quem finem volebant eſſe virtutis, & quo eam referebant qui boni erant, ad honorem ſcilicet. nam mali nec habebant eam, quamvis honorem habere cuperent, quem malis artibus conabantur adipiſci, id eſt, dolis atque fallaciis.* Poſtrema quinque verba certiſſimum gloſſema ſunt. Lib. vii. cap. xiii. *Quid eſt enim Saturnus? Unus, inquit, de precibus deus, penes quem ſationum omnium dominatus eſt.* Emendaveram, *de præcipuis deus*, cum in V. C. *de principibus*, invenio. Hic deſino, aliàs plura, volente Deo, cum erit animus & otium melius de eo merẽdi. Interim hæc habe, iiſque te, ſi fortè oblecta.

Cap. II.

Pelagê. Pantices. Hiaſcere. Catullus, Gloſſæ, Apuleius, & Fulgentius reſtituuntur.

VOluptati mihi hic error, nec ſinit in viam redire, itaque ſedet alterum caput hoc extrà ordinẽ ſubtexere, in quo ſaltuatim, & velut per ſaturam, authores aliquos emendare aggrediar. Claſſem inter eos mihi ducet Catullus. Carm. LXIV. de Atyde.

Rapidum ſalum tuliſtis, truculentaque pelagi.
Lego, *truculentaque pelagé.* Accuſativus Græcus ut ſit, Lucretio uſitatus lib. v.

Propter Atlanteum littus, pelagéque ſevera,
Et vi.

At pelagé multa, & latè ſubſtrata videmus.
Gloſſarium. *Panceps*, ἕλκος κλώους ἐπιτραχηλίου. Lego, *Pantex.* ἕλκος κλώους ἐπὶ τραχήλου. Deinde. *Patices*, ἕλκη κλωῶν ἐπὶ τραχήλου. Scribo, *Pantices*. Feſtus. *Pantices dicebant ſinus ventris . . . . . appellat à quo . . . . . .* Haberemus iſta plena, indubiè hauriremus quæ huic loco lucem. Apuleius Mileſ. I. *Et lagena juxtà orificio ceſſim dehiſcente pateſcens, facilis hauritu.* Ita emendavit in partem feliciſſimè magnum ævo ſuo Italiæ lumen Philippus Beroaldus. Ms. Ro. *officio ceſſi in deaſcento*. Baſil. I. *orificio ceſſi in de aſcento*. Lego, *ceſſim dehiaſcente.* Item Apologiâ. *Quin ergo dicitis eâdem operâ precio impenſo per plurimos piſcatores quæſiſſe de littore conchulam ſtriatam, teſtulam habentem, calculum teretē.* Doctiſs. Stewechius, *teſtulam hiantem.* Lego, *t. biaſcentem.* Nam veteres non tantùm *Hiſco*, ſed & *Hiaſco* dixerunt, Cato de Re Ruſt. cap. XI. *Conſibulas ligneas, qui arbores comprimat, ſi diſhiaſcent, & cuneos ſex.* Cap. XVII. *Ibi dum ſunt nuces bimæ, inde ſemen excidet, & amiculæ, eæ ubi primum incipiunt hiaſcere; tum legi oportet.* Fulgentius lib. de Allegoriâ Virgilii, quem ad Heraclidæ Pontici imitationem ſcribſiſſe videtur. *Nam ecce ad me etiam ipſe Aſcræi fontis bractamento ſaturior advenit.* Lego, *Fontis bracteamento.* Similiter Apuleius alibi. Poſteà. *Ut dicere cœperam, mox ut terram tangit,*

git, matrem videt, nec agnoſcit: plenam deſignans infantiam: quia partu recentibus matrem videre datur,&c. Scribo,*quia à partu r.* Deinde. *Zopas enim Græcè quaſi Siopas dictus eſt, quaſi taciturnitas puerilis.* Lego. *Iopas enim.* Ex illo Virgilii Æneid. extremo primo.

Perſonat auratâ cytharâ crinitus Iopas.

Et de hac ipſâ re Fulgentius.

Cap. III.

Birrus. Artemidorus, & Iſidorus reſtituti.

ARnobio hic primi libri finis,necdum mihi:difficile enim comprimere luxuriantem ſtylum. Adtexam itaque,nec autoris noſtri ingratiis,tria capita ad numerum Gratiarum, quæ benignè me reſpiciant in omni hâc ſcriptione. Mendum eſt in iſtis verbis Artemidori Ὀνειροκριτικῶν lib.II.cap.III. χλαμὺς δὲ, ἣν ἔνιοι μανδύην, οἱ δὲ βήριον καλοῦσι, θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ τοῖς δικαζομένοις καταδίκην μαντεύεται. Reſcribo, οἱ δὲ βίρριον καλοῦσι. Nam dicebant βίῤῥος, βίῤῥον,& βίῤῥιον. Suidas, βίῤῥον, ἱμάτιον ῥωμαϊκὸν Gloſſæ. Βίῤῥος, *Birrus*.Iſidorus Orig. lib.XIX.cap.XIV. *Birrus à Græco vocabulũ trahit: illi enim birrum bibrum dicunt.* Emendo, *illi enim* βίῤῥον *dicunt.* Nam τὸ *bibrum* ex Græcæ vocis iteratione irrepſit. Martianus Capella lib.IV.de Dialecticâ *Univocum eſt, quando duarum aut plurium rerum unum nomen eſt & diffinitio, ut veſtis: Nam & birrus & tunica nomen veſtis habent, & diffinitionem poſſunt accipere.* Severus Sulpitius lib.III.de vitâ D.Martini. *Hac charis vi-*

duis atque familiaribus mandat tributa virginibus: illa ut rigentem birrum, hæc ut fluentem texat lacernam. Poſſidonius de paſſione Cypriani. *Et cum perveniſſet in locum qui dicitur Sextus, quarto ab urbe miliario, exſpoliavit ſe birro, & tradidit carnificibus.* In colloquiis puerorum quoque, quę ſunt inter Excerpta è veteribus Lexicis Henrici Stephani, lego. Ὡς δὴ ἦλθον πρὸς τὴν κλίμακα, ἀνέβην διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει, καὶ ἐν τῷ προχολίῳ ἀπέθηκα βίῤῥιον. Juvenalis *Santonicum cucullum* vocat, Sat. VIII.

——— quo, ſi nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Interpres vetus, *Id eſt, birro Gallico*. Et Sat. III. *Quod Græci coccum, Latini teres birrum vocârunt.* Lego, *Latini veteres b. v.* Si tamen veteribus notus. Perſii etiam Scholiaſtes illud, Sat. I.

Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ.

Ita exponit. *Scis birrum attritum comiti condonare.* Nec omittendus alter Suidæ inſignis locus, ex Artemidori citato adumbratus. Ἐφεστρὶς, ἱμάτιον ῥωμαϊκόν. λέγεται δὲ καὶ μανδύας, καὶ βίῤῥον. ἅπερ ἐν ὀνείρῳ βλεπόμενα θλίψεις σημαίνουσιν.

Cap. IV.

Funibus agros menſi veteres: Hieronymus illuſtratus. *Arvipendia* πέλεθρα, χοῖνος, χοινίσμα. παρασάγγης. Etymologici auctor falſus.

VEteres agros funibus dimetiri conſueviſſe perſpicuum ex Iſidoro Orig. lib. XV, cap. XIV. *Fines dicti, eò quod agri funiculis ſunt diviſi.* Manavit ab Hebręis ille mos. Amos Propheta, cap. VII. *Filii*

tui, & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur. Propheta regius quoque Pſalmo LXXVII. *Et ejecit à facie eorum gentes, & diviſit eis terram in funiculo diſtributionis.* Hinc lucē accipiunt illa Hieronymi in epiſtolâ quâdam ad Nepotianum. *Si autē ego pars domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem in cæteras tribus.* Funiculum iſtum geometricum *Aruipendium vocabant.* Gloſſarium. *Aruipendium.* σχοῖνος γεωμετρικὸς. Inde quoque omnem illam terram, quam menſi eſſent fune σχοίνισμα dixerunt. Etymologici auctor. Ἐκ γοῦν τῆς σχοίνου τοῦ μετρικοῦ σπαρτίου, καὶ τὰ μετρούμενα τῶν χωρίων, σχοινίσματα ἔλεγον. Sed & *Aruipendia* vocantur τὰ πέλεθρα, ut teſtatur idem Gloſſarium. Sic quoque σχοῖνος non tantùm funiculum illum geometricum deſignat, verùm etiam certam agri portionem continentem, ut vult Herodotus lib. II. ſexaginta ſtadia, aut ut Plinius lib. V. quadraginta. Hilarius Commentario in Pſalm. CXXXVIII. Σχοῖνος *autem quarundam gentium conſuetudine certum & conſtitutum modum itineris ſignificat: ut quod nos miliariū, id illi σχοῖνον nuncupent.* Reſpondet verò paraſangę Perſarum, ut vult Etymologicographus. Σχοῖνος, μέτρον δὲ γεωμετρικὸν. σημαίνει δὲ τρία. τὴν σχοῖνον, ἢ τομὴν, ὡς τό, Ἄσπορον βαθύσχοινον, καὶ μέτρον περσικὸν, ὁ παρὰ πέρσαις παρασάγγης λέγεται, ἀπὸ μεταφορᾶς. Quod tamē falſum, cum σχοῖνος ſexaginta ſtadia, παρασάγγης duntaxat triginta contineat. Atque de ſchœno quidem patet ex Herodoto, de paraſanga, ex Herodoto itidem, Xenophonte, & Agathiâ Hiſt. lib. II. cujus ea verba. δὴ γὰρ ὁ παρασάγγης, ὡς μὲν Ἡροδότῳ δοκεῖ, καὶ Ξενοφῶντι, τριάκοντα στάδια, ὡς δὲ νῦν ἴβηρες καὶ πέρσαι φασὶν, ἐν ἑνὶ μὲ-

νῳ τῶν εἴκοσι πλείονα. Si Ægyptiorum paraſangæ reſpondere dixiſſet, minus erraſſet, hoc enim verum. Ipſe alibi teſtis. Παρασάγγαι, τὰ τριάκοντα στάδια, παρὰ Πέρσαις, παρ' Αἰγυπτίοις δ' ἑξήκοντα. παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ ἐν Ἀνδρομάχῃ ἐπὶ τοῦ ἀγγέλου λέγεται. Itaque cum Perſarum nihil niſi nomen commune, quod reapſe oſtẽdimus.

Cap. V.

Symmachus aliquoties correctus. Spartaci facinus.

EMendabo aliquot locis elegantiſſimas Symmachi epiſtolas, de quibus optimè meriti, viri magni, Franciſcus Iuretus, Iacobus Lectius, iiſque nunc nuperè ſuccedaneus Caſper Schoppius, juvenis induſtrius. Lib. I. epiſt. 89. *Olim cum res Romana adorea militaris potita eſt; Polluces gemini apud Viturnæ lacum prælii ſecunda vulgârunt.* Scribendum, *apud Iuturnæ lacum.* Lib. II. Epiſt. XLVI. *Nihil igitur major familia Sparticon equiorem; velim quæſita facile factum eſt hanc munificentiam principis Lybicarum largitione mutari.* Optimè poſteriora hæc emendat Iuretus, priora non pari felicitate ab eo tentata. Ego corrigo. *Nihil itaque moror familiam Spartaco nequiorem.* Certè Spartacus celeberrimus gladiator (& heic de gladiatoribus ſermo) fuit, qui effracto Lentuli ludo gladiatorio, fugiens cum LXXIV. ſociis ſimilis conditionis, dux factus per quatuor annos adverſus Romanos bella gerẽs plurima loca vaſtâvit. Lib. III. epiſt. LXXXI. *Tu verò ſub hâc petitione dum voles retice; modò ut poſteà bo-*

nis

nis epiſtolis redimas ſtyli tui ferias. Lego, *ut poſteà binis epiſtolis*. Lib. IV. epiſt. XX. *Noſtra adhuc inſtitutio molitur florem creare, nec imperari poteſt unico labor. Itaque inter meum metum & diligentiam, lentus pignoris noſtri profectus adoleſcit.* Lego, *inter medium metum*. Lib. V. epiſt. II. *Viciſſitudini autem literariæ parem diligentiã libenter impendo, ut ad officia promptius inciteris, cum videas apud memorem ſcriptorum gratiam nõ perire*. Emendo, *apud me tuorum ſcriptorum g. n. p.* Lib. VII. epiſt. XVII. *Prævidi quem metum meæ ægritudinis vobis fama poſſet incutere: quæ cum ſoleat ſupra verum de abſentibus proloqui, magnitudinem periculo meo nefando quidem videtur æquaſſe.* Lego, *magnitudinẽ periculi mei ne fando q. v. æ.* Lib. IX. epiſt. LXXVII. *Faciet frequens humanitas, ut ſæpè alias in Marſos bona Phæacum celebremus.* Lego, *poma Phæacum*. Nam comparat poma ſibi miſſa cum Phæacum pomis, quæ nobiliſſima olim.

Cap. VI.

Cenſorinus, & Petronius correcti, & ſuppleti.

PErſolvi votum Gratiarum trigæ. At Muſæ quoque, ut Ephoro & Eumelo Corinthio placet, ternæ, quarum ſimiliter in gratiam tria capita præmittemus, in promulſide aciei hujus Criticę militatura. Atque primum quidem Cenſorinus in plebit, nec ſolus, ſed cum Petronio. Lib. de die Natali, cap. IV. *Hæc eadem opinio etiam in Parmenide vel * in Ste fuit, pauculis exceptis ab Empedocle diſſenſis.* Lacunam, quę è libris ſuppleri non potuit, ego for-

tamen ab ingenio ſupplebo, hoc modo. *in Parmenide Meliſſóve fuit*. Nam, quia ferè in omnibus conſentiunt, plerumq; conjunctim nominari hos invenias apud auctores: quam conjecturam meam memini olim probare per literas Nobiliſſimo & Ampliſſimo viro Iano Douſæ. Eorum de principiis opinionem refert Hermias, διασυρμῷ τῶν ἔξω φιλοσόφων his verbis. Ἀλλ' ἀνθίστανται λύτῳ μέλισσος καὶ παρμενίδης. ὅγε μὲν παρμενίδης καὶ ποιητικοῖς ἔπεσιν τὴν οὐσίαν ἓν εἶναι, καὶ ἀΐδιον, καὶ ἀκίνητον, καὶ παντὶ ὅμοιον. Tranſeo ad Petronium, editionis ultimæ pag. 99. *Placebo tibi ſi me culpam emēdare permiſeris.* * *Dimiſſâ cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide*, &c. Suppleo, *ſ. m. c. e. permiſeris. Vale. Dimiſſâ*, &c. Pag. 75. *Itaque Hercules poſtquam* * *manifeſta convaluit, Licas trepidas ad me ſupinas porrigit manus.* Nihil deeſt, ut hactenus putatum, corrigo tantùm. *Poſtquā maris æſtus invaluit*, Pag. 54. *Hoc ut infra fiduciam poſui, fraudavique animum diſſidentem, cœpi ſomnum obruto tuniculâ capite mentiri.* Scribo, *fraudaviq; animum diſſidentē*, Pag. 53. *Tantum omnem ſcabitudinem animo, tanquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice.* Scribo, *ſcabritudinē*. Pap. 8. *Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium; non quidem pretioſarum, ſed tamē quarum fidem malè ambulantem obſcuritas temporis facillimè tegeret.* Reſtituo, *quarum furem malè a*, &c.

Cap.

Cap. VII.

Statius caſtigatus.

STatii Papinii poëtæ magni Sylvas conlucabo.

Inutileſque falce ramos amputans
Feliciores inſeram.

Ut ait ille. Caſtè tamen, verbiſque ſolennibus veniam, ſi dei, ſi deæ, cui illæ ſacræ ſunt, antè præfatus, porcóq; piaculo facto. Lib. I. in Epithalamio Stellæ & Violantillæ.

Quis tibi tunc alacri cœleſtûm munere claro
Stella dies? quanto ſalierunt pectora voto?

Fortè. *q. f. p. motu!* In Tiburtino Manlii Vopiſci.

Quid te? qua mediis ſervata penatibus arbor
Tecta per & poſtes liquidas emergis in auras.
Quo non ſub domino ſævas paſſura bipennes?
Et nunc ignaro forſan vel lubrica Nais.
Vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.

Scribo: *Et nunc ignara.* arborem enim alloquitur. Tangit autem veterum ſuperſtitionem, qui credebant in ſingulis arboribus vivere ſingulas Hamadryadas, & interire. Lib. II. Epicedio in Glauciam.

—— ſubitas inimica levavit
Parca manus. quo diva feros gravis exeris angues?

Scribo, *q. d. f. g. e. ungues?* Ibidem.

Quicquid habent ortus finem timet, ——

Lego, *Quicquid habet.* Lib. III. in Hercule Surrentino.

Luſtratúmque humeris dimitte gerentibus hoſtem.

Corrigo, *Inſtratúmque h.* quam emendationem meam, ut ſoleo, cum ad V. N. Ioſephum Scaligerum

rum retuliſſem, dixit idem ſibi quoque aliquando in mentem veniſſe. Paullò antè.

——— deus affluit, arces.

Erexitq́; ſuas. ———

Lego, *deus affuit, a.* In Laudibus Hetruſci.

——— vice cuncta geruntur,

Alterniſq́; premunt: propriis ſub regibus omnis

Terra premit. felix regum diademata Roma.

Hanc ducibus frenare datum, mox creſcit in illos

Imperium ſuperis. ———.

Lego,

——— vice cuncta reguntur,

Alterniſque premunt. propriis ſub regibus omnis

Terra. premit felix regum diademata Roma.

Hanc ducibus frenare datum. mox ceſſit i. i.

In Vindicis Herculis Epitrapeſio.

Prenſabátque libens, modo quâ diademate dextrâ

Abſtulerat. — Repono, *diademata d.* Lib. v. de Aſcantii in Priſcillam pietate.

Quæ morum carnere bonis, falſóque potentes

Laudis egent veræ. ———

Lego *falſáq; potentes.* In Protreptico ad Criſpinum.

——— ſpectemque ratem jam feſſus ab altis

Rupibus, atque oculis longo querar ordine vinci.

Lego, *atque oculos l. q. o. v.* Deinde.

——— quod tempus amicum

Fraudibus, extorto quænam bona tempore bello?

Scribo, *axorto q. b. t. b.* Epicedio in Patrem.

——— laqueo quin illa ſupremo

Incluſit gemitus. & te poſt funera magni

Hectoris Hæmonio pudor eſt ſerviſſe marito.

Emen-

Emendo, *l.q.i. ſupremos l.g.& ſe poſt f.m.* De Andromachâ illi ſermo Poſteà

Qui furias, regumque domos averſaque cœlo
Sidera terrifico ſuper intonuere cothurno.

Scribo, *regumque dolos*. In carmine ad Somnum.

At nunc heus aliquis longâ ſub nocte, puellæ
Brachia nexa tenens, ultro te Sonne repellit.

Lego, *At nunc, heu! aliquis*, &c. In quo fine Sylvarum finis mihi conlucationis.

Cap. VIII.

Ancilla. Apuleius correctus.

AD Apuleium tranſeo, cujus verba corrupta lib.11. Mileſ. *quo placito, ocyter ſurrexit, & ad alind me cubiculum induxit. Ibi corpus ſplendentibus linteis coopertum, introductis quibuſdam ſeptem teſtibus manu revelat, & diutinè viſu præfleto, obteſtata fidem præſentium, ſingula demonſtrat anxiè, membra contecta de induſtriâ quodam tabulis prænotante,* Quid eſt? *membra contecta de induſtriâ*. Sanè nõ capio: quomodò enim contecta adhuc, quæ jam antè revelarat Scribo, *contrectat*. Eſt alter ejuſdem locus Mileſ.1x. *Una de cæterâ cohorte gallina, per mediam curſitans aream, clamore genuino, velut ovum parere geſtiens, perſonabat: eam ſuus dominus intuens, O bona, inquit ancilla, & ſatis fœcunda, quæ multo jam tempore quotidianis nos partubus ſaginaſti!* Itane? gallinam vocet ancillam? non herclè putem. Vide an non potius ſcribſerit. *O bona auca illa*. Nam *Auca* & ὑποκοριστικῶς *Aucilla* antiquo vocabulo avis nominabatur. Gloſſæ. *Auca* πτηνὸν.

Cap.

Cap. IX.

Romani in claſſes quinque à Servio tributi. Tubero apud Agellium defenſus. *Alis.* *Alimodi.* Agellius correctus.

CErtamen mihi ineundum hoc capite, ſed placidum, mite, & ſine ſanguine: Certamen, inquam, ineundem cum viro magno, & in literis his noſtris primate, Iuſto Lipſio, pro Tuberone, qui Hiſt. I. apud Agellium lib. X. cap. XXVIII. *ait Servium Tullium regem, populi Romani cum illas quinq; claſſes cenſus faciendi gratiâ inſtitueret, pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptendecim.* Scribendum illi videtur *ſex claſſes.* Ego retineo. Dionyſius quidem Halycarnaſſeus libb. IV. & VII. in ſex claſſes tributum memorat populum. Sed ecce pro Tuberone Arnobius noſter. *Nunquid enim quinque in claſſes habetis populum diſtributum, veſtri olim ut habuere majores?* Chariſius lib. I. *Aſſiduus quidam per d ſcribūt, quaſi ſit à ſedēdo figuratum, ſed errant. Nam cum à Servio Tullio populus in quinque claſſes eſſet diviſus, ut tributum, prout quiſque poſſideret, inferret: ditiores, qui aſſes dabant, aſſidui dicti ſunt, & quoniā ſoli negotiis publicis frequenter aderāt, eos qui frequenter aſſunt, aßiduos ab aſſibus dixerunt.* Vide etiam Feſtum in Quintanam claſſem. Quin & ipſe Livius lib. I. quinque duntaxat claſſes expreſsè nominat. Nam quam alii ſextam volunt, centuria fuit unica, adeò ut claſſis nomen nō meruerit. Centurię autem in primâ fuere 98. in ſecundâ 22. in tertiâ totidem, in quartâ 20. in quintâ 30. in illâ reliquâ, è

quâ

quâ ſextam claſſem nobis fabricantur, proletarii erant, & capitecenſi, quos claſſicos non fuiſſe ſuggerit & Arnobius alibi ſecundo hoc libro. *Definite hominem, proletarius cum ſit, claſſibus, & capite cum cenſeatur, adſcribere ordinibus primis.* Atque hæc cũ pace Lipſii pro Tuberone dicta ſperaverim. Agellium verò, quoniam ejus facta nunc mentio, emendabo obiter aliquot locis carptim. Lib. I. cap. III. *Lacedæmonium Chilonem unum ex illo inclyto numero ſapientium, ſcriptum eſt in libris eorum, qui vitas res geſtaſque clarorum hominum memoriæ mandaverunt, cum de vita ſua poſtremò eum inibi mors occuparet, ad circumſtantes amicos ſic loquutum.* Lego, *cum die vitæ ſ. p.* Lib. II. ca. VI. *quam rem & alii, & hic quidem poëta locis aliquot demonſtrat.* Lego, *hic idem poëta.* Firmatque meam conjecturam Macrobius Saturn. lib. VI. cap. VII. ubi totum hoc Gellii, ut alia non pauca, verbo tenus deſcripta reperies. Cap. VII. *Omnia quæ in rebus humanis ſiunt, ſicut docti cenſuerunt, aut honeſta ſunt, aut turpia, quæ ſuâ vi recta aut honeſta ſunt, ut fidem colere, ut patriam defendere, ut amicos diligere; ea fieri oportet.* Tranſpono leviter, *a. h. ſ. a. turpia ſuâ vi: quæ recta a h.* Cap. XXIII. *In hoc equidem ſoleo animum attendere, quodque Menander præclarè, & appoſitè, & facetè ſcripſit, ea Cæcilius nequaquam potuit, nedum conatus eſt, enarrare.* Quis non videt legendum? *Quod quæ Menander.* Lib. III. cap. XVI. *Et multa opinio eſt, eáque jam pro verâ recepta, poſtquam mulieris uterus conceperit ſemen, gigni hominem, ſeptimo rarenter, nunquam octavo, ſæpe nono, ſæpius numero decimo.* Emendo; *ſ. rarentur, nonnunquam octavo.* Res clamat,

clamat,& ſequentia,quæ lege ſis Cap.xvii.*In eo libro Platonem Philoſophum, quem dixeramus tenui admodum pecuniâ familiari fuiſſe, contumelioſe appellat,quod impenſo pretio librum Pythagoricæ diſciplinæ emiſſit, ex eoque Tymæum nobilem illum dialogum continuaſſet.* Lego, *dialogum concinnaſſet.* Lib. iv.cap.x. *Ejus rei gratiâ ducendæ,longâ oratione utebatur,eximebatque dicendo diem: erat enim jus ſenatori, ut ſententiam rogatus, diceret antè quid vellet alii rei, & quoad vellet.* Lego, *quicquid vellit ali rei.* Et ita Plautum quoque dixiſſe teſtetur Feſtus. Nam *Alis* veteres dicebant, pro *Alius*. Chariſius lib. ii. *Alius pronomen genitivum non habet,ut dicamus alius tametſi antiqui genitivum aliûs productâ ûs dixerunt, quorum autoritatem ſecuti & nos accedimus. cujus nominativum veteres non tantum Alius dixerunt, ſed etiam Alis.* Saluſtius. *Alis alibi ſtantes,omnes tamen adverſis vulneribus occiderunt.* Catullus in Coma Becenices.

Anne bonũ oblita' s facinus,quod regiũ adepta' s.
Conjugium? quod non fortior aut ſit alis?

Sic *Alimodo* quoq; pro *Aliuſmodi* dictitârunt, Sed & Adverbium. *Aliter* eſt ab *Alio*, non *Alius*, unde *Aliuta* antiquè.

Cap. x.

Darius arieti à Daniele prophetâ aſſimilatus, Alexander hirco. Hieronymi ἁμάρτημα μνημονικὸν. Ejuſdem vulnera ſanata.

Inſignis locus eſt apud Danielem,cap.viii.
Et ecce aries unus ſtabat ante paludem, habens cornua

cornua excelſa, & unum excelſius altero atque ſuc-creſcens. Deinde. *Ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, & non tangebat terram.*

ubi per arietem innuitur Darius Perſarum & Medorum rex, per hircum verò caprarum Alexander Magnus Græcorum monarcha, qui ab Occidentali plagâ reſpectu Mediæ & Perſidis, venit uſque Suſas, ubi Darium ſuperavit. Atq; hoc verũ eſſe liquet ex ejuſdem capitis verbis ſequentibus. *Aries quem vidiſti habere cornua rex Medorum eſt atque Perſarum. Porrò hircus caprarum rex Græcorum eſt.* Vide etiam Chryſoſtomum Orat. II. contrà Judæos. Venit interim in mentem inſignis memoriæ lapſus Hieronymi Epiſtolarum lib. III. in vitâ Hilarionis. ubi & hircum & arietem de Alexandro dici memorat.

Alexander Magnus Macedo, quem vel arietem, vel pardum, vel hircum caprarum Daniel vocat, cum ad Achillis tumulum perveniſſet. Fælicẽ te, ait juvenis, qui magno fruaris præcone meritorum, Homerum videlicet ſignificans.

Sed cujus lapſum oſtendimus, age, etiam vulnera ſanemus. Lib. I. epiſt. XVIII. quæ eſt ad Auguſtinũ. *Nec tam ſtultus ſum ut diverſitate explanationũ tuarum me lædi putem: quia nec tu læſeris, ſi nos cõtraria ſenſerimus.* Scribo, *quia nec tu læderis.* Lib. II. epiſt. III. ad Sabinianum. *Miſer, nonne quando in ſpeluncâ cum virgine ſtare cæpiſti, caligaverunt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pectus intremuit, mutavit inceſſus?* Scribo, *nutavit inceſſus?* Epiſtol. X. ad Matrem viduam & filiam virginem. *Dolet ſibi*

prælatum juvenem, non quidem comatum, non veſtiũ ſericarum, ſed toroſulum, & in ſordibus delicatum: qui ipſe ſacculum ſignet, textrinũ teneat, penſa diſtribuat, regat familiam, emat, quicquid de publico neceſſariũ eſt. Emendo, *emat de publico quicquid neceſſariũ eſt.* Poſt illa autem *veſtium ſericarum* deeſt aliquid, puta, *ornatu ſplendidum*, aut tale quid, nec ſine membranis facilè quis ſuppleverit. Epiſt. XVII. quæ eſt ad Paulinum. *Soror præcipuè tua matronarum declinet conſortia. Nec inter ſerica veſtes & gemmas circumſedentium fœminarum ſe ſordidatam aut doleat, aut miretur.* Corrigo, m. d. *conſortia, ne inter*, &c. Epiſtol. XVIII. quæ eſt ad Lætam. *Prætextata nobiliſſima quondam fœmina, jubente viro Hymetio, qui patruus Euſtochii virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit: & neglectum crinẽ mundano more pexuit. vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe angelum terribili voce minitantẽ pœnas, & hæc verba frangentem. Tune auſa es viri imperium præferre Chriſto? Tu caput virginis Dei tuis ſacrilegis attrectare manibus?* Lego, *vincere cupiens virginis propoſitum, & mariti deſiderium explere.* ultimam vocem addidi, nam aut illa, aut ei gemina, deſideratur. Epiſt. XXI. quæ eſt ad Demetriadem. *Habeto lanam ſemper in manibus, vel ſtaminis pollice fila deducito, vel ad torquenda ſubtegmina in alveolis fuſa vertantur: aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone:* Malim, *in glomum collige.* Ibidem. *Fuge laſciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, aſtrictas habent manicas, veſtimẽta ſine ruga, ſoccoſq;*

crispan-

criſpantes: ut ſub nomine virginali vendibilius pereāt. Inſignis locus, Emendo verò, *ſoccoſque crepantes.* Erat enim hoc quoque inter ejus ęvi puellarum laſciviam. Nec aliundè petam fulcra, quæ paſſim obvia, ipſe Hieronymus ſuggerit. Suprà epiſt. x. *Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, ſtridore ad ſe juvenes vocat.* Infrà epiſt. xxii. ad Furiam: *Non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos.* Lib. iii. de Vitâ Pauli primi Eremitę. *Ille veſtem Chriſti, nudus licet, tamen ſervavit: vos veſtitis ſericis indumentum Chriſti perdidiſtis.* Scribo, *vos veſtiti ſericis.*

Cap. xi.

Auguſtinus correctus, *Epigrus.* item Palladius, & Seneca.

AVguſtinum hoc capite ſaltuatim & vellicatim emendabo, volentibus Muſis quod futurū ſpero. *Nunquid Diana thetrica portat arma, & urbana ſimpliciter virgo eſt.* Emēdaveram *theatrica portat,* cum librum meum veterem conſulens inibi ita eſſe invenio. Locus eſt lib. vi. de Civitate Dei, cap. vii. Quem autem nunc proponam, is eſt ex ejuſdem libri cap. x. *Cum enim de ſimulacris ageret, ſacros,* inquit, *immortales inviolabileſque deos, in materiâ viliſſimâ atque immobili dedicant. Habitus illis hominum ferarumque & piſcium. Quidam verò mixto ſenſu diverſis corporibus induunt.* Vet. cod. *mixto ſexu.* Corrigo, *atque ignobili dedicant. Habitus illis hominum ferarumq; & piſcium, quidam verò mixtos ſexus diverſis c. i.* Lib. viii. cap. xxvi. *Omitto quod*

Varro dicit omnes ab his mortuos exiſtimari inanes deos, & probat per ea ſacra quæ omnibus ferè exhibētur mortuis. Mavelim,*manes deos*. Lib.xiv. cap.xx. *Hoc illi canini philoſophi, hoc eſt Cynici, non viderunt, proferentes contra humanam verecundiam, quid aliud quàm caninam, hoc eſt, immundam impudentemque ſententiā ut, ſcilicet quoniam juſtum eſt, quod fit in uxore, palàm non pudeat id agere.* Ejicio gloſſemata,& reſcribo.*Hoc illi canini philoſophi non viderunt, proferentes contrà humanam verecundiam; quid aliud quàm caninā ſententiā.* Lib.xv. cap.xxvii. *Et lignum ligno per ſubſcudines, epiros, clavos, & gluten bituminis non poteſt adhærere, ut fabricetur arca, non curvis ſed rectis ligneis longè latèque porrecta.* Lego,*ſubſcudines, epigros, clavos, e.g. b.n.p.a.v.f.a. n.c.ſ.r. lineis.* Ita correxeram, cum τὸ *lineis* etiam in vetere codice invenio. Emendo verò,*epigros*, ex Iſidoro Orig.lib.xix. cap.xix. Cujus iſta verba. *Epigri & clavi ſunt quibus lignum ligno adhæret.* Item in Gloſſis. *Epigri clavi quibus lignum ligno adhæret.* Idem mendum apud Palladium lib.xi. Titulo viii. ubi de pruno. *Si poma decurrant, oleaſtri epiurum terebratæ infige radici.* Scribſerim,*oleaſtri epigrum.* Illuſtriſſimus quoque vir, Ioſephus Scaliger, Senecæ reſtituendam hanc vocem cenſet. Locus eſt de Beneficiis lib.ii.cap.xii. Ita hodiè legitur. *Parum enim fœdè furioſeque inſolens fuerat, qui de capite conſularis viri ſoccatus audiebat, niſi in os ſenatoris ingeſſiſſet Imperator pigros ſuos.* Scribendum,*epigros ſuos.* Nam ſocci erant clavis compacti, & quidem aureis. Lib.xviii.cap.viii. *Nam temporibus Ogygis ad lacum qui Tritonis dicitur, virginali fertur appa-*

ruiſſe

ruiſſe ætate, unde & Tritonia nuncupata eſt, Ter ſcribe *Ogygi*, ſemel *Ogygus*. Nam illud regi iſti nomé. Lycophron.

> ὅπου σε πεφαθεὶς ὠγύγου σπαρτὸς λεὼς
> χρησμοῖς ἰαίνει, &c.

Nonnus Διονυσιακῶν lib. III.

> πρώτου γὰρ κελάδοντος ἐπειρήθη νιφετοῖο
> ὤγυγος ἠλιβάτοιο δι' ὕδατος αἰθέρα τέμνων.

Varro lib. III. de Re. Ruſt. cap. I. *Et enim vetuſtiſſimum oppidũ cum ſit traditum Græcum, Bœotiæ Thebæ, quod rex Ogygus ædificârit*. Poſteà. *Thebæ quæ ante cataclyſmon Ogygi conditæ dicuntur, eæ tamẽ circiter duo millia annorum & centum ſunt*. Et alii.

Cap. XII.

De Academiâ nonnulla. Diogenes Laërtius, Eupolis, Etymologicographus, Horatius, Suidas, & Stephanus correcti.

ACademicos hoc capite demerebor, & ipſum heroem Hecademum, gymnaſii iſtius conditorem, cujus nomen in Academum apud pleroſque ſcriptores mutavit. Ac primum Diogenis Laërtii locum proponam, qui eſt lib. III. ἐπανελθὼν δὲ εἰς ἀθήνας διέτριβεν ἐν ἀκαδημίᾳ, τὸ δ' ἐστὶ γυμνάσιον, προάστειον, ἀλσῶδες, ἀπό τινος ἥρωος ὀνομασθὲν Ἀκαδήμου. Scribo ἑκαδήμου. Eupolis ἀστρατεύτοις.

> ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν Ἀκαδήμου θεοῦ.

Lego,

> ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν ἑκαδήμου θεοῦ.

Horatius lib. II. epiſt. II.

> *Atque inter ſylvas Academi quærere verum.*

νῳ τῶν εἴκοσι πλείονα. Si Ægyptiorum paraſangæ reſpondere dixiſſet, minus erraſſet, hoc enim verum. Ipſe alibi teſtis. Παρασάγγαι, τὰ τριάκοντα ϛάδια, παρὰ Πέρσαις, παρ' Αἰγυπτίοις δὲ ἑξήκοντα. παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ ἐν Ἀνδρομάχῃ ἐπὶ τοῦ ἀγγέλου λέγεται. Itaque cum Perſarum nihil niſi nomen commune, quod reapſe oſtēdimus.

Cap. V.

Symmachus aliquoties correctus. Spartaci facinus.

EMendabo aliquot locis elegantiſſimas Symmachi epiſtolas, de quibus optimè meriti, viri magni, Franciſcus Iuretus, Iacobus Lectius, iiſque nunc nuperè ſuccedaneus Caſper Schoppius, juvenis induſtrius. Lib. I. epiſt. 89. *Olim cum res Romana adoreæ militaris potita eſt, Polluces gemini apud Viturnæ lacum prælii ſecunda vulgârunt.* Scribendum, *apud Iuturnæ lacum.* Lib. II. Epiſt. XLVI. *Nihil igitur major familia Sparticon equiorem, velim quæſita facile factum eſt hanc munificentiam principis Lybicarum largitione mutari.* Optimè poſteriora hæc emendat Iuretus, priora non pari felicitate ab eo tentata. Ego corrigo. *Nihil itaque moror familiam Spartaco nequiorem.* Certè Spartacus celeberrimus gladiator (& heic de gladiatoribus ſermo) fuit; qui effracto Lentuli ludo gladiatorio, fugiens cum LXXIV. ſociis ſimilis conditionis, dux factus per quatuor annos adverſus Romanos bella gerēs plurima loca vaſtāvit. Lib. III. epiſt. LXXXI. *Tu verò ſub hâc petitione dum voles retice; modò ut poſteà bo-*

nis epiſtolis redimas ſtyli tui ferias.Lego,*ut poſteà binis epiſtolis*.Lib.IV.epiſt.XX. *Noſtra adhuc inſtitutio molitur florem creare,nec imperari poteſt unico labor. Itaque inter meum metum & diligentiam, lentus pignoris noſtri profectus adoleſcit.* Lego, *inter medium metum*. Lib.V.epiſt.II. *Viciſſitudini autem literariæ parem diligentiã libenter impendo,ut ad officia promptius inciteris,cum videas apud memorem ſcriptorum gratiam nõ perire*.Emendo,*apud me tuorum ſcriptorum g.n.p.* Lib.VI.epiſt.XVII, *Prævidi quem metum meæ ægritudinis vobis fama poſſet incutere: quæ cum ſoleat ſupra verum de abſentibus proloqui, magnitudinem periculo meo nefando quidem videtur æquaſſe.* Lego,*magnitudinẽ periculi mei ne fando q.v.æ.* Lib. IX.epiſt. LXXVII. *Faciet frequens humanitas, ut ſæpè alias in Marſos bona Phæacum celebremus.*Lego,*poma Phæacum*.Nam comparat poma ſibi miſſa cum Phæacum pomis,quæ nobiliſſima olim.

Cap. VI.

Cenſorinus, & Petronius correcti,& ſuppleti.

PErſolvi votum Gratiarum trigæ. At Muſæ quoque, ut Ephoro & Eumelo Corinthio placet, ternæ, quarum ſimiliter in gratiam tria capita præmittemus,in promulſide aciei hujus Criticę militatura. Atque primum quidem Cenſorinus in plebit, nec ſolus, ſed cum Petronio. Lib. de die Natali, cap. IV. *Hæc eadem opinio etiam in Parmenide vel * in Ste fuit, pauculis exceptis ab Empedocle diſſenſis.* Lacunam, quę è libris ſuppleri non potuit,ego fortaſſean

taſſean ab ingenio ſupplebo, hoc modo. *in Parmenide Meliſſove fuit.* Nam, quia ferè in omnibus conſentiunt, plerumq; conjunctim nominari hos invenias apud auctores: quam conjecturam meam memini olim probare per literas, Nobiliſſimo & Ampliſſimo viro Iano Douſæ. Eorum de principiis opinionem refert Hermias, διασυρμῷ τῶν ἔξω φιλοσόφων his verbis. Ἀλλ' ἀνθίσανται λύτῳ μέλισσος καὶ παρμενίδης. ὃς μὲν παρμενίδης καὶ ποιητικοῖς ἔπεσιν τὴν οὐσίαν ἓν εἶναι, καὶ ἀΐδιον, καὶ ἀκίνητον, καὶ παντὶ ὅμοιον. Tranſeo ad Petronium, editionis ultimæ pag. 99. *Placebo tibi ſi me culpam emẽdare permiſeris.* ∗ *Dimiſſâ cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide,* &c. Suppleo, *ſ. m. c. e. permiſeris. Vale. Dimiſſâ,* &c. Pag. 75. *Itaque Hercules poſtquam* ∗ *manifeſta convaluit, Licas trepidãs ad me ſupinas porrigit manus.* Nihil deeſt, ut hactenus putatum, corrigo tantùm. *Poſtquã maris æſtus invaluit,* Pag. 54. *Hoc ut infrà fiduciam poſui, fraudavique animum diſſidentem, cœpi ſomnum obruto tuniculâ capite mentiri.* Scribo, *fraudaviq; animum diſſidentẽ,* Pag. 53. *Tantum omnem ſcabitudinem animo, tanquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice.* Scribo, *ſcabritudinẽ.* Pap. 8. *Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem pretioſarum, ſed tamẽ quarum fidem malè ambulantem obſcuritas temporis facillimè tegeret.* Reſtituo, *quarum furem malè a,* &c.

Cap.,

Cap. VII.

Statius caſtigatus.

STatii Papinii poëtæ magni Sylvas conlucabo.

Inutileſque falce ramos amputans
Feliciores inſeram.

Ut ait ille. Caſtè tamen, verbiſque ſolennibus veniam, ſi dei, ſi deæ, cui illa ſacræ ſunt, antè præfatus, porcóq; piaculo facto. Lib. I. in Epithalamio Stellæ & Violantillæ.

Quis tibi tunc alacri cœleſtûm munere claro
Stella dies? quanto ſalierunt pectora voto?

Fortè. *q. ſ. p. motu!* In Tiburtino Manlii Vopiſci.

Quid te? qua mediis ſervata penatibus arbor
Tecta per & poſtes liquidas emergis in auras.
Quo non ſub domino ſævas paſſura bipennes?
Et nunc ignaro forſan vel lubrica Nais.
Vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.

Scribo: *Et nunc ignara.* arborem enim alloquitur; Tangit autem veterum ſuperſtitionem, qui credebant in ſingulis arboribus vivere ſingulas Hamadryadas, & interire. Lib. II. Epicedio in Glauciam.

—— *ſubitas inimica levavit*
Parca manus. quo diva feros gravis exeris angues?

Scribo, *q. d. f. g. et ungues?* Ibidem.

Quicquid habent ortus finem timet, ——

Lego, *Quicquid habet.* Lib. III. in Hercule Surrentino.

Luſtratûmque humeris dimitte gerentibus hoſtem.

Corrigo, *Inſtratûmque h.* quam emendationem meam, ut ſoleo, cum ad V. N. Ioſephum Scalige-

rum

rum retuliſſem, dixit idem ſibi quoque aliquando in mentem veniſſe. Paullò antè.

——— deus affuit, arces.

Erexitq; ſuas. ———

Lego, *deus affuit, a.*

In Laudibus Hetruſci.

——— vice cuncta geruntur,

Alterniſq; premunt: propriis ſub regibus omnis

Terra premit. felix regum diademata Roma.

Hanc ducibus frenare datum, mox creſcit in illos

Imperium ſuperis. ——— .

Lego,

——— vice cuncta reguntur,

Alterniſque premunt. propriis ſub regibus omnis

Terra. premit felix regum diademata Roma.

Hanc ducibus frenare datum. mox ceſſit i.i.

In Vindicis Herculis Epitrapeſio.

Prenſabátque libens, modo quà diademate dextrâ

Abſtulerat. —Repono, *diademata d.*

Lib. v. de Aſcantii in Priſcillam pietate.

Quæ morum carnere bonis, falſóque potentes

Laudis egent veræ. ———

Lego *falſâq; potentes*. In Protreptico ad Criſpinum.

— ſpectémque ratem jam feſſus ab altis

Rupibus, atque oculis longo quærar ordine vinci.

Lego, *atque oculos l. q. o. v.* Deinde.

——— quod tempus amicum

Fraudibus, extorto quænam bona tempore bello?

Scribo, *exorto q. b. t. b.* Epicedio in Patrem.

——— laqueo quin illa ſupremo

Incluſit gemitus. & te poſt funera magni

Hectoris Hæmonio pudor eſt ſerviſſe marito.

Emen-

Emendo, *l.q.i. ſupremos I.g.& ſe poſt f.m.* De Andromachâ illi ſermo Poſteà

Qui furias, regumque domos averſaque cælo
Sidera terrifico ſuper intonuere cothurno.

Scribo, *regumque dolos.* In carmine ad Somnum.

At nunc heus aliquis langâ ſub nocte, puella
Brachia nexa tenens, ultro te Sonne repellit.

Lego, *At nunc, heu! aliquis*, &c. In quo fine Sylvarum finis mihi conlucationis.

Cap. VIII.

Aucilla. Apuleius correctus.

AD Apuleium tranſeo, cujus verba corrupta lib.11.Mileſ. *quo placito, ocyter ſurrexit, & ad aliud me cubiculum induxit. Ibi corpus ſplendentibus linteis coopertum, introductis quibuſdam ſeptem teſtibus manu revelat, & diutinè viſu præfleto, obteſtata fidem præſentium, ſingula demonſtrat anxiè, membra contecta de induſtria quodam tabulis prænotante,* Quid eſt? *membra contecta de induſtriâ.* Sanè nô capio: quomodò enim contecta adhuc, quæ jam antè revelârat Scribo, *contrectat.* Eſt alter ejuſdem locus Mileſ.ix. *Una de caterâ cohorte gallina, per mediam curſitans aream, clamore genuino, velut ovum parere geſtiens, perſonabat: eam ſuus dominus intuens, O bona, inquit ancilla, & ſatis fœcunda, quæ multo jam tempore quotidianis nos partubus ſaginaſti!* Itane? gallinam vocet ancillam? non herclè putem. Vide an non potius ſcribſerit. *O bona aucilla.* Nam *Auca* & ὑποκοριστικῶς *Aucilla* antiquo vocabulo avis nominabatur. Gloſſæ. *Auca* πτηνόν.

Cap.

Cap. IX.

Romani in claſſes quinque à Servio tributi. Tubero apud Agellium defenſus. *Alis. Alimodi.* Agellius correctus.

CErtamen mihi ineundum hoc capite, ſed placidum, mite, & ſine ſanguine: Certamen, inquam, ineundem cum viro magno, & in literis his noſtris primate, Iuſto Lipſio, pro Tuberone, qui Hiſt.I.apud Agellium lib.x.cap. XXVIII. *ait Servium Tullium regem, populi Romani cum illas quinq; claſſes cenſus faciendi gratiâ inſtitueret, pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptendecim.* Scribendum illi videtur *ſex claſſes.* Ego retineo. Dionyſius quidem Halycarnaſſeus libb.IV. & VII. in ſex claſſes tributum memorat populum. Sed ecce pro Tuberone Arnobius noſter. *Nunquid enim quinque in claſſes habetis populum diſtributum, veſtri olim ut habuere majores?* Chariſius lib.I. *Aſſiduus quidam per d ſcribũt, quaſi ſit à ſedẽdo figuratum, ſed errant. Nam cum à Servio Tullio populus in quinque claſſes eſſet diviſus, ut tributum, prout quiſque poſſideret, inferret: ditiores, qui aſſes dabant, aſſidui dicti ſunt, & quoniã ſoli negotiis publicis frequenter aderãt, eos qui frequenter aſſunt, aßiduos ab aſſibus dixerunt.* Vide etiam Feſtum in Quintanam claſſem. Quin & ipſe Livius lib.I. quinque duntaxat claſſes expreſsè nominat. Nam quam alii ſextam volunt, centuria fuit unica, adeò ut claſſis nomen nõ meruerit. Centurię autem in primâ fuere 98. in ſecundâ 22. in tertiâ totidem, in quartâ 20. in quintâ 30. in illâ reliquâ, è

quâ

quâ ſextam claſſem nobis fabricantur, proletarii erant, & capitecenſi, quos claſſicos non fuiſſe ſuggerit & Arnobius alibi ſecundo hoc libro. *Deſinite hominem, proletarius cum ſit, claſſibus, & capite cum cenſeatur, adſcribere ordinibus primis.* Atque hæc cũ pace Lipſii pro Tuberone dicta ſperaverim. Agellium verò, quoniam ejus facta nunc mentio, emendabo obiter aliquot locis carptim. Lib. I. cap. III. *Lacedæmonium Chilonem unum ex illo inclyto numero ſapientium, ſcriptum eſt in libris eorum, qui vitas res geſtaſque clarorum hominum memoriæ mandaverunt, cum de vita ſua poſtremò eum inibi mors occuparet, ad circumſtantes amicos ſic loquutum.* Lego, *cum die vitæ ſ. p.* Lib. II. ca. VI. *quam rem & alii, & hic quidem poëta locis aliquot demonſtrat.* Lego, *hic idem poëta.* Firmatque meam conjecturam Macrobius Saturn. lib. VI. cap. VII. ubi totum hoc Gellii, ut alia non pauca, verbo tenus deſcripta reperies. Cap. VII. *Omnia quæ in rebus humanis fiunt, ſicut docti cenſuerunt, aut honeſta ſunt, aut turpia, quæ ſuâ vi recta aut honeſta ſunt, ut fidem colere, ut patriam defendere, ut amicos diligere; ea fieri oportet.* Tranſpono leviter, *a. h. ſ. a. turpia ſuâ vi: quæ recta a h.* Cap. XXIII. *In hoc equidem ſoleo animum attendere, quodque Menander præclarè, & appoſitè, & facetè ſcripſit, ea Cæcilius nequaquam potuit, nedum conatus eſt, enarrare.* Quis non videt legendum? *Quod quæ Menander.* Lib. III. cap. XVI. *Et multa opinio eſt, eáque jam pro verâ recepta, poſtquam mulieris uterus conceperit ſemen, gigni hominem, ſeptimo rarenter, nunquam octavo, ſæpe nono, ſæpius numero decimo.* Emendo: *ſ. rarentur, nonnunquam octavo.* Res

clamat,

clamat,& ſequentia,quæ lege ſis Cap.XVII. *In eo libro Platonem Philoſophum, quem dixeramus tenui admodum pecuniâ familiari fuiſſe, contumelioſe appellat,quod impenſo pretio librum Pythagoricæ diſciplinæ emiſſit, ex eoque Tymæum nobilem illum dialogum continuaſſet.* Lego, *dialogum concinnaſſet.* Lib. IV.cap.X. *Ejus rei gratia ducendæ,longâ oratione utebatur,eximebatque dicendo diem: erat enim jus ſenatori, ut ſententiam rogatus, diceret ante quid vellet alii rei, & quoad vellet.* Lego, *quicquid vellit ali rei.* Et ita Plautum quoque dixiſſe teſtetur Feſtus. Nam *Alis* veteres dicebant, pro *Alius*. Chariſius lib. II. *Alius pronomen genitivum non habet,ut dicamus alius tametſi antiqui genitivum alius productâ ius dixerunt, quorum autoritatem ſecuti & nos accedimus. cujus nominativum veteres non tantum Alius dixerunt, ſed etiam Alis*, Saluſtius. *Alis alibi ſtantes,omnes tamen adverſis vulneribus occiderunt.* Catullus in Coma Becenices.

Anne bonũ oblita's facinus,quod regiũ adepta's.
Conjugium? quod non fortior aut ſit alis?

Sic *Alimodo* quoq; pro *Aliuſmodi* dictitârunt, Sed & Adverbium. *Aliter* eſt ab *Alio*, non *Alius*, unde *Aliuta* antiquè.

Cap. X.

Darius arieti à Daniele prophetâ aſſimilatus, Alexander hirco. Hieronymi ἁμάρτημα μνημονικὸν. Ejuſdem vulnera ſanata.

Inſignis locus eſt apud Danielem,cap.VIII.

Et ecce aries unus ſtabat ante paludem, habens

cornua

cornua excelſa, & unum excelſius altero atque ſuc-creſcens. Deinde. *Ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, & non tangebat terram.*

ubi per arietem innuitur Darius Perſarum & Medorum rex, per hircum verò caprarum Alexander Magnus Græcorum monarcha, qui ab Occidentali plagâ reſpectu Mediæ & Perſidis, venit uſque Suſas, ubi Darium ſuperavit. Atq; hoc verũ eſſe liquet ex ejuſdem capitis verbis ſequentibus. *Aries quem vidiſti habere cornua rex Medorum eſt atque Perſarum. Porrò hircus caprarum rex Græcorum eſt.* Vide etiam Chryſoſtomum Orat. II. contrà Judæos. Venit interim in mentem inſignis memoriæ labſus Hieronymi Epiſtolarum lib. III. in vitâ Hilarionis. ubi & hircum & arietem de Alexandro dici memorat.

Alexander Magnus Macedo, quem vel arietem, vel pardum, vel hircum caprarum Daniel vocat, cum ad Achillis tumulum perveniſſet. Fælicē te, ait juvenis, qui magno fruaris præcone meritorum, Homerum videlicet ſignificans.

Sed cujus labſum oſtendimus, age, etiam vulnera ſanemus. Lib. I. epiſt. XVIII. quæ eſt ad Auguſtinũ. *Nec tam ſtultus ſum ut diverſitate explanationũ tuarum me lædi putem: quia nec tu læſeris, ſi nos cõtraria ſenſerimus.* Scribo, *quia nec tu læderis.* Lib. II. epiſt. III. ad Sabinianum. *Miſer, nonne quando in ſpeluncâ cum virgine ſtare cæpiſti, caligaverunt oculi tui, lingua torpuit, conciderũt brachia, pectus intremuit, mutavit inceſſus?* Scribo, *nutavit inceſſus?* Epiſtol. X. ad Matrem viduam & filiam virginem. *Dolet ſibi*

prælatum juvenem, non quidem comatum, non veſtiũ ſericarum, ſed toroſulum, & in ſordibus delicatum: qui ipſe ſacculum ſignet, textrinũ teneat, penſa diſtribuat, regat familiam, emat, quicquid de publico neceſſariũ eſt. Emendo, *emat de publico quicquid neceſſariũ eſt.* Poſt illa autem *veſtium ſericarum* deeſt aliquid, puta, *ornatu ſplendidum*, aut tale quid, nec ſine membranis facilè quis ſuppleverit. Epiſt. XVII. quæ eſt ad Paulinum. *Soror præcipuè tua matronarum declinet conſortia. Nec inter ſerica veſtes & gemmas circumſedentium fœminarum ſe ſordidatam aut doleat, aut miretur.* Corrigo, m. d. *conſortia, ne inter*, &c. Epiſtol. XVIII. quæ eſt ad Lætam. *Prætextata nobiliſſima quondam fœmina, jubente viro Hymetio, qui patruus Euſtochii virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit: & neglectum crine mundano more pexuit. vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe angelum terribili voce minitante pœnas, & hæc verba frangentem. Tune auſa es viri imperium præferre Chriſto? Tu caput virginis Dei tuis ſacrilegis attrectare manibus?* Lego, *vincere cupiens virginis propoſitum, & mariti deſiderium explere.* ultimam vocem addidi, nam aut illa, aut ei gemina, deſideratur. Epiſt. XXI. quæ eſt ad Demetriadem. *Habeto lanam ſemper in manibus, vel ſtaminis pollice fila deducito, vel ad torquenda ſubtegmina in alveolis fuſa vertantur: aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone:* Malim, *in glomum collige.* Ibidem. *Fuge laſciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, aſtrictas habent manicas, veſtimẽta ſine ruga, ſoccoſq; criſpan-*

criſpantes:ut ſub nomine virginali vendibilius pereăt. Inſignis locus, Emendo verò, *ſoccoſque crepantes.* Erat enim hoc quoque inter ejus ęvi puellarum laſciviam. Nec aliundè petam fulcra, quæ paſſim obvia, ipſe Hieronymus ſuggerit. Suprà epiſt.x. *Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, ſtridore ad ſe juvenes vocat.* Infrà epiſt.xxii. ad Furiam. *Non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos.* Lib.iii. de Vitâ Pauli primi Eremitę. *Ille veſtem Chriſti, nudus licet, tamen ſervavit: vos veſtitis ſericis indumentum Chriſti perdidiſtis.* Scribo, *vos veſtiti ſericis.*

Cap. xi.

Auguſtinus correctus, *Epigrius.* item Palladius, & Seneca.

AVguſtinum hoc capite ſaltuatim & vellicatim emendabo, volentibus Muſis quod futurũ ſpero. *Nunquid Diana thetrica portat arma, & urbana ſimpliciter virgo eſt.* Emẽdaveram *theatrica portat*, cum librum meum veterem conſulens inibi ita eſſe invenio. Locus eſt lib.vi. de Civitate Dei, cap. vii. Quem autem nunc proponam, is eſt ex ejuſdem libri cap.x. *Cum enim de ſimulacris ageret, ſacros,* inquit, *immortales inviolabileſque deos, in materiâ viliſſimâ atque immobili dedicant. Habitus illis hominum ferarumque & piſcium. Quidam vero mixto ſenſu diverſis corporibus induunt.* Vet.cod. *mixto ſexu.* Corrigo, *atque ignobili dedicant. Habitus illis hominum ferarumq́ & piſcium, quidam verò mixtos ſexus diverſis c. i.* Lib.viii. cap.xxvi. *Omitto quod*

Varro dicit omnes ab his mortuos exiſtimari inanes deos, & probat per ea ſacra quæ omnibus ferè exhibētur mortuis. Mavelim, *manes deos*. Lib. XIV. cap. XX. *Hoc illi canini philoſophi, hoc eſt Cynici, non viderunt, proferentes contra humanam verecundiam, quid aliud quàm caninam, hoc eſt, immundam impudentemque ſententiā ut, ſcilicet quoniam juſtum eſt, quod fit in uxore, palàm non pudeat id agere.* Ejicio gloſſemata, & reſcribo. *Hoc illi canini philoſophi non viderunt, proferentes contrà humanam verecundiam, quid aliud quàm caninā ſententiā.* Lib. XV. cap. XXVII. *Et lignum ligno per ſubſcudines, epiros, clavos, & gluten bituminis non poteſt adhærere, ut fabricetur arca, non curvis ſed rectis ligneis longè latèque porrecta.* Lego, *ſubſcudines, epigros, clavos, e. g. b. n. p. a. v. f. a. n. c. ſ. r. lineis*. Ita correxeram, cum τὸ *lineis* etiam in vetere codice invenio. Emendo verò, *epigros*, ex Iſidoro Orig. lib. XIX. cap. XIX. Cujus iſta verba. *Epigri & clavi ſunt quibus lignum ligno adhæret.* Item in Gloſſis. *Epigri clavi quibus lignum ligno adhæret.* Idem mendum apud Palladium lib. XI. Titulo VIII. ubi de pruno. *Si poma decurrant, oleaſtri epiurum terebratæ infige radici.* Scribſerim, *oleaſtri epigrum*. Illuſtriſſimus quoque vir, Ioſephus Scaliger, Senecæ reſtituendam hanc vocem cenſet. Locus eſt de Beneficiis lib. II. cap. XII. Ita hodiè legitur. *Parum enim fœdè furioſeque inſolens fuerat, qui de capite conſularis viri ſoccatus audiebat, niſi in os ſenatoris ingeſſiſſet Imperator pigros ſuos.* Scribendum, *epigros ſuos*. Nam ſocci erant clavis compacti, & quidem aureis. Lib. XVIII. cap. VIII. *Nam temporibus Ogygii ad lacum qui Tritonis dicitur, virginali fertur appa-*

ruiſſe

ruiſſe ætate, unde & Tritonia nuncupata eſt, Ter ſcribe *Ogygi*, ſemel *Ogygu*. Nam illud regi iſti nomē. Lycophron.

ὅπυ σε παῖδες ὠγύγυ σπαρτὸς λεὼς
χρησμοῖς ἰάλεῦ, &c.

Nonnus Διονυσιακῶν lib. III.

πρώτυ γδ κελάδοντος ἐπειρήθη νιφετοῖο
ὤγυγος ἠλιβάτοιο δι' ὕδατος αἰθέρα πέμπων.

Varro lib. III. de Re. Ruſt. cap. I. *Et enim vetuſtiſſimum oppidū cùm ſit traditum Græcum, Bœotiæ Thebæ, quod rex Ogygus ædificârit*. Poſteà. *Thebæ quæ ante cataclyſmon Ogygi conditæ dicuntur, eæ tamē circiter duo millia annorum & centum ſunt*. Et alii.

Cap. XII.

De Academiâ nonnulla. Diogenes Laërtius, Eupolis, Etymologicographus, Horatius, Suidas, & Stephanus correcti.

ACademicos hoc capite demerebor, & ipſum heroem Hecademum, gymnaſii iſtius conditorem, cujus nomen in Academum apud pleroſque ſcriptores mutavit. Ac primum Diogenis Laërtii locum proponam, qui eſt lib. III. ἐπανελθὼν δὲ εἰς ἀθήνας διέτριβεν ἐν ἀκαδημίᾳ, τὸ δ' ἐστὶ γυμνάσιον, προάστειον, ἀλσῶδες, ἀπό τινος ἥρωος ὀνομασθὲν Ἀκαδήμυ. Scribo ἑκαδήμω. Eupolis ἀστρατεύτοις.

ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν Ἀκαδήμυ θεῦ.

Lego,

ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν ἑκαδήμυ θεῦ.

Horatius lib. II. epiſt. II.

Atque inter ſylvas Academi quærere verum.

Iterum *Ecademi* ſcribo, ut & in Acrone ejus interprete. Timon.

> *τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορευτὴς*
> *ἡδυεπὴς, τέττιξιν ἰσογράφος, οἵ θ' ἑκαδήμου*
> *δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.*

Quos verſus paullò aliter legas apud Heſychium. Auctor proverbiorum. Ἀκαδημία δὲ ἦν γυμνάσιον ἐν ἀθήναις, προάστειον ἀλσῶδες, ἐν ᾧ διέτριβε πλάτων, ἀπὸ ἑκαδήμου τινὸς ἥρωος ὀνομασθέν. Ariſtophanis Scholiaſtes ad Nubes. ἦν γὰρ καὶ γυμνάσιον (ἡ ἀκαδημία) ἀπὸ ἑκαδήμου τινὸς καταλείψαντος τὴν κλῆσιν ἑαυτοῦ πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ τόπου. Vide etiam Suidam, & Stephanum. Et ineptit omninò Orion apud Etymologicographũ, & quos ille ſequitur auctores Nam Hecademo heroi nomen fuiſſe certiſſimũ, ex eo quod priſca gymnaſii iſtius appellatio non ἀκαδημία, ſed ἑκαδημία fuit. Diogenes loco citato. πρότερον γὰρ διὰ τοῦ ε ἑκαδημία ἐκαλεῖτο. Suidas. Ἀκαδημία γυμνάσιον ἦν ἐν Ἀθήναις, προάστειον ἀλσῶδες; ἐν ᾧ διέτριβε πλάτων. ἀπὸ ἑκαδήμου τινὸς ἥρωος ὀνομασθέν. πρότερον δὲ διὰ τοῦ ε ἑκαδημία ἐκαλεῖτο. Stephanus quoque in ἑκαδήμεια apertè ſcribit herois nomen per ε efferri. Proferebant etiam neutro genere ἀκαδήμειον. Etymologicographus. Ἀκαδήμειον, γυμνάσιον, τόπος ἐστὶ πρὸ τοῦ ἄστεος. Suidas. Τρία ὑπῆρχον γυμνάσια, λύκειον, κυνόσαργες ἀκαδημία. ἐκλήθη δὲ ἀπὸ τοῦ καθιερώσαντος αὐτὴν ἀκαδήμου (ſcribo ἑκαδήμου) καὶ οὐδετέρως ἀκαδήμειον. λέγεται δὲ ἀκαδημία ἡ τῶν φίλων διατριβή. Emendo. ἡ τῶν φιλοσόφων διατριβή. Orta menda ex abbreviatâ ſcriptione. Sunt & qui Echemum Arcadem cum Pollucibus militaſſe ferant, Atticamque viciſſe, & loco à ſe nomen ἐχεμήδειον dediſſe. Stephanus in ἑκαδήμεια, οἱ δὲ ὅτι

ἔχε-

ἔχεμος ὁ Ἀρκὰς συστρατεύσας τοῖς Διοσκούροις, ὑποχείριον ἔχε τὴν Ἀττικὴν ἐξ οὗ ἐχεμήδειόν φασιν. Quod profectò frigidum, & frivolum: quàm hæc ſimilia diſſimilia? Ἀκαδημία, ſive ἀκαδήμειον & ἐχεμήδειον. Conſidera ductum, & ſonum literarum. Deinde ab ἔχεμος oportet ἐχέμειον derives, κατ' ἀναλογίαν. Sed Stephani locum hoc modo corrigo. Οἱ δὲ ὅτι ἐχέδημος, &c. ἐξ οὗ ἐχεδήμειόν φασιν. Echedemum hunc in mente habuit Suidas. ἐχέδημος, ὄνομα κύριον. Nam quod apud eundem Stephanum in ἐχέλιδαι mentionem habes Echemi, mendum eſt, & debet Echeli nomen reponi. Poſuerunt enim Athenienſes ejus herois ſimulacrum in luco quodam, inter Tetracomum Herculis & Piręum, ubi Panathenæis agones gymnici celebrabantur. Igitur totum iſtum Stephani locum ſic emendo. ἐχελίδαι δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ ἐχέλου. οὗτος δ' ἀπὸ ἕλους τόπου, μεταξὺ ὄντος τοῦ πειραιέως, καὶ τοῦ τετρακώμου ἡρακλείου. Juvat me Etymologici auctor. ἔχελος, ἥρως παρὰ ἀθηναίοις τιμώμενος. καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἐχελίδαι, ἀπὸ τοῦ κειμένου ἕλους τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἵδρυται τὸ τοῦ ἐχέλου ἄγαλμα. παρὰ τὸ ἕλος ἔχειν, ἔχελος. καὶ ἐχελιδῶν δῆμος, ἀπὸ ἐχέλου. Ad quem locum cum viderem cum doctiſſimo Sylburgio me concurrere, nõ mediocriter ſum gaviſus emendationẽ meam tanti viri judicio ſtabiliri. Ut autem ad Academiam ſermonem reducam: ſciendum tam reverenter eam à philoſophis habitam, ut ridere quidem inibi minimè fas putarent. Ælianus docet ποικ. ἱστορ. lib. 1 ... 1. Λόγος δέ τις διαῤῥεῖ καὶ οὗτος Ἀττικός, ὅς λέγει πρότερον ἐν Ἀκαδημίᾳ μηδὲ γελάσαι ἐξουσίαν εἶναι. ὕβρεως γὰρ καὶ ῥαθυμίᾳ ἐπειρῶντο τὸ χωρίον ἄβατον φυλαχθῆναι. Puteum prætereà ibi loci fuiſſe invenio, ubi heroibus

duces patrio inſtituto ſacrificabat. Apertè id in Heliodori αἰθιοπικῶν lib. 1. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν βόθρον ἐγένετο τὸν ἐν Ἀκαδημίᾳ (πάντως γινώσκεις ἔνθα τοῖς ἥρωσιν οἱ πολέμαρχοι τὸ πάτριον ἐναγίζουσιν) ἐνταῦθα ἀθρόον τοῦ πρεσβύτου παράξασα τὰς χεῖρας, ὥσπερ ἑαυτὴν ἐπὶ κεφαλήν. καὶ ἡ μὲν ἔκειτο κακὴ κακῶς. Niſi fortè mavelis legere. ἐπειδὴ κατὰ τὸν βωμόν. Erat enim illic ara etiã καταιβάτου Iovis. Teſtis locuples Apollodorus. Περὶ Ἀκαδημίαν ἐστὶν ὅτε τοῦ καταιβάτου διὸς βωμὸς, ὃν καὶ μόριον καλοῦσι, τῶν ἐκεῖ μορίων παρὰ τὸ τῆς ἀθηνᾶς ἱερὸν καθιδρυμένων. Sed nihil mutandũ: arguunt iſta; ὥσπερ ἑαυτὴν ἐπὶ κεφαλήν.

Cap. XIII.

Salvianus caſtigatus. *Parentia.*

SAlviani Maſſylienſis epiſcopi, hominis diſertiſſimi, libros de Vero judicio, & Providentiâ cùm legerem, hæc mihi viſa in eo emendanda. Lib. 1. *Ac ſicut ille & auras captans, & ſaxa vitans, & aſtra ſuſpiciens, totus ſit ſimul tam corporis quàm cordis officio operi ſuo deditus: ita ſcilicet deum noſtrum ab univerſitate omnium rerum, nec munus dignantiſſimæ viſionis avertere, nec regimen providentiæ ſuæ tollere, nec indulgentiam benigniſſimæ pietatis auferre.* Lego, *nec munus vigilantiſſimæ viſionis.* Et ita emendaveram, cum ecce fulcrum invenio in libri ſecũdi initio, ubi geminus locus. *Ecce habes præſentem, ecce intuentem, ecce in omni loco curâ ac proviſione vigilantem.* Poſteà. *Pharaonem pœnitet, exercitum contrahit, ad fugientes pervenit: caſtris jungitur, tenebris ſeparatur: ſiccatur pelagus, Iſraël graditur, officioſâ*

unda-

undarum patientia liberatur. Corrigo, *undarum parientia.* Eſt autem *Parientia* idem quod *obedientia.* *Sic parientiam accommodare* in Codice Iuſtinianęo, reſtituente magno Cuiacio. Et infrà. *Commodare parientiam.* Sic emendandum. *Imparientia* apud Agellium & Apuleium, reſtituentibus Lipſio, & Colvio. *Adde homines in nullis membrorum ſuorũ partibus acceſſus & deceſſus humanorum corporũ neſcientes, ungues non auctos, dentes non imminutos, capillos ſemper æquales,* &c. Scribo, *in ullis membrorũ ſuorum partibus. Unde hoc ita credimus? forſitã quia, ut illi tunc, mannam quotidiè non comedimus, cum agros triticeos plenos meſſibus demetamus.* Scribo, *triticeis plenos meſſibus.* Lib. III. *Siquidem intrà januas non modò illuſtrium portarum, ſed etiam præſidum aut præpoſitorũ, non omnes paſſim intrare præſumunt, niſi quos aut judex vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipſa honoris proprii dignitas introire permiſerit.* Lego, *illuſtrium epoptarum.* Similem locum in Tertulliano adverſus Valentin. cap. I. emendavit Illuſtriſſimus Scaliger, qui heic tamen *poteſtatum* malebat, Lib. IV. *Quid eſt omnium aliud dignitas ſublimium, quàm præſcriptio civitatum? aut quid aliud quorundã, quos taceo, præfectura, quàm præda?* Scribo, *quàm proſcriptio civitatũ.* Lib. V. *Nam illud quale, quàm non ferendum? & quod non dicã pati humanæ mentes, ſed quod audire vix poſſunt.* Scribo. *Jam illud quale? Præjudiciis temporum ingenii ſtatus homines circumvenimus, ecce ipſi nuper quidem in alieno ſolo vivere cæpimus, ſed præjudicia jam timemus.* Scribo, *& præjudicia.* Lib VII. *Quis conjugii fidem reddidit? immò quantum ad paſſivitatem libidinis pertinet,*

tinet, quis non conjugem in numerum ancillarũ redegit? Scribo, *conjugi fidem. Si accuſanda eſt inhumanitas, inhumani ſunt. Si ebrietas, ebroſi ſunt. Si falſitas, fallaciſſimi. Si dolus, fraudulentiſſimi. Si cupiditas, cupidiſſimi. Si perfidia, perfidiſſimi.* Emendo *Si falſitas, falciſſimi.* Atque hæc raptim legenti ſub manu, ut ſolent mihi omnia, nata.

Cap. XIV.

Germanicus caſtigatus, & Nonnus leviter.

GErmanici Cæſaris in Arati φαινόμενα Commẽtarium aliquot locis emendabam nuper, Ac primum ubi de Geminis ei ſermo. *Alii volunt Zethum & Amphionem eſſe, ideò unus Zonam alter lyram habet. Nigidius deos Samothracas dixit; quorum argumentum nefas ſit enumerare, propter eos qui miniſteriis præſunt.* Corrigo, *qui miſteriis præſunt.* ubi de Cancro. *Cum Hercules cum Hydrâ ad fontem Lernæum depugnaret, hic canser Herculis pede morſu deprahẽdit; ut Panyaſis auctor dicit quem miratus Hercules calcatum contrivit.* Emendo, *Herculis pedem morſu deprehendit, ut Panyaſis auctor: quẽ iratus,* &c. Nam τὸ *dicit* ab aliquo librario adſutum. Poſteà. *Quod cum adverſus gigantes dii bellum agerent idem Liber & Vulcanus & Satyri aſinis inſidentes profecti ſunt ad pugnam. Quod genus viſo tumultu, diro cum murmure rugiſſent, gigantes eorum voce territi fugerunt, & confeſtim dii de gigantibus triumphaverunt.* Scribo, *diro cum murmure rudiſſent.* Nam hoc ejus animalis. ubi de Erichthonio. *Muſæus*

ſaus de caprâ hoc refert. Datur Iovis infans nutriendus Themidi althea, quæ fuit domina capræ, quæ ex eâ Iovem nutrivit. Corrigo, *nutriendus Themidi Amathea.* ubi de Delphino. *Neptunus, ut Artemidorus refert, Amphitriten voluit in conjugium accipere: quæ cùm ob verecundiæ magnitudinem & virginitatis obſervantiam ad Atlantem confugiſſet, Neptunus poſt eam multos miſit, qui eam peterent.* Malim, *Neptunus poſteà multos miſit.* ubi de Orione. *Ariſtomachus autem dicit Erythrea quendam Thebis voto petiſſe, ut filium aberet: ad quem Iovis Mercurius & Neptunus hoſpitio devenerunt: qui eis hoſtiam immolavit, ut filius naſceretur, cujus bovis pelle detractâ dii in eam urinam fecere, juſſuque Mercurii terrâ obruta eſt, unde puer ſuprà dictus eſt natus, quem Vrionem appellaverunt & aſtris intulerunt.* Lego, *dicit Hyriea quendam.* Poſteà, *quibus hoſtiam immolavit.* Hyrieus autem erat Orionis patri nomen ut conſtat ex variis auctoribus, quos brevitatis ſtudio non nomino. Sed & in Nonno mendoſum idem nomen Διονυσιακῶν lib. XIII.

οἱ θ' ὑρίην ἐνέμοντο θεηδόχον ὕδας ἀρύρης,
ξεινοδόχον μεθέπουσαν ἐπωνυμίην ἑειῆ@.

Corrigo: ἐπωνυμίην ὑειῆ@. ubi de Argo navi. *Sola Hypermaneſtra Limum ſervavit: ob quod fanum illis factum eſt: cæteræ verò dicuntur apud inferos in dolium pertuſum aquam ingerere.* Scribo, *fanum illi.* ubi de Eridano. *Sorores quoque Phaëthontis flentes, in arbores populos verſæ ſunt, lacrymæque earum in electrum durare dicuntur.* Scribo, *durari dicuntur.* Deindè. *Cycnus quoque rex Liguriæ Phaëthontis propinquus dum fleret; in cycnum cõverſus eſt: id quoque*

que monens flebile canit. Lego, *is quoque moriens f.c.* In prognoſticis, ubi de *Lunà. Dicebant enim eam (Dianam) viarum præſidem, & virginem, eò quòd in via nihil pariat*. Scribo, *quòd via nihil pariat*. Poſteà. *Eadem Luna, eadem Diana, eadem Proſerpina vocatur: id eſt: cæleſtis, terreſtris, & infernalis. De quâ quidam.*

Denique cum Luna eſt ſublustri ſplendet amictu,
Cum ſuccincta jacet calamis, Latonia virgo eſt.

Corrigo, *jacit calamos*. Verſus Prudentiī ſunt è lib. I. contrà Symmachum. Sed & hîc valdè vereor, ut feſtinans librarius omiſerit tertium verſum ejuſdē Poëtæ, qui omninò adjungendus.

Cum ſubnixa ſedet ſolio, Plutonia conjunx.

Tuum erit judicare, Lector, qui judicio polles. *Item poſt pridiè nonas Apriles in Bœotiâ & Chaldæis Orion & gladius ejus incipiunt abſcondi.* Scribo, *poſtridiè Nonas.*

Cap. XV.

Gloſſæ corriguntur, & Ammianus, Feſtus, Iſidorus.

GLoſſarium illud ab Henrico Stephano viro doctiſſimo antè annos aliquot editum theſaurus magnus antiquitatis, magnus mendarum: Nos earum bonam partem ſuſtulimus, ſed tantùm decermina quædam proponemus.

Almitus, ἀναλεψὴ, ἀναγωγὴ, Scribo *Almitas.*

Arbares ſcodales, ὁι περὶ ὅρων διαγινώσκοντες δικασαὶ, Lego, *Aruales ſodales.*

Atnanulus, ἄγιον ἱερέως σκεῦος. Magnus Feſti inter-

terpres, *Atanuvius*. Legerim *Atanulus*, σφάγιον, &c. Nam dicebant *Atanulus*, *Atanulum*, *Atanuvium*. Quemadmodum *Simpuvium*, *Simpulum*.

Anſa, βοστρυχος. Ὠτίον, λαβή. Lego, βωμὸς. Nam veteres *Aſam* & *Anſam* dicebant, quam nunc *Aram*.

Arua, ἀμυντήρια. Scribo, *Arſa*. vox eſt ex Hetruria deducta. Nam Hetruſci *Arſe* dicebãt, *averte*. Vide Feſtum.

Armentum, ἅμμα τῶν ἀκοντίων. Lego. *Amentum*. Feſtus. *Amenta, quibus, ut mitti poſſint, vinciuntur jacula.* Ipſe hic Gloſſarius poſteà. *Amentum*, ἅμμα λόγχης. Silius Italicus lib. XIV.

—— *haſta juvatur amento.*

Prudentius ψυχομαχίᾳ.

—— *non ales arundo*
Nervo pulſa fugit, nec ſtridula lancea torto
Emicat amento. ——

Hinc *Amentare*, apud Lucanum.

—— *jaculum amentavit habena.*

Martianus Capella lib. V. *In cauſſis mihi elatius anhelanti amentatas haſtas crebrò, & pila plurimum valentia mihi miniſtravit.* Corrigendus Ammianus Marcellinus lib. XXII. *In ſpeciem Scythici arcus nervo coagmentati geographiæ totius aſſenſione formatus.* Lego, *coamentati*. Atque hæc obiter. Ad penſum redeo.

Auris clarium, Ὠτογλυφὶς. Scribo, *Auriſcalpiũ*.

Bomuis. βόμβος. Scribo, *Bombus*.

Brucus, βροῦκος, μωρὸς, ἠλίθιος, βραδύς. Emendo, *Brutus*, βροῦτος, μωρὸς. Feſtus; *Brutum antiqui*

gravem

gravem dicebant. Sed quia in Feſti mentionē incidi, commodum mendę cujuſdam venit in mentem, quam libet tollere. *Dirigere apud Plautum invenitur pro diſcedere*. Vir magnus legit *diſcindere*. Ego *Diribere a. P. i. p. diſcîdere*, quomodò *Abſcîdere*, *Concîdere*, ſimilia. Iam in Plauto lego quoque.

Clypeatus elephantum ubi machærâ diribit. Locus eſt Curculione, Act. 1. Sc. 1. Hodiè *diſicit*. unde & non minus rectè *diſſicit* poſſit legi, pro *diſſecat*, ἀρχαϊκῶς. Sed primorem dictionē Plautinam eſſe Feſtus fidem facit, Nigidius tamen etiam dixit, *cultro gallinam dirigere*. Niſi quis velit eodem modo emendare.

Cacautica, εἶδος ζώνης. Scribo. *Calautica*.

Bria, εἶδος ἀιτίυ Scribo, ἀγγεῖυ.

Cillo, προκέφαλος. Scribo, *Cilo*. Feſtus, *Chilo dicitur cognomento à magnitudine labrorum. Cilo ſine aſpiratione, cui frons eſt eminentior*, &c. Vide Chariſium lib. 1. Velium Longum, & Caſſiodorum, de Orthographiâ.

Clores, ἰάπυξ ἄνεμος. Scribo, *Chloris*.

Columnia, ἀποικία. Scribo, *Colonia*.

Compuſo, εὐχῆς ἐπιτυγχάνω. Lego, *Compos fio*.

Depertigo, λέπρα, λειχὴν. Scribo, *Depetigo*.

Diſtote, διασκέδασον, πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἐξέταζον. Scribo, *Diſcute*.

Diuellio, πόλεμος. Scribo, *Duellio*, πολέμιος.

Divinuſſo, μαντεύομαι. Lego, *Divinus ſum*. μ.

Diſtax, διπρόσωπος. Scribo, *Difax*.

Domnedius, & *Cœnacularius*, σαθμοῦχος. Scribo, *Dominadius*, &c.

Gal-

Gallesco, χαίρω, γήθομαι. Scribo, *Gaveſco*. Sic anteà *Gaveſcite*, χαίρετε.

Glevo, βῶλος. Lego, *Gleba*.

Jambricat, σκέπει, καλύπτει. Scribo, *Imbricat*.

Iambricos, καλυπτῆρες. Scribo, *Imbrices*.

Inerſitudo, ἀδρανία. Scribo, *Inertitudo*.

Iſter, ἔθος. συνήθεια, τύπος, τρόπος. Scribo, *Iſtar*, ſive *Inſtar*. Sic *Iſtita*, *Inſtita*. Similia.

Obſus, τὸ δοκιμάζον τὸν χρυσὸν ὅταν παραλείβεται. Lago, *Obruſſa*, τὸ δ.

Opuſtorium, πλακουντάριον. Lego, *Opus piſtorium*.

Poſtiecus, ὄπισθεν. Item *Poſteſcus*, ὄπισθεν. utrobique lego, *Poſt ſecus*, ὄπισθεν. Sed & apud Iſidorum corrupta hęc vox lib. XIX. cap. XXIV. *Cinctus Gabinus eſt cum ita imponitur toga, ut togæ lacinia, qua poſt ſecus rejicitur, attrahitur ad pectus*. Conjungo voces & ſcribo, *qua poſt ſecus rejicitur*. Atque hîc deſino, alias plura, cum libebit.

Cap. XVI.

Valerius Flaccus & Corrippus correcti.

P*Rotulit ut crinem denſis luctatus in extis*
Ignis, & adſcēdit ſalientia viſcera tauri.
Ecce ſacer, totuſque dei per littora Mopſus
Immanis viſu: vittamq; comamque der auras
Surgentem, lauruſque rotat. ———

Verſus ſunt Valerii Flacci ex lib. I. Argonaut. quorum tertium putabam emendandum.

Ecce ſacerdos uſque dei p. l. M.

Lib.

Lib. IV.

——— *date tangere vultus,*

Deſinite amplexus, propiuſq; accedite dextra.

Lego, *Et ſinite amplexus.*

Ad Corippum Africanum tranſeo, in quo plures adhuc mendæ & lacunæ ſuperant, quam ſtudioſus lector velit. Ego hæc muginabar. Lib. II.

——— *itque tumultus*

*Per lætos, ingens fremit * undique murmur.*

Supplendum putabam,

fremit undique & undique murmur.

Ibidem.

Largior inventus patre eſt, clementior idem;

Qua virtute animi mentem calcavit habendi,

*Publica privato * debita redderet auro.*

Fortean. *p. cum debita r. a.* Lib. III.

Regales menſai epulis onerare ſupernis.

Lego, *ſuperbis*. Poſtea.

——— *pietate regendi*

Hoc facimus, gratiſq; dari provisa jubemus.

Lego, *g. dari promiſſa.* Lib. IV.

——— *ſed majeſtatis honore*

Plus templum terroris habet: namque ibi probatur

Quàm ſit ubique Deus præſens. ———

Medius verſus luxatus, reſtituo.

ibi namque probatur.

Ibidem.

Ut pereant. juſtaſq; ſuo dent ſanguine terras.

Scribo, *d. ſanguine pœnas.*

Cap.

Cap. XVII.

Apuleius caſtigatus. *Relicinus.* *Licinus. Licini* boves.

MIlefiarum ſcriptori caput hoc dabimus, quo & ille nobis nonnihil debeat. Itaq; in earum primâ hęc emendabam. *Amatorem ſuum, quòd vi aliã temeraſſet, unico verbo mutavit in feram caſtorẽ: quòd ea beſtia captivari metuens, ab inſequentibus repræciſione genitalium liberatur.* ubi quæſo natum τὸ *repræciſione?* nuſquam, niſi apud Orci cãcros, ad quos relego & ſcribo. *ab inſequentibus ſe præciſione genitalium l.* Ibidem. *Devotionibus ſepulcralibus in ſcrobem procuratis, ut mihi temulenta narravit proximè, cunctos in ſuis ſibi domibus tantâ numinum violentiâ clauſit, ut toto biduo non clauſtra perfringi, non fores evelli, non denique parietes ipſi quiverint perforari.* Scribo, *tantâ nimirum violentiâ.* Mileſ. II. *Tamen dum luxu temulento ſimilis oſtiatim ſingula pererro, repetè neſcius forũ cupedinis intuli.* Lego, *dum lixæ t.* Mileſ. III. *Jamque luminibus meis vigiliâ marcidis infuſus ſopor, etiam in alium diem nos attinuit.* Lego, *in altum d.* Ibidem. *Et illa quidem magnis ſuis artibus volens reformatur. At ego nullo decantatus carmine, præſentis tantum facti ſtupore defixus, quidvis aliud magis videbar eſſe quàm Lucius.* Emendo, *magicis ſuis a.* Ibidem. *Sic exterminatus animi, attonitus in amentiam, vigilans ſomniabam: defrictis adeò diu pupillis, an vigilarem ſcire quærebam.* Induxerim τὰ *attonitus i. a.* ut interpretamentum iſtorum, *exterminatus animi.* Mileſ. V. *Hic queritans propiter emer-*

git è mari, ſuumq́ protinus aureum thalamum petiit: & reperto, ſicut audierat, ægroto puero, jam inde a foribus quàm maximè boans. Lego, *properiter emergit.* Origo mendę ex abbreviatâ ſcribtura *propiter.* Ibidem. *Sed malè primâ pueritiâ inſtructus es, & acutas manus habes, & majores tuos irreverenter pulſaſti toties: & ipſam matrem tuam, me inquam ipſam, parricida denudas cottidiè.* Scribſerim, *defrudas cottidiè.* Mileſ. VI. *Intereà Pſyche variis jactabatur diſcurſibus, dies noctesq́ mariti veſtigationibus inquieta, animo tantò cupidior: &, iratum licet, ſi non uxoris blanditiis lenire, certè ſervilibus precibus propitiare.* Scribo, *ſi non uxoriis b. l. certa ſ. p. p.* Alioquin ſenſus mutilus. Ibidem. *Quod ſi verè Jupiter mugivit in bovem; poteſt in aſino meo latere aliquid, vel vultus hominis, vel facies Deorum.* Scribſerim, *mugivit in bove.* Mileſ. IX. *His, & aliis ſimilibus affaniis fruſtrà blatteratis, eos retrorſum abducunt pagani, ſtatimque victos in Tullianum compingunt.* Scribo, *ſtatimque vinctos.* Ibidem. *Atque hac ipſà potiſſimum famoſà caſtitate, & inſignis tutelæ nimietate inſtrictus atque inflammatus, quidvis facere, quidvis pati paratus, ad expugnandam tenacem domus diſciplinam totis accingitur viribus.* Scribo, *inſtinctus atque inflammatus.* Mileſ. X. *Tunc infelix, duplici filiorum morte perculſus, magnis ærumnarum procellis æſtuat. Nam & juniorem incoram ſui funerari videbat, & alterum, ob inceſtum parricidiumq́ capitis ſcilicet, damnatum iri certò ſciebat. Adhuc uxoris dilectæ nimium mentitis lamentationibus, ad extremum ſobolis impellebatur odium.* Corrigo *capitis ilicet damnatũ i. c. ſ. Adhæc v.* &c. Mileſ. XI. *Quæ cæli luminoſa culmina, maris*

ris ſalubria flamina, inferorum deplorata ſilentia, nutibus meis diſpenſo. Emendo, *aëris ſalubria f.* Florid. I. *Profectò veriſſimè poëta egregius dixit, velut nebulam nobis ob oculos effuſam: nec cernere nos, niſi intrà lapidis jactum valere.* Fortè, ſi quid mutandum, *ob oculos offuſam.* Ibidem. *Laudans ſeſe, quod erat & comâ relicinus, & barbâ ſquallidus, & pectore hirſutus, & arte tibicen, & fortuna egenus.* Quia *Relicinus* inibi quid ſit video Colvium tacitum præteriiſſe, libet exponere. Dicebantur verò *Relicini* quibus capillitium criſpum. utitur hâc dictione etiam poſteà, ubi de Alexandro magno ei ſermo. *Eadem forma viridis juventæ, eadem gratia relicinæ frontis videretur.* Simpliciter *Licini.* Gloſſ. *Licinus,* Ἀναθρὶξ. Et boves quoque *Licini* dicti, quibus cornua ſurſum criſpata. Iunius Philargyrius ad Georg. III. *Camuri boves ſunt qui converſa introrſus cornua habēt, quibus contrarii Patuli, qui cornua diverſa habent. Lævi, quorum cornua terrā ſpectant, his contrarii Licini, qui cornua ſurſum verſum reflexa habent.* Vide quoq; Servium ad eundē locum, atque hoc obiter.

Cap. XVIII.

Dies *magnus*. Sol *magnus*. Agellii lectio defenſa. Apuleius illuſtratus.

APpellaſſe videntur veteres *Magnum* diem, qui longis periculoſiſque laboribus finem imponeret, quod viſum etiam viro doctiſſimo Ludovico Carrioni, ad Valerium. Tacitus in vitâ Agricolæ. *Tranſigite cum expeditionibus, imponite quinquaginta annis magnum diem.* Lactantius lib. VII. cap. XIV.

Perfectis omnibus, quæ in uſum hominis molitus eſt deus, ipſum hominem ſexto die ultimum fecit, cumque induxit in hunc mundum tanquam in domum jam diligenter inſtructam, ita nunc ſexto die magno verus homo verbo dei fungitur, id eſt, ſanctus populus doctrinâ & præceptis Dei ad juſtitiam figuratur. In ſacrâ Scripturâ quoque *dies Magnus* vocatur ultimus ille, quo venturus Deus noſter judicatum vivos & mortuos. Eodem modo *Sol magnus*, cum ad occaſum jam vergit. Agellius lib. III. cap. II. *Magiſtratus, quando unâ die eis auſpicandum eſt, & id ſuper quo auſpicaverunt agendum poſt mediam noctem auſpicantur, & poſt meridiem ſole magno auſpicati eſſe, & egiſſe ex eodem die dicuntur.* Et diſſentio à Iuſto Lipſio, viro magno, qui legit, *poſt meridiem ſolē agunt.* Differt autem Macrobius Sat. lib. I. cap. III. *Poſt mediam noctem auſpicantur, & poſt exortum ſolem agunt. auſpicatiq; & egiſſe eodem die dicuntur.* Quæ ſanè, ut verum fateat, correctionem ejus in partem ſtabiliūt. Porrò de ſole magno aliud exemplum in Apuleio Mileſ. XI. qui metaphorâ eleganti tranſtulit ad anni, ut ita dicam, occaſum. *Ecce trāſcurſo ſignifero circulo Sol magnus annum compleverat, & quietem meam rurſus interpellat numinis benefici cura pervigilis.*

Cap. XIX.

Æneis. Macrobius, & Mamertinus correcti.

IN Macrobio nondum omnia emendata teſtabitur hic locus Saturnal. lib. I. cap. XXI. *Taurum verò*

verò ad Solem referri multiplici ratione Ægyptius cultus oſtendit: vel quia apud Heliopolim taurum Soli conſecratum, quem Neton cognominant, maximè colunt. Et fallor, aut legendum *quem Mneuin cognominant.* Adhæſerat prima litera fini vocis præcedétis, & *t* in *u*, atque *o* in *i.* mutàrunt. Suidas. Μνεῦις, ὄνομα θεοῦ αἰγυπτίου. Ammianus marcellinus lib. XXII. *Inter animalia antiquis obſervationibus conſecrata Mneuis & Apis ſunt notiora. Mneuis Soli ſacratur, ſuper quo nihil dicitur memorabile. ſequens, Lunæ.* Tranſeo ad Mamertini, ut putànt, Panegyricum Maximiano dictum. *Quid autem majus evenire potuit illâ tuâ in Germaniam tranſgreſſione? quâ tu primus omnium imperatorum probaſti Romani imperii nullum eſſe terminum, niſi qui tuorum eſſet arborum.* V. Cl. Henricus Stephanus legit *arbitriorum,* quod nimiumquantum à vulgatâ ſcribturâ recedit, Ego minimâ mutatione, *qui tuorum eſſet armorum:* In Genethliaco ejuſdem eidem dicto. *Nihil denique tam vile, tam vulgare eſt, cujus participes malignis æmulationis ſtipulis vacent.* Scripſerim, *ſtimulis.* Deinde. *Ipſa etiam gentium domina Roma, in modico propinquitatis veſtræ elata gaudio, voſque è ſpeculis ſuorum montium proſpicere conata, quò ſe vultibus veſtris propiùs expleret, ad intuendum comminus quantum potuit acceſſit,* Scribo, *immodico propinquitatis v,* &c. Poſteà. *Admonet me & temporis loci ratio, & majeſtatis tuæ reverentia, ut finem dicendi faciam.* Corrigo, *me temporis & loci r.*

Cap. XX.

Pumilus. Columella correctus.

IN Columella quàm inſigne mendum, lib. VIII. cap. II. *Pumiliones aves, niſi quem humilitas earum delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, tàm herclè quàm nec pugnacem, nec rixoſæ libidinis matrem.* Emendo. *Pumiles autem aves, niſi q. pumilitas e.* Et vet. cod. meus diſertim *pumiles* præferebat. Veteribus autem *Pumilis* dicebatur parvus. Efferebant etiam *Pumulus*, quo modo alia multa. Apuleius Mileſ. V. *At ego miſera, primùm patre meo ſeniore maritum ſortita ſum, dein cucurbita glabriorem, & quovis puero pumiliorem.* Quod autem Fulgentius ait. *Pumilos dicunt molles, atque enerves.* Magna ineptia. Etiam *Pumilio*: quemadmodum *Puſus, Puſio, Amaſius, Amaſio*, & alia ad id exemplum.

Cap. XXI.

Saturno capite aperto ſacra facere mos. *Lucem facere.* Feſtus & Servius emaculati. Æneę in Laurenti agro ſacrificium. Fulgentius correctus.

DIis omnibus velato capite ſacrificabant, ſoli Saturno aperto. Servius Æneidos III. *Sanè ſciẽdum ſacrificantes diis omnibus caput velare conſuetos, ob hóc, ne ſe inter religionem vagis aliquid offerret obtutibus, excepto tantum Saturno, ne numinis imitatio eſſe videretur, quia Saturno capite velato incenditur,*

tur. Emendo, *quia Saturnus c. velato ibi cernitur.* Tibicen mihi Macrobius Saturnal. lib.III.cap.VI. *Cuſtoditur in eodem loco, ut omnes aperto capite ſacra faciant. hoc ſit ne quis in æde dei habitum ejus imitetur. Nam ipſe ibi operto eſt capite.* Ille tamen ibi de Hercule non Saturno. Ampliter Feſtus. *Saturnia, Italia; & mons, qui nunc eſt Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutelâ Saturni eſſe exiſtimantur. Saturnii quoque dicebantur, qui caſtrum in imo clivo Capitolino incolebant, ubi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia* (lego *cui*) *apud eam ſupplicant apertis capitibus. Nam Italici autore Æneâ velant capita: quod is cum rem divinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Ulyſſe cognitus interrumperet ſacrificium caput adoperuit, atque ita conſpectum hoſtis evitavit.* Et poſteà. *Saturno ſacrificium fit capite aperto.* Et quæ ſequuntur. Atque hoc *Lucem facere* nominitabant. Idē Feſtus alibi. *Lucem facere dicuntur Saturno ſacrificantes, id eſt, capita detegere.* Eundem corrige quoque obiter. *Læbeſum, & læbeſtatem antiqui dicebant liberum & libertatem.* Hodiè eſt, *læbertatem.* Sed quod ait in verbis primò citatis de Æneæ ſacrificio in litore Laurentis agri peracto, illud ipſum intelligit Virgilius Æneid.lib.III.

Quin ubi tranſmiſſæ ſteterint trās æquora claſſes,
Et poſitis aris jam vota in littore ſolves,
Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne qua inter ſanctos ignes in honore deorum
Hoſtilis facies occurrat, & omnia turbet.

Item Macrobius loco citato. *Varro ait Græcum hunc eſſe morem: quia ſive ipſe, ſive qui ab eo relicti aram*

maximam ſtatuerunt, Græco ritu ſacrificaverunt. hoc amplius addit Gabius Baſſus: idcircò enim hoc fieri dicit, quia ara maxima antè adventum Æneæ in Italiâ conſtituta eſt, qui hunc ritum velandi capitis invenit. Ita emendari debere monui in Notis ad eum, & quod inibi in Variis facturum promiſeram, hic perſolvo, ne ulterius exſpectes. Quoniam autem Gabii Baſſi ibi mentio, reſcribes apud Fulgentium, *Veruina Gabius Baſſus Satyrâ*, &c. Non, ut hodiè. *Galbus Baſſus.*

Cap. XXII.

Nonius aliquoties correctus, Iſidorus ſemel.

NOnio Marcello emendando operam varii variè navârunt, ſed, ut dicam Auſonii verbis. *Alius alio plura invenire poteſt nemo omnia.* Ego etiã aliquam ſymbolam libens conferam.

In *Senium.*

Marcus Tullius de Senectute Quod ſi ipſis voluptatibus bona ætas fruitur, lubētius primũ parvulis fruitur rebus. Abſentia unius voculæ turbat ſenſum. Reſcribo. *Quod ſi iſtis ipſis v.* Et ita conſtanter habent codices Ciceroniani.

In *Commentum.*

Plaut. Amphitryone. Fac jam Amphitryonem advenientem ab ædibus, ut abeat quovis pacto, fac commentus fies. Ecce, Poëta deſiit eſſe Plautus, & in proſam ejus verſus mutârunt, quos ille duo dederat, hoc modo conceptos.

Fac Amphitryonem advenientem ab ædibus

Ut

Ut abigas quo vis pacto, f.c.ſ.
Verba ſunt Iovis ad Mercurium imperantis ut ab ædibus Amphitryonem arceret, dum ipſe intus res mariti ageret.

In *Superbos.*

Plautus Amphitryone. Faciam ego hodiè te ſuperbum ni hinc abis: & poſt auferere, non abibis. Reſtituam Sarſinati iſti verſus ſuos, & perſonas.

ME. Faciam ego hodiè te ſuperbum, ni hinc ais. Et poſt.

ME. Auferere, non abibis. ———

Nam *τὰ & poſt* verba ſunt Nonii.

In *Secundum.*

Varro de Vitâ Populi Romani lib. I. *Tullum Hoſtilium in veliæ, ubi nunc eſt ædes deûm Penatium; Ancum in Palatio ad portam Mugionis ſecundùm viam ſub ſiniſtrâ.* Clara correctio, *in Veliis, ubi n. e.*

In *Fornum & Fornaces.*

Fornum & Fornaces dicuntur à forno, quod eſt, calido. Inde Forcipes quod candentes teneant ferrum. Lego, *d. à formo, q. e. c. I. f. q. candens t. f.* Poſteà in verbis Varronis. *Utriuſque vocabulum à forno ductum.* Iterum ſcribo, *à formo d.* Corrigendus extra ordinem Iſidorus Orig. lib. XIX. cap. VII. *Forcipes, quaſi ferricipes, eò quod ferrum candens capiant, teneantq́, ſive quod ab his aliquid foruum capimus & tenemus, quaſi foruicapes. Nam foruum eſt calidum.* Scribo, *ſ. quod his a. formum c. e. t. q formicapes; Nam formũ e. c.*

In *Collutulet.*

Collutulet ſignificat dedecoret. Plautus Trinummo. Hæc famigeratio te honeſtè me collutulet, & ſine dote duxeris. Reſtituo.

——— *hæc famigeratio*

Te honeſtet, me autẽ collutulet, ſi ſine dote duxeris.
Ita habent Plauti editiones.

In *Caſteria.*

Quin pol ſi repoſui remum ſola ego in caſteriâ. Scribo, *ſi repoſivi*, verbo antiquo, & Plautino: aliàs verſus non conſtet.

In *Nænia.*

Varro de vitâ Populi Romani lib. IV. *Ibi à muliere, quæ obtutum à voce eſſet, perquàm laudari, deinde næniam cantari ſolitam ad tibias, & fides.* Emendo, *quæ optimâ voce e.* Veteres ſcribebāt *obtumâ.* Incuria verò librarii media ſyllaba geminita errorem peperit.

In *Capitia.*

Neque id ab orbitâ matrumfamiliâs inſtituti, quod eæ pectore ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant, hæc & capitula appellavit. Separo Nonii verba à Varronis, & lego, *habebant. Hæc & capitula appellant.* Poſtrema illa quatuor Marcelli ſunt.

Cap. XXIII.

Oleſco. Cenſorinus paſſim emaculatus.

HAbes, quæ mihi ad Arnobium: en mantiſam, non tamen talem, quæ, ut in Lucilii verſu eſt, obſonia vincat. Cenſorino aliquot locis malè affecto medicinam faciā. Cap. IV. *Anaximander Mileſius videri ſibi ex aquâ terrâque calefactis exortos eſſe ſive piſces ſive piſcibus ſimillima animalia: in his homines concreviſſe, fetuſque ad pubertatem intus retentos, tunc demum ruptis illis viros mulieresque, qui*

ſe jam

ſe jam alere poſſent, proceſſiſſe. Corrigo, *e.a. terrâque coaleſactis e.e.ſ.p.ſ.p.ſ.a 1.h.h. concreviſſe, & uſque ad p.i.r.t.d ruptis iliis*, &c. Paullò antè. *Ariſtoteles quoque Stagirites & Theophraſtus, multique præterea non ignobiles. Peripatetici idem ſcripſerunt*, &c. Interpungo, *n ignobiles Peripatetici.* Sed hoc leviculum. Extremo V. *Illud quoque ambiguam facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris tantummodo ſemine partus naſcatur, ut Diogenes & Hippon Stoicique ſcripſerunt, an id ex matris quod Anaxagoræ & Alcmæoni, nec non Parmenidi Empedocliq́; & Epicuro viſum eſt.* Si quid video, tranſponēdæ leviter dictiones, *an ex matris, id quod Anaxagoræ*, &c. Cap. VI. *Quorum opiniones ut de hâc ſpecie congruæ, ita de ſimilitudine liberorum ſunt diſpariles, ſuper quâ re Empedoclis diſputata ratio talis profertur.* Lego, *Empedoclis diſputatio talis p.* Nata menda ex multiplicatione mediæ ſyllabæ. Cap. VII. *Quorum omnium conſenſus Euriphonem Cnidium non deterret idipſum intrepidè pernegantem.* Scribo, *Euthyphronem Cnidium.* Cap. VIII. *Nam ut alia occaſum, nonnulla ſtationem faciant, noſque omnes diſparili ſuâ temperaturâ afficiant, ſolis fieri potentiâ.* In MS^to^ quo uſus Gulielmius acutiſſimus erat, *ſuâ diſparilitatem periturâ.* unde ipſe fecit *ſuâ diſparili temperaturâ.* Benè! melius tamen ex ductu literarum corrigendum putem, *ſ. diſparili tam temperaturâ.* Poſteà, eodem capite. *At ſi intrâ hoc ſpatium matureſcere uterus non potuerit, octavo menſe non editur. (ab octavo enim ſigno, ut à ſexto, inefficax viſus) ſed vel nono mēſe, vel undecimo.* Legendum eſt, *vel nono menſe, vel decimo:* quod ſequentia verum eſſe facilè præſtabūt.

Cap.

Cap.XIV. *Secundo ad tricenſimum annum adoleſcentes, ab aleſcendo ſic nominatos.* Scribo, *ab oleſcendo ſ. n.* Nam veteres *Oleſco* dicebant, cujus compoſita etiamnum in uſu. Huic loco facit Feſtus. *Adoleſcit ab oleſco, id eſt, creſco, venit.* ut rectè emendavit maximus Scaliger. Cap.XVII. *Itaque ſcriptum eſt quatuor prima ſecula annorum fuiſſe centum, quintum viginti trium, ſextum undeviginti & centum, ſeptimũ totidem, octavum tum demum agi, nonum & decimum ſupereſſe.* Augeo, *quintum centum vigintitrium.* Facilè potuit librariis vox ter repetita elabi. Poſteà. *Sed noſtri majores, quod natura ſaculum quantum eſſet exploratum non habebant, civile ad certum annorum modulum centum ſtatuerunt.* Truncata vox; reſcribendum autem, *quod naturale ſaculũ,* &c. Nam ineunte capite dixit: *Sacula aut naturalia ſunt, aut civilia.* Cap.XIX. *Sunt qui tradant hunc annum trimenſtrem Horon inſtituiſſe, eoq; ver, æſtatem, autumnum, hyemem, ὥρας, & annum dici, & Græcos annales horos, eorumque ſcriptores horographos.* Etiam heic vox elapſa. Corrigo autem, *hyemem ὥρας, & annum ὧρον dici,* &c. quod in partem monui etiam in Notis ad Macrobium ſuperiore anno. Cap.XXI. *Secundum non planè quidem ſcitur, ſed tamen ad mille circiter & DC. annos eſſe creditur, à priore ſcilicet cataclyſmo, quem Ogygium dicunt, ad Inachi regnum, anni circiter* CCCC. *hinc ad Olympiadem primam paullò plus* CCCC. Nimis mutilus numerus, & quidem dimidiâ parte, nam mille ſexcenti anni dividi debent in bis octingentos. Scribo itaque, *anni circiter* DCCC. *h. a. O.p.p.p.* DCCC. Lapſus ſanè proclivis. Deinde. *Quare ſcire etiam licet anni illius magni, qui, ut ſupra dictum*

ctum eſt, ſolaris & canicularis & diei annus vocatur, nunc agi vertentem annum centeſimũ. Scribo, *& dei annus vocatur.* Ad illa cap. XVIII. *Hic annus etiam heliacus à quibuſdam dicitur, & ab aliis ὁ θεοῦ ἐνιαυτὸς.* Cap. XXIII. *Alii eum apud ædẽ Quirini primũ ſtatutũ dicunt, alii in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino.* Scribo, *Alii enim apud ædem Q.* &c.

Cap. XXIV.

Tertullianus aliquoties caſtigatus. Lunus. Ceres. Σιτώ. *Retrorſus*, adjectivè. *Speculare.*

IN Tertulliani Apologetico poſt tot ejus tam diligentes & doctos Cenſores emendanda hæc cenſebam. Cap. I. *Nihil de cauſâ ſuâ deprecatur, quia nec de conditione miratur. ſcit ſe peregrinam in terris agere, inter extraneos facilè inimicos invenire.* Lego, q. *nec de conditione miſeratur.* Cap. II. *Plinius enim Secundus cum provinciam regeret damnatis quibuſdam Chriſtianis, quibuſdam gradu pulſis, ipſa tamen multitudine perturbatus, quid de cætero ageret, conſuluit tunc Traianum imperatorem.* Leviter luxatus locus. Reſtituo, *conſuluit Traianum tunc imperatorem.* Cap. X. *Satis jam de Saturno, licet paucis etiam Jovem oſtendimus, tam hominem quàm ex homine, & deinceps totum generis examen tam mortale quàm ſeminis ſui par.* Lego, *i. d. Saturno, licet paucis, e. I. oſtendemus t. h. q. e. h e. d. t. g. e. t. m. q. ſ. ſ. pater.* Jupiter enim

— *divûm pater, atque hominum rex.*

Cap. XV. *Mœchum Anubim, & maſculum Lunam, & Dianam flagellatam.* Scribo, *maſculum Lunum.*

Nam & Lunus deus fuit, vide Spartianum in Caracullâ. Platonici obſervârunt nomina deorùm maſculina ſignificare in divinis actum efficiẽtem, fœminina verò virtutem ipſam ac potentiam capientem numinis. Cap xvi. *Et tamen quanto diſtinguitur à crucis ſtipite Pallas Attica, & Ceres Farrea? quæ ſine effigie rudi palo & informi ligno proſtant.* Nimis velim V. CL. Franciſcum Iunium, à quo diſſentire pœnè religio mihi, non ſollicitare hunc locum, & neſcio quas abſtruſas explicationes quærere, id eſt, nodum in ſcirpo. Nam Pallas Attica eſt, quæ Græcis ἀθηναίη, Ceres *Farrea*, quæ Σιτὼ, cujus Ælianus meminit ποικίλης ἱστορίας lib. I. cap. XXVII. Λέγεται δὲ ἐν Σικελίᾳ ἀδδηφαγίας ἱερὸν εἶναι, καὶ σιτοῦς ἄγαλμα δήμητρος. Cap. XIX. *Cæteri quoque prophetæ, etſi Moyſi poſtumant, extremiſſimi tamen eorum non retroſiores deprahenduntur primoribus veſtris ſapientibus & legiferis & hiſtoricis.* Lego, *retrorſiores deprahenduntur.* Nam veteres dicebant *Retrorſus a, um.* unde in uſu permanſit ſubſtantivum neutrum, ut vocant Grammatici, adverbialiter uſurpatum, *Retrorſùm.* Sicut ἀπὸ τοῦ *Prorſus, a, um. Prorſùm.* Cap. xxv. *Peregrinos enim deos non putem extraneæ genti magis fautum voluiſſe, quàm ſe.* Quis non videt ſcribendum, *magis factum voluiſſe q. ſ.* Cap. xxxv. *Jam ſi pectoribus ad tranſlucendum quandam ſpecularem materiam natura obduxiſſet, cujus non præcordia,* &c. MS. Fuldenſis; *quoddam ſ. m.* Corrigo. *quoddam ſpeculare natura obduxiſſet.* Aliquis ad oram interpretando adſcribſerat, *ſpecularem materiam*, quod pro genuinâ voce, ut ſolet, inrepſit in textum. *Speculare* autem eſt, quod eidem alibi *Specular*, cum dicit,

cor-

corneum ſpecular. Juvenalis.

Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.

Plinius lib. XVI. *In Arabiâ quoque eſſe lapidem vitri modo tranſlucidum, quo utuntur pro ſpecularibus.* Ex quibus verbis jam capio quæ Seneca de levi ſaxo, quæ negavi olim capere in Spicilegio Theocritico idyllio VI. Martialis.

Hybernis objecta Notis ſpecularia puros
Admittunt ſoles, & ſine face dies.

Cap. XXXVII. *Plures hoſtes quam cives vobis remanſiſſent, nunc enim pauciores hoſtes habetis præ multitudine Chriſtianorũ pœnè omnium civium, pœnè omnes cives Chriſtianos habendo.* Delenda cenſuerim quinq; poſtrema verba, utpote à malâ manu interpretamenti vicẽ adſuta. Ibidem. *Sed hoſtes maluiſtis vocare generis humani potius, quàm erroris humani.* Etiam heic poſtrema vox adſuta, ideóque inducenda: quod quamvis abundè ipſe orationis decor evincat, valdè tamen etiam ſequens periodus, planè gemina. *Hoſtes judicare maluiſtis, qui ſumus planè non generis humani tamen, ſed potius erroris.* Cap. XL. *Legimus Hierapolim, & Delon, & Rhodon, & Coon inſulas multis cum millibus hominũ peſſum abiiſſe.* Scribo, *& Con*, præthereà etiam, *Hierapolin*, ut ſit terminatio Græca, quales reliquæ. Ibidem. *Olet adhuc incendio terra, & ſi qua illic arborum poma conantur, oculis tenus, cæterum contacta cineraſcunt.* Emendo, *poma cooriantur.* Ibidem. *Sed nec Tuſcia atque Campania de Chriſtianis querebatur, cùm Volſinios de cælo, Pompeios de ſuo monte perfudit ignis.* Lego. *Pompeios Veſuvio monte p. i.* Subaudiendum eſt de ἀπὸ κοινοῦ.

Cap.

Cap. XXV.

Sicera. Hieronymus emendatus. Suidæ error.

DIcebatur *Sicera* omnis potio quę inebriare poſſet. Suidas. Σίκερ. σκευαστὸν πόμα. καὶ παρ' ἑβραίοις οὕτω λεγόμενον. μέθυσμα. οἶνος συμμιγὴς ἡδύσμασιν. Sed quod addit, ἐκ τοῦ συγκεκρᾶσθαι : id verò falſum, venit ab Hebræo *Scheckar*. Hieronymus in Epiſtolâ ad Nepotianum. *Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſive illa quæ frumento conficitur, ſive pomorum ſucco, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſq; frugibus aquâ pinguior coloratur.* Arnobius in Annotationibus in aliquot loca S. Scripturæ, explicans Lucæ locum paullò antè à nobis citatum. *Sicera autem dactyli ſuccus eſt, quâ nō aliud quàm carnis dulcedinem intelligit.* Hieronymi autem verba, ne oblivîſcar, emendanda hoc modo. *Sive illa quæ è frumēto conficitur, ſive è pomorum ſ.* Nam adhæſerunt hæc monoſyllaba finibus præcedētium dictionum. Deinde, *coctiſque frugibus aqua pinguior colatur.* Atque hujus emendationis meę tibicen Iſidorus Orig. lib. xx. cap. III. qui totidem pænè verbis, ſuo more, integrum hunc locum tranſſcribſit. *Sicera eſt omnis potio, quæ extra vinum inebriare poteſt. Cujus licet nomen Hebræum ſit, tamen Latinum ſonat pro eo quod ex ſucco frumenti vel pomorum conficiatur, aut palmarum fructus in liquorem exprimantur, coctiſque frugibus aqua pinguior velut ſuccus colatur : & ipſa*

potio

potio ſicera nuncupatur. Multa ejus mentio in Sacris literis, & Scriptoribus. Sulpitius Severus Hiſtoriæ Sacræ, lib. I. *Eâ tempeſtate Samſon natus traditur, hujus mater diu ſterilis Angelum vidit, dictumque ei eſt, vino & ſicerâ atque immundis abſtineret, fore uti puerum ederet libertatis vindicem & hoſtium ultorem.* Solomon Proverb. cap. xx. *Deriſorem (efficit) vinum, tumultuatur ſicera, & omnis qui errat in eo non erit ſapiens.* Item cap. XXXI. *Non eſt regum ô Lemuel, non eſt regum bibere vinum, & principum non eſt ſicera.* D. Lucas Euang. cap. I. *Erit enim magnus corã domino, & vinum & ſiceram non bibet.* Hieronymus in epiſtolâ quâdam ad Paulum Monachum. *De his ſunt & illi filii Rechab, qui vinum & ſiceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis.*

Cap. XXVI.

Incilæ foſſæ. *Incilare*. Feſtus, Cato, & Palladius, correcti. *Septimontium*. *Uber* terræ.

FOſſas veteres in viis ad derivandam aquam fodiebant, quas *Incilas* dicebant. Feſtus. *Incilæ foſſæ, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, ſive derivationes de rivo communi factæ.* Ita lego, non *Incillæ*. Dicebant *Incilus* & *Incilis*, utroque genere, quemadmodum *Imbecillus, Imbecillis*, & talia. Cato de Re Ruſt. cap. CLV. *In monte foſſas inciles puras habere oportet. Primâ autumnitate cum pulvis* (lego ex V.C. *pluvia*) *eſt, tum maximè ab aqua periculum eſt. Cum pluere incipiet, familiã cum ferreis ſarculis* (ita etiam lego ex V. C.) *exire oportet, incilia aperire, aquam diducere in vias.* Hinc *Incilare*. Palladius lib. XII.

Tit.III. *Viridiſſimâ parte corticis acuto ferramenti mucrone ſtriatur, ac foſſa frequentius inciletur.* Ita emendo, nam hodiè, *incitetur.* Sed quia cæpi, pergam emendare Palladium eodem libro Tit.VII. ubi de caſtaneâ. *Caſtanea inſeritur(ſicut probavi ipſe)ſub cortice menſe Martio vel Aprili, tamen genere utroq; reſpondet.* Corrigo ex fide manuſcripti, quem utendum ſuppeditavit mihi doctiſſimus amiciſſimuſq; Paullus Merula. *Caſtanea inſeritur (ſicut probavi) in ſe ſub c.* Sic loquitur Palladius ſæpè. Lib.XIII. Tit. I. *Decembri menſe ſeruntur frumenta triticum, far, hordeum, quamvis ordei ſatio jam ſera ſit. Et faba circà ſeptimum Idus ſeri poteſt.* Idem ille MS^cus. *circa ſepta montium ſeri.* Corrigo, *circa Septimontium.* qui dies feſtus veteribus Romanis illo menſe de quo Scriptori huic ſermo. Lib. I. Tit. VI. *Qui arando crudum ſolum inter ſulcos relinquit, ſuis fructibus derogat, terræ ubertatem infamat.* Longè melius MS. *terræ uber infamat.* Quomodo Græci Poëtæ, οὖθαρ ἀρούρης, quod Didymus exponit, τὸ πιότατον καὶ τροφιμώτατον τῆς γῆς. Expreſſerunt id prętet Palladium etiam alii. Virgilius Æneid. lib. III.

——— quæ vos à ſtirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos ubere læto
Accipiet reduces. ———

Martianus lib. I. *Sola verò (quod vector ejus cygnus impatiens oneris atque etiam ſubvolandi alumna ſtagna petierat) Thalia derelicta in ipſo florentis campi ubere reſidebat.* Saluianus lib. VII. de Provid. Dei. *Nemini dubium eſt Aquitanos omnes populos medullam ferè omnium Galliarum, & uber totius fœcunditatis habuiſſe.* Ipſe denique Palladius libro citato,

Tit.

Tit.VII. *Ne bonum naturalis fœcunditatis colentium depravaverit inertia, & in degeneres ſurculos uber feracis ſoli expenderit.* Varro de Re Ruſt. lib. I. cap. VII. *Cæſar Vopiſcus ædilitius cauſam cũ ageret apud Cenſores, campos Roſeæ Italiæ dixit eſſe ſumen.*

Cap. XXVII.

Tertullianus correctus, & explicatus. *Vectores*, paſſivè. Diogenis Cynici ſcomma.

TErtulliani Apologeticum paullò ante caſtigavimus, videbimus & quid in ejuſdem de Spectaculis libro reliqui fecerint viri magni. Cap. II. *Tam ferrum Dei res eſt, quam angeli. Nunquid tamen in hominis necem auctor iſta providit?* Quid? ſi, *prodidit.* Cap. III. *Generaliter dictum intelligamus, cum quid etiam ſpecialiter intelligi capit. Nam & ſpecialiter quædam pronuntiata, generaliter ſapiunt.* Lego, *capiunt:* ſubintelligitur ἀπὸ κοινῦ, *interpretari.* Cap. IV. *Ne quis argumentari nos putet, ad principalem auctoritatem convertar ipſius ſignaculi noſtri.* Nonne melius? *argutari nos p.* ita conjeceram, cum video etiam D. Iunio in mentem veniſſe. Cap. IX.

Primus Erichthonius currus & quatuor auſus
Iungere equos, rapiduſq; rotis inſiſtere victor.

Miror ſanè hoc non vidiſſe ſummos illos Cenſores, legendum eſſe

——— rapiduſq; rotis inſiſtere vector.

Nam *Vectores* paſſivè οἱ ἐπιβάται Latinis authoribus non infrequèns dicuntur. Cap. X *Sed non ignoramus qui ſub iſtis nominibus & inſtitutis ſimulacris operentur,*

tur, & gaudeant, & divinitatem mentiantur, nequam ſpiritus ſcilicet dæmones. Duo poſtrema verba aliquis malè feriatus de ſuo adjecit. Cap. XVII. *Erubeſcat Senatus, erubeſcant ordines omnes. Ipſæ illæ pudoris ſui interemptrices de geſtibus ſuis ad lucem & populum expaveſcentes ſemel anno erubeſcunt.* Lego, *o. omnes, ipſæ illæ p.ſ.i.d.g.ſ.a.l.e.p.e.ſ.a. erubeſcant.* Senſus eſt. Ipſæ illæ meretrices pudoris ſui interemptrices quę clàm in proſtibulis ſuis nunquam pudore ſuffunduntur, ſemel anno in ſcenâ ludis Floralibus propalàm ad lucem & populum expaveſcentes de geſtibus ſuis erubeſcant. Cap. XX. *Novam proximè defenſionem ſuaviludii cujuſdam audivi. Sol, inquit, immò etiam ipſe Deus de cœlo ſpectat, nec contaminatur. Planè ſol & in cloacam radios ſuos defert, nec inquinatur.* Nimis heic ſe torquet Latinius dum *ſuadiludii* legit, & pro ludorum ſuaſore accipit; minùs verò Dominus Iunius, qui *ſuaviludium* interpretatur eum, qui ſuavitatem in ludis conſtituit, ſive agat ipſe, ſive ſpectator ſit, ſive apud alios conetur defendere ſuavitatis nomine. Sanè, niſi egregiè fallor, habuit ob oculos Tertullianus Diogenis Cynici ſcomma, qui πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα ὡς εἰς τόπους ἀκαθάρτους εἰσίοι, καὶ γὰρ ἥλιος, ἔφη, εἰς τοὺς ἀποπάτους, ἀλλ' οὐ μιαίνεται. ut refert in vita ejus Diogenes Laërtius lib. VI.

Cap. XXVIII.

Senecæ loca duo reſtituta. Sidonii pluria.

DE magno Senecâ quàm præclarè nuperè meritus ſit CL. Gruterus in omnium doctorum ore verſa-

verſatur, nec meriti iſtius debitam gloriam dies ulla obliterabit. Poſt eum duûm locorum mendas viſus ſum tollere, cujus rei judicem ipſum in primis cupio, & capio. Epiſt. xiv. *Nam quemadmodum plus agit tortor, quo plura inſtrumẽta doloris expoſuit (ſpecie enim vincuntur, qui patiẽtiâ reſtitiſſent:) ita ex his quæ animos noſtros ſubigunt, & domant, plus proficiũt quæ habent quod oſtendant.* Corrigo, *N. q. plus angit tortor.* Epiſt xv. *Mos antiquis fuit, uſque ad meam ſervatus ætatem, primis epiſtolæ verbis adjicere: Si vales, benè eſt. Rectè & nos dicimus. Si philoſopharis, benè eſt.* Atque hæc ipſa prima epiſtolę verba, quomodo ergo potuerunt *adjicere.* Scribſerim, *primis epiſtolæ verbis dicere.* Tranſeo ad Sidonium, cujus libri meræ mendarum ſcatebræ. Iuvabo, & aliquot locorum emẽdationes proponam, nam ut omnium nec eſt hujus inſtituti noſtri, nec, ingenuè fatebor, viriũ. Interim, dum alii ſcriptis libris adjuti hanc ſibi operam demandabunt, iſthæc delibabo. Lib. I. epiſtolâ ad Vincentium, ſub finem. *Illo tamen ſeu exſpectat extrema quæquè ſeu ſuſtinet, infelicius nihil eſt, ſi poſt tot notas juſtas contumeliaſque aliquid nunc amplius quàm vivere timet.* Scribo, *p.t. notas inuſtas.* In epiſtolâ ad Heronium. *Sed inter hos quoque, quanquam ſtupendi, tamen varii mores, & genii potius quam ingenii ſimilitudo. Favor namque ſuper his aliqua ſuccinctius.* Scribo, *Fabor n.* Lib. III. in epiſtola ad Apollinarem. *Quique quod verbis inverecundis auriũ publicarum verecundiam inceſſant, granditer ſibi videntur facetiari,* Lego, *aurium pudicarum verecundiam inceſtant.* Ibidem. *Ita vivens paucis voluptati, nullis amori, omnibus riſui eſt, veſicarum ruptor,*

fractorũ, ferularum, bibendi avidus, avidior detrahendi, rapido pariter ore ſpirans cænum, ſpumans vinũ, loquens venenum, facit ambigi, putidior, temulentior, an facinoroſior exiſtimetur. Scribendum, *ſpirans cænam.* Lege, ſis, præcedentia etiam. Lib. IV. in epiſt. ad Claudianum. *Committi domine major in neceſſitudinis jura provincias, cur quod ad ſalutis tibi debitum ſpectat, à ſtilo & pugillaribus diu temperem.* Corrigo, *i. n. jura pronuncias.* Ibidem. *Quodqae pretioſus eſt, tota illo dicto ſic cæſuratim ſuccincta quam profluens, quam rebus amplam ſtrictamq; ſententiis ſentias plus docere quàm dicere.* Reſtituo. *Quodque pretioſius eſt, tota illa dictio, &c. quàm diſcere.* Lib. V. in epiſt. ad Apollinarem. *Illud ſanè velut Atticas leges ita in ære credite inciſum, nos ſub ope Chriſti nunquam admiſſuros amoris terminũ, cujus ſtuduimus fundere principium.* Scribo, *fundare principium.* Ibidem in aliâ epiſtolâ ad eundem. *Timebat enim verebaturque ne quam tibi calumniam turbo barbaricus, aut militaris continuaret improbitas.* Scribo, *concinnaret improbitas.* Quale mendum memini tollere lib. II. cap. XVI. in Agellio. Et quidem in fine hâc paginæ finis mihi ſcribtionis. Superabant aliæ multæ tam ad præteritos quam ſequentes libros conjecturæ; ſed viſum manum de tabulâ tollere. Tu macte his præmeſſis eſto amice Lector, & ſalve.

Cap. XXIX.

Lais. Nais. Hyccara. Ariſtophanis Scholiaſtes, Syneſius, Stephanus, Athenæus, emēdantur.

Leguntur apud Ariſtophanis Scholiaſten πλούτῳ hęc verba. Διχῶς εὕρηται τὸ ἐώνημαι; καὶ ἐπὶ τοῦ ἠγορακότος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἠγορασμένου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὲν ἠγορακότος, ὡς ἐνταῦθα. ἐπὶ δὲ τοῦ ἠγορασμένου, ὡς παρὰ συνεσίῳ. ἡ γὰρ λαῒς ἀνδράποδον ἦν καρικὸν, ἐκ σικελίας ἐωνημένον. Sunt deſumpta èx Syneſii epiſtolâ quâdam ad Euoptium fratrem, ubi paullò quidem plenius, ἡ γὰρ λαῒς, ἔφη τὶς ἤδη λογογράφος, ἀνδράποδον ἦν συγκαρικὸν, ἐκ σικελίας ἐωνημένον. Viden'? apud illum eſt καρικὸν, apud hunc συγκαρικὸν: neutrum rectè. Emendo. Γενεαλογοῦντες αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐν φήμῃ ναΐδος. ἡ γὰρ ναῒς ἀνδράποδον ἦν ὑκκαρικὸν, &c. Cur ὑκκαρικὸν repoſuerim poſteà oſtendam: ναῒς autem debet omninò legi. Syneſii hanc eſſe genuinam lectionem adundè teſtantur illa Stephani in ἐυκαρπία. ἔστι καὶ εὐκαρπία φρούριον Σικελίας ἐν τοῖς λεγομένοις Τιμαίοις. καὶ γενέσθαι λαΐδα ἐν τούτῳ τὴν ἐπὶ κάλλει διαβεβλημένην ἑταίραν, ἣν οἱ πολλοὶ Κορινθίαν φασί. τὴν οὐδὲ Λαΐδα τινὲς λέγουσιν, ἀλλὰ Ναΐδα, καὶ Καρικὸν ἀνδράποδον, ὡς Συνέσιος ἐν ἐπιστολῇ. Pro ἐυκαρπία repono ὕκκαρα, & ὑκκαρικὸν pro καρικόν. Scriptum fuerat ͰΥΚΚΑΡΑ, librarii ſcioli ignorantes veterem hunc aſpiratæ ſcribendæ morē in ΕΥΚΑΡΠΙΑ mutarunt. Audi Athenæum lib. XIII. Λαΐδος τε τῆς ἐξ ὑκκάρων, πόλις δ' αὕτη Σικελική, ἀφ' ἧς αἰχμάλωτος γενομένη ἧκεν εἰς Κόρινθον. Et poſteà. Νυμφόδορος δ' ὁ Συρακούσιος ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ θαυμαζο-

μαζομένων, ἐξ ὑκκάρου (ſcribo ὑκκάρων) φησὶ Σικελικοῦ φρουρίου εἶ) τὴν Λαΐδα. Sed & Athenæus Ναΐδα ſcripſit indubiè. Harpocration arguit. Ναῒς, ἑταίρα τις. Λυσίας ἐν τῷ κατὰ φιλωνίδου, εἰ γνήσιος. καὶ ἀριστοφάνης ἐν γηρυτάδῃ. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῷ πλούτῳ φησὶν ὁ κωμικός. ἐρᾷ δὲ λαῒς οὐ διὰ σὲ φιλωνίδου. γραπτέον ἦν διὰ τοῦ ναῒς, καὶ οὐ λαῒς, ὡς καὶ ἀθήναιος ὑποσημαίνεται.

Cap. XXX.

Acron emendatus. Matronarum adulterii convictarum pœna. Samonico data lux, ſimul medicina. Stola apud Græcos infamis.

ACronis ad lib. I. Sat. II. locus de adulterarum matronarũ pœnâ mendoſè hodie legitur. *Matronæ quæ à maritis ob adulterium repudiabantur, togam accipiebant ſublatâ ſtolâ propter ignominiam. Toga autem meretricibus apta. ita enim proſtare ſolebant cum togis puellæ, ut diſcernerentur à matronis.* Emendare volui olim. *iſtæ e.p.ſ.c t.pullis,u.d.à.m.* Nam ut dignoſcerentur à meretricibus matronæ adulteræ, ſtolâ depoſitâ togam albam capiebant, cũ iſtæ pullam geſtarent. Hinc facem præfero Q. Ser. Sammonico de Morb. Curat. cap. LIX.

Allia præcepit Titinî ſententia Vectî,
Qui veteri claras expreſſit more togatas.

Vocat *claras togatas* matronas adulteras togâ albâ indutas. Emendo verò:

Qui veneris claras expreſſit amore togatas.

Id eſt, qui libidine victus imitatus eſt matronas adulteras. Siquidem Vectius hic, de quo Sammonicus, Tiberii Cæſaris adulterio nobilitatus fuit. Vide

de Plin. lib. xxix. cap. i. ut autem ſtola Romæ matronarum veſtis, ita in Græciâ meretricum. Ælianus ποικ. ἱστορ. lib. xii. de Aſpaſiâ. Ἡ δὲ Ἀσπασία οὔτε ἐνδῦναι πολυτελῆ χιτῶνα ἐβούλετο, οὔτε περίβλημα περιβαλέσθαι ποικίλον ἠξίου, οὔτε λούσασθαι ὑπέμενεν, ἀνακαλέσασα δὲ θεοὺς ἐκάλει ἑλληνικοὺς, καὶ ἐλευθερίους τοὺς αὐτοὺς, καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα ἐβόα, καὶ κατηρᾶτο ἑαυτῇ καὶ τῷ πατρὶ δουλείαν σαφῆ καὶ ὁμολογημένην ὑπομένειν πιστεύουσα τὴν ἔξω τῆς συνηθείας περὶ τὸ σῶμα στολήν τε ἅμα καὶ περίεργον κατασκευήν. ῥαπισθεῖσα δὲ πρὸς ἀνάγκην ἐνέδυ, καὶ εἶκε τοῖς ἐπιτάγμασιν ἀλγοῦσα, ὅμως οὐ παρθενικὰ ἀλλ' ἑταιρικὰ πράττειν ἐβιάζετο. Hinc & Heſiodus meretricem πυγοστόλον appellavit.

Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω.

Cap. XXXI.

Τιμένιος. Τήβεννος. Trabea Troſſula. Dionyſii Halycarnaſſæi ignorantia.

NOn convenit inter authores, Græcorum τήβεννος cui Romanorū veſti conveniat. Heſychius contentus fuit dixiſſe. Τήβεννος εἶδος περιβολαίου παρὰ ῥωμαίοις. Dionyſius Halycarnaſſeus lib. III. togas nuncupat. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἀμφιεσμάτων ῥωμαῖοι μὲν τόγας, ἕλληνες δὲ τήβεννον καλοῦσιν, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν μαθόντες. ἑλληνικὸν γὰρ οὐ φαίνεταί μοι τοὔνομα εἶναι. Planè in diverſum abit Eunapius in vitâ Iuliani. Ἐνταῦθα ἀνά τε ἐπήδησεν ὁ ἀνθύπατος ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ τὴν περιπόρφυρον ἀνασείων ἐσθῆτα, τήβεννον αὐτὴν ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ὥσπερ μειράκιον ὁ βαρὺς ἐκεῖνος καὶ ἀμείλικτος, ἐκρότει τὸ προαιρέσιον. Quę verba de trabeâ Troſſulâ capienda ſunt, nam illa erat περιπόρφυρος, ſicut Regia

 ὀλο-

ὁλοπόρφυρος. Ait verò Dionyſius neſcire ſe cur Græci τήβεννον appellarint, ego docebo. Fuit Timenus Arcas, qui primus per Ionium ſinum cum navigaſſet pallium ita induit, quem imitati incolę ſimilem veſtem paraverunt, eamque ab ejus nomine τιμένιον vocaverunt: poſteà autem depravatiore vocabulo τήβεννος eſt appellata. Artemidorus lib. II. cap. III. Τὰ δ' αὐτὰ (σημαίνει) καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ ἐσθὴς ἣν νῦν τήβεννον καλοῦσιν ἀπὸ τημένου τοῦ ἀρκάδος, ὃς πρῶτος τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα τοῦτον περιεβάλλετο τὸν τρόπον εἰσπλεύσας κατὰ τὸν ἰόνιον κόλπον, καὶ ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τῶν ταύτῃ κατοικούντων. ἀφ' οὗ μαθόντες καὶ οἱ ἐγχώριοι τὸν αὐτὸν ἐσκευάσαντο τρόπον, καὶ ἐκάλουν τὴν ἐσθῆτα τημένιον, ἐπώνυμον τημένου τοῦ εὑρόντος. ὕστερον δὲ τῷ χρόνῳ παραφθαρὲν τὸ ὄνομα τίβενος (ſcribo τήβεννος) ἐκλήθη.

Cap. XXXII.

Precari, pro Deprecari. Petronii lectio defenſa.

IN Petronio nonnulla poſt alios à me emendata, quę nunc quidem non proponam: unum tantum locum malè tentatum adſeram, ſiquidem non minorem meretur laudem qui veram lectionem defendit, quam qui falſam ejicit, quamvis hoc fortaſſe majoris operæ quis dicat. Sed ne multâ circumducam verborum ambage, locum dabo, is eſt pag. 100. editionis ultimæ. *Quid eſt, inquit, paralytice, ecquid hodiè totus veniſti? Rogas, inquam ego, potius quàm tentas? totoque corpore in amplexum ejus immiſſus nõ precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor.* O crux, quam tu crucias magnos Criticos! Alter vult,

vult, *non pernegantis*: alter, *non pugnantis*. Immo verò *precantis* rectè eſt, pro *deprecantis*. Sic apud Terentium *precator* non ſemel pro *deprecatore*. Heaut. Act. v. Sc. II.

——— nec tu aram tibi,
Neque precatorem pararis. ———

Sub ejuſdem ſcenæ exitum.

——— ad Menedemum hinc pergam. eum
Precatorem mihi paro.

Donatus. *Precari, aliquando idem quod deprecari* Phorm. Act. 2. Sc. II.

—— G. ad precatorem abeam credo, qui mihi
Sic oret. ———

Quæ loca ſi ipſis in mentem veniſſent, nunquam Petronium ſollicitaſſent.

FINIS.

Preces
AD
DEVM
Fuſæ in diuturno & gravi morbo, Anno cIↃ. IↃ. XCIX.

MAgne DEVS, *qui templa tenes flammantia mundi,*
Qui patrem nobis te dixti, nomine Natos
Appellans blando, pravos licet, & patre tanto
Indignos, ſi non bonitas faceret tua dignos.
Altera jam celeres agitat per ſigna quadrigas,
Annum feſtinus properat dum condere Titan;
Ex quo me ſerpens per viſcera torruit acri
Igne calor, Styga trans Lethæaq́ flumina natus,
Febris ubi, morbiq́ habitant crudelia ſecla.
Ad te confugio ſupplex, te voce fatigo,
Sis facilis, placidamque preces admittito in aurem.
Deme mihi hunc morbum, inſolitos mihi deme calores;
Et quæ olim fuerunt juvenanti in corpore vires,
Da, precor, ut redeant, & membra trementia firment.
Grandia ſunt, fateor, quæ admiſi crimina, grandes
Commerui pœnas, verùm clementia maior
Eſt tua, quæ veniam ſuadet ſperare benigna.
Namque ſoles, ſi quando vagi de tramite recto
Ceſsimus (humana eſt ut multùm lubrica vita.)
Mox reduces, blandus peccantibus indulgere,
Vt pater errori natorum ignoſcere pronus.
Sed tu, ſumme Parens, reliquæ mihi tempora vitæ
(Si qua tamen ſuperant.) divinæ ad legis amuſsim
Inſtitues, gradibus certiſque anguſta viarum
Raro trita ſolo facies tranſmittere, calcem
Vt poſtquàm extremum tandem pervenero anhelus,
Præmia curſuræ poſsim meruiſſe beatæ.
Vnum hoc mens animi votis ardentibus optat.

LECTOR

LECTOR BENIVOLE

Dum ſecunda hac pars excuditur abeſſe coactus fui: intereà temporis aliquoties, ut fit, ab operis peccatum. Peto à candore tuo & humanitate, ut hac qua propoſui errata, & ſi qua alia offendes, benignè corrigas. Vale, & his juvenilibus meis ſtudiis aquum te prabe.

Pag.36.lin.23.*ad*,leg.*ab*.Pag.39.*ἄχνος*,l. *ἄγνος*.Pag.41. lin.29.*coſſum*,leg.*coßim*. Pag 44.lin.11.*illud*.leg.*ille*. Pag.45. *Seſquibliiſſe*,leg.*Seſquivliiſſe*. Pag.46.*Captro*, leg.*Captio*.ibid. *Capta*, leg. *Capto*. Pag.47.*ἴτειρον*, leg. *ἴτερον*. leg. Ibidem, *ἀσωτίους*, leg.*ἀγαπητοὺς*. Pag.48. lin.11.*ito*,leg.*ita*. Pag.50. lin.9. *expoletarum*, leg. *exoletarum*. Pagin.66. lin.3. *torto falcem*, leg. *torto frontem*. Pag.71.lin.15.*ibi in*,leg.*ibi monui in*. Pag.72.lin.25. *Nunc ut nihil*, leg. *Nunc nihil*, Pag.85. lin.7. *habeant*, leg.*habebant*. Pag.88.lin.1. dele *aut*. Pag.91. lin.7. *utrumquemque*,leg.*unumquemque*. Pag.91.lin.25.lege *καλευξάμενοι*,& *δεχομένων*. Pag.92.lin.20. lege *ἀπαρχὴν* & *συζεύθωσαν*.Pag.101.lin.18.leg.*Sabini*.Pag.122.lin.9.leg.*conſtantia*. Pag.124. lin.7.leg.*erat*. Pag. 127. lin.9. lege *Apellinem apellentem*. Pag.129.lin.6.leg.Iungla. Pag.174.lin.27.leg. *ſuperſtitioſioribus*. lin.31. *μηδὲν εἰσίτω κακὸν*. Pag.175. lin.17. *qui*, leg.*qua*.Pag.181.lin.9.*nunc*,lege *tunc*.Pag.182.lin.17.*multis*, lege *multus*. Pag.193. lin.1.*huius*, lege.*hunc*. Pag.208. lin.9. *Becenices*,lege *Berenices*. lin.22. *Alimodo*,leg. *Alimodi*. lin.23. *Alio*,leg.*Alis*.Pag.213.lin.25.*ἰκκαδίμω*,leg.*ἰκαδίμω*.

INDEX
Rerum & verborum in his Animadverſionum Miſcellarum libris.

ABaſcantus non Abaſcātius apud Statium legi debere. 125.
Academia quâ reverētia habitâ. 215. puteus eiuſdē. 216
Aciſcularius. 40.
Aciſculorum familia. 41.
Aciſculum. 40.
Aderare. 169.
Adjubilare. 143.
Ægroti olera edere ſoliti. 115 in plateâ collocati. 163.
Æneæ in Laurenti agro ſacrificium. 231.
Ænigma. 39.
Æruſcatores. 169.
Ἄγγαρος. 176.
Agnæ *Avillæ.* 78.
Agolum. 99.
Agros funibus menſi veteres. 198.
Albunea. 39.
Alis. 208.
Alopecioſa. 39.
Altelli. 29.
Alumeton. 16.
Amantium mos. 81.
Amicorum peregrè abeuntium mos. 148.
Ἀμφιδρομία. 182.
Amplocti. 101.
Ἀνακαλυπτήρια. 184.
Ἀναλόγιον. 8.
Ἀναπαῦλαι. 177.
Anaxamenta. 28.
Angaria. 176.
Annales Maximi *qui.* 138.
Annulorum ſculpturæ. 34.
Antefixa. 24.
Antepagmenta. ibid.
Apello. 127.
Ἀπενιαυτισμός. 191.
Apio. 131.
Apocriſiarius. 40.
Ἀπόταφος. 157.
Ἀποχαλκίζεσθαι. 169.
Apur. 24.
Aræ. 172.
Arapennis. 42.
Arcæ in carcere. 173.
Arculata. 25.
Arcuma. ibid.
Argentum quid propriè. 52.
Argennum olim dictū. ibid.
Armites. 92.
Armitia. ibid.
Ἀστάνδης. 176.
Ἄστικτον χωρίον. 159.
Ἄστροις τεκμαίρεσθαι. 180.
Ate collis. 103.
Auca. 205. *Aucilla.* ibid.
Auger. 26.
Aurea. 128.
Aureax. 129.
Auris pro capiſto. 128.
Axamenta. 28.

B.

BAjulorum apud Perſas mos. 177.
Bat. 27.

Birrus.

Birrus. 197.
Bonum factum,conceſſum, datum. 74.
Bronton. 67.
Bu. 26.
Βύνη. 40.

C.

Cadere pro Claudicare. 100.
Cacare pro Abſcondere. 69.
Cæde cædem vindicare nefas. 191.
Canachcni. 18.
Canis. 29.
Capite plectendi arctiore in cuſtodiâ & lautiùs habiti. 174.
Cappadocum in tormentis conſtantia. 122.
Capræ in paſcuis vagæ. 93.
Captenſula. 46.
Caſtellamēta Lucanica. 10.
Caſtipulum. 41.
Catax. 100.
Cellæ ſepulcrales. 155.
Cereris in nuptiis vinum libari nefas. 132.
Ceres Σιτὼ. 238.
Cervinus. 30.
Cerus. 104.
Ceſticillus. 25.
Χιτώνη Diana. 89.
Χωρίον ἄπικτον & *ὑπόβολον.* 159
Κιβώλα. 167.
Cineraria. 156.
Cinerarij. ibid.
Cinguli. 43.
Circes. 31.
Ciſio uſi viatores. 124.
Claxendix. 30.
Cociſtrones. 13.
Cocula. 100.
Cœpio. 129.
Columnę olim fixę in agris ære alieno obrutorum. 158
Coſſus pro vaticinandi perito. 39.
Cremia. 100.
Crepa. 10.
Crepare in convivio à Claudio pœnè permiſſum. 73.
Crepitu auſpicia vitiata, comitia prohibita. ibid.
Crepitus aſinis emittitur prę gaudio. 74.
Cruſtæ ollarum. 100.
Culei origo. 162.
Cubicula *Nocturna* & *Diurna.* 148.

D.

D & T promiſcè ſcribebantur. 48.
Δεκάτην θύειν, ἑστιάσαι. 183.
Decidere pro Mori. 72.
Deverra Dea. 31.
Dextræ reverentia. 57.
Dextræ inter ſigna militaria. 58.
Diaconi olim in Eccleſiâ legebant. 6.
Dianæ à puerperis veſtimēta conſecrari ſolita. 88.
Dies *Magnus.* 227.
Ditiores muceis, pauperiores laciniis ſudorē abſtergebant. 33. à paraſitis Genii dicti. 84.
Divi parentum qui. 63.
Dominorū nomina in ædibus ſcribi ſolita. 174.
Domitiani ſtatuæ centum pondo. 125.
Dubenus. 79.

E.

E pro O antiqui ſcribebāt. 26
Ε᾿δίατροι. 12.
E'δρί-

Ἐδρῖται. 192.
Ἐγκύκλια. 18.
Εἰσπνεῖν. 86.
Εἰσπνήλαι. ibid.
Ἐπαυρία. 164.
Epigrus. 212.
Ἐφόδιοι εὐχαί. 92.
Ἐρμῖνες. 153.
Εὐμαρίς.
Ἐξαγγίλια. 92.
Ἐξαργυρεῖν. 169.
Exclamatio in funere. 191.
Exercio. 111.
Ἐξιτήρια. 91.
Extricatæ gemmæ. 79. 80.
Exulare activè. 130.
Exules ex aliris patriæ ſitū notabant. 180.

F.

F*Alatum.* 48.
Faſnum. 112.
Febra. 16.
Feſnum. 112.
Fibo. 111.
Filiorū minimi patres olim comitabantur. 175.
Fixulæ. 111.
Flagellorū lora è ſetis porcinis. 80.
Flaviæ gentis templum. 123. & flamines. ibid.
Fœniſeces caput fœno redimiti. 65.
Follum. 122.
Follicularis vita. ibid.
Forba. 16.
Fores quomodò ornari ſolitæ. 23.
Fortuna muliebris Iuno. 84.
Fortuna Virginalis Venus. 84. Veſtes ei à puellis conſecratæ, item icunculæ, & coronæ. 83. 84.
Foſtis. 42.
Fratres dicti qui eodem munere fungebantur. 74.
Frui pro Edere. 15.
Fruma pro Forma. 15.
Fulgura *Adteſtata, Cōtrovorſa, Peremptalia, Poſtularia, Provorſa, Renovativa.* 55.
Funes olim è ſetis. 80.
Funibus agros olim metiri mos. 198.

G.

G pro C antiqui ponebāt. 33.
Gaius. 81.
Galbei unde dicti. ibid.
Genii à paraſitis dicti divites. 84.
Gladium in juſtâ cœde ſoli oſtendere mos. 191.
Gladiis ſemper accincti veteres. 85.
Graſſatores. 120.

H.

H*Anula.* 42.
Heluones. 114.
Heluſclum. 122.
Heres quæ, & à quibus cultà. 119.
Hiaſcere. 106.
Hieta. 32.
Hyccara. 247.
Hœdus pro Fœdus. 42.
Homicidæ per annum exules. 191.
Homo κατ' ἐξοχὴν pro viro. 19
Hoſtilii Lares qui. 64. cur culti, & ædes ubi eis dicata. ibid.

I.

IAnus Cerus manus dictus. 105.
Icunculæ Veneri conſecratæ à virginibus. 83.

Γερα'

Ἱερὰ ἐσθῆς, στολή. 163.
Ignia. 100.
Inmussulus quę nã avis ſit. 53.
Incilæ foſſæ. 241.
Incilare. 172. 241.
Incrementũ pro hyperbole, 20
Ingens pro gravido. ibid.
In ordinem redigere. 17.
Inſcriptiones ædiũ ad amolienda infortunia. 174.
Ἰόνδη. 121.
Iovi Fulguritori cur ſacra facta. 55.
Iovis oculus Sol dictus. 186.
Iovistæ. 56.
Junceæ virgines. 43.
Jungula. 129.
Junoni à puerperis ſacra facta. 88.
Iuvenes & virgines ſub Veneris regno eſſe crediti, 83.

K.

Κεῖνος. 8.
Κεϱδῶ. 187.
Κίδαϱις. 96.
Κϱάκται. 7.

L.

L & N antiqui inter ſe cõmutabant. 33.
Labes imbris. 11.
Lana olim velli non tonderi ſolita. 28.
Lares Hoſtilii. 64.
Laurus in purgatione. 24.
Laureo. 44.
Lautitia farina. ibid.
Lectionarius. 8.
Lectores in Eccleſiâ. ibid.
Lectrum. ibid.
Licinus. 227.
Ligna ad coquinas & ſacrificia diverſa. 100.
Literâ quadrata. 149.
Loci communes. 157.
Logi. 20.
Lucem facere. 231.
Lunus deus. 238.

M.

Magi inter medicos habiti. 102.
Magiſtri & Magiſtræ pagorum. 21.
Maius. 106.
Malchio. 44.
Μάλχος. ibid.
Malũ etiã de arbore dici. 71.
Maniæ. 45.
Manſiones. 177.
Μαϱτύϱια. 167.
Matronarum adulterii convictarum pœna. 248.
Μαυλίδες. 85.
Maximi annales. 139.
Μίλχι. 44.
Meneruare. 117.
Menſæ antiquiſſimæ quadratę. 110.
Merites. 108.
Mercurius ſomni pręſes, 153. pocula ei ultima libata in cœnâ. ibid. eiuſdẽ effigies in fulcris lectorum. ibid.
Metelli. 108.
Militię mortui publicè Athenis ſepulti. 189. & liberi eorum educati. 190.
Millus. 101.
Mitra triplex. 92.
Mneũis. 229.
Mægeum. 33.
Molleſtra. 101.
Momar. 46.
Monilibus olim nomina inſculpi ſolita. 99.
Moyſes Μίλχι vocatus. 44.
Muceum. 33.

tur, & gaudeant, & divinitatem mentiantur, nequam ſpiritus ſcilicet dæmones. Duo poſtrema verba aliquis malè feriatus de ſuo adjecit. Cap. XVII. *Erubeſcat Senatus, erubeſcant ordines omnes. Ipſæ illæ pudoris ſui interemptrices de geſtibus ſuis ad lucem & populum expaveſcentes ſemel anno erubeſcunt.* Lego, *o. omnes, ipſæ illæ p. ſ. i. d. g. ſ. a. l. e. p. e. ſ. a. erubeſcant.* Senſus eſt. Ipſæ illæ meretrices pudoris ſui interemptrices quę clàm in proſtibulis ſuis nunquam pudore ſuffunduntur, ſemel anno in ſcenâ ludis Floralibus propalàm ad lucem & populum expaveſcentes de geſtibus ſuis erubeſcant. Cap. XX. *Novam proximè defenſionem ſuaviludii cujuſdam audivi. Sol, inquit, immò etiam ipſe Deus de cœlo ſpectat, nec contaminatur. Planè ſol & in cloacam radios ſuos defert, nec inquinatur.* Nimis heic ſe torquet Latinius dum *ſuadiludii* legit, & pro ludorum ſuaſore accipit; minùs verò Dominus Iunius, qui *ſuaviludium* interpretatur eum, qui ſuavitatem in ludis conſtituit, ſive agat ipſe, ſive ſpectator ſit, ſive apud alios conetur defendere ſuavitatis nomine. Sanè, niſi egregiè fallor, habuit ob oculos Tertullianus Diogenis Cynici ſcomma, qui πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα ὡς εἰς τόπους ἀκαθάρτους εἰσίοι, καὶ γὰρ ἥλιος, ἔφη, εἰς τοὺς ἀποπάτους, ἀλλ' οὐ μιαίνεται. ut refert in vita ejus Diogenes Laërtius lib. VI.

Cap. XXVIII.

Senecæ loca duo reſtituta. Sidonii pluria.

De magno Senecâ quàm præclarè nuperè meritus ſit CL. Gruterus in omnium doctorum ore, verſa-

verſatur, nec meriti iſtius debitam gloriam dies ulla obliterabit. Poſt eum duûm locorum mendas viſus ſum tollere, cujus rei judicem ipſum in primis cupio, & capio. Epiſt. XIV. *Nam quemadmodum plus agit tortor, quo plura inſtrumēta doloris expoſuit (ſpecie enim vincuntur, qui patiētiâ reſtitiſſent:) ita ex his quæ animos noſtros ſubigunt, & domant, plus proficiũt quæ habent quod oſtendant.* Corrigo, *N.q. plus angit tortor.* Epiſt XV. *Mos antiquis fuit, uſque ad meam ſervatus ætatem, primis epiſtolæ verbis adjicere: Si vales, benè eſt. Rectè & nos dicimus. Si philoſopharis, benè eſt.* Atque hæc ipſa prima epiſtolę verba, quomodo ergo potuerunt *adjicere.* Scribſerim, *primis epiſtolæ verbis dicere.* Tranſeo ad Sidonium, cujus libri meræ mendarum ſcatebræ. Iuvabo, & aliquot locorum emēdationes proponam, nam ut omnium nec eſt hujus inſtituti noſtri, nec, ingenuè fatebor, viriũ. Interim, dum alii ſcriptis libris adjuti hanc ſibi operam demandabunt, iſthæc delibabo. Lib. I. epiſtolâ ad Vincentium, ſub finem. *Illo tamen ſeu exſpectat extrema quæquê ſeu ſuſtinet, infelicius nihil eſt, ſi poſt tot notas juſtas contumeliaſque aliquid nunc amplius quàm vivere timet.* Scribo, *p.t. notas inuſtas.* In epiſtolâ ad Heronium. *Sed inter hos quoque, quanquam ſtupendi, tamen varii mores, & genii potius quam ingenii ſimilitudô. Favor namque ſuper his aliqua ſuccinctius.* Scribo, *Fabor n.* Lib. III. in epiſtola ad Apollinarem. *Quique quod verbis inverecundis auriũ publicarum verecundiam inceſſant, granditer ſibi videntur facetiari,* Lego, *aurium pudicarum verecundiam inceſtant.* Ibidem. *Ita vivens paucis voluptati, nullis amori, omnibus riſui eſt, veſicarum ruptor,*

fractorq; ferularum, bibendi avidus, avidior detrahendi, rapido pariter ore ſpirans cænum, ſpumans vinū, loquens venenum, facit ambigi, putidior, temulentior, an facinoroſior exiſtimetur. Scribendum, *ſpirans cœnam.* Lege, ſis, præcedentia etiam. Lib. IV. in epiſt. ad Claudianum. *Committi domine major in neceſſitudinis jura provincias, cur quod ad ſalutis tibi debitum ſpectat, à ſtilo & pugillaribus diu temperem.* Corrigo, i. n. *jura pronuncias.* Ibidem. *Quodque pretioſus eſt, tota illo dicto ſic cæſuratim ſuccincta quam profluens, quam rebus amplam ſtrictamq; ſententiis ſentias plus docere quàm dicere.* Reſtituo. *Quodque pretioſius eſt, tota illa dictio,* &c. *quàm diſcere.* Lib. V. in epiſt. ad Apollinarem. *Illud ſanè velut Atticas leges ita in ære credite inciſum, nos ſub ope Chriſti nunquam admiſſuros amoris terminū, cujus ſtuduimus fundere principium.* Scribo, *fundare principium.* Ibidem in aliâ epiſtolâ ad eundem. *Timebat enim verebaturque ne quam tibi calumniam turbo barbaricus, aut militaris continuaret improbitas.* Scribo, *concinnaret improbitas.* Quale mēdum memini tollere lib. II. cap. XVI. in Agellio. Et quidem in fine hâc paginæ finis mihi ſcribtionis. Superabant aliæ multæ tam ad præteritos quam ſequentes libros conjecturæ; ſed viſum manum de tabulâ tollere. Tu macte his præmeſſis eſto amice Lector, & ſalve.

Cap.

Cap. XXIX.

Lais. Nais. Hyccara. Ariſtophanis Scholiaſtes, Syneſius, Stephanus, Athenæus, emẽdantur.

Leguntur apud Ariſtophanis Scholiaſten πλούτῳ hęc verba. Διχῶς εὕρηται τὸ ἐώνημαι, καὶ ἐπὶ τοῦ ἠγορακότος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἠγορασμένου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὲν ἠγορακότος, ὡς ἐνταῦθα. ἐπὶ δὲ τοῦ ἠγορασμένου, ὡς παρὰ συνεσίῳ. ἡ γὰρ λαῒς ἀνδράποδον ἦν καρικὸν, ἐκ σικελίας ἐωνημένον. Sunt deſumpta èx Syneſii epiſtolâ quâdam ad Euoptium fratrem, ubi paullò quidem plenius, ἡ γὰρ λαῒς, ἔφη τὶς ἤδη λογογράφος, ἀνδράποδον ἦν συγκαρικὸν, ἐκ σικελίας ἐωνημένον. Viden'? apud illum eſt καρικὸν, apud hunc συγκαρικὸν: neutrum rectè. Emendo. Γενεαλογοῦντες αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐν φήμῃ ναΐδος. ἡ γὰρ ναῒς ἀνδράποδον ἦν ὑκκαρικὸν, &c. Cur ὑκκαρικὸν repoſuerim poſteà oſtendam: ναῒς autem debet omninò legi. Syneſii hanc eſſe genuinam lectionem adundè teſtantur illa Stephani in ἐυκαρπία. ἔστι καὶ εὐκαρπία φρούριον Σικελίας ἐν τοῖς λεγομένοις Τιμαίοις. καὶ γενέσθαι λαΐδα ἐν τούτῳ τὴν ἐπὶ κάλλει διαβεβλημένην ἑταίραν, ἣν οἱ πολλοὶ Κορινθίαν φασί. τὴν οὐδὲ Λαΐδα τινὲς λέγουσιν, ἀλλὰ Ναΐδα, καὶ Καρικὸν ἀνδράποδον, ὡς Συνέσιος ἐν ἐπιστολῇ. Pro εὐκαρπία repono ὕκκαρα, & ὑκκαρικὸν pro καρικὸν. Scriptum fuerat ⊦ΥΚΚΑΡΑ, librarii ſcioli ignorantes veterem hunc aſpiratæ ſcribendæ morẽ in ΕΥΚΑΡΠΙΑ mutarunt. Audi Athenæum lib. XIII. Λαΐδος τε τῆς ἐξ ὑκκάρων, πόλις δ' αὕτη Σικελική, ἀφ' ἧς αἰχμάλωτος γενομένη ἧκεν εἰς Κόρινθον. Et poſteà. Νυμφόδωρος δ' ὁ Συρακούσιος ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ θαυ-

μαζομένων, ἐξ ὑκκάρου(ſcribo ὑκκάρων) φησὶ Σικελικοῦ φρουρίου εἰ) τὴν Λαΐδα. Sed & Athenæus Ναΐδα ſcripſit indubiè. Harpocration arguit. Ναῒς, ἑταίρα τίς. Λυσίας ἐν τῷ κατὰ φιλωνίδου, εἰ γνήσιος. καὶ ἀριστοφάνης ἐν γηρυτάδῃ. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῷ πλούτῳ φησὶν ὁ κωμικός. ἐστὶ δὲ λαῒς οὐ διὰ σὲ φιλωνίδου. γραπτέον ἦν διὰ τοῦ ν ναῒς, καὶ οὐ λαῒς, ὡς καὶ ἀθήναιος ἐπισημαίνεται.

Cap. XXX.

Acron emendatus. Matronarum adulterii convictarum pœna. Samonico data lux, ſimul medicina. Stola apud Græcos infamis.

ACronis ad lib. I. Sat. II. locus de adulterarum matronarũ pœnâ mendoſè hodie legitur. *Matronæ quæ à maritis ob adulterium repudiabantur, togam accipiebant ſublatâ ſtolâ propter ignominiam. Toga autem meretricibus apta. ita enim proſtare ſolebant cum togis puellæ, ut diſcernerentur à matronis.* Emendare volui olim. *iſtæ e.p.ſ.c t.pullis,u.d.à.m.* Nam ut dignoſcerentur à meretricibus matronæ adulteræ,ſtolâ depoſitâ togam albam capiebant, cũ iſtæ pullam geſtarent. Hinc facem præfero Q. Ser. Sammonico de Morb.Curat.cap.LIX.

Allia præcepit Titini ſententia Vecti,
Qui veteri claras expreſſit more togatas.

Vocat *claras togatas* matronas adulteras togâ albâ indutas. Emendo verò:

Qui veneris claras expreſſit amore togatas.

Id eſt,qui libidine victus imitatus eſt matronas adulteras. Siquidem Vectius hic, de quo Sammonicus, Tiberii Cæſaris adulterio nobilitatus fuit. Vide

de Plin. lib. XXIX. cap. I. ut autem ſtola Romæ matronarum veſtis, ita in Græcia meretricum. Ælianus ποικ. ἱστορ. lib. XII. de Aſpaſiâ. Ἡ δὲ Ἀσπασία οὔτε ἐνδῦναι πολυτελῆ χιτῶνα ἐβούλετο, οὔτε περίβλημα περιβαλέσθαι ποικίλον ἠξίου, οὔτε λούσασθαι ὑπέμενεν, ἀναφημήσασα δὲ θεοὺς ἐκάλει ἑλληνικοὺς, καὶ ἐλευθερίους τοὺς αὐτοὺς, καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα ἐβόα, καὶ κατηρᾶτο ἑαυτῇ καὶ τῷ πατρὶ δουλείαν σαφῆ καὶ ὡμολογημένην ὑπομένειν πιστεύουσα τὴν ἔξω τῆς συνηθείας περὶ τὸ σῶμα στολήν τε ἅμα καὶ περίεργον κατασκευήν. ῥαπισθεῖσα δὲ πρὸς ἀνάγκην ἐνεδυ, καὶ εἶκε τοῖς ἐπιτάγμασιν ἀλγοῦσα, ὅμως οὐ παρθενικὰ ἀλλ' ἑταιρικὰ πράττειν ἐβιάζετο. Hinc & Heſiodus meretricem πυγοστόλον appellavit.

Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω.

Cap. XXXI.

Τιμένιος. Τήβεννος. Trabea Troſſula. Dionyſii Halycarnaſſæi ignorantia.

NOn convenit inter authores, Græcorum τήβεννος cui Romanorũ veſti conveniat. Heſychius contentus fuit dixiſſe. Τήβεννος εἶδος περιβολαίου παρὰ ῥωμαίοις. Dionyſius Halycarnaſſeus lib. III. togas nuncupat. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἀμφιεσμάτων ῥωμαῖοι μὲν τόγας, ἕλληνες δὲ τήβεννον καλοῦσιν, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν μαθόντες. ἑλληνικὸν γὰρ οὐ φαίνεταί μοι τοὔνομα εἶναι. Planè in diverſum abit Eunapius in vitâ Iuliani. Ἐνταῦθα ἀνά τε ἐπήδησεν ὁ ἀνθύπατος ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ τὴν περιπόρφυρον ἀνασείων ἐσθῆτα, τήβεννον αὐτὴν ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ὥσπερ μειράκιον ὁ βαρὺς ἐκεῖνος καὶ ἀμείλικτος, ἐκρότει τὸ προαιρέσιον. Quę verba de trabeâ Troſſulâ capienda ſunt, nam illa erat περιπόρφυρος, ſicut Regia

vult, *non pernegantis*: alter, *non pugnantis*. Immo verò *precantis* rectè eſt, pro *deprecantis*. Sic apud Terentium *precator* non ſemel pro *deprecatore*. Heautont. Act. v. Sc. II.

——— nec tu aram tibi,
Neque precatorem paràris. ———

Sub ejuſdem ſcenæ exitum.

——— ad Menedemum hinc pergam. eum
Precatorem mihi paro.

Donatus. *Precari, aliquando idem quod deprecari* Phorm. Act. 2. Sc. I I.

— G. ad precatorem abeam credo, qui mihi
Sic oret. ———

Quæ loca ſi ipſis in mentem veniſſent, nunquam Petronium ſollicitaſſent.

FINIS.

Preces
AD
DEUM
Fuſæ in diuturno & gravi morbo, Anno cIↄ. Iↄ. xcix.

*M*AGNE DEUS, *qui templa tenes flammantia mundi,*
Qui patrem nobis te dixti, nomine Natos
Appellans blando, pravos licet, & patre tanto
Indignos, ſi non bonitas faceret tua dignos.
Altera jam celeres agitat per ſigna quadrigas,
Annum feſtinus properat dum condere Titan;
Ex quo me ſerpens per viſcera torruit acri
Igne calor, Styga trans Lethæaq́ flumina natus,
Febris ubi, morbiq́ habitant crudelia ſecla.
Ad te confugio ſupplex, te voce fatigo,
Sis facilis, placidamque preces admittito in aurem.
Deme mihi hunc morbum, inſolitos mihi deme calores;
Et quæ olim fuerunt juvenanti in corpore vires,
Da, precor, ut redeant, & membra trementia firment.
Grandia ſunt, fateor, quæ admiſi crimina, grandes
Commerui pœnas, verùm clementia maior
Eſt tua, quæ veniam ſuadet ſperare benigna.
Namque ſoles, ſi quando vagi de tramite recto
Ceſſimus (humana eſt ut multùm lubrica vita.)
Mox reduces, blandus peccantibus indulgere,
Ut pater errori natorum ignoſcere pronus.
Sed tu, ſumme Parens, reliquæ mihi tempora vitæ
(Si qua tamen ſuperant.) divinæ ad legis amuſſim
Inſtitues, gradibus certiſque anguſta viarum
Raro trita ſolo facies tranſmittere, calcem
Ut poſtquàm extremum tandem pervenero anhelus,
Præmia curſuræ poſſim meruiſſe beatæ.
Unum hoc mens animi votis ardentibus optat.

LECTOR BENIVOLE

Dum ſecunda hæc pars excuditur abeſſe coactus fui; intereà temporis aliquoties, ut fit, ab operis peccatum. Peto à candore tuo & humanitate, ut hæc quæ propoſui errata, & ſi quæ alia offendes, benignè corrigas. Vale, & his juvenilibus meis ſtudiis æquum te præbe.

Pag. 36. lin. 23. *ad*, leg. *ab*. Pag. 39. ἄγινος, l. ἄγριος. Pag. 41. lin. 29. *coſſum*, leg. *coßim*. Pag 44. lin. 11. *illud*. leg. *ille*. Pag. 45. *Seſquibliiſſe*, leg. *Seſquivliiſſe*. Pag. 46. *Captro*, leg. *Captio*. ibid. *Capta*, leg. *Capto*. Pag. 47. ἵτειρον, leg. ἵτερον. leg. Ibidem, ἀσπήσους, leg. ἀγαπήσους. Pag. 48. lin. 11. *ito*, leg. *ita*. Pag. 50. lin. 9. *expoletarum*, leg. *exoletarum*. Pagin. 66. lin. 3. *torto falcem*, leg. *torto frontem*. Pag. 71. lin. 15. *ibi in*, leg. *ibi monui in*. Pag. 72. lin. 25. *Nunc ut nihil*, leg. *Nunc nihil*, Pag. 85. lin. 7. *habeant*, leg. *habebant*. Pag. 88. lin. 1. dele *aut*. Pag. 91. lin. 7. *utrumquemque*, leg. *unumquemque*. Pag. 91. lin. 25. lege καλευξάμενοι, & δεχομένων. Pag. 92. lin. 20. lege ἀπαρχὴν & συζεῦθωσιν. Pag. 101. lin. 18. leg. *Sabini*. Pag. 122. lin. 9. leg. *conſtantiæ*. Pag. 124. lin. 7. leg. *erat*. Pag. 127. lin. 9. lege *Apellinem apellentem*. Pag. 129. lin. 6. leg. *Iungla*. Pag. 174. lin. 27. leg. *ſuperſtitioſioribus*. lin. 31. μηδὲν εἰσίτω κακὸν. Pag. 175. lin. 17. *qui*, leg. *quæ*. Pag. 181. lin. 9. *nunc*, lege *tunc*. Pag. 182. lin. 17. *multis*, lege *multus*. Pag. 193. lin. 1. *huius*, lege. *hunc*. Pag. 208. lin. 9. *Becenices*, lege *Berenices*. lin. 22. *Almodo*, leg. *Alimodi*. lin. 23. *Alio*, leg. *Alis*. Pag. 213. lin. 25. ἰκαδήμω, leg. ἰκαδήμου.

INDEX

Rerum & verborum in his Animadverſionum Miſcellarum libris.

ABaſcantus non Abaſcãtius apud Statium legi debere. 125.
Academia quâ reverẽtia habitâ. 215. puteus eiuſdẽ. 216
Aciſcularius. 40.
Aciſculorum familia. 41.
Aciſculum. 40.
Adærare. 169.
Adjubilare. 143.
Ægroti olera edere ſoliti. 115 in plateâ collocati. 163.
Æneæ in Laurenti agro ſacrificium. 231.
Ænigma. 39.
Æruſcatores. 169.
Ἄγγαρος. 176.
Agnæ *Avillæ.* 78.
Agolum. 99.
Agros funibus menſi veteres. 198.
Albunea. 39.
Alis. 208.
Alopecioſa. 39.
Altelli. 29.
Alumeton. 16.
Amantium mos. 81.
Amicorum peregrè abeuntium mos. 148.
Ἀμφιδρομία. 182.
Amplocti. 101.
Ἀνακαλυπτήρια. 184.
Ἀνάλογιον. 8.
Ἀναπαῦλαι. 177.
Anaxamenta. 28.
Angaria. 176.
Annales Maximi qui. 138.
Annulorum ſculpturæ. 34.
Antefixa. 24.
Antepagmenta. ibid.
Apello. 127.
Ἀπενιαυτισμός. 191.
Apio. 131.
Apocriſiarius. 40.
Ἀπόζυφος. 157.
Ἀποχαλκίζεσθαι. 169.
Apur. 24.
Aræ. 172.
Arapennis. 42.
Arcæ in carcere. 173.
Arculata. 25.
Arcuma. ibid.
Argentum quid propriè. 52.
Argennum olim dictũ. ibid.
Armites. 92.
Armitia. ibid.
Ἀστάνδης. 176.
Ἄστικτον χωρίον. 159.
Ἄστροις τεκμαίρεσθαι. 180.
Ate collis. 103.
Auca. 205. *Aucilla.* ibid.
Auger. 26.
Aurea. 128.
Aureax. 129.
Auris pro capiſto. 128.
Axamenta. 28.

B.

BAjulorum apud Perſas mos. 177.
Bat. 27.

Birrus.

Birrus. 197.
Bonum factum, conceſſum, datum. 74.
Bronton. 67.
Bu. 26.
Bὕη. 40.

C.

Cadere pro Claudicare. 100.
Cacare pro Abſcondere. 69.
Cæde cædem vindicare nefas. 191.
Canacheni. 18.
Canis. 29.
Capite plectendi arctiore in cuſtodiâ & lautiùs habiti. 174.
Cappadocum in tormentis conſtantia. 122.
Capr*ę* in paſcuis vagæ. 93.
Captenſula. 46.
Caſtellamẽta Lucanica. 10.
Caſtipulum. 41.
Catax. 100.
Cellæ ſepulcrales. 155.
Cereris in nuptiis vinum libari nefas. 152.
Ceres Σιτὼ. 238.
Cervinus. 30.
Cerus. 104.
Ceſticillus. 25.
Χιτώνη Diana. 89.
Χωρίον ἄπηκτον & ὑπόβολον. 159
Κιβώλια. 167.
Cineraria. 156.
Cinerarij. ibid.
Cinguli. 43.
Circes. 31.
Ciſio uſi viatores. 124.
Claxendix. 30.
Cociſtrones. 13.
Cocula. 100.
Cœpio. 129.
Columnę olim fixę in agris ære alieno obrutorum. 158
Coſſus pro vaticinandi perito. 39.
Cremia. 100.
Crepa. 10.
Crepare in convivio à Claudio pœnè permiſſum. 73.
Crepitu auſpicia vitiata, comitia prohibita. ibid.
Crepitus aſinis emittitur prę gaudio. 74.
Cruſtæ ollarum. 100.
Culei origo. 162.
Cubicula *Nocturna* & *Diurna.* 148.

D.

D & T promiſcè ſcribebantur. 48.
Δεκάτην θύειν, ἑστιάσαι. 183.
Decidere pro Mori. 72.
Deverra Dea. 31.
Dextræ reverentia. 57.
Dextræ inter ſigna militaria. 58.
Diaconi olim in Eccleſiâ legebant. 6.
Dianæ à puerperis veſtimẽta conſecrari ſolita. 88.
Dies *Magnus.* 227.
Ditiores muceis, pauperiores laciniis ſudorẽ abſtergebant. 33. à paraſitis Genii dicti. 84.
Divi parentum qui. 63.
Dominorũ nomina in ædibus ſcribi ſolita. 174.
Domitiani ſtatuæ centum pondo. 125.
Dubenus. 79.

E.

E pro O antiqui ſcribebãt. 26
Ἐδιάτροι. 12.

Ἐδρι-

Ἑδρῖται. 192.
Ἐγκύκλια. 18.
Εἰσπνεῖν. 86.
Εἰσπνήλαι. ibid.
Ἐπακρία. 164.
Epigrus. 212.
Ἐφόδιοι εὐχαί. 92.
Ἐρμῖνες. 153.
Εὐμαρὶς.
Ἐξαγγέλια. 92.
Ἐξαργυρεῖν. 169.
Exclamatio in funere. 191.
Exercio. 111.
Ἐξιτήρια. 91.
Extricatæ gemmæ. 79. 80.
Exulare activè. 130.
Exules ex altris patriæ ſitũ notabant. 180.

F.

F*Alatum.* 48.
Faſnum. 112.
Febra. 16.
Feſnum. 112.
Fibo. 111.
Filiorũ minimi patres olim comitabantur. 175.
Fixulæ. 111.
Flagellorũ lora è ſetis porcinis. 80.
Flaviæ gentis templum. 123. & flamines. ibid.
Fœniſeces caput fœno redimiti. 65.
Follum. 129.
Follicularis vita. ibid.
Forba. 16.
Forts quomodò ornari ſolitæ. 23.
Fortuna muliebris Iuno. 84.
Fortuna Virginalis Venus. 84. Veſtes ei à puellis conſecratæ, item icunculæ, & coronæ. 83. 84.
Foſtis. 42.
Fratres dicti qui eodem munere fungebantur. 74.
Frui pro Edere. 15.
Fruma pro Forma. 15.
Fulgura *Adteſtata, Cõtrovorſa, Peremptalia, Poſtularia, Provorſa, Renovativa.* 55.
Funes olim è ſetis. 80.
Funibus agros olim metiri mos. 198.

G.

G pro C antiqui ponebãt. 33.
Gaius. 81.
Galbei unde dicti. ibid.
Genii à paraſitis dicti divites. 84.
Gladium in juſtâ cœde ſoli oſtendere mos. 191.
Gladiis ſemper accincti veteres. 85.
Graſſatores. 120.

H.

H*Anula.* 42.
Heluones. 114.
Heluſclum. 129.
Heres quæ, & à quibus cultâ. 119.
Hiaſcere. 196.
Hieta. 32.
Hyccara. 247.
Hœdus pro Fœdus. 42.
Homicidæ per annum exules. 191.
Homo *κατ' ἐξοχὴν* pro viro. 19
Hoſtilii Lares qui. 64. cur culti, & ædes ubi eis dicata. ibid.

I.

IAnus Cerus manus dictus. 105.
Icunculæ Veneri conſecratæ à virginibus. 83.

Ἱερὰ

Ἱερὰ ἐσθῆς, στολή. 163.
Ignia. 100.
Inmuſſulus quę nã avis ſit. 53.
Incilæ foſſæ. 241.
Incilare. 172.241.
Incrementũ pro hyperbole,20
Ingens pro gravido. ibid.
In ordinem redigere. 17.
Inſcriptiones ædiũ ad amolienda infortunia. 174.
Ἰόνδη. 121.
Iovi Fulguritori cur ſacra facta. 55.
Iovis oculus Sol dictus. 186.
Ioviſtæ. 56.
Junceæ virgines. 43.
Jungula. 129.
Junoni à puerperis ſacra facta. 88.
Iuvenes & virgines ſub Veneris regno eſſe crediti,83.
K.
ΚΕῖνος. 8.
Κερδώ. 187.
Κίδαρις. 96.
Κεράκται. 7.
L.
L & N antiqui inter ſe cõmutabant. 33.
Labes imbris. 11.
Lana olim velli non tonderi ſolita. 28.
Lares Hoſtilii. 64.
Laurus in purgatione. 24.
Laureo. 44.
Lautitia farina. ibid.
Lectionarius. 8.
Lectores in Eccleſiâ. ibid.
Lectrum. ibid.
Licinus. 227.
Ligna ad coquinas & ſacrificia diverſa. 100.
Literâ quadrata. 149.
Loci communes. 157.
Logi. 20.
Lucem facere. 231.
Lunus deus, 238.
M.
MAgi inter medicos habiti. 102.
Magiſtri & Magiſtræ pagorum. 21.
Maius. 106.
Malchio. 44.
Μάλχος. ibid.
Malũ etiã de arbore dici. 71.
Maniæ. 45.
Manſiones. 177.
Μαρλύρια. 167.
Matronarum adulterii convictarum pœna. 248.
Μαυλίδες. 85.
Maximi annales. 139.
Μίλχι. 44.
Meneruare. 117.
Menſæ antiquiſſimæ quadratę. 110.
Merites. 108.
Mercurius ſomni pręſes,153. pocula ei ultima libata in cœnâ. ibid. eiuſdẽ effigies in fulcris lectorum. ibid.
Metelli. 108.
Militię mortui publicè Athenis ſepulti.189. & liberi eorum educati. 190.
Millus. 101.
Mitra triplex. 92.
Mneũis. 219.
Mægeum. 33.
Molleſtra. 101.
Momar. 46.
Monilibus olim nomina inſculpi ſolita. 99.
Moyſes Μίλχι vocatus. 44.
Muceum. 33.

Muginari. 101.
Murci. 67.
Murcinarii. 68.
Muſſi. 54.

N.

Nancio. 32.
Naricoſus. 46.
Negumare. 101.
Nicolaus dactylus. 46. & placenta. ibid.
Ninguoſus. 33.
Noctu lumina in plateis accendi ſolita. 113. eique uſui deſtinata martyrum corpora. ibid.
Nolæ ad excubiarũ explorationem. 86. in locis munitis adſervatæ. ibid.
Nomina monilibus inſculpi ſolita. 99.
Nuces & poma quid differant. 137.
Numeri. 59.
Nũmi aurei in eburneis tabulis, argentei in ligneis portari ſoliti. 168.
Nuntii læti coronati adveniebant. 161.
Nuſcitioſus. 33.

O.

Oe pro V *antiquis.* 33.
Ollę cinere refertæ in capita paraſitorũ frãgi ſolitæ. 116.
Oluatium. 148.
Opis Diana. 88.
Ὀπήεια. 184.
Orci nuptiæ. 133.
Ordinarii homines. 118.
Ὅροι. 158.
Oſſuarium. 156.
Οὖπις ſive Ὦπις Diana. 87.

P.

P pro B antiquis. 41.
Paga. 49.
Palanga. 48.
Panicoctaria. 181.
Pantices. 196.
Pappus. 48.
Παρασάγγης. 199.
Paraſiti deorum. 119.
Parientia. 217.
Patela dea. 270.
Patelena. ibid.
Pauperes in manticis pecuniam ſervabant. 168.
Pedum ungendorũ mos. 147
Πέλεθρα. 199.
Peregrinãtes ex aſtris patrię ſitum notabant. 180.
Perſe. 50.
Perſefacul. ibid.
Peſteſtas. 108.
Petilum. ibid.
Φῶς ἀγαθόν. 170.
Picumnus deus quis. 61.
Pilumnus deus quis. ibid.
Piſtores quando Romæ. 181.
Pocula ultima in cœnâ Mercurio libata. 154.
Poculorum ſculpturæ. 155.
Polyandrium. 20.
Poma & nuces quid differant. 137.
Præcinere. 102.
Prægustatores. 11. eorum ordines. ibid. & procuratores. 13.
Proceres unde dicti. 104.
Pronuntiatores. 6.
Proſe. 50.
Proſemurium. ibid.
Proverbium noviter explicatum. 116.
Prugnus. 55.
Πυανέψια. 91.
Puerperæ Iunoni ſacrificabant.

bant.88.cōtra Sylvani vim quomodo defenſæ. 31.
Pultes Lucanicis circumdatæ. 10.
Pumilus. 230.

Q.

Quadrata litera. 149.

R.

R*Amus* pro membro virili. 81.
Redemptores. 21.
Relicinus. 227.
Requietoria. 156.
Ridere in Academia nefas. 215.
Robur fœminino genere. 24
Robur in carcere. 173.
Romani in claſſes quinque diſtributi. 206.

S.

S pro R. 20.
Saccularii. 167.
Sacri apices. 7.
Sacrificia pro victoria. 91. & poſt victoriam. 92. in nominatibus. 88. 183. propter viā. 91. lętis ac dubiis nuntiis. 161.
Sanguis pro damno. 10.
Saperda. 121.
Sardare. 116.
Sardi. ibid.
Saturno aperto capite ſacra facta. 230.
Scaptenſula. 46.
Σχοῖνος. 199.
Σχοίνισμα. *ibid.*
Scoparum uſus ad amolienda infortunia. 31.
Sel. 26.
Septimontium. 242.
Sepulcra ab amicis facta. 98.
Sepulcra familiaria, hæreditaria, publica. 157.
Sepulcra in ædibus, viis, agris. 155. 156. 157. 158.
Sepulcro eodem amici condi ſoliti. 97.
Sicera. 240.
Sicinnia cantio. 118.
Sicinniſtæ. 118.
Signa in foribus clauſis cōchâ occultari ſolita. 30.
Silvani tres. 65.
Simulacra deorū minio picta. 71.
Sincinia cantio. 118.
Sol *Magnus.* 228.
Sol *Manare* quando dictus. 180. item *Iovis oculus.* 186.
Somnus *Inſititius.* 148.
Soracum. 117.
Speculorum materia, genera, & uſus. 75. 76. 77.
Spes *Aëria.* 17.
Spirilium. 109.
Stata mater quæ, eiuſque ſimulacrum. 114.
Στεφανοῦν τὰ εὐαγγέλια. 162.
Stola apud Græcos infamis. 249.
Succincti Lares cur Perſio, 64
Sufes. 109.
Sufenus Catulli quis. ibid.
Sufflaminari. 185.
Sufflones. 109.
Συνοίκια. 165.
Supplices in foco conſidebant. 192.
Syrici. 66.

T.

T*A.* 27.
In Tabellis pecunię portatæ. 176.
Taminum. 109.
Taminia uva quæ. ibid.

Ta-

Tapulum. 110.
Τήβεννος. 249.
Terenum. 53.
Θαργήλια. 89.
Θάργηλος. 90.
Theophili error. 93.
Θῶκος. 110.
Θύειν τὴν δεκάτην. 88. 183. *τὰ ἐξιτήρια.* 91. *τὰ ἐπινίκια.* 92. *τὰ ἐκβατήρια.* ibid. *τὰ εὐαγγέλια.* 161.
Τιμένιος. 250.
Trabea troſſula. 249.
Trabex. 79.
Trabica. ibid.
Τράφηξ. ibid.
Triboniani error. 93.
Trica. 79.
Trimalcio. 43.
Tu noctuæ vox. 27.
Tulere. 111.

V.

V pro I. 82.
Vber terræ. 242.
Velumenta. 82.
Veneri icunculæ, coronę, & zonæ ſuſpenſę. 84.
Veſtiſpici. 55.
Vincamus, exclamatio Hiſpanorum illato lumine. 170.
Vinulus. 34.
Vngendorum pedum mos. 147.
Vota veterum antequam ad bellum aut peregrè irent. 91.
Vrgus. 66.
Ὑπόβολον χωρίον. 159.
Ὕστριξ. 80.

Z.

Zabyra. 66.
Zonâ ſe ſuſpendebant virgines. 94.
In Zonis pecuniæ ferri ſolitæ. 166.

FINIS.

A01 1146 6795

XLII
C34